Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Dat nieuwe Testament : te wetene die vier Evangelien ons heeren Jesu Christi ende die brieven van Sinte Pauwels ende van ander apostelen, item dye wercken der apostelen ende dye openbaringhe van Sint Jan die apostel

https://hdl.handle.net/1874/379950

Oude om dat ic
Vlaminc ben

Dit boec hoert toe
Willame den frese

Ss 7, 8 (blanks, of which one cut off in this copy).

Coll. cplt. Inks.
NB Quire Nn misbound (after Kk).

Rariora duod. 21

Dat nieuwe Testament.

Te weten / die vier Euangelien ons heere Jesu Christi Ende die brieuen van Sinte Pauwels / ende van ander Apostelen. Item dye wercken der Apostelen / Ende dye openbaringhe van Sint Jan die apostel / nae der ouder en gemeynder translacien / de welcke te heylighe kercke tot noch toe ghebruyct heeft inder verordinghe des woordts gods / en int officie vander Missen / diemen oick toe schrijft Sinte Hieronymo. Met groter neersachtheyt weder en weder om worden / ende ghewerert in sommighe plecken / daer ũ te voren by eenighe onachtsaemheyt in onbequame wys.

Hier sijn oick by gheset die Epistelen diemen inder Missen weten ouden Testamente leest.

Item hier is oock by gheset een Tafel / om alle deuangelien ende epistelen te vinden / diemen weert gaet leest inder Missen.

Finde 18 my g[illegible]
nime bemindē
pater Pg. dius [illegible] inc

Dat eerste Capittel. ✣

Boeck desghellechts Ie
su Christi/des soens Da
uids/des soens Abrahãs
Abraham heeft gewon
nen Isaac. Ende Isaac
heeft ghewonnẽ Jacob
Eñ Jacob heeft gewonnẽ Judã eñ
sijn broeders. Ende Judas heeft ghewonnen Pha
res en Saram van thamar. Eñ Phares heeft ghes
wonnẽ Esrom. Eñ Esrom heeft gewonnẽ Aram.
Eñ Aram heeft ghewonnẽ Aminadab. Eñ Amina
dab heeft ghewonnẽ Naason. Eñ Naason heeft ge
wonnẽ Salmõ. Eñ Salmõ heeft gewonnẽ Boos
van Raab. Eñ Boos heeft ghewonnẽ Obeth van
Ruth. Eñ Obeth heeft ghewonnẽ Jesse. Eñ Jesse
heeft ghewonnẽ Dauid den coninck. Eñ Dauid die
coninck heeft gewonnẽ Salomon wt dier de wele
ke Urias toe heeft gehoort. Eñ Salomon heeft ges
wonnẽ Roboam. Eñ Robã heeft gewonnẽ Abiam
Eñ Abias heeft ghewonnẽ Asa. Eñ Asa heeft ghes
wonnẽ Josaphat. Eñ Josaphat heeft gewonnẽ Jo
ram. Eñ Joram heeft gewonnẽ Oziam. Eñ Ozias
heeft gewonnẽ Joathan. Eñ Joathan heeft gewõ
nen Achas. Eñ Achas heeft gewonnẽ Ezechiã. Eñ
Ezechias heeft gewonnẽ Manassen. Eñ Manasses
heeft gewonnẽ Amon. Eñ Amon heeft gewonnen
Josiam. Eñ Josias heeft gewonnẽ Jechoniam eñ
sijn broeders in die ouerualinghe vã babilonẽ. Eñ
nae die ouerualinge vã babilonẽ/ Jechonias heeft
gewonnẽ Salathiel. Eñ Salathiel heeft gewonnẽ
Zorobabel. Eñ Zorobabel heeft gewonnẽ Abiud. Eñ
Abiud heeft gewõnẽ Eliachim. Eñ Eliachim heeft
gewonnẽ Azor. Eñ Azor heeft ghewonnẽ Sadoch.
Eñ Sadoch heeft ghewonnẽ Achim. Ende Achim

heeft gewonnē Eliud. Eñ Eliud heeft ghewonnen Eleazar. Eñ Eleazar heeft gewonnē Mathan. Eñ Mathan heeft gewonnē Jacob. Eñ Jacob heeft gewonnē Joseph/den man Marie/vā welcker ghewē ren is Jhesus die gheheyten wort Christus. Eñ also sijn alle die gellachtē vā Abraham tot Dauid/vierthien ghellachten. Eñ van Dauid totter ouervarin ghe in babilonië/vierthien gellachtē. Eñ vanō ouervaringhe in babilonien tot Christum/vierthien gellachtē. Eñ die ghewerte Christi was aldus

Als Maria die moeder Jesu vlooft was Joseph/ C
eer sij te samen vergaderdē/soe is sij vwonden inden buyck hebbende vanden heylighen gheest. Eñ Joseph haer mā/als hi rechtvaerdich was/eñ en woudese niet ouernemen/hy heeftse heymelick willē laten. Eñ hem dit denckende/Siet/soe openbaerde Joseph die enghel des heeren in sinen slaep/seggende Joseph Dauids soen/en vreest niet tot v te nemen Mariam dijn huysvrouwe/Wāt dat in haer ghewē ren is/dat is vandē heylighē gheest/eñ sij sal eenen soen baren. Eñ sinen naem sult ghi Jhesus heeten. Eij hi sal sijn volck salich maken vā haer sondē. Eñ dit is al gheschiet/om dat vervult soude worden dat ter gheseyt is wer den Propheet/seggende. Siet een maecht sal in haren buyck hebbē/ende baren eenen soen/eñ sinen naem sal gheheyten wordē Emanuel/dwelck soe veel te segghē is/als/God met ons. Eñ Joseph opstaende wt sinen slaep/dē ghelijck hem die enghel des heeren vwolen hadde. Eñ hi nam sijn huysvrouwe/eñ hi en vwende haer niet [illegible] gebaert heeft haren perstē ghewōnen sone. Eñ hi heeft geheeten sinen naem Jhesum. ¶ Dat. ij. Capittel.

ALs dan Jhesus ghewōnen was in Bethlee Jude/inden daghen van Herodes des co- J
nincs/Siet die coningē sijn ghecomē wt

orientē te Jerusalē/seggēde. Waer is die/die gebo-
is coninck der Jodē. Wāt wi hebben sijn sterre ghe-
sien in orienten. Eñ wi sijn gecomē hē te aenbedē.

Eñ Herodes die coninck dit hoorde/ wert verschrict
eñ met hē die geheele stadt vā Jerusalē. Eñ vgade-
rende alle die puncen der priesterē eñ gheleerdē des
bolcs/onderlocht vā haer/waer Christus gebo-
de worde. Eñ dese sprake tot hē/ In Bethleē Jude. Mich.5.a
Wāt also ist gheschreuē wer dē ppheet Eñ ghi Beth
leem aerde vā Juda/in geender manieren en sijt ght
die minste onder die puncē vā Juda. Wāt wt v sal
voort comen een leydtman/die mijn bolck van Is-
rahel regeren sal.

Eñ Herodes heymelic geroepē hebbēde die conin-
ghē/nersteliic heeft hi geleert vā haer dē tijt dz haer
die sterre geopēbaert hadde. Eñ haer in Bethleem
sendēde/heeft gesept. Gaet eñ vraecht nersteliikē vā
dē kinde. Eñ als ght dat geuondē hebt/so segget my
weder. Op dat ic dair comende/hē aenbeden mach.
Eñ na dat sī dē coninck gehoort haddē/so sijn sī ghe-
reyst. Eñ siet die sterre die sī in orientē gesien haddē
ghinck voor huer/tot dat sī quā staen wuē ouer die
plaetse dair dat kint inwas. Eñ wē sī die sterre sagē
so sijn sī vblijt seer met groter blijscap/ eñ ingaende
dat huys/so hebbē sī gheuondē dat kint met Maria
sijn moedē/eñ vallende neder/hebbē sī hē aengebedē/
eñ haer schattē geopent hebbēde/ hebbē hē geoffert
gauē/gout/wieroock/eñ myrre. Eñ antwoordē ont-
langhē hebbēde in harē slaep/dat sī tot Herodē niet
weder keeren en souden/sijn sī wer eenē anderē wech
weder gheheert in haer lant. ✶

Eñ na dat sī wech gereyst warē ✣ Siet/so heeft
die enghel des heerē geopenbaert Joseph indē slaep
segghēde. Staet op/eñ neempt dat kint/eñ sijn moe
der/eñ vliet in Egiptē/eñ blijft daer tot dat ic v sal

seggē. Wāt het is op handē dat Herodes dit kint soe ken sal om te wdē. Eñ hi opstaendē heeft ghenomen dat kint/eñ sijn moeder/by der nacht/eñ is wech gereyst in Egyptē/eñ heeft dair also langhe ghebleuē/ totter wot Herodis/op dat vnuult soude worde/ dat vandē here ghesprokē was wer dē ppheet/segghen
Osee.11.a de. Wt Egyptē heb ich minē soen gheroepen.

Doen Herodes sach/dat hi bedroghē was vanden coninghē/wert wter matē gram/eñ seyndēde heeft gedoot alle die kinderē dpe te Bethleem eñ dair ontrent in die landē ronts om ligghēde warē/vā twee iaren eñ beneden. Nae den tijt die hi nerstelick wten coninghen bedraecht hadde.

Doen was veruult dat ghesproken heeft ghewest wer den prophect Hieremiā/seggheñde. Een stemme
Hiere.3.g is gehoort ghewest in Rama claginge/huplinghe/
Eccl.1.a. eñ grote weeninghe. Rachel bewende haer kinderen/ende en heeft haer niet willē laten troostē/wāt si niet en sijn. ✳

✝ Als Herodes gestorue was. Siet/so openbaerde die enghel des heerē Joseph/indē slaep/in Egypten/seggheñde. Staet op/eñ neempt tot v dat kint eñ sijn moeder/eñ gaet int lant vā Jsrahel. Wāt si sijn ghestorue die dair sochtē tleue des kints. Eñ hi stont op/eñ nam dat kint eñ sijn moeder tot hem/eñ is gecomen int lant van Jsrahel. Doen hi verhoorde dat Archelaus int lant van Judeen regneerde voer Herodes sinen vader/soe heeft hi gevreest dairwaert te gaen/eñ inden slaep vermaent wesende/is ghewecken in die eynden des lants vā Galileen. Eñ dair comende/so heeft hi gewoent in die stadt dpe genaemt is Nazareth/op dat veruult soude worden dat der dpe propheten ghesproken was. Want hy Nazare-
Judi.13 nus ghenoemt sal worden. ✳

A IN dien daghē is Joānes Baptista gecomē Luce.3.a
prekende in die woestine vā Judeen/ eñ seg- Joan.1.a.
ghēde. Doet pœnitencie/ dat rijck der hemelē Mar.1.a
sal nakē. Eñ dese is de ghene daer die ypheet Esay- Esa.40.a
as af gesprokē heeft/ seggēde/ Een stēme des gheens
die daer inder woestine roepende is/ kreyt den wech
des heren/ eñ maect sijn toepaden recht.

Eñ dese Joannes hadde een cleet vā kemelē hare/
eñ een leren gordel om sijn lenden/ eñ sijn spijse warē Mar.1.a
sprinchanē/ eñ wildē honich. Doen is tot hē wtghe
gaen/ die stadt vā Jerusalē/ eñ alle dat lant van Ju
deen/ eñ alle die landen omtrent der Jordanen/ eñ si
B worden van hem in die Jordane ghedoopt/ belijdens
de haer sonden.

✠ Eñ doen hi sach veel Pharizeen eñ Saduceen
tot sinē doopsel comē/ so sprac hi tot haer luden. Ghi
ghesslachtē der slanghē. Wie sal v wijsen te ontluiedē
den toecomendē tooren? Hier om soe doet waerdighe
vruchtē der pœnitencie/ eñ en wilt onder v luden niet
segghē. Wi hebbē Abraham tot eenen vader/ wāt ic
segghe v/ dat God mach maken dat wt dese steenen
moghē opstaen kinderen Abrahe. Eñ die bijle is als
nv aen die wortel der vromen ghestelt/ hier om alle Mar.1.a
C vrom die geen goede vrucht en brengt/ sal af gehou- Lu.3.c
wen worden/ eñ int vier ghesworpen worde. Joan.1.a

Eñ ic dope v int water totter pœnitencie/ mer hi die Actuū.1.a
na my comē sal/ die is stercker dā ic/ wyens schoenē
ic niet waerdich en ben te draghē/ die sal v dopē indē
heylighē geest/ eñ met vier/ wiens wan in sijn hant
is. Eñ hi sal sinē dorschvloer suuerē/ eñ die tarwe sal
hi in sijn schuere vgaderen/ mer dat caf sal hi met on
bluschelijken vuere vbranden. ✶

✠ Doen quā Jesus wt Galileē tot die Jordane tot
D Johannē/ om dat hi vā hē gedoopt soude worde/ eñ
Joānes vbotet hē/ seggende. Ic moet vā v gedopt

woordē/eñ coemt ghi tot mi? Eñ Jesus antwoordē/
de/heeft hē gesept. Laetet nv toe/wāt alsoe wtraemt
ons/op dat wi alle gerechticheit volbrenghē. Doen
liet hi hē. Jesus gewopt sijnde/clam ter stont wten
water/ eñ stet/dye hemelē sijn hē geopent gewordē/
Mat.17.a eñ sach dē geest gods neder dalē gelijc eē duue/eñ ouer
hē comēde/eñ stet/dair quā een stēme wtē hemel seg
ghēde. Dese is mijn wtminde sone/indē welckē ic mi
Mar.1.b Luce.4.a wlhaecht hebbe. * ¶ Dat.iij. Capit. I
Doen is Jesus gelept vandē geest indē woe
stinē/om dz hi getēpteert soude woordē vā
dē duuel. Eñ na dz hi genaest hadde viertich dagē eñ
viertich nachtē/so honger dz hē/ eñ die tēpteerd quā
tot hē eñ sprac Jst sake dat ghi die sone gods sijt/soe
Deu.8.a segt dz dese stenē broot worde/eñ Jesus sprac eñ ant
woordē. Het is geschreuē/ de mēlch en leeft niet alleē
vandē broode/mer vā aldē woordē dat dair coempt
wt dē monde gods. Doē nā hē die duuel eñ voerdē
in die heylige stadt/ eñ stelde hē op ō tinnē vandē tē
pel/eñ sprac tot hē. Sijt ghi die sone gods/so worpt
Psal.90 v selue nedwaerts. Wātter geschreuē staet/ dz hi sinē
enghelē gebodē heeft vā v/eñ met haer handē so sul
lē si v dragē/op dz ghi uwē voet nz stotē en sout andē
Deu.6.e steen. Eñ Jesus sprac tot hē andwerf. Dair staet ge
screuē Ghi en sult uwē here uwē god nz tempterē.
Wedē om nam hē de duuel (eñ voerdē) op eenē seer
hoghē terch/eñ hi toonde hē alle die rijckē ō werelt/
eñ haer glorie/eñ sprac tot hē. Al dese sal ic v gheuē/
ist sake dat ghi nedvalt eñ mi aenbidt. Doē sprac Je
sus tot hē. Gaet wech sathanas/wāttet geschreuē is/
Deu.6.b. uwē here/uwē god sult ghi aenbiddē/ eñ hē sult ghi
eñ.10.b alleen dienē. Doen vliet hē die duuel/eñ stet/die en
Mar.1.b ghelen quamē/eñ dienden hem. *
Luce.4.c ✣ Eñ na dat Jesus gehoort hadde dat Joānes ge
leuert was/so is hi gewekē in Galileā/eñ latē die

stadt Nazareth is ghecomen/eñ heeft ghewoent in
die stadt vā Capharnaū/die aenō zee leyt/in die eyn
dē vā zabulon eñ Neptalim/op dat vuult soude wor
dē/dat woꝛt den ꝓpheet Elaias ghesprokē was. Dat Esay.9.a
lant vā zabulon/eñ tlant vā Neptalim(dat geleghē
is)bidē wech der zee/ouer die Jordaen dat heyden-
see Galilea/dat volc dat in duysternissen wandelde/
heeft een groot licht ghesien/eñ den ghenē dye daer
saten inden lande der schaynder wot/dien is een
licht opghegaen.

Tā dier tyt af begost Jesus te predikē eñ te seggē.
Doet penitencie/dat ryc der hemelē sal nakē. ✠

✠ Ende Jesus wandelende bider zee vā Galileen Mar.1.b
heeft ghesien twee broeders Symon dye Petrus Luce.5.b
hiet/eñ Andreā sinē broeder/haer vischnet inder zee
worpende/wāt ū visschers warē/eñ sprach tot haer.
Volcht mi na/eñ ick sal v visschers der menschen
maken. Eñ dese ter stont haer netten achterlatende/
zyn Jesum na gheuolcht.

Eñ vā daer voortgaende/heeft hi twee ander broe-
derē gesien/Jacobū den sone vā zebedeus/eñ Joan-
nē sinen broeder int scip met haren vader zebedeo/
vermakende haer vischnetten/eñ hi heeft dese ghe-
roepen. Eñ dese lietē ter stont haer nettē eñ harē va
der/eñ zyn hē gheuolcht. ✠

✠ Eñ Jesus omginc dat geheel lant vā Galileen/ Luce.4.c
leerende in haer synagoghē/eñ predikende dat euan
gelie des ryc̄/eñ genas alle liechdē eñ ongesonthe-
de in dat volc. Eñ zyn fame is vbrcyt int geheel lāt
vā Syrien/eñ ū brochtē tot hē/alle cranchē/met me
nigerley qualē eñ liectē bcuanghē/eñ die vā dē duuel
besetē warē/eñ die maensuchtighē/eñ dye gichtighē
eñ hi maecte se alle ghesont/eñ veel scarē zyn hē ghe-
uolcht vā Galileen/vandē tien stedē/vā Hyerusalē/
eñ vandē toetschē lande/eñ vā ouer die Jordane. ✠

Dat. v. capittel.

Luce. 6. d

EN Jesus sienде die scarе/is hi geclommē op dē berch/eñ als hi gheseтē was/quamē tot hē zijn discipulē. Eñ opwendе sinē mont leerde hi haer seggendе. Salich zijn die gene die arm bā geest zijn/wāt dat rijck der hemelē hoort haer toe. Salich zijn die sachtmoedighe/wāt si dye eerde besittē sullē. Salich zijn die ghene die screyē/wāt si btroost sullē wordē. Salich zijn die gene die hongerē eñ dorstē na die rechtuerdicheit/wāt si vlaet sullē wordē. Salich zijn die bermhertighe/wāt si bermhertichеit bcrighē sullē. Salich zijn die suuer bā hertē zijn/wāt si sullē god sien. Salich zijn dye vredsamighe/wāt si sullē gods kinderē heetē. Salich zijn die ghene die persecutie lijdē om der rechtuerdicheit/wāt dat rijck der hemelē hoort haer toe. Salich zijt ghi/als die menschē v bmalendien/eñ buolghē/eñ alle quaet teghē v sprekē liegendе om minē wille/dā vblijt eñ verhoghet v/wāt v loon is groot in die hemelē. ✱

Wāt also hebben si oec beruolcht die ppheten die voor v gheweest hebben.

✣ Ghi zijt dat sout der eerdē/eñ ist sake dat dat sout Mar. 9. g zijn cracht verliest/waer mede salmē dā soutē/wāt Luce. 14. g dan en ist voort aen niet ptitelic/dā om wt gegotē te wordē/eñ vanden menschē vtredē te wordē. Ghi zijt dat licht des werels. Een stadt die op eenē berch lept en mach niet verborghē wordē. Noch men ontsteect gheen keerse/diemē bercht onder een coē vat Mar. 4. c Luce. 8. c Mer men steltse op eenē kandeler/om datse alle die eñ. 11. c int huys zijn licht soude gheuē/also laet v licht lichtē voor die menschē/op dat si v goede wercken aensien/eñ uwē vader die indē hemelē is/louen. ✱

✣ En wilt niet meynen/dat ic ghecomen ben/om te ontbindē die wet/oft die ppheтē/ick en ben niet ghecomē/om die wet te ontbindē/mer om die te ver

nullen. Want ick segge v voorwaer/alsо langhe als hemel ende eerde staen/so en sal niet een letter/noch Luce.16.e
oeck een alder minste tittel vander wet vergaen/tot Jaco.2.b
dat al ghesciet sal zijn.

Eñ daer om/so wie een vā dese alder minsten ghe
bodē breect/eñ die menschē alsо leert/die sal dye al-
derminste int rijc der hemelē ghenaemt wordē/mer
die dese gheboden doet eñ leert/die sal int rijcke der
hemelen groot ghenaemt worden. *

D ✠ Want ick segghe v. Ten si dat v rechtuerdicheit
meerder is/dan der scribē eñ Phariseen/so en suldi
int rijck der hemelen niet moghen comen.

Ghi hebt gehoort dat tottē ouders ghesproken is. Mar.10.c
Ghi en sult niet wtslaen/want die wtslaet/die sal Exo.20.c
des oordeels sculdich zijn. Mer ic segghe v/dat een Leui.24.c
yeghelijc die op sinen broeder gram is/die is des oor
deels sculdich. Eñ wie dat tot sinen broeder spreect
Racha/die sal des raets sculdich zijn. Eñ wie tot sinē
broedē spreect dwaes die is sculdich dz helsce vier. *

Daer om wanneer ghi v gaue opten outaer offert/
eñ dat ghi daer ghedachtich wort/dat v broeder yet
teghē v wtstaende heeft/so laet daer bi den outaer
v offerhande/eñ gaet erst eñ versoent v met uwen
broeder/eñ dan coemt eñ offert v gaue.

✠ Ouerdraget ter stont met uwē viāt/als ghi met
hē op dē wech zijt/op dat uwe viāt tot enigher tijt v
niet en leuert dē rechter/eñ die rechter v ouer leuert
den dienaer/eñ indē kercker gheworpē wort. Voor
waer ic segge v/ghi en sult daer niet wt comē voor
dat ghi dē alder laetstē penninck betaelt sult hebbē.

Ghi hebt gehoort dat tottē ouders gesept is/ghi en
sult geen ouerspel doen/mer ic segge v/dz so wie een Exo.20.c
vrouwe aensiet/om haer te begherē/die heeft in zijn Mar.10.c
herte met haer ouerspel ghedaen. Eñ ist sake/dat v Mat.19.a
uwe recht oge argert/so steect die wt/eñ worpse vā v

Mat.18.b Het is v profiteliker/dat een vā uwē leden vergae/ E
Mar.9.k dan dat v gheheel lichaem in dye helle ghewozpen
wozde. Ende ist sake/dat v rechte hant v argert/so
snyt die af/eñ wozptse van v/het is v beter dat een
van uwē leden vergae/dan dat v gheheele lichaē in
helle ghewozpen wozde. ✶

Deu.24.a Daer is oec ghesprokē. Die hē vā zyn huysvrouwe
Mat.19.b scept/die sal haer gheuē eenē scepbrief. Mer ic seg-
Mar.10.a ghe v/wie hē vā zynre huysvrouwen scept(het en si
Luce.16.a om ouerspel)die maect dat si ouerspel doet. Eñ so wie
die afghescepdē trout/die doet ouerspel.

Leui.9.e ✝ Voort an/so hebt ghi ghehoort dat tottē ouderē F
Exo.20.c ghesprokē is. Ghi en sult gheenē valschē eedt wen.
Mer ghi sult god uwē eedt houdē. Eñ ick segghe v/
dat ghi in gheender manierē sweerē en sult. Noch
bidē hemel/wāt hi den stoel gods is/noch bider aer
dē/wāt zyn voetbanck is. Noch bi Hierusalē/wāt
si een stadt vā een groot coninc is. Noch by v hooft
en suldi niet sweerē/wāt ghi niet een haer swert oft
Jacob.5.c wit makē en moecht. Mer uwe woozdē sullen zyn/
ia ia/neen neen/eñ alle dat hier bouen toe ghedaen
wozt/dat is vant quaet.

Exo.21.c Ghi hebt gehoort datter ghesept is/oghe om oghe/
Deu.19.b tant om tant. Mer ic segge v. Ghi en sult niet weder
Luce.6.d staen dē quade. Mer ist sake dat v yemāt slaet aen v
rechte wange/so biet hē v ander. Eñ oft yemāt met G
v te recht gaen wilt/eñ uwē rock nemē wil/laet hē
oec nemē uwē mantel. Eñ mettē genē die v dwingt
om met hē te gaen een mile/so gaet twee milen met
hē. Gheeft allē dē ghenē die v bidt/eñ en wozdt niet
afghekeert vandē ghenē die vā v leenē wilt. ✶

Luce.6.c ✝ Ghi hebt gehoort datter ghesprokē is. Ghi sult
Leui.19.c uwē naestē beminnē/eñ uwē viant hatē. Mer ic seg
ghe v/hebt lief v viandē/eñ doet wel den ghenē die
v hatē/eñ bidt voor die ghene die v quaet doen ende

verualghē/op dat ghi kinderē moecht zijn vā uwen vad/die in die hemelē is/die zijn sonne laet op gaen op die goede eñ quade/eñ laet reghenē op dye rechtuerdighe eñ onrechtuerdighe.

Wāt ist sake/dat ghi die gene teemint/die v teminnen/wat loen sult ghi daer voor hebben?en wen die publicanen dit selue niet?Eñ ist sake dat ghi v broeders alleen groet/wat wet ghi sonderlincr. Eñ wen die heydēnē dit oeck niet. Hier omme so sult ghi perfect zijn ghelijc uwe hemelsche vader perfect is. Luce.6.c

Dat.vi.capittel.

IEt toe dat ghi v rechtuerdichept niet en doet voor die menscē op dat ghi vā huer gesien moecht worde/anders so en sult ghi ghenē loen hebbē bi uwē vader/die in die hemelē is.

Hier om als ghi aelmissen gheeft/so en wilt gheen trompettē voor v laten blasen/ghelijc die ypocritē in haer synagoghē eñ op die stratē doen/om dat si vandē menschē ghepresen moghē worde. Voorwaer ick segghe v dat si haren loen ontfanghē hebbē. Eñ als ghi v aelmissen gheeft/so en laet v slinckerhant niet wetē wat uwe rechterhant doet/op dat v aelmissen verborghen bliuen/eñ v vader/diet aensiet int verborghen/die sal v loonen. * Mat.23.a

Eñ als ghi bidt/so en sult ghi niet zijn ghelijck dye ypocritē/wāt si teminnē in dye synagoghē eñ in dye hoeckē der stratē al staende te biddē/om dat si vandē menschē gesien soudē worde. Voorwaer ic segge v/ dat si harē loen ontfanghē hebbē. Mer als ghi bidt so gaet in v slaepcamerkē ende slupt de doze/eñ bidt int heymelijc uwē hemelschē vader/eñ v vader/dye dat int verborghē siet/die sal v dat loonē.

Mer als ghi bidt/so en maeckt niet veel woordē gelijc die heydēnē doen/die daer meynē/dat si door veel woordē verhoort worde. Daer omme/so en wilt desen

Luce. 11. a niet gelijc wordē/wāt v vaō weet wat v vā node is/ eer dat ghi hē bidt/daer om so sult ghi aldus biddē. Onse vaō die in die hemelen is. Gheheylicht worde uwē name. Ā rijc toecome. Āwē wille geschiedt opter eerdē als indē hemel. Geeft ons hudē onse dagelijcx broot. Eñ vgeeft ons onse sculdē/gelijc wi onse sculdenaers vgeuē. Eñ en leyt ons nz in temtatiē. Mer vlost ons vandē quadē Āmē. Wāt ist sake/dat ghi dē menschē vergheeft haer misdadē/so sal v hemelsche
Mar. 11. d vader v oec vgheuē. Mer ist sake/dat ghi den menschen haer misdadē niet en vergheeft/so en sal uwe hemelsche vader v oec niet vergheuē v misdaden.

✠Eñ als ghi vast/so en wilt niet droeflijc sien/ghe C lijck die ypocritē. Wāt desē ontsiechē haer aenschtē/ om dat die menschē daer wer bekennē souden dat si vastē. Voorwaer segghe ic v/si hebbē harē loon ont fangē. Mer ghi als ghi vast/so salft v hoofd/eñ waschet v aenschijn/op dat ghi voor die menschē niet en schijnt te vastē mer uwē vaō dye int vborghē is/eñ v
Luce. 12. d vaō die int heymelijck siet/sal v dat loonen.

Ghi en sult gheen schattē vergaderē opter eerden/ daerse die roest eñ die mottē verderuē/ende daer de dieuē na grauē eñ stelen. Mer vergadert v schattē in den hemel/daerse noch roest/noch motten en verderuen/eñ daer die dieuē niet na en grauē noch en stelē.
Luce. 11. c Want waer uwen schat is/daer is v herte. ✶

Die lichter des lichaems is v ooghe/daer om ist dat dijn ooghe simpel is/so sal dijn gheheel lichaem licht zijn. Ende ist sake dat dijn ooghe boos is/so sal dijn gheheel lichaem duyster zijn. Hier om ist sake dattet licht dat in v is/duysternissen zijn/hoe groot
Luce. 16. e sullen dan die duysternissen selue zijn?

✠Niemāt en mach twee herē dienē/oft hi sal den D eenē hatē/eñ den anderē beminnē/oft hi sal dē eenē aenhangē/eñ dē anderē vsmadē. Ghi en moecht god

niet dienē ende Mammon. Daer om segghe ic v/ en
sorcht niet voor v leuē/wat ghi eten oft dunchē sult/
noch oec voor v lichaem/wat ghi aen doen sult. En
is dat leuen niet meer dan dye spijse/eñ dat lichaem
meer dan die cleederē. Aensiet die voghelen des he- Luce.12.c
mels/want si niet en sayen/noch en mayen/noch in
dye scueren niet en vergaderen/eñ v hemelsche va-
der voertse. En gaet ghi dese niet verde te vuen?

Eñ wie isser onō v die sorchfuldelijc denckende tot 2.Cor.9.b
zijnō lengte een cubijt toe wē mach? eñ oec waer om Luce.12.d
sorcht ghi voor cleederē? aensiet die lelien des ackers
hoe dat si wassen? Si en arbeydē niet noch si en spin
nē niet. Nochtās (seg ic v) dat Salomō in al zijn ge
heel glorie niet so gecleet geweest en is gelijc een vā
desen. Eñ ist sake dat god also cleet het gras des ac-
kers/dat huden is/eñ morghē indē ouen gheworpen
wort. Hoe veel te meer v ghi vā cleynē gheloouē?

Ende wilt dā niet sorchfuldich zijn/seggende. Wat
sullē wi etē/oft wat sullē wi dunchē/oft waer mede
sullē wi ghecleet wordē? Wāt die heydenē soekē alle
dese dinghē wāt v hemelsce vaō weet dat ghi alle de
se dinghē vā node hebt. Soeck alō ierst dz rijke gods
eñ zijn rechtuerdicheit/eñ alle dese dinghē sullē v toe
gheworpē wordē. * Daer om so en zijt niet sorchfuls
dich voor dē dach vā morghē. Wāt dē dach vā mor-
ghen sal voor hē seluen sorghen. Den daghe is ghe-
noech zijn eyghen sorghe/oft lasl.

¶ Dat.vij.capittel.

A EN wilt niet oordeelen op dat ghi niet ghe- Luce.6.f
oordeelt en wort:en wilt niet verdoemen Rom.2.a
eñ ghi en sult niet verdoemt wordē/want met wat Mar.4.c
oordeel dat ghi oordeelt/sult ghi gheoordeelt wordē/
eñ met wat maten dat ghi meet/met dye selue sal v
gemetē wordē. Wat siet ghi een splinter in ws broe
ders oghe/eñ dē balck die in v oghe is en siedi niet?

oft hoe segt ghi uwen broeder. Broeder/laet mi wt dijn oghe worpen den splinter/eñ siet in dijn oghe is eenē balck? Ghi ypocrijt worpt ierst den balck wt v oghe/eñ daer na sult ghi sien wt te worpen de splinter wt ws broeders oghe.

En gheeft niet dat heylich is den hondē/en worpt v peerlen niet voor die verckē/op dat sij die met harē voetē niet en vertreden/eñ die hondē touwers hem niet en keeren/eñ v verscoeren.

Luce.11.b Jacob.1.a

Bidt/eñ v sal ghegeuē wordē: suect/eñ ghi sult vin den: clopt/eñ v sal op ghedaen wordē. Wāt wie daer bidt/die ontfanct: eñ wie suect/die vint: eñ wie clopt die sal opgedan wordē. Isser emāt onder v een mēsce/die welcke/ist dat saec dat zijn soen broot begeert sal hi hem eenē steen gheuē? Oft ist saeck dat hi een visch begeert/sal hi hē een serpēt gheuē? Ist dan dat ghi/die doch arch zijt/uwē kinderē goede gauē condt gheuē/hoe veel te meer sal dan uwe vader die in die hemelē is/goet gheuē den ghenē die hē biddē.

Tob.4.c Luce.6.e

Hier omme alle dat ghi wilt/dat v dye menschen den sullen/also doet ghi haer oech/want dat is dye wet eñ die propheten.

Gaet in doer dye enghe worte/want dye wort is wijt eñ die wech is breet die daer aflept totter vermeninisse/ende veel zijnder/die wer dese gaen. Hoe enghe is die worte/eñ die wech smal/dye tottē leuē lept/eñ luttel zijnder diese vindē.

✠ Wacht v voor de valsche ppetē/die tot v comē in scaeps cleederen/mer inwendich zijn si gripende wolue/aen huer vruchtē sult ghise kennē. Machmē oet wijndruyuē vergaderē vandē wornē/oft vighen vā distelē. Also een pegelijc goede wem brengt goede vruchtē/mer een quade wem brenct quade vruchtē/eenē goedē wem/en can gheen quade vruchtē brenghē/eñ een quade wem/en can gheen goede vruchtē

brenghē/alle woṁ/die geen goede bruchtē en brēge
sal al ghehoudē woṙdē/eñ int vier ghewoṙpē. Dair
om so sult ghi dese kennē aen hare bruchtē.

Niet alle die ghene die tot mi heer heer sept/ sullē
ingaen int rijck der hemelē. Mer die ghene die wet
ten wille mijns baders/die in die hemelē is ✳

In dien daghe sullē veel menschē tot mi segghen/
Heere/here/en hebbē wi niet in uwē naem ghepro-
pheteert/ eñ in uwē naem die duuelē wt ghewoṙpē
eñ woṙ uwē name veel crachtē volbracht? Eñ dan Psal. 6
sal ic haer belijdē wāt ic v noit ghekēt en hebbe/gaet Luce. 13. c.
van mi alle die quaet wen.

Daer om een peghelijc die dese woṙdē hoort ende
doetse/sal ghelekē woṙden eenē wijsen man/die sijn
huys op eenē steē ghetimmert heeft/eñ daer is eenē
reghē neder ghedaelt eñ daer sijn stroomē ghecomē
eñ windē ghewayt/eñ sijn gheuallē op dat huys/eñ
ten is niet gheuallē: wāt het was op eenē steen ghe-
fondeert. Eñ wie dese woṙdē hoort eñ niet en doet/ Mar. 7. c
is eenē sottē man gelijc/die sijn huys op sant ghetim Luce. 4. c
mert heeft/eñ die stroomē sijn ghecomē/ eñ die win
dē hebbē ghewaept/eñ sijn opt huys geuallē/eñ het
is ter nedē gheuallē/eñ sinē val heeft groot geweest.

Eñ het is gheschiet/doen Jesus dese leeringhe vol
ēpnt hadde/dat die scharē des volcs haer seer vwon
derde ouer sine leeringhe. want hi leerde als macht
hebbende/eñ niet gheliic haer scribē eñ phariseen.

¶ Dat. viij. Capittel. ✠

Ende na dat hi vandē berghe nedē ghedaelt
was/so volchdē hē vele scaren: eñ siet een
malaetsch menschē quā bi hē/ eñ heeft hē
neneghebedē/seggende. Heere/wildi so moechdi mi
suueren. Eñ wt stekende sijn hant heeft hē gheraect Mar. 1. d
seggende. Ic wil. weest suuer. Eñ ter stont so was Luce. 5. b
sijn malaetschz ghereynicht/eñ Jesus spzach tot hē

Slet dat ghi dit niemāt en segt. Maer gāet eñ vertoont v selue dē priester/ende offert dine ghifte/dye Moyses gewdē heeft/haer tot een getughenis.

Luce.7.a ✠ Eñ wē Jesus gecomē was inō stat Capharnaū/ to is tot hē gecomē een hooftmā/hē biddēde eñ segēde. Here/mijn knecht leyt thuys gichtich eñ wert seer gequelt/ eñ Jesus seyt tot hē. Ic sal comē ende hē gesont makē/ eñ dye hooftmā antwoordē/eñ hē uet geseyt. Here/ic en bē niet waerdich dat ghi onō mijn dach comē soudt/ mer spreect alleē een woort/ eñ mijn knecht sal ghenesen wordē. Wāt ick bē een mensce die eens anders macht onōworpē is/eñ heb onō mi knechtē/eñ ic segge tot desen gaet/eñ hi gaet eñ tot dē anderē/coemt/eñ hi coemt: eñ minē knechte/doet dat/eñ hi doetet. Eñ na dat Jesus dit gehoret had/ so heeft hi hē werwondert/eñ spzac tot den ghenē die hē na volchdē. Voerwaer ic segge v/ic en heb also grotē geloouе in Israel niet geuondē Mer ic segghe v/ veel sullenō comē wt oostē eñ westē/eñ sullē sittē met Abzahā Isaac eñ Jacob int rijc ō hemelē Eñ die kinderē des rijcs sullē wt gewozpē wordē in die wterste duysternis/dair sal welen screpinghe eñ knarsinge ō tandē. Eñ Jesus heeft geseyt dē hooftmā/gaet heen/ eñ gelijc ghij gelooft hebt/also geschye v. Eñ sijn knecht is gesont wordē in die vre.

Lu.4.b ✠ Eñ als Jesus gecomē was in dat huys Petri/ so heeft hij ghesien sijn wijfs moedē koortsich te bedliggē/eñ hi heeft gheraect haer hāt/eñ die coortse houet haer gelatē/eñ si is opgestaē/eñ si diende haer.

Alst auōt gewordē was so hebbē si hē bi gebzocht veel weseten (mensctē) eñ hi heeft wt ghewozpē dye geestē met een woort. Eñ al dye cranck warē heeft hi gesont gemaect. Op dat vuult soudt worden dat geseyt was wer de ppheet Esaiā/seggēde. Dese hē

Esay.53.a uet onse cranchedē ontfanghē eñ siecte gedzagē. ✠

Als Jesus gesien had veel scarē cont om hē/so hes
C uet hi ghewdē sijn discipulē dat sī gaen soudē an die
ander sijde vā twater. Eñ als dat gehoort had een vā
dē scribē/heeft hē gesept. Meester/ic sal v volghen
waer dat ghi gaet. Eñ Jesus sept tot hē Die vossen Lu.9.ß
hebbē hollen/eñ die voghelē des hemels nestē/ mer
die soen des menschē en heeft niet dair hi sijn hooft
op mach leggē. Een andē vā tgetal sijnd discipulē he
uet hē gesept Heer laet mi eerst toe/dz ic mach wech
gaē eñ grauē mijn vad. Mer Jesus heeft gesept tot
hē. Volcht mi/eñ laet die wdē haer wdē begrauē.
✠ Eñ als hi int schip gegaen was/sijn hē na geuol-
get sijn discipulē/eñ liet/ eē grote wroerte is gewor
dē in die zee/also dat dat scip wdet wort vā die gol- Lu.8.d
uē/eñ hi sliep/eñ die discipulē tot hē comēde/hebbē Mar.4.d
hē gewect/seggēde. Heer wwaert ons/wi vgaē. Eñ
hi sepde haer/wat sijt ghi vreesende/cleyn vā gelooft
Toe opstaende gewdē dē windē eñ die zee / eñ daer
is gewordē een grote stilte. Eñ die menschē vwon
derdē haer/seggēde. Hoedanige is dese/wāt die win
dē eñ die zee sijn hē ghehoorsam. ✶
D Eñ doen hi an dat andē oeuer gecomē was/in dat Mar.5.a
lant Gerasenorū/ sijn hē te ghemoete comē twee be
setē/ menschē/wt de grauē ghegaē sijnde/eñ sī warē
vuen maten vreet/also dat nyemāt mer die wech
gaen en mochte. Eñ liet/sī riepen segghēde. Wat is
ons met v/ Jesu soen goods? Sijt ghi hier gecomē Mar.3.b
om ons te quellē voor der tijt. Eñ niet verde vā haer
was een cudde vā veel vercken weydēde. Aldus so
baden hē die dunelē / seggende. Jst sake dat ghi ons
wt worpt/seyndet ons in dat cudde der vercken: eñ
hi sprack tot haer. Gaet henen. Si wt ghegaen wes
sende/sijn gegaen in die vercken. Ende siet dat heel
cudde der vercken wordt ghenoert snellijck in dye
zee/ende sī sijn ghesloxuen in dye wateren.

Voort die geen diese hoedē/sijn wech ghelopen/eñ ghecomē wesende in die stadt/hebbē dit al ghewotschapt/eñ wat dē weseten (menschē) gheschiet was. Eñ siet die gantse stadt is wt ghegaen Jesus te ghemoet. Eñ als sī hē gesien haddē/badē sī dat hi wech ghinge vā haer eynden. ¶ Dat. ix. Cap. ✠

Mar. 2. a. Luce. 5. d. ENde als hi int schip ghegaen was/is hi ouer gheuarē/endē is ghecomē in sijn stadt. Eñ siet sī hebbē tot hē ghebrocht een gichtich (menschē) int bedde ligghēde. Eñ Jesus siende haer ghelooff/heeft hi gheseyt den gichtighē Soen/vertroudt:v sonden wordē v vgheuē. Eñ siet sommighe wt den scriben seyden in haer seluen. Dese blasphemeert. Eñ als Jesus ghesien hadde haer gedachten/heeft hi gheseyt. Waer om dencht ghi quaet in v hertē. welck is lichter te seggē. Die sonden worden v vergheuen: oft te seggē/staet op eñ wandelt. Waer op dat ghi moecht weten dat die soen des mēschen macht heeft op de aerde die sondē te vgheuen. Doe seyt hi den gichtighen/staet op/neemt v bedde/eñ gaet in v huys. Eñ hi is opghestaen endē is ghegaen in sijn huys. Endē dye scaren dit siendē/hebbē ghevreest. Eñ hebbē gloue toe geschreuē god/dwelck hē sodanighē macht ghegheuē heeft dē mensch. ✠ ✠ Eñ Jesus van daer voorby gaendē/heeft sien sitten een mensche int tolhuys die Matheus hiet. Eñ hi heeft hem gheseyt/volcht mi: eñ dese opstaendē is hē na gevolcht. Eñ het is ghewert/dat Jesus was sittēde by die tafel in thuys. Eñ siet veel publicanē eñ sondarē welcken ghecomen waren hebbē mede by die tafel gheseten met Jesus endē sijn discipulē. Ende die pharisēen dit siendē/seyden sinen discipulen. Waer om eedt v meester met publicanen endē met sondaren? Waer Jesus horende dat/seydē. Dē ghesondē en is niet vā noodē een medecijn/maer dē

Luce. 5. f.

Mar. 2. c.

cranckē. Waer gaet eñ leert wat dat sī/ickwil verm hertichept eñ niet offerhāde. Wāt ic en bē niet gecō mē ō te roepē dē rechtuaerdigē mer die sondarē. ✶ ✠ Doen quamē tot hē dye discipulen Joannis/seg ghende. Waer om vastē wi eñ die Pharizeen dick wils/eñ v discipulē en vasten niet? Eñ Jesus heeft tot haer gheseyt. Hoe moghē die kinderē des brudegoms weenē/also langhe als met haer den brudegō is? Waer die tijt sal comē als die brudegom vā haer genomē sal worden/eñ dan so sullen sī vasten. Niemant en sedt een stuck vā grof lakē in een out cleet wāt het neempt wech die vuollinck van tcleet ende die schoer wort arger. Noch men en wet geen nyewe wijn in oude siessen/ anders worsten die siessen eñ die wijn wort wtghestort/ ende die siessen vergaen. Mer sī doen nieuwen wijn in niewe siessen/eñ alle keyde tsamen wordē sī bewaert. ✶

Als hi haer dit seyde. Siet/een prince is ghecomē eñ heeft hē aenghebedē sgghende: Mijn dochter is nv ghestoruen/mer coemt eñ legt v hant op haer eñ sī sal leuen. Eñ Jesus opstaende is hē na gheuolcht met sijn discipulen. Eñ siet/een vrouwe die te loop des bloets .xij. iaer lanck ghehadt had/comēde van achterē heeft gheraect dat wterste sijns cleets/ wāt sī seyde in haer seluen. Jst sake dat ich alleen raken mach sijn cleet/ick sal ghesont wesen. Eñ Jesus om ghekeert sijnde/haer siende/heeft gheseyt. Betrout dochter/v gheloue heeft v salich ghemaect: ende dese vrouwe is ghesont wordē in dier vren. Eñ als Jesus ghecomē is in dat huys des princē/ eñ heeft ghesien die tröpers eñ die woelende scharē/seyde Gaet wech/wāt dit meyskē en is niet dot/mer sī slaept. Eñ sī bespottē hē. Eñ als die scaer wtgeworpē was so is hy inghegaen eñ heeft haer hant gehoudē/eñ seyde Meyskē staet op. Eñ dat meysken is op ghe-

Osee.6.e
Mat.12.a
Mar.2.c
Luce.5.k
Mar.5.c.
Luce.8.k
Luce.5.e

staen/ eñ dit rumoer is wtghegaen in al dat lant.

✠ Eñ als Jesus bā daer ghinck/ sijn hē ghevolcht twee blinde roepēde eñ seggende. Dauids soen ontfermt onser. Eñ als hi ghecomē is int huys/ sijn die blinde tot hem ghecomē. Eñ Jesus seyt haer. Ghelooft ghi dat ic v dat doen mach. Si seggē hē Heer wi gheloouē. Doe heeft hi gheraect haer oghē/ seggende. Na v gheloue so gheschie v. Eñ haer oghē sijn op ghedaen. Eñ Jesus heeft haer ghewdē seggende. Siet dattet nyemant en weet. Ende als ſi wech waren ghegaen hebbē ſi sijn faem wtbent ghemaect in al dat lant.

Luce.11.b Mat.12.b

Dese wech ghegaen sijnde. Siet/ soe bzochtē ſi hē een stom wtleten menschē. Eñ als den duuel wt gewozpen was/ soe heeft die stomme ghesprokē. Ende die scharen hebbē hē verwondert/ seggēde. Noyt en isser alduſdanich in Jsrael opēbaer gheweest.

Mar.6.e

Mer die Pharizeen seydē/ doer die pzinschē der duuelen wozpt hi die duuelen wt.

✠ Eñ Jesus ghinc alle stedē eñ casteelē om/ leerēde in haer synagogē/ eñ pzekēde dat Euangelie des rijcs/ eñ gelont makēde alle suchtē eñ crāchedē. ✠

Eñ als hi ghesien heeft die scharē/ so is hi teghēs haer met barmhertichz bewegē/ wāt ſi mismoedich eñ vōstroept warē gelijc scapē die geen harō en hebbē. Doe seyt hi sijn discipulē. Den was is oueruloedich/ mer die arbeyders sijn weynich. Daer om soe bidt dē heer des was/ dat hi seynd arbeyders in sijn was.

¶ Mat.x. Capittel. ✠

Mar.3.b. eñ.6.a Luce.6.c

Ende als hi gheroepē had sijn.xij. discipulē heeft hise ghegeuē macht ouer die onreyn gheestē/ dat ſise soudē wtwozpē/ eñ souden gelont makē alle siectē/ eñ alle cranchedē. ✠ Die .xij. apostelē namē sijn dese/ die eerste Symō die genaempt wozdt Petrus/ eñ Andzeas sijn bzoeō. Pij

Philippus ende Bartholomeus. Iacobus Sebedei soen ende Johānes sijn broeder. Thomas ende Matheus de publicaen. Iacobus alphei/ende Thadeus. Simō chananeus/ende Judas scarioth die welcke hē verraden heeft.

✠ Dese. xij. heeft Jesus gesondē/de welcke hi leuen heeft/seggende In die wech der heydenē en wilt niet gaen/ende in die steden vandē Samaritanen en wilt niet ingaen. Maer gaet lieuer tot die verlozen scaepkens des huys vā Israhel. Gaende preect/seggende. Dat rijck der hemelē sal nakē/ maect ghesont die crancken/verwect die wodē/ die malaetsche reycht/wozpt wt die duuelē/ om niet hebt ghijt ghestreghē/ gheeftet om niet. ✠ En wilt niet wtten gout oft sluer/ noch ghelt in v budelen/ noch mael inden wech/ noch twee rocken/ noch schoenē/ noch een roede/ wāt een werckmā is sijnē cost waerdich. Mar.6.b Luce.10.b.

Maer in wat stadt oft casteel ghij sijt inghegaen/ vraecht wie dair in waerdich is/ende blijft dair tot dat ghi wt gaet. Mar.6.b Luce.10.b.

Eñ ghi gaende int huys/groet dat/seggēde. Vrede sij desen huyse. Ende ist sake dat dat huys des waerdich is/so sal v vrede op hem comen. Eñ ist des niet waerdich/so sal v vrede weder tot v keeren.

Eñ al die ghene die v nz en ontfanct/noch en hoort v woordē/wtgaende wt dat huys oft stede/slaet af die vullnes vā uwē voetē. Voerwaer seg ic v/Ghy nadeliker sal wesen dat lant ō Sodomite eñ dē Gomozrē in dē dach des oerdeels/dā dese stadt.

Siet/ ic seynde v gheluc scapē int midde ō wolue daer om so weest wijs gheluc serpēte/eñ simpel ge luc duuen. Wacht v van die mensceu/ want si sullē v leueren in die vergaderinghē/eñ in haer synagogen sullen si v gheselen/eñ voer rechterē eñ coningen sult ghi gelept worde om mi/ haer eñ die heydenen tot een gheiughenis. Luce.10.b. Mar.13.b eñ.21.c.

Eñ als ſi v ſullē leueren/en wilt niet dincken hoe oft wat ghi ſpreken ſult: want in die vre ſal v ghegeuen worde dat ghi ſprekē ſult: want ghi en ſijt niet die daer ſprekē/maer dē gheeſt ws vaders die welcke in v ſpreect.

Die een broeder ſal dē anderē ouer leuerē in die wot eñ die vader dē ſoen/eñ die kinder ſullē opſtaen teghē haer ouders/eñ ſi ſullenſe doodē/eñ ghi ſult ghehaet worde vā allē menſchē om minē naem: eñ dye volherdich blijft tottē eynde/die ſal ſalich weſen.

Eñ als ſi v vluchtē in deſe ſtadt/vliet in dander. Voerwaer ſeg ich v/ghi en ſult niet voleyndē al de ſtedē vā Iſrael/tot dat compt die ſone desmenſchē. Dye diſcipel en is niet buuen den meeſter/noch dye knechte buuē ſinē heer. Het is die diſcipel ghenoech dat hi is als ſijn meeſter/ende dat die knecht ſi ghelijck ſinen heer. Iſt ſake dat ſi den vader des huyſgeſins hebbē gheheetē beelſebub. Hoe veel te meer ſijn huyſgheſin? Daer ō en wilt haer niet vreeſen.

Luce.12.a ✠ Want daer en is niet bedeckt dat niet ondeckt en ſal worde/eñ niet heymelicx/men ſalt weten. Dat ick v ſegghe in die duyſternis/ſegt dat int licht. Eñ dat ghi int ooze hoort/dat preeckt op de daken. Ende en wilt niet vreeſen den ghenē die dat lichaem doo den/die ſiel en moghē ſi toch niet doodē. Mer vreeſt veel meer de welcke mach die ſiel eñ dat lichaem verlieſen in die helle. Cooptmē niet twee muſſcen om eenē hellinck? eñ een vā die en ſal niet vallē op der aerden ſonder uwen vader. Oeck die haren van v hooft ſijn al ghetelt. Daer om en wilt niet vreeſen. Ghi ſijt beter dan veel muſſchen.

Mar.8.b Luce.9.c. eñ.12.b Daer om alle die mi bekijdē ſal voor die menſchen die ſal ick bekijdē voor mijn vaē/die daer is inden hemel. ✠ Eñ wie mi verſaecht voor dē menſchē die ſal ick oock verſakē voor mijn vaē dye daer inde hemel is.

En wilt niet meynē dat ic bē ghecomē om vrēde in die aerde te sendē. Ic en bē niet gecomē dat ic soude sendē vrēde mer een swaert. Wāt ic bē ghecomē te scheydē den menschē teghē zijn vader/eñ die dochter teghē haer moeder/eñ de huysvrou des soons teghē des soons moeder/eñ dye viandē des menschē sullē wesen die/die zijn huysghesin sijn.

Die vader ofte moeder lieuer heeft dā mi/die en is mi niet waerdich. Die lief heeft soen ofte dochter vū mi/die en is mi niet waerdich/eñ dye niet en neemt zijn cruys eñ volcht mi die en is mi niet waerdich/die zijn siel vindt die salse verliesen/eñ die verliesen sal zijn siel om minē wil die salse vinden. Luc. 14.f

Eñ wie v ontfangt die ontfangt mi/eñ die mi ontfangt die ontfangt dē ghenē die mi ghesondē heeft. Die een propheet ontfangt in dien naem van eenen propheet/die sal een loen des propheets ontfanghē. Eñ die een rechtuaerdich ontfangt in die naem des rechtuaerdighens/die sal dat loen des rechtuaerdighens ontfanghē. Eñ soe wie te drinckē sal gheuē een vandē alder minstē vā desen een croos cout waters/alleen indē naem des discipels. Voerwaer seg ic v. hi en sal zijn loen niet vliesen. Mar.9.e Joan.13.c Luce.10.e

¶ Dat.xi.capittel.

ENde het is geschiet/doe Jesus voleynt had de ghebiedē zijn.xij.discipulē/soe is hi vā daer gegaen/op dat hi leerē eñ prekē soude in haer stedē. ✠ Eñ als Joannes gehoort hadde in die kercker die werckē Christi. Sendende twee vā zijn discipulē/heeft hē gesept. Sijt ghi die ghene die tocomende is/ofte vūrydē wi een ander? Eñ Jesus antwoordende heeft ghesept. Gaet eñ wtscapt Joanni dat gheen dat ghi ghehoort hebt eñ ghesien/die blinde die sien/eñ die crepele wandelē/die malaetsce worde ghereynicht/eñ die douē die horē/dye woden staen op/eñ dē armē wort ghebwetscapt dat euange- Luce.7.e

lisi. Eñ salich is al die gene die welcke niet gheseandalizeert en wort in mi. Eñ als ſi wech ginghē/begon Jesus te segghē den scarē vā Joanne. Wat zijt ghi wt gegaen in die woestenī/dat ghi sout sien een riet dat vanden wint gheroert wort? Oft wat zijt ghi wt ghegaen op dat ghi sout sien een mensch die met sachtē cleedrē ghecleet is? Siet die sachte cleedrē draghē die zijn in die huysen der coninghē: mer wat zijt ghi wt ghegaen om te sien een ppheet? Ja ick segge ic v/eñ groter dā een ppheet. Dese is/vā Mals.3.a welcke ghescreuē is. Siet ick sende mijn bode voor v aensicht/die uwē wech voor v bereydē sal. ✳

Luce.7.d ✝ Voorwaer segge ic/onder die ghene die vā vrouwen gheborē worde/en is gheen opgestaē n meerder dan Joannes Baptista. Nochtās die minder is int rijc der hemelē/die is grooter dā hi. Van Joannes Baptistē daghē/tot desen dach toe/lijdt dat rijck der hemelē ghewelt/eñ die gheweldige nemē dat/wāt alle die prophetē eñ dye wet hebbē gheprophēteert tot Joannē toe. Eñ ist sake dat ghijt ontfangē wilt/hi is die Helias die daer toecomende is/die orē heeft om te hooren/die hoort. ✳

Wer bi wie sal ic dit ghelacht gelijkē? Het is ghelijc den kinderē die daer sitten op die marct/eñ roepē tot haer sprelghenotē eñ segghē. Wi hebbē v ghesonghē/eñ ghi en hebt niet ghespronghē. Wi hebben v ooretheit ghesonghē/eñ ghi en hebt niet ghewēent. Wāt Joannes is ghecomē/noch etende noch drinckende/eñ ſi segghen/hi heeft dē duuel. Dye soen des menschē is gecomē etende eñ drinckende/eñ ſi segghē. Siet een vraettich mensch/ende een wijnsuper/een vrient den publicanen eñ den sondarē. Eñ die wijsheit is gherechtuaerdicht van haer kinderen.

Luce.10.b ✝ Doe heeft hi begonnē te verwijten dye stedē/in welckē veel vā zijn crachtē gheopenbaert warē/dat

ſi gheen penitencie ghedaen en hadde. Wee v Corozaim/wee v Bethſayda/wāt warē in Tyro en Sydon die crachten gheſciet/die in v ghefciet zijn. Hier voormaels ſoudē ſi in aſſchē eñ ſackē penitenci ghedaen hebbē. Nochtās ſegge ic v Tyro eñ Sydon ſal ēdiachliker zijn indē dach des oordels dā v. Eñ ghi Capharnaū ſult ghi tottē hemel vheuen worde/ter hellē toe ſult ghi neder ghetoghē worde/wāt waert ſake dat in Sodoma gheſciet warē die crachtē/welke gheſciet zijn in v/ſi ſouden bi auontuer tot deſen dach toe ghebleuen hebbē. Nochtans ſo ſegghe ick v/dat die van Sodoma verdiachliker ſal zijn inden dach des oordels dan v. *

D In die tijt antwoordende Jeſus/heeft gheſeyt. Ic Luce.10.b
bēdt v vaō/heer des hemels eñ aerdes/dat ghi dit ende d
vwrghē hebt vā die wiſe eñ cloekē/eñ hebt gheopēn Ioan.8.c
baert dē cleynē. vader/alſoe heeftet wbagelijck ghe-
weeſt voor v. Alle dinck is mi ouerghegheuen van
mijnen vader. Eñ nyemāt en kent den ſoen dan die
vader. Eñ niemāt en heeft dē vader ghekēt dan die
ſoen/eñ diet de ſoen heeft willen openbaren.
Coemt tot mi al die daer arbeyt/eñ die belaſt zijt/eñ Hiere.6.b
ick ſal v vmakē. Neempt mijn iock op v/eñ leert vā
mi/dat ic ſachtmoedich bē/eñ ootmoedich vā hertē/
eñ ghi ſult wwē ſielen ruſt vindē/want mijn iock is
ſoet/eñ mijn laſt is licht. ¶ Dat.xij.capittel. ✠

A IN die tijt ginc Jeſus op een ſabboth wozt Mar.2.b
hozē. Eñ zijn diſcipulē hongerende/hebben Luce.6.a
begonnen dye aeren te plucken eñ te eten.
Eñ die Phariſeen dit ſiende/ſo hebben ſi hem gheſeyt. Siet v diſcipulen doen dat niet gheoorloft en is te doen opten ſabboth. Eñ hi heeft haer gheſeyt.
En hebdi niet gheleſen wat Dauid heeft ghedaen 1.Reg.21.b
als hi eñ die met hem waren hongerden/hoe dat hi
ghegaen is int huys gods/eñ heeft ghegetē die ghe-

wilde broodē/die welcke hē niet gheoorloft en waer
Nume.28 te etē/noch die met hē waren dan alleen dē priesterē?
Oft en hebdi niet gheleſen in die wet/dat dye prie-
ſterē op dē ſabboth indē tempel dē ſabboth breken/
eñ vrij zijn vā ſonde? Ic ſegge v dat. Een groter dan
Oſee.6.e dē tempel is hier. Waert ſaech dat ghi wiſt/wattet
Mar.2.c is Ich wil barmhertigheit/eñ niet ſacrifici/ ghi en
Luce.6.a ſout geenſins die onnoſele Boerdt hebbē. * Wāt
Mat.9.b dye ſoen des menſchē is een here/oock des ſabbots.
Marc.3.a Eñ vā daer gegaen ſijnde/is hi gecomē in haer ſy-
nagoge. Eñ ſiet een menſce was daer hebbende een
Joan.10.g dore hant/eñ ſi vraechdē hē ſeggende. Machmē op
dē ſabbatē gheſont makē? op dat ſi hē ſoudē beſculdi-
ghē. Eñ hi heeft haer gheſept. Wie ſal daer weſen
vt v een menſch/welcke ſal hebbē een ſcaep/eñ iſt
ſaec dattet gheuallē is in een put/op dē ſabboth/ſal
hijt niet aen vattē/eñ opwerē? Daer om hoe veel be-
ter is een menſch dā een ſcaep? Daer om iſt gheoor-
loft op dē ſabboth wel te doen. Doe ſept hi dē men-
ſche. Steect vt v hant. Eñ hi heeftſe vt gheſtekē/
eñ ſi is gheſont ghewordē gheliic als die ander. S

†Dye pharizeen vtghegaen weſende/hebbē een
raet begonnē tegens hē/hoe datſe hē ſoudē moghen
wordē. Eñ Jeſus na dat hi dat verſtaen hadde/is ge-
gaen vā daer/eñ veel ſcaren zijn hē gheuolcht/eñ hi
heeft haer al gheſont ghemaect/eñ heeft haer ghebo-
den/dat ſi hē niet openbaer en ſoudē maken/op dat
beruolt ſoudē wordē dat geſprokē was/wer die pro-
Eſay.42.a pheet Eſaiā/die welcke ſept. Siet minē ſoen/die ic
Luce.11.b vtuercorē heb/mijn lieffe/in welcke mijn ſiel haer
wel in behaecht heeft. Ic ſal minē geeſt op hē ſettē/
eñ dat oordel ſal hi dye heydenſce beondighē. Hi ſal
niet kriuē/noch roepē/noch memāt ſal ſijn ſtem hoorē
opter ſtratē. Een gequetſt riet en ſal hi niet breken/
eñ vlas dat rookende is/en ſal hi niet wtdōē/tot dat

hi wt worpt dat oordel tot victorie. Eñ in sinē naem sullen die heydenen hopen. ✳

Doe is tot hē gebracht/een blinde stomme die van dē duuel gequelt werde/eñ hi heeft hem gesont gheMar.3.c
maect Also dat die blinde stomme sprack eñ sach. Eñ Luce.11.b
al die scarē hebben hē verwondert/eñ seydē. Is dit niet die sone vā Dauid? Maer dye pharizeen als si dit gehoort haddē seydē. Dese enworpt de duuelē nz wt/dā door hulp vā belzebub dē prins der duuelen.

¶ Eñ als Jesus wist haer ghedachten/heeft hi haer gheseyt. Alle rijc ghedeelt wesende teghē hem seluē wort vlatē. Eñ alle stadt oft huys ghedeelt wesende tegē hē seluē en sal niet staen. Eñ isset saeck dat sathanas wt werpt sathanā/so is hi ghedeelt teghē hē seluē/daer om hoe sal zijn rijck staen moghē? Eñ isset saeck/dat ick in belzebub dye duuelen wt worp/in wien worpense v kinderē wt? Daer om so sullen si v rechters sijn. Mer isset dat ic met dē geest gods die duuelē wt worpe/so is tot v ghecomen dat rijke gods. Of hoe mach yemāt gaē int huys vā een machtige/eñ zijn vatē nemē/tē waer dat hi te vorē die machtighē ghebondē hadde? eñ dā sal hi zijn huys beroueē?

✝ Die niet met mi en is/die is tegens mi. Eñ dye niet en vergadert met mi/die vstroept. Daer omme Mar.2.b
segge ic v. Alle sonde eñ blasphemie sal den menschē Luce.12.d
vergeuē wordē/mer blasphemie indē heyligē geest/en sal dē menschē niet vgeuē worde. Eñ wie dat een woort spreect teghē den soen des menschē/sal hē vergeuen wordē/mer die daer spreect teghē den heyligheu geest/sal hem niet vergeuē wordē/noch hier/noch hier namaels.

Maect eenē goedē boem/eñ zijn vruchten goet/oft maect eenē quadē boem/eñ zijn vruchtē quaet/wāt wtē vrucht wort dē boem kent. Ghi slanghē geslachte/hoe mocht ghi goet spzekē/als ghi quaet zijt?

Want wt ouervloedichept des hertē/ſoe ſpreeckt dye mōt. Een goet menſch/brengt voort wtē goede ſcat zijns hertē goet. Eñ een quaet menſch wt die quade ſcat brengt quaet voort. Mer ic segge v/dat vā alle idel woort/dat die menſchē ſullē spreckē/ſullen ſi redē gheuē in dē dach des oordels. Wāt wt v woordē ſult ghi gherechtuerdicht wordē. Eñ wt v woorden ſult ghi verdoemt worden. ✳

Mar.8.b Luce.1.b Joan.2.c ✝Doen hebbē ſommighe wtē ſcribē eñ phariseen hē gheantwort segghende. Meester wi willen vā v een teeckē ſien. Eñ hi antwoordē de/heeft haer gheseyt. Dat valſche eñ ouerſpeighe gheſlacht ſoeckt een teeckē/eñ hē en ſal gheen teeckē ghegheuen wordē/dan dat teeckē des propheets Jone. Wāt gheliick Jonas gheweeſt heeft indē buyck des walvis drie daghen eñ drie nachtē. Alſoe ſal die ſone des menſchē in dat hert des aerdē drie daghē eñ drie nachtē zijn.

Jone.5.b 3.Reg.10.b 1.Para.9.a Die mannē van Ninive ſullen opſtaen int oordel met dit gheſlacht eñ ſullē dat vroemē/wāt ſi penitētie ghedaen hebbē voer die predikinge vā Jonas. Eñ ſiet/meerder dā Jonas is hier. Dye coninginne vā ſuydē ſal opſtaen int oordel met dit gheſlacht/eñ ſal dat verdoemē/want ſi ghecomē is vā die eyndē des aerdes/om te hoorē Salomons wijſheit. Ende ſiet meerder dan Salomon is hier.

Mar.3.d Als een onreyn gheeſt wt ghegaen is vandē menſche ſo verwandelt hi droghe plaetſen/ſoekende ruſt/ eñ hi en vintſe niet. So ſeyt hi. Ic ſal weō keerē in mijn huys daer ic wt ghegaen bē. Eñ als hi coemt ſo vint hi dat leech/eñ met beſemen ghereynicht/eñ verciert/dā gaet hi/eñ neempt tot hē ſeuē andē ghesten/boser dā hi/eñ inghegaen zijnde/woent hi daer. Eñ dat laetſte des menſch wert arger dā dat eerſte. Alſo ſalt zijn met deſen alder quaeſten gheſlachte.

Luce.8.c Als hi noch was ſprekende dē ſcarē. Siet die moe

der eñ zijn broeders stondē bupte/tegherende hē te
spzekē. Eñ een heefter gheseyt tot hē. Siet v moeð
eñ v broeders staen buptē/tegherende v. Eñ hi ants
woordende/heeft gheseyt den ghenē die dit hē ghes
wotscapt heeft. Wie is mijn moeð/ost wie zijn mijn
broeders? Eñ wtstekende zijn hant tot zijn discipulē
heeft gheseyt. Siet mijn moeder eñ mijn broeders.
Wāt wie die wil mijns vaders wet/die in die heme
lē is/die is mijn broeder/eñ suster eñ moeder. ✻

Dat. xij. capittel.

A Nde op dien dach Jesus wtē huys gegaen
wesende/heeft gheseteē bider zee/eñ veel scs
rē zijn vergadert tot hē/also dat hi int scip
gheclommē wesende sadt/eñ die gantse scarē stondē
opt oeuer. Eñ hi heeft haer veel gheseyt wer gheliic
kenissen segghende. Siet hi is wt ghegaen die daer
saept/om te sayen/eñ als hi saeyde/dye sommighe Mar. 4. a
zijn gheuallē bi dē wech/eñ die vogelē zijn ghecomē Luce. 8. a
eñ hebbense op gheghetē. Die ander zijn gheuallen
in steenighe plaetsen/daer si niet veel aerdē en had-
dē/eñ ter stont zijnse op gegaen/daer om dat si geen
diepheit des aerden en haddē. Eñ als die sonne op
ghegaen was/zijnse verbzāt/eñ wantse gheen woz
tel en haddē zijnse dozre ghewozden. Weder om dye
ander zijn gheuallen in wernē/eñ die wernē zijn te-
ghēs haer op gheslaen/eñ hebbense verdruct. Ende
die ander zijn gheuallē in goede aerde/eñ si hebben
vrucht ghegeuē/die sommighe hondertfout/die som
mighe tsestichfout/die sommighe dertichfout. Dye
oozen heeft om te hozen die hoort.

Eñ die discipulē tot hē comende/hebbē hem ghe- Mar. 4. b
seyt. Waer om spzeet ghi tot haer daer gheliikenis
sen? Eñ hi antwoordende heeft haer gheseyt. Tes v
ghegeuē te kennē die verborghentheit des rijcs der
hemelen. Wer ten is haer niet ghegeuē. Want wie

heeft dien sal gegeuē worde/eñ hi sal ouerualediger
Mat.2.c worde/mer wie niet en heeft/oeck dat gheen dat hi
Mar.4.c heeft/sal vā hē ghenomē worde. Daer om spreeck ic
Luc.8.c tot haer in parabolē. Want siende/so en sien si niet
eñ hozende/en hozē si noch en verstaen niet/op dat/
Esay.6.c verbult worde in huer dye prophecī Esaye/welcke
Joan.12.f seyt. Met oozē selt ghi hozē eñ ghi en sultet niet ver
Actu.28.f staē/eñ al siende sult ghi sien eñ ghi en sultet nz mer
kē. Wāt dat herte des boles is vherdt eñ met haer
ozen hebbē si swaerlick ghehoozt/eñ si hebben haer
ooghē gheslotē/op dat si niet en soudē sien met haer
ogē/eñ hoozē met haer ozē/eñ met haer herte vstaē
eñ vbeert worde/op dat ic haer ghesont soude makē
Luc.10.d Wer v oghē zyn salich/wāt si sien/eñ v oze wāt si
hoozē/wāt voorwaer segghe ic v dat veel prophetē
eñ rechtuaerdighē begeert hebbē te sien dat ghi siet
eñ si en hebbēt niet ghesien/eñ te hozē dat ghi hoozt
eñ si en hebbēt niet ghehoozt. Daer om hoozt die pa
Mar.4.d rabel des gheens die daer sayendt is. Alser yemant
Luce.8.b hoozt dat woozt des ryckx/eñ niet en vstaet/so coēt
die quade/eñ neēt wech datter gesaept is in diēs her
te dit is die bidē wech ghesayt was. Wer die ghene
die inde stenighe aerde dat ghesaidt saet ontfanghē
hadde/dit is die dat woert hoozt/eñ ter stōt ontfanct
hi dat met blijscap/mer tē heeft gheen wortel in hē
selue eñ ten is niet duerachtich. Wāt alser tribula-
cie coemt oft veruolginghe om twoozt/soe wert hi
ter stont ghescandaliseert. Wer die in die wozmē dat
saet ontfanghē hadde/dit is/die dat woozt gods ho
ret/eñ die sozchuoldicheit des werlts/eñ die bdruech
licheit der rijcdommē/die vōtuct dat woozt/eñ twert
onuruchtbaer. Woozt die in goede aerde dat saet ont
fanghē heeft dit is/die dat woozt hoozt eñ verstaet/
eñ die vrucht voozt brengt/ende doet die een hondert
fout/eñ die ander tseshichfout/die ander dertichfout.

✠Dat rijc der hemelē is gelijc gewordē een mensch die daer saept goet saet in zijn acker/mer als die mē schē sliepē/so is zijn viāt ghecomē/eñ heeft oncrupt gesaept onder te tarwe/eñ is wech ghegaen. Eñ als dit crupt op gegaē is/eñ heeft vrucht voortgebrocht so heeft geopēbaert dat oncrupt/eñ die knechtē des baders des huysghesins/comende hebbē hē gheseyt. Heer/en hadt ghi niet goet saet ghesaept in uwē acker? Daer om vā waer heefttet dan oncrupt? Eñ hi heeft haer gheseyt/een viāt een mensch heeftet ghedaen. Eñ zijn knechtē hebbē hē geseyt. wilt ghi dat wi gaen eñ vergaderen dye? Ende hi heeft gheseyt Neen/op dat ghi dat oncrupt vgarende/die tarwe niet mede wt en pluct. Laetse beyde te samē wassen tottē oerts/eñ indē tijt des oerts/sal ic den mayers seghē. Vergadert eerst dat oncrupt/eñ bint dat in busschen om dat te verbranden/mer de tarwe vergadert in mijn schuer. ✶

Een and gelikenis heeft hi haer voorgelept seggēde ✠Tijc der hemelen is ghelijck een mostert saet/ dwelcke een mensch nam/eñ heeftet gesaept in zijn acker/twelcke cleinst is onder alle sadē. Mer na dat tet op ghewassen is/ist dat grootste onder crupt/eñ twert een boom/also dat die vogelē des hemels comen/eñ nestelen in zijn tacken. Mar.4.c Luce.13.a

E Een ander ghelijckenis heeft hi haer gheseyt. Dat rijc der hemelē is gelijc een cresem/die welke een vrouwe ghedect heeft in drie matē meels/ter tijt toe dattet al gheruert was. Dit heeft Jesus al ghesprokē doer parabolen totten scarē. Eñ sonder ghelijckenis en heeft hi haer niet gheseyt/op dat verruult soude wordē dat doer dē propheet gheseyt was/die welcke sprect. Ic sal minē mont op doen in ghelijckenissen/eñ ic sal wt sprekē die verborgenthept vā Luce.13.b Mar.4.d Psal.77

beghinkel des werelts. ✻

Doen/als hi dye scaren ghelatē hadde is Jesus in huys ghecomē. ✠ Eñ zijn discipulē zijn ghecomē tot hē seggende. Verclaert ons die gelijkenisse vā die oncrudē des ackers. Eñ hi antwoordende heeft haer ghesept. Die dair saept een goet saet/is die soen des menschē/die acker is die werelt/eñ tgoet saet/dat zijn die kinderē des rijcs/dat oncrupt/zijn die wose kinderē/die viant die dese saept/is die duuel/den oert is die eyndinghe des werelts/die mayers zijn die engelē. Apo. 14. d

Daer om/ghelijc dat oncrupt vergadert eñ verbrant wert mettet vier/also salt zijn in die eyndinghe vā die werelt. Die soen des menschē sal seyndē zijn engelē/eñ si sullē vergaderē wt zijn rijc alle scandalisaci eñ die ghene die daer quaet wē. Eñ si sullē haer wozpē in een vierighē ouē/daer sal wesen screpinge eñ knarslinghe der tandē. Dan sullē die rechtuaerdighe blinckē gelijc die sonne in dat rijc haers vaders/die oozen heeft om te hoozen/die hoozt. ✻

✠ Weder om is dat rijc der hemelē ghelijc een scat die verwozghē is indē acker/dye welcke een mensch gheuondē hebbende/verwozghē heeft eñ der blijscap die hi daer af heeft/so gaet hi eñ vcoopt dat hi heeft eñ coopt den acker. Weder om/ist rijc der hemelē gelijc een coopmā/die goede paerlē soect/die welcke/als hi een costelike peerle geuōdē had/wech gaen deet hi vcoft al dat hi hadde/eñ heeft die gecoft. Weder om/dat rijck der hemelē is ghelijck/dat net/twelck ghewozpē wert inder zee/eñ wt alderhande visschē vergarende/twelcke/alst verruult was/si op ghetoghē hebbende aent ouer/eñ sittende/hebbē si vergaert/die goet warē in haer batē/mer die quaet warē/hebbē si wech ghewozpen. Also salt ghescien in die eyndinghe des werelts/die engelē sullē comē eñ sullē vscheydē die quade vā dat middel der rechē

uerdighē/eñ sullē haer worpē in een vierighē ouē/ daer sal wesen screyninghe/eñ knerlinghe der tandē. Mat.22.b eñ.25.c

Hebt ghi dit al wel verstaen? Si segghē hē. Ja wi Eñ hi heeft haer ghesept. Daer om alle scribe/dye gheleert is int rijc der hemelē/die is ghelijc een men sche/die bader des huysghesins is/dye welke voort haelt wt sinē scat/nieuwe eñ out. ✳

Eñ het is ghesciet/doen Jesus dese parabolē ghe- epnt hadde/dat hi vā daer gegaen was/eñ was ghe Mat.6.a comē in zijn lantscap. Soe heeft hi gheleert in haer Luce.4.b synagoghē/also dat si haer verwonderdē eñ sprakē. Vā waer coemt desen dese wijsheit eñ cracht? Is dit niet een tymmermās soen? heet zijn moeder niet Ma- ria? eñ zijn broeders Jacop eñ Joseph eñ Symon eñ Judas? ende zijn susteren/zijnse niet al by ons? Joan.6.e Daer om/vā waer coemt desen/dit al. Eñ si wordē Mar.6.a Luce.4.b gescandalizeert in hē. Eñ Jesus heeft haer ghesept. Joan.4.k Een prophect en is niet sonder eer/dan in zijn lant/ eñ in zijn huys. Eñ hi en heeft dair niet veel teekenē ghedaen/om haer ongelooks wil. ¶ Dat.xiiij.cap.

IN die tijt heeft Herodes tetrarcha gehoort die faem Jesu/en heeft gesept zijn knechtē. Dese is Joānes baptista/die opgestaē is vā dē dodē/eñ dair om werkē die crachtē in hē/wāt He rodes had Joannē geuangē eñ gebondē/eñ had hē in een kerker gset/om Herodias die huysvrou Philip pi zijns broeds. wāt Joannes die seide hē. Ghi moet hair nz hebbē. Eñ als hi hē wonde dodē so vreesde hi Mar.6.b die gemeente ouermits dz si hē hielde als eē ppheet Luce.3.b Eñ als Herodes ghevoert dach gheniert worde. So eñ.9.a danste Herodiadis dochter int middē/eñ heeft Hero di behaecht/waer om hijt haer met eenē eedt belooft heeft te gheuen wat si begeerde van hem. Eñ si ierst onderwesen zijnde van haer moeder seyde. Gheeft mi hier in die schotel thooft van Joannes Baptista.

Eñ dye coninck is wdroeckt gheweeckt. Nochtãs om dẽ eedt/eñ die ghene die met hẽ (ter takel) saẽ/so gheboet hỹt haer te geuẽ. Eñ heeft ghesonden eñ heeft onthooft Joannẽ indẽ kercker. Eñ zỹn hooft is ghebrocht in dye scotel/eñ dat mesken gheghenẽ. Eñ ỹ heefter ghebrocht haer moeder. Eñ zỹn discipulẽ zỹn toe ghegaen/eñ hebbẽ tlichaem op ghenomẽ/eñ begrauẽ. Eñ comende hebbẽt Jesu te kennen gheuẽ. Als Jesus dat ghehoort had/is hi bã daer gheweckẽ in een scip/tot een woeste plaets ter zien wert Eñ alst de scarẽ ghehoort haddẽ/so hebbẽ ỹ te voet hẽ nae gheuolcht wtẽ stedẽ. Eñ wt gaende heeft ghesien een groote scare/eñ beweecht zỹnde met barmhertichert ouer haer/heeft hi wt haer ghesont ghemaect die sieck warẽ. Eñ als den auont ghecomen was/so zỹn/zỹn discipulẽ tot hẽ ghecomẽ seggende. Dese plaets is woest/ende die wr is nv voorleden. Laet die scarẽ/op dat ỹ moghẽ gaen inde casteelen/eñ coopẽ haer spisen. Eñ Jesus heeft haer ghesept. Ten is hẽ niet bã node/dat ỹ wech gaen/gheeft ghi haer/dat ỹ eeten. Eñ ỹ antwoordẽ hẽ. Wi hebben hier niet/dã vỹf broodẽ/eñ twee visschẽ. Eñ hi seyde. Brengt mi die herwaert. Eñ wen hi gebodẽ had de die scarẽ te sittẽ op dat gras/eñ nemende die vỹf broodẽ eñ twee visschẽ/die oghẽ op wrentz inden hemel/heeftse ghebenedỹt. Eñ als hỹse ghebrokẽ hadde/heeft hi die discipulẽ dye brodẽ ghegheuẽ/eñ die discipulẽ dẽ scarẽ. Eñ ỹ hebbẽ alle gader ghegetẽ eñ zỹn versaet. Eñ ỹ hebbẽ op ghenomẽ bã de stucken die ouer ghebleuẽ warẽ. xij. volle kozuẽ. Eñ dye ghetẽ haddẽ/die warẽ bina vỹf duysent mannẽ/behaluẽ vrouwẽ eñ kinderẽ. Eñ ter stont heeft Jesus zỹn discipulẽ ghedwonghẽ/dat ỹ soudẽ int scip clim mẽ/eñ voer hẽ repsen soudẽ opt anõ sidr/ter tỹt toe dat hi die scarẽ gelatẽ hadde. Eñ als hi die scarẽ ghe

Mar. 6. e
Luce. 9 b
Joan. 6. a

latē hadde/is hi alleen optē werch gheclommē/om te
biddē. Eñ alst auont ghewordē was/so was hi daer
alleen. Maer tschip was wen middē inde zee/ende
wordē wenaut vandē golue/wāt die wint was con
trari. Maer in dye vierde waecht des nachts is hi
ghecomē tot haer/wandelende op die zee. Eñ na dat
die discipulē hē ghesien haddē wandelende opte zee/
so zijn si verschrict ghewordē segghende. Het is een Mar.6.g
schijnsel/eñ vā vreese hebbē si luyde gheroepē/mer
ter stont heeft Jesus haer ghesproken segghende.
Hebt betrouwē. Ick bent/en weest niet beureest.
Eñ Pieter antwoordende hem/heeft ghesept. Heer
ist dat ghijt zijt/ghebiet mi tot v te comen opt was
ter. Eñ hi heeft ghesept. Coemt. Eñ als Petrus ne
der gheclommen was wt dat scip/soe wandelde hi
opt water om te comen tot Jesum.
Mer als hi een sterche wint sach/so is hi vuaert ge
wordē/eñ als hi begonst te sinckē/heeft hi gheroepē
leggende. Heer behout mi. Eñ ter stont Jesus wt ste
kende zijn hāt/heeft hē gheuat/eñ hē ghesept. Cleyn
vā betrou/waer om twijfelde ghi? Eñ als si int scip
ghegaen warē/so heeft de wint op gehouwē. Voorts
die int scip warē/zijn ghecomē en hebbē hē aenghes
bedē segghende. Vwarachtich ghi zijt die soen Gods.
Eñ als si ouer gheuarē warē/soe zijnse ghecomē int
lant Genezareth. Eñ als dye mannē des plaets hē
ghekēt hebbē/hebbē si tot alle plaetsen allesins wt
ghesondē/int gheheel lant dat daer omtrent ghele
ghē was/eñ hebbē hē ghebrocht alle die siechē/eñ si
badē hem/op dat si alleen dat wterste van zijn cleet
mochtē rakē/eñ alle die ghene diet gheraect hadden
zijn ghesont ghewordē. ¶ Dat.xv.capittel. ✣
Mar.2.
De quamē tot Jesum die scribē eñ phari
zeen die welcke vā Jerusalē ghecomē wa
rē/seggende. Vwaer om ouertredē v discip

pulē die inſettinge der ouderē? Wāt ſi en wallſchē die
handē niet als ſi broot etē. Eñ hi antwoordēde heeft
haer gelept/waer om treedt ghi oec ouer Gods ghe
Exo.20.b wdt/ om uwe inſettinghe? Wāt God heeft ghewdē/
Deut.5.b ſeggende. Eert vader eñ moeder/eñ die vader of moe
der vermaledijt/die moet steruē. Mer ghi ſegt. Soe
wie den vader oft der moedr ſept. Wat ghifte vā mi
comē ſal/dat coemt tot uwē profijt/eñ hi en ſal zijn
vader oft zijn moeder niet eeren. Eñ ghi hebt Gods
ghewt te niet ghemaect/ om v inſettinghe. Ghi ypo
Eſay.29.b criten te recht heeft van v ghelproken Eſayas leg
ghende. Dit volck eert mi met haer lippē/mer haer
hert is verre vā mi. Aldus/te vergheefs eerē ſi mi/
leerende leeringhē eñ ghewdē der menſchē. Eñ als
hi die ſcarē tot hē gheroepē hadde/ſoe heeft hi haer
gheſept. Hoort eñ vſtaet. Niet dat indē mont gaet/
vēſmet den menſche/mer dat wt den mont gaet/dat
vēſmet den menſche.

Doe quamē zijn diſcipulē tot hē/eñ hebbē hē ghe- 15
ſept. Weet ghi dat die pharizeen dit woort hozende/
gheſcandalizeert zijn ghewreet? Eñ antwoordende
ſpiac hi. Alle plantinge/dye mijn hemelſce vaō niet
gheplant en heeft/ſal wt gheroet wozdē. Laet haer
ſi zijn blinde/eñ leptſluidē der blindē. Eñ iſt laec/dat
een blindt dē anderē blinde een leptſman is ſo ſullē ſi
beyde inde gracht vallē. Eñ Petrus antwoordende
heeft hē gheſept. Verclaert ons dēſe parabel. Eñ Je
ſus heeft gheſept. Sijt ghi oec noch ſonder vſtant?
Verſtaet ghi noch niet/dat al tghene dat indē mont
gaet/wech gaet indē buyck/eñ wort ghewozpē indē
wtganck. Mer tghene dat wt den mont coemt dat
gaet wt dat hert/eñ dat vēſmet dē menſche. Wāt wt 16
dat hert comē quade ghedachtē/wotſlaghē/ouerſpel
oncuyſchedē/dieftē/valſche ghetuychnillen/blaſphe
mien/dēſe zijnt die dē menſce vēſmettē/mer met ony

ghewallchē handē etē/en wsmet dē menſce niet. ✻

✝Eñ Jeſus vā daer ghegaen zynde/ſo weeck hi in de landē Tyri eñ Sydonis. Eñ ſiet een Cananeeſche vrouwe vā dien eyndē ghecomē/heeft geroepē seggende hē. Heer Dauids ſoen ontfermt v mynre. Myn dochter wort deerlijc vandē duuel ghequelt. Ende hi en heeft haer niet een woort gheantwoort. Eñ zyn diſcipulen toegaende/hebbē hē ghebedē seggende/laetſe gaen/wāt ſi roept ons na. Eñ hi antwoordende ſeyde. Ic en bē niet gheſondē/dā tot die verlozē ſcapē des huys vā Jſrael. Eñ ſi is ghecomē eñ heeft hē aenghebeden ſegghende. Heer coemt mi te hulpē. Ende hi antwoordende ſeyde. Ten is niet goet tbroot der kinderē te nemen eñ te wozpē voor die hondē. Eñ ſi heeft gheantwoort ſegghende/tis alſo heer. Maer die hondekens eten van die crumē die daer vallē vā die tafelen hare heerē. Doe heeft Jeſus haer gheantwoort ſegghende. O vrou/groot is v gheloof/v geſcie gheliic ghi wilt. Eñ haer wchter is gheſont ghewordē vā dier tūt af. ✻ Mar.5.6

Eñ Jeſus van daer ghegaen weſende/is ghecomē bi die Galileſce zee. Eñ als hi optē berch geclommē was/ſadt hi daer/eñ veel ſcarē zyn tot hē ghecomē/ brenghende met haer/crepelē/blinde/doue/lamme/eñ veel ander/eñ ſi hebbenſe ghewozpen voor dye voeten Jeſu/ende hi heeftſe gheſont ghemaect. Alſo dat die ſcarē haer verwondert hebbē/als ſi saghē die ſtomme ſpreken/die lamme gheſont weſen/dye crepele wandelen/die blinde ſien. Eñ ſi glorifice erden God van Jſrael.

✝Eñ als Jeſus zyn diſcipulen bi hem gheroepen hadde/heeft hi haer gheſeyt. Mi ontbarmt dye ſcarē/ouermits datſe nv drie daghē bi mi bliuē/eñ niet en hebbē datſe moghē etē/eñ hongherich en wil icſe niet latē/op datſe ghcen gebzeck en lijdē indē wech. Mar.8.

Eñ zijn discipulē seydē hem. Van waer (crighē) wi in die woestenī so veel broots/dat wi so moghē vōsa dē also grootē schare? Eñ Jesus seyt haer. Hoe veel brodē hebt ghi? Eñ si seydē hē seuē/eñ een weynich viskens. Eñ hi gheboot dat dye scaren soudē nedergaen sitten opter aerden. Eñ hi heeft ghenomē dye seuē brodē eñ wischē. Eñ god danckende/heeft hijse ghebrokē/eñ ghegheuē zijn discipulē/eñ die discipulen voert den volcke. Eñ si hebbē al te samē gheget ten eñ zijn versaet. Eñ si hebbē op ghenomē vā die stuckē die daer ouer bleuē/seuē mandē vol. Eñ dye daer ghegeten hadden/warē vier duysent mannē/behaluē die vrouwen eñ kinderen. ✶ Eñ als hi die scharen ghelatē had/so is hi gheclommē in een scip/eñ is ghecomen in die eynden van Magedan.

¶ Dat. xvi. capittel. ✠

Joan. 2. d
Mar. 8. b

ENde die Pharizeen mettē Saduceen zijn tot hē ghecomē/eñ tempterende badē si hē/dat hi haer een teeken vandē hemel soudē tonē/eñ hi antwoordende heeft gheseyt. Als tegint anont te worde so segt ghi. Het sal claer (weder) worde/wāt dē hemel is root. Eñ smorgens/sal huden onweder zijn/wāt dē hemel droeuich zijnde is root. Hypocritē/die ghedaente des hemels coent ghi oer delen/eñ dye teykenē der tijden en moecht ghi niet (oerdelē)? Dat boose eñ ouerspelige ghelacht soect een teekē/eñ haer en sal gheen teykē ghgeuē wordē/dan dat teekē des propheets Jone. Eñ als hi haer ghelaten hadde/ghinck hi wech.

Jone. 2. a

Eñ als zijn discipulen ghecomē warē/aen tander oeuer/so hebbē si vergetē broot met hē te nemen/eñ Jesus heeft haer gheseyt. Siet toe/eñ wacht v van dē treselm der Pharizeen eñ Saduceen. Wer si wel tē in haer seluē seggende. Wi en hebbē gheen broot genomē. Welck na dattet Jesus wist/heeft hi haer

gheseyt. Wat dencht ghi in v selue. O weynich be- Mar.8.b
trouwede/dat ghi geē broot met v ghenomē en heb Luce.12.a
bet? Verstaet ghi noch niet/noch en gedenct ghi niet
die vijf broodē/aller vijf dusent menschē warē? eñ
hoe veel kozuen dat ghi op naemt? Noch die seuen
broodē/aller vier dusent menscē warē/ eñ hoe veel
kozuen dat ghi naempt? Hoe coemptet/dat ghi niet
en verstaet dat ic v dat niet gheseyt en heb vā broot/
wacht v vandē deesem der Pharizeē eñ Saduceē?
* Doe hebdē sy verstaen/dat hi niet ghewdē en had
te wachtē vandē deesem des broots/mer vā die lee-
ringhe der Pharizeen eñ Saduceen.

✠ Eñ als Jesus ghecomē was in die dele vā Ce- Mar.8.c
sarie/die daer ghenoempt wort Phillippi/heeft hij Luce.9.c.
ghevraecht sijn discipulen/segghēde. Wien segghen Mar.8.c.
die menschē te wesen dē soen des menschē? eñ sy Joan.6.g
den/die sommighe Johannē baptistā/die sommige
Helyā/die sommighe Hieremiā/oft een vtē prophe
tē. Jesus seyde haer. Maer ghi/wien segt ghi mi te
wesen? Antwoordēde Simon petrus/heeft gheseyt.
Ghij sijt Christus die leuende gods sone. Eñ Jesus
antwoordēde heeft hē gheseyt. Salich sijt ghi Simō
bar iona: wāt vleesch eñ bloet en heeftet v niet ghe
openbaert/mer mijn vaē dye indē hemel is. Eñ ick
segghe v weder om/dat ghi sijt Petrus / eñ op desen
steen/sal ic timmerē mijn kerche. Eñ dye wertē des
hels en sullē geen macht hebbē teghēs haer/ Eñ ic
sal v gheuē dye slotelē des rijcks der hemelē. Eñ al
dat ghi bindē sult opter aerdē/ sal in de hemelē ghe
bondē wesen/eñ al dat ghij ontbindē sult opter aer- Mar.18.e
den/sal in de hemelē ontbondē wesen. *
Doen heeft hē vwden sijn discipulē/ dat ū nyemant
en soudē segghē dat hi Jesus Christus waer. Ende Mar.8.b
vā die tijt tegonst Jesus te kennē te gheuē sijn disci Luce.9.c.
pulen/dat hi soudē moetē gaen te hierusalē/ eñ veel

lyde vā die ouders eñ princen der prieſteren eñ ſcri-
uen/eñ gewoet ſoude werdē/eñ op dē derdē dach ſou-
de vweck werdē. Eñ als hē Petrus an teene lyde ge-
leydt hadde/begonſt hi hē te ſtraffen/ſeggēde. Heere
dat ſi verre van v/dit en ſal v gheen ſyns geſchien.
Luce.9.c. Mer omgekeert ſyde/heeft hi Petro geſeyt/Gaet
achter mi ſathanas/ghi ſijt mi hinderlijck/Wāt ghi
en verſtaet niet dat gheen dat godlijck is/mer dat
menſchelijck is.

Doe heeft Jeſus ſyn diſcipulen gheſeyt ✠ Ift ſa-
Luce.17 g ke/dat yemāt na my comē wil/die vſaeck hē ſeluen
eñ neemt ſyn cruys eñ volcht mi na/ Want dye ſyn
ſiel wil behoudē/die ſalſe vlieſen. Eñ weder om/die
ſyn ſiele vlieſen wil om minen wil/die ſalſe vindē.
Wāt wat batet een menſche iſt ſaeck dat hi heel die
werlt gewonnē heeft eñ ſyn ziele ſcade gedaē heeft?
oft wat ſal een menſce gheuē daer hi ſyn ziele mede
verloſſen mach?

Wāt het ſal gheſchien/ dat die ſoen des menſchē co-
mē ſal in dye gloire ſyns vaders met ſyn engelē/ eñ
dā ſal hi een yeghelijchē gheuē na ſyn werchē. Ick
leg v voerwaer/ Daer ſyn ſommighe hier ſtaende/
Mar.8.d die dē dot niet ſmakē en ſullen/ter tijt toe dat ſi dē
ſoen des menſchen ſullen ſien comē in ſyn rijck. ✠

¶ Dat.xvij. Capittel. ✠

Mat.9.a Lu.9.d Ende na ſes daghen nam Jeſus tot hē Pe
trū eñ Jacobū eñ Johannē ſyn broeder Eñ
hi leydeſe an teen ſide op een hoghē berch/
eñ ſyn figuer is vandert gheworde voor haer. Ende
ſyn aenſicht blincke geijc die ſonne. Eñ ſyn cleederē
was hebbē haer vertoont/ſprekēde met hē. Petrus
antwoordende heeft Jeſu gheſeyt. Here/hier is ons
goet te weſen/wildy laet ons hier makē drie Taber
nacule/v een/eñ Moyſes een/eñ Helye een. Doē hi

noch spiekende was / liet een lichtende wolcke om-
scheemde haer. Eñ liet/een stẽme(quã)wt die wolc/
die welche seyde. Dit is mijn lieue soen/inden welc- 2.Pe.1.d.
ken my een goet wthaghen is. Hoort hem. Mat.3.d.

Eñ als dye discipulẽ dit ghehoort haddẽ/so sijnse Mar.1.d.
B neẽ geuallẽ op hair aenlicht/eñ sijn leer bwaert ge- Lu.3.d
wordẽ. Eñ Jesus toeghende/heeft haer gheraect eñ
gesept/staet op/eñ en vreest niet. Eñ na dat si haer
ogen op gewert haddẽ/sagẽ si niemãt/dã Jesum al-
leen. Eñ we si neder ghinghẽ vanden berch/heeft
Jesus haer ghewdẽ/segghẽde. En segt niemãt den
visioen/ter tijt toe/dat dye soen des menschen vandẽ
wooden opstaet. *

C Eñ sijn discipulẽ hebbẽ hem gevraecht/segghẽde.
Waer om seggen dã die scribẽ/ dat Helyas eerst co-
men moet? Eñ Jesus antwoordẽde/heeft haer ghe
sept Helyas sal eerst comẽ/eñ sal alle dinck reformie
ren. Wer ick segge v/dat Helyas nv gecomẽ is/eñ Mat.9.b
si hebbẽ hem niet gekent/eñ si hebbẽ in hẽ ghedaen
al wat si woudẽ. Eñ also sal die soen des menschen
dã haer lijdẽ. Doe hebbẽ die discipulen vrstaen dat
hi haer van Johãnes baptista gheseyt hadde.

Eñ doe si tottẽ scaren ghecomẽ warẽ/is tot hẽ ghe
comẽ een menisce buygẽde hẽ sijn knyen/eñ seggẽde.
Here/ontfermt v ouer mijn soen/wãt hi maenlieck
is/eñ wort vreerlijc gequelt/eñ valt dicwijl int vuer/
eñ dicwijl int water/ eñ ick heb hem v discipulẽ ghe
bracht/eñ si hebbẽ hẽ niet moghẽ gheneesen. Eñ Je-
sus antwoordẽde heeft gesept. O onghelouighe ghe
slacht/eñ vkeerde/hoe lange sal ic noch bi v wesen? Lu.9.f
hoe langhe sal ick v lijdẽ? Wzengt hẽ her waert. Eñ Mar.9.c
Jesus heeft hẽ ghestraft/eñ die duuel is wt hẽ ghe-
gaen. Eñ thint is gheneesen dã dier tijt of.

Die discipulen/ doen comende tot Jesum an deen
lde/hebbẽ gesept waer om hebbẽ wi hem niet mo

ghen wt worpē? Eñ Jesus heeft gheseyt/ om v ons gheloofs wille. Jc segge v voorwaer Hebt ghi gheloof als een mostaert saet/ so sult ghi desen berch seggē/ Vtrect v vā hier datrwaert/ eñ hi sal vtrecken. Eñ niet en sal v onmoghelijck wesen/ Mer dit ghe slacht en wort niet wt gewerpē/ dan wer biddē eñ vasten.

Eñ als hi vkeerde in Galileen/ heeft Jesus haer D
Lu.9.c gheseyt/ het sal gheschien dat dye soen des menschē
Mar.9.e sal ouer gheleuert wordē in der menschē handē/ eñ ſ sullen hem wodē/ eñ des derdē daechs sal hi verrisen. Ende ſ sijn seer bedroeft ghewordē

Eñ als ſ ghecomē warē in die stadt Capharnaū/ sijn ghecomē tot Petrū die den tsijns penninck plegē te ontfangē/ eñ hebbē geseyt/ Betaelt v meester gheen tzijns? Hi seyt/ Ja hi. Eñ als hi int huys ghegaen was/ voerquā hē Jesus/ segghēde. Wat dunct v Symon/ Die coninghen des lants/ van wyen nemen ſ tribuyt oft tzijns/ vā haer kinderē oft vā die vreemde? Petrus seyt hē/ Van die vreemde. Jesus seyt hē/ Daer om sijn de kinderē vrij/ mer op dat wi haer geen scandalisaci en sijn/ gaet totter zee/ worpt uwē hanghel wt/ eñ die vis dewelcke eerst voort comē sal/ die neempt/ eñ als ghi sijn mont op hebt ghedaen/ sult ghi vindē staterē/ neempt hē eñ gheeftem haer voer my eñ v. ¶ Dat .xviij. Cap. ✠

IN die vre sijn die discipulē tot Jesum ghecomē seggēde. Wye meyndi dat die meeste is int rijc ō hemelē? Eñ Jesus een kint tot hē geroepē hebbēde/ heeft hijt gheset int middel vā haer/ eñ heeft gheseyt. Voerwaer segghe ic v/ten ſ dat ghi bekeert wort/ eñ wort als kinderē/ ghi en sult
Mar.9.e let niet ingaen int rijck ō hemelē. Daer om/ wie hē
Mat.5.e seluē vnedert als dit kint/ dese is die meeste int rijck der hemelē. Eñ wie ontfanct een alduſdanighē kin

deken in minē naem/die ontfanct mi. Eñ die een vā
dese cleyne die in mi gheloue scādalizeert/twaer hē
ware dat een molensteen die vandē ezel wert gheto
ghen an sinen hals gehanghē worde/eñ ghedzenckt
worde in die diepte des zees.

Wee die werelt vā scandalisaci. want het is van
noode datter scandalisacien comē/nochtās wee die
mensce/doer dē welchē scandalisaci coempt. Ist sa- Mar.9.e.
ke dat v hant oft v voet v scādalizeert/snÿtse af/eñ Mat.5.e.
worptse vā v. Tis v beter tottē leuē in te gaen cre-
pel oft lam/ dā twee handē/oft twee voetē hebbēde
gheworpē te worde int eewighe vier. Eñ ist dat v
oghe v scandalizeert/neemtet wt/eñ worptet vā v.
Tis v beter dat ghi met een ooghe ingaet int leuen/
dā ghÿ twee ooghē hebbende wort ghewozpen int
helsche vier.

Siet toe/dat ghÿ niet en versmaet een vt desen
cleynste/wāt ic segge v/dat haer engelē in die heme
len/ altÿt sien dat aensicht mÿns vaders/dye in die
hemelē is. * Wāt die sone des menscē is gecomē Luce.15.a
om te behoudē dat vlozē was. Wat dunct v oft een
mensce hondert schapē hadde/eñ een vt haer dwael
de/gaet ghi niet/die.xcix.achterlatēde in de weghē/
eñ soect dat gedwolt was? Eñ ist dattet ghewert dat
hÿt vint/ ic leg v voorwaer: hi vblÿt hē meer daer
of/dā vā die.xcix.die niet gedwaelt en hebbē. Also
is die wille miet vooz v vaē die in de hemelē is/dat-
ter een vā dese cleynste vlozen gaet.

* Wozt ist dat v broeē tegen v misdwet/gaet ende Luce.15.a
straft hē tusscen v eñ hē alleen. Ist dat hi v hoozt/so 2.cozi.13.a
hebt ghi uwē broeē gewonnē. Mer ist dat hi v niet
en hoozt/neemt tot v noch een oft twee/op dat in de
mōt vā twee oft drie getughē/alle wooz staē mach
Ist saeck dat hi haer niet en hoozt segtet ō kercken.
Ist dat hi die kerck niet en hoozt/ so laettē v wesen

als een heyden eñ publicaen. Ic segge v voorwaer
So wat ghi bindē sult opter aerdē/dat sal gebondē
Joā.20.e sijn indē hemel/eñ soe wat ghi ontbinden sult opter
Mar.16.c aerdē dat sal ontbondē sijn indē hemel. Weē om seg-
ghe ic v. Ist saeck dat twee wt v ouer een dragē op
der aerden van alle dinck dat si begheren sullen / sal
haer gheschien vā minē vader/die in die hemelē is.
Wāt waer twee oft drie vergadert sijn in minen naē/
daer ben ick int middel van haer.

Doen quā Petrus tot hē/eñ heeft gheseyt. Heere/
hoe menichmael sal mijn broeder teghē my misdoē/
eñ ic salt hē vergheuen? tot seuen mael? Jesus seyde
hē. Ic en segge v niet tot seuē mael/ mer tot. lxxvij.
mael seuen mael. ✳

✠ Daer omme is trijck der hemelē gheliick een
Lu.17.a menisce die een coninck is/ dye rekeninge wen wou
de met sijn knechten. Eñ we hi begonste te rekenen/
is hem een voorghebrocht dye hem schuldich was
tien dusent pondē. Eñ als hi niet en had waer mede
dat hi mocht betalen/ Soe ghebiet die heer hem/eñ
sijn wijf/eñ kinderen/eñ al dat hij hadde te vercopen/
ende betalinghe te doen.

Eñ die knecht neder vallende/badt hem an seggēde
Weest lijdtsaem teghē mi/eñ ic salt v al wedergheuē.
Eñ die heer ontfermēde dē knecht / heeft hem losch
ghelaten/eñ die sculd quijt gheschouden.

Eñ die knecht vtgaende heeft gevondē een vā si- D
nē mede knechtē/dye hē sculdich was hondert pen-
ninghen. Eñ die hant in hē slaende/ toech hi hē met
ten hals/seggēde. Betaelt dat ghi sculdich sijt. Eñ
neder vallēde sijn mede knecht/badt hē segghende.
Weest lijdtsaem teghē mi/eñ ick salt v al wedergeuē.
Mer hi en woude niet/eñ ghinc heen eñ worp hē in
den kercker/tot dat hi die sculd betaelde. Eñ als sijn
mede knechtē ghesien hadde datter geschiede/ so sijn

ũ seer wdzoekt / eñ sijn gecomẽ eñ hebbẽ harẽ heere te kennẽ ghegeuẽ al datter gheschiet was. Doe riep hẽ sijn heer / eñ seyde hẽ. Ghi wse knecht / al die sculd heb ic v quijt ghelaten / als ghi mi gewdẽ hadde / en moest ghi ooc v mede knecht niet ontfermẽ / gelijc ic uwer ontfermde? Eñ sijn heer toornich sijnde / heeft hẽ ouer geleuert den pinigers / ter tijt toe / dat hi wtaelde al dat hi hẽ sculdich was. Eñ also sal mijn hemelsce vaõ v wẽ / ist saech / dat ghi een yegelijc uwẽ bzoeõ niet en vgheeft wt uwer hertẽ. * Mat.6.b eñ.5.d Lu.12.g.

Dat. xix. Capittel.

Ende tis geschiet we Jesus dese sermonen gheeynt hadde / vtrack hi vã Galileẽ / eñ is gecomẽ in die eynde van Judeen ouer die Jozdaẽ / eñ veel scarẽ sijn hẽ na geuolcht / eñ heeftse daer gesont ghemaeck. Eñ die Pharizeen sijn tot hẽ gecomẽ / tempterẽde hẽ eñ seggẽde hẽ Jst een mã geozloft te sceydẽ vã sijn huysvzouwe õ een yegelijke sake. Dye welcke antwoozdẽde heeft haer gheseyt. Hebt ghi niet gheleſen dat die ghene die de mensch maecte vã tegin / heeft haer een mã eñ vzou gemaect Eñ hi heeft haer geseyt Daer om sal eẽ mensch vaõ eñ moeõ laten / eñ sal by sijn wijf gheselicht wesen / eñ ũ sullẽ wesen twee in eẽ vleesch / also en sijnse nu niet twee / mer een vleesch. Daer õ dat god te samẽ gevoecht heeft / laet dat dẽ mensẽ niet sceydẽ. Eph.5.g Mar.10.a. Gene.1.d. eñ.2.d 1.cor.6.b

Si segghen hẽ / waer om heeft dã Moyses gewdẽ te geuẽ een sceytbzief / eñ haer te latẽ. Hi heeft haer gheseyt. Moyses heeft v toegelatẽ om die herdicheit uwer hertẽ / te verlatẽ v wiuẽ. Mer vandẽ tegin en heeftet so niet geweest. Mer ic seg v / dat so wie sijn wijf vlaet andes dan õ ouerspel / eñ eẽ andẽ trout / dese wet ouerspel / eñ wie de vlatẽ trout / die doet ouerspel. Mat.5.e. Deu.24.a.

Eñ sijn discipulẽ seydẽ hem. Jst dat die saeck des menschen met sijn wijf hẽ alons heeft / so en ist niet Lu.16.e.

goet te houwē. Die welcke heeft haer gheſeyt Niet al en vſtaen ſi dat woort/mer dient gegeuē is. wāt daer ſijn gheuuerde/die vā moeders buyck alſo gewozen ſijn. Eñ daer ſijn gheuuerde/dye vande menſchē gheuuert gemaect ſijn. Eñ daer ſijn gheuuerde die hem ſelue gheuuert hebbē om ſrijck der hemelen. Diet vatten mach/die vadt dat.

Lu.18.c. Mar.10.b Doen ſijn vooz hē gebzocht kinderen/ op dat hi de hant op haer leggen eñ biddē ſoude/mer die diſcipulen ſtraftē haer. Eñ Jeſus ſeyde haer/Laet die kinderē toe/eñ en vbiet haer niet tot mi te comē/want ſulcker is ſrijck der hemelē. Eñ als hi haer die hant op gelept hadde/is hi van dair gegaen.

Mar.10.c Lu.18.d ✠ Eñ ſiet/een tot hē comēde heeft hē geſeyt/Goede meeſter wat ſal ick goets doen/op dat ic dewige leuē mach hebbē. Die welcke heeft hē geſeyt/waer om vraechſtu mi vandē goede? daer is een goet/dat is god. Wilt ghi ingaen tot dat leuen/onōhout die

Exo.20.c gebodē. Hi ſeyt hē/welcke? Eñ Jeſus ſeyde. Ghi en ſult niet wotſlaē. Ghi en ſult geen ouerſpel wē. Ghi en ſult niet ſtelen. Ghi en ſult geen valſch getuych leggē. Eert vader eñ moedē/eñ ghi ſult v naecke liet hebbē als v ſelue. Die ionghelinck ſeyt hē/ Al deſe heb ic onōhoudē vā mijn ionckheyt of/ wat ghebreect mi noch? Jeſus heeft hem gheſeyt. Iſt dat ghi volmaect weſen wilt/gaet eñ vcoopt dat ghi hebt/ende gheeftet dē armen/ende ghi ſult een ſchat inden hemel hebbē/eñ coempt volcht mi na. ✠

Eñ we die ionghelinck deſe redē gehoort hadde/is hi droeuich wech ghegaen/ want hi was hebbende veel poſſeſſien.

Eñ Jeſus heeft ſinē diſcipulē gheſeyt. Voerwaer ſeg ic v/Die rijcke ſal ſwaerlijc int rijck der hemelē gaen. Eñ weōom ſeg ic v/Lichteliker iſt een kemel doer een naeldē oghe te gaen/ dā een rijcke in te gaē

ent rijc der hemelē. Dit gehoort hebbēde/die discipulen d wonderdē hē leere/segghēde. Wie mach dā verhoudē worde? Eñ Jesus haer aensiende/heeft haer geseyt. Dat is bi den menschen onmoghelijck/maer bi God sijn alle dinghen moghelijck.

Mar.10.d. Luce.18.c

D ✠ Doe antwoordēde Petrus heeft geseyt/Siet wi hebbē alle dinc achter gelatē/eñ sijn v na gevolcht/ wat sal ons daer om wesen? Eñ Jesus heeft haer geseyt. Voerwaer seg ic v/dat ghi die mi na ghevolget sijt/in die weō gewonste/als dye sone des menscē sittē sal in die stoel sijns heerlicheits/so sult ghi mede sittē op die.xij. stoelē oerdelēde dye.xij. geslachten dā Israel. Eñ al die ghene die achter laet huys/oft broeders/oft susters/oft vaō/oft moeō/oft huysvrou oft kinderē/oft acherē/om minē naem/die sal hondertfout ontfanghē/eñ dat eewich leven sal hi besitten. ✶ Eñ veel dye de eerste sijn/sullen die laetste worden/eñ die laetste die eerste.

Luce.22.c

Luce.3.f. Mar.10.d Mat.10.d

¶ Dat.xx. Capit. ✠

A Want dat rijc ō hemelē is gelijc eē mēsche die vaō des huysgesins is/die wtgegaē is des morgēs seer vroech/om in sinē wijngaert arbeiders te huerē/eñ als eē voerwaert gemaect was met die arbeiders/elckē dach om eenē penninc so heeft hise in sinē wijngaert gesondē Eñ wtgegaē wesende ontrēt der derder vrē/heeft andē gesien op ō merct ledich staende/eñ heeft haer gheseyt/gaet ghi ooc in minē wijngaert/eñ dat recht is sal ic v geue. eñ si sijn heen gegaen. Weō om is hi wt ghegaen ontrent der sester/eñ neghēder uren/eñ heeft dselfste gedaen. Eñ ontrēt ō elfster ure is hi wt gegaen/eñ heeft ander geuondē staende/eñ seyt haer. Wat staet ghi hier ledich den gheheelen dach? Ū segghē hem/ want ons niemant ghehuert en heeft. Hi seyt haer Gaet henen ghi ooc in minen wijngaert.

Als auont geworden was/ so sprack dye heer des
wyngaerts tot sinen procuratoer. Roept dye arbey-
ders/ eñ gheeft haer loon/ tegghinnẽde vandẽ laetste
tottẽ eerstẽ. eñ als ũ quamẽ die ontrẽt ō elfster vren
gecomẽ warẽ/ hebbẽ al haer penningẽ ontfangẽ/ eñ
die eerste comẽde hebbẽ gemeent dat ũ meer ontfan
ghẽ soudẽ/ eñ ũ ontfinghẽ oec elcks haer penninghẽ/
eñ ũ ontfangende murmureerdẽ ũ teghẽ den vader
des huysghesins segghende/ dese laetste hebbẽ mer
een vre indẽ werck gheweest/ eñ ghy hebt haer ons
ghelyck gemaect die welcke de last des daghes ende
die hitte ghedraghen hebben.

Eñ hi heeft geantwoort een vā haer eñ heeft ghe
seyt. vrient/ ick en doe v geen onrecht/ en sijt ghi niet
met mi ouercomẽ om eenẽ pẽninck? Neemt dat v is
eñ gaet wech: Ic wil desen laetstẽ oec geuẽ gelyc v/
oft ick mi niet geoorloft te doẽ dat ic wil? oft v oghe
quaet is vāt ic goet ben/ also sullẽ die laetste die eer
ste syn/ eñ die eerste die laetste. want veel synd ghe
roepen/ mer weynich vtuercoren. ✶

✠ Eñ Jesus opclimmende te Jerusalẽ/ heeft met
hem ghenomen syn. xij. discipulen alleen/ ende heeft
haer gheseyt. Siet/ wi climmen op tot hierusalem/
eñ die sone des menschẽ sal geleuert woꝛdẽ dẽ pries-
ten der prieſteren eñ den screyben/ eñ ũ sullen hẽ ver
Mar. 10 e oordelen ter doot/ eñ ũ sullen hem leueren den hey-
Luce. 18. k denen/ om te bespotten/ eñ te gheesselen/ ende te cru-
cen/ eñ hi sal den derdẽ daghe verrisen.

✠ Doen is tot hẽ ghecomẽ die moeꝛ der kinderen
zebedei/ met harẽ sonẽ aenbiddẽde/ eñ begerẽde wat
Mar. 10. e vā hẽ. Eñ hi seyt haer/ Wat wildi? Si heeft hẽ ghe-
seyt. Segt dat dese twe myn sonẽ sittẽ in dyn ryck/
die een an dyn rechter hant/ eñ die anō an dyn slinc
her hant. Eñ Jesus antwoordẽde heeft geseyt. Ghi
en weet niet wat ghi bidt/ moechdi drinckẽ dẽ kelch

die ick drincke sal? Si leggē hē/wi mogen. Hi heeft
D haer geseyt/Ghy sult minē kelck drincke/Wer te sit Mar.10.f
ten an mijn rechterhant/eñ mijn slinckerhant/en te Luce.22.e
hoort mi niet v te gheuen/ maer diet bereydt is van
minen vader.

Alst die tien gehoort haddē/so sijn si vonwaerdicht
vā dese twe broderē. Der Jesus heeftse geroepē tot
hē eñ gheseyt. Ghi weet dat die princen der heydenē
hebbē heerscapie ouer haer/eñ die groot sijn/gebrui
kē macht onō haer/Also en salt onō v niet sijn/mer
so wye onder v groot wil wordē/laet dye v dienaer
sijn/eñ die onō v de eerste wil sijn/laet dye v knecht
sijn. Gelijc die soen des menscē niet gecomē en is/op
datmē hē dienē soude/mer op dz hi selue soude dienē.
Eñ geuē sijn siel tot een vlosslinghe voer vele. ✻

✠ Eñ si wech gaende vā Jerico/is hē ghevolcht
een grote scare. Eñ siet/twe blinde sittende bidē we
ghe/ als si gehoort haddē dat Jesus verby ghinck/
hebbē si geroepē seggēde/ O heere dauids soen/ont
fermt onser. eñ die schare strafte haer/op dat si swie
ghē soudē. Eñ si riepē veel te meer/segghende. Ont
fermt onser here dauids sone. Eñ Jesus heeft blindē
staē eñ heeft haer geroepē/eñ geseyt/ Wat wildi dat
te v dō sal? Si seggē hē. Here dat onse oghen gheo
pent moghē wordē. Eñ Jesus ontfermde haer/ende
heeft haer oghen geraect. Eñ ter stont hebbense ghe
sien/eñ si sijn hem ghevolcht. ✻

¶ Dat. xxi. Capittel. ✠

Ende als Jesus genaect was Hierusalē/eñ Mar.11.a
tot betphage gecomē tottē berch vā olivetē Luce.19.c
Doe heeft Jesus twe discipulē ghesondē/ Joā.12.b
segghende haer. Gaet int casteel dat teghen v is/ter
stont sult ghi een ezelin ghebonden vinden/ende een
Jonghe met haer. Ontbintse/ende brengtse tot my
Eñ ist saeck/dat v emāt wat sept/segget/ Die heer

heeft dese vā node. Eñ terstōt sal hi haer late. Eñ dit
Esay.62 b is al geschiet/ op dat vuult soude werdē datter ghe-
sprokē is doer dē ppheet seggēde. Segget die wch-
ter vā syon Siet/ v coninck coemt v saechtmoedich
sittēde op eē ezelinne/ eñ een ionge des ruchtdragendē
esels. Eñ die discipulē gaēde/ hebbē gedaē als Jesus
haer bvuolē had. Eñ si hebbē die ezelin eñ die ionge
gebracht/ eñ hebbē haer clederē op haer gheleyt/ eñ
hebbē hē daer op gheset/ Eñ veel scharē hebbē haer
clederē indē wech gespreyt/ Eñ dandē snedē tacken
vā die vomen eñ spreydense indē wech/ Eñ die schā
rē die voer ghingē eñ na volchdē/ dye riepē seggēde.
Osanna dē soen dauid/ gebenedijt is hi die dair coēt
indē naē des herē/ Osanna int alō hoochstē. ✱
✢ Eñ als hi gegaē was in hierusalē/ so is al de gan
se stat bcroert geweest/ segghēde/ Wie is dese? Eñ die
scharē die seydē/ Dit is Jesus/ een ppheet vā naza
reth Galilee.
Joan.2.c Eñ Jesus is indē tēpel gegaē/ eñ hi vorp vt al dys
copēde eñ vcopēde warē indē tēpel/ eñ die takellē vā
dē wisselarē eñ die stoelē vā die dvuē vcostē heeft hi
Mar 11. b omgekeert/ Eñ heeft haer gesept/ daer staet gescre-
Esay.56c uē/ Mijn huys sal een bede huys genoēt werdē. Eñ
Hiere.7b ghi hebt dat een moerthuys ghemaect. Eñ daer sijn
tot hem ghecomē indē tēpel blindē eñ crepelē/ eñ hi
heeftse gesont gemaect. Als die princē ō priesterē eñ
scriben gesien haddē die wondēlike dingē die welcke
hi gedaē had eñ die kinderē indē tēpel roepēde eñ seg
gēde osanna dē soen dauid/ So sijnse vonwaerdicht
eñ hebbē hē geseyt. Hoort ghi wel dat dese segghē-
Psal.8 Eñ Jesus sept haer/ Ja ic en trouwe. Hebt ghi noit
gelesen/ wāt vt dē mōt ō kinderē eñ die sugēde sijn/
hebt ghi dat lof volmaect? eñ als hi haer gelatē had
is hi vter stat gegaē in Bethanie eñ is dair gheble
uē. ✱ Eñ smorghēs wedē in die stat comēde/ heeft

hi gehonghert Eñ uente eenē vijchwom bidē wech
ister hi gecomē/eñ en heeft niet in haer geuondē dā
bladerē alleene. Eñ hi heeft haer gelept/Na dese tijt
en moet wt v geen vrucht wallen ind eewicheit/eñ
die vigewom is ter stont wtre gewordē. Eñ alst die
discipulē gelien haddē/hebbē ū hē v̄wondert/ leggē
de. Hoe is dese vigewom ter stōt wtre gewordē? Eñ
Jesus antwoordēde/lept haer. Voerwaer leg ich v/ Mar.11.b
waert saeck dat ghi gelooft hadt eñ niet en twifelde/ Joā.14.b
so sout ghi niet alleen wē dat dē vigewē gesciet is/
mer ghi sout oeck leggē desen vrch/ wert op geheuē
eñ geworpē indē zee/het soudt geschē/ Eñ al dat ghee
dz ghi biddē sout in v gelot gelouēde suit ghi vercrigē
✠ Eñ als hi gecomē was indē tempel/so syn tot hē
gecomē dair hi was leerēde/die princē der priesterē/
eñ outers des volcs legghende/ In wat macht doet
ghi dit/eñ wie heeft v desē macht ghegeuē? Eñ Je- Luc.20.a
sus antwoordēde heeft gelept/ Ic sal oot v wat vra
gen/twelcke ist sake dat ghijt mi segt/so sal ich ooch
legghē in wat macht ic dit doe. Johānes doopsel vā
wien wast/wtē hemel/oft wtē menschē? Eñ ū heb
bē bi haer seluē gecocht/seggēde. Seggen wi wten
hemel/so sal hi ons legghē/waer om en hebt ghi hē
niet gheloōft? Mer ist dat wi seggē/wt dē menschē
so vreesen wi die scaren/want ū haddē Johannē al
te samen voer een ꝓpheet. Eñ Jesu antwoordende
hebbē ū ghelept/wi en wetens niet. Eñ hi heeft tot
haer gheleyt. Noch ick en segge v ooch niet/in wat
macht dat ick dit doe. ✱
Mer wat dunct v? Een mensch hadde twe sonē/ eñ
gaende totte eerstē/heeft hi gelept Soen/gaet hudē
eñ werct in minē wingaert Eñ hi antwoordēde sprac
Ic en wil niet. Eñ dair na wrou crigēde/ginc hi hes
Eñ gaende totte ander/ heeft des gheliks gheleyt.
Eñ die antwoordēde sprac. Ic gae heer. Eñ hi en is

niet ghegaē. Wye vā dēse twee heeft gedaen dat die vader woude? Eñ si seggē hē. die eerste. Jesus sprac tot haer. Voerwaer seg ic v/ dat dye publicanē ende hoerē voer v gaen int rijck Gods. Wāt Johānes is tot v ghecomē mer dē wech des rechtuaerdicheits/ eñ ghi en hebt hē niet ghelooft/ die publicanē eñ die hoeren hebbē hē ghelooft. Eñ ghi/ als ghi dat ghesien hebt/ en sijt daer na niet tweecht gewordē tot

Lu.20.b Mat.12.a penitentien/ op dat ghi hem sout ghelouen.

Hoort een ander ghelijckenis.

✠ Een mensch waser eē vader des huysgesins/ die welche gheplant heeft een wijngaert/ eñ heefter eē tuyn omgeleedt/ eñ heeft een pers daer in gegranē/ eñ een tozen getimmert/ eñ hi heeft hē die wulydē vhuert/ eñ is buten gereyst. Eñ als die tijt ō vruchten gecomē was/ heeft hi gesonden sijn knechtē totten acherluydē/ op datse sijn vruchtē ontfanghē soudē. Eñ die wu luydē sijn knechtē gheuangē hebbē/ ende/ hebbē si den eenē gheslaghē/ dander gheuoot/ den derden ghesteent. Weder so heeft hi ghesondē andre knechtē meer dā die eerste/ eñ si hebbē haer des ghelijcks gedaen. Eñ ten laetsten heeft hi ghesondē tot haer sūē soen/ seggēde. Si sullē mischien mīē soen ontsien. Eñ die acherludē als si die soen gesien hebben/ hebbē si gesept onder malcander. Dit is die erfgenaē/ comt laet ons hē vdē/ eñ wi sullē sijn erf hebbē. Eñ als si hē gevat hebbē/ hebbē si hē vtē wijngaert gevorpē eñ gevoot. Daer om wāneer de heer des wijngaerts comt/ wat sal hi desen wuludē wen? Si seggē hē. Die quade sal hi qualic doen vergaen eñ sinē wijngaert sal hi ander wuludē vhueren dye welcke hē vrucht sullē gheuen op sijn tijt.

Psal.115 Mar.12.a Luce.20.c Jesus sprac tot haer. Hebt ghi noyt gelesen in die scriften. Dye steen/ welcke die werclydē vworpen haddē/ die is ghemaect int hooft des hoecks. Dat is

vandē heer geschiet/eñ tis wonßlick in ons oghen?
Dair om leg ic v/dat rijc gods sal vā v genomē wor
dē/ eñ tsal gegeuē wordē volc dat voortbrēgende is
sijn vrucht. Eñ die dair valt op desen steen/die sal ge
broken wordē. Wer op wie dat hi valt/sal hi te niet
makē. Eñ als die princē ō priesterē eñ die Pharizeē
gehoort haddē sijn gelikenissen/hebbē si vōtaen dat
hi vā haer sprach/eñ soeckēde hē te vanghē/hebbē si
gevreest die scarē/wāt si hieldē hē voer een ppheet.
Eñ Jesus antwoordēde/heeft hi weder om ghespro
ken tot haer wer gheliickenissen eñ gheseyt. ✳

¶ Dat. xxij. Capittel.

TRijck ō hemelē is gelijc gewordē een mē
sce die coninck was/ die welc verept had Luce. 14. d
sijn soen een vruloft/eñ heeft vt gesondē
sijn knechtē/dat si roepē soudē die dair tottē vruloft
genoet warē/eñ si en woudē niet comen. Weder om
heeft hi wt gheseonden sijn knechtē/segghende Segt
die ghenodē/ Siet mijn maeltijt heb ic verept/ mijn
assen eñ mijn ghemeste vesten sijn geslaghen/eñ tis
al verept/comt te vruloft. Eñ si en hebbēt niet waer
ghenomē/eñ sijn wech gegaen die een in sijn acker/
die ander tot sijn comenscapen. Eñ die ander hebbē
gehouden sijn knechten/eñ als si haer spijt aenghe
daen haddē/hebben si haer ghewot. Ende we die co
ninck dit gehoort had/is hi toornich gewordē/ ende
sijn heerknechtē gesondē hebbende/heeft hi haer ge
doot/eñ haer stat an brant gestekē. Doē spzac hi tot
sinē knechtē. Die vruloft is verept/mer die dair ghe
noept waren/en waren niet waerdich/ dair om soe
gaet in die wtganghē der weghē/ eñ al die ghi vint/
die roept ter vruloft. Ende sijn knechten sijn wtghe
gaen in die wegē/eñ hebbē ōgadert al die gheen die
si hebbē gheuondē/quadē eñ goedē te samē/ende die
vruloft is vuult met gastē. Eñ als die coninck inge

gaen was/op dat hi sien soude die dair an die tafelē
latē/na dat hi gesien had dair een mēsce niet gecleet
wesende met een bruloffs cleet/spract tot hē. Vrient
hoe sidi hier ingegaē niet hebbēde eē bruloffs cleet?
Eñ hi heeft gelweghē. Doe heeft die coninc gesept
sijn dienaers. Als ghi sijn handē eñ voetē ghewondē
hebt/so werpt hē in die wterste duysternis/daer sal
wesen screyinge eñ knersinghe der tandē/wāt veel
sijnder geroepen/mer weynich wtuercoren. ✳

Mar.12.b Luce.20.d ✠ Doe hebbē die pharizeē vā dair gaende een raet
geuondē dat si hē vangē soudē in sijn woordē. Eñ si
sondē tot hē haer discipulē/mettē herodianē/seggē-
de. Meester/wi wetē dat ghi warachtich sijt/ eñ dē
wech gods in die waerhz leert/eñ niemāt en vreest.
want ghi en siet niet an de persoon d mensce. dair ō
segt ons Wat dunct v/behoortmē scattinge dē Key-
ser te gheuen oft niet? Eñ als Jesus haer valsheyt
kende/spract hi Wat tēpteert ghi mi hipocritē/toent
mi de munt des scattinge. Eñ si hebbē hē voorghe-
brocht een penninc. Eñ hi seyde haer wypens is dit
welt eñ dat opscrift. Si seggē hē/des keysers. Doe
Rom.23 b spract hi tot haer. Dair om gheeft dat des keysers is
den keyser/eñ dat Gods is God. ✳
Eñ als si dit gehoort haddē/so hebbē si hē vwōdert
Lu.20.e eñ hē latēde sijnse wech gegaē. ¶ Op dié dach sijn
Mar.12 b tot hē gecomē die Sadduceē/de welche seggē/datter
geen vrisenis en is/eñ hebbē hē gevraecht/seggēde
Meester/Moyses heeft gesept Waert saech datter
yemant stoze gheen kint hebbende / dat sijn broeder
trouwē soude sijn huysvrou/ eñ tsaet sijns broeders
verwecken soude. Eñ bi ons warē seuen broeders/
eñ die eerste als hi eē huysvrou getrout had/is hi ge-
stozuē/eñ geen saet hebbēde/heeft gelaten die huys-
vrou sijn broder/des gelijcs den tweedē/ eñ dē der-
dē/tottē seuendē toe. Den laetstē vā allē is de vrou

oot geklonē. Daer om in die verrilsenis/wiēs hupsbrou salt vā die seuē zūn/wāt sī hebbē hair alle seuē gehat. Jesus antwoordende heeft haer ghesept. Ghi dwaelt niet wetende die scriftueren noch die cracht Gods. Jn die verrisenisse/en hylict mē niet/okt sī en wozdē niet te houwelijc ghegeuē. Mer sī zūn ghelijc engelē Gods in dē hemel. Mer vā die vrisenisse der wodē hebt ghi niet gheleſen dat tot v ghesprokē is vā God? (die welcke sept Jc bē een god vā Abzahā Exod.3.b eñ een god Jsaac/ende een god Jacob. Daer en is gheen god der wodē mer der leuendighē. Eñ we dye scarē dit gehoort haddē/hebbē sī haer vwondert vā D zūn leeringe. ✣ Alsdie pharizeen gehoort haddē dat Mar.12.c hi die Sadduceen dē mont gestopt hadde/zunse te samē gecomē eñ een wt haer dwelke een wctoer was tes wets/heeft hē geuraecht tempterende hē/eñ septe. Mecster/wat is dat grootste gebot in dē wet? Jesus sprach tot hē. Ghi sult liet hebben v heer v god/ wt al uwer hertē/wt al uwer sielē/wt al uwer ghedachtē/dat is dat grootste ghebot. Eñ dat tweede is Deut.6.a tes gheliick. Ghi sult liet hebbē v naestē als v seluē. Leui.19.c Jn dese twe gebodē hangt die ganse wet eñ ppheté. Rom.13.c Eñ we dye pharizeen vgadert warē/heeft Jesus hē gheuraecht segghende. Wat dunct v van Chusto wiēs soen ist? Si seggē. Dauids. Hi sprach tot haer. Hoe hiet hē dā Dauid in dē geest heer seggende. Die heer heeft ghesept mijnen heer/sit aen mine rechter Psal.109. hāt/ter tijt toe/dat ic sal settē uwē viandē een voetscamel dijnder voetē? Daer om ist sake/dat Dauid hē een heer noemt/hoe isset zūn soen? Eñ nyemant/ mocht hē pet antwoordē. Eñ niemāt wt haer heeft ghedurue/vā dien dach hē pet meer vraghē. ✣

¶ Dat. xxiij. capittel. ✣

Luce.11.k

DE heeft Jesus ghesprokē tottē scarē/eñ tot zūn discipulē/seggende. Op dē stoel vā Mar.12.b

Moises hebbē gheseteē die scribē eñ pharizeen/ daer om al dat ſi v gebiedē te houdē/ hout dat eñ doettet/ mer na haer werckē en wilt niet doen. Want ſi seg-
Luce.20.f ghent eñ en doent niet. Wāt ſi bindē te samē groote laſtē/ eñ swaer om te draghen/ eñ legghen die op die scouderē der menscē/ mer met haer vinger en willē ſi die niet roerē. Wāt al haer werckē doen ſi dair om op dat ſi vandē menschē gheſien moghē worde. Eñ ſi verbreydē haer Philacteria. Eñ ſi makē groot die
zoomē/ eñ ſi beminnē die ierſte plaetſen in die auont malē. Eñ die ierſte plaetſen in dye ſynagoghē/ eñ ſi wordē gherne ghegroet op dye merct/ eñ ghenoemt vā die menschē Rabbi. Maer en wilt ghi lieu niet
ghenoemt wordē Rabbi. Wāt een is v meeſter. Eñ ghi zijt al te samē broeders. En wilt v ghenē vader
Iacob.3.a noemē opter aerdē/ wāt een is uwe vader/ die welc
ke indē hemel is. En wilt niet gheheetē wordē mee-
ſters/ wāt een iſſer v meeſter Chriſtus. Die de groot
Luce.14.c ſte is onder v/ die ſal v dienaer wordē. Eñ die hē ver
heft die ſal verootmoedicht wordē/ eñ die hē veroot
moedicht/ die ſal verheuen worden. *
Luce.11.g ✠ Wee v scribē eñ pharizeen/ hypocritē. Wāt ghi
ſlupt dat rijck der hemelen voor dye menschē ouer-
muts dat ghi daer niet in en gaet/ eñ die daer toe co-
men/ die en laet ghi niet ingaen.

Wee v scribē eñ pharizeen hypocritē/ de welck eet die huyſen der weduwen/ eñ dat onder een schijnſel vā langhe bidden. Daer om ſoe ſult ghi ſwaerliker oordeel ontfanghen.

Wee v scribē eñ pharizeen hypocritē/ wāt ghi om gaet die zee eñ dat lāt/ om eenē te brenghē tot uwer wet/ eñ als hijt gheworde is/ ſo maect ghi hē een ſoen des hels/ tweemael meer dan ghi zijt.

Wee v blinde leytſlupdē/ wāt ghi ſegt. Al die gene die daer ſweert bidē temple dat is niet/ mer die daer

sweert bi dz gout des tẽpels/die is sculdich. O dwase eñ blinde/wãt wat is meerũ/dat gout oft dẽ tempel die welcke tgout heplich maect? Eñ al die ghene die daer sweert bi dz outaer dz is niet/mer al die gene die daer sweert bi die gaef die welcke opt outaer is/die is sculdich. O blinde/want wat is meerder/ die gaef/of dz outaer/twelck die gaef heilich maect? Daer om die daer sweert bi dz outaer die sweert bi dz eñ bi al dz gene datter op is/eñ die daer sweert bi dẽ tempel/die sweert bi die/eñ bi die gene die daer in woent/eñ die daer sweert bi dẽ hemel/die sweert bi dẽ stoel gods/eñ bi die gene die daer op sit. Wee v scribẽ eñ pharizeẽ hypocritẽ/die daer vtient mẽt hã eñ anijs eñ camijn/eñ dattet swaerste was van die wet achter gelatẽ hebt/dat oozdeel/kermhertichz/eñ tgeloof. Dit moestmẽ wẽ/eñ tanõ nz achter latẽ. ✳ Blinde leitsludẽ/cleinsende een mugge/eñ vslindẽde een cameel. Wee v scribẽ eñ pharizeẽ hypocritẽ wãt ghi repnicht dz butẽste deel des croes eñ des scotels/ mer binnẽ zijt ghi vol rouerie eñ onreinicheits. Ghi blinde pharizeen/repnicht erst dz binnẽ dẽ napt eñ scotel is/op dat die butenste delẽ vã dese repn mogẽ wozdẽ. Wee v scribẽ eñ pharizeen hypocritẽ/wãt ghi zijt gelijck die witte grauẽ/die vã buptẽ schoon schijnẽ/mer vã binnẽ zijnse vol wode wrenẽ eñ alle on repnichz. Also schijnt ghi vã butẽ rechtuaerdich den menschẽ/mer vã binẽ zijt ghi vol treuepnithz eñ welhz.

Wee v scribẽ eñ pharizeen hypocritẽ. Wãt ghi tim mert die grauẽ der prophetẽ/eñ verciert dye grauẽ der rechtuaerdighẽ/eñ segget:haddẽ wi geweest in die daghẽ vã onse vaderẽ/wi en soudẽ niet gheweest hebbẽ haer gesellẽ in dat bloet ỏ pphetẽ. Aldus zijt ghi v selue een getugenis/dz ghi zijt kinderẽ der genẽ die welcke die pphetẽ ghewot hebbẽ. Eñ vuult ghi die maet uwer vaderẽ. Ghi serpentẽ eñ ghenachte der

Luce.11.f

Luce.11.f

Luce.11.g

slanghē/hoe sult ghi ontliedē dat oordeel der hellē?
✠ Daer om seg ic v siet/ic sende tot v ꝓphetē/eñ wi
se/eñ scribē/eñ sommighe vā haer sult ghi wodē/eñ
crucē/eñ sommige vā haer sult ghi geselē in v syna
gogē/eñ ghi sultse vuolghē vā steen stāt in die and/op
dat op v come alle rechtuerdich bloet/twelc wtghe
stort is op der aerdē/vā dat bloet des rechtuerdighē
Abels tot dat bloet vā zacharie/des soons Barachie
die ghi wot geslaghē hebt/tusschē den tempel eñ dat
outaer. Voorwaer segghe ic v/al dese dinghē sullen
comē op dit ghesiacht.

Luce.13.g Jerusalē Jerusalē/dye daer wotslaet die ꝓphetē/
eñ stenicht dē genē die tot v gesondē zijn/hoe dicwil
heb ich willē vgadrē v kinderē/ghelijck een hinne
vgadert haer kiekenē onder haer vlogelē/eñ ghi en
hebt niet ghewilt. Siet/v huys sal v woest ghelatē
wordē/wāt ic seg v/ghi en sult mi hier na niet sien/
ter tijt toe dat ghi segt. Ghebenedijt is hi/die daer co
met indē naem des heerē. ✶ ¶ Dat. xxiij. capittel.

Mar.13.a Luce.19.g eñ.21.b Ende Jesus wtgegaen zijnde/so ginc hi vā
dē tempel. Eñ zijn discipulē zijn tot hē geco
mē/om dat si hē tonē soudē die timmerin
ge des tempels. Eñ Jesus heeft tot haer ghesprokē.
En siet ghi niet al dese? Voorwaer segghe ic v. Hier
en sal dē eenē steen op dē anderē niet ghelatē wordē
die niet ghewstrueert en sal wordē. ¶ Eñ sittende
op dē berch vā oliuetē/so zijn zijn discipulē heimelijc
tot hē gecomē seggende. Segt ons wanneer dese din
ghē gescien sullē/eñ welc teekē dijnre toecoemst we
len sal: eñ der eyndinghe der werelt. Eñ Jesus ant
woordēde heeft tot haer gesprokē. Siet/dat niemāt
v en vlep/wāt daer salder veel comē in mijnē naem
seggende/ic bē Christus/eñ si sullender veel vlepdē.

Ephe.5.b Eñ ghi sult horē oorloghē/eñ gheruchtē der oorlo
ghē/mer siet toe/dat ghi niet vloozt en wozt. Wāt

het is bā node dat al dese dinghē geschiē/mer noch en
ist gheen eynde. Wāt dat een volck sal teghē dat anō
volck opstaen/eñ dat een rijc teghē dat anō rijc. Eñ
daer sullē zijn pestilencië/dierthē/eñ eertbruinge in
plaetsen/eñ al dese/zijn die beginselē der dzoefnissen.

Eñ dā so sullē ſi v leuerē/in tribulacien/eñ sullē v Joan.16.a
dodē/eñ om mijnē naē so suldi gehaet zijn bā allē mē Mat.10.a
schē/eñ dā so sullenō veel gheschandalizeert werdē/eñ
onō malcanderē so sal die een dē anderē leuerē/eñ ſi
sullē malcāderē hatēde zijn Eñ veel valsce ppheten sul
lē opstaē/eñ sullenō veel blepdē/eñ wāt dpe woslhz
oueruloedich sal zijn/so sal de liefde bā veel cout wor
dē. Eñ die volstādich blijft tot indē eynde/die sal sa-
lich wesen. Eñ dit euangelie des rijcs/sal in die ghe
heel werelt gepreect worde tot een getugenisse voor
alle menschē. Eñ dā sal die eyndinghe comē.

Hier om als ghi sē sult/die gruwelichz ō blatenisse Dani.9.g
die bādē ppheet Daniel gesept is staēde in die heyli
ge plaetse. Die dit lesende is die bstae dz/dā die i Iu
dee zijn vlie in die bergē/eñ die op dach is/en clim nz
at om wat wt zijn huys te halē/eñ die indē acker is/
en heer niet om/om sinē rock te halē. Wee dē ghenē
die bruchtich zijn/eñ sogē in diē dagē/eñ bid dz v vlie
dinge niet en gesche indē winter/noch op dē sabbot.

Wāt dā so sal een so groote tribulaci zijn/welckēs
gelijc niet geweest en is/bādē beginsele des werelts
tot desen tijdē toe/noch en sal gheschen. Eñ tē waert
sake/dz die dagē vcort warē/so en soude alle vleesch
niet salich wordē/mer om die wtuercozē sullen die
daghē vercort wordē.

Dā waert sake dat yemāt tot v seyde. Siet/hier is
Christus/of daer/so en wilt des nz gelouē/wāt vals
sche christē/eñ valsce ppheten sullē opstaē/eñ sullē ges
ue grote teekenē/eñ voorteekenē/also dz die wtuers
sozē in dwalinge gelept soudē wordē/waert moge-

Ihc. Siet ic hebt v te voren gheseyt. Hier om ist sake
Luce.17.c dat ſi tot v segghē: Siet hi is inde woestine/soe en
wilt nz wtgaen/siet hi is int heymelicste bāt huys/
so en wilt des niet gheloue. Wāt ghelijc dē blixē wt
oosten comende is/eñ wort ghesien tot int westē/also
sal die toecoemst vandē soen des menschē zijn/wāt
daer dat lichaem wesen sal/daer sullē de aernē ver-
gadert worden. Ter stōt na die tribulacie deser daghē
so sal die sonne vdonckert wordē/eñ die maen en sal
Luce.21.e haer licht niet gheuē. Eñ die sterrē sullē wtē hemel
Mar.13.c vallē. Eñ die crachtē der hemelē sullē beroert wor-
Joelis.2.c dē/eñ dan sal dat teekē/de sone des menschē indē hes
mel opēnbarē. Eñ dā sullē alle die ghellachtē der aer
dē weenē/eñ si sullē sien dē soen des menschē comē
de in die wolcken des hemels met macht/eñ groote
glorie. Eñ hi sal zijn enghelē seyndē/met een groote
stemme des trompets. Eñ si sullen zijn wtuercoren
vergaderē/vandē vier windē/vandē oppersten der
hemelen tot haer eynden.

Eñ leert vandē vigelwem een gelikenisse/wāt als
sinē tack teer is: eñ als hē bladerē wt gewassen zijn/
so weet ghi dat die somer na bi is. Also ghi mede als
ghi al dese dingē siet/so weet dattet na bi in die doze
is/voorwaer segghe ic v. Dit ghellachte en sal niet
voorbi gaen ter tijt toe dat dit al geschiet. Hemel eñ
aerde sullē vergaen/mer mijn woordē en sullē niet
vgaen. Mer vā dien dage eñ vre so en weet niemāt
noch oec die engelē der hemelē/dā alleen die vader.

Gene.7.b Mer gelijc alst was in dye daghē vā Noe/also sal D
die toecoemst vandē soen des menschē zijn/wāt gelijc
si warē die voor die diluuie warē etende eñ dunckē
de/houwēde/eñ tot houwelijc trektedē/tot die dage
dat Noe gegaen was inō archē/eñ dat niet wēt en
hebbē/voor dz die diluuie gecomē was/eñ haer alle
wech genomē hadde/also sal oec die toecoemst vā dē

soen des menschē zijn. Dan sullender twee indē acher
zijn/die een sal opgenomē worde/eñ die anō sal achs
ter gelatē worde: twee malende aen een molē/deen
sal wech genomē worde/eñ danō sal worde gelatē:
twee in een bedde/deen sal wech ghenomē worde/eñ
danō dair gelatē worde. ✠ Hier om so waect/wāt
ghi niet en weet in wat vre dat v heer comē sal. Eñ
weet dz/wāt waert sake dz een vaō des hupsgesins
wist in welcke vre dz die dief gecomē soude hebbē so
soude hi seker lijc ghewaect hebbē/eñ hi en soude zijn
huys niet latē doorgrauē hebben. Hier om so weest
ghi oec bereyt/wāt in die vre als ghijt niet en meynt
so sal die soen des menschē comē. Wie is een ghetrou
eñ een cloec knecht/dē welkē die heer ouer zijn hupf Luce.12.s
gesīn gestelt heeft/op dat hi haer spise geue soude op
zijn tijt? Salich is de knecht dē welckē die heer also
doende vint/als hi comende is. Voorwaer seg ick v/
wāt hi hē douē al zijn goedē settē sal. ✠ Eñ waert
sake dz die quade knecht in zijn hert seggende waer.
Mijn heer keyt lange eer hi coēt/eñ waert sake dz hi
dā begonst zijn mede knechtē te slaen/eñ oec te etē eñ
te druncken mettē dronckaerts/so sal dā die heer des
knechts in die dach comē/indē welckē hi hē nz vers
wachtēde en is/eñ in die vre/inde welcke hi dz nz en
weet. Eñ zijn heer sal hē dēplē/eñ zijn deel sal hi met
tē ypocritē settē/daer sal screyinge eñ knersinge der
tanden zijn. ✠ Dat.xxv.capittel. ✠

DAn sal tsijch der hemelē gelijc worde tien
maechdē de welcke hair lāpē genomē heb
bēde zijn wtgegaē dē bruydegō eñ de bruyt te gemoet/
eñ vijf wt haer warē dwaes/eñ vijf wijs. Die daer
dwaes warē haer lāpē genomē hebbēde/so haddē si
geen olye nz hair genomē. Mer de wise haddē olye in
hair vatē genomē nz hair lāpē. Eñ als de bruydgom
toeefde/so hebbē si altemael gheslumert eñ gheslapē.

Eñ middē inō nacht isser een roep gheschiet. Siet de
bruydegō coēt/gaet wt hē te gemoet. Doen zijn opge
staē al de maechdē eñ hebbē haer lampē verept. Eñ
die dwasen hebbē tottē wisen gesept. Geeft ons vā
uwer oli/wāt onse lampē gaē wt. Mer de wise heb
bē gheantwoort: Gheenlins op dat ons eñ v niet en
ontbreke/mer gaet lieuer tot dē genē die daer vcoo
pē/eñ coopt voor v selue. Als sī ginghē om te coopē/
is die bruydegō gecomē/eñ die daer verept warē zijn
ingegaen met hē ter bruloft/eñ die duere is gesloté.
Luce.13.e Daer na comē die anō maechdē/seggēde: Heer heer
Mar.13.d uet ons op. Eñ hi antwoordende sprack. Voorwaer
segge ic v. Ick en ken v niet. Aldus so waect/want
ghi en weet dach noch vre. ✳
Luce.19.b ✝ Wāt gelijc een mensce butē reysende/heeft geroe
pē zijn knechtē/eñ heeft haer gegeuē zijn goet. Den
eenē heeft hi gegeuē vijf pont/dē anderē twee pont/
dē derdē een pont. Een pegelic na zijn eyghē macht/
eñ ter stont is hi gereyst: eñ die gene die vijf pōt ont
fangē hadde/is wech gegaen eñ heeft daer mede ge
comenscapt/eñ heeft anō vijf pont ghewonnē. Des
gelijcks oec die daer twee ontfangē hadde heeft twe
anō gewonnē. Mer die een ontfanghē hadde wech
gaende heeftet gegrauē inder aerdē/eñ heeftet ghelt
zijns herē gewighē. Eñ na lange tijt coemt die heer
der knechtē eñ hout rekeninge met haer. Eñ die ghe
ne die vijf pont ontfanghen hadde/comende heeft
voort ghebracht vijf anō pont/segghende. Heer vijf
pont had ghi mi ghegeuē: siet vijf ander pont heb ic
daer buē ghewonnē. Sijn heer sprack tot hem: Ey
goede eñ getrouwe knecht/ouer weynich hebt ghi
getrou geweest/ouer veel sal ic v settē: Gaet in dye
blijscap ws heerē. Eñ die gene die twe pont ontfan
ghē hadde/comende sprack. Heer twe pont hadt ghi
mi gegeuē/siet twe ander pont heb ic daer buē ghe-

mi ghecleet. Cranck/eñ ghi hebt mi gheuisenteert. Ic was indē kercker/eñ ghi hebt tot mi ghecomē. Dan sullē die rechtuaerdige hē antwoordē seggende. Heer wanneer hebbē wi v ghesien hongherich/eñ hebbē v ghespijst? eñ dorstich eñ hebbē v druncke ghegeuē? Eñ wanneer hebbē wi v ghesien een gast eñ hebbē v gheherbergt? oft naect eñ hebbē v ghedect? Oft wanneer hebben wi v ghesien cranck oft indē kercker/eñ zijn tot v ghecomē? Eñ die coninck antwoordende/sal haer seggē. Voorwaer segghe ic v: Also verre als ghijt gedaē hebt een vā desen mijn alderminstē broedrē so hebt ghijt mi ghedaen.

Luce.12.f Dā sal hi oec seggē die ghene die aen zijn slincker hant sullē zijn. Gaet van mi ghi vermaledide in dat eewighe vier/dat bereydt is dē duuel eñ zijn engelē. Wāt ick bē hongherich gheweest/eñ ghi en hebt mi gheen spijs ghegheuē. Ick bē dorstich geweest/eñ ghi en hebt mi gheen druncke ghegeuē. Ic was een gast/eñ ghi en hebt mi niet gheherbergt. Ick was naect/eñ ghi en hebt mi niet gheclect. Ic was cranck eñ indē kercker/eñ ghi en hebt mi niet ghevisiteert.

Dā so sullē sij hē antwoordē eñ seggē. Heer/wanneer hebbē wi v ghesien hongerich/oft dorstich/oft een gast/oft naect/oft cranc/oft in een kercker eñ en hebbē v niet gedient? Dā sal hi haer antwoordē seggende. Voorwaer segge ic v. Also verre als ghijt nyt gedaen hebt een vā desen mijnē minsten/so hebdijt mi niet ghedaen. Eñ dese sullē gaen in die eewighe pijn/mer die rechtuaerdige in dat eewige leuē. *

¶ Dat. xxvi. capittel. ✣

Mar.14.a Joan.11.f Ende het is gheschiet/als Jesus al dese sermonē gheeyndt hadde/heeft hi zijnen discipulē gheseyt. Ghi weet dattet na twee dage ghē paeschē wort/eñ die soen des menschē sal gheleuert worden om ghecruyst te worden.

Doen zijn die princen der priesteren/eñ die ouders des volcs vergadert gheweest in die sael des princ der priesterē/die welcke ghenoemt worde Cayphas Ende si hebbē een raet gehouden/op dat si Jesum doer bedroch vanghen eñ doodē mochtē. Eñ si seyde. Niet in die hoochtijt/op datter gheen oploop en gheschiede onder tvolck.

Eñ als Jesus in Bethaniē was/in die melaetschē Symōs huys/is tot hē ghecomē een vrou hebbende een busch mz costelike salue. Eñ si heeftet wt gestort op zijn hooft/daer hi was aen die tafel sittende.

Eñ dye discipulen dat siende/hebben hem veronwaerdicht/seghgende. Waer toe is dit verlies? wāt dese salf mocht duer vercoft wordē/eñ dē armē ghegheuē. Eñ Jesus dat kennende heeft haer gheseyt. Wat zijt ghi dese vrou moeylic? wāt si heeft een goet werch teghē mi ghewrocht. Want dye armen hebt ghi altijt met v/mer mi en hebt ghi niet altijt. Wāt dat si dese salf op mijn lichaem ghegoten heeft/dat heeftse ghedaen om mi te begrauen. Voorwaer seg ic v. Also waer dit euangeli gheprceet sal wordē in die hele werelt/dā sal dit vertelt wordē in haer ghedachtnisse/dat dese dit ghedaen heeft. Joan.12.a

Doē is wech gegaen een vā twaeluē die welcke genoemt worde Judas schariothe tottē princē der priesterē/eñ heeft haer geseyt. Wat wilt ghi mi geuē eñ ic sal hē v ouer leuerē? Eñ si hebbē hē gheloeft. xxx. silvere penninghē. Eñ vā die tijt sochte hi ghelegenheit/op dat hi hem ouer leueren mochte. Luce.22.a Mar.14.b

Voort op dē ierstē dach des hoochtijts azymorum zijn die discipulen tot Jesum ghecomē/seggende hē. Waer wildi/dat wi v bereydē om pacschlam te etē? Eñ hi heeft gheseyt. Gaet in dye stadt tot eenen/eñ segt hem. Die meester seyt. Mijn tijt is nae by/by v maec ic paeschē met mijn discipulē. Eñ die discipus

lē hebbē gedaen gheliic als Jesus haer bevolē heeft
eñ ū hebben tpaeschlam berept.

Eñ alst auōt gewordē was/ so sadt hi aen die tafel
met zijn. xij. discipulē/eñ als ū etende warē heeft hi
gesept. Voorwaer segic v/een vā v sal mi verradē/
eñ ū zijn seer droeuich geworde/eñ hebbē een yege-
Joan.13.c liic hē beginnē te seggē. Wē ic heer? Eñ hi antwoor-
dende heeft gheseyt. Die met mi die hāt in die schotel
steect/dese sal mi verradē. Eñ die soen des menschē
gaet gelijc vā hē gheschreuē is. Wer wee die mensch
doer welcke die soen des menschē vradē sal worde.
Het waer hē goet/waert dat die mensce met ghebo-
rē en waer geweest. Eñ Judas/de welcke hē vrade
hadde antwoordende/heeft gesept. Wē ic met Rab
bi? Hi heeft hem gheseyt. Ghi hebtet gheseyt.

Mar.14.c Eñ als ū etende warē/heeft Jesus tbroot ghenō-
Luce.22.b mē/eñ als hi danc geseit hadde/heeft hi dat gebroke
Joan.6.c eñ heeft et zijn discipulē gegeuē/eñ gesept. Neempt
1.Cor.11.e eñ eet/dat is mijn lichaem. Eñ we hi dē kelch ghemō
mē eñ gedanct hadde/heeft hijt haer gegeuē seggende.
Dunct daer wt alle gader/wāt dit is mijn bloet
twelck is des nieuwē testaments/dat voor veel sal
wtgestort wordē tot vergiffenis der sondē. Eñ ic segē
ghe v/hier nae en sal ich niet meer druncken wt dese
vrucht des wijngaerts/tot dien dach toe/als ic dat
nieuwe met v dunckē sal int rijc mijns vaders.

Joan.18.a Eñ als ū die gracl gesept haddē/zijn ū wt gegaen
op dē torch vāt Dyuetē. Doe seyde Jesus haer. Ghi
zacha.13.c alle gaō sult gescandalizeert wordē om minē wil in
dese nacht. Wāt daer staet gheschreuē. Ic sal dē herō
slaen/eñ die scapē des vgatērings sullē vstropt wor-
dē. Wer na dat ic vresen sal wesen/so sal ic v voor-
gaen in Galileen. Eñ Petrus antwoordende/heeft
hē gesept. Al waert dat ū alle gaō gheschandalizeert
soudē wordē om v/nochtās en sal ic nēmermeer ge-

scādalizeert worde. Jesus sprack tot hē. Voorwaer
seg ic v/dat ghi in dese nacht/eer die haen crayt/drie
mael mi verlakē sult. Petrus heeft hē gesept. Ja al
waert oec vā node dz ic met v sterue moeste/ic en sal
v nz vlakē. Eñ des gelijcs hebbē oec alle die discipu
lē gesept. Doe is Jesus mz haer gecomē in een dorp Mar.14.d
dwelc genoemt wort Gethsemani/eñ heeft die disci Luce.22.e
pulē gesept. Sidt hier ter tijt toe dat ic gae eñ bidde
daer. Eñ als hi tot hē ghenomē had Petrum eñ die
twee sonē vā zebedeus/heeft hi begonnē droeuich eñ
bedruct te wordē. Doe heeft hi haer ghesept.
Mijn siel is bedroeft ter doot toe/blijft hier eñ waec
bet met mi. Eñ een weynich voort gegaen zijnde is
hi op zijn aenlicht ghevallē/biddende eñ seggende.
Mijn vader ist mogelijckē so laet vā mi gaen desen
kelch/nochtans niet als ick wil/mer als ghi. Eñ hi
quā tot zijn discipulē eñ vant haer slapende. Eñ sept
tot Peeter: En moecht ghi niet een vre met mi wa-
kē? Waect eñ bidt/op dat ghi niet en valt in becoin
ghe. Die geest is berept/mer vleys is cranck.
Weder om andermael is hi wech gegaen/eñ heeft
gebedē seggēde. Mijn vad/ist saech dat dese kelch vā
mi nz en mach gaen/tē ñ dat ic hē drincke/laet uwē
wil gescien. Eñ hi is wedē gecomē/eñ heeftse geuon
dē slapēde/wāt haer ogē die warē beswaert. Eñ als
hi haer gelatē heeft/is hi wedē om wech gegaen/eñ
heeft tē derdēmael gebedē seggende dat selfde woort
Doe quam hi tot zijn discipulē/eñ sept haer. Slaept
n'o eñ rust. Siet die vre is ghecomē/eñ die soen des
menschē wort geleuert in die handē der sondarē/staet
op laet ons gaen/siet hi is hier bi die mi vradē sal. Joan.18.a
Eñ als hi noch sprekende was. Siet Judas een vā Mar.14.e
die.xij.is ghecomen eñ met hē een groot schare met Luce.22.e
swerdē eñ stulen gesondē wesende vā die princē der
priesterē eñ die outers des volcs. Eñ die gene die hē

brādē hadde heeft haer een teekē ghegeuē seggende. Die ic kussen sal die isset houdt hē. Eñ ter stōt gaen de tot Jesum heeft hi gheseyt: weest gegroet Rabbi/ eñ hi heeft hē gecust. Eñ Jesus heeft hē geseit. Vriēt waer toe sidi gecomē? Doē zijn si aengegaen/ eñ hebbē hē hair hādē geslagē in Jesum eñ hebbē hē geuāgē.

Eñ siet een vā die gene die mz Jesu warē/ wtstrect kētē zijn hāt heeft zijn swoert wtgetogē/ eñ slaēde dē knecht des puns der puesterē heeft hē zijn oor af ghe-
Gene. 9. 6 houwen. Doe sprach Jesus tot hē/ keert v swoert in zijn plaets/ wāt alle die een swoert nemē dye sullen mettē swoert vgaen. Oft meent ghi dz ic met biddē en mach mijnē vaē/ eñ hi sal mi geuē meer dā xij. le-gionē der engelē? Dair om hoe soudē dā die scriftuē verruult werdē? Wāt het moet also gheschieden.

In dese vre heeft Jesus gheseyt den scarē. Ghi zijt wt ghegaen als tot een moordenaer met swoerdē eñ stockē om mi te vangē/ dagelics sat ic bi v lerende in dē tempel/ eñ ghi en hebt mi mz geuanghē/ mer al dit
Mar. 14. f is geschiet/ op dat vuult soudē woordē die scriftē der p-phetē. Doē al zijn discipulē hē latende/ zijn geloodē. Eñ si Jesum geuanghē hebbende/ hebbē hē gebrocht tot Cayphā den puns der puesterē/ daer die scriben eñ ouderē vergadert warē. Eñ Petrus volchde hē nae vā verre/ tot die sael des punchen der puesterē. Ende inghegaen wesende/ sadt hi met die dienaers/ op dat hi dat eynde sien soude.

Eñ die punccn der puesterē/ eñ die ouders/ eñ dye heele vergaderinge sochtē teghē Jesum een valsch ghetuychnis/ op dat si hē doodē soudē/ eñ si en vonden niet/ alser oec veel valsche ghetuyghē bi ghecomen waren. Mer ten laetsten zijnder twee valsche tuyghē bi ghecomē/ ende hebbē gheseyt. Dese heeft gheseyt. Ick mach te niet maken den tempel Godes eñ in drie daghē die timmerē.

Eñ die prins der priesterē opstaende heeft hē ghe
sept/en antwoort ghi niet tot dien die dese teghen v
ghetughē? Eñ Jesus sweech stil.

Eñ die prince der priesterē heeft hē gheseyt. Ic be
sweer v bidē leuēdē god/dat ghi ons segt oft ghi zijt
Christus die soen gods. Jesus sept hem. Ghi hebtet
gheseyt. Mer nochtās seg ic v/vā nv af sult ghi sien Mar.14.8
dē soen des menschē sittende aen die rechterhāt des
crachts gods eñ comende in die wolckē des hemels.

Doe scoorde die prins der priesterē zijn clederē/seg
ghende. Hi heeft blasphemi gheseyt/wat wi hoeuē
wi daer iouen meer tuyghē? Siet ghi hebt nv blas
phemie gehoort/wat dunct v? Eñ antwoordēde heb
bē sī gheseyt. Hi is dē wot sculdich. Doe hebbē sī in
zijn aensicht ghespoghē/eñ indē hals ghesla ghē met
duystē. Eñ dye ander hebbē hē met platte handē in
zijn aensicht slaghē ghegeuē seggende. Prophēteert
ons Christe/wie ist die v ghesla ghē heeft.

Eñ Petrus sadt butē in dye sael/eñ een dienstma
get quā tot hē seggende. Eñ ghi waert oec met Jesu
vā Galileen. Eñ hi heeftet voor haer allen verlaect Joan.18.8
segghende. Ic weet niet wat ghi segt. Eñ als hi ghe
gaen was wter duerē heeft hē een ander dienstma
ghet ghesien/eñ heeft gheseyt dē ghenē die daer wa
ren. Eñ dese was oec met Jesu vā Galileen. Eñ hi
heeftet weder om vsaect met een eedt/want ic en ken
dē mensch niet. Eñ na een weynich tijts/zijn toe ge
gaen die daer stondē/eñ hebben gheseyt tot Peeter.
Voorwaer ghi zijt mede vā haer luydē/wātv spraec
maect v openbaer. Doe heeft hi wgonnē te vuloeh
eñ te swerē/dat hi dē mensch niet ghekent en hadde.
Eñ ter stont heeft die haen ghecraept. Ende Peeter
heeft ghedachtich gheweest des woorts Jesu/dat
hi gheseyt hadde. Eer dye haen crapet/sult ghi my
driemael verlaken. Ende wtghegaen zijnde heeft hi

bitterlijc ghescreyt. ¶ Dat. xxvij. capittel.

Luce. 23. a

ALst morghē ghewordē was/so hebbē dye
princē ō priesterē/eñ die ouders des volcs
eenē raet gehoudē teghens Jesum om hā
ter wot te leuerē. Eñ ū hebbē hē ghebondē gebzocht
Poncio Pylato den rechter.

Judas die hē vradē hadde/siende wen dat hi ver-
oordeelt was/met berou bzoert zynde/so heeft hi dē
princen der priesterē eñ den ouderē die. xxx. penning-
ghē weō gebzocht seggende. Jc heb gesondicht ver-
radende dat onnosel bloet. Eñ ū hebbē ghespzoken.
Wat leydt ons daer aen/siet ghi toe. Eñ dye silueré
penninghē ghewozpen hebbende indē tempel/soe is
hi vā daer ghegaen. Eñ wech gaende soe heeft hi hē
met een strop verhanghen.

Die princen der priesterē ghenomē hebbende dye
silueré penninghē/hebbē ghespzokē. Een betaemt
Actuū. 1. niet datmē haer indē ghelt block wozpt/wāt dit een
loendes bloets is. Eñ een raet ghehoudē hebbende/
so hebbē ū daer medē gecoft een pottebackers acker
om die pelgrims daer in te begranen. Eñ hier om is
desen acker ghenoemt ghewordē Acheldemach/dat
is dē acker des bloets/tot dē dach vā hedē. Eñ wen
is veruolt ghewest/dat wer Jeremias dē ppheet
zacha. 11. c voorseyt was seggende. Eñ ū hebbē ghenomē. xxx.
silueré penninghē/een loen des ghewaerdeerden/
dwelck ghewaerdeert ū ghecoft hebbē vandē kind-
rē vā Jsrael/eñ hebbē hē ghegheuē tottē acker des
pottebackers/ghelijc die heer mi dat veruolē heeft.

Eñ Jesus heeft ghestaen voor den rechter/eñ dye
rechter heeft hē gheuraecht seggende. Sijt ghi dye
Conincx der Jodē. Eñ Jesus spzac tot hē. Ghi segt
dat. Eñ wen hi gheacculeert wert vandē princē der
priesterē eñ vandē ouders/so en heeft hi niet geant
woort. Doe seyde Pylatus tot hem. En hoordi niet

hoe vele getugenissen dat sy tegen di seggende sijn?
Eñ Jesus en heeft hem niet gheantwoort op enich
woort/also dat die rechter seer ỽwondert wert.

Eñ in die hoochtijt plach de rechter den scare vry
te laten een gheuanghē/den welcken sy wildē/ ende
hi had we eenē merckelikē geuanghē die Barrabas Joā.18.g
ghenoempt was. Eñ tot haer ỽgadert sijnde/heeft Lu.23.c.
Pylatus ghesproken/Welck vā tween wildi dat ic
ỽ vry latē sal/Barrabas oft Jesus die Christus ge
noempt wort. Wāt hi wist wel/dat sy hē wer nidich
hept gheleuert hadden.

Eñ hi sittende in sijn rechter stoel/so heeft tot hē
sijn huysvrou ghesondē seggende/ en hebt ghi toch
niet te doen met dien rechtuaerdighē/want om sinē
wille so heb ic hudē indē slaep veel geleden wer een
visioen.

Eñ die princē der priesterē/eñ ouders hebbē dē scha
ren wijs gemaect dat sy Barrabā verghere soudē/ eñ
Jesum soudē vodē. Ende dye rechter antwoordēde
spract tot haer. Welckē wildy vā desen tween dat ich
ỽ vry laet/eñ sy hebbē gesept Barrabā. Eñ Pilatus
die heeft tot haer gesept. Wat sal ic dā met Jesu vē
die Christus genoempt wort/eñ sy hebbē alle tot hē
gesprokē/Laet hē gecruyst werdē. Ende die rechter
heeft gesept/wat quaets heeft hi gedaen? Eñ sy ries
pen te meer seggende/Laet hē gecruyst worden.

Eñ Pilatus siende dat hi niet en profiteerde/maer
datter meerdē oplop wert/so heeft hi water ghemo
mē hebbēde sijn handē voer tvolck gewasschen/seg
gende Ic ben onnosel des bloets vā desen rechtuaer
dighē. Siet ghi toe. Eñ dat geheel volck heeft ant
woordēde gesproken/sijn bloet sy op ons/eñ op ons
kinderen. Eñ we heeft hi haer ghelaten Barrabam
ende hi heeft Jesum ghegeesselt sijnde haer geleuert
om ghecruyst te worden. Mar.15.b

Joā.19.c. Eñ dē so hebbē die knechtē des rechters Jesum genomē int rechthuys/eñ si hebbē tot hē vgadert dē geheelē hoop/eñ na dat si hē otcleet haddē/so hebbē si hē om gegeuē eenē purpurē mantel/eñ si hebbē op sijn hooft gheset een crone dye vā wornē geblochte was/eñ in sijn rechter hant een riet/eñ voor hē knielende/so hebbē si hē bespot seggēde. Weest gegroet coninc der Jodē. Eñ als si in hē gespogē haddē/so hebbē si dat riet genomē/eñ si sloeghen sijn hooft.

Eñ na dat si hem bespot haddē/ so hebbē si hem den mantel wt getoghē/ eñ hebbē hem met sijn cleederē ghecleet/ eñ si hebben hem vā daer ghelept/om dat si hem crucen souden.

Ende wt der stat gaende/so hebbē si gheuondē/ een menschē vanō stat Cyrenē/die Symō genoēt was/ eñ desen hebbē si daer toe gedwongē om sijn cruyce te draghē. Eñ si sijn gecomē inde plaetse die Golgotha genoemt is/dwelc is die plaetse Caluarie/ eñ si hebbē hem gegeuē te druncke wijn die met galle ghe
Psal.21. menget was/eñ doe hi dat gesmaect had/so en woude hijt niet duncken.

Eñ na dat si hē gecruyst hebbē/so hebbē si sijn clederē ghedeilt/het lot worpēde/op dat volbracht soude worde dat wer dē Prophect geseyt is. Si hebbē hem seluē ghedeelt mijn clederē/ eñ op mijn cleet so hebbē si dat lot geworpen. Eñ sittēde so hebbē si hē ghewacht/eñ twuē zijn hooft so hebbē si gheset sijn saken gheschreuen sijnde. Dit is Jesus die coninck der Joden. Eñ doen werden met hem ghecruyst twee moordenarē/dye een an sijn rechter side/eñ die ander an sijn slincker side.

Hāndl.2.d Eñ die verbi gingen/blasphemeerdē/ schuddende haer hoofdē/eñ spraken/Wah ghi die destrueert den tempel gods/ende inden derdē daghe weder op timmert/helpt v seluen/ende sidy die soen gods/so clim

met neder vanden cruyce.

Eñ des gheliȝch ſprakẽ die princen der prieſteren hẽ beſpottẽde mettẽ ſcribẽ eñ mettẽ ouders. Hi heeft ander gheholpẽ/eñ hi en mach hẽ ſelue niet helpen/ is hi die Conincx van Iſrahel/ſo laet hẽ nv vandẽ cruyce neder dalen/ende wi ſullen hem ghelouẽ. Hi heeft in God betrout/bloſſe hẽ nu ift ſake dat hi wilt Wãt hi heeft geſprokẽ Ick ben die ſoen Gods/ ende dit ſelue verweten hem oeck die Moȝdenaren/die met hem ghecruyſt waren.

Eñ vanõ ſelfer vre/ſijn duyſterhedẽ ghewordẽ op der geheelõ aerdẽ/tot der negenſter vre. Eñ ontrẽt der negenſter vre/ſo heeft Ieſus met een grote ſtem Mar.15.c geroepẽ ſeggende Eli Eli lamaſabachthani. Dat is mijn god mijn god/waer om hebdi mi ghelatẽ? Eñ die ſommighe vandẽ genẽ die dair ſtondẽ/ na dat ſi dit gehoort haddẽ/ſprakẽ. Deſe roept Helyã. Eñ ter ſtont een vã deſen loopende na dat hi een ſpongie ge nomẽ eñ met azijn ghenult hadde/ſo heeft hi die an een riet geſtekẽ/eñ gaft hẽ op dat hi drincken ſoude. Eñ die ander ſprakẽ. Laet ſtaen. Laet ons ſien oft Helyas comẽ ſal om hẽ te verloſſen. Eñ na dat Ieſus weder om met een groote ſtemme geroepẽ had ſo heeft hi ſinen geeſt ghegeuen.

Eñ ſiet/dat cleet des tempels is geſcoert in twe dee len vã bouẽ tot benedẽ/eñ die aerde is beroert eñ die ſtenen ſijn geſchoert/eñ die grauen ſijn gheopent eñ veel lichamẽ der heyligẽ die gheſlapen haddẽ/ſijn opgeſtaẽ. Eñ wt dẽ graue gegaen ſijnde/na ſijn ver riſeniſſe/ſo ſijn ſi ghecomen in die heylighe ſtat. Eñ hebben veel haer gheopenbaert.

Centurio eñ die gene die met hẽ Ieſum bewaerdẽ gheſien hebbẽde die aertbeuinghe/eñ die dinghẽ die dair geſchiet warẽ/hebbẽ ſeer gebreeſt ſeggẽde. waer achtich dit was die ſoen Gods. Mar.15.d

Eñ daer waren veel vrouwen van verde/die Jesum gevolcht waren vt Galileë hem dienende/onder welck was Maria Magdalena/eñ Maria Jacobi/ende Josephs moeder/ende die moeder der kinderen zebedei.

Joã.19.g Ende went auont geworden was/ so is gecomen een rijck man vã Arimathia/ dye Joseph genoemt was/die oock Jesus discipel was. Dese is ghegaen tot Pylatum/ eñ heeft begheert dat lichaem Jesu. Ende doen heeft Pylatus geboden hem dat lichaem ghegeuen te worden/ ende na dat Joseph tlichaem ghenomen hadde/heeft hi dat ghewonden in een suuer linden weck/ ende heeft dat gelept in sijn nieuwe graf/dat hi in eenen steen hadde vtghehouwen/ eñ voergherolt hebbende eenen groten steen an die vore des graefs/is hi weck ghegaë. Ende daer waré Maria Magdalena/ende die ander Maria/sittende teghen ouer den graue.

Eñ des anderē daechs die na Paraseeues volcht/ sijn die princen der priesteren/eñ die Pharizeen tot Pylatum gecomen/seggh̄ende. Heer/wi sijn gedachtich ghewordē dat die verleyder ghesproken heeft noch leuēde/na drie daghē sal ick verrisen/ hier om so ghebiet dat graf bewaert worden/ tot inden derden daghe/ op dat sijn discipulē niet en comen ende stelen hem/eñ tottē volcke seggh̄e/hij is vandē doden verresen. Eñ dan sal dye laetste dwalinghe arger sijn dan die eerste. Eñ Pylatus heeft tot haer ghesproken/Ghi hebt bewaringhe/gaet eñ bewaert ghelijck ghi condt. Eñ ū wechgaende hebben dat graf bewaert/teyknēde eñ toeseghelende den steen met wachters. ✶

¶ Dat.xxviij. Capittel. ✢

IN den auont vanden sabboth/die begonste te schijnen opten eersten dach vanden sabboth/is ghecomen Maria Magdalene/eñ

die ander Maria/om dat sy dat graf sien soudē. Eñ siet/daer is een grote aertbruinghe gheschiet/ want die engel des heren is vandē hemel neder ghedaelt eñ bicomende heeft hi den steen af gheroit/ ende hi sadt daer op Eñ sijn aensicht was gelijck een blixē/ eñ sijn cleet was wit blinckende gheliick snee/ende wer vreese vā hem/ sijn die wachters öschrickt ghe worde/eñ si sijn gelijck dode ghewo:den. Mar.16.a Joā.20.a Lu.24. b

Ende die Engel antwoo:dēde/heeft totten vrou wen gheseyt/en wilt ghi niet vreesen/wāt ich weet dat ghi Jesum die ghecruyst is/soeckt. Hi en is hier niet / want hi is verresen ghelijck hi gheseyt heeft. Compt/siet/die plaetse/daer die heer gheleyt was. Eñ haestelijck gaende/segghet die discipulen/dat hi vanden dooden verresen is/ende siet/hi sal v voer gaen in Galileen/daer suldi hem sien. Siet/ic hebt v voerseyt. *

✝ Ende haestelijck vanden graue ghegaen sijn de/met vreesen eñ met grooter blijscap liepen si om sijn discipulen te wetscappen.

Siet/Jesus is haer te ghemoet ghecomē/segghē de. Weest ghegroet/ende si sijn an ghecomen eñ heb ben sijn voeten ghehouden/ende hebben hem anghe beden. Ende doen heeft Jesus haer gheseyt/en wilt niet vreesen. Gaet heen/ende wotschapt mijn broe deren dat si gaen in Galileē/eñ daer sullē si mi sien.

Ende na dat si wech ghegaen waren / Siet/ som mighe vandē wachters sijn inder stat ghecomē / eñ hebben dē princen der priesterē ghewotscapt al dat ter gheschiet was. Ende vergadert sijnde mettē ou ders/ende eenen raet ghehouden hebbende/ hebben si den knechten ouervloedich ghelt ghegeuen / seg ghende. Segt dat sijn discipulen des nachts gheco men sijn/ende hem ghestolen hebdē die wijle dat wi slapende waren. Ende ist sake dat dit gehoort wort

vanden rechter/wi sullent hem diets maken/eñ sul len v vrij maken. Eñ als si tgelt ghenomen hadden/ hebben si ghedaen ghelijck si gheleert waren. Ende dese woorden sijn verbreyt biden Joden/tot den dach van huden. ✶

✠ Ende die.xi. discipulen sijn gegaen in Galileë/ op den berch dair Jesus hem bevolē hadde/ende na dat si hem ghesien hadden/hebben si hem anghebeden/ende dye sommighe hebben ghetwijfelt. Ende Jesus comende heeft tot haer ghesproken/seggheñde. Wy is alle macht gegheuen/inden hemel/eñ inder aerden/hier om gaende leert alle volck/ haer doopende inden naem des vaders/eñ des soens/ende des heylighen gheests. haer leerende tonderhouden alle dat ✠ ick v beuolen hebbe. Ende siet/ic ben bi v alle daghen totter vol eyndinghe der werelt. ✶

Hier is voleynt
Sinte Mattheus Euangelie.

Hier na volcht Sinte Marcus Euangelie.

Dat eerste Capittel. ✠

Beghintsel des Euāgelijs Jesu Christi Gods soens/als ghescreuē is in Esaya den prophect:

Siet ick sende minen bode voor v aen schijn / dye welcke sal bereyden uwen wech voor v. Een stemme die daer roepēde is inder woestijnen/bereyt den wech des heeren/maect recht sijn toepaden. Mala.3.a Esa.40.a. Mat.3.a

Johānes wopte inden woestinē/ prekende dat wopsel des penitencijs/in een vergiffenis der sondē. Eñ dat geheele lant vā Judeē/eñ oec die vā Jerusalem gingen wt tot hē/eñ worden alle gaē vā hē gewopt/ in die vloet vanden Iordanē/belijdende haer sondē. Eñ Joānes die was gecleet met dat haer des Cameels eñ een leren gordel om sijn lendē/eñ at sprinckhanē/ eñ wildē honich/eñ predicte seggēde. Een stercker comet na mi dā ic/wiēs riem sijnō scoenē ic neō bugēde niet waerdich en bē te ontbindē Ic heb v gewopt indē water/mer die sal v dopē indē heiligē geest. ✠

Eñ het is geschiet in dien daghē dat Jesus vā Nazareth in Galileen quā/eñ is gewopt vā Johāne in der Iordanē. Eñ ter stont wē hi opclam wten water sach hi dat die hemelē geopēnt wordē/ eñ den heylighē geest gelijc een duue dalende eñ bliuēde op hem. Eñ daer is een stēme gewordē vā die hemelē / Ghi sijt mijn lieue sone/indē welcke mi wel behaecht. Eñ ter stōt dreef hē die geest in de woestine/eñ was daer in de woestine.xl.dagē eñ.xl.nachtē/eñ wort getēpteert vādē wlen viāt/ eñ was daer mettē wilde dierē/eñ die engelē diendē hē. Na dien dat Johānes geuangē was/is Jesus gecomē in Galileen/ predikēde dat euangelijū des rijcs gods/seggēde. Die tijt is vuult/eñ dat rijc gods naect eñ anslaet/wet pe nitenci/eñ gheloofst dat euangelij. Joan.3.d. 2.Pe.1.d Luce.3.d Mat.3.a Mat.4.a Luce.4.a Actuū.3.d

Eñ vby gaende/doe hi wādelde by dat meer van Galileē/heeft hi ghesien Symonē eñ Andreā sinen broedē/scietēde haer nettē inder zee/wāt si warē vissers / eñ Jesus spzac toe haer. Volcht mi/eñ ick sal doē dat ghi wozdē sult vissers ō menschē. Eñ ter stōt achterlatēde haer nettē/sijn hē na ghevolcht.

Mat.4.c Luce.5.d

Eñ voort ghegaen wesende een weynich vā daer heeft hi gesien Jacobū zebedeus soen / eñ Johannē sinē broedē/dye welcke oec selue indē scepe verwettē haer nettē/eñ ter stont heeft hise gheroepē. Eñ si latende haren vader zebedeo int schip mettē huerlinghen/sijn hem na gheuolcht.

Eñ ghingē in Capharnaū/eñ ter stont opten sabboth ingaende in die synagoghe/heeft hi geleert/eñ hebbē hē vwōdert vā sijnre leeringhe. Wāt hi was leerēde als macht hebbēde/ eñ niet gelijc die scribē.

Mat.7.d Luce.4.e

¶ Eñ daer was in haerō synagogē een mā beseten met eenē onreynē geest/eñ heeft geroepē/segghēde. Jesu Nazarene/wat dinc is ons met v? Sidy gheestomē om ōs te vdoemē? Ic weet dat ghi sijt die heylich gods. Eñ Jesus heeft hem ghestraft/seggende. Swijcht stil/eñ gaet wt van desen menschē. Eñ na dyen die onreyne geest hē vtcoert hadde eñ oec met groter stemmē geroepē hadde/is hi vā hē wtgegaē. eñ alle gader hebbēse hē vwōdert/also datse onder malcanderē vraechdē/segghende/ Wat is dat? wat nieuwer leer is dese/wāt met machte hi oec gebiet die onreyne gheestē/eñ sijn hē gehoorsaem. Ter stōt is sijn fame wijt vbreyt in dat heele lant datter rōt om lach/ontrent Galileen.

Eñ vā stondē an wtgaēde wter synagoghē/sijn si gecomē in Symons eñ Andreas huys/met Jacob eñ Johāne / Symons wijfs moedē lach siec te vedde vande koorts/eñ ter stont seydē si hē vā haer. Ende tot haer gaende/eñ anvattēde haer hant/ heeft hijse

Luce.4.g Mat.8.b

Des auonts na dien die sonne ondergegaen was/ Lu.4.g
D brochtense tot hē alle siecke menschē/eñ oec die van
dē duuelē gequelt wordē. Eñ die heele stat was ver
gadert voor die ore/eñ vele die dair sieck warē met
ōsceyden sieckten/heeft hi gelont gemaect/eñ vele du
uelen wt ghewoxpē/eñ en gehengde niet die duuelē
te spzeken/dat si hem kenden.

Eñ des morgens doē hi opgestaē was noch al duy
ster wesende is hi wt ghegaē/ende ghinc in die woe
stine/eñ al daer badt hi/eñ Symon is hem na ghe-
volcht met den ghenen die met hem waren. Eñ wē
si hem gheuonden hadden/spzakense tot hem. Alle
gader soeckense v.

Eñ hi spzac tot haer. Laet ons gaen in dese naeste
woxpē eñ stedē op dat ic dair predikē mach/wāt dair
om ten ic ghecomē. Ende hi predicte in haer synago
ghen/eñ int heele lant van Galileen/ende wtwox-
pende die duuelen.

✠ Een malaetsch mēsce is tot hē gecomē/hē herteli
kē biddēde/eñ op sijn knyen vallēde/sprekēde tot hē Mat.8.a
Jn dien ghi wilt/moechdi mi suuerē. Jesus ontfer- Lu.5.c
mēde sijns/wtstrekēde sijn hant heeft hē geraect/ende
spzac tot hē. Jch wil/weest suuer. Eñ na dien hi dit
gesprokē heeft/ter stōt so is die malaetschz vā hē ge-
sceydē/eñ is gesuuert. Eñ hē gedreycht hebbēde/he-
uet hem latē gaē/seggēde hē/Siet toe dat ghijt nie-
māt en segt/mer gaet eñ toont v seluē den puns der
priesterē/eñ offert voor v suuermakinge tgheen dat
Moyses gebodē heeft haer in getuychnisse. Wtgaen
de so heeft hi veel gelecrt/eñ gods woort eñ sermoē
vot vcondicht/Ja dat hi niet en mochte openbaerlt
hē comē mō stat/mer bleef butē in die woestijnē/eñ
vā allē wegē quamēse dair tot hē. ✠

Ende na acht daghē/ so is Jesus wedre ghecomen in Capharnaum/ eñ het is ghehoort dat hi in een huys was/ eñ ter stont sijn daer veel menscen vgadert/ ia also veel als dat die plaetsen daer ontrent der wten haer alte hants npet en mocht tegriipen/ eñ preecte haer dwoort/ eñ quamen
Lu.5.d. tot hē/ brengēde een vgichtich menschē/ dye welcke
Mat.9.a. vā viere gedragē wordē. Eñ na dien si hē niet nahē en mochtē/ ouermits die grote scare/ so hebbēse ontdect dat dack (des huys) in welc hi was/ eñ thodē neder gelatē/ in welckē wedde die vergichtighe rustede. Wer na dien Jesus gesien hadde tgelooc vō gheenre die hem droegen/ sprack hi totte vergichtigē/ Sone v sonden worden v vergheuen.

Al dair waren oock sommige vandē scribē/ sittende eñ denckende in haer herten. Wat/ hoe spreect dese aldus blasphemie? Wie mach vergeuē die sonden dā alleen God? Eñ ter stont na dien Jesus wtkent hadde wt sinē geest/ dat si also in haer selue dochtē/ sprac hi tot haer. Waer om denct ghi dese dinghen in uwe herten? Welck is lichter te segghē den vergichtigen
Joan.5.b vgeuen wordē v v sondē/ oft te segghē/ staet op ende neemt v bedde/ ende wandelt? Wer op dat ghi mocht weten dat die sone des menscen heeft de macht om te vgheuē die sondē opter aerdē/ sprac hi totten vgichtichdē. Ic seg v/ staet op/ eñ neemt v bedde/ ende gaet wech in uwē huyse. Eñ ter stont is hi op gestaen eñ wechnemēde sijn bedde/ is hi wtgegaē in tegenwoordicheyt vā hē allē/ ia als dat si hē alle gader seer verwonderden/ eñ gauen gode glorie/ seggheēde. Nie en hebben wi sulcks gheSien.

✠ Eñ Jesus is anderwerf wt gegaen totter zee/ eñ alle die grote scare quā tot hē/ eñ hi leerdese. Eñ wen Jesus voerby ghinc/ heeft hi gesien Leui/ een

soen dā Alphei/ sittende opten tol/ eñ spzac tot hem. Volcht mi nae. Eñ hi opstaēde is hē nagevolcht.

Eñ this geschiet wen hi was etende int huys Leui/ datter oec veel publicanē eñ sondige mensce te gaē warē etende met Jesu/ eñ sijn discipulē. Want dair warēder vele/ die hē na gevolcht warē. Eñ na dien Mat.9.b
slende die scriben eñ pharizeen hē spijse nemēde met- Lu.5.f
tē publicanē eñ sondarē/ spzakē si tot sinē discipulen Waer om eet eñ dunct v meester met publicanē eñ sondarē? Jesus dat hozende/ spzach hi tot haer. Dye gesont sijn en behoeue dē medecijn meester niet/ mer Lu.15.a
die siec sijn. Jc en ben niet gecomē om te roepē recht 1.cozin.1.c
naerdighe/ mer sondighe.

Eñ die discipulē Johānis/ eñ die pharizeen waren vastēde/ eñ comē eñ segghē hē/ Waer om vasten dye Lu.5.g
discipulē Johānis/ eñ der pharizeen/ eñ v discipulen Mat.9.b
en vasten niet. Jesus spzac tot haer. Jst betamelich dat die kinderē des bzuloffts/ also langhe als die bzu
degom mit haer is/ soudē moghē vastē? Also langhe
alse den bzudegom by haer hebbē/ en moghen si niet
vasten. Mer die daghē sullen comē/ wāneer die bzu
degom vā haer genomē sal werdē/ eñ dan in dien da
ghen sullen si vasten.

Wāt niemāt en naept een lap van ruych laken aen een out cleet/ anders soe haelt hij af het nieuwe stopsel vanden ouden/ eñ wozt quader schoze. Oeck niemāt en stort nieuwē wijn in oude vatē. wāt anders so wet die nieuwē wijn die vaten berssten/ eñ Lu.6.a
die wijn wozt gestort/ eñ die vaten vgaen/ mer nieu Mat.12.a
wē wijn sal gedaen wordē in nieuwe vaten.

Eñ het gheuiel als dat Jesus opten saboth ghinck wert kozen/ ende sijn discipulen tegonden onder we ghē dye kozen aren af te pluchen/ ende die Pharizeen seyden hē. Siet waer om wense opten saboth dat niet geozloft en is? Jesus spzac tot haer Eñ hebdi nv

geleſen wat Dauid dēde/wē hi noot hadde/eñ hi hon-
1.reg.21.b gerende was/eñ die ghene die met hē warē/hoe dat
hi gegaen is int huys Gods onō den puns ō prieſte
ren Abiathar/eñ gegheē heeft die gheofferde broōē
die welcke niemāt en betaemt te eten/dan alleen die
prieſterē/eñ heeftſe ooch ghegeuē dē ghenē dye met
hem warē? Eñ hi ſeyde haer. Dē ſabboth is ghemaect
om dē menſce/niet die menſce om den ſabboth. Alſoo
dā die ſoen des menſcē/is de heer ooc des ſabboths.

¶ Dat.iij. Capittel.

ENde hi weder om inghegaen in die ſynago
ghe/eñ aldair was een man/hebbende een
Mat.12.a dōrde hant/eñ wachtē oft hi hē ooch ghe-
Lu.6.a ſont ſoude maken indē ſabboth/op dat ſi hem ſouden
moghē beſculdighē. Eñ hi ſpraeck totte man/die daer
hadde die verdorde hant. Staet op int middel. Eñ hi
ſprac tot hē. Iſt gheoorloft opten ſabboth wel te doen
oft qualijcken? die ſiele geſont te makē oft te verlies
ſen? Doē ſwegē ſi. Eñ na dien hyſe ouer geſien had
de met toornicheit/mede dooghē hebbēde dā die blint
heyt haerder herten/ſpraeck hi totten man. Steeckt
wt d hant. Hi ſtackte wt/eñ ſijn hant is hem weder
ghelont gemaect.

Die Phariſeē wt gegaen weſende/hebbē ter ſtont
Mat.4.d te ſamē met die dā Herodes familie/raet gehouden
Lu.4.b tegēs hē/hoe datſe hē ſoudē mogē dodē. Mer Ieſus
met ſinē diſcipulē weeck dā daer na dat meer toe/
eñ een grote menichte van Galileen is hem na ghe-
volcht/eñ dā Iudeen/eñ dā Ieruſalē/eñ van Idu-
mea/eñ dā ouer die Iordane/eñ dā die ontrent Ty
rē eñ Sidonē woendē/een ouer grote menichte/die
welcke na dien ſi gehoort hadde die dinghen dye hi
gedaen hadde/tot hem ghecomen ſijn.
Eñ Ieſus ſeyde ſinē diſcipulē alsdat hē ſteephē die
nē ſoude/ouermits die grote menichte datſe hē niet

en soude tenauwen. Wāt veel had hýer ghesont ghe
maect/is/als datse hē ouerliepē om hem te rakē alle
dye tedruct oft tenaut worden. Eñ als dye onreyne
geestē hē sagē/vielē hē te voetē/ eñ riepen segghēde.
Ghi sýt die sone Gods. En nernsteliken dreychde hi
haer/datse hem niet openbaer makē en soudē.

✠ Eñ hi is geclommē indē berch/eñ riep tot hē dye Lu.4.f.
hi woude/ eñ si sýn tot hē gecomē. Eñ heeft geschict Mat.8.d
als datter soudē wesen.xij.met hē/om dat hise soude
wtseyndē om te predikē/ eñ heeft haer macht geghe
uē om te genesen die siecken/ eñ wt te wozpē die du-
uelē. Eñ heeft Symon ingheset die naem Petrus/
eñ Jacob zebedeus soen/eñ Johannē Jacobs bzoeder
heeft hi ingeset die namē Boanarges/dat welc ghe
seyt is/kinderē des wonders/eñ Andzeā eñ Philippū/
eñ Bartholomeū/eñ Matheū/eñ Thomā/eñ Jaco Mat.10.a
bū Alpheus soen/eñ Thadeū/eñ Symonē vā Ca- Lu.6.c.
naneē/eñ Judā scariotē/de welck hē vzadē heeft ✠

Eñ si sýn gecomen in een huys/eñ dair is weder om
bergadert een groote scare/alsodatse geen bzoot en
mochtē eten. Eñ na dien vhoozt hadden die welcke
hē toe hoozde/sýnse wtgegaē om hē te vanghē. Wāt
si seydē/als dat si rasende dol gewozdē was. Eñ dye
scriben die vā Hierusalē neder gecomē waren/ seyd-
den. Hi heeft in hē Beelzebub/ende wer dē puns der
duuelen wozpt hi die duuelen wt. Eñ na dien dat hi
haer tot hē geroepen hadde/heeft hi haer toe gesp1o
ken in parabolen.

Hoe mach den eenē duuel den anderē wtwozpen/
Eñ ist sake dat een ryc gedeilt is tegens hem seluen
so en mach dat ryck niet bliuē staen. Eñ in dien een
huys gedeilt is tegens hē seluē/so en mach dat huys
niet bliuē staen. Eñ in dien die duuel op staet tegēs Lu.11.b
hē seluē/eñ gedeelt is/so en mach hi niet staen/ mer Mat.12.b
hi heeftet eynde. Daer en mach niemant beroue die

vaten vā eenen sterckē ingaende in sinē huyse/ten
si dat hi eerst ghebondē heeft den sterckē/ēn dan so
sal hi moghē wrouen sijn huys.

Mat.12.c Lu.12.b. Ic leg v voerwaer Alle sondē ēn blasphemie dair
si mede geblasphemeert hebbē/sullē vgenen worde
den kinderē der menschen. Mer so wie blasphemie
spreect indē heyligē geest/en heeft geen vghiffenisse
inder eewichz/mer is sculdich dat eewighe oerdeel.
Wāt si seydē/hi heeft in hē eenē onreynē geest.

Ēn sijn moedr ēn bzoeders quamē/ēn butē staende
hebbense een tot hē gesondē/die hē wtroepen soude/
ēn die scare sadt bi hē/ēn seydē hē. Siet/v moedr ēn
bzoeders dair butē staende/zoghere v. Hi heeft haer
Lu.8.c gheantwoort/seggēde. Wie is mijn moeder ēn mijn
Mat.12.d bzoeders? Ēn als hi ouergesien hadde die ghene die
dair warē sittende ront om hē/spzach hi. Siet mijn
moedr ēn bzoeders. Want die ghene die dair wet dye
wille gods/die is mijn bzoedr ēn mijn suster ēn mijn
moeder.

¶ Dat.iij. Capittel.

Lu.5.a Mat.13.a Lu.8.a Ende hi heeft wedr om tbeginnē te leerē bijd
zee/ēn een grote schare is bi hē vgadert/in
alsdat hi gegaen heeft in een scip/ēn gesete
tē in d zee ēn de geheel scare was opt lāt bi die zee/ēn
leerde haer veel wer parabolē/Ēn in sijn leeringhe
spzac hi tot haer. Hoort toe. Siet/een sayer ginc wt o
te sayē/ēn het gebeerde ond tsayen/dattet sommich
saet viel bi dē wech/ēn die voghelē des hemels sijn
gecomē ēn hebbē dat op gegetē. Dat andr is geuallē
op steēroetsen dairt niet veel aerdē en had/ēn het is
terstont op gegaen/wātet geen hoochz vā aerdē en
had. Mer wē die sonne op was/ist vā hitte vwiret/
wātet geen wortel en had. Ēn dat andr is geuallē in
die wozne/ēn de wozne sijn opgewassen ēn hebbēt d
nielt/ēn en heeft geē vzucht gegeuē. Ēn dz andr is ge
uallē in goede aerde/ēn heeft gegeuē vzucht/opgaē

de eñ wassende/eñ een bracht voort.xxx.eñ eē.lx. eñ een honōt.eñ seyde/Die dair heeft oorē om te horen die hoort.

B Eñ na dat hi alleen gewordē was/hebbē die gene die mettē.xij.ontrent hē warē/hē gebraecht bā die parabole/eñ seyde haer. Het is v gegeuē om te kennē die vbrgenthept des rijcke gods/mer dē ghenen die buytē sijn/gheschien alle dingē wer parabolē/op dat sī siende/sien mogē/eñ niet verstouwē. eñ horēde horē mogē/eñ niet vstaen. Op dat sī niet en wordē bekeert/eñ also haer sondē werdē vgeuen. Eñ hi heuet tot haer gesprokē Weet ghi dese parabel niet/eñ hoe sult ghi alle parabolen kennen?

Die dair sapt/sapt twoort.mer dese die welcke bi dē wech sijn/dair twoort wort gesapt/eñ na dat sijt hebbē gehoort/so comt terstont Sathanas eñ trect bā haer twoort datter ghesapt is in haer herte. Eñ des ghelijc sijn sommige die dair ōtfangē dat woort in een steenachtige aertrijcke/die welcke wāneer sī horen twoort/ter stont ontfangē sī dat met blijscap/eñ sī en hebbē geen wortel in haer (selfs) mer sī sijn tijtelijken/dair na wāneer dair op comt druc oft verualginghe om twoorts/ter stont wordē sī gescandaliseert/eñ sommich sijnd die dz saet ontfangē in wornē/dese sijn de gene die dat woort horē/eñ die sorchuuldicheidē deser werelt/eñ dat verdroch d rijcdomnē/eñ die begeerlicheidē bā andē dinghē ingaēde tot haer/vbmordē dat woort/eñ twort onfruchtbaer gemaect/eñ sommich sijnd dye dz saet hebbē ontfangē in eē goede aertrijcke/de welcke horē dat woort/eñ ontfangēt eñ brēgē vrucht voort also dattet sōmich grepn anbrengt.xxx.uout/sōmich.lx.eñ sōmich hondert. Eñ hi seide haer. Wort eē luchter ontstekē ō te settē onō een maet/okt onō een vedde? eñ niet om tsetten te wordē op een candelaer? Wāt dair is niet

Mat.13.b
Lu.8.b
Joan.12.f
Esa.6.c.
Act.28.f

so heymelick/dat niet sal worde geopenbaert / noch
ten is niet vborghe geweest dat niet sal comen int
openbaer. So wie oore heeft om te hore/die hoore/
Lu.6.f ende hi seyde haer ✣ Siet toe wat ghi hoort/ met
Mat.7.a wat maet ghi meet/sal v weder ghemete worde/ ende
v sal worde toe gewore/want dye heeft sal worde
gegheue/ ende dye dair niet en heeft/ oock dat hi heeft
sal hem worde benomen.

Mat.13.b Ende hi seyde. Also is dat ryck Gods ghelijck als een
Lu.8.c.ende mensce die dair werpt saet in de aerde/ende slaept. Ende
19.d. opstaende nacht ende dach so groept dat saet/ende ryst o
hooch/dair hijt niet en weet/want die aerde brengt
vrucht voort wt haer selue. Eerst loof/ daer na dye
ader/dair na dat volmaecte koren in die ader/ maer
als die vrucht voort gebracht is/terstont slaet hi die
sycsen daer in/wat de oert tegenwoordich is.

Ende hi seyde. Waer bi sullen wi gelijche dat ryc gods
oft met wat ghelijckenissen sullen wij dat ghelijche/
Mat.13.d Ghelijc een mostaert saet/dwelc gesayt wesende in
Lu.13.d. der aerde/minder is dan alle sade die dair sijn ende aer
de. Ende na dattet gesayt is/ so ryslet op/ende wort een
woom/ende twordt meerder dan alle crupt. Ende maect
grote telgere/ also dat die vogele des hemels moge
nestele onder sijn bedeckssel. Ende hi spract tot haer sijn
woort met veel alsulche gelyckenissen/na dy si moch
ten hore/mer sonder gelijckenisse en spract hi haer niet
Mer alleen bscepde sijnde,bade andere/bduyde hi al
le dinc sijn discipule. Ende hi heeft haer in die dachyge
sept/waneert auot gewordt was Laet os ouer gae
Lu.8.d ant ander ouer. Ende achterlatede die scare/neme si he
Mat.8.c. op also als hi was int scip/ende dair ware noch ander
sche pkens met hem.

Ende dair stot op een grote storm ban wint/ende die gol
uen vielen int scip/also dattet scip vuolt worde Ende hi
was int achterste bat schip slapede op een oercussen

Eñ si wecte hē eñ segghē hē. Meester geektet v niet
aen dat wi vgaen? Eñ opstaendē heeft hi ghewdē dē
wint/eñ heeft gheseyt die zee. Swijcht weest stom/
eñ die wint heeft gherust/eñ daer is ghewozden een
groote stilheit. Eñ hi heeft haer ghesept. Waer om
zijt ghi aldus vreest. Noch en hebdi geen gelooue?
Eñ si hebbē gheureest met een groote vreese/eñ sey
dē onder hē seluē. Wie meyndi dat dit is/want dye
wint eñ die zee hē ghehoorsaē zijn? ¶ Dat. v. cap. ✠

Mat. 8. d
Luce. 8. d

Ende si zijn gecomē ouer die zee in dat rijck
Geralenozū/eñ nae dat hi wt dē scepe was
gegaen/is hē ter stont te moet gecomē wt
dē graue een mensch/die daer was gequelt met een
onreyn geest/die welche hadt zijn woninge inde gra
uē/eñ niemant mocht hē met eenighe ketenē bindē/
daer om/wāt wanneer dat hi dickwil met wyē eñ ke
tenē ghewndē was/warē vā hē die ketenē gescoert
eñ die wyē ghebzokē/eñ niemāt mocht hē ketemmē/
eñ hi was altijt dach eñ nacht indē werghen eñ inde
grauē roepende eñ quetsende hē seluē met steenē. Eñ
wanneer hi sach Jesum vā verre/heeft hi ghelopē/
eñ hē aengebzdē/eñ roepende met een grote stemme/
heeft hi ghesept. Wat is mi met v Jesu sone des op
perstē gods. Ich besweer v bi god dat ghi mi niet en
pijnt/eñ hi seyde hē. Ghi onreyne geest/gaet wt van
dē menschē. Eñ hi vraechde hē. Wat is v naem. Eñ
hi heeft gheantwoort seggende hē. Mijn naem is Le
gio/wāt wi veel zijn/eñ hi heeft hē veel ghebedē/op

Mat. 8. d
Luce. 8. d

dat hi hē niet en soude seyndē wt den rijck. Eñ daer
was bi die werghē een groote cudde vā verkēs wey
dende/eñ alle die duuelē badē hē seggēde. Seynt ons
inde verkenē/op dat wi moghē in haer gaen. Eñ Je
sus heeft haer dat ter stont toe ghelatē/eñ die cudde
worde ghedreuē wer een sneuelende stortinghe in die
zee tot twe dusent toe/eñ zijn altemael vīnoyt inde

zee/eñ dieſe hoedē zijn gheweſē/eñ hebbent ghewtſcapt inder ſtadt/eñ indē acker en. Eñ ſ zijn wt ghegaen om te ſien wattet was datter was geſciet. Eñ ſ comē tot Jeſum/eñ ſien dē ghenē die vandē duuel was ghequelt/ſittende eñ ghecleet weſende/eñ ghe ſont vā hertē/eñ ſ hebbē gheureeſt. Eñ ſ verrehēt den ghenē dye gheſien haddē/hoet met hē gheſciet was die daer hadde ghehadt dē duuel/eñ vandē ver kenē. Eñ ſ hebbē beſtaen hē te bidden/dat hi ſoude gaen vā haren plaetſen.

Eñ wanneer hi in ghegaen was in een ſcip/heeft hē ghebedē die daer hadde gheweeſt vanden duuel truanghē/dat hi ſoude weſen bi hē. Mer hi heeft hē niet toe ghelatē/mer heeft hē gheſeyt. Gaet in dijn huys tottē uwen/eñ wtſcapt haer/hoe groote dinghē die heer v heeft ghedaen/eñ dat hi uwer ontfermet heeft. Eñ hi is wech gegaen eñ heeft beſtaen te conditighē inde thien ſtedē/hoe groote dinghē Jeſus hē hadde ghedaen/eñ alle verwonderdē ſ hē. ✱

Luce.8.d Eñ als Jeſus weder om ouer gheuarē hadde/met een ſcip aen tander oeuer/ſo is ghecomē een groote ſcare tot hē/eñ was bi die zee. Eñ daer is ghecomē een vandē princē der ſynagoghē/genaemt Jayrus/eñ als hi hē ſach is hi neder gheuallē tot ſinē voetē/eñ hi badt hē ſeer leggende. Mijn wchter is inden wterſten/coemt ende legt v hant op haer/op dat ſ mach weſen ghеſont/ende leuen ende hi is wech ghegaen met hem/ende een groote ſcare volchde hē ende verdronghen hem.

Mat.9.c Ende een vrou die daer hadde gheweeſt ghequelt met den vloet des bloets twalef iaren lanck/eñ had veel gheleden van veel medicijn meeſters/eñ hadde verteert al haer goet/ende nochtans gheen hulp en hadde gheuoelt/mer meer tot quader was ghecomē wanneer ſ hoorde vā Jeſu/is ſ ghecomē inde ſcare

van achter/ende heeft gheraect zijn cleet/wāt si seyde/ist dat saecke/dat ich zijn cleederen raecke/ich sal wesen ghesont/ende ter stont is die fonteyne haers bloets verdroocht/eñ si heeft gheuoelt indē lichaem dat si was ghenesen van die plaghe.

Ende Jesus kennende ter stont in hem seluen dat ter een groote cracht was van hē ghegaen keerende hem totten scharen/seyde hi/wie heeft gheraect mijn cleederen? Eñ zijn discipulen seyden hem. Ghi siet die scare v bedringhende/eñ ghi segt wie heeft mi gheraect? Ende hi sach toe/op dat hi soude sien de ghene/die dat hadde gedaen. Eñ die vrou vreesen de eñ beuende/kennende dat in haer gheschiet was/is ghecomē/eñ is hē te voet gheualien/eñ heeft hē ghe seyt die heele waerheit. Ende hi heeft haer gheseyt. Dochter v gheloof heeft v ghesont ghemaect/gaet met vreden/eñ weest ghenesen van v plaghe.

Die wijl dat hi noch sprack/zijn ghecomē/dye bo den totten prince des synagoge/dye daer seyden/v wchter is ghestoruen/wat wilt ghi voort meer den meester moyen. Als Jesus hadde gehoort die woor den die daer worden ghesprokē/heeft hi gheseyt tot den prins des synagoghē/en wilt niet vreesen/mer ghelooft alleen. Ende hi heeft niet toe ghelatē/dat hem yemant soude volghen/dan Petrus/Jacobus ende Joannes Jacobus broeder. Eñ hi is ghecomē int huys vanden prinche des synagoge. Eñ hi heeft ghesien een beroerende scaer/screyende eñ weenen de seer/eñ ingaende/heeft hi haer gheseyt/wat verstaet v aldus/eñ screyt/dit ionghe meysken is niet ghestoruen/mer si slaept. Eñ si hebben hem beget. Mer na dat hi haer allē wt hadde ghedreuē/neemt hi tot hē die vader eñ moeder des ionghe meyskens eñ de ghene die met haer warē/eñ si zijn ingheghaen daer dat ionghe meyskē was liggheñde/eñ nemende

Mat. 9. c

dat ionghe meysken bider hãt/heeft hi haer gheseyt. Tabitha cumi/twelc is te vlãe/ic seg v ionge meysken rijst op. Eñ ter stont heeft op ghereesen dat ionghe meysken/eñ si wandelde/eñ si was .xij. iaer out. Eñ si hebbẽ hẽ verwondert met grote verwonderinghe. Eñ hi heeft haer grotelikẽ ghelooden/dattet niemãt weté en soude/eñ hi heeft gheboden datmẽ haer gheuẽ soude teten.

¶ Dat. vi. capittel. ✣

Mat. 13. g

ENde hi is wtgegaen bã daer/eñ is gecomẽ in zijn lantscap/eñ zijn discipulẽ volchden hẽ nae. Eñ so alst was sabboth/heeft hi begonnẽ te leerẽ in haer synagoge. Eñ veel menschẽ horende/hebbẽ verwondert in zijn leeringe seggende/bã waer zijn desen alle dese dinghe? eñ wat wijsheyt is dit/die hẽ is ghegeuẽ? Eñ sulcke crachtẽ worde wort hẽ gewrocht? Is dit nz die timmermã? een soen bã Maria? de broeder bã Jacobus/eñ bã Joseph/bã Juda/eñ bã Symõ? eñ zijn zijn susterẽ niet met ons? eñ si worde geschãdalizeert wer hẽ. Eñ Jesus seyde haer Een ppheet en is nz sonder eer/dã in zijn landt/eñ in zijn huys/eñ onder zijn maghẽ. Eñ hi en mocht daer gheen cracht doen/dã weynich crancke oplegghende zijn hant/heeft hi ghesont ghemaect. Eñ hi verwonderde om haer ongheloof. ✣

Luce. 4. d
Joan. 4. k
eñ. 6. e

Eñ hi wandelde wort die casteelẽ die daer om laghẽ leerẽde. Eñ hi riep tot hẽ die .xij. eñ heeft haer begonnẽ wt te sendẽ twe en twe/eñ hi gaf haer macht tesghẽ die onreyne geestẽ/eñ heeft haer gheboden dat si niet medẽ nemẽ en soudẽ in dye wech/dã alleen een rope/gheen male/gheen broot/noch gelt in haer godel/mer gescoept met solẽ/eñ niet gecleet wesen met twee rockẽ. Eñ hi seyde haer. So waer nz ghi in een huys gaet blijft daer/tot dat ghi daer wt gaet. Eñ sowie v niet en ontfanct noch v en hoort. Wtgaende bã daer/so smijt af dat stof bã uwẽ voeten/haer tot

Luce. 6. c
Mat. 10. a
Mar. 3. c
Luce. 10. a

Ēñ wt ghegaen zÿnde predicte sÿ dat sÿ penitencie
doen soudē/eñ wozpē veel duuelē wt/eñ sÿ salfdē mz
oly veel cranckē eñ maeckense ghesont.

℣ Eñ dye coninck Herodes heeft ghehoozt/wāt zÿn naem was bekāt ghewozdē/eñ seyde. Die Joannes de welcke daer doopte is vresen vādē dodē. Eñ dair oun werckē crachtē in hē. Die anō seydē. Tis Helyas/eñ die anō seydē. Tis een ppheet oft als een wt dē ppheten. Eñ na dattet Herodes ghehoozt hadde so heeft hi ghesept. Dit is die Joannes/die welcke ich thooft af ghesnedē hebbe/hi is vresen vandē dodē.

Luce.3.d
eñ.9.a
Mat.14.a

℣ Wāt dye selfde Herodes ghesondē hebbende zÿn knechtē haddē die hant in Joannē gelaghē/eñ had hē in die kercher ghebondē/om Herodias dye huysvrou zÿns broeders Philippi/wāt hi hadde haer ghetrout. Wāt Joannes seyde Herodi. Tē is v niet ghoerloft te hebbē dat wÿf dÿns broders. Eñ Herodias leyde hē laghē/eñ woude hē dooden/eñ en mocht niet/wāt Herodes ontsach Joannē/wetende dat hi was een rechtuaerdich eñ heylich man/eñ hi nam hē waer/eñ als hi hē ghehoozt hadde/so dede hi veel eñ hoozde hē gaerne.

Eñ als een sequamē dach ghecomē was/wanneer Herodes vā zÿn ghewozte/een auontmael maecte dē oueresten/eñ hooftludē/eñ principaelste van Galilea. Eñ als die dochter vā die selfde Herodias in ghecomē was/eñ gedanst hadde/eñ als dat Herodi/eñ die daer te samē aen die tafel satē whaecht hadde/so he uet die coninck tot dat meyskē gheseit. Begheert vā mi wat ghi wilt eñ ich salt v gheuē/eñ hi heeft haer ghesworē/also wat ghi vā mi begherē sult/sal ich v gheuē/al waert oet die helft mÿns rycks.

℣ Eñ sÿ wtgegaen zÿnde heeft tot haer moedr gheseyt/wat sal ic begerē? Eñ sÿ heeft geseyt. Thooft vā Joā

nes Baptista. Eñ ter stont haestelijc ingegaen zijnde
totte conic heeft tgeert seggende/ic wil dz ghi mi ter
stōt geeft inde platteel thooft vā Joannes Baptista.
Eñ die coninck dzoeuich wesende om dē ghelwoē
eedt/eñ die gene die daer te samē aende tafel saten en
heeft haer niet willē dzoeueē. Eñ dē buel ghelondē
hebbende/heeft ghelwdē zijn hooft daer in gebzocht
te woidē eñ heeft hē onthooft indē kercker/eñ heeft
zijn hooft inde platteel gebzocht/eñ heeftet dat meyt
hē gegeuē/eñ dat meyskē heeftet haer moed gegeuē.
Dwelt zijn discipulē gehoort hebbende zijn gecomē
eñ hebbēt wdē lichaē genomē eñ int graf gelept. *
†. Eñ die apostolē zijn tot Jesum vgadert eñ hebbēt
hē al gewtscapt dat si ghedaen haddē/eñ dat si ghe
leert haddē. Eñ hi seyde haer/coemt aen tzen side in
een vlatē plaets eñ rust een weynich/wāt daer was
rē veel die daer quamē eñ ginghē/eñ si en warē niet
ledich om voetsel te nemē. Eñ si zijn te sceep gegaen
tot die vlatē plaets aen tzen side. Eñ si hebbense sien
wech gaen/eñ veel hebbē hem ghekēt. Eñ wt allen
stedē zijnse ouer wech te voet derwaerts gelopē eñ
Mat.9.d zijn vooz hē daer gecomē. Eñ Jesus wtgegaen zijnde
heeft een grote scare gesien eñ is tzoert inz tzerm
hertichcit teghē haer/wāt si warē als scapē gheen
herder hebbende/eñ tgonst haer veel te leerē. *
Eñ als nv veel vandē dach verbi ghegaen was/so
zijn zijn discipulen tot hē ghecomē segghende. Dese
Joan.6.a plaets is vlatē/eñ veel tijts is te hants vloeyen/laet
Mat.14.a haer dat si gaen tot die omligghende woninghē eñ
Luce.9.b dzpen/om haer dzoot te coopē dat si eten/eñ hi ant
woordende heeft haer ghelept. Gheeft ghi haer dat
si eten. Eñ si hebbē hē ghelept/sullē wi gaen eñ coopē
om twehondert penninghē dzoot/eñ gheuē haer dat
si eten? Eñ hi seyde haer. Hoe veel dzoodē hebt ghi/
gaet eñ besietet. Eñ als zijt gheweten hebbē/seydē si/

vȳt/eñ twee visschē. Eñ hi heeft haer ghebodē dat sī haer allē soudē doen sittē eñ bi waerscappē ghedeelt int groene gras/eñ sī zȳn gheseté bp deelen ghedeelt bi honderdē eñ vȳftighen.

Eñ als Jesus die vȳf broodē eñ twee visschē ghenomē hadde/op hueerende zȳn oghen totten hemel/heeft ghebenedȳt/eñ heeft die broodē ghebrokē ende zȳn discipulē ghegheuē/dat sȳse haer voor legghen soudē/eñ die twe visschē heeft hi haer allē ghedeelt. Eñ sī hebbē alle gader ghegheten/eñ zȳn versadet. Eñ sī hebbē op ghenomē twalef volle corue/vā die brockē/eñ van die visschē. Eñ die daer ghegetē hadden/die waren vȳf duysent mannē.

Eñ ter stont heeft Jesus zȳn discipulē ghedwonghē in een scip te climmē/op dat sī voor hē ouer dye zee souden varen in Betsayda/tot dat hi dye scaren verliet. Ende na dat hi haer verlatē hadde/is hi op eenen berch ghegaen om te bidden.

✠Eñ als dē auont ghecomē was doe was dat scip int middel van die zee/eñ hi alleen opt lant/eñ heeft haer gesien arbeydende int royen/wāt de wint was hē contrari. Eñ omtrent die vierde wake snachs is hi tot haer gecomē wandelende op die zee eñ hi wou de haer verbi gaen. Eñ als sī hē ghesien hebbē wandelēde op die zee/meendē sī dattet een schimme waer eñ sī hebbē zeer geroepē/wāt sī hē alle saghē/eñ zȳn vȳtoozt gheweest. Eñ ter stont heeft hi met haer ghesprokē eñ heeft haer gheseyt. Betrout/ic bē/en wilt niet vreesen. Eñ hi is tot haer int scip geclommē/eñ dye wint heeft gherust. Eñ sī hebbē hē wter maten zeer verslaghē/wāt sī en haddē niet verstaen vandē broodē/wāt haer hert was verblint. Mat.14.d

Eñ na dien datse ouer gheuarē warē/zȳn sī ghecomē int lant Genesareth eñ zȳn in die hauē ghecomē Eñ als sī wt dē scepe ghegaen warē/ter stont hebbē

ū hē ghekent. Eñ lopende woz alle dat omligghende landt/ hebbē ū wgonnē die liekē in die wdden om te dzaghē/ eñ als ū ghehoort hebbē dat hi daer was eñ also waer dat hi inghegaen was in wipē oft in stedē oft in woninghē in stratē/ leydē ū die cranckē eñ badē hē datse ten minstē die some vā zyn cleet mochtē rakē/ eñ so veel alser hē raecte zyn ghesont ghewozden. ✱

¶ Dat. vij. capittel.

Ende daer quamē te samē tot hē die pharizeen eñ eñ sommighe vandē scribē/ dye welcke vā Hierusalē ghecomē warē/ eñ als ū ghesien haddē sommige vā zyn discipulē/ met ghemeen handē/ dat is onghewasschē dat bzoot etē/ soe meldē ū haer/ wāt die pharizeen eñ alle iodē en nemē geen spise oft ū en wasschē diewil haer handē/ houdende die insettinghē vā haer ouders/ eñ vande merct cōmende/ en eten ū niet dan als ū ghewasschē zyn. Eñ veel ander insettinghē zynder diese aenghenomen hebbē te houdē/ te wetē/ die dzinckvatē te wasschē/ eñ croesen/ eñ latoenen vaten/ eñ tafelen.

Mat. 15. a

Daer na vraghē hē dye pharizeen eñ scribē/ waerom en wandelē v discipulē niet na die manier vā onse ouders ingheset/ mer etē met onghewasschē handē dbzoot. Eñ hi antwoozdende/ heeft haer gheseyt

Esay. 29. d

Wel heeft Esayas vā v ypocritē gheprophetеert/ als daer ghescreue staet. Dit volck eert mi mettē lippē/ mer haer hert is verde vā mi. Eñ te vergheefs eerē ū mi/ leerende leeringhē/ ghebodē der menschē/ wāt achterlatende tghebot gods/ hout ghi insettinghen der menschē. Dat wasschē der croesen eñ dzinckvaten/ eñ ander deser ghelijc wet ghi veel.

Eñ hi seyde haer. Wel verwoipt ghi gods ghebot/ op dat ghi v insettinghe houdt. wāt Moyses heeft gheseyt. Eert v vader eñ v moeder/ eñ die vader oft moeder vmgheduyt/ laet hē dye wot steruē. Mer ghi

Exo. 20. b
Deut. 5. b

segt/ist dat een mensch seyt tot vader ofte moeð/Coo
ban/dat is/wat ghifte vã mi is/die sal tot uwẽ pro
tijt comẽ/eñ wthaluẽ dat/en ghehengt ghi niet dat hi
zijn vader eñ zijn moeð yet wet. Eñ ghi maect tenie
gods woort/voor v inslettinghe die ghi opgeset hebt
eñ deser ghelijc wet ghi veel.

Eñ na dat hi alle die schare tot hẽ gheroepẽ hadde
seyde hi haer. Hoort mi alle gader eñ verstaet. Niet
en isser buytẽ dẽ mensch/in hẽ gaende/dat hẽ mach
wsmettẽ/mer die vandẽ mensce voort gaen/zijn die
dẽ menschẽ wsmettẽ. Ist dat yemãt heeft oozen om
te hoozẽ die hoort. Ende als hi in een huys ghegaen
was/verscheydẽ vã die scarẽ/so hebbẽ hẽ zijn discipu
lẽ gheuraecht vã die ghelijckenisse/eñ hi seyde haer.
Sijt ghi noch sonder verstãt? En verstaet ghi noch
niet? dat al dat vã buytẽ indẽ mensce gaet en mach
hẽ niet besmettẽ/wãt ten gaet in zijn herte niet/mer
inden buyck/eñ tgaet wt voer den natuerlijcken wt
ganck/reynighende alle die spijse?

Ende hi seyde/dat vandẽ menschẽ wtgaet/dat be
smet dẽ mensch. Wãt vande binnenste vã thert der
menschẽ comẽ voort quade ghedachtẽ/ouerspelen/
ouerlyheydẽ/wotlaghẽ/diefte/ghierichheydẽ/scalck
heit eñ bedroch/onreynicheyt/quaet: oeck blasphe
mie/houerdicheit/dwaesheit. Alle dese quadẽ comẽ
vã binnen eñ besmetten die mensch.

Eñ opstaende vã daer is hi ghegaen in die eyndẽ
vã Tyrus eñ Sydon/eñ in een huys ghegaen zijnde
woude hi dattet niemãt en wist/eñ en mocht nz hey
melijc wesen/wãt een vrou wyês wchter hadde een Mat. 15.
vreyndẽ gheest/ter stont als si vã hẽ ghehoort heeft
si eñ ghecomẽ/eñ is hẽ te voet geuallẽ/wãt het was
een heyês wijf vandẽ ghellachte Syrophenissa/eñ
si badt hẽ dat hi den duuel soude wt worpẽ vã haer
dochter. Eñ Iesus seyde haer. Laet die kinderẽ ierst

verſaet worde/wāt ten is niet goet te neme dbroot
der kinderē eñ te worpē voor die hondē. Eñ ſi heeft
gheantwoort/eñ ſeyt hem. Tis waer heer/mer dye
hondekens eten oeck onder de tafel/vā dye brocken
der kinderē. Eñ hi ſeyde haer. Om dat woort gaet/
die duuel is wt v wchter ghegaen. Eñ als ſi gegaen
was in haer huys/vant ſi dat die duuel wt ghegaen
was/eñ die wchter ligghende opt bedde. ✠

✠ Eñ weder om wt ghegaen zynde vā die eynden
vā Tyrus/is hi ghecome voor Sydon tot die zee vā
Galileen/voor die middel eyndē vande thien ſteden/
eñ ſi brenghē hē een wue eñ ſtomme/eñ baden hem/
dat hi hē dye hant op leyde/eñ als hi hē ghenomen
hadde aen deen ſide vā dye ſcare/heeft zyn vinghers
in zyn oer gheſteken/eñ wtſpuwende/heeft hi zyn
tonghe gheraeckt/eñ opſiende naden hemel/heeft hi
verſucht/eñ hē gheſeyt. Effeta/dat is/wordt op ghe
daen/eñ ter ſtont zyn zyn oozen op ghedaen/eñ dye
bāt zyns tonghē is los geworde/eñ hi heeft te recht
gheſproke/eñ heeft haer ghelwden/dat zyt niemant
ſegghē en ſoude. Mer hoe hyt hair meer ghewot/ſo
veel te meer verbzedent zyt/eñ verwonderde hem
wuē matē ſegghende. Hi heeft alle dinghē wel ghe
daen/den wuē heeft hi wen horē/eñ dē ſtommē wen
ſpreken. ✠ Mat. viij. capittel. ✠

Mat. 15. d In dien daghen aller een ſeer groote ſcare
was met Jeſu/eñ niet en hadde dat ſi aten.
Eñ als Jeſus zyn diſcipulē tot hē gheroepē hadde/
ſeyde hi haer. Mi ontfermt ouer die ſcarē/wāt ſi nv
drie daghē bi mi bluē/eñ en hebbē niet dat ſi eten. eñ
laet ic haer nochterē thuys gaen/ſi ſullē ghebzeck lī
dē indē wech/wāt ſommighe vā haer zyn vā verre
ghecomē. Eñ zyn diſcipulē hebbē hē gheantwoort.
Vā waer ſal yemāt deſe hier moghē vlade met broo
de inde woeſtine? Eñ hi heeft haer gheuraecht. Hoe

beel broodē hebt ghi. Eñ ū hebbē ghelept/seuē. Eñ hi heeft dye scarē ghewōdē te sittē op deerde. Eñ dye seuen broodē ghenomen hebbende/als hi ghedanct hadde/heeft hyse ghebrokē/eñ zyn discipulē gheghe uē dat sise voor soudē legghē/eñ ū hebbense die scarē voor ghelept/eñ ū haddē weynich visschē/eñ als hi ghebenedyt hadde/heeft hi ghewōdē dese oec voor te legghē. Ende ū hebbē ghegheten/eñ zyn verlaet. Eñ hebbē op ghenomen seuen korven van die brocken die daer ouer ghebleuen waren. Ende dye daer ghegheten hadden/waren bi nae vier duysent. Eñ hi heeft haer ghelaten. *

Eñ ter stont int scip ghegaen zynde met zyn discipulē/is hi ghecomē in dye deelen vā Dalmanutha. Mat.16.8 Joan.2.d

*Eñ die phariseen zyn wt gegaen/eñ hebbē wegonnē onderlinghe te vraghē/soekende vā hē een teeken wt dē hemel/tempterēde hē. Eñ als hi verseucht hadde in zyn gheest/heeft hi ghelept. Waer om soect dit ghellacht een teekē. Voorwaer seg ic v/dit ghellacht en sal gheen teekē ghegheuē worde. Eñ haer ghelaten hebbende is hi weder om int scip ghegaen/ende ouer warende is hi heen ghegaen.

Eñ ū hebben vergheten broodē te nemē/eñ niet dan een broot haddē ū met haer int scip. Eñ hi heeft haer ghewōdē seggende. Siet toe/wacht v vandē zure sem der phariseen. Eñ van Herodes deesselm. Eñ ū dachten onder haer segghende/wi en hebbē gheen broodē. Eñ als Jesus dat wist/seyt hi haer. Wat denct ghi dat ghi gheen broodē en hebt/merct ghi noch niet/eñ verstaet ghi niet? hebt ghi noch v herte verblint? oghē hebbende en siet ghi niet/eñ oren hebbende en hoort ghi niet/eñ en gedenct ghi niet/als ic vijf broodē gebrokē hadde tot vijf duysent menschē hoe veel korven met brocken dat ghi op ghenomē hebt? Sy seghghē hem. xij. Eñ als seuen (broodē ghebrokē

Luce.12.a Mat.16.b

Psal.113. Mar.6.c eñ.8.a

wārē) onder dier dusent/hoe veel mandē met broo
dē dāt ouerblijft hebt ghi op ghenomē? Eñ ſi hebbē
gheſept/ſeuē. Eñ hi heeft hair gheſept. Hoe coemtet
dat ghi noch niet en verſtaet?

✠ Eñ hi is ghecomē tot Bethſayda/eñ ſi brochtē
tot hē een blindē/eñ badē hē/dz hi hē raecte. Eñ ghe
nomē hebbende des blindē hāt/heeft hi hē wt geleyt
butē den wijp/eñ ſpouwende in zijn oghē/eñ dye hāt
op hē ghelept hebbende heeft hi hē gheuraecht oft hi
yet ſach. Eñ toeſiende ſeyde hi. Ic ſie menſchē wan
delende als womē. Daer na heeft hi weder om zijn
hāt op zijn oghē gheleyt/eñ heeft begonnē te ſien/eñ
hi is wel gheſtelt ghewordē/alſoe dat hi alle dinch
claerlijckē ſach/eñ hi heeft hē gheſondē in zijn huys
✳ ſegghende. Gaet na v huys/ende is dat ghi opt
ſtrate coemt en ſegghes niemant. ✳

Mat. 16. a Luce. 9. c Eñ Jeſus is in ghegaen eñ zijn diſcipulē in die cas
ſteelē vā Ceſarie/die toeghenaemt is Philippi. Eñ
indē wech heeft hi zijn diſcipulē gheuraecht/ſeggen
de haer. Wie ſegghē de menſchē dat ic bē. Eñ ſi hebu
bē hē gheantwoort ſeggende/danō Joannē Bapti
ſtā/eñ die ander Helyā. Weder om die ander een vā
dē ppheтē. Eñ hi ſept haer. Mer wie ſegt ghi dat ic
bē. Eñ Petrus antwoordende/ſept hē. Ghi zijt Chri
ſtus. Eñ hi heeft haer ghedzepcht/dat ſi nyemāt vā
hē ſegghē en ſoudē.

Eñ hi heeft haer beginnē te leeren/dattet vā node ſ
was die ſoen des menſchē veel te lijdē/eñ verſmaet
te worden vanden ouderen eñ opperſte prieſterē/eñ
ſcriben/eñ ghedoot te worden/eñ na dne daghen te
verriſen. Eñ hi ſprack tot haer twoort opēbaerlic.
Eñ Petrus greep hē/eñ begonſt hē te ſtraffen/eñ hi
omgheкeert weſende/eñ zijn diſcipulen aenghe ſien
hebbende/heeft Petrum gheſtraft ſegghende. Gaet
achter mi ſathanas/wāt ghi en ſmaect niet dat gon

lijc is mer dat menschelijc is.

Eñ als hi die scare te samē met zijn discipulen tot hē gheroepen hadde/heeft hi haer gheseyt. So wie dat mi nae volghē wil/die verlaech hē selue eñ neme zijn cruys/eñ volcht mi na. Luce.9.c Mat.10.d

Wāt wie zijn siel sal willē behoudē/sal die vliesen. Wer wie zijn siel sal vliesen om mi oft omt Euangelijs wille/die salse behoudē. Wāt wat sout een mensce batē waert dat hi alle die werelt wonne/eñ zijn siele scade dede? Oft wat sal een mensce gheuē daer hi zijn siel mede lost? Wāt so wie mi eñ mijn woordē belijdē sal in dit ouerspelighe eñ sondighe ghesiacht/ die sone des menschē sal hē oec belijdē als hi comen sal met die heyligher enghelen in die glorie zijns vaders. Luce.12.b Mat.16.d

Mat.ix. capittel.

Ende hi seyde haer. Voorwaer seg ick/daer zijn sommige onō die ghene die hier staen/ die dē dot nyt smakē en sullē ter tijt toe dy sy sullen sullē dattet rijcke gods gecomē is met cracht. Luce.9.d Mat.17.a

Eñ na ses daghē heeft Jesus tot hē ghenomē Petrū Jacobū eñ Joannē/eñ leyde haer alleen op een hooghe berch/eñ hi is vandert voor haer/eñ zijn cleder zijn blincke ende gheworden/eñ seer wit als die snee/so wit als geen voller op aerdē makē en mach sy spraken te samē met Jesu. Eñ Petrus antwoorden ende seyt. Jesu Rabbi/hier is ons goet te wesen. laet ons drie tabernaculē makē/d een/eñ Moysi een/eñ Helie een/wāt hi en wist niet wat hi seyde/want sy waren vervaert ouermids vresē. Ende daer is een wolcke ghecomē die welcke haer omscheemde. Eñ daer is een stem wt den wolcke ghecomē segghende. Dit is mijn lieue soen/hoort hē. Eñ ter stont als sy ront om gheseen hadde/en hebbē sy niemant meer gheseen/dan alleen Jesum met haer. Mat.17.b

Als ſi vandē berch clommē/heeft haer Jeſus ghe
wōdē/dat zȳt niemāt ſegghē ſoudē tghene dat ſi ghe
ſien haddē/niet eer/dā als die ſoen des menſchē van
dē wodē opgheſtaen waer. Eñ dit wooꝛt hebbē ſi bi
haer ghehoudē/vragende onder haer/wat dat waer
als hi vandē wodē opgheſtaen ſal zȳn/eñ ſi vraech
den hē/ſegghende. Wat ſegghē dan die ſcribē eñ pha
rizeen/dat Helyas eerſt comē moet? eñ hi antwoo
dende/heeft hi haer gheſeyt. Tis waer/als Helyas
eerſt comē ſal/ſo bringt hi alle dinck op zȳn ſtel/ende
ghelijcherwȳs als daer gheſchreuē is vā die ſoen des
menſchē/dat hi veel lijdē moet/eñ verſmaet werdē.
Wer ic ſegghe v/dat Helyas ghecomē is/eñ ſi heb
ben hem ghedaen/al dat ſi ghewilt hebbē/alſer vā
hē gheſchreuen was.

Eñ als hi ghecomē was tot zȳn diſcipulē/heeft hi
een groote ſcaer om haer ghezien/eñ die ſcribē met
haer vragende. Eñ ter ſtont als alle die ſcaer hē ghe
ſien haddē/ſo heeft ſi verwondert eñ geureeſt/eñ tot
hem lopende/hebbē ſi hē ghegroet. Eñ hi heeft haer
gheuraecht. Wat vraechdi onder v.

Luce.9.f Eñ een vt dē ſcare antwoordende/heeft gheſeyt.
Mat.17.c Meeſter. Ic heb mȳn ſoen welck heeft een ſtomme
geeſt tot v ghebꝛocht/eñ ſoe wanneer dat hi hē aen
grijpt/ſo ſcuert hi hē/eñ hi ſcupmt eñ knerſt met zȳn
tandē/eñ verdwȳnt. Eñ ic hebt v diſcipulē gheſeyt/
dat ſi hē ſoudē wtwerpē/eñ ſi en hebbē nz gemoghē.

Eñ hi antwoordende heeft hē gheſeyt. O onghelo
uige ghellacht/hoe lange ſal ic bi v bliuē? hoe lange
ſal ic v lijdē? Brengt hē tot mi/eñ ſi hebbē hē tot hē
ghebꝛocht. Eñ als hi vā hem ghezien was/ter ſtont
verſcoordе hē die gheeſt/eñ neder gheuallē zȳnde op
deerde/wordе hi gewentelt ſcupmende. Eñ hi heeft
zȳn vader gheuraecht/hoe veel tȳts iſſet/ghe
dat hē dit gebuert is? Eñ hi heeft gheſeyt. Tis kinc

D ter om hē te verderuē. Och eest dat ghi wat moecht
Coemt ons te hulpe/ontfermt onser. Eñ Jesus he-
met hē gheseyt. Moechdi dat ghelouē/dē gheloouende
is alle dinck moghelijck. Eñ ter stont seer luyde roe
pende die vader des kints/heeft met tranē gheseyt.
Ic gheloeē heer. Coemt mijn ongheloeck te hulp.
Eñ als Jesus gheſien had dat dye scare te samen
uen liepē/so heeft hi ghewōdē dē onreynē gheest seg-
ghende hē. Ghi stomme eñ doue gheest/ick ghebiede
v/gaet wt vā hem/eñ en coemt namaels in hē niet.
Eñ als die geest gheroepē hadde/eñ hē seer verscheu
ret hadde/so is hi wt ghegaen vā hē/eñ hi is gewor
dē als een wode/also datter veel seyden. Hi is wot.
Eñ als Jesus zijn hant ghenomē hadde/heeft hē op
gherecht/eñ hi is op ghestaen.
Eñ als hi in een huys ghegaen was/so vraechden
hē zijn discipulen aen deen side (alleen) Waer om en
mochte wi hē niet wtwerpē? Eñ hi heeft haer ghe-
seyt. Dit geslacht en mach met gheen dinck wtgaen Mat.17.d
dan wor bidden ende vasten. *
* Ende vā daer ghegaen zijnde/hebbē si ghereyst
wor Galileen/eñ hi woude niet dattet yemāt wiste/ Mar.8.d
wāt hi leerde zijn discipulē/eñ seyde haer. Die soen eñ.10.c
des menschē sal gheleuert worde in dye handen der
menschē/eñ si sullē hē wodē/eñ ghewot zijnde/sal hi
ten derdē daghe verrisen. Eñ si wisten twoort niet/
ende si ontsaghē hem te vraghen.
Eñ hi is tot Caphernaum ghecomen/eñ als hi in Mat.18.a
huys ghecomē was/heeft hi haer gheuraecht. Wat Luce.9.k
traeeerde ghi onder v inden wech? Ende si hebben
ghelweghē/wāt si hadde gheuraecht onder weghē/
wie vā haer die meeste waer. Eñ als hi gheseté had
de/heeft hi die xij. tot hē gheroepē/eñ heeft haer ghe
seyt. Is dat yemāt de ierste wil wesen/die sal de alē

laetste wesen eñ dienaer vā allē. Eñ een kint nemēde heeft hūt gelet int middel vā haer. Eñ als hūt in zūn armē ghenomē hadde heeft hi haer ghelcyt. So wie dat een vā sodanighē kinderē ontfanghē sal in minē naē die ontfanct mi/eñ wie mi ontfāct die ontfanct nz mi mer dē ghenē die mi ghesondē heeft. *

Luce.2.f ✠ Eñ Joannes antwoordē hē seggēde/meester wi hebbē gesien een (mensch) in uwē naē die duuelē wtwerpē eñ hi en volcht ons niet/eñ wi hebbēt hē vbdē. Eñ Jesus heeft ghesept. En vbiet hē niet/wāt dair is niemāt/die welcke ist dat hi wer minē naem tracht wet/gheringhe mach qualīc vā mi spreken/wāt die niet teghē v en is/die is voor v. Wāt so wie dat v te drunchē gheeft in minē naem een cop coutswaters/om dat hi Christo toe behoort. Jc segghe vvoorwaer/gheenlins sal hi zūn loen verliesen.

Mat.18.a Luce.17.a Eñ so wie scandaliserē sal een vā dese cleyne die in mi gelouē/tē is hē niet meer dat een molensteen aen zūn hals gedaen wordē/eñ dat hi ghewerpē worde inde zee. Eñ ist dat v hāt v scādaliseert/snūtse af/tis v beter met een hāt tottet leuē te gaen/dā twee handē hebbende te gaen in die helle/int vier dat nimmer meer wt gedaen mach wordē. daer haer worm niet

Mat.8.b eñ.5.e Esa.66.g Eze.20.g en sterft/eñ tvier en wert niet wt gedaen. Eñ ist dy v voet v scandaliseert/snūt hē af/wāt tis v beter dy ghi gaet crepel int ewich leuē/dā twee voetē hebbē de sout wordē ghewerpē in die hel/int vier dat niet wt gedaen mach wordē/dair haer worm nz en sterft eñ tvier niet wtgedaen en wert. Eñ ist dat v oghe v scandaliseert worpse wt/tis v beter dat ghi loset gaet int rijc gods/dā twee oghē hebbende soudt worpē dē gewerpē int helsce vier/daer haer worm niet en sterft/eñ tvier niet wt ghedaen en werdt. *

Mat.6.b Luc.14.g Wāt alle sal mettē vier gheseoutē wordē/eñ alle offerhandē sal met sout geseoutē wordē. Tsout is goet

maer waert saeck dattet sout niet soudt en waer/
waer mede sult ghi dat wen smaken? Hebt in v selue
sout/ en hebt vrede onder v. ¶ Dat. x. Capit. ✠

ENde als hi dair opgestaen was/ is hi ge-
comen in die eynde van Judeen/ doer tlant
twelc ouer die Jordane is/ en dye scare co-
men wed om tot hē/ en hi leerde haer weder als hij
plach. Ende die Pharizeen toecomende/ vraechde hem
Ist gheoorloft dat een mā een wijf blaet? tempterē-
de hē. Ende hi antwoordde heeft hair geseyt. Wat he- Mat. 19. a
uet v Moyses gebodē? Ende si hebbē geseyt. Moyses en. 5. e
gehengde een sceytbrief te scriuē/ en te latē. Ende Je- Deu. 14. a.
sus antwoordde heeft haer geseyt. Om die hertheyt Ephe. 5. g
uwer hertē heeft hi v dit gebodt gescreuē. Maer van 1. Corin. 6. b
tbeginsel des scepings heeft haer God mā en vrou
gemaect. Daer om sal een mensch sijn vad en moed
laten/ en sal sijn wijf aenhangē. Ende twee sullen we
sen in ē vleesch/ daer om en sijnt nv geen twe/ mer
een vleesch. Daer om laet die mensch niet scheyden Gen. 2. d
dat God tsamen ghevoecht heeft. ✠

Ende in huys hebbē sijn discipulē weder om vā dat
selfde gevraecht/ ende hi seyt haer. So wie sijn wijf v-
laecht/ en een andē trouwet/ dye wet ouerspel teghen
haer. Ende ist dat ē wijf harē mā vlmaet/ en een andē Lu. 16. c.
trouwet/ si wet ouerspel.

Ende si hebbē kinderen tot hē gebrocht/ op dat hijse
raken soude. Ende die discipulē straften die gheen dye
haer kinderē by brochtē. Ende alst Jesus gesien hadde Mat. 19. b.
is hi vonwaerdicht/ ende heeft haer gheseyt. Laet toe Lu. 18. c.
dat die kinderē tot mi comen/ ende vbietet haer niet
wāt alsodanighē hoortet rijck gods. Voerwaer seg
ick v/ dye rijck gods niet en ontfangt als een kint/
die sal daer geenslins ingaē. Ende als hi haer in die ar-
men ghenomē/ en die handen op haer ghelegdt had-
de/ so heeft hi haer ghebenedijt.

Eñ als hi wt ghinck indē weech/so is hē een te ge-
moet geloepen/eñ heeft hē sijn knyen gewoghen/ende
Mat.19 b badt hem Goedē meester/wat sal ick doen op dat ick
dat eewighe leuen crighē mach? Eñ Jesus heeft hē
Exo.20.c gheseyt/waer om noemt ghi mi goet/niemāt is goet
dā een god. Ghi kent die gebodē. En wet geen ouer-
spel/en slaet niet wot/en steelt nz/en segt geē valsch
ghetuych/en bedriecht niet/eert vader eñ moedr. Eñ
antwoordēde heeft hi hem geseyt. Meester/ al dese
heb ick dā mijn tonchheit gehoudē. Eñ Jesus hem
aengesien hebbende/heeft hē lief gehadt/eñ heeft hē
geseyt/Een ontbreet v. Gaet heen/coopt al tgeen
dat ghi hebt/ende gheeft den armen/eñ ghi sult een
scat inden hemel hebbē/eñ comt volcht mi. Ende hi
droe uich wesende in dit woort/is hi droeuich weck
gegaen. Want hi hadde veel possessien.

Eñ als Jesus ront om gesien hadde so seyt hi sijn
discipulen/hoe swaerlikē sullen die gheen die ghelt
hebbē/int rijck gods gaen. Eñ die discipulē verwō-
derden van sijn woordē. Eñ Jesus weder om ant-
woordende/seyt haer. Kinderen/ hoe swaer ist haer
die betrouwē hebbē int ghelt/trijck gods in te gaē.
Lichteliker ist een kemel doer een naeldē ooch te ga
ne/dan den rijcken int rijck gods te gaen. Eñ si sijn
touen maten verwondert/segghende onder malcan-
der/ Wie mach dair ooch salich wesen? Eñ Jesus hē
aengesien hebbende/seyt. By den menschē ist ommo
ghelijck/niet bi God/wāt alle dinghē sijn mogelick
by God.

Eñ Petrus heeft beghinnē te segghē(tot)hē Siet
wi hebbē alle dinck achter ghelatē/ ende sijn v ghes
Mat.19 d volcht. Eñ Jesus antwoordende heeft geseyt. Ick
seg v voorwaer Niemāt en isser die achter laet een
huys/oft broeders/oft suskers/oft vader/oft moeder
oft wijf/oft kinderē/oft acherē/om my eñ ō Weuan

gelijs wille/die niet en sal ontfangē in dese tijt hon-
deruoud/huysen/eñ bzoeders/eñ susters/eñ moeders
eñ kinderē/eñ ackers/met vuolginghe/eñ in die toe
comēde tijt/deewighe leuē. Eñ veel die de eerste sijn
sullen die laetste sijn/eñ die laetste/die eerste. ende si Lu.13. b
waren inden wech tot Hierusalē opclimmende/eñ
Jesus ghinck haer voer/ende si warē veruaert/eñ
volghende vreesden si.

Eñ als Jesus weō om die twaelf tot hē genomen
hadde/so heeft hi haer tegimnē te seggē/dat hē toeco Mat.20. b
men soude. Siet wi climmē op tot Hierusalē/eñ die Lu.18.f.
soen des menschē sal dē Pyncē ō pueskerē eñ schribē
eñ outers geleuert wozdē/eñ si sullē hē veroerdelen
totter wot/eñ si sullē hem den heydenē ouerleueren/
eñ sullen hem wspotten/eñ sullen hem geesselen/eñ
si sullen in hem spouwen/eñ si sullen hem wodē/eñ
ten derden dach sal hi verrisen.

Eñ dair comē tot hē Jacobus eñ Johānes zelue-
us sonē/segghende. Meester/wi willen dat ghi ons
doet so wat wi begerē sullē. Eñ hi heeft haer gesept Mat.20. b
Wat wilt ghi dat ic v doe? Eñ si hebbē gesept/Ghe-
uet ons dat wij sittē in v glozie/die eē aen v rechter
hant/eñ die anō aen v slincker hāt. Eñ Jesus heeft
haer gesept/Ghi en weet niet wat ghi begheert.
Moecht ghi dē dranck drinckē die ic drinck? eñ met F
dē woopsel gedoopt wozdē dair mede ic gedoopt woz
de? Eñ si hebbē gesept. Wi mogent. Eñ Jesus heeft
haer gesept Ghi sult dē drane drinckē die ic drinc/eñ
mettē doopsel gedoopt wozdē dair ic mede gedoopt
wozde. Wer an de rechterhāt of an de slinckerhāt te
sittē/en behoozt mi niet v te geuē/mer diet bereit is. Mat.20.b.
Eñ alst die.x. gehoozt haddē/hebbē si begrimnē te
bonwaerdigē van Jacob eñ Johānes. Eñ als hair
Jesus tot hem gheroepē hadde/sepde hi haer. Ghij
weet dat dye den heydenen schijnen te ghebieden/

die hebbē heerſcappie ouer haer. Eñ haer princē heb
bē ouer haer macht/mer alſo en iſt onō v niet. Mer
ſo wie onder v wilt worden de meeſte/ die ſal v dies
naer weſen. Eñ ſo wie wt v ſal willē die eerſte wee
ſen/die ſal alder knecht weſen/wāt die ſoen des mā
ſoens is niet ghecomē op datmē hē dienē ſoude/mer
op dat hi ſelf dienē ſoude/eñ dat hi ſoude ſijn ſiel ghe
uē tot een vloſſinghe voor veel.

Eñ ſi comē te Hierico. Eñ als hi wt die ſtadt Hie- G
Mat.20.d. rico ghinc/eñ ſijn diſcipulen/eñ een grote ſchare/ ſo
ſadt die blinde Bartimeus Timeus ſoen bi dē wech
biddēde. Eñ als hi gehoort had dattet Jeſus vā Na
zareth was/ heeft hi begonnē te roepē/eñ te ſeggē.
Dauids ſoen Jeſu ontfermt mijnre. Eñ veel ſtraf-
tē hē/op dat hi ſwigē ſoude. Eñ hi riep veel te meer
Dauids ſoen ontfermt mijnre. Ende Jeſus ſtaende
heeft gheboden dat hi geroepē ſoude worde. Eñ ſi roe
pen den blinde/ſeggende hē. Weeſt wel gemoet/ſtaet
op/hi roept v. Eñ als hi ſijn mantel wech geworpen
hadde/ſo is hi opgeſtaen/eñ is tot Jeſum gecomen.
Eñ Jeſus antwoordēde/ſeyt hē. Wat wildi dat ich v
wee? eñ die blinde heeft hē gheſeyt. Rabboni/dat ich
tgeſicht ontfangē mach. Eñ Jeſus heeft hē gheſeyt
Gaet heen/v gheloof heeft v geſont gemaect/eñ ter
ſtont heeft hi tgeſicht ontfanghē/ eñ hi volchde Je-
ſum in die weeh.

¶ Dat.xi. Capittel.

Mat.21.a Ende als ſi Hieruſalē nakende warē eñ Be
Lu.19.c. thanië by dē olyuē berch/ſo ſeynde hi twee J
Joā.12.b. vā ſijnē diſcipulē wt/ende ſeyde haer. Gaet
heen int caſteel dat tegē v is/eñ ter ſtōt dair ingaen
de/ſult ghi een ionghe ghebonden vinden/daer geen
menſch op geſeten heeft/ontbintet eñ brengtet hier.
Eñ iſt dat v yemant ſeyde/ Waer om doet ghij dats
Segget/dat dye heer dat te doen heeft/ eñ ter ſtont
ſal hi hē herwaert laten. Eñ henē ghegaen ſijnde/heb

ben geuondē een ionghe bi een wie gebondē/in een twe wech/eñ ſi ontbindē hē. Eñ ſommighe vā dye geen die dair ſtondē/ſeyden haer. Wat doet ghi/die ionge ontbindēdi? Eñ ſi hebbē haer ghelept/ghelijc herwijs als Jeſus haer gebodē hadde/eñ ſi hebben hē gelaten. Eñ ſi hebbē die ionghe tot Jeſum ghebracht/eñ hebbē haer cleederē dair op gewoirpē/eñ hi is dair op geſetē. Eñ veel hebbē hair cleederē in dē wech geſpreyt. Eñ die ander ſnedē tackē van die bomē/eñ ſpreyndēſe indē wech. Endē dye dair voer ghingen/eñ die dair na volchdē/die riepē ſegghēde. Oſanna/gebenedijt die dair comt indē naē des herē Gebenedijt dattet rijc comt indē naem des herē ons vaders Dauid/oſanna int alder hoochſte.

✠ Eñ die heer is te Jeruſalē eñ indē tempel gheco mē. Eñ als hijt al ront om gheſien had/eñ twas nv nuonts tijt/ſo is hi met ſijn xij. te Bethaniē gegaen Eñ daechs dair aē als hi wt Bethaniē gegaē was/ ſo heeft hi gehōgert/ eñ als hi een vigewē vā verre gheſien hadde bladeren hebbende/ſo quam hi om te ſē oft hi wat in haer vindē ſoude/eñ als hi tot haer gecomē was/heeft hi niet dā bladerē geuondē/wāt het en was der vijgē tijt niet. Eñ antwoirdēde heer hē geſeyt/Hier na moet niemāt wt v vrucht etē inō eewichept. Eñ ſijn diſcipulen hoirdent. Mat.12.b

Eñ ſij comē te Hieruſalē/eñ Jeſus indē tempel gegaen ſijnde/heeft hi begrinnē wt te woirpē die gheen die dair vcoften eñ cokten indē tempel/eñ die tafelē der wiſſelarē eñ die ſtoelen ō duyuē vcooprs heeft hi om gekeert eñ hi en heeft niet gehengt dat pemāt een vat voer dē tempel droech. Eñ hi leerde/ſeggende haer/Iſt niet geſcreuē Mijn huys ſal alle heyde nē een huys des biddēs ghenoemt woirdē? Mer ghi hebbet gemaect een ſpelunck der moordenarē. Lu.19.k.

Eñ die ſcribē eñ pijncen der prieſterē dit gehoirt Eſa.56.e

hebbende/ soehte ſi hoe datſe hem ſoudē doodē/ wāt
ſi vreesdē hē (om) dat dye heele ſcare ſijn leere ver-
wonderde. Ende alſt nv auont was/ ſo is hi wt dye
ſtat gegaen/ eñ ſmorghēs verby gaende/ hebbē ſi dē
vigheboom geſien dorre geworde tot die wortel toe
Eñ Petrus gedacht hebbēde/ ſeyt hem. Rabbi/ ſiet
die vigeboom die ghi vmalendijt hebt/ is dorre ghe-
worde. Eñ Jeſus antwoordēde/ ſeyt haer. Hebt dat
Mat.21.c. gheloue gods/ Voerwaer ſeg ic v/ dat ſo wie tot des
Joā.14.b ſen berch ſegghē ſal/ wert wech ghenomē/ eñ in dye
zee geworpē/ eñ hi in ſijn herte niet en twifelde/ mer
gheloofde dattet geſchien ſal/ dat hi ſeyt/ hem ſal ge
ſchien al wat hi ſegghen ſal. *

Dairō ſeg ic v/ al wat ghi biddēde begeert/ geloeft
dat ghijt ontfanct/ eñ tſal v gheworde. Eñ als ghi ſtaet
ſult biddēde/ vergeeft/ ift dz ghi yet tegēs yemāt hebt/
op dz v vaēdye in die hemele is/ v uwe miſdaedē ver-
Mat.6.b geue mach. Jſt dat ghi niet en vergeeft/ ſo en ſal v va
der die indē hemel is/ v uwe ſondē oec niet vergeue.

Eñ ſi comē weder om te Hieruſalē/ eñ als hi wādel D
de indē tēpel/ comē tot hē die princē ende priesterē ende
ſcribē eñ ouders/ eñ ſeggē hem/ In wat macht doet
ghi deſe dingē/ eñ wie heeft v deſe macht gegeue dy
Mat.2.c ghi deſe dingē doet? Eñ Jeſus antwoordēde/ heeft
Lu.20.a haer geſeyt. Jc ſal vā v oec eē woort vragē/ eñ ant-
woort mi/ eñ ic ſal v ſeggē in wat macht dat ic deſe
dingē doe. Tdoopſel vā Joānes waſt wtē hemel of
wtē menſcē? Antwoort mi. Eñ ſi dochte by hē ſelue
ſeggēde. Jft dat wi ſeggē/ wtē hemel/ ſo ſal hi ſeggē
Waer om en hebt ghy hē dā niet gelooft? Eñ ſeggē
wi/ wt dē menſchē/ wi vreeſen tvolc. Wāt ſi alle ga
der hielde dat Joānes een ꝓpheet was. Eñ ātwoor-
dēde/ ſeggē ſi tot Jeſum. Wi en wetēs niet. Eñ ant-
woordēde ſeyt Jeſus tot hoer. Noch ic en ſeg v oec
niet in wat macht ic deſe dingē doe. ¶ Capittel. xij

Ende hi heeft haer teghinnē te ſpreke dōor paratwlē Een menſce heeft een wijngaert geplāt/ eñ hi heeft dair eē tuyn omgeleidt/ eñ heeft dair eē put gegrauē/ eñ heeft dair een toozē ghetimmert/ eñ hadſe dē wuludē verhuert/ eñ is in vreemdē landē vā hups gherept. Eñ alſt tequaē tijt was/ heeft hi een knecht tottē wuludē geſondē op dy hi vā die vrucht des wijngaerts ontfangē ſoude vā die wuludē. Eñ ſi hebbē hē aengegrepē/ eñ (gelmetē/ eñ ledich weō om geſondē. Eñ weō om heeft hij tot haer een anō knecht geſondē. Eñ die hebbē ſi in thooft gewont/ eñ met ſcande weō om geſondē. Eñ hi weō om een ander gheſondē/ eñ die hebbē ſi ghedoot/ eñ veel ander/ deſe ſlaende/ eñ die (ander) doodende. Eñ als ſi noch ſinē eenē lieuē ſoen hadde/ ſoe heeft hi hē ooch te laetſtē tot haer geſondē/ ſeggēde. Si ſullē mijn ſoen ontſien. Mer die ackerludē ſeidē onō haer (lupdē) Dit is die erfghenaem/ compt laet ons hē doodē/ eñ dat erf ſal ons toe hozen. Eñ hē nemende hebbē ſi hē gedoot/ eñ wtē wijngaert gewozpen. Wat ſal dā de heer des wijngaerts doen? hi ſal comen eñ vderuē dye wuludē/ eñ ſal ſinē wijngaert anderē gheuē. Oft hebt ghi deſe ſchrift niet geleſen Die ſteen dē welckē verwierpen die gheen die timmerdē/ deſe is een hooft des hoecks gewordē/ dit is van den heere ghedaen/ eñ tis wonderlick in onſen oghen. Eñ ſi ſochtē hem te vanghē/ eñ vreelden den ſcaer/ want ſi wiſten dat hi dye paratwl teghen haer geſept hadde. Eñ als ſi hem ghelaten hadden/ ſo ſijn ſi wech ghegaen. Lu.20.b Pſal.117. Mat.21.d Lu.20.c

Eñ ſi ſeyndē tot hem ſommige vten pharizeen eñ herodianē/ op dat ſi hē vanghē ſoudē in ſijn woordē Eñ als ſi hē gheſien haddē/ ſeggē ſi hē. Meeſter wi weten dat ghi warachtich ſijt/ eñ en vreeſt niemāt/ want ghi en ſiet die perſoon der menſchen niet an/

Mat.22 b mer met die waerheyt leert ghi de wech gods/ist ge
Lu.20, d. oorloft dē keyser tribuyt te gheuē/oft en sullē wy̆s
niet gheuē? Eñ hi wetēde haer bedeynstheyt/heeft
haer geseyt. Wat tempteert ghi mi? brengt mi een
pēninc dat ichse sien mach. Eñ ſi hebbenē gebrocht
eñ hi seyt haer/Wiens is dit beelt/ eñ opscrift? eñ ſi
Rom.13 b hebbē hē geseyt/des keysers. Eñ Jesus antwoordē
de/heeft haer geseyt/Gheeft dā dē keyser dat dē key
ser toebehoort/eñ god dat god toebehoort / eñ ſi heb
ben verwondert van hem.

Eñ die Saduceen comē tot hē/die dair seggē dat
ter geen vrsenis en is/eñ ſi hebbē hē gevraecht/seg
gende. Meester/Moyses heeft ons ghescreuē Ist ſa
ke dat yemāts broeder sterft/ eñ een wyf achter laet/
Mat.20 c eñ geen kinderen en laet/ dat sijn broeder sijn wyf ne
Lu.20,e mē soude/eñ verweckē sijn broeder saet. Daer hebbē
vy̆. broeders geweest/eñ die eerste heeft een wyf ge
nomē/eñ die sterfdē en heeft geen saet gelatē/Die
twede heeft haer oec genomē/eñ is ghestorue/ eñ hi
heeft oec geen saet gelatē/eñ des gelijc die derde/ eñ
die. vy̆. hebbē haer ghenomē/ eñ en hebbē geen saet
gelatē. Ten laetstē vā allē/is dat wyf ock gestorue/
hier om/in die vrsenis als ſi verrisen sullē / wiens
vā haer sal dat wyf wesen? wāt die. vy̆. hebbē hair
tot een wyf gehadt/ eñ Jesus antwoordende heeft
haer geseyt. En dwaelt ghi dair om niet om dat ghi
die scriften niet en weet/noch die cracht gods? wāt
als ſi vandē doodē sullē opstaen/soe en huwelickē ſi
niet noch en wordē te huwelikē gegheuē/mer ſi sijn
als Engelē gods die in die hemelē sijn. Wer vandē
dodē dat ſi vwect werden/hebt ghi niet gheleſen in
Exod.3.b. Moyses boeck/hoe dat God tot hē ghesproken heeft
seggende. Ic ben Abrahās God/eñ Isaacs God eñ
Jacobs God/dair en is geen God vā doodē/mer een
God der leuendē. Dair om dwaelt ghi seer.

Eñ als een bandē scriben aen gecomen was ende haer gehoort hadde tsamē vragende/ eñ (als hi) ghelien hadde/dat hi haer al wel geantwoort hadde/so heeft hi hē gevraecht. Wat ist principaelste gewt vā alle? Eñ Jesus heeft hē geantwoort Tmeeste vā allē is. Hoort ysrael. Die heer onse god/is een heer. Eñ ghi sult dē heer v god liefhebbē wt v geheele herte v geheele crachtē/dat is tmeeste ghewt: Eñ twede deser gelijc is dit/Ghij sult v naestē liefhebbē als v selue/dair en is geen anō meerō gewt dā dese.

Mat.22.b
Deut.6.a
Leu.16.g
Rom.13.c

Eñ die scrifx heeft hē gheseyt. Weelker/ghi hebt in die waerheyt wel gheseyt/datter een god is/eñ dat ter geen anō en is sonder hē/eñ datmē hē liefhebbe wt geheelō herten/eñ wt geheelō vōlant/eñ wt geheelder sielē/eñ wt geheelder crachtē/eñ liefte hebbē dē naestē als hē selue/meer is/dan alle heel ghebrande offerhāde eñ sacrifici. Eñ als Jesus sach dat hi wijsselick geantwoort hadde/heeft hi hem geseyt Ghi sijt niet verde van trijcke gods/ eñ memant en doerste hem dair na meer vragen.

Mat.22.b.
Psal.109

Eñ Jesus antwoordede/ seyt haer/leerende in dē tempel. Hoe seggē dye scribē/dat Christus Dauids soen is? wāt Dauid selfsēyt indē heyligē geest. Die heer heeft geseyt tot mijn heer/ sit aen mijn rechter hant/ter tijt toe dat ic sette sal uwe vianden tot een voetbanc uwer voetē. Dauid noēt hē selfe eē heer/eñ hoe isset sijn soē? Eñ die grote scare hoorde hē garē.

Lu.14.b.
Mat.23.a

Eñ hi seyde haer in sijn leeringe Wacht v voor die scribē/die dair gaerne in lange cleederē wandelen/ eñ gaerne gegroet sijn op die maerktē/eñ liefhebbē die eerste stoelē in de Synagogē/eñ dat voor sitten in die auontmalē/ die welc daer vōlindē die huysen der weduwē onō twdeesel vā lange gewdē/ dese sullē meerder verdoemenis ontfanghen.

Eñ als Jesus tegē ouer die offer kist sat/so heeft hi
gesien dat die scare gelt worpē in die offer kist/ende
veel rijcke worpē veel. Eñ dair is eē arme weduwe
gecomē eñ heeft .ij. minutē dz is eē quadrāt gworpē

Eñ als hi sijn discipulē tot hē gheroepen had/sept
hi haer/Ic seg v voerwaer dat dese arme weduwe
meer gworpē heeft/dā al die in offerkist gworpē
hebbē. Wāt si al gworpē hebbē vā tgeen dat haer
ouer was/mer dese heeft wt haer armoede al tgeen
dat si hadde gworpē al haer geheele noodzukt.

¶ Dat. xiij. Capitel.

Mat.14.a
Lu.19.d.
eñ.21.b

Ende als hi wten tempel ghinc/seyde hē een
vā sijn discipulē. Meester/siet/hoedanige
steenē eñ hoedanighe timmeragie. Eñ Je
sus atwoordede heeft hē gesept/Siet ghi dese grote
timmeragie? die een steen en sal op die anō niet ghe
laten werdē die niet wt geropt sal worden.

Eñ als hi op dē olijfberch sadt/recht teghē dē tēpel
ouer/so vraechdē hē Petr⁹/Jacob⁹/Joānes/eñ An
dreas heymelijckē. Segt ons wāneer sullē dese din
gē geschiē eñ wat teykē isser/dat alle dese volbzocht
sullen wordē? Eñ Jesus antwoordede haer/heeft te
gonnē te leggē. Siet/dz v niemāt en bedriecht. Wāt
veel sullē daer comē in minē naem/seggede Jc dent.
eñ si sullen der veel bedrieghē.

Eñ als ghi hoort oerlogē eñ geruchtē vā oerloghē
en wert niet vbloort/wāt het moet (also) gesciē/mer
tis noch geē eynde. Wāt (dat een) volc sal tgē (tanō)
volc opstaen/eñ (dat een) rijc tegē (dat anō) rijc. Eñ
dair sullē aertbeuingē wesen in plaetsen/eñ dair sul
len duerdijdē eñ vbloringē wesen/dit sijn die beginse
len der droeuicheden.

Joan.16.a
Mat.6.c.

Mer wacht v ghi/wāt si sullē v leuerē in die radē
eñ in die synagogē/ghi sult ghesiagē worde/eñ voor

haer tot een getuychnis. Eñ bi alle heydēnē moetet
euangeli eerst gepredict werden.

Eñ wāneer ū v leydē sullē/leuerēde/en bedēct niet
te voren wat ghi seggē sult/mer so wat v gegheuē sal
worde in die vre/spreect dat/ wāt ghi en sijt niet dye
dair spreect/mer die heylige geest. Eñ de(een)broeder
sal dē(anderē)broeder indē dood leueren/eñ de vaē den
soen/eñ die kinderē sullē tegen haer ouders opstaen/
eñ sullen haer den dood aendoen. Eñ ghi sult behaet
werdē vā alle(menscē)om minē naē. Mer diet vol
herden sal totten eynde/die sal salich wesen.

✻ Voort als ghi sien sult die grouwelicheyt des vla
tenis staēde dair si nz en soude / diet leest/die vstaet. Dani.9.g
Die dā in Judeen wesen sullē/die vlien tottē bergē.
Mer die indē dack wesen sal/en clim niet neder int
huys/ eñ en gae eeck niet inne ō pet wt sijn huys te
nemē Eñ die indē acker wesen sal/en keer niet weder
om te nemē sijn cleet. Eñ wee dē bevruchtē eñ soghē
de in dien dagē. Mer bidt/dat v vliedinge niet en ge
schiet in de winter Wāt die dagē sullē vā sodanighe
vdruet wesen/hoedanich vā tbeginselō creatuerē die
god geschapē heeft/ tot dēser tijt toe/ niet gheweest en
heeft/noch wesen sal. Eñ tē waer saeck dat die heer
die dagē vcort hadde/ alle vleys en soude niet salich
gheweest hebbē. Mer om die wtuercoren/die hi wt
uercoren heeft/so heeft hi die dagē vcort.

Eñ dā als v yemāt seggē sal Siet hier is Crists
Siet dair is hi/en gelooftet niet. Daer sullē opstaē
valsche Christi/eñ valsche prophetē. Eñ si sullē tey
kenē eñ voertephenē wen om te bedriegē/waert mo
ghelijck/ooch dye wtuercoren. Ghij luyden siet dan
toe. Ick hebt v te voren altemael geseyt. ✻
Voort in die daghē na die tribulacie/ so sal die son Lu.21.e
ne verwonckert worden / ende dye maen en sal haer Mat.24.c

Joel.2.6 schijnsel niet geuē/eñ die sterrē des hemels sullē niet vallē/eñ die crachtē die in de hemelē sijn sullē seer beroert worden. Eñ dan sullen si die soen des menschē sien/in die wolcken comende met grote macht ende glorie. Eñ dan sal hi sijn enghelen seyndē/eñ sal sijn wtuercoren vgaderen/vā die vier winden vant opperste des aerdē/tottet opperste des hemels.

Eñ leert een gelijckenisse vandē bigetwom Als sijn tack teer wesen sal/eñ bladerē voort bringhē sal/so weet ghi dat die somer na by is. Also mede als wanneer ghi siet dat dese dingē geschiē/so weet dattet na by in de dore is. Voerwaer segghe ic v/dit ghesslacht en sal niet verby gaen/tot dat alle dese geschiet sijn. Hemel eñ aerde sullen verby gaen/mer mijn woorden sullen niet verbigaen. mer vā dien dach eñ tijt/ en weet niemant/noch die enghelē die inden hemel

Mat.25.a. sijn/noch die soen selfs/dan die vader.

✠ Siet/waect eñ bidt/want ghi weet niet/wanneer dattet tijt is. Ghelijck eē mensch die welck als hi sijn huys gelaten heeft/in een vreemt lant vaert/ eñ heeft sijn knechtē macht ghegeuē vā een yeghelic werck/eñ heeft den poortier ghebodē dat hi waken soude. Daer om waect/want ghi niet en weet wanneer die heer vandē huys comē sal (tsauonts) laet/ oft in die middernacht/oft in die haengecray/ oft in die morgestōt/op dat/oft hij onuersiens quaē/v niet en vint slapende. Eñ dat ic v segghe/dat segh ick allē Waect. ✶

¶ Dat. xiij. Capittel. ✠

Mat.16.a Ende twas paeschē/eñ die dagē des hooch-tijts azimoēn (die warē) na twee dagē toe comēde. Eñ die opperste paesters eñ schribē sochtē hoe dz si hē met bedroch vangē eñ dodē soudē. Eñ si seydē/niet op dē feestdach/op datter geen oploop en gheschie onō tvolc. Eñ als hi te Bethanien was in Symō die leproser huys. Eñ als hi (aen die

eakel) geſetē was/ ſo iſſer een vrou gecomē hebbēde een buſch (met) ongeualſchte coſtelike nardus ſalue Eñ als die buſch gebrokē was/ ſo heeft ſi ſe hē wtgoetē op thooft. Eñ dair warē ſommige die haer verontwaerdichdē by hē ſelue/ eñ ſeydē. Waer toe is dit verlies des ſalfs? wāt dit hadde vroeft mogen worde meer dā ō drie hondert penningē/ eñ dē armē gheguē worde. Eñ ſi grimdē tegē haer. ¶ Eñ Jeſus heuet geſeyt. Latet haer toe/ wair ō ſijt ghi haer moeyliic? ſi heeft een goet werc in mi gewrocht. Wāt die arme hebt ghi altijt met v/ eñ alſo wanneer dat ghi wilt/ ſo moecht ghij haer wel doen/ mer my en hebt ghi altijt niet. Deſe heeft gedaē dat ſi gemogē heeft. ſi heeft voergecomē om mijn lichaē te ſaluē in die te grauinge. Voerwaer ſeg ic v So waer dit euāgelie Lu.22.6. gepredict ſal werdē in die hele werelt/ ſal oec dat de ſe gedaen heeft/ tot ſtelt werdē in haer gehoochnis.

Eñ Judas ſcarioth een vandē twaleuē is tottē op perſē pnſterē gegaē ō hē haer te leuerē. Als ſi dz gehoort haddē/ ſijn ſi vblijt gheweeſt/ en hebbē beloofte dat ſi hē ghelt gheuē ſoudē Eñ hi ſocht hoe dat hi hē bequamelijck leueren ſoude.

Eñ op den eerſtē dach des hoochtijts azimorū als ſi tpaeſchlam offerdē ſo ſeggē hē ſijn diſcipulē/ waer wilt ghi dat wi gaē eñ bereydē/ op dat ghi tpaeſchlā moecht eten? Eñ hi ſendt wt twe vā ſijn diſcipulen eñ ſeyt haer. Gaet in die ſtadt/ eñ v ſal te gemoet comē een menſce dragēde eē cruyck waters/ volcht hē eñ waer dat hi ingaen ſal/ ſegt dē vader des huyſgeſins. Die Meeſter ſeyt/ waer is mijn plaetſe/ daer ic tpaeſchlam met mijn diſcipulē ete? Eñ hi ſal v tonē een grote zael bereyt/ Bereyt ons daer. Eñ ſijn diſcipulen ſijn wtgegaen/ eñ in die ſtat gecomē/ eñ ſi hebbent geuonden gelijck als hi haer geſeyt hadde/ ende ſi hebbent tpaeſchlam bereyt.

Eñ alst nv nuont was/so is hi met dē twaelfuē ge
comē. Eñ als ſi (ter tafel) saten/eñ aten/so heeft Je
ſus geſeyt. Voorwaer ſeg ic v. Een vā v ſal mi verra-
dē/die met mi eet/eñ ſi hebbē beginnē dzoeuch te
weſen/eñ elck biſōnder tot hē te ſeggē Ben ick? Eñ hi
antwoordēde heeft hair geſeyt. Eē (ick) vā dē twaelf-
uē die met mi ſopt in die ſcotel/eñ die ſoen des men-
ſchē gaet alſo vā hē geſcreuē is. Wer wee dē mēſche
doer welcke de ſoē des menſchē vzadē wert/het waer
hē goet waert dz die mēſche nz gewzē hadde geweeſt.

Eñ als ſi atē/heeft Jeſus tbzoot genomē eñ als hi
Mat.16.c gedanct hadde/heeft hi (dat) gebzokē/eñ haer ghege-
Joan.6.c uē/eñ geſeyt. Neempt eñ etet/dat is mijn lichaē. Eñ
1.coznn.11.e. als hi dē kelck genomē hadde (eñ) gedanct hadde/ſo
Lu.22.b. heeft hi (dat) haer gegeuē/eñ ſi hebbē alle gader dair
wt gedzonckē/ eñ hi heeft haer gheſeyt. Dit is mijn
zacha.13.c bloet des niewē teſtamēts/twelck voer v wtgeſtort
wert. Voerwaer ſeg ick v. Ick en ſal hier na vā dien
vzucht des wijngaerts niet dzinckē tot diē dach tot
als ick dat nieu dzinckē ſal int rijcke gods. Eñ als ſi
loſ geſeyt haddē/ſijn ſi indē olmen bercb gegaen.

Eñ Jeſus ſeyt haer. Alle gader ſult ghi geſcandali-
zeert werdē om minen wil in dēſe nacht. Want dair
ſtaet geſcreuē Ic ſal dē herder ſlaen/eñ die ſcapen ſul
len vōtropt wordē/maer na dat ic opſtaen ſal/ſo ſal
ick v voorgaen in Galileen. Eñ Petrus ſeyde hē Je
(ſal) niet (geſcandalizeert werdē) al waert oec dat ſi
alle gader geſcandalizeert wordē. Eñ Jeſus ſeyt hē
Voerwaer ſeg ick v. Dat hudē in dēſe nacht/ eer die
haen tweemael crayen ſal/ſo ſult ghi mi driemael v
ſaken. Eñ hi ſeyde noch ſtercker/ Ja al waert ſaeck/
dat ic met v ſteruē moeſt/ſo ſal ic v niet vſaken. Eñ
alſo ſeyden ſi ooch alle gader.

Mat.16.a. Eñ ſi comē in een plaets/welcs naem is Getſema
ni/eñ hi ſeyt ſijn diſcipulen. Sidt hier/tot dat ic hē

den sal. Eñ hi neemt Petrum eñ Jacobum eñ Jo-
hannē met hem. Eñ hi heeft beghinnē te vreesen/en
beanxt te worden. Ende hi sept haer/Mijn siel wort
droeuich totter dot toe/blijft hier eñ waect. Eñ een
cleyn wepnich voort gegaen sijnde/is hi neder ghe-
uallen in die arde/eñ hi heeft gebeden/op dat/oft mo-
ghelijc waer/die vre van hem gaen soude. Eñ hi sep
de. Abba mijn vader/alle dinghē sijn v mogheliken
Neemt desen kelck van mi. Nochtans niet wat ich
wil/mer wat ghi. Ende hi is ghecomē eñ heeft haer
slapende geuonden/eñ hi sept Petro. Simon slaept Lu.22.c.
ghi? mocht ghi niet een vre waken? waect eñ bidt/
op dat ghi niet en coemt in tecoringe. Die geest is be-
rept/mer tvleesch is cranck. Eñ weder om wech ge
gaen sijnde/badt hi eñ sepde die selfde woorden. Eñ
weder gecomen sijnde/heeft hi haer weē om slapen
de geuonden/wāt haer oghen warē bswaert/ende
si en wisten niet wat si hem souden antwoordē. Eñ
hi is ten derdēmael gecomē/ende sept haer. Slaept
nv/eñ rustet. Het is genoech/de vre is gecomē Siet
die soen des menscē wert geleuert inde handē ō son
darē. Staet op laet ons gaen. Siet die mi vrādē sal
die naket. Eñ ter stont als hi noch sprac/so coēt Iu-
das/die welc was een vandē twaleuē/eñ een grote
scare met hē/met swardē eñ stocken (gesondē) van
den opersten priesteren/eñ schriben/eñ ouders. Dye Joā.18.a
verrader had haer een teyken ghegeuen/segghende Mat.26.c.
So wien dat ic cussen sal/die ist/vanget hē/ eñ sept Lu.22.c.
hē behēdelick wech. Eñ als hi gecomē was/ter stont
coemt hi tot hē/eñ sept hem. Weest gegruet Rabbi/
eñ hi heeft hē gecust. Eñ si hebben haer handē in hē
gesleghē/eñ hebbē hē geuanghē. Eñ een vā die daer
bi stondē/als hi tswaert wtghetogē hadde/ heeft hi
des opersten priesters knecht ghesleghē/eñ heeft hē
(dat) oor af ghesneden.

Eñ Jesus antwoordē hem seyt. Ghi sijt wtgegaen met swaerdē eñ stochē/ als tot een moordenaer/ om mi te vangē. Jc was dagelijcx bi v indē tempel leerēde eñ ghi en hebt mi niet geuangē. Mer op dat die scriftē vervult moghē wordē. Eñ als sijn discipulen hē gelaten haddē/ sijn ſi alle gevlodē. Eñ eenrehādē iongelinc met lindē gecleet/ op sijn naecte (lijf) dye volchdē hē/ eñ ſi hieldē hē. Eñ als hi lindē cleet gelatē hadde/ is hi naect vā dair gevlodē.

Eñ ſi hebbē Jesum tottē opperstē priester gebrocht Eñ dair quamē met hē te samē alle de hoochste priesteren/ eñ ouders/ eñ scriben. Eñ Petrus volchdē hē vā verre/ tot dat hi ghecomē was in die zael des oppersten priesters/ eñ hi was sittendē tsamen met die dienaers bi tvier/ eñ warmdē (hem)

Mer die hoochste priesters/ endē die geheelen raet sochtē getuychnis tegē Jesum/ om hē ter wot te leverē/ eñ ſi en vondē geē. Wāt veel haddē valschē getugenis tegē hē gesept/ eñ dair en warē geē getuych missen tequaē genoech. Eñ sommige stondē dair op/ eñ seydē valsce getuychnis tegē hē seggēde. Wi hebbē hē horē seggē. Jc sal dēsen tēpel die met handē gemaect is brekē/ eñ een anō sonō handē ghemaect op timmerē in drie dagē. Eñ noch so en warē haer gheTuychnissen nz tequaem genoech. ¶ Eñ di opperste priester int middel opstaēde/ vraechde Jesum seggēde En ātwoort ghi nz opt tgene dat dese tegē v tuygē? Eñ hi swieech noch en ātwoordē nz. Weō ō heeft hē die opperste priester gevraecht eñ sept hem. Sijt ghi Cristus die soen gods des gebenedidē? Eñ Jesus he net gesept. Jck bent/ eñ ghi sult dē soen des menschē sien/ sittendē an die rechterhant des crachts/ endē comendē in die wolcken des hemels. Ende als die opperste priester sijn clederen gescheert hadde/ so heeft hi gesept/ Wat behoenen wi meer ghetuyghen?

Mat. 26 f

Ghi hebt blasphemie ghehoort. Wat dunct v? Sy hebbē hē alle gader veroordeelt/den wot sculdich te wesen. Eñ sy hebbē begonnē te spouwē in hē/eñ zyn aensicht te verdeckē/eñ indē hals te slaen/eñ hem te segghē. Propheteert. Eñ die dienaers hebbē hē kinneback slaghen ghegheuen.

Eñ als Petrus wenedē in die sael was/so is een vā dē dienstmaechdē des oppersten prestters ghecomē/eñ als sy Petrū ghesien hadde hē wermende/eñ hē aensien hebbende/sept sy. Ghi hebt oec met Jesu vā Nazareth gheweest? Eñ hi heeftet verlaect/seggende. Ic en kens niet/noch en weet niet wat ghi segt. Eñ hi is wtghegaen indē portael/eñ dye haen heeft ghecrāyt. Eñ als hē die dienstmaecht ghesien hadde/ heeft sy weder om begonnē te segghē tot die gene die daer bi stondē. Dese is vā haer iudē. Eñ hi vlaecket weder om. Eñ weynich daer na seydē Petro die ghene die daer bi stondē. Voorwaer ghi zyt vā haer iudē/wāt ghi zyt oec een Galileesce. Eñ hi heeft begonnē te vuloeckē eñ te vlwerē seggende/ic en ken dese mensce nz daer ghi af segt/eñ de haen heeft weē om gecrayt. Eñ Petrus heeft gedachtich gheweest des woorts dz Jesus hē gesept hadde. Eer die haen twe mael crapen sal/so sult ghi mi duemael verlakē. Eñ hi heeft begonnē te screyen.

Dat. xv. capittel.

Ende ter stont indē dagheraert hebben een raet gehoudē die opperste prestters met die outers eñ scribē/eñ dē heelē raet/so hebbē sy Jesum gebondē gebracht/eñ Pylato geleuert. Eñ Pylatus heeft hē gevraecht. Syt ghi die coninc der Iodē? Eñ antwoordende heeft hi gesept. Ghi segtet. Eñ die hoochste prestters beschuldichdē hē vā veel dingē. Eñ Pylatus heeft hē weder om ghevraecht seggende. En antwoort ghi niet? siet in hoe veel dat sy v beschuldighē. Eñ Jesus heeft daer na niet gheant- Mat. 17. a

woort/alſo dat Pylatus verwonderde.

Eñ in die hoochtijt/ſo liet hi haer eenē gheuanghē quijt/ſo wien dat ſi eyſchtē. Eñ daer was̄er een/die genoemt wordeBarrabas/de welck met dē oploop maeckers gheuanghē had geweeſt/die indē oploop een wotſlach gedaen hadde. Eñ als die ſcare op ghecomē was/heeft ſi begonnē nerſtelic te biddē/dat hi den ſoude/ghelijckerwijs hi haer altijt gedaen hadde. Eñ Pylatus heeft haer gheantwoort ſeggende. Wilt ghi dat ick v quijt laet/dē coninck der Joden. Wāt hi wiſt dat die opperſte prieſters hē wt hatichs gheleuert haddē. Eñ dye hoochſte prieſtrs hebbē de ſchare opgherupt/dat hi haer Barrabā lieuer quijt latē ſoude. Eñ Pylatus weder om antwoordende/ heeft haer gheſeyt. Wat wilt ghi dan/dat ick den coninck der Jodē? Eñ ſi hebbē weder om ghe roepen. Cruyſt hem. Eñ Pylatus ſeyde haer. Wat heeft hi doch quaets gedaen? Eñ ſi hebbē noch ſterc ker gheroepē. Cruyſt hē. Eñ Pylatus willende den ſcare ghenoech doen heeft hi haer Barrabam quijt ghelatē/eñ heeft Jeſum ghegeeſſelt haer gheleuert om ghecruyſt te worden.

Eñ die dienaers hebbē hē binnē in die ſael geleyt twelc is dat rechthuys/eñ ſi roepē die heel vergade ring/eñ dedē hē een purpur aen/eñ ſettē op hē/een croon dā wernē ghebreyt/eñ ſi hebbē hē begonnē te groetē. Weeſt ghegroet coninck der Jodē/eñ ſi ſloe ghē zijn hooft met een riet/eñ ſpoghē in hē/eñ haer knien boghende aenbadē ſi hem. Eñ als ſi hē beſpot haddē/ſo hebbē ſi hē dē purpur wt ghetoghē/eñ zijn eyghen cleederen aenghetoghē. Eñ ſi brenghē hem wt/om dat ſi hem crupcē ſoudē. Eñ ſi hebbē eenen Symon dā Syrenen Alexanders eñ Rufus vader die welcke wt den acker quam ghedwonghē/dat hi zijn cruys draghē ſoude. Eñ ſi leydē hē in die plaets

Golgotha/twelck bedupt is/dye plaets Caluarie. Eñ ũ hebbẽ hẽ te dunckẽ ghegeuẽ/wỹn met myzre ghemenct/mer hi en namse niet.

Eñ als ũ hẽ gecrupst haddẽ/so hebbẽ ũ zỹn cleederen ghedeelt/tlot op haer werpende/wie wat nemẽ soude. Eñ twas due vren/eñ ũ hebbẽ hẽ ghecrupst. Eñ dat opscrift vã zỹn saeck was daer op ghescreuẽ Coninck der Jodẽ. Eñ ũ crupstẽ met hẽ twee mozdenaers/een aen zỹn rechterhãt/dye ander aen zỹn slinckerhant. Eñ die scrift is veruult dye daer sept. Eñ hi is met den wolen gherekent.

Eñ die daer verbi ginghẽ die wsptte hẽ scuddende haer hoofdẽ eñ seggende. Wah/die welc dẽ tempel af brect/eñ in drie daghẽ op timmert/behout v selue eñ climt neder vã dẽ crups. Des gheliks die hoochste priesters/spottende onder haer(ludẽ)seydẽ metten scribẽ. Ander heeft hi gheson ghemaect/hem selue en mach hi niet gheson maken. Chustus/de coninck vã Jsrael/laet hẽ nv vant crups climmen/ op dat wỹt sien moghẽ eñ gheloue. Eñ die met hem ghecrupst warẽ spraken spitich teghẽ hem.

Eñ alst ses vre ghewordẽ was/so zỹnder toncherheydẽ op ghestaen ouer dat heele aertrijck totter ne ghender vre/eñ te negender vre heeft Jesus met luder stemmẽ gheroepẽ seggende. Eloy Eloy lama sa bachthani/dat is tdupt/mỹn god/mỹn god/waer om hebt ghi mi ghelatẽ? Eñ alst sommighe van die daer bi stondẽ ghehoort haddẽ/so seyden ũ. Siet hi roept Heliã. Eñ daer isser een toe ghelopẽ/eñ als hi een spongie met azỹn gheuult/eñ op een riet gheset haddẽ/so heeft hi hẽ dunckẽ ghegeuẽ seggende. Hout laet ons sien/oft Helias comẽ sal om hẽ af te wen.

Eñ Jesus een groote stem gheuende/heeft hi dye geest ghegeuẽ. Eñ tcleet des tempels is gescoert aen twee deelẽ/vãt opperste tottet nederste. Eñ als Cen

Mat.27.k

Mat.27.l

curio die recht teghē hē ouer stont/ghesien hadde dat hi also roepende dye geest ghegeuē hadde/so heeft hi ghesept. Voorwaer dese mensch was die soen gods. Eñ daer waren oec vrouwē vā verre ersien/onder welkē was Maria Magdalena/eñ Maria Jacobs de minde eñ die moeder vā Joseph/eñ Salome/die welke de hi in Galileen was/hē nageuolcht eñ gedient hadde/eñ veel meer ander die te samē met hē te Hierusalē gheclommē waren. Eñ als dē auont nv ghecomē was wāt het was parasceue de welke voor den sabboth coemt/so is gecomē Joseph vā Arimathia/een edel houelinch/die selfs oec dat rijc gods verwachtēde was/eñ stoutelijc so is hi tot Pylatū inghegaen/eñ heeft vā hē vtgheert tlichaem Jesu. Eñ Pylatus verwonderde hē/oft hi nv ghestorue waer/eñ als hi Centurio tot hē gheroepē hadde/soe heeft hi hē ghevraecht/oft hi ghestorue waer. Eñ als hi dat ghewētē heeft vā Centurio/so heeft hi tlichaem Joseph gegeuē. Eñ Joseph heeft een lindē cleet gecoft/eñ heeft hē af ghenomē zijnde/in dat lindē cleet ghewondē. Eñ hi heeft hē int graf twelc wt een steen gehoudē was/ghelept. Eñ hi heeft die steen aen die duer des graefs aenghewentelt. ✳ Eñ Maria Magdalena eñ Maria Josephs die welagē waer hi geleyt werde.

¶ Dat. xvi. capittel. ✠

Mat. 28. a
Joā. 20. a
Luc. 24. b

Ende als dē saboth verbi gegaē was/so heb ✠ bē Maria Magdalene/eñ Maria Jacobi eñ Salome costelike crudē gecoft/op dat si comē soudē eñ salue soudē Jesū. Eñ vruech des ierstē daechs der sabbaoths so comē si tottē graue als nv de sonne op gegaen was/eñ seydē tot malcandrē. Wie sal ons dē steen vā de duer des graefs wentelē? Eñ si toesiende/so saghē si dē steen af ghewentelt/wāt hi was seer groot. Eñ int graf gegaen zijnde/hebbē si gesien een iongheling aen de rechter side sittende/met een

lang wit blinckende cleet gecleet zijnde/eñ si zijn ver
uaert ghewordē. Eñ hi sprack tot haer. En vreest
niet. Ghi soect Jesum vā Nazareth die ghecruyst is
geweest. Hi is op gestaen/hi en is hier niet. Siet die
plaets/daer si hē gelept haddē. Mer gaet heen/segt
zijn discipulē eñ Petro/wāt hi sal v voorgaen in Ga
lileen daer sult ghi hē sien/als hi v gesept heeft. ✶
Eñ wech gaende/zijn si haestelick vandē graue ghe
vloen/wāt vreese eñ verstrictheit hadde haer tvaan
ghē/eñ si en seydē niemāt pet/wāt si vreesden.

✝ Eñ als Jesus smorghens opghestaen was/den
erstē dach des sabbots/so heeft hi erst geopēbaert
Maria Magdalene/vā der welckē hi senē duuelen
wt gheworpē hadde. Si wech ghegaen zijnde/heeft
et ghewotscapt dē ghenē dye met hē ghemeest had
dē die daer warē/huylende eñ screpende. Eñ als si
ghehoort hadden/dat hi leefde/eñ van haer ghesien
was/so hebbē zijt niet ghelooft.

Eñ na dese/aller twe vā haer wandelde na dat wrp
in een ander ghedaente is hē vertoont. Ende si zijn
wech ghegaen/eñ hebbēt de ander ghewotscapt. ✶
Ende die en hebben dese oeck niet ghelooft.

C ✝ Ten laetstē/als die.xi.aen dye tafel satē/so heeft
hi gheopēbaert/eñ heeft haer verwetē haer onghe
loof eñ hertheit des hertē/om dat si niet ghelooft en
haddē/die ghene die hē ghesien hadden opverresen.
Eñ hi seyde haer. Gaet in alle die werelt/eñ predict
dat Euangelie allen creatueren. Die gheloue sal/eñ
ghedoopt sal werdē/die sal behouden werdē/mer die
niet gheloue en sal/die sal verdemt werdē.

Voort/die ghene die gheloue sullen/dien sullē dese
teekenē volghē. Voor minē naem sullē si die duuelē
wt werpē/si sullē met niewe tonghen sprekē/die ser
pentē sullē si verdruue. Eñ ist saeck dat si yet wotlicx
drunckē sullē/tē sal hē niet scadē. Si sullē haer hans

dē op die ſiecke legghē/eñ ſi ſullē wel te pas weſen.
Eñ aldus na dat die heer haer ghelpzokē hadde/ſo
is hi opghenomē indē hemel/eñ hi ſidt aen die
rechterhāt gods. Eñ dye/diſcipulē/wt ghe-
gaen zynde/hebben ſi alleſins ghepredict
den heer mede werckende/eñ dye ſer-
monē ſterckende/met die naeuol-
ghende teckenen.

*

Hier is voleynt Sinte Marcus Euangelie.

Hier weghint Sinte Lucas Euangelie.

Pzologhe oft voorreden van Sinte Lucas in
zyn Euangelie.

Aengheſien datter veel wenerſt hebbē/om
in een te vergaderē/die vercondinghe vā
dien dinghen dye onder ons veruult zyn/
ghelyck ons hebbē te kennen ghegheuen dye ghene
diet vā weghinſel metten ooghē ſelf hebbē gheſien/
eñ dienaers hebbē gheweeſt des ſermoens/ſo heeft
mi goet ghedunct/als dat ick alle deſe dinghen wer
ghelocht hebbende/met veel naerſticheit/daer
na v myn alder weſte Theophile ſoude ſcri-
uen/op dat ghi moecht wetē de waerheit
dier woozden vanden welcken ghi
gheleert zyt.

Dat ierste Capittel.

Et heeft ghewees̄t indē daghen Herodis des Coninex vā Judea/een pries ter/genaemt zacharias/ vande oerdinancie Abias Eñ zijn wijf was vandē wchterē Aaron/eñ haer naem was Elizabeth. Si waren wyde rechtuerdich voor god wandelēde in allē gebodē/eñ rechtuerdichmakinghe des herē/sonē wclach. Eñ si haddē gheen kint/ouermits dat Elizabeth was onuruchtbaer/eñ si wyde warē gecomē tot harē daghē

Het is geschiet doen zacharias gebruyde zijn prieste scap voor god/inde ordinancie zijns ghebuerts/nade ghewoente zijns priesterlicx officie/dattet lot ghe uallē is op hē/dat hi ontstekē soude dē rooc/nad tijt dat hi was inghegaen indē tempel des herē. Eñ alle de menichte des volcx was butē biddende/indē tijt des wieroecks. Eñ die engel des herē/heeft hē gheopenbaert/staende aende rechterhant vandē outaer des wieroecks. Eñ zacharias siende hē/werde seer wroert/eñ een vreese is ghevallen op hem.

Eñ de engel heeft gheseit tot hē.zacharia wilt nz vreesen/wāt v gebet is vhoort/eñ Elizabeth v wijf sal v barē een soen/eñ ghi sult sinē naē noemē Joannes/ eñ v sal blijscap eñ vruechde zijn/eñ veel sullen daer blijde wesen i zijnē gheboertē. Wāt hi sal grot wesen voor dē heer/wijn eñ crachtigē drāc sal hi nzdrinckē Eñ hi sal werdē vuult mettē heyligē geest noch zijn de indē buyck zijns moeders/eñ hi sal oec veel kinde rē vā Israel wkerē tot harē heere eñ god. Eñ hi sal voor hē gaē indē geest eñ cracht Helie/op dz hi mach wkerē die hertē der vaderē indē sonē/eñ dē ongelouē ghē/tottē vroethept der rechtuerdiger menschē/op dat hi mach wreydē den heer een volmaect volck.

Eñ zacharias heeft ghelept totte engel. Door wat bewijs sal ic dit weeten? wat ic bē out/eñ mijn wijf is gecomē tot harē daghē. Die engel antwoordende/ heeft hē ghelept. Ick bē Gabriel/die daer stae voor god/eñ ben ghesondē om te spreken tot v/eñ om dese blide dinghē v te wtscapē. Eñ siet het sal ghescien dat ghi suit wesen stom/eñ ghi suit nv moghē spreken tot dien dach toe/in welck dese dinghē sullē ghescien om dat ghi niet hebt ghelooft mijn woordē die wel ke sullē werdē vervult in haer tijt.

Eñ dat volck was verwondē zachariā eñ hē verwonderde/om dat hi toefde indē tempel. Wtgaende heeft haer niet moghen aenspreken. Eñ si hebbē verstaen/dat hi een visioen hadde ghesien indē tempel. Eñ hi wenck haer eñ bleef stom. Eñ tis ghescied wē die daghē zijnē officien vervult warē/is hi wech gegaen in zijn huys. Na dese daghē heeft zijn wijf Elizabeth ontfanghē/eñ heeft haer verborghē vijf maenden seggende. Alsus heeft mi die heer ghedaen inden daghē in welcke hi mi heeft aengesien/op dat hi soude afnemē mijn versmaetheit onder den menschē.

✠ Inde. vi. maent is ghesondē bā god die engel Gabriel/totter stadt bā Galilea/ghenoemt Nazareth/ tot een maecht dye verloeft was een man/ghenoemt Mar.1.c Joseph/die daer was vandē huse Dauid/eñ die naē des maechts was Maria. Eñ die engel ingaende tot haer/heeft gelept. Sijt gegroet vol bā gracie/de here is met v/ghi zijt ghebenedijt onder den vrouwē.

Dwelck als si ghehoort hadde is si verroert geweest in zijn woordē/eñ dochte hoedanige groete dit was. Eñ die engel heeft haer ghelept. En vreest niet Maria/wāt ghi hebt ghevondē gracie bi god. Siet ghi Mat.1.d sult ontfanghē indē buyck/eñ suit barē een soen/eñ Elay.7.c sult sinē naem heetē Jesum. Dese sal wesen groot/ Elay.6.d eñ sal werdē genaemt de soen des alder hoochstē/eñ

god die heer sal hē geuē dē stoel zijns vaders Dauid/
eñ hi sal regnerē inder eewicheit ouer dat huys Ja-
cob/eñ zijns rijcks en sal gheen eynde wesen.

Maria heeft gesprokē tottē engel/hoe sal dit ghe-
schien wāt ic geen man beken? die engel antwoordē
de heeft haer gesept. Die heylige geest sal ouercomē
in v/eñ die cracht des alre hoochstē sal v omschemē
daer om dat heylich/dat wt v sal werdē ghewrē/sal
werdē ghenoemt die soen gods. Eñ siet v nicht Eli-
zabeth heeft ontfanghē een soen in haer outheyt/eñ
dit is haer seste maent/dye welcke werde gheheetē
te wesen onruchtbaer/wāt gheenwoort sal bi god
wesen onmogelic. Eñ Maria seyde. Siet de dienst
maecht des herē/mi moet ghesciedē na uwē woort.

* Eñ de engel is ghegaen vā haer.

D * Maria op risendē in diē dage heeft gegaē tottē ge-
berchte met haestē/inde stedē Jude/eñ heeft ghegaen
indē hupse vā zacharias/eñ heeft gegroet Elizabeth
Eñ het is ghesciet/doe Elizabeth hoorde de groet vā
Maria/so heeft dat kint gesprongē in haer lichaem
Eñ si is verult ghewordē mettē heylighē geest/eñ
heeft wt geroepē met grooter stemme/eñ heeft ghe-
sept. Gebēdijt sidi onder te vrouwē/eñ gebēdijt is die
vrucht dijns lichaēs. Eñ vā waer coemt mi dit/dat
die moeder mijns herē coēt tot mi? wāt siet wanneer
de stemme vā v groet is gecomē tot mijn orē so heeft
dy kint ouermits blijscap opgesprōgē in mijn lichaē.
E Eñ salich die daer hebt gelooft/wāt die dingē die v
vandē heer zijn ghesept/sullē werdē volbrocht. Eñ
Maria heeft gesept. Mijn siel maect groot dē heer/
eñ mijn geest heeft vrolic geweest/in god mijn salich
maker. * Wāt hi heeft gesien die ootmoedichz zijns
dienstmaechts/wāt siet na desen tijt sullē mi salich
noemē alle ghewortē. Wāt groote dingē heeft hi mi
gedaē die daer machtich is/eñ sinē naē is heylich. Eñ

zijn vermhertichz/is tot gellachte eñ gellachte/dē ge
nē die hē vreesen/hi heeft gedaen cracht in sinē arm
hi heeft vūtropt die daer vhouerdighē/in die gedach
tē haere hertē. Hi heeft de mogende afgeset vā harē
stoel/eñ heeft opgetoghē dē ootmoedigē. Dē honge
rende heeft hi vuult met goedē/eñ dē rijckē heeft hi
gelatē idel. Israel heeft ontfanghē zijn kint/op dz hi
soude gedachtich wesen zijnō vermhertichz. Ghelijck
hi ghesprokē heeft tot onsen vaderē Abrahā eñ zijn
saet inō eewicheit. Eñ Maria bleef bi haer omtrēt
drie maendē/eñ is weō ghekeert tot harē huysē. ✶
✝ Eñ die tijt des barnes Elizabeths is vuult/eñ he
uet gebaert eenē soen/eñ haer gebuerē eñ magē heb
bē ghehoort/wāt die heer groot ghemaect heeft zijn
vermhertichеit met haer/eñ sī hebben hē vblijt met
haer. Eñ het is gheschiet inde achstē dach dat sī zijn ge
comē om te vesnidē dat kint/eñ hebbē hē ghenaemt
nadē naem zijns vaders zacharīā. Eñ zijn moedē ant
woordende heeft gesept. Jn geenō wijs/mer het sal
genaēt werdē Joannes/eñ sī hebbē gesept tot haer.
Daer is niemāt in dine maechschap/dē welcke aldus
genaēt is. Si dēdē daer om een teckē zijn vaō/om te
wetē/hoe hi hē genaēt hebbē woude. Eñ hi eyschende
zijn tafelkēs heeft geschreuē leggēde Joannes is sinē
naē. Eñ sī hebbē hē alle vwondert/eñ zijn mōt is ge
opēt ter stōt/eñ zijn tonghe eñ sprac louende god. Eñ
daer is een grote vrese gegaē over alle haer gebuerē
eñ over alle dat toetsche gelerchte werdē alle dese ge
schedenissen geopenbaert. Eñ alle die dat hoordē/stel
dēt in haer herte leggende. Wat kint sal dit vch wē
sen/eñ die hāt gods was met hē. Eñ zacharias zijn
vaō is vuult mettē heiligē geest eñ heeft ghepropho
teert leggēde. Gelooft sī dē heer god vā Jsrael/wāt
hi heeft vsocht eñ hi heeft ghedaen vlossinghe zijns
volcks. ✶ Eñ hi heeft ons opgerecht een hoze des

kallcheits/inde hupse Dauid zijns kints. Ghelijc hi
Ghe heeft gesproke wer de mōt zijnd heiliger ppheté die
bā tegin hebbe geweest. Dattet sal gesciē dat wi sul
lē behoudē werde bā onsen viādē/eñ vāde hāde allē
der genē die ons hebbē gehaet/op dat hi soude gedu
ē wermhertichz aen onse vaderē/eñ gedachtich sou
te wesen zijns heylige testamēts/eñ dz hi geuē soude
dz gesworē recht dz hi heeft geswore tot Abrahā on
sen vad/eñ ons hē seluē soude geuē. Op dat wi vloit
wesende wt dē handē onser viandē/moghē hē dienē
sond vresē/met heylicheit eñ rechtuaerdicheit/voor
hē alle dye daghē ons leuens. Eñ ghi kint sult wor
dē ghenaemt een propheet des alder hoochstē/want
ghi sult voorgaen dat aensicht des herē/om te werey
den zijn weghē. Om te gheuē een wetenscap des sa
lichepts/sinen volck tot vergiffenisse hare sonden.
Door dat binnenste des wermhertichcits ons gods/
in welcher hi ons besocht heeft/opgaende wten ho
ghe. Om te verlichten den ghenen die daer saten in
de duysternissen/eñ scheme des doots/om te stieren
onse voeten/inden wech des vredes. Ende dat kint
wtes op/ende twerde ghesterct wer den geest/ende
was in dte woestine/tot dat dē dach quā in welche
hi bertoont soude worde/biden Israeliten.

Dat.ij.capittel. ✠

Det is ghesciet in dien daghē. Daer is wtge
gaen een ghewt vanden Keyser Augusto/
dat de heele werelt soude bescreuē worde. Dese ier
ste bescrijninghe is ghesciet inde tijt van Cyrenus/
rechter bā Cypria. Eñ sijn alle ghegaen om te beli
den/een yegelijc in zijn stat. Ende Joseph heeft op
ghecommē wt Galilea/vande stadt Nazareth/tot
dat Joetsche lant inde stadt van Dauid/ghenaemt
Bethleem/wāt hi was vandē hupse eñ hupsghesin
van Dauid/op dat hi soude beliden met Maria zijn

ghetronde wȳt/die daer met vrucht swaer was.

Mat. 1. c Het is gheschiet doe si daer warē/dat vervult zȳn die daghē om te barē. Eñ heeft ghebaert harē eerstē ghelwē soen/eñ heeft hē in weckē ghewondē/eñ heeft hē neder gheleyt in een cribbe/ouermits datter gheen plaets en was voor hem/inde herberghe.

Eñ daer warē herderē die daer waeckē inder selver contreyen/eñ dē waeck waernemende snachs op hare cudde. Ende siet/die engel des heerē heeft bi haer ghestaen eñ dye claerheit des heeren/heeft haer omghescenē/eñ hebbē gheureest met een groote vreese Ende de engel heeft haer gheseyt. Wilt niet vreesen. Wāt siet ic wotscap v een groote blȳscap/welc v eñ alle volck wesen sal. Wāt v is hudē ghebō/een behouē Christus die heer/inde stadt vā Dauid. Eñ dit sal v een teckē wesen. Ghi sult vindē een ionck kint in weckē gewondē/geleyt in een cribbe. Eñ ter stont isser gheweest mettē engel een menichte vā een hemelsce heerr god louende eñ seggende/Glorie si god indē opperstē/eñ inder aerde si vrede dē menschē die vā goede wille zȳn. * Eñ het is gheschiet nadē dat de engelen zȳn ghegaen vā haer indē hemel.

✠ So hebbē die herders gheseyt onder malcanō. Laet ons gaen tot Bethleem/eñ laet ons beseen dat woort datter gheschiet is/dwelck dye heer ghedaen heeft/eñ ons vroont heeft. Eñ si zȳn daer haestende ghecomē/eñ hebbē gheuondē Mariā eñ Joseph eñ het kint dat ghelept was inde cribbe. Als si dit saghē hebbē si vrondicht vāt woort dz haer was geseit vā dit kint. Eñ alle dye gene diet hebbē gehoort/hebbē haer vwondert vā tgene dz hē vādē herderē was geseyt. Eñ Maria onthielt alle dese woordē ouerleggēde in haer hert. Eñ die herderē zȳn weder om gekeert glorificerēde eñ louende god vā allē tgene dat si hadē ghehoort eñ gesien/alsō alst haer geseyt was. *

✠Eñ na dien dat verruult warē acht daghē op dat mē soude besnidē dat kint/is sinen naem ghenoemt Jesus twelck hi ghenoemt was vandē engel/eer hi inden lichaem was ontfanghen. ✶

D ✠Eñ na diē dat verruult warē de daghē hare suuermakinghe na Moises wet/so hebbē sij hē ghebracht tot Hierusalē/op dat sij hē soudē stellē voor dē heer/ alser ghescreuē staet inde wet des heerē. Alle eerste ghebozē knechthen sal heylich wozden ghenoemt dē heer/eñ op dat sij soudē gheuē een offerhandē na dat ter ghesept is inde wet des heerē/een paer tozteldu uen/oft twee ionghe duuē. Exo.34.6

E Eñ siet daer was een menschē in Hierusalem ghenaemt Simeon/eñ dese mensce was rechtuaerdich/ eñ godruchtich verwachtende die vtroostinghe vā Israel. Eñ die heylighe geest was in hē. Eñ hi hadde ontfanghen een antwoort vandē heylighē geest/ dat hi niet soude sien dē wot/eer hi hadde ghesien dē gesalfdē des herē. Eñ hi quā wor dē geest indē tēpel. Eñ de die ouders indē tempel brachtē tknt Jesum op dz sij wē soudē voor hē na die gewoente des wets so heeft hi hē genomē in zijn armē/eñ heeft god ghe looft eñ ghesept. Heer nu laet uwē knecht na uwe woort in vrede. Wāt mijn oghē hebbē gesiē dijn salicheit/welck ghi hebt bereyt voort aensicht vā allē ludē. Een licht tot vclaringe der heydēnē/eñ een glorie wes volcx vā Israel. ✶ ✠Eñ zijn vad eñ moed wa rē verwonderēde opt gene datter gesept wert vā hē Eñ Simeon heeft haer gebenedijt eñ heeft gesprokē tot Maria zijn moedr. Siet dese is gheset tot een val eñ een verrijsinge vā veel(menschē)in Israel/eñ tot een teekē/teghē dē welkē sal wordē ghesprokē. Eñ dijn selfs siel sal worgaen dat sweert/op dat moghē ontdect wordē de ghedachtē vt vele herten.

Eñ daer was een ppheterisse genaemt Anna/een

wchter vāPhanuel wrē gellacht vāAlser. Dese was gecomē in veel dagē/eñ hadde geleeft met hair mānsenē iaer/vā hare maechdom af. Eñ dese was een wedwe tot.lxxxiij.iarē de welcke niet en ginck vāden tempel/god dienende met vastē eñ bidingē/nacht eñ dach. Dese bicomende inde selue vre heeft oec bleedē heer/eñ heeft ghesprokē vā hē allē den ghenē dye bewachtede die bloetinge vā Jsrael. Eñ nadē maelde dz ū voldaen hadde na de wet des herē/so zijn ū wedē om gekeert in Galilea in hair stat Nazareth. Eñ dat kint wies op/eñ worde gesterct indē geest/eñ worde vuult met wijsheit/eñ de gracie gods was in hē. * Eñ zijn ouds gingē alle iaer tot Hierusalē opte feest dach vā paeschē. † Eñ als hi was out geworde.xij. iarē/zijn ū op gheclommē tot Hierusalē/nader ghewoentē des feestdaechs geeynt wesende die dagē als ū weder om gingē/so is thant Jesus gebleue in Hierusalē/eñ zijn ouders en hebbēt niet gewetē. Mer ū vmoedē dat hi was int gesellscap/eñ zijn gecomē een dach reyse/eñ sochtē hē ondē die vriendē/eñ ondē dye kende. Eñ als ū hē niet gheuondē en hebbē/zijn ū weder om ghekeert tot Hierusalē/hē soeckende. Eñ het ghebuerde nadē derdē dach hebbense hē gheuonden indē tempel/sittende int middē der doctorē/hoorende haer/eñ vraghende haer. Mer alle die ghene die hē hoordē/hebbē hē verwondert vā zijn bistant/eñ zijn antwoordē. Eñ hē siende/hebbē ū seer verwondert. Eñ zijn moeder sprack tot hē. Soen waer om hebt ghi ons aldus ghedaen. Siet v vader eñ ic droeuich wesende hebbē v ghesocht. Eñ hi sprac tot haer. Wat dinck ist dz ghi mi suect. En wist ghi niet dat ic moet wesen in die dingē die mijns vaders zijn? Eñ ū en verstondē dat woort niet/dat welck hi tot haer sprack. Eñ ghinck neder met haer eñ is ghecomē tot Nazareth/eñ was haer onderdanich. Mer zijn

moeð wꝛoot alle dꝛe woꝛdē in haeꝛð hertē. Eñ Je
sus wies op in wijsheit eñ outheit/eñ gracie bi god/
I eñ dē menschē. ✶ ¶ Dat.iij.capittel. ✠
N dē vijftiēdē iaer des rijcs Tyꝛerij des hey
sers/Poncius Pylatus wesende een regēt
des lants bā Judeen/eñ Herodes wesende een gouer
noer bā dat lant bā Galileen/Philippus zijn bꝛoeð
wesende een ruwaert vandē lant Jturea en Tracho
nitis/eñ Lysanias een pꝛins bā Abilenē/onð de pꝛin
cē der pꝛiesterē Anna eñ Cayppha/dwe is ghesciet dat
woꝛt des herē op Joannē zacharias soen inð woe- Mat.3.a
stinē. Eñ quā in al dat lant gheleghē bið Jordanē/ Mar.1.a
B pꝛedikende dat wopsel des pēnitencie in vgiffenisse Joan.1.c
der sondē. Als gescꝛeuē is int wech ð woꝛdē Esaye Esa.40.a
des ppheets/die daer is seggende. Een stemme des
roepēdes inder woestinē/tꝛepet dē wech des heꝛē/
maect recht zijn toepadē. Alle dal sal veruult woꝛdē
eñ alle tꝛech eñ hueuel/sal slecht gemaect woꝛdē/eñ
die cꝛomme dinghē sullē recht woꝛdē. Eñ die scꝛeꝛ
weghē sullē vertꝛedē woꝛden in slechte weghē. Eñ
alle vleesch sullē sien die salicheit gods. ✶
Ghi seyde tot dē scaꝛē die daer wt quamē om vā hē
gedoopt te woꝛdē. Ghi ghenachtē der serpentē oft der
slanghē/wie heeft v ghewesen dat ghi vliedē soudt
vādē toecomēdē toꝛē/daer om doet waerdige vꝛuch
tē des penitencijs/eñ en wilt niet beginnē in v selue
te spꝛekē. Wi hebbē Abꝛahā tot eenē vað/wāt ic seg
ge v/dat god machtich is bā desen steenē te verwec
ken Abꝛahams kinderē. Nv voꝛwaer so is die bijl
gestelt an die woꝛtel des booms. Daer om alle boom
C geen goede vꝛucht makende sal af gehoudē woꝛdē eñ
int vier ghewoꝛpē. Eñ die scaꝛē vꝛaechdē hē seggē-
de. Wat sullē wi dā doen. Antwoꝛdende seyde hi tot
haer. Die daer heeft twee rockē/sal delē die niet en
heeft. Eñ die spise heeft sal des ghelijcs doen.

Eñ die publicanē quamē om gedoopt te worde/eñ
sprake tot hē. Meester wat sullē wi dē? Hi sprac tot
haer. En wilt niet meer eyschē/dan dat v gheset is.
Dec die ruterē vraechdē hē seggende. Eñ wat sullē
wi doen. Hi seyde hair. En doet niemāt gewelt/noch
en doet pemāt te cort/eñ weest te vredē met v soudie
Dat volck vermoetende/eñ alle gader ouerdenchē
de in hare herten van Joanne/oft hi mocht wesen
Christus. Joannes heeft gheantwoort seggende tot
Joan.1.c hē allē. Ic doop v voorwaer met dēwater/mer daer
Mar.1.a sal comē een stercher dan ic ben/wiens riem zynder
Mat.3.b scoenē ic niet weerdich en ben te ontbindē/die sal v
doopē met dē heylighē geest/eñ met den vier/wiens
wan is in zyn hant/eñ sal suuerē sinen vloer/eñ sal
vergaderen de terwe in zyn scuer/mer dat caf sal hi
verbrandē/met een onblusselic vier. Eñ veel meer
ander dinghē vmanende/condichte hi dē volcke. *
Mer Herodes prince vā dat vierde deel des lants
Mat.14.a vā Judeen/als hi vā hē bestraft wert vā Herodias
Mar.6.b zyns broeders wyf/eñ vā allē quadē die hi ghedaen
hadde/heeft hi oech bouē al dit mede ghedaen. Ende
heeft gheslotē Joannē inden kercker.
Eñ het is geschiet als al dat volck gedoopt worde dat
oec Jesus ghedoopt wesende/eñ biddende gheopent
1.Pet.1.d is die hemel/eñ die heylighe geest is neder ghedaelt/
Mat.3.d in een lichamelike ghedaent/als een duyf op hē. Eñ
eñ.17.a een stemme is ghewordē wt dē hemel/ghi zyt myn
Mar.1.b. lieue soen/in v heb ic myn behaghen.
Eñ die Jesus begonste te wordē bi na.xxx.iaer out
Als hi gehoudē worde voor Josephs soen die was
Helys/die was Mathats/die was Leuys/dye was
Melchys/die was Jannees/die was Josephs/die
Mat.1.a was Mathatias/die was Amos/die was Naums/
die was Hesly's/die was Naggees/die was Maaths
dye was Mathathias/dye was Semeys/dye was

Joseths/die was Judas/die was Joānes/die was Rheles/die was zorobabels/die was Salathiels/die was Neris/die was Melchijs/die was Addijs die was Tholan/die was Helmadās/die was Hers die was Jesu/die was Heliezers/die was Jozams die was Matthas/die was Leuijs/die was Simeons/die was Judas/die was Josephs/die was Jonams/die was Heliachims/die was Melchams/ die was Menams / die was Mathathas / die was G Nathās/die was Dauids/die was Jessees/die was Obeds/die was Boos/die was Salmons/die was Naasons / die was Aminadabs/dye was Arams/ die was Esroms/die was Phares/die was Judas die was Jacobs/die was Isaacks/dye was Abrahams/ dye was Tharees / dye was Nachors/ dye was Saruchs/die was Regaus/die was Phalecs die was Hebers/die was Salees/die was Cainās die was Arphaxarats/die was Sems/dye was Noees/die was Lamechs/die was Mathusalems/ die was Enochs/dye was Jareths/dye was Malaleels/ dye was Cainans / dye was Enos/ dye was Seths/die was Adams/die was Goods.

A

Dat.iij. Capittel.

Iesus vol vandē heylighē gheest / is weder om ghegaen vand iordanen/eñ is gebrocht vandē gheest inder woestijnen/eñ veertich daghē worde hi ghetempteert vandē duuel/eñ hi en heeft niet ghegetē in dien daghē: eñ vuult wesende die daghē/daer na heeft hi gehonghert. Doen sprac die duuel tot hē/Is dat ghi sijt dye sone Gods/segt desen steen als dat hi broot wordt. Eñ Iesus heeft hē geantwoort/ Het is geschreuē De mensce en leeft niet alleen indē brode/mer in alle goods woort. Eñ die duuel heeft hē geleydt bā daer op eenē hoghē berch/eñ heeft hē getoont in eē corte tijt alle die

Mat.4.a Mar.1.b.

Deu.8.a.

rschē des omganchs vand aerdē/eñ die duuel seyde tot hē. Ick sal v gheuē dese gheheele macht eñ haer glorie / wāt si mi gheghenē sijn/eñ geefse dien ic wil. Dair om in dien ghi op v knyen vallēde voz mi/my aenwdet/alle dese sullē v wesen. Jesus antwoordēde heeft hē geseyt. Dair is gheschreuen. Ghi sult aenbeden uwen heer uwen god/eñ hem alleen dienen.

Deu.6.b.

Eñ hi leyde hem tot Jierusalem/eñ heeft hem ghe set opter tinnē des tempels/eñ seyde tot hem. Jst dat ghi sijt die soen gods/ wozpt v seluē van hier nederwaert/want dair is gheschreuen. Dat hi gewōden heuet van v sinen enghelen/ als dat sij v bewaren sullen/eñ sullē v nemen in haer handen/op dat ghi niet quetsen en soudt uwen voet anden steen. Jesus antwoordende/seyt hem. Daer is gheschrōē. Ghij en sult tempterē uwen heer uwen god. Eñ alle temptacie gheeynt (wesende) so is die duuel gheschreydē van hē een wijl tijts. +

Psal.90

Deu.6.c

Eñ Jesus doer die cracht des gheests is weder om ghegaen in Galileen/eñ dye faem bā hem is wtghegaen woz alle dat lant. Eñ hi leerde in haer synagogen/eñ wozdt gheeert van allen menschen.

Eñ hi quam te Nazareth dair hi gheuoet was/eñ ghinc na sijnder ghewoenten in die synagoge/opten sabboth dach. Eñ stont op om dat hi lesen soude. Eñ hem is gheghenē tweck des propheets Esaie. Eñ als hi tweck op gesleghē hadde/ heeft hi gheuonden die plaetse/dair gheschreuen was/Die geest des heerē is op mi/dair om heeft hi mi gheslalft/eñ heeft my ghesondē om te prediken den armen/als om dat ic ghenesen sal dye bedructe bā hertē/om te kundighē dye gheuanghē verlossinghe/eñ den blinden gheslicht/om dat ick wt laten sal die ghequetste woz verlossinghe om te kundighē dat ontfanckelike iaer des heerē/eñ den dach des vergeldinghe.

Mat.4.d

Esa.61.a.

Eñ na dien hi tweck gelloten hadde/heeft hýt we
D der om ghegeuen den dienaer/ eñ sat weder om neð
Eñ die oghē vā allē inð synagogen/warē geuesticht
op hē. Ende hi begonde te segghē tot haer. Huden is
dese scriftture veruult in uwen oren. Ende allegader Joan.4.f
gauense ghetuychnisse van hem ende verwonderdē eñ .6.c
hem van dye aenghenaemheyt synre woorden/ dye Mat.13.g
dair wtghinghen wt sinen monde/eñ spraken/ Is dit Mar.6.a
niet Josephs soen.

Eñ hi seyde tot hē. Sonder twýfel sult ghi tot my
segghen dit ghemeen woort. Medicýn meester ghe
neest v selue + alle die dingē die wi gehoort hebbē
dat ghesciet sýn in Capharnaū/doet oick die hier in
v lant. Jesus spraek. Ic segghe v voerwaer Gheen
propheet en is aenghenaem in sýn eyghē lant. 3.re.17.b.

E Waer inder waerheyt seg ic v. Veel weduwē wa
ren in Israhel inden daghē Helie/wanneer gesloté
was den hemel due iaren eñ ses maendē/eñ dair is
ghewordē groten dieren tot woort theele lant/ eñ tot
geen vā hair en is Helias gesondē/dan tot een vrou
weduwe in Sareptā vā Sydoniē. Eñ veel melaet 4.re.5.b.
scē warē in Israel/onð dē propheet Helizeo/eñ nie-
māt vā hē is gesuuert dā Naamā Syrus. Eñ alle
die inð synagogē warē dese woordē horēde/sýn ver
uult met toornicheyt/eñ sýn tegēs hē opgestaē eñ heb-
bē hē wter stat geworpē eñ hebbē hē geleyt tot opt
hoochste des berchs/optē welckē haer stat getimert
was/om datse hē soudē vā dwē neð worpē. Mer hi
doergaēde ginc wert middel vā haer. * Eñ hi ginc
neð tot Capharnaū een stat vā Galileē/eñ dair leer
de hi haer indē Sabboth. Eñ ſ verwonderdē hē vā
sýn leeringhe/wāt sýn sermoen was machtich).

Eñ in haer synagoech was een man hebbende ee-
nē geest des onsuuerē duuels/eñ riep met luð stēme Mat.7.d
segghende. Laet wesen Jesu Nazarene/wat is ons Mar.1.c

met v? Sijt ghi gecomē om ons te verderuē? Ic kē v wie ghi sijt/ghi sijt die heylich Goods. Eñ Jesus he uet hē bestraft/ seggēde. Swijcht/eñ gaet wt vā hē. Eñ als die duuel gewozpen had dē man int middel/ is hi wtgegaen vā hē/eñ is hē niet scadelic geweest. Eñ daer is gewozdē een vreese ouer hē allē/ eñ spra ken met malcanderē onder hem luydē/ seggēde. Wat is dit woozdt? want met macht eñ cracht gebiet hi dē onsuuerē geesten eñ si gaen wt. Eñ die faem vā hem wozdt vbreet in allē plaetsen des lants.

✠ Eñ als Jesus op gestaen was vanō synagogē/ is hi ghegaen in Symons huys/wāt Symōs huyt vrouwē moeō was kranghē met eenē grotē coorts Mat.8.b Mar.1.c eñ si hebbē hē gebedē voer haer. Eñ staende by haer heeft hi gewōden die koorts/ eñ die koorts heeft haer gelaten. eñ opstaende terstont so dienste haer.

Mar.1.d Eñ na dat die sonne ondergegaē was Alle die ghe ne die sieckē haddē vā menigherley gebrekē/ leyden die tot hē. Eñ hi leggende sijn hant op een yeghelijc/ Mar.3.b maeckese gesont. Eñ die duuelē ginghē wt van veel Mat.8.d menschen/ roepende eñ seggende/ Wāt ghi sijt die soe ne gods. Eñ strafkende en heeft hi haer niet gelaet te spreken/ want si kendē hem Christum te wesen.

¶ Eñ alst dach ghewozdē was/ is hi wtghegaen in die vlaten plaetse/ eñ dye scaren sochten hē/ eñ quā men daer tot hē/ eñ hielde hē/op dat hi vā haer nyet scheydē en soude/ den welckē hi toe sprac. Ick moet mede ock anderē stedē condigē dat rijck goods * wāt daer om ben ic gesondē. Eñ hi predicte in dye sy nagogē vā Galilee.

¶ Dat. v. Capittel. ✠

Mar.4.a Mat.13.a Het is ghesciet als dat die schare hē seer be naude om te hozē twoozt Gods/ eñ hi stont byden water vā Genezareth / ende hi sach twe schepen staende aendē kant vā twater. Die vis scers warē daer wt gheclōmē eñ spoeldē haer netē

Eñ als hi ghegaen was in een schip/twele Symon toebehoorde/heeft hi hē gebedē/ als dat hūt een wey nich van dē lande stieren woude/ eñ sittende so heeft hi die scaren des volcks geleert wten schepe. Eñ na dat hi afliet te sprekē/ heeft hi gesprokē tot Simon/ Stiertet scip int diep/eñ ontslaet v nettē om te vāghē. Eñ Simō antwoordēde/sprac tot hē. Meester/ wi alle die nacht arbeydēde/en hebbē niet geuangē. Nochtās in v woort sal ick het net ontslaen. Eñ als ſi dat gedaē haddē/so hebbē ſi geuanghē een groote menichte ō visscen/eñ haer net schoerde/eñ ſi hebbē een tyken gedaen haren mede gesellen/die dair waren int ander scip/ als dat sy comē soudē ende helpē haer. Eñ ſi syn gecomen eñ hebbē vuult wyde scepē Also datse by na sonckē. Dat welc als siende was Simon Petrus/is Jesum te voet geuallē/seggēde. O heere schept vā mi/ wāt ic bn een sondich menschē. Want een ōscrickinghe had hē bwanghē/eñ al len die met hē warē bant vanghē der visscen/ die ſi geuanghē haddē / des gelycks ooc mede Jacobū eñ Johannē zebedeus kinderē/die dair warē gesellē vā Symon. Eñ Jesus spzac tot Simonem. En vreest niet/vā nv voort an sult ghi menschē vanghē. Eñ die scepen aent lant geuoert wesende/eñ ſi achtergelatē hebbēde alle dinghē/syn hē na gevolcht. ✶ Mat.4.c Mar.1.b

Eñ het ghescheet we hi was in eender stat. Siet daer was een man vol malaetschepts/ die welck als hi Jesum ghesien hadde/is hi geuallē plat neder/eñ heeft hē gebedē/seggēde. Heer/in dien ghi wilt/mo ghet ghi mi sunerē. Eñ Jesus wtstekende syn hant/ heeft hi hē geraect/seggēde. Ic wil/weest gesuuert. Eñ die melaetschept is ter stont geschepdē vā hem. Eñ hi gebiet hē/dat hūt npemāt soude segghē/ mer gaet eñ toont v dē priester/eñ offert voor v suneringhen/ghelycker wys Moyses ghebeden heeft/haer Mat.8.a. Mar.1.d

in een ghetuychgenis.

Eñ sijn woordē werdē meer vā hē vbzept/eñ veel scaren quamen te samen/dat si hem soudē hoozē/eñ gesont wordē vā harē siecte. Eñ hi weeck in een het D melike plaets inder woestijnē eñ badt. ✠ Eñ het is gewert op eenē dach/eñ hi sadt leerēde/eñ die pharizeē eñ die meesters des wets warē sittēde/die weic ke ghecomē warē vt allē stedē vā Galileen eñ Iudeen eñ Hierusalē. Eñ die cracht des heerē was om

Mat.9.a haer ghesont te maken.

Mar.2.a. Eñ siet dair sijn gecomen mannē/dragende eenen menschē in een bedde/die welcke was vergichticht eñ sochtē om hē in te brenghē/eñ te leggē voer hem eñ met vindēde/an wat side sy hem mochten in brēgen/ouermits die scaer/sijn si gheclommē opt dach/ eñ hebbē hem neder gelaten voz die latten met den bedde int middē voer Iesum. Welcker gheloue alst Iesus ghesien heeft/heeft hi ghesproken. Mensch v sonden worden v vergeuen. Eñ dye schriben eñ phariseen begonden te dencken/segghende. Wie is dese die dair spreect blasphemi/wie mach vergheuen die sonden/dan God alleen.

Eñ doen Iesus bekent heeft haer ghedachten/ ant E woordende heeft hi gesproken tot haer. Wat dinck denct ghi in uwer herten. Welck is lichter te seggē/ de sondē worden di vergheuē/oft te segghē/ staet op eñ wandelt. Mer op dat ghi moecht weten/dat die

Ioan.5.b sone des menschē heeft macht inder aerden die sondē te vgheuē/sprac hi tottē gichtigē. Ic segge v/staet op. Neemt v bedde/eñ gaet in v huys. Hi opstaende ter stont/in tegenwoordicheyt vā haer/ nam tbedde dair hi in gheleghē had. Eñ is ghegaen in sijn huys F god louēde/eñ eer sprekēde / eñ groot wondē heeftse alle gader bwanghen/eñ louēden god/ende sijn vernuft met vreese/seggende. Wi hebben gesien huden

wonderlijcke dinghen. *

Eñ na desen werchen is hi' wt ghegaen/eñ heeft ghesien eenē publicaen/genoempt Leui/sittende op den tol/eñ seyde hē. Volcht mi na/eñ dye opstaende ende achterlatende alle dinck/is hē geuolcht. Ende Leui heeft hē gemaeck een grote waerschap in sinen huse/ eñ daer was een grote scaer bā publicanē/ eñ anderē die met haer tsamen aten. Mat.9.b Mar.2.b.

Eñ haer pharizeen eñ scriben murmureerden teghens sijn discipulē/segghende Waer om/so eedt eñ drinct ghi met publicanen eñ sondaren? Jesus antwoordēde/seyde tot haer. Dye gesont sijn en whoeuē dē medicijn meester niet/mer die sieck sijn. Jc en ben niet gecomē om te roepē dye rechtuerdige/mer die sondaren tot pœnitencie.

Eñ si spraken tot hem/ Waer om so vastē die wijls die discipulen Johannis/ ende wen grote gelden/ des ghelijcks ock der pharizeen discipulen/eñ v dil cipulen eten eñ drincken. Den welcken hi antwoordē. Moechdi ock wel wen als dat dye kinderē des bruloffts vasten sullen/so langhe die brudegom met haer is? Mer die daghen sullen comen/dat als wā neer die brudegom van haer gehaelt sal wesen/ als dan in dien daghen sullen si vasten. Eñ hi seyde een ghelijckenis tot haer. Mat.9.b Mar.2.c

Niemant en lapt een stop stick vā nieu lakē in een out cleet/ wāt sekerlick dat nieuwe scort eñ die stop lap vant niewe en dient den oudē niet. Eñ niemāt en doet niewe wijn in oude vaten/wāt sekerlick die niewe wijn soude schoren dye oude vaten/ eñ hi sal worden wtgestort/eñ die vaten sullen vergaē/ Mer niewen wijn salmen ghieten in niewe vatē/eñ beyde gader worden se behouden.

Eñ niemāt dē oude wijn drinckēde wilt ter stōt niewē/wāt hi seyt/die oude is beter. ¶ Dat. vi. Cap.

Mar.2.d. Mat.12.a

Ende het geuiel opten andereen eersten sabboth/dat Jesus ginck wor korē/eñ sijn discipulen pluckten aren af/eñ atense wrijuen de die in haer handen.eñ sommighe vandē pharizeē seyden haer/ Waer om wet ghi dat niet en betaemt op den sabboth?Eñ Jesus antwoordēde haer/seyde

1.re.21.b En hebt ghi niet gelesen dat wele Dauid dede wen hē hongherde/eñ die ghene die met hē warē/ho dat hi ingegaen is int huys gods/eñ nam geofferde broden/eñ at/eñ gaft oeck dē ghenē die bi hē warē/ dye welche niemāt en betaemt te eten/ dā alleen dē priesteren?Eñ seyde haer. Die soen des menschen is een heer/oeck des sabboths.

✠ Eñ het is gheschiet op eenē anderē sabboth als dz hi inginck inde synagoech eñ leerde. Eñ als daer was een mensce/eñ sijn rechter hant was dorre. Eñ die scriben eñ pharizeē wachtē op hē/ oft hi ock ghesont sonde maken opten sabboth/ op datse mochten vindē/ waer van si hem mochtē beschuldighē. Maer hi kende haer gedachtē/eñ sprack totte menschē dye dair hadde een dorre hant. Staet op/eñ stat int middel/ende opstaende so stont hi/ Jesus sprack wen tot haer. Ic vraghe v/oft geoorloft is optē sabboth goet te wen oft quaet te wen / die ziel te behoudē oft te verliesen?Eñ ouersien hebbende hem allen/seyde hi dē menschē. Steet wt dijn hant/ende hi dedet. Eñ sijn hant is hem weder om ghesont ghemaect. Ende sij sijn vuult met onwaerdicheyt/eñ sprakē tsamē ond hem luyden/watse vā Jesu wen souden. ✶

Mat.2.a. Mar.3.a.

Eñ het is geschiet/in dien daghē is hi wtgegaen in den berch om te bidden/ eñ was daer bernachtende in die biddenge gods.Eñ went dach geworde was/ heeft hi gheroepen sijn discipulen/ eñ heefter.xij.wt ghecozen vā hē luydē/dye welcke hi oeck ghenoemt heeft Apostelē. Symonē dē welckē hi geheetē heeft

Philippus eñ Bartholomeus/Matheus eñ Thomas/Jacob Alpheus sone eñ Simon die dair hiet zelotes/eñ Judas Jacobs sone/eñ Judas scarioth/ die dair was die verrader. Mat.10.a Mar.3.b. eñ.6.a Jcu.1.b

✝

¶ Eñ neẽ dalende met haer/stont hi in eẽ plaetse vã een plat velt/eñ die scare sijnre discipulẽ/eñ een grote menichte vã volck/vt alle tiant vã Judeë eñ vã Maritima/eñ Hierusalẽ/eñ vã Tyro eñ Sydon/die welche gecomẽ warẽ om hẽ te hoorẽ/eñ gheson te worde vã harẽ gebrekẽ. Eñ die dair gequelt worde vandẽ onsuuerẽ geesten worde oick genesen. Eñ alle die scare wgheerde hẽ te rakẽ/wãt een cracht wt ghinck vã hẽ/diese alle gesont maecte.

Eñ hi opslaede sijn oghe op sijn discipulẽ/seide. Salich (ghi) arme/wãt v hoort toe trijck gods. Salich (ghi) die dair nv honghert/wãt ghi sult vsaet worden. Salich (ghi) die dair nv schreyt/want ghi sult lachẽ. ✝ Salich sult (ghi) wesen wänner v die mẽ- Mat.5.a. scẽ hatẽ eñ af sceydẽ v eñ vwijtẽ v eñ vworpẽ uwẽ naẽ als quaet/õ den soen des menschẽ. Verblijt v in die dach/eñ vuroecht v/wãt siet v loon is groot in die hemelẽ. Na deser wisen dedẽ haer voerbaders den ppheten. ✝ Nochtãs voerwaer wee v (ghi) rijcke die Amos.6.a daer hebt uwe vtroestinghen. Wee v die daer vsaet sijt/wãt ghi sult honghere. Wee v die daer nv lacht wãt ghi sult screyen eñ huylẽ. Wee v wäneer v alle de menschẽ prijsen. Wãt na deser wijsen hebbẽ haer voerbaders gedaen den valschen ppheten.

Mer ick seg v die dit hoort. Bemint uwe viandẽ doet goet den ghenẽ die v gehaet hebbẽ. Ghebenedijt den ghenẽ die v vmaledie/eñ bidt voer die v quaet Mat.5.g. doen. Biet dẽ ghenẽ die v slaendeis an uwe wanghe/oick die and. Eñ die ghene die v afneemt uwen mantel/eñ wilt oick niet wehinderẽ oft verbieden te

nemē uwen rock. Gheeft alle dē ghenē die yet vā v
Tobi. 4.c tegheren/ eñ eyscht oick niet weder vandē ghenē dye
dat v ontneemt. Eñ also ghi wilt dat die menschen
v doen sullen/ so doet haer oick die des gelijcs.

Eñ ist dat ghi kemmt die v kenninden/ wat danc is
v dat. Wāt dye sondarē kemmnē oick dē ghenē dair
si vā kemmt wordē. Eñ ist dat ghi wel wet den ghe-
nē die v wel doen/ wat danc is v dat. Voerwaer die
sondarē doen oick dat. Eñ ist dat ghi leent dien/ van
dē welckē ghi hoept weder om tontfanghē/ wat danc
is v. Wāt die sondarē leenē den sondarē/ datse soudē
des ghelijcs ontfanghē. Nochtās kemmt uwe vyan-
den/ eñ doetse goet/ eñ leent haer niet dair vā hopende/
eñ v loon sal groot wesen. * Eñ ghi sult wesen
kinderen des alder opersten/ want hi is goedertierē/
ouer die ondanckbare eñ quade.

✝ Dair om so weest barmhertich/ als oick v vad
Mat. 7.a barmhertich is. En wilt niet oerdelē/ eñ ghi en sult
Mar. 4.c niet geoordelt wordē En wilt niet vdemē/ eñ ghi en
sult niet vdeemt wordē. Vergheeft/ eñ v sal vgheuē
wordē Gheeft eñ v sal ghegeuē wordē. Si sullē ghe
uē een goede/ volle/ toegedruckte eñ ouerlopēde mate
in uwē schoot. Sekerlijck/ metter seluer mate daer
ghi mede metet/ sal v ghemeten worden.

Hi seyde haer oick een gelijckenisse/ Mach oick een
Mat. 10.c blinde eē blindē leydē? vallē si nz beyde indē gracht?
Die discipel en is vuē sinē meester niet mer een yes
gelijck sal volmaect wesen is hi gelijck sijn meester.
Wer wat siet ghi eē splinter int oge ws broōs/ mer
dē balck die in v oghe is/ en merct ghi niet an. Ende
hoe moecht ghi seggē tot uwē broēr/ broēr gehengt
dat ic mach wtwerpē tsplinter dz in v oghe is/ eñ en
siet nz dē balc in v oghe? Ghi ypocrijt/ werpt wt irst
dē balc wt v oghe/ eñ dā sult ghi voort siē/ dz ghi ma
get wtwerpē die splinter/ welc is int oge ws broēs. *

ten brengt / noch oick een quaet woom is brengende Mat.7.f.
goede vrucht. Wāt een yegelijc woom wort kēt wt
G lijn vrucht. Noch si en plucken oick geen dighē van
woomē/ Noch en snijdē oick geen druue van bramē.
Eē goet mensch wt dē goedē schat lijns hertē/ brēgt
goet voert. Eñ eē quaet mensch/ wt een quadē schat Mat.12.e
lijns hertē brengt quaet voert. Wāt wt oueruloedic
heyt des hertē spreect dē mont.
Wher waer om hiet ghi mi heer heer/ eñ ghi en doet
niet dat gheen dat ic v segghe.
So wie tot mi comt/ eñ hoort mijn woerdē/ eñ doet
die/ ic sal v toonē wien die ghelijch is. Hi is ghelijck
eenē menschē timmerēde een huys/ die dair int diep
ghevoluē heeft/ eñ het fundamēt gheset op een steen
Ghecomen wesende eenē groten opuloet/ heeft dye
stroem ghesla ghē an thuys eñ en heeft dat niet mos
ghē beruren/ wāt het was getimmert op dē steen.
Wher diese ghehoort heeft eñ niet ghedaen/ is ghe
lijck een menschē dye sijn huys timmert opter aers
den sonder fundament/ an den welchē die vloet ghe
slaghen heeft/ ende ter stont ist neder ghevallē/ endē
die val dies huys is ghevorden seer groot.

Dat.vij. Capittel

Er na dat hi geeynt hadde alle sijn woer
dē/ toehorēde dat volck/ is hi ghegaen in Mat.8.d.
Caphernaū. Ende een dienaer van Cen
turio siec wesende/ begonst te sterue / dē welchē hem
seer werdt was. Wher als hi gehoort hadde vā Jesu
heeft hi gesondē die oulde der Jodē tot hē. hem bid
dende/ dat hi woudē comē eñ gesont makē sinen die
naer. Eñ doen si gecomen waren tot Jesum/ baden
si hem naerstelijken/ seggheñde. Hi ist waerdich dat
ghi hem dat gheuen wilt/ want hi vermint ons volc/
ende heeft ons ghetimmert een Synagoghe.

Jesus ghinc wen met haer/eñ wen hi niet verre vā
dē huyse en was/heeft Centurio ghesondē tot hem
vriendē/seggende hē. Heer wilt niet ōmoeyt worde
Want ick en wn niet waerdich / dat ghi sult ingaen
onder mijn dack/dair om oock en hebbe ick my selue
niet waerdich gherekent om tot v te comen / maer
segt een woort/ eñ mijn knecht sal ghesont worden/
want ick wn een man die o'ck stae onder macht/heb
wende rupterē onō my. Eñ ic segge desen gaet/eñ hi
gaet. Eñ een ander compt / ende hi compt. Ende mi
nen dienaer doet dat/eñ hi doet dat. Jesus dese woor
den ghehoort hebbende/ heeft hi verwondert vā hē/
eñ omghekeert wesende/ sprack hi totten scharē dye
hem volchden. Ick seg v voerwaer / ick en heb niet
gheuonden so groten gheloue in Jsrahel / ende weō
om ghecomen wesende in huys dye ghesonden wa
ren/hebben gheuonden den dienaer die dair cranck
gheweeft was/ghesont.

✠ Eñ dair na ist gheschiet/dat Jesus ghinc in een
stadt die dair hiet Naim. Eñ veel(vā)sinē discipulē
eñ oick een grote schare vā volck ghingē met hem.
Wer als hi quā by die worte des stads/siet so is een
eenighe soen vā sinre moeō dair wt gedraghē/ende
dese was een weduwe/eñ een grote scare des volcs
vanō stad warē met haer/die welcke als die heer ge
sien had/beroert wesende met barmhertichz op haer/
seyde haer. En wilt niet screyen/ eñ hi is angegaen/
eñ heeft geraect die baer/eñ die dair warē dragende
sijn bluē staen/eñ hi sprac. Jongeling/ ic seg v staet
op. Eñ hi is weder om opghestaen die dair doot ghe
weest was/eñ begonde te spreken . Eñ hi gaf hē sijn
moeder/eñ een vreese heeft haer allē bruanghē/ende
sprakē God lof seggēde. Een groot prophect is opge
staen onder ons/eñ God heeft visocht sijn volck. ✠
Eñ dese sprake van hem/is wt gegaen wer heel Ju

deen/ende alle die landen dair ontrent.

Eñ die discipulē Joānis hebbē Joāni gewotscapt vā al dese dingē. Eñ Joānes heeft tot hem geroepē twe vā sinē discipulē/ eñ heeftse gesondē tot Jesum seggēde. Sijt ghi die dair comē sal/ofte ỽwachtē wij een andē. eñ wāneer die mannē geeomē warē tot hē hebbē si gesept. Joānes Baptista heeft ons gesondē tot ỽ seggēde. Sijt ghi de gheē die dair toecomēde is ofte ỽwachtē wi eē andē? In de selfde vre heeft hijder veel gesont gemaect vā sieckē eñ plagē/ vandē wesen D geestē eñ veel blinde heeft hi tgelicht gegeuē Eñ ant woordēde sept haer. Gaēde so wedercondicht Joāni die dingē die ghi gesien eñ gehoort hebt. Als dat die blinde sien/die crepele gaen/ die malaetse wordē ge suuert/dye twe horē/die wde vrijsen/ dē armē wort dat Euangeli gekundicht. Eñ salich is hi/die welcke in mi niet gescandalizeert en wort.

Eñ na diē die wdē Joānis wech gegaē warē/ begonde hi te spzekē tottē scarē vā Joāne. Waer ō sijt ghi wtgegaē inō woestijnē? om dz ghi siē soudet een riet gewogē wordē vādē winde? Wer waer ō sijt ghi wtgegaē om te siē? eē mēsce gecleet met saftē cleede rē? Siet die dair sijn in costelije habijt eñ in weeldē sijn in coningē houē. Wer wat sijt ghi wtghegaē te siē? een ppheet? Ic seg ỽ voerwaer eñ meer dā een Mar.1.a ppheet/dese is dair vā gescreuē is Siet ic sende mi nē engel voer ỽ aensichtijn/die welcke wreydē sal uwē wech voer ỽ. Wāt ic seg ỽ ✠ Dat niemāt onō Mala.3.a die gewzē ō wzouwē en is meerō ppheet/dā Joānes Baptista. Nochtās die de minste is int rijcke gods/ is meerō dā hi is. Eñ alle tvolc horēde/eñ die publicanē dye gewopt warē met Joānes wopsel/ hebbē god rechtuerdich ghemaect. Wer die pharizeen eñ die geleerde des wets/niet vā hē gewopt wesende/ hebbē tegens hem seluē gods raet ỽslaet.

Mer de heer seyde. Die menschē dēses geslachtes bi
wien sal ick doch gelijckenē/ eñ wien sijn si gelijc? Si
sijn gelijc dē kinderē sittēde op die merct/ eñ tot mal-
Mat.11.b canderē roepēde eñ seggēde/ Wi hebbē v ghesongē in
pipē/ eñ ghi en hebt nz gesprongē/ wi hebbē v doct-
heyt gecondicht eñ ghi en hebt nz gescreyt/ wāt Joā
nes Baptista is gecomē noch broot etēde noch wijn
dunckēde/ eñ ghi segt. Hi heeft dē duuel in. Die soen
des menschē is gecomē/ etēde eñ dunckēde/ eñ ghi segt
Siet dese mēsce is een vraet eñ wijnsuper/ eē vuent
vā publicanē eñ vā sondige menschē. Eñ die wijsheit
is rechtuaerdich bewesen vā allē harē kinderē.

✠ Maer een vandē pharizeen badt hē/ als dat hi
woude met hē comē etē. Eñ ingegaē in des pharizeē
huys/ heeft an die tafel gaen sittē. Eñ siet een vrou-
we die welc daer was inde stadt eē sondaerster. Als
si verstaen heeft dat Jesus was etende int huys des
pharizees/ heeft si met haer genomē een marmozen
vat vā Albaster met salue / eñ staende achter bi sijn
voetē/ heeft begonnē met harē tranē te wasschen sijn
voeten eñ mettet haer haers hoofts ghedroocht/ eñ
custe sijn voeten/ eñ salfdese metter saluen.

Mer dit siende die Pharizeeus die hē genoot had/
sprac in hē selue seggēde. Waert dat dese een ppheet
waer/ hi soude seckerlijc wel weten/ wie/ eñ wat/ dat
voer een wijf waer/ die hē raect/ wāt si een sondaer
ster is. Eñ Jesus antwoordēde seyde tot hē. Simon
ic heb wat dat ic v seggē wil. Eñ hi sprack. Meester
segt. Daer warē twee schuldenarē vā eenē rentmees
ter/ die een was hē schuldich vijfhondert penninghē
eñ die andē vijftich. Mer als si niet machtich en wa
rē om te betalē/ heeft hijse beyde gader quijt gescoudē
Hier om segt mi/ welc van desen sal hem meest
Simon antwoordende sprack. Ic vermode dat die
ghene den welcken hi meest quijt heeft gheschouden.

Eñ hi gekeert wesende totter vrouwē seyde tot Si
mon. Siet ghi wel dese vrouwe? Ic bē gecomē in v
huys/eñ ghi en hebt niet gegeuē water tot minē voe
ten/mer dese heeft gewasschen mijn voeten met ha
ren tranen/ eñ gedroocht met het haer/ ghi en hebt
mi niet ghegeuē eenen cus/ mer dese na dien si hier
gecomē is/en heeft niet op gehouden te cussen mijn
voetē/ghi en hebt niet gheslalft mijn hooft met olye
mer dese heeft gheslalft mijn voetē met salue. Waer
om segge ic v. Haer worde veel sondē vgheuē/wāt
si veel bemint heeft. mer die weynich vgheuē wort/
die bemint weynich. Eñ hi sprac tot haer. U sonden
worden v vgheuen. Eñ die dair tsamen aten/begon
dē in haer seluē te sprekē. Wie is dit/die dair oick v-
gheeft die sondē/ mer hi sprac totter vrouwē. U ge
loof heeft v salich gemaect/gaet in vrede. ✳

¶ Dat. viij. Capit. ✠

Ende het is gheschiet dair na/eñ hi reyste wer
de stedē eñ slotē/predikēde/eñ condingende
het rijck gods/eñ die. xij. met hē/ oick mede
sommige vrouwē/die welcke gesont gemaect warē
vande quade gheestē/eñ siecte. Als Maria die wele
genoempt was Magdalena/vā die welckē wt ghe-
gaen warē seuē duuelē/ eñ Joāna die huysvrou des
mans Chusa/dē procuratoer vāHerodes/eñ Susan
na/eñ veel ander/die welcke hē dienden van haren
thelijcken goeden. ✳

✠ Waer na dien dair ghecomen was een grote
schaer/eñ wt yeghelijcken steden haestede bi hem/ Mat.3.a
heeft hi gesproken doer ghelijckenisse. Hi is wt ghe Mar.4.a
gaen die dair saet om te sayen sijn saet. Ende onder
sayen is dat sommighe gheuallen bi den wech/ eñ
this vertreden/ende die voghelen des hemels heb-
bē dat gegeten. Eñ tsommighe, vā dat is gheuallen

opten steen/eñ opgegaen wesende ist vdozret/want het geen vochtichept en hadde. Eñ tsommighe van dat is gheuallē tusschē die doornē/eñ die doornē tsamen op gewassen wesende/hebbē dat vnielt. Ende tsommighe vā dat is gheuallen in goede aerde/. Eñ op ghegaen wesende / heeftet ghedaen hondernout vzucht. Dit seggēde/heeft hi lude geroepen/ die dair

Mar.4.b Mat.13.b Esay.6.c. Joā.13.f heeft oozen om te hozen/die hooze.

Wer sijn discipulē vraechdē hē seggende. Wat ghelijckenisse is dit. Eñ hi spzac. Het is v gegeuē te kennen die verzoghentheden des rijcks gods. Wer dē anderen doer gelijckenisse/ op dat die siende niet en souden sien/eñ hozende niet en soudē verstaen. Wer dit is die ghelijckenisse/ Tsaet is twoozt gods. Wer die by dē weeh sijn/sijn dese dye dair hoozē/ dair na so coemt die duuel/eñ afnemet twoert vā haer hert op dat si gelouende niet en soudē werden behouden. Wer die optē steē/sijn die/de welche als sijt gehoort hebbē met blijscappē/ontfanghē dat woozt. Eñ dese en hebbē geen wortel / die welche gelouē wat tijts/ eñ af gaen inde tijt des wcozincs. Wer dat welc ghe uallē is in die doornē/sijn dese/die dair gehoort hebbē/eñ gaende vsmacht wozdē vā die sozchouudichedē eñ rijcdommē eñ wellustichedē des leuens/eñ en vzengē geen vzucht. Wer dat dair geuallē is in goe de aerde/sijn dese die dair in een goet ende seer goet hert/hozende onthouwē dat woozt/ende voortbzen

Mat.5.b, Mar.4.c Lu.11.c Mat,13. b ghen vzuchten in lijdtsaemhept. *

Voerwaer niemāt als hi ontstekē heeft een kaerse bedeckt die met een vat/oft set die onder tbedde/ met setse op een candelaer/op dat dye daer in comē/sien moghē tlicht. Voerwaer dair en is niet verzoghē/ twelc niet en sal wozden opēbaer/noch yet bedeckt/ dat welck niet en sal sijn bekent/ eñ int opēbaer co men. Dair om so siet wat ghij hoort. Want soe wye

dair heeft/sal gegeuē worde. Eñ so wie niet en heeft
oec dz hi meynt te hebbē/sal vā hē ghenomē worde.
Eñ zijn moed eñ broeders zijn tot hē gecomē/eñ en Mat.25.c
mochtē niet bi hē comē cuermits die scarē/eñ tis hē Mar.4.c
gewotscapt eñ gheseyt. Dijn moed/eñ dijn broeders Luce.19.d
die staen butē eñ willē v sien. Die welck antwoordē Mat.12.d
te heeft tot haer geseyt. Mijn moed eñ mijn broeders Mar.3.d
zijn dese/die welcke twoorts gods hoortē/eñ dz doen.
D Eñ tis gebuert in een vā dien daghē dat hi geclom
mē is int scip eñ zijn discipulē/eñ heeft tot haer ghe-
seyt. Laet ons ouer varē tottet andē oeuer des staen-
dē waters/eñ si zijn opgheclommē/eñ als si voerē/
heeft hi geslapē/eñ een wint stozm isser op gherefen
int staende water/eñ si zijn bedwonghē gewordē/eñ
hebbē perikel geledē. Eñ tot hē comēde/hebbense hē
gewect seggende. Meester wi vgaen. Eñ hi gewect Mat.8.c
welende/heeft den wint eñ tonweder ghewdē/eñ si Mar.4.d
hebbē opghehoudē/eñ daer is een stilheit gewordē.
Eñ hi heeft hair geseyt. Waer is v ghelook? Eñ vree
sende hebbē si verwondert/onder hair seggende. Wie
meyndi is dit/wāt hi dē wint eñ dye zee ghebiet/eñ
si zijn hē ghehoorsaem. Eñ si zijn voort gheuarē tot-
tet lant Gerasenorū/twelck is teghē Galileen ouer. Mat.8.c
Eñ als hi wt dat scip ghegaen was opt lant/so is Mar.5.a
hē een man teghē ghelopē wt der stadt/die dē duuel
nv langhe tijt hadde/eñ hē en wozt gheen cleet aen
ghetoghē/eñ hi en bleef in huys niet/mer in die gra
E uē. Dese als hi Jesum ghesien hadde/eñ gheroepen
is hi voor hē neder gheuallē/eñ heeft met luder stem
mē gheseyt. Jesu sone des alder hoochstē god/wat is
mi met v. Ic bid v en pimicht mi niet/want hi ghes
wet dē onreynē geest/dat hi wt dē mensce gaen sou
de/wāt hi had hē dicwil aen ghegrepē/eñ hi worde
met ketenē ghebondē/eñ worde met wpen bewaert.
Eñ als hi die bandē ghebrokē hadde worde hi van-

den duuel in die woestine ghedreuen.

Eñ Jesus heeft hē gheuraecht/seggende welck is v naem. Eñ hi heeft gheseyt Legio/wāt veel duuelē warē in hē ghegaen. Eñ si hebbē hē ghebedē/dat hi haer niet en sou ghebiedē indē afgront te varē. Eñ daer was een cudde van veel verckēs/weyende int
Mar.5.b gheberght/eñ si baden hē/dat hi haer toe late soude
Mat.8.d in die(verckēs)te gaen. Eñ hi heeftet hair ghehenct Eñ die duuelē ghegaen wt den menschē/zijn in dye verckēs ghegaen. Eñ die cudde is met een druys int water ghegaen/eñ is vlmoort. Eñ als die ghene die daer(die verckēs)weydē/ghesien hebbē tghene dat ter ghesciet was/zijn si gheuloden eñ hebben dit rumoer ghewotscapt inde stadt/eñ inde lanthuysen.

Eñ si zijn wtgegaen/om te sien datter gesciet was/ eñ zijn tot Jesum ghecomē/eñ hebbē gheuondē den menschē/daer die duuelē wtgegaen warē/sittende gecleet/eñ met goet vōtant voor Jesus voetē/eñ si hebbē geureest. Eñ die ghene diet gesien haddē die hebbē haer oec ghewotscapt/in wat manire dat hi ghesont ghewordē was die daer ghequelt worde vandē duuel. Eñ al die menichte vā die Geralenē hebbē hē gebedē dat hi vā haer gaen soude/wāt si met groote vreese bnanghē warē. Eñ als hi in een scip geclom mē was/is hi weder om gecomē/wāt die man/daer die duuelē wtghegaen waren/had hē ghebedē dat hi
Mar.5.e met hē wesen mocht. Mer Jesus sondt hē wech/seggende. Gaet weder om in dijn hups/eñ vtelt al wat god v gedaen heeft. Eñ hi is wer die geheel stadt gegaen predickende/al wat Jesus hē ghedaen hadde. Eñ tis ghesciet als Jesus weder om quā/so heeft hē die scare ontfanghē/want si vwachtedē hē alle gaē.

Ende siet daer is een man ghecomē/wiens naem was Jayrus/eñ hi was een puns des synagoghen/ eñ is Jesu te voet gheuallē biddende hē op dat hi co-

eñ is ter stont opgheslaen/eñ hi ghewot datmē haer
spijs geuē soude. Eñ haer ouders hebbē haer vtstrect
eñ hi heeft haer ghewdē/dat zijt niemāt segghē en
soudē datter ghesciet was. ¶ Dat.ix.capittel. ✠

Mar.6.b
eñ.3.c
Mat.10.a

ENde als Jesus dye twalef apostelē tot hē
gheroepē hadde/heeft hi haer cracht ende
macht gegeuē ouer alle duuelē/eñ dz si die
siekē ghesont soudē makē/eñ heeft haer gesondē om
dat si soudē prekē trijck gods/eñ die siekē gesont ma
kē/eñ heeft tot haer geseyt. Neemt niet inden weeh
noch roede/noch tassche/noch broot/noch gelt/eñ en
hebt gheen twe rockē/eñ in wat huys dz ghi ingaen
sult/blijft daer/eñ gaet daer niet wt. Eñ so wie v nz
ontfanghen eñ sal/wt die stadt gaende/soe stoot dat
stof vā v voetē tot een ghetuychnis teghē haer/eñ
wt ghegaen zijnde/hebbē si die casteelē om ghegaen
predikende/eñ ghesont makende ouer al. ✠

Eñ Herodes Tetrarcha heeft ghehoort al dat van
hē ghesciede/eñ hi twifelde daer om datter vā some
mige geseyt worde/dat Joannes vandē wodē vres
sen was/eñ vā sommige worde geseyt dat Helyas
geopenbaert hadde/eñ vande ander/dat een ppheet
vandē oudē opgestaen was. Eñ Herodes heeft ghe
seyt. Jc heb Joannē onthooft/eñ wie is dese/vandē
welckē ic dusdanige dingē hore/eñ hi socht hē te sien

Eñ dye apostelē weder om ghecomē zijnde/hebbē
hē vertelt al tghene dat si ghedaen haddē. Eñ als hi
haer tot hem ghenomē hadde/so is hi ghewekē aen
deen side alleen/in een verlatē plaets des stads/die
genoemt wort Bethsaida. Als dye scarē dat gewetē
hebbē/zijn si hē na geuolcht/eñ hi heeft haer ontfan
ghē eñ hi sprac haer vā trijc gods/eñ die hulp tbehoef
dē maecte hi gesont. Eñ dē dach tegonde te dalē. Eñ
die twalef tot hē comende hebbē hē geseyt. Laet die
scarē/op dat si gaende/comē moghē in dye casteelen

Mat.14.b
Joan.6.a
Mar.6.a

eñ lanthuyſen hier bi/eñ ſpijs vinden/wāt wi hier
zijn in een vlaté plaets. Eñ hi heeft tot haer geſeyt.
Gheeft ghi haer dat ſi eten moghē. Eñ ſi hebbē ghe-
ſeyt. Wi hebbē niet meer dā vijf brodē eñ twee vis-
ſcē/tē waer dat wi gaen eñ coopē voor al dit volck
ſpijs. Eñ daer warē bi na vijf dulent mannē. Eñ hi
heeft tot zijn diſcipulē gheſeyt. Doetſe ſittē/bi vijfti
ghē in elcke werſcap. Eñ ſi hebbē alſoe ghedaen/eñ
hebbenſe alle gader doen ſittē. Eñ als hi die vijf bro-
dē ghenomē hadde/eñ die twee viſſcē/eñ zijn oghen
nadē hemel ghellaghē hadde/heeft hiſe ghelxnedijt
eñ ghebrokē/eñ zijn diſcipulen ghedeelt om dat zijſe
dye ſcare voor legghē ſoudē. Eñ ſi hebbē alle gader
ghegetē eñ zijn vladicht. Eñ daer is opghenomē vā
datter ouer ghebleuē was/twalef korue brockē.

Eñ het is geſciet als hi alleen was biddende/ſo wa Mat.16.a
rē dye diſcipulē met hē/eñ hi heeft haer gheuraecht
ſeggende. Wie legghē die ſcaren dat ic bē. Eñ ſi heb
bē gheantwoort eñ gheſeyt. Joannes Baptiſta/eñ
die ander Helyas/eñ die andē dat een ꝓpheet vandē
oudē opgheſtaen is. Eñ hi heeft haer gheſeyt. Mer
wie ſegt ghi dat ic bē? Symon Petrus antwoordē- Mar.8.d
de heeft geſeyt. Die geſalfde gods. Eñ hi heeft haer
gedreycht eñ gewdē/dat ſi dat niemāt ſegghē en ſou
dē/eñ hi ſeyde. Het is vā node/dat die ſoen des men
ſchē veel lijdē moet/eñ vacht woꝛdē vandē ouders
eñ princē der prieſterē eñ ſcribē/eñ ghewot worden/
eñ ten derden daghe verriſen.

Eñ hi ſeyde tot alle gader. Jſt ſaeke dat yemāt na Mat.16.b
mi comē wil/dye vlake hē ſeluē/eñ neme zijn crups Mar.8.b
daghelicx/eñ volch mi. Wāt die zijn ſiel ſal willē be-
houdē/die ſalſe verlieſen/mer die zijn ſiel vlijſen ſal
om minē wil/dye ſalſe ſalich makē. Wāt wat batet
een menſch/al iſt ſaeck dat hi al de werelt wint/mer
hē ſeluē vlieſt/oft hē ſeluē hinder wet? Wāt wie hē

mijnre ok mijn woordē scamē sal/die sal die soen des menscē oec scamē/als hi comē sal in zijn mogētheit/ eñ des vaders/eñ der heyliger engelē. Eñ ic segghe v voorwaer/dair zijn sommige hier staende die dē wot niet smakē en sullē/tot dat si dat rijck gods sien.

Mat.14.a Mar.9.a Eñ het is geschiet na dese woordē bi na acht daghē dat hi heeft tot hē ghenomē Petrū eñ Joannē ende Jacobū/eñ is op een berch gheclommē om te biddē. Eñ als hi badt/soe is dye ghedaente zijns aenschijns verandert ghewordē/eñ zijn cleet wit eñ blinckende.

Eñ siet/twee mannē spraken met hē die welcke waren Moyses eñ Helias/die welck ghesien wesende in die heerlicheit/spraken vā dat groote werck/dwelck hi volbrenghē soude in Hierusalē. Eñ Petrus ende die met hē warē/warē swaert met slaeck/eñ wacker ghewordē zijnde/so hebbē si ghesien zijn mogentheit/eñ twee mannē die bi hē stondē. Eñ het is geschiet als si vā hē ghinghē/heeft Petrus tot Jesum gheseyt. Meester hier is ons goet te wesen/laet ons hier drie tabernaculē makē/v een/eñ Moysi een/eñ Helye een/niet wetende wat hi seyde. Eñ als hi dit seyde is een wolc ghecomē/eñ heeft haer omscoemt eñ si hebbē gheureest als si indē wolck quamen. Eñ

Mar.3.d daer is een stemme vā die wolc ghecomē segghende Dit is mijn lieue sone/hoort hē. Eñ als dye stemme ghesciede/so is Jesus alleen gheuondē/eñ si hebben ghesweghē/eñ en hebben in die daghen niemāt yet geseyt vā tghene dat si ghesien hadden.

Mat.17.c Mar.9.c Eñ het is geschiet daechs daer na als si vandē berch clommē/so is hē een groote scaer teghē ghelopē. Eñ siet een man wt de scare/heeft lude gheroepē/seggende. Meester ic bid v/aensiet mijn soen/wāt hi mijn eenige (soen) is/eñ siet die geest grijpt hē/eñ hi roept schielickē/eñ hi quetst hē eñ hi vscoert hē/scumende eñ nau en gaet hi vā hē/hi enverscoert hē. Eñ ic heb

en hebbē niet ghemoghē. Eñ Jeſus antwoꝛdende
heeft gheſeyt. O onghelouighe ende verkeerde ghe
ſlacht/hoe langhe ſal ic bi v weſen/eñ v lijdē/brengt
v ſoen herwaert. Eñ als hi noch tot hē quā/plucte
hē dye duuel eñ ſchuerde hē. Eñ Jeſus heeft dē on-
reynē geeſt ghebodē/eñ thant gheſont ghemaect/eñ
zijn vader weder ghegheuē. Eñ ſi hebbē hē alle ver
ueert vā die groote wercken gods.

Wer als ſi alle gader verwonderden/vā al tghene
dat hi dede/ſo heeft hi tot zijn diſcipulē geſeyt. Sedt
ght in uwer hertē deſe woꝛdē. Wāt het ſal gheſchien
dat die ſoen des menſchē gheleuert ſal woꝛdē in die
handē der menſchē. Wer ſi en verſtondē dit woꝛt
niet/eñ twas vā haer verboꝛghen/dat ſi dat niet en
verſtonden/wāt ſi ontſaghen hē te vraghen/vā dat
woꝛt. Eñ daer is een ghedachte in haer ghecomē/
wie vā haer dye meeſte waer. Eñ Jeſus ſiende dye Mat.18.a
ghedachtē vā haer hert/heeft hi een kint ghenomē/ Mar.9.e
eñ heeftet bi hem gheſet/eñ heeft haer gheſeyt. So
wie dit kint ontfanghen ſal in minen naem die ont-
fanct mi/eñ ſo wie mi ontfanct/die ontfanct die ghe
ne die my gheſondē heeft. Wāt wie de minſte is on-
der v allen/die ſal die meeſte weſen.

Eñ Joannes antwoꝛdende heeft geſeyt. Meeſter Mar.9.f
wi hebbē een geſien in uwē naem die duuelē wtwoꝛ
pē/eñ wi hebbēt hē verbodē/wāt hi met ons niet en
volcht. Eñ Jeſus heeft tot hē gheſeyt. En wilt niet
verbiedē/wāt die niet teghē v en is/die is met v.

Eñ het is gheſchiet/als dye daghē verruilt waren/
dat hi vā hier ghenomē ſoude woꝛdē/eñ dat hi zijn
aenſicht gheſtelt hadde om te gaen na Hieruſalē/ſoe
heeft hi bodē voꝛ hē gheſondē/dat ſi in die ſtadt der
Samaritanē gaen ſoude/om voꝛ hē te bereydē/eñ
ſi hebbē hem niet ontfanghē/wāt zijn aenſicht was

gheset als een die gaet na Hierusalē. Eñ als zijn dis-
cipulē Jacobus eñ Joannes dat gesien hadde/ hebbē
ū geseyt. Heer wilt ghi dat wi segghē dattet vier
neder dael vandē hemel/ eñ vlindet die. Mer Jesus
om gheheert wesende/ heeft haer wtrakt seggende.
Ghi en weet niet vā wat geeste ghi zijt/ wāt dye so-
ne des menschē en is niet ghecomē om te verliesen
die sielen der menschen/ mer om te bewaren.

Ende ū zijn vā daer ghegaen na een ander casteel.
Mer het is ghesciet wen ū gaende warē onder wes
ghē datter een ghesproke heeft tot hē. Jc sal v vol-
Mat.8.c ghē so waer dat ghi gaet. Jesus seyde tot hem. Die
vossen hebbē holē/ eñ die voghelē des hemels nestē/
mer die soen des menschē en heeft niet waer ht sou-
de zijn hooft moghē rustē. Mer hi spzac tot eenē an-
derē. Volcht mi na. Eñ die spzac. Heer laet mi toe dy
ic ierst mach gaen eñ mach begrauē minē vaē/ mer
Jesus seyde hē. Gehenct dat dye wode begrauē haer
wodē/ mer gaet ghi eñ vercondicht dat rycke gods.

Eñ een ander seyde. Heer ic sal v volghē/ mer laet
mi ierst sceyden vā dye ghene die in mijn huys zijn.
Jesus heeft ghespzoken tot hē. Niemāt slaende zijn
hant aende ploech/ eñ achterwaert siende/ is bequa-
me dē rycke gods. ¶Dat.x.capittel.✠

Mat.9.d Er na desen so heeft dye heer wtgenomē
oeck tweentseuentich ander/ eñ heeft die
gesondē twe en twe voor zijn aensichtē/ in alle stedē
eñ plaetsen/ daer hi noch comen soude/ eñ seyde tot
haer. Den oert is veel/ mer die aerbeyders zijn weys
nich. Daer om so bidt den heer des oerts/ als dat hi
wil wtsenden aerbeyders in sinen oert.

Mar.6.b ✠Gaet henē. Siet ic seynde v als lammerē onō die
wolue. En wilt met dragē een sackē/ oft een tassche/
noch oec schoenē/ eñ nyemāt en sult ght biden wegh
groetē. Jn so wat huyse ghi sult ingaen/ ten ierstē so

segt. Wtgede ſt deſen huyſe/eñ ſtk ſake dat daer is een
loen des vredes/ſo ſal uwē vrede ruſtē op hē/ſtk ſo nz
B ſo ſalſe weder om comē tot v. Wer blyft indē ſelue Mat.10.b
huyſe/etende eñ drinckende/tſelfde dat bi haer is/
wāt een aerbeyder is weerdich zyn loon. *
Eñ wilt niet gaen vā dat een huys in dz anō huys.
Eñ in ſo wat ſtede ghi in coemt eñ ſi v ontfanghen
eet die ſpiſen die v voorgheſet wordē/eñ maect ghe-
ſont die ſiechē die daer/indē huyſe/zyn/eñ ſegt haer
In v ſo is nakende dat ryck gods.
Waer in ſo wat ſtede ghi in coemt/eñ ſi v niet en
ontfanghē/wtgaende in harē ſtraten/ſegt/oec ſo ak
wiſſchen wi ſtof vā uwer ſtadt/dat welck ons aen
cleefde in v/nochtans ſoe weet dat/als dattet ryckē
gods nakē ſal in v. * Ic ſegge v/dat Sodoma ver
dzaechlikter weſen ſal in dien daghe/dan dier ſtadt.
C Wee di Chorozain/wee di Bethſaida/wāt waert
ſaeck dat in Tyro eñ Sydone geſciet warē die crach
tē die in v gheſciet zyn/ſoudē in voorledē tydē ſittē-
de in een harē cleet/eñ inder aſſche gedaen hebbē pe
nitencie. Voorwaer het ſal vdzaechlikter weſen Ty
ro eñ Sydoni int oordel gods dā v. Eñ ghi Capher-
naū/die daer opgereect zyt tot dē hemel/ſult neō ghe
duct wordē tot inō hellē. Wie v hoort die hoort mi/
eñ wie v vſmaet die vſmaet mi/mer die mi vſmaet/
verſmaet den ghenē die mi gheſondē heeft.
Eñ die tweentſeuentich zyn weō om ghecomē met
blitcapē ſegghende. Heer oec die duuelē wordē ons
onderdanich wer uwē naem. Eñ hi ſprack tot haer.
Ic ſach dē duuel vallende vandē hemel als die blixē
Siet ic gheue v die macht te tredē optē ſerpentē/eñ
ſcorpioenē/eñ op alle die cracht des viants/eñ en ſal
v niet ſchadē. Nochtās en wilt daer in niet verblidē
als dat die gheeſtē v onderworpē wordē/mer vblyft
v/dat v namen gheſcreuen zyn in die hemelen.

† In dye selfde vre heeft Jesus hē vrīgt indē geest/ ende heeft gheseyt. O vāder eenheer des hemels/ende des aertes/ic lōve v als dat ghi dese dingē vorsigē hebt vandē wijsen ende vlandigē/ende hebt die geopenbaert dē ootmoedigē. Ja seherlic vāder/wātet also wtheeft lich gheweest is voor v. Alle dingē zijn mi gegeue vā minē vāder/ende niemāt en weet wie die soen is/dā die vāder:ende wie die vāder is/dā die soen/ende dient die soen wil wtkent maken. Ende hi om gheheert wesende tot sinen discipulen aen deen side/heeft ghesproken.

Mat.13.b † Die oghē zijn salich/die welc daer sien dy ghi siet. Wāt ic segge v dat veel ꝓphetē ende coninghē/hebbē willē sien dat ghi siet/ende hebbēs niet gesien/ende hoo ren dat ghi hoort/ende en hebbens niet gehoort.

Ende siet een geleerde des wets is op gestaen tempte rende hē/ende seggende. Meester wat sal ic doen ende ic sal wtlīdē dat eewighe leuē. Ende hi seyde tot hē. Wat is daer gheschreuē inder wet/hoe leest ghi? Ende hi ant

Deut.6.a woorde ende seyde. Ghi sult liefhebbē uwē heer/uwē
Rom.13.c god/wt v gheheele herte/ende wt v gheheele siele/ende
Jaco.2.b wt v gheheele crachtē/ende wt v gheheele verstāt/ende uwen naesten ghelike v selven. Ende hi seyde hē. Ghi hebt wel gheantwoort/doet dat ende ghi sult leuen. Mer hi willende hē selue rechtueerdich makē/heeft Jesus oplīende heeft gheseyt.

Een mensce is neder ghegaen vā Hierusalē tot Jericho/ende is gheuallē in die moordenarē/dye welche hē oec wrooft hebbē/ende hē seer ghewont hebbende/ zijn wech ghegaen/ende hem halt wot gheladē. Het is ghebuert als dat een Prieester neder ghegaen is dē selue wech/ende hē siende/is voorby gegaen. Ende dēs gheliks een Leuīt/als hi was omtrēt die plaetse/ ende hē gheslen hadde/is voorby gegaen/mer een Samaritaen gaen wandelende/is ghecomē bi hē/ende hē

geſien hebbende/is vroeert geweeſt met vermhertich-
heit. Eñ hē nakende/heeft vwondē zijn wondē/ſtortē
de daer in/oly eñ wijn/eñ ſettende hē op zijn peert/he
uet hē gebzocht in dye herberge/eñ heeft hē beſozcht/
eñ tſanderdaechs heeft hi voort ghebracht twee pen
ninghē eñ heeſte ghegheuē dē weert eñ ſeyde hē/dra
ghet ſozghe voor hē/ende al dat ghene dat ghi meer
doet/als ich weder om ghecomē ben/ſal ict v weder
om betalē. Wie doch dā deſen dzien dunct v ghweeſt
te zijn die naeſte vā dien/die welck ghevallē was in
die moordenarē? Eñ hi ſeyde. Die daer ghedaen he
uet barmhertichept in hem. Hier om ſprach Jeſus
tot hem. Gaet/ende doet ghi des ghelijcks. *

*Het is gebuert doen ſi ginghē/als dat hi ingegaen
is in een caſteel/eñ een vrou genoemt Marta heeft
hē ontfanghē in haer huys. Eñ deſe had een ſuſter
genoemt Maria/die welc oec ſittende aen die voetē
Jeſu/heeft ghehoort zijn woort. Mer Marta wert
daer becommert met dē gewoenlikē dienſt/die welc
ſtaende ſeyde. Heer en acht ghi dat niet/dat mijn ſus
ter mi ghelatē heeft/dat ich ſoude alleen dienē/daer
om ſegt haer dat ſi mi helpe. Eñ Jeſus antwoorden
de/ſeyde haer. Marta Marta/ghi bēt ſozchfoudich/
eñ voort ſeer vſtoort bi veel becommerniſſen/mer se
kerlikē een is vā noot. Maria heeft vtuercoze dat
beſte deel/dat welck vā haer niet genomē ſal worde. *

Dat.xi.capittel.

Ende het is geſchiet/wē hi was in een plaets
om te biddē. Als hi ak ghelaten heeft/ſo is
daer een vt ſinē diſcipulē geweeſt/die heeft geſpzo
kē tot hē. Heer leert ons biddē/gelijck als Joannes
geleert heeft ſinē diſcipulē. Eñ hi ſprac tot hair. Als
ghi bidt ſo ſegt. Vader/Vwē naem moet worde ge
heylicht. Vrijck moet toecomē. Gheeft ons huden Mat.6.b
onſe daghelijcxs vroot. Eñ vgheeft ons onſe ſondē/

wāt oeck wi vergheuen allen dye ons scvldich zyn.
Eñ en leyt ons niet in becoringhe.

✠Eñ hi seyde tot haer. Wie vā v sal hebbē eenen vrient/eñ sal tot hē gaen des middernachts/eñ sal hē segge. Vrient geeft mi te leen drie broodē/wāt mijn vrient is ghecomē tot mp vā sinē wech/eñ ic en heb niet dat ic hē mach voor settē. Eñ die vā binnē ant- woordende seyt. En wilt mi niet moyelijck wesen/ wāt nv is die duer gesloetē/eñ mijn kinderē zyn met mi inder slaepcamer/ich en mach niet opstaen eñ v gheuē. Eñ ist saeck dat hi blijft cloppende/ic segge v/ hoe wel hi opstaende hē niet en soude geuē daer om dat hi zyn vrient is/nochtās sal hi opstaen ouermits zyn onscamelheits willē/eñ salder hē gheuē so veel als hijer behoeft. Eñ ic segghe v bidt/eñ v sal ghes gheuē worde: suect/eñ ghi sult vinden: clopt/eñ v sal opē gedaen worde. Wāt al die gene die bidt/die ontfanct: eñ dye suect/die vint: eñ die daer cloppende is/ sal worde opgedaen. Wer wie isser vā v een vader/ vandē welckē ist dat zyn soen begheert broot/sal hi hē eenē steen gheuē? Of tis eenē visch/sal hi oeck hē gheuē voor dē visch een serpēt? Of ist dat hi begeert een ey/sal hi hē oec reykē een scorpioen? Hier om/ist dz ghi na diē ghi quaet zyt/weet uwē kinderē te geuē goede gauē/hoe veel te meer sal v hemelsche vader gheuē den goedē geest die hē begerende zyn. ✶

Joan.16.f
Jacob.1.a

✠Eñ hi was wtwerpēde een duuel/eñ die was stom
Eñ als hi wtgheworpē hadde dē duuel/so heeft die stomme ghesprokē/eñ diescarē hebbē hē v wondert.
Wer dye sommighe vā haer hebbē gheseyt. Hi wt werpt die duuelē wer Beelzebub dē prince der duue lē. Eñ die anō temterende/hebbē begeert vā hē een teekē vandē hemel. Wer als hi kende haer gedachtē heeft hi gesprokē tot haer. Alle rijc gedeelt teghēs hē selue sal ōgaen/eñ dat een huys sal vallē op dat anō

Mar.3.c
Mat.12.b
eñ.9.d

eñ in dien dat die duuel teghēs hē seluē ghedeelt is/ hoe sal zijn rijc moghē bliuē staen? Wāt ghi segt dat ic wtworpe die duuelen wer Beelzebub. Jst dat ich wer Beelzebub wtworp die duuelē/in wien worpē se v kinderē wt? Daer om sullē si wesen uwe rechte re/eñ ist dat ic wtworpe die duuelē wer die vinghere gods/so coemt voorwaer dat rijcke gods in v. Wanneer een sterck ghewapende/bewaert zijn voorsale/ alle die dinghē dye hi besidt zijn in vreden. Wer na dien daer is ouercomende een stercker dan hi is/eñ hē verwint/so ontneemt hi hē alle zijn wapenē inde welcke dat hi betroude/ende hi deelt zijn rouē. Die welcke met mi niet en is/die is teghē mi/eñ die met mi niet en vergadert/dye verstropt. Wanneer een onreyn geest wtgegaen is vā eenē menschē/so wandelt hi wer verdoechde plaetsen/rust soekende/eñ niet vindende/segt hi. Jc sal weder keeren in mijn huys vā daer ic wtghegaen bin. Eñ als hi coemt so vint hi dat met besemen gherepnicht ende verciert/ dan gaet hi eñ neemt met hē seuen ander geestē/die daer scalcker zijn dan hi is/ende inghegaen wesende wonen si daer/ende dat laetste van dien menschē wordt argher dan dat ierste.

Eñ het is ghesciet wen hi dese dinghē seyde. Een vrouwe vander scarē opheffende haer stemme/seyde hē. Salich is dien buyck die v ghedraghen heeft/eñ die tepsten die ghi ghesoghen hebt. Eñ hi seyde. Jaet is alsoe. Salich zijn si/die daer hooren twoort gods ende dat bewaren. ✻

Wer die scarē tsamē aenloepende/heeft hi begonnē te segghē. Dit ghellacht is een quaet ghellacht/eñ hē geert een teekē/eñ haer en sal gheen teekē ghegheuē woordē/dan teekē vā Jonas den propheet. Want ghelijck Jonas gheweest is een teekē den Niniuitē Also sal wesen die soen des menschē desen ghellachs

Joan.2.b
Mar.8.b
Jone.2.a
Mat.16.a
3.Reg.10.b
2.Par.6.a

te. Die coninginne vāt suydē sal opstaen int oordeel met dē mannē dēses ghellachts/eñ sal haer vōwen/ wāt sī ghecomen is vā die eyndē des aertrijcks dat sī hoozen soude die wijshept vā Salomon/ende siet
Jone.3.a een meerder dan Salomon is hier. Dye mannē vā Ninive sullē opstaen int oordeel met desen ghellachte/ende sullen dat verwemen/wāt sī penitencie ghedaen hebben doer die predicacie van Jonas/eñ siet een meerder dan Jonas is hier.

Mat.5.b Niemāt en ontsteect een licht eñ setse int heymelic noch onder een kozē mate/mer op eenen candelaer/ op dat die ghene die daer in comē tlicht sien moghē. Dat licht vs lichaems ist v oech. Waer om is v oge simpel/so sal oeck v lichaem licht wesen. Eñ in dien dattet quaet is/so sal oeck v lichaem duyster wesen.
Mar.4.c Waer om siet toe/op dattet tlicht dat in v is/gheen
Luce.8.c duysternissen en zyn. Wer ist dat v lichaem al heel licht is/met hebbende enige deel der duysternissen/so salt heel licht wesen/eñ gelijc een schijnsel des lichts salt v vlichtē. ✠ Eñ doen hi dit sprach/heeft hē een F pharizee ghebedē/dat hi tmiddichmael met hē eten woude. Eñ Jesus ingegaen wesende/heeft hē gesteltnen die tafel. Wer als dit gesien hadde die pharizee/ heeft hē vwondert dz hi hē voor die maeltijt nz ierst gewassē en heeft. Eñ dye heer sprac tot hē. Vy ghi pharizeen zijt reynigende die buytenste des croesens eñ des plateels/eñ dz binnenste vā v is vol rouerijs eñ wolheits. O ghi dwasen ist also dz die gene die gemaect heeft dat gene dat butē is/en heeft hi oec niet gemaect dat gene dat binnē is? Wer voorwaer dz v ouersciet geeft in aelmissen/eñ siet alle dinghē sullē v smuer wesen. Wey wee v pharizeen wāt ghi tiende geeft vā mente eñ rute eñ alreley moes/eñ ghi achterlaet dat oordeel eñ liefte gods/dese dinghē moest ghi doen/eñ die niet achter laten.

Wee v pharizeen/die daer bemint die ierste stoelē
inder sinagoghen/eñ die groetinghen op dye merct.
Wee v/wāt ghi zijt als grauē der wodē die daer nz
en blijckē eñ dye menschē zijn wandrende daer op/
eñ en wetēs niet. Mer een vandē geleerdē tes wets
antwoordende/sprack tot hē. Meester dese dinghē
leggende so wseaemdi oec ons. Eñ hi sprac. Eñ wee
v oec geleerdē des wets/wāt ghi wslwaert die men-
schē met lastē die si nz draghē en mogē/eñ ghi selue en
aentast nz die sware pachē/met uwē eenē vinger. *
Wee v wāt ghi timmert die grauē der ppheтē/eñ Mat.23.d
v vaōs hebbē die gewot. voorwaer gi geeft getuych
oz ghi cōsenteert die werckē uwer vaderē/wāt voor
waer si hebbē die gewot/mer gi timmert hair grauē
Eñ daer om heeft die whlhz gods gesept. Ic sal sen
dē ppheтē tot v eñ apostelē/eñ si sullē wotlaē vā diē
eñ sullense vuoghē/op dat gheepst mach worde dat
bloet vā allē ppheтē/dat welck wt ghestort is vā de
sen ghellachte/zijnt dat die werelt ghescapē is vant
bloet vā Abel/tot oz bloet vā zacharias/die daer ge
wot is tusschē oz outaer eñ theplige huys. Voorwaer
ic seg v. Het sal gheepst worde vā desen ghellachte.
Wee v gheleerde des wets/die daer tot v genomē Mat.23.b
hebt dē slotel des wetenscaps/ghi en zijt niet in ghe
gaen/eñ ghi hebtet vlwdē dē genē die dair inginghē.
Eñ wen hi dese dinghē tot haer seyde/wgondē die
geleerde des wets eñ pharizeen scerpelikē aen te leg
ghē/eñ wduechlikē hē vā veel dinghē te vraghē/hē
laghē leggende/eñ wgerende/pet te vanghē wt sinē
monde/waer wer si hē mochtē wsculdighē.

Mat.xij.capittel.

Ende als daer ghecomē was een ontallike
menichte vā volck/also groot datse malcā
derē ouerliepē/heeft hi begonnē te segghē tot sinen
discipulen. ✝ Wacht v seluen van dat deesem der

Mat.16.b pharizeen/dat welck is hueynsthelt. wāt daer en is
Mar.8.b niet bedect/dat welck niet en sal geopēnbaert worde.
Mat.10.c Noch oec v segghe dat welck niet en sal bekēt worde
Wāt al tgene dat ghi in dupsternissen ghelept hebt/
sullē int licht ghelept worde. Eñ dat ghi ghespro-
hebt inder oore binnē shuys/sal gheprect worde op
die dakē. Mer ic segghe v mijn vriendē/en wilt niet
vaert wesen/vandē ghenē die tlichaē dootlaen/eñ
na dese en hebbense niet datse meer doen moghē. Mer
ic sal v tonē den welckē ghi vreesen sult. Vreest hē/
die welck na dat hi doot geslaghē heeft/heeft macht
te worpē inder hellē. Ic segghe v voorwaer vreest de-
sen. En worde met ghecost vijf muskēs om twe pen
ninghē: eñ daer en is niet een vā dien voor god ver
ghetē/eñ oec voorwaer alle dye harē ws hoofts zijn
ghetelt. Daer om en wilt niet vreesen/wāt ghi zijt
waerdigher dan veel muskens.

Mat.10.d Mer ic segghe v. Alle die ghene dye mi belijdē sal
Mar.8.d voor dē menschē/dien sal oec die soen des menschen
belidē voor die engelē gods. * Eñ so wie mi vlaect
voor dē menschē/die sal vlaect worde voor die enge-
len gods. Eñ so wie daer sprect een woort teghē dē
soen des menschē/tsal hē vergheuē worde. Mer die
daer blasphemy sprect teghē dē heylighē geest dien
en salt niet vergheuen worden.

Mer wanneer ij v brenghē totter synagogē/eñ tot
Mar.3.d den Burgemeesterē eñ rechterē/en wilt niet sorch-
Mat.13.c foudich wesen/hoe/oft wat ghi sult antwoordē/oft
wat ghi sult segghē/wāt dē heilighē geest sal v leerē
in die selue vre/wat v vā node sal wesen te segghē.

Eñ een vander starē sprac tot hē. Meester segt mi-
nē broedr dat hi met mi deelt die erffenisse. Eñ hi sey-
de hē. Mensce/wie heeft mi ghestelt een rechter oft
een deeler ouer v: Eñ hi seyde tot dien. Siet toe/eñ
wacht v vā alle gierichz. Wāt iemants leuē en is nz

in ouerueloedicheit vā eenigē dingē/ vā tgene dat hi
besidt. Wer hi heeft ghelpzokē tot haer een gelijche-
nisse/leggēde. Eens rijckmans acker heeft hē voert
gebzocht ouerueloedige vzuchtē/eñ docht in hē seluē
leggēde Wat sal ic doen/dat ic niet en hebbe dair ich
mijn vzuchten in vergaderē mach? Eñ hi seide. Ich
sal dat doen. Ic sal af brekē mijn scurē/eñ groter op
timmerē/eñ dair in sal ic vgaderē alle mijn goeden
die mi gewassen sijn/eñ ic sal seggē mijnre sielen/ O
siele ghi hebt veel goets vgadert tot veel iarē/rust/
eet/dunckt/maect goe siere. Wer god seyde hem O
dwaes/in desen nacht so eyschē si v siel vā v. dat ghi
vgadert hebt/wien salt toexhozē? Also ist die voer
hē seluē vgadert/eñ en is niet rijc voer god. Mat. 6.c.

Eñ hi seyde tot sinē discipulē. Dair om segge ic v.
En wilt niet sozchuoudich wesen uwer sielen/wat
ghi eten sult: noch uwē lichame/wat ghi aentrechē
sult. Die ziel is meerder dan die spijse/eñ tlichaem
meerō dā tcleet. Anmerct die rauenē/wāt si en sayē
niet/noch si en mayē niet/die noch helder noch scuer
en hebbē/eñ god die voet haer. Hoe veel te meer v/
die dair waerdigher sijt dan die.

Wer wie vā v mach wer sijn sozchuoudichz toedō Mat. 6.d
tot sijnre lancte eē cubijt? Dair ō seherlic/en mocch
di niet doen dat ghene dat welc alō cleynst is/waer
om sidi vā anderē dingē sozchuoudich. Anmerct die
lelien hoe si wassen/si en werchen niet/noch en spin
nen niet/mer ic seg v/dat Salamon in al sijn glozie
niet gecleet en wozde als een vā desen. Eñ is dattet
gras twelc hudē is in dē acker/eñ mozghē gewozpē
wozt indē ouē/god also cleet/hoe veel te meer v ghi
clepne int gheloue? Eñ en wilt niet vzaghē watghi
sult eten oft wat ghi sult dzinckē. Eñ en wilt niet v
heuen wozdē om hoech/wāt alle dese dinghē soeckē
die menschē desweretts/ mer v vader weet dat ghi

dese wchoektich sijt. Mer soect ten eersten dat rijcke gods/eñ sijn rechtuaerdicheyt/ eñ alle dese dinge sullē v toe geworpē wordē. D cleyne vgaderinge en wilt niet vreesen/ want het whaechlijck is uwen vader/ v te gheuen sijn rijck.

Vercoopt dat ghene twele ghi wesidt / eñ geeft aelmissen/maect v seluē sackhēs die niet out en wordē/ eenē schat niet ontbrekēde indē hemel/ daer dē dief niet toe en coemt/noch die motte en verteert. Want waer uwe scat is/dair sal oick wesen v herte.

Laet v lendenē sijn op geschort/eñ die laternē wer- E
nende in uwē handē/eñ ghi ghelijc den menschē die dair vwachtende sijn haren heer / wāneer hi weder om compt vander vrulofte/ op wāneer hi compt eñ clopt/ter stont hem moghē opē wen. die knechtē sijn salich/die welcke als die heer coemt/vint wakende. Ic seg v voerwaer/dat hi hē op scorten sal/eñ schicken haer om te eten/eñ doergaēde sal hi haer dienē.
Mat.14.d Mar.13.d Eñ ist dat hi coemt inde anderde waeck/eñ ist dat hi coemt inde derde waeck/eñ also vint / salich sijn dye knechtē. Mer weet/dat in dien die vader des huys- gelins wist op wat vre die dief comen soude / voerwaer hi soude wakē /noch hi en soude niet gheugt hebbē/dat sijn huys doergrauē soude wordē. Ende hier om so weest ghi vrept/ wāt in wat vre ghi niet en vmoet/sal comē de soen des menschen. *

Eñ Petrus sprac tot hē/ Heer segt ghi tot ons dese gelikenis/ofte oick tot alle gaē/eñ de heer sprac. Wie so is wch een ghetrouwe eñ wise huys regeerē/den welckē die heer stellē mach ouer sijn huysghesin/op dat hi haer mach geuē op sijn tijt haer ghewoenlike spijs. Die knecht is salich/diē welckē als de heer comet vint also wendē. Voerwaer ic seg v/dat hi dien F
sal settē ouer al dat gene twele hi wesidt. Ist dat sake dat die knecht seyt in sijnē hertē/mijn heer vertoeft

sijn weêcoemst/eñ wginт te slaen die dienstknechtē/
eñ dienstmaechdē/eñ te eten eñ te drunchē/eñ dronc-
ken te wordē/ dye heer dees knechts sal comē inden
dach in de welckē hi hem niet en wachtet/eñ in dye
vre in de welcke hi niet en weet / eñ sal hē ontween
kleuen/eñ sijn deel setten metten ongetrouwē.

Wer die knecht die dair wtēt heeft die wille sijns
herē/ eñ hē niet wreydt en heeft/noch niet ghedaen
en heeft na sinē wille/sal gegeesselt wordē met veel
slagē. Wer die het niet geweten en heeft/eñ heeft ge-
daē dat dair slagē waerdich was/sal gegeesselt wor-
dē met weynich slagē. ✠ Al dē ghenē dien veel ghe-
geuē is/sal veel gheeyscht wordē. Eñ de welcken sij
veel wuolen hebbē/sullē meer vā hē wgherē.

Ic wn gecomē om te sendē vwer inder aerdē/ende
wat wil ic/dāt ter stōt ontstekē wordē. Wer ic moet
gewopt wordē met een wopsel/ eñ hoe bange is mi
ter tijt toe dat het volbrocht is? Meent ghi/dat ich
gecomē si om te sendē vrede indē aerdē? Ic seg v neē/
mer af sceydinge. Wāt dair sullē wesen hier na vijf
in een huys vūsceydē/ drie tegēs twe/eñ twe tegens
drie/de vadē sal gesceydē wordē tegēs dē soē/eñ de soē
tegēs dē vadē/die moedē tegēs de wchter/eñ die wch-
ter tegē die moedē. Eñ des mans moedē tegē sijn wijf
eñ des mans wijf teghen sijn moedē. ✶

✠ Eñ hi seyde tot den scaren/als ghi siet op gaen
een wolcke vā des sonnē onderganckes/ter stont segt Mat.16.a
ghi/dair coemt eenē regē/eñ het gesciet also. eñ als
ghi siet wapē dē sudē wint/segt ghi dattet een hette
sal wesen/eñ het gewert. Ghi ypocriten ghi cont wt-
kennē die gesteltenis des hemels/eñ des aerdes. Wer
hoe coemt het vp/ dat ghi niet en wtkent desen tijt?
Wer waer om en oerdelt ghi oick wt v seluen niet/
dat welck rechtuaerdich is?

Wānneer ghi gaet met uwer wedēr parthie/tot den

prince inden wech / weest naerstich dat ghÿ verlost
Mat.5.d. moecht worde vā hem/op dat hi v niet bi auēturen
eñ.16.d en sleept tottē rechter/eñ de rechter v ouerleuere dē
stoc meester/eñ de stoc meester worpe v indē kerker
Ic seg v ghi en sult vā dair niet wtgaen/ter tÿt toe
ghi wtselt oick dz leste pēninxhē. ¶ Dat.xvÿ. Cap.

ENde in die selue tÿt warē dair sommige te
genwoordich wtsleapēde hē vā dē Gallis
leescē/wyens bloet Pylatus gemengt had
de met haer offerhandē. Eñ Jesus antwoordende/
seyde haer. Meent ghi dat dese Galileescē wuē al die
anē Galileescē geweest sÿn sondighe menscē/wāt si
suler geledē hebbē? Ic seg v/neen. ten si sake dz ghi
penitencie hebt/ghi sult altsamē des gelÿcs vgaen
Ofte oick die achtiene/op die welcke geuallē is dē to
ren in Syloe/eñ heeft die ghewot/ meent ghi dat si
geweest sÿn sculdenarē wuē allē menscē wonēde in
Jerusalē? Ic seg v Neen. Mer tē si sake dz ghi pēt
tēcie hebt/ghi sult altsamē des ghelÿcs vgaen. ✠
✠ Eñ hi seyde dese ghelikenisse. Een hadde geplāt B
eenē vÿchwē in sinē wÿngaert/eñ hi is comē soekēde
vruchtē in haer/eñ hi en heefter niet gheuonden.
Mer hi heeft geseyt tottē wÿngaerdenier. Siet/het
sÿn drie iaren als dat ic come soekēde vruchtē in de
sen vÿchwō/eñ ick en vinde geen/hout hē op/waer
toe wllaet sÿ oick de aerde. Eñ die antwoordēde seyt
de hē. Heere/laetse noch toe oick dit iaer/tot dat ick
hē sal hebbē omgrauē/eñ mis geseyt/ eñ ist sake dat
hi vrucht voert brenct. eñ in dien sÿt niet en wet/soe
sult ghise namaels wel af houwen.

Eñ hi leerde optē sabbathē in eē vā hair synagogē
eñ siet dair was een vrouwe die welcke hadde eenē
geest des crancheits achtien iarē/eñ si was vercrom
pen/eñ en mocht geenlins opwaerts sien. Die welc C
ke als Jesus sach/heeft hair tot hē geroepē/ eñ seyt

de tot haer. Wzou/ghi sijt vloit vā uwer cranckheyt
Eñ hi leyde sijn hant op haer/eñ ter stont is sī opge-
recht/eñ louede god. Maer die puns der synagogen
antwoordēde eñ vltoozt wesende/ dat Jesus opten
sabboth gesont gemaect hadde/seyde hi ō scarē. Dair
sijn ses daghē in de weke datmē wel moet arbeyden
dair om so comt in dien om gesont gemaect te wer-
dē/eñ niet optē dach des sabbots. Wher die heer ant-
woordēde spzac tot hem. Hypocrijt. Eñ ontbint niet
een yeghelic vā v sinē os oft ezel vanō cribbē optē
sabboth eñ leitse tē water? Eñ dese wchter vā Abz
hā de welc die duuel gebondē heeft siet achtien iarē/
en wast niet vā noot om ontbondē te werdē vā de-
sen bant optē dach des sabbots? Eñ wē hi dit spzac/
scaemdē hē alle sijn weō partyen/eñ alle tvole vblt
te hē op alle die dinghē de welke vā hē geschiedē met
vgloztē. * Hier om seyde hi. Dat rijcke gods wiē Mar.4.c
ist gelijck/oft wien sal ic dat gelijck makē? Het is ge Mar.13.d
lijc een mostaertsaet/ dat welc genomē hebbēde een
man ghewozpē heeft in sinē hof/eñ het is gewassen
eñ gewordē eenē grooten wem/eñ die voghelen des
hemels nestseldē in sine teighen.
Eñ anderwerf spzac hi. Dat rijck gods/wien sal
ic dat ghelijc makē? Het is gelijc dat deesem/twelck
genomē hebbēde eē vzouwe/heeft gemenget in drie
achtēdeel meels/so lange dattet suer gewordē is.
* Eñ hi ginc doer stedē eñ slotē leerēde eñ gaende Mat.7.d
na Hierusalē toe. Eñ een spzac tot hē. Heer sijn dair
oick weynich die salichept vercrigē sullē? Eñ hi spzac
tot haer. Sijt naerstich om in te gaen doer die nau-
we wozt/wāt ic seg v/dat veel sullē vtgherē in te ga
ne/eñ si en sullē niet moghē. Wāt na dat inghegaen
is die vaō des hupsgesins/eñ sijn doer gesloté heeft/
eñ hi begint buten te staen/eñ an die wze te cloppen/ Mat.25.a.
seggēde Heer heer/doet ons open. Eñ antwoordēde

sal hi v seggē. Ick en weet niet vā waer ghi sijt. Al
dā suldy beginnē te seggē. Wi hebbē in v tegenwoer
dichept ghegetē eñ gedronckē/ ende in onsen straten
Mat.25 d hebt ghi geleert. Eñ hi sal seggē/ Ic en weet niet vā
waer ghi sijt: gaet alle gaō vā mi die dair werct wol
hept. Al dair sal wesen ghescrey/ eñ gehners der tān
dē/ na dat ghi gesien sult hebbē Abrahā Isaac eñ Ja
cob/ eñ alle ppheetē int rijc Gods/ eñ v butē vōzeuē.
Eñ dair sullē comē vā oostē/ eñ westē eñ noerdē/ eñ
Mat.10.d suydē/ eñ sullē rustē int rijc gods/ eñ siet dair sijn die
Mat.19 d leste/ die welcke wesen sullen die eerste/ eñ dair sijn
die eerste/ die welcke wesen sullē die laetste. *

✠ Optē seluē dach sijn tot hē gecomē sommighe
vandē pharizeē/ seggēde tot hē. Gaet wt/ eñ gaet vā
hier/ wāt Herodes wil v wtslaen. Eñ hi sprack tot
haer. Gaet eñ segt diē vosse. Siet ic wozp wt die du
uelē/ eñ ic werche gesonthedē hudē eñ morghē/ eñ tē
derden daghe worde ick volbrocht. Maer ick moet
noch huden eñ morghen eñ ouermorghē wandelen:
wāt het en mach niet wesen/ dat die ppheet ergens
Mat.23. d anders sterue sal/ dan te Jerusalem.

Hierusalē/ Hierusalē/ die dair wort slaet die prophe
ten/ eñ steencht die ghene die tot v gheslonden wor
dē. Hoe dicwil heb ic willē vgaderē v kinderē gelijc
kerwijs een voghel sinē nest onō sijn vlogelē. eñ ghi
en hebt niet gewilt. Siet v hups sal v woest gelatē
worde/ wāt ic segge v/ dz ghi mi niet sien en sult/ tot
dat gecomē sal wesen die tijt/ wāneer ghi sult seggē
Gebenedijt is hi die dair coēt indē naē des herē. *

¶ Dat. xiij. Capittel. ✠

ENde het is geschiet/ als dat hi ingegaen is
int hups vā eenē pansch der Pharizeē op
ten sabboth/ om met hē te eten/ eñ si namē
hē waer. Eñ siet/ dair was een waterluchtich men
schē voer hē. Eñ Jesus antwoordē sprac tottē ghe

leerdē des wets eñ dē Pharizeen/ seggēde. Betaētet oick gesont te makē opten sabboth? Eñ si hebbē ghe sweghē. Eñ hi heeft desen tot hē genomen/ eñ heeft hē gesont ghemaect/ eñ latē gaen. Eñ antwoordēde seyde hi tot haer. Wiēs vā uwē ezel oft os sal geual len liggē in een put/ eñ en sal hi hē niet ter stont wt halē optē dach des sabboths? Eñ si en conden hem hier op niet antwoorden.

Mer hi seyde oick tottē ghenē die dair genoot wa ren dese gelūckenisse. Inmerckēde hoe dat si vcozen die eerste stedē segghende tot haer. Als ghi ghenoot sijt vā yemāt ter bruloft/ en wilt niet gaen sitten in die eerste plaetse/ wāt by auōtuer dair mach een eer waerdiger dā ghi sijt vā hē genoot wesen/ eñ comē de die gene dewelcke v eñ hē gheroepē heeft/ mocht tot v seggē. Geeft dese die plaetse/ eñ als dā soudy te ginnē met groter scaemtē te nemē de laetste plaetse. Mer als du genoot bisse/ gaet lieuer sittē in die laet ste plaetse op dat wāneer coemt die v genoot heeft seggē mach tot v. Orient/ climt op hier bouē/ eñ als dā salt v eer wesen voer allē diē ghenē die dair tsa men etende sijn/ want alle dye hē seluen verheft/ sal neder ghewozpen worden/ eñ dye hem seluen neder wozpt sal verheuen worden. ✱ Mrr.12.b Mat.23.b

✱ Eñ hi seyde oick tottē genē die hē genoot hadde Als ghy maect een middichmael oft auontmael/ en wilt niet roepē v vriendē/ noch uwe vzoeters/ noch v magē/ noch v ghebuerē/ noch rijche/ op dat si niet somtijts v wederom en veruē noden/ eñ v so vrtaelt mach worden v weldaet. Mer als ghi een maeltijt maect/ so roept arme/ cranckē/ creplē/ blindē/ eñ ghi sult salich wesen wāt si en moghent v niet weō om vrtalen/ mer tsal v weō om vrtaelt wozdē inde vere rijsenisse der rechtuaerdigher.

D Als dese dingē gehoort hadde een vandē ghenē die

daer mede etēde warē/ſprac tot hē. Salich is hi diē
dair etē ſal broot int rijc gods. * Eñ hi ſeyde tot hē
✠ Een man had berept een groot auontmael/ende
heefter veel geroepn/ eñ heeft wt gheſonden linen
Mat.22.a knecht op die vre des auontmaels/als dat hi legghē
ſoude dē ghenē die dair ghenoot warē. Coemt/wāt
nv alle dinghē berept ſijn. ✠Ende alle gader hebbē ſi
hem begondē tſamen te ontſculdighē. Die eerſte ſey
de hē. Ic heb een houhuys ghecoft/eñ het is mi van
noot/dat ic moet wtgaen eñ beſien dat. Ich bidde v
doet mijn onſchult. Eñ die ander heeft geſeyt. Ich
heb vijf paer oſſen gecoft/eñ ic gae om die te proeuē
Ic bid v doet mijn ontſcult. Eñ een anō heeft ghe-
ſeyt. Ic heb getrout eē huyſvrou/eñ dairō en mach
ic niet comē. Eñ die knecht weō om comende/heeft
deſe dinghē ghewotſcapt linē heer. Doen die vader
des huyſgeſins vtooznt weſende/ heeft geſeyt tot ſi
nen knechte. Gaet wt gheringe in ſtraten eñ ſleghē
des ſtadts/eñ brengt herwaerts in/arme eñ cranche
creple eñ blinde. Eñ dye knecht ſprack. Heer het is
geſchiet als ghi gewdē hebt/ eñ dair is noch plaetſe
Eñ die heer ſprac tottē knechte. Gaet wt in weghē
eñ tuynē/eñ dwingtſe in te gaen / op dat mijn huys
vuult mach wordē. Wāt ic ſegge v/dat niemāt dier
mannē de welche geroepē ſijn/ſal ſmakē mijn auōt-
mael. * ✠Wer dair ghinghē veel ſcaren met hē
eñ omghekeert weſende / heeft hi geſeyt tot haer.
So wie dair coemt tot mi eñ niet en haet linē vaō/
eñ moeō/eñ huyſvrou/eñ kinderē/eñ broeders/ende
mat.10.d. ſuſterē/eñ oick ſijn ſiel/eñ mach niet weſen mijn dif
mar.8.d cipel. Eñ ſo wye niet en draecht ſijn cruys/eñ coemt
Lu.9.c mi na/en mach niet weſen mijn diſcipel.

Wāt wie iſſer vā v/die welcke timmerē wil eenē
toren/ſal hi niet eerſt ſittende rekenē die coſtē/oft hi
oick heeft (de dingē) die hē vā node ſijn om te volma

hen/op dat niet na dat hi gelept heeft tfundamēt/eñ
Ghet en heeft mogē volbzengē/alle gaē diet lien/ sul-
lē hē dā mogē begīnnē te wgeckē/leggēde. Dese mē-
schē heeft begīnnē te timmerē eñ en heeftet niet mo
ghē volbzengē? Oft so wat Coninck repsende om te
stridē tegens eenē anderē coninck/ sittēde en lept hi
niet eerst ouer/oft hi soude mogē te ghemoet comen
met. x. dusendē dē ghenē die met. xx. dusendē tegē hē
comt? Oer anders als hi noch verre vā dair is/ wt
sendēde wdē/ wgeert hi die dingē die tot vzede sijn.
Dair om also een pegelick vā v die dair niet en ver
laet al twelcke hi brīt/en mach nz wesen mijn disci
pel. Dat sout is goet/mer ist dattet sout sonō cracht Mar. 9. g
is/waer mede sal dā gesoutē woidē. Tē is niet pzo- Mat. 5. b.
fitelic in dat lant/noch in die missinghe/mer si woz
pen dat dā wech. Die dair heeft ozen om te hozē/die
hoze.

¶ Dat. xv. Capit. ✠

a ENde tot hē so ginghē alle publicanē eñ son Mar. 2. c
darē/op datse hē soudē hozē. Eñ die Phari Mat. 18. b
zeen/eñ oich die scriben murmureerdē seg-
gende/ Dese ontfanct die sondaren/eñ eet met haer.
Oer hi spzac tot haer dese parabel seggēde. Wie soe
isser vā v een mensce die dair heeft hondert schapen/
eñ ist dat hi dair een vā dien vlozen heeft/en laet hi
niet dye negen eñ tnegētich inder woestinē/eñ gaet
tot dat welc vlozē was/ter tōt toe dat hijt geuondē
b heeft? Eñ als hi dā dat geuondē heeft/ vbludende hē
set hijt op sijn scouderē/eñ thups comēde so roept hi
tamē sijn vziendē eñ ghebuerē/ seggēde haer. Ver-
blijt v met mi/ wāt ick mijn schaep gheuondē hebbe/
twelc vlozē was. Ic segge v dat also blijscap wesen
sal indē hemel vā een sondaer pēnitēci wende/meer
dā vā negen eñ tnegētich rechtuaerdige die geen pe
nitencie en behoeuen.

Oft so wat vzouwe isser hebbēde. x. pēninghē/ ist

dat ſi eenē penninc vlozen heeft/en ontſteecſe nz een
haerſe/eñ vaechter huys eñ ſoect naerſtelich/ter tijt
toe datſe hē geuondē heeft. Eñ als ſi hem gheuondē
heeft/ſo roeptſe tſamē haer vrienditinnē eñ geburin
nen leggende. Verblijt v met mi/ want ic geuonden
heb den penninch die welcke ic vlozen hadde. Ic leg
v dat alſulcke blijſchap weſen ſal voer dē enghelen
gods vā eenē ſondaer penitenci wende. ✶ C

✝ Eñ hi ſeyde. Een man heeft gehadt twe ſonē eñ
die ionckſte vā dien ſpzac tot linē vaē. Vader geeft mi
dat deel des goets/twelc my toebehoozt. Eñ hi heeft
haer tgoet gedeelt. Eñ na niet veel daghē alsdie ion
ghe ſoen alle ſijn goeden tſamen vgadert hadde/is hi
gherepſt pelgrimagie in verde landē/eñ aldair heeft
hi onnuttelijckē verghebzacht ſijn goet/ leuende on
cuyſtelich. Eñ na dat hi alle tſijne vergebzacht had
de/iſſer gewozden een groote dueren tijt in dien lans
dē. Eñ hi begonde ghebzeck te lijden/eñ hi is gegaen
eñ heeft hem gheuoecht by een vandē burgerē dies
lants. Eñ die heeft hem geſonden in ſijn wuwerye/
als dat hi die vercken hoeden ſoude/ eñ hi begheerde
linen bupck te vullen vanden draſ/metten welcken
die vercken gheuoet wozden/ endē nyemant en gaft
hem.

In hem ſelue gecomē weſende/ſeyde hi Hoe veel D
huerlinghē int huys mijns vaders overuloeyē van
broot/eñ ic vgae hier vā honger. Ic ſal opſtaen eñ
ſal gaen tot minē vader/eñ ſal hem ſeggen. Vaē ich
heb geſondicht indē hemel eñ voer v/ick en ben niet
waerdich te hieten v ſoen/mer wet woh my als een
vā uwē huerlinghē. Eñ opſtaēde is hi gecomē tot ſi
nē vaē. Eñ doen hi noch veer vā dair was/heeft hē
ſijn vaē geſien/ eñ hi is bewegē gheweeſt met barm
hertichеit/ eñ tot hē lopēde is geualle hē om dē hals
eñ heeft hē gecuſt. Eñ ſijn ſoen heeft ghelpzoken tot E

hem. Vaer/ic heb gesondicht indē hemel eñ voer v/
eñ ic en bē voortmeer niet waerdich te hietē v soen
Wer die vaē heeft gesept tot sinē dienaers/haelt ge
tinghe voert dat eerste costelijckste cleet/ eñ doettet
hē aen/eñ geeft hē enē rinck aen sijn hant/eñ scoenē
aen sine voetē. Eñ vrenct hier dat gemeste calf/ende
slatet. Eñ gegetē hebbēde lact ons verblidē/wāt de
se mijn soen was dot gheweest/ eñ is weō leuēdich
ghewordē/hi was verloren/eñ is weder geuonden/
eñ si begonsten vrolijck te sijn.

F Wer sijn outste soen/die was noch int velt/eñ als
hi quā eñ genaket was dē huyse/ heeft hi gehoort eē
gheslanc/eñ dansspel/ eñ heeft gheroepen een vā sinē
dienaers/ eñ heeft gheuraecht wat dingē die warē
Eñ die heeft hē gesept. Vi vroeder is ghecomē/eñ v
vader heeft gheslaghen dat gemeste kalf/want hi hē
ghesont weder ontfanghen heeft. Doe is hi veron-
waerdicht ghewordē / ende en woude niet ingaen.
Daer om is sijn vader wtghegaen eñ badt hem. Eñ
hi antwoordēde/spraeck tot sinen vader. Siet aldus
G veel iaren diene ick v/noch en hebbe noept ouerge-
treden v gebodt. Eñ noch ghi en hebt mi oept gege-
uē een bock/dat ic soude vrolijc mogē wesen met mi-
nē vriendē. Wer na dat dese v soen die welc̄onnutte
luiken vteert heeft sijn goet mettē hoerē ghecomē is/
hebdi voer hē ghelaghē dat gemeste kalf. Eñ hi sey
de hem. Soen ghi sijt altijt met mi/eñ al dat mijn is
dat is oick v. Wer het was vā noden vrolick eñ blī
de te wesen/want dese v vroeder was dot geweest
eñ is weder om leuendich gewordē/eñ hi was verlo
ren/eñ is weder gheuonden. ✳

Dat. xvi. Capittel. ✠

Endē hi seyde oick tot sinen discipulē Daer
was een rijc mā/ de welcke hadde enē rent
meester eñ dese is wtscheldicht bi hē alsoe dat

sijn goedē vquist hadde. Eñ hi heeft hē geroepē ende
spzac tot hē. Wat hoozic doch dit vā v? Gheeft reke-
ninghe vā v rentmeesterschap. Want ghi en moecht
voozt an niet meer mijn goedē regerē. Eñ de spzac
die rentmeester in hē seluē/ wat sal ic wē/ wāt mijn
heer vā mi neēt dat officie? Ic en can niet grauē/ ic
scame mi te biddē. Ic weet wat ic wē sal op dat wā
neer ic vlatē ten vāt offici/ si my ontfangē in haren
huysen. Eñ samē geroepē hebbēde een yegelijcke
vādē sculdenarē sijns heerē/ heeft hi geseit dē eerstē. Hoe
Hoe veel sijt ghi minē heer schuldich. Eñ die seyde.
Hondert vatē olijs. Eñ hi heeft hē gheseyt/ neemt v
hantteykē eñ sit/ eñ screyft geringe vijftich. Dair na
seyde hi tottē anderē. Hoe veel sijt ghi doch sculdich?
Die welcke spzac/ hondert matē terwe. Eñ seyde dē
Neēt v hārteykē/ eñ screyft tachtich. Eñ die heer hes
niet gepzesen dē wisen rentmeester/ dat hi wijsselijcke
gedaen hadde. Wāt de kinderē deses werelts sijn cloe
ker dā die kinderē des lichts in haer gellachte. Eñ ic
seg v/ maect v vziendē wt dē onrechtuaerdigē mam
mon/ op wāneer ghi ōgaen sijt/ sij v moghē ontfans
ghē in die eewighe tabernaculen. ✶ C

Mat. 6. c ✶ Die dair is getrou int minste/ is oick getrou int
grootste. Eñ die onrechtuaerdich is int minste/ dese
is oick mede onrechtuaerdich int meeste. Jst dat si
he dat ghi niet gheweest en sijt getrou indē onrecht
uaerdighē mammon / dat warachtich is/ wie salt v
gelouē? Eñ ist dat saeck dat ghi niet getrou geweest
en sijt int vzeemde. twelc v toebehoozt/ wie salt v ge
uē? Geen knecht en mach dienē twe herē/ wāt oft hi
Mat. 6. c sal dē enē hatē/ eñ dē anderē vermmē. oft dē eenē an D
hanghē/ eñ dē anderē versmadē. Ghi en moecht niet
dienē god eñ mammon. Eñ alle dese hebbē gehoort
die pharizeen/ die welcke ghierich warē/ eñ bespottē
hē. Eñ hi spzac tot haer, Ghi sijt die dair rechtuaers

dich maect v seluen voor den menschē/mer god kent
v herten/want dat ghene dat hooch is den menschē
dat is verworpen voer god. ✱

E Die wet eñ prophetē sijn tot Joannē toe/vā dien Mat.5.b.
tijt af/so wordt ghecondicht dat rijcke Gods/eñ een
yegelic wet gewelt teghē dat. Mer het is lichter he
mel eñ aerde voerby te gaen/dā een tittel des wets
te vallē. So wie sijn huysvrouwe vlaet eñ een anō
trout/die wet ouerspel/eñ so wie die vlaten vā harē
man trout/wet ouerspel. ✢ Dair was een rijc mā Mar.10.a
die welcke ghecleet wert met purper eñ syde/ eñ adt I.corin.6.b
daghelijcs wellustelic. Maer dair was een vedelaer Mat.5.a.
ghenoēt Lazarus/ die welcke lach voer sijn dore vol eñ.19.e
zweerē/ vegherēde vlaet te vordē vādē crumelē die
dair vielē vande tafel des rijcke mans/eñ niemāt en
F gaft hē. Mer die hondē quamē eñ licten sijn zweerē
Eñ het is gewert/als dat die vedelaer starf/eñ wor-
de ghebracht vanden enghelē in Abrahās schoot.

Eñ die rijcke is oick gestorue/eñ is begrauen inder
hellen/eñ op werende sijn ooghē wen hi was in tor-
menten/sach hi Abraham vā verre/ eñ Lazarum in
linen schoot/eñ hi roepende seyde O vader Abrahā/
ontfermt mijnre/eñ seyndt Lazarū op dz hi wil dat
uterste sijns vingers stekē int water/eñ wil vcoelē
mijn tonghe/ want ic gepijnicht worde in dese vlam
me. Abraham heeft gheseyt. Soen weelt ghedach-
G tich als dat ghi uwe goedē ontfanghē hebt in v leuē
eñ Lazarus des gelücks quadē/ mer nv so wordt de-
se vtroost/eñ ghi wordt ghepinicht. Eñ bouē alle de-
se/so is vast ghemaect een groot onderscheyt tussen
ons ende v/als dat die ghene die welcke willen van
hier tot v gaen/en moghen niet/noch van daer her-
waerts ouer comen.

Doen seyde hi/Hier om bidde ic v/o vader/dat ghi
hem seyndē wilt in mijns vaders huys/want ic heb

te vijf broders/dat hi haer wil tekēt maechē/ op dat
si doch niet en comen in dese plaetse der pijnē. Abra
hā sprac tot hē. Si hebbē Moysen eñ die ppheten/
laetse die horen. Eñ die seyde. Neen vaē Abraham/
mer indien emāt vandē dodē ginghe tot haer/ si sal
len penitencie doen. Mer hi sprac tot hē. Is sake dat
si Moysen eñ die ppphetē niet en hoorē/ al waer dat
emant vanden dooden vrese/ si en sullen oick niet
ghelouen. ✻ ¶ Dat. xvij. Capittel. ✠

Mat. 18 a
Mar. 6. f.

MAer hi sprach tot sinen discipulē. Het en
mach niet wesen/dair en moet comē scā
dalisacie. Nochtās wee dē genē/doer dē
welckē dat si comē/ het is hē beter/al waert dz gehā
ghē worde een molēsteen om sinē hals/eñ hi gewor
pen worde in die zee/ liever dā hi si tot scādalisacie ē
vā desen cleynē. Wacht v/ist dat v broeō gesondicht
heeft in v/berispt hē/ eñ ist dat hi penitencie doet/ ver
geeftet hē. Eñ ist dat hi seuē werf indē dach gheson
dicht heeft in v/eñ hy seuē werf tkeert wort inden
dach tot v/seggēde/het is mi leet/vgeeftet hē.

Mat. 17 c
eñ. 21. b

Eñ die apostelē hebbē gesprokē totte heer/vmeert v
in ōs tgeloue/eñ die heer seyde/waert sake dz gi had
geloue/gelijck een mostaert saet/ghi soudet gheseyt
hebbē tot desen moerbeyē boō/wort wtgeroept eñ o
uer geset indē zee/hi soude v onōdanich geweest sijn.

Mer wie so isser vā v hebbēde eenē knecht aerēde
oft die weltē wachtēde/die dair seyt tot hē gecomen
wesende wtē acker/gaet henē ter stont eñ sit eñ eet/
eñ en seyt hi niet eerst. Maect rede dat ic mach eten
eñ scort v'op/eñ dient mi/ter tijt toe dat ic sal ghege
ten eñ gedronckē hebbē/ eñ na desen so eet eñ drunc
ghi? Sal hi oick danckē dien knecht/wāt hi gedaen
heeft die dinghē die hē tvuolē warē? Ic meen/neen.
Eñ desgelijcs ghi/wāneer ghi gedaen hebt alle din
ghē die v tvuolē sijn/ so segget/ Wi sijn onprofitelike

knechten/wi hebbē ghedaen dat welck wi sculdich
gheweest sijn te wen. *

✝ Eñ het is geschiet/doē hi ginck na Hierusalē toe
eñ hi doerwandelde doer tmiddē van Samarie eñ
Galileen/ Eñ als hi inginck in een casteel/sijn hē te
gemoet gelopē .x. malaetse mannē/die welcke gestaē
D hebbē vā verre/eñ met lupō stemmē gheseyt. Jesu
gebiedō ontfermt onser. Die welcke als hi gesien he
uet/heeft haer geseyt. Gaet eñ vtoont v dē priesterē
Eñ het is geschiet als si onō tgaen gesuuert sijn. Mer
een vā dien/ als hi gesien heeft dat hi gesuuert was
is weō om gecomen met groter stēme/gode eer ghe
uēde/eñ is neō geuallē op sijn aensicht voer sijn voe
ten/hē danckēde/eñ dese was een Samaritaen. Eñ
Jesus antwoordende seyde. En isser niet .x. ghere
nicht: waer so sijn die negen? Dair en is niemāt ge
uonden die weder gecomē is om gode lof te geuen
dan dese vreemde. Eñ hi seyde tot hē. Staet op/eñ
gaet/v geloof heeft v gesont gemaect. *

Mer geuraecht wesende vande pharizeē/wāneer
comē soudē trijc gods/heeft hi haer geātwoort eñ ge
seyt. Dat trijc gods en sal niet comē met waernemin Mat. 24. b
E ghe/noch si en sullē niet segghē. Siet hier ist/oft siet Mar. 13. c.
dair ist/wāt siet trijc gods is binnē in v.

Eñ hi spzac tot sinē discipulē. Die dagē sullē comē
wāneer ghi vgerē suit te sien eenē dach vā die soen
des menschē/eñ ghi en suit hē niet sien. Eñ si sullen
v seggē/siet hier/siet ghynder. En wilter niet gaen/
noch en volghse niet. Wāt gelijc die blixē blinckendē
schijnt wt dat een rijc dwelc onō dē hemel is tottet
andere/twelck onō hemel is: also sal wesen die soen
des menschē in sinē dach. Mer hi moet eerst veel lij
den/eñ v worpē worpdē vā desen gellachte.

F Eñ alsoet geschiede in die dagē Noe/also salt oick Geñ. 7. b.
wesen in die daghē des soens des menschē. Si atē/

ſi dronckē/ſi troudē hupſvrouwē/ eñ wordē ter ech
tē gegeuē tot diē dage toe/indē welckē Noe ingegaē
Geñ.19.k. is in die arke/eñ gecomē is die diluuie/eñ heeftſe al
vordzuē. Des gelijcs oick alſt geſchiet is in diē dagē vā
Loth / ſi atē/ſi dronckē/ſi coftē/ſi vcoftē/ſi plantē/ſi
timmerdē. Mer op dien dach dat Loth wtginck wt
Sodoma/regēdet vier eñ ſulphur vandē hemel / eñ
vnieldeſe al. Na deſe ſal weſen dien dach in de welc
he die ſoen des menſcē opēbaert wort. G

In dien dach/die dair is opt dack/eñ ſijn vaten in
huys/en clumme niet neder om die wech te nemen.
Eñ die in dē acker is/en ſal des gelijcks niet weō ō
gaen tot het gheē dat hi gelatē heeft. Mer weeſt ge
Mat.16.d dachtich Loths hupſvrouwe.
Mar.8.d. So wie begeert ſijn ziel te behondē/ ſal die vlieſen
eñ ſo wie die vlieſt/ſal haer verpdē tleuē. Ic ſegge
v in dier nacht ſullē dair twe in een bdde/die eē
ſal opgenomē wordē/eñ die ander ſal after ghelatē
wordē. Twe ſullē dair weſen tſamen malendē/dye
mat.24.c een ſal angenomē wordē/eñ dē anō ſal after ghelatē
wordē. Twe in enē acker/dē ſal angenomē werdē
eñ danō ſal after ghelatē werdē. Eñ antwoordendē
ſeggē ſi tot hē Heer waer doch. Hi ſprac tot haer So
waer dat lichaē is/ al dair ſo ſullē die aernē vgadert
worden.

¶ Dat.xviij. Capittel

Ende hi ſprac tot haer een gelijkeniſſe. Als
1.teſſa.5.d dat het vā node is altijt te bidden / eñ niet
op te houdē/ſeggēde. Daer was eē rechter
in eender ſtadt/die welcke god niet en vreeſde/noch
genē menſce en ontſach. Eñ dair was een weduwe
in dier ſtadt/eñ quā tot hē ſeggēde. Wreect mi vā mi
nē wederpartijē/ eñ hi en woudet in een lange wijle
niet(doen) Mer na deſen heeft hi geſept in hē ſeluen
Hoe wel ic god nz en vreeſe/noch dē mēſcē en ontſie
Nochtās wāt deſe weduwe mi moeyliken is/ſal ic

B hair wzekē op dz si tē laetstē comēde mi nzen wseame
Eñ die heer spzac/hoozt wch wat seyt die wose rech
ter/eñ sal god dā niet wen wzake sinē wtuercozē die
dair roepende zyn tot hē nacht eñ dach/eñ sal hi ōdul
dich zyn ouer haer? Ic segge v/dz hi geringe wē sal
die wzake bā haer. Mer nochtās die soen des mēsce
comende meynt sal hi oec vindē gheloof inō aerdē?

C ✠Eñ hi heeft ghesprokē tot dē sommighē die daer
betroude in haer seluē/als dat si warē rechtuaerdige
eñ ōsmadē al de andere/dese gelyckenisse seggende.
Twee menschē zyn op geclommē indē tempel dat si
biddē soudē/die een was een pharizee/eñ dye ander
een publicaen. Die pharizeus staende/heeft dit gew-
dē bi hē seluē. O god ic danck v/dat ic niet en bē als
ander menschē/rouers/onrechtueerdighe/cuerspeel
ders. Als oec dese publicaen/ic vast tweewerf in die
weke/ic geue tiendē bā alle dat ic wītte. Eñ die pub Mat.23.b
licaen staende bā verde/en woude niet op buerē zyn
oghē tot dē hemel/mer sloech zyn wzst/seggende. O
god/weest ghenadich mi sondighe mensche. Ic seg-
ghe v/dese is neder gheclommē gherechtueerdicht
in sinē huyse/meer dā dese. Wāt alle die hē seluē ver-
heft/sal verootmoedicht worde/eñ die hē seluē ver-
ootmoedicht/sal verheuen worden. ✳

Eñ si brochtē tot hē oec conghe kinderē dat hyse ra Mat.19.b
D hē soude/twelck als dat sagē die discipulē hebbē die
bestraft. Mer Jesus/als hi haer tot hem gheroepē
hadde/heeft gheseyt. Ghehenct die kinderē tot mi te
comē/eñ en wilt haer niet vbiedē/wāt dat ryc gods
hoozt dē sulckē toe. Voozwaer ic segge v/so wie niet
en ontfanct dat ryc gods gheliic een kint/en sal daer
niet ingaen. Eñ een prins heeft hē gheuraecht seg- Mar.10.c
gende. Goede meester/wat wende sal ic moghē verk Mat.19.b
ghē dat eewighe leuē? Eñ Jesus seyde hē. Waer om
so heet ghi mi goet? Niemāt en is goet dā god alleē/

Exo.20.c ghi sult gheen ouerspel doen. Ghi en sult niet doodslaen. Ghi en sult geen dieuerie doen. Ghi en sult gheen valsch ghetuychnis spreken Eert v vader eñ moeder. Eñ hi seyde. Alle dese heb ic gehoudē vān mijn ionchept af. Dat welc Jesus ghehoort hebbende. sprac tot hē. Noch een ontbreect v. Vercoopt al dat ghene dat ghi hebt/eñ deelt et dē armē/eñ ghi sult hebbē eenē scat indē hemel/eñ coemt volcht mi na. Hi dit ghehoort hebbende is met droefheit bevanghē/wāt hi was seer rijck.

Mer Jesus siende hē met droefheit bevanghē heeft ghesept. Hoe swaerlick sullen(dye ghene)dye gheldt hebbē/ingaen int rijc gods. Wāt het is lichteliicker een cameel te gaen wer een oech vā een naelde/dan eenen rijcken in te gaen int rijck gods. Ende die dit hoordē/hebbē ghesept. Eñ wie mach salich worde? Eñ hi seyde. Dye welcke onmogheliken zijn bidē menschē/zijn mogheliic by gode.

Mat.19.d Eñ Petrus seyde. Siet wi hebbē alle(dingē)after
Mar.10.d ghelatē/eñ wi zijn v na ghevolcht. Dye welcke seyde haer. Voorwaer ic segghe v. Niemāt en isser die achter ghelatē heeft/huys/oft ouders/oft broeders/oft huysvrouwe/oft kinderē om dat rijck gods/dye welche niet ontfanghē en sal veel meer in dēser tijt/eñ in die toecomende werelt/dat eewighe leuen.

Mat.20.b ✝Eñ Jesus heeft tot hē ghenomē die twalef eñ seyde haer. Siet wi climmen op tot Hierusalē/eñ alle
Mar.10.c die(dinghē)die ghescreuē zijn wer dē ypheté vande soen des menschē/sullen vervult worde. Wāt hi sal gheleuert worde dē heydenē/eñ sal wlpt worde/eñ sal gegeesselt worde/eñ sal wlpghē worde/eñ na dat se hē ghegeesselt hebbē/sullē si hē dodē/eñ hi sal vrisen ten derde daghe. Eñ si en hebbē niet vā desen verstaen. Eñ dit woort was vborghē vā haer/noch si en vstondē niet die welcke daer ghesept worden.

Wer het is gebuert doen hi nakede Hierico/dat een blinde sadt bydē weghe/biddende/eñ doen hi hoorde die scaer voorby gaen/vraechde hi wat dz waer. Eñ sij hebbē hē gheseyt/dat Jesus vā Nazareth (daer) voorby ginc/eñ hi heeft geroepē seggende. Jesu Dauids soen/ontfermt v mijnre. Eñ die voor ghinghē hebbē hē wtstraft/als dz hi swijgē soude/mer hi heeft veel te meer geroepē. Dauids soē/ontfermt v mijnre. Wer Jesus staende/heeft gebodē dat hi tot hē gebracht soude worden. Eñ als hi hē naecte/heeft hi hē gevraecht seggende. Wat wilt ghi dat ic v doen sal? Eñ hi heeft geseyt. Heer/dz ic mach sien. Eñ Jesus heeft hē geseyt/siet op. Uw ghelooft heeft v salich ghemaect. Eñ ter stont heeft hi ontfanghē zijn ghesicht/eñ volchde hē/gode glorie ende eer gheuende. Eñ al tvolc ghesien hebbende/heeft gode lof ghegheuē. ✶

¶ Dat. xix. capittel. ✠

A Ende inghegaen wesende/voorwandelde hi Hiericho. Eñ siet een man genoēt zacheus eñ die seluē was een puns der publicanē/eñ hi was rijc eñ begeerde Jesum te sien/wie dat hi was/eñ en mocht nz vā die scare/ouermits dat hi cleyn was vā stature. Eñ voor henē loopende/is hi opgeclommē in enē wildē vijchboem/dat hi hē sien soude/wāt hi sou de daer voorbi gaen. Eñ doen hi gecomē was totter plaetsen/Jesus opsiende/heeft hē gesien/eñ heeft gesept. zachee/haestende v/climt neder/want huden so moet ic bluē in v huys. Eñ haestende hē/is hi neder geclommē/eñ heeft hē blijdelijck ontfanghē. Eñ als sij dit alle saghē/murmureerdense/seggende/als dat B hi inghegaen was/bi eenē sondaer/ter herberghē. Eñ zacheus staende/heeft ghesproken totten heer. Siet de helft mijnre goedē geue ic dē armē/eñ ist dz ic yemāt yet wdroghē hebbe geue ic vieruout weder om. Jesus sprac tot hē/huyden is ghesciet salicheyt

dese huysse/ouermits dat hi oec is een soen vā Abra hā/wāt die soen des menschē is ghecomē om te soec ken/eñ salich te maken dat verlozen was. ✻

Die (scarē) hozende dese (woordē) vuolgende heeft hi gesprokē een gelikenisse/ouermits dat hi bi Hieru salē was/eñ dat si vermoedē te ghescien/als dat ter stont/dat rijc gods vertoent soude worde. Daer om heeft hi geseyt. Een man edel vā geslacht/is gereyst in een vreemt lāt/dz hi hē soude ontfangē een rijc/eñ soude weder comē. Eñ gheroepē wesende zijn.x. knech tē/heeft haer gegeuē.x. penningē/eñ sprac tot haer. Doet comēscap/ter tijt toe dz ic comē sal. Eñ zijn wi gerē hatedē hē/eñ hebbē na hē wdē wtgesondē segg ende. Wi en willē nz dat dese ouer ons regnerē sal.

Eñ het is gesciet/dat hi weder om quā/ontfanghē hebbende trijck/eñ heeft gewdē/als dat zijn knechte tot hē gheroepē soudē worde/die hi tghelt gegeuē hadde/dat hi soude wetē hoe veel een pegelic ghe menscapt hadde. Eñ die ierste is ghecomē seggende. Heer uwe penninck heeft vercreghen tien penninghē. Eñ hi sprack tot hē. Ey recht wt goede knecht/wāt ghi int minste ghetrou geweest zijt/hebt macht ouer tien stedē. Eñ die ander is ghecomē/seggende. Heer uwe penninck heeft ghewonnē vijf penninghē. Eñ tot desen sprack hi. Eñ weest ghi ouer vijf steden.

Eñ die ander quā seggende. Heer siet/uwē penninc dē welkē ic ghewzghē hebbe/ghehadt in eenē doec wāt ick vreesde v/wāt ghi zijt een wzeet menschē/ ghi neemt dat ghi niet ghelept en hebt/eñ ghi mayt dat ghi nie ghesayt en hebt. Hi seyde tot hē. O quade knecht/ic oordeel v wt uwē monde. Ghi wist wel dz ic bē een wzeet menschē/nemende dz ic niet gelept en hebbe/eñ mayende dz ic nz gesayt en hebbe/eñ waer om en hebdi niet gegeuē mijn gelt aen die wisselbāc eñ ic comende/soude dat seckerlijc weder gheeyst hebbē

Mat.13.b
Mar.4.c
Luce.8.c

Mar.11.a
Joan.12.b
Mat.21.a

hē ghelsrokē. Meester wtrakt v discipulē/dē weles
hē hi ghesept heeft. Ic segghe v. Wāt ilt dat dese swi
ghen/die steenen sullen roepen.

Mat.24.a Mar.13.a ✠Eñ als hi ghenaect heeft/siende die stadt heeft op
haer gescreyt seggende. Och oft ghi oec wtkende/eñ
voorwaer in desen uwē daghe die is tot uwē vrede/
Joan.2.c mer nv zijn si verborghē vā uwen ooghē. Wāt daer
sullen comē daghē teghens v/eñ uwe viandē sullen
v om cinghelē met een wlwerth/eñ sullen v om be-
legghē/eñ sullē v aen allen canten benauwē/eñ sul-
len v ghelijc plat maken totter aerdē/eñ v kinderen
die in v zijn. Eñ si en sullen niet latē in v/den eenen
steen opten anderen/ouermits dat ghi niet ghekent
en hebt die tijt uwes visiterings.

Eñ ingegaen wesende indē tempel/heeft hi wtgonnē
wt te worpen die daer in warē vcopende eñ copende
Esay.56.c Hiere.7.b seggende haer. Daer is gescreuē. Mijn huys is een
huys des gebets/mer ghi hebt dz gemaect een spelōc
der moordenarē. Eñ hi leerde dagelics indē tempel.
Mer dye princē der priesterē/eñ die scribē wgeerdē
hē te vderuē/eñ oec mede dye princē des volcs/eñ si
en vondē niet watse doen soudē/wāt al tgheel volc
was geheel opgetoghē na zijn woordē als si hē hoor
den.

¶ Dat.xx. capittel. ✠

Ende het is gesciet in een vā dye daghē/als I
hi indē tempel leerde tvolc/ende tvuangeli
predicte/so zijn die princē der priesterē eñ scribē met
dē ouders te samē gecomē/eñ sprakē tot hē seggende
Mat.21.c Mar.11.d Segt ons/wer wat macht doet ghi dese dinghē? oft
wie is die ghene die v dese macht gegeuē heeft? Eñ
Jesus antwoordende/heeft tot haer gesept. Ic sal v
oec een woort vraghē/eñ antwoort ghi mi. Dat wop
sel vā Joannes/was vandē hemel of wt dē menschē?
Eñ si dochten onder haer seggende. Jst saecs dat wi
segghē sullē vandē hemel/so sal hi segghē Waer om

en hebt ghi hē dā niet ghelooft? Wer ist saec dat wi
seggē sullē wtē menschē/so sal ons al theel volc stent
ghē/wāt si houdē vast/dat Joannes een ꝓpheet is.
Eñ si hebbē geantwoort dat si nz en wistē vā waer
dattet was. Eñ Jesus heeft haer gheseyt. Noch ic en
seg v oec nz wer wat macht dz ic dese dinghē we. ✶ Mat.21.b
Eñ hi heeft teginnē te seggē tottet volc/dese para Mar.12.a
bel. Een mensch heeft een wijngaert geplāt/eñ heeft
se dē wuludē vhuert/eñ hi is in vreemde landē geua
rē lange tijt. Eñ alst tequaē tijt was/so heeft hi eenē
knecht tot die wuludē ghesondē/op dat si hē vandē
vzucht des wijngaerts geuē soudē/die welcke si heb
bē geslaghē eñ ledich wedē om gesondē. Eñ wedē om
heeft hi noch een andē knecht gesondē/eñ si hebbē de
sen oec geslagē/eñ spuchept aenwndē/ledich weder
om gesondē. Wedē om heeft hi dē derdē oec gesondē/
eñ als si hē gewōt haddē/so hebbē si hē wt gewozpē
Eñ dye heer des wijngaerts heeft geseyt/wat sal ic
dē? Ic sal minē lieuē soen sendē/bi auontuer als si
hē sien sullē/so sullē si hē ontsien. Dē welckē als die
wuludē gesien haddē/so hebbē si onō malcāderē ghe
dacht seggēde. Dit is die erfgenaē/latē ons wodē op
dat dat erf ons mach wozdē/eñ si hebbē hē wtē wijn
gaert gewozpē eñ gedoot. Daer ō/wat sal dā die heer
des wijngaerts hair wē? Hi sal comē eñ vderuē dese
wuludē/eñ hi sal dē wijngaert anō gheuē. Als si dit
gehoort haddē/so hebbē si geseyt tot hē dat si verre
Eñ als hi haer aengesien heeft/so heeft hi gheseyt.
Wat is dā/datter geschreuē staet. Die steē welcke die
timmerludē vwozpē hebbē. Dese is ghewozdē een
hooft vā een houc. Al die gene die vallē sal op desen Mat.21.d
steen/die sal seer gequetst wozdē/mer op wiē die steē Mar.12.a
vallē sal/diē sal hi in stuckē wruuē. Eñ die pruncē der
pueſteren eñ scriben die sochtē die hāt in hē te slaen
op dē selue vze/eñ si hebbē twolck gheureest/wāt si

wijfē dat hi dese gelikenis teghē haer ghesept hadde.

Eñ (op hē) wachtende/ hebbē si wt ghesondē laech leggers/ die welc hē (seluē) rechtuaerdich wuepnen soudē/ op dat si hē vanghē soudē/ in woordē/ eñ leue rē hē de princelicheit eñ macht des stathouders Eñ si hebbē hē geuraecht seggende. Meester wi wetē dat ghi rechtelic segt/ eñ leert/ eñ ghi en siet gheen ploen an mer ghi leert die wech gods met die waerhz. Is it geoorlokt dat wi dē Keyser tribupt genē okt nz? Eñ als hi haer loosheit wrēt heeft/ so heeft hi tot hair gesept/ wat tempteert ghi mi? toent mi den penninch. Wiēs welt eñ opstrikt heeft si? (Eñ) antwoordende/ hebbē si ghesept/ des Keysers. Eñ hi heeft haer ghesept. Daer om geeft dā dē Keyser dat dē Keyser toe wroort/ eñ God dz God toe wroort. Eñ si en hebbē zijn woort niet mogē straffē voor t volc/ eñ verwondert zijnde vā zijn antwoort/ so hebbē si ghesweghē.

Eñ daer zijn tot hē ghecomē sommighe vandē Saduceen/ dpe welc vlaechē/ datter een vrisenis is/ eñ si hebbē hē gheuraecht seggende. Meester Moyses heeft ons ghescreuē. Is it saech dat pemants broeder ghestoruē is/ een wijf hebrende/ eñ hi sonder kinderē eñ verwechē sine broeder saet. Aldus warē daer seuē broeders/ eñ die ierste heeft een wijf ghenomē/ eñ is sonder kinderē ghestoruē. Ende die tweede heeft haer ghenomē/ eñ hi is (oec) sonder kinderē gestoruē Eñ die derde heeft haer ghenomē/ eñ des gelijcs oec die ander seuē/ eñ si en hebbē gheen kinderē ghelatē eñ zijn gheslorē. Eñ ten laetstē vā allē/ is dat wijf oec gheslorē. Daer om/ wiens wijf salt dan wesen in die verrisenis? want die seuē hebbē haer tot een wijf ghehadt. Eñ antwoordende/ heeft Jesus haer gesept. Die kinder vā dese werelt die trouwē wiuē eñ worde ghetrout. Mer die gene welck die (toecos

Mat. 22. b
Mar. 12. b
Rom. 13. b
Mat. 22. c
Mar. 12. b

mende)tijt/eñ de verrijsenis wtē wodē waerdich ge
rekēt sullē wozdē/die en nemē gheen wiuē/noch en
gheuē te huwelic/wāt sij niet meer sterue en moghē
wāt sij zijn gelijc dye engelē/eñ tzijn kinderē gods/in
Mdien dattet zijn kinderē des verrijsenisse. Wer oz die Exo.3.b
wodē vrijsen soudē(dat)tkoont Moyses oec/biden
dzen boem/als hi sept(Dat)die heer is een god vā
Abzahā/eñ een god vā Jsaac/eñ een god vā Jacob.
Eñ god en is geen god)der wodē/mer der leuendē/
wāt alle leuē sij hē. Eñ sommige der scribē antwoor
dende/hebbē sij gheseyt. Meester ghi hebt wel ghe
sept/eñ sij en dzisten hē niet meer pet vraghen.
Wer hi seyde tot haer. Hoe segghē sij dat Christus Mat.22.a
Dauids soen is? eñ David self sept int boeck der psal Mar.12.b
mē. Die heer heeft gheseyt mijnen heer/sit aen mijn Psal.109
rechterhāt/ter tijt toe dat ic settē sal uwe viandē tot
een voetscamel dijnre voetē. Daer so noemt hē Da
uid een heer/eñ hoe isset zijn soen? Eñ alst al volck Mat.23.a
hoozde/heeft hi zijn discipulē geseyt. Wacht(v)van Mar.12.d
dē scribē/dye daer wandelē willē in langhe cleede
ren/eñ beminnē die groetinghe op dē marctē/eñ die
ierste stoelē inde synagoghē/eñ dat voorsittē in dye
tafele. Die welcke bijndē dye huysen der wedwen
bueynsendē langhe ghebedē. Dese sullē grooter ver
wemenisse ontfangē.

¶ Dat.xxi.capittel.

Mde omsiendē/heeft hi gesien die gene/die Mar.12.b
daer giftē in dye(tempel)kist wozpē rijcke
(ludē)Eñ hi heeft gesien/een arm weeuwē twee mi
nutē gelts wozpendē/eñ hi heeft gheseyt. Voorwaer
segge ic v/dat dese arme wedue/heeft meer ghewoz
pē dā(sij)alle gader wāt alle dese hebbē tot gods gif
tē ghewozpē vā tghene dat haer overvloedich was
Wer dese heeft vā haer armoede/al haer substancie
B die sij had ghewozpē. Eñ als sommighe seydē van
dē tempel dat sij met schoone steenē eñ ghiftē vercert

Mat.24.a was so heeft hi gheseyt. Die daghē sullē comē/inde
Mat.13.g welckē vā tgene dz ghi siet die(een steen op dē(ande
Luce.19.g rē)steen nz gelatē sal worde die niet wt gheropt sal
worde. Eñ si hebbē hē geuraecht seggende. Meester
wanneer sullē dese dinghē wesen. Eñ wat teekē(is
ser)wanneer dese dinghē toecomende zijn? Eñ hi hes
uet geseyt. Siet toe/op dat ghi niet verleyt en worst.
Wāt daer saller veel comē onō mijnē naem/seggen
de/dat si Christus zijn/eñ die tijt naect/daer om en
volcht haer niet. ✝ Voort als ghi hoorē sult(vā)oor
loghē eñ oplopē/eñ wilt nz vuaert worde dese
dinghē moetē(erst)gesciē/mer tē is ter stont geen
eynde. Doe seyde hi haer. Dat(een)volck sal teghen
(tander)volc op staen/eñ dz(een)rijc teghē(tander)
rijc/eñ groote aertbruinge sullē daer wesen op plaet
sen eñ diertijden/eñ pestilencien eñ vuaernissen/eñ
groote teckenē sullen daer inden hemel wesen.

Joan.15.c Mer voor al dese(dinghē)so sullē si hair handē in v
laen/eñ(v)vuolgē/leuerende(v)an die synagogē eñ
herherē trechēde(v)tottē comingē/eñ rechters ō mis
nē naē mer tsal v gebuerē tot getuchnisse. Daer om
hout vast in v hertē/dz ghi nz te vorē en denct/om v
te vantwoorde wāt it sal v gheuē een mont eñ wijs
heit/dē welckē/niet en sullē moghē weō staen al die
gheen die v teghē wesen sullē. Eñ ghi sult gheleuert
worden/oec vā v ouders/eñ broeders/eñ maghen eñ
vriendē: eñ sullē dē sommighē wt v dē wot aen doen
Eñ ghi sult(vā)alle menschē vhaet worde om minē
naem/eñ een haer wt v hooft en sal daer niet vloriē
gaen. In v lijdsamicheyt suldi v sielen besitten. *

✝ Eñ als ghi sien sult/dat Hierusalē omgecingelt
werdt vandē heerscarē. Dan sult ghi wetē/dat hair
verlatenis aen staet. Die dā in Judea zijn/die vlien
totten berghen/eñ die int middē(vā Hierusalē zijn)
die gaen wech/eñ die inde landē(zijn)die gaen daer

niet in/wāt dit zijn dye daghē des wraecks/op dat
Ē tet al volbracht werde datter gheschreuē staet. Wer
wee den kint draghendē/eñ dye mettē wilt voeden
in dien daghen. Wāt daer sal een groote tribulacie/
op aerde wesen/ende toernicheit in dit volck. Ende
si sullen int scerp vā tsweert vallen/si sullē gheuan
ghē ghelept worde in alle nacien. Eñ Hierusalē sal
met voetē ghetredē worde vā den heydenē/tot dat
die tijden der heydenen verualt worden.

✠Eñ daer sullē teekenē wesen in die son eñ maen/ Ioue.2.e
eñ sterrē/eñ inder aerdē bangicheit der menschē/ouer- Mat.24.e
mits confups vā gelupt der zee/eñ der vloedē/eñ die Mar.13.e
menschē sullē verdwinē vā vrees/eñ verwachtinge
der dinghē/die de ganse werelt ouer comē sullē. ✠
Wāt die crachtē der hemelen sullen bweghē worde
Eñ dā sullen si den soen des menschen sien comen
in een wolck met macht/ende groote glorie.

Eñ als dese dingē bginnē te geschien/so slet op/eñ
✠ heft v hoofdē op/wāt v verlossinghe is na bi. Eñ hi
seyde haer een gelikenis. Beslet dē bigelwem eñ alle
bomē als si nv bruchtē voortbringhen/dit slendē/so
weet ghi wt v selue/dat nv die somer aenstaet. Also
ghi mede/als ghi dese dinghē slet ghescien/so sult ghi
wetē/dattet rijck gods na bi is. Woorwaer ic segge
v dit geslacht en sal niet verbi gaen/eer dat al dese
dinghē ghesciet sullē wesen. Hemel eñ aerde sullen
vergaen/mer mijn woordē sullē niet vergaen. ✠

✠Eñ wacht v op dat bi auontuer v hertē niet bes
swaert en worde/met gulsicheit eñ dronckenschap eñ
wer sorchuoudichedē vā dit leuē/eñ dat diē dach on
uersiēs v nz ouer(dē hals \come wāt als een strick so
sal si ouer comē op alle die dair sittē opt aensicht des
geheelē aertrijcs. Aldus so waect alle tijt biddende/
op dz ghi werdich wort tōtulē al dese dingē die dair
toecomēde zijn eñ staē(mocht)voor dē soē des mēsce. ✠

Eñ des daechs so leerde hi indē tempel/ mer snachs wtgaende/ so verkeerde hi indē berch/ die ghenoemt wort/ der olyuē (berch) Eñ al tvolc quā indē daghes raet tot hē/ op dat sī hē indē tempel hoorē soudē.

¶ Dat. xxij. capittel. ✠

ENde die hoochtyt van azimorū stont aen/ die welcke Paelschē hiet. Eñ die princē der prieſterē eñ die scribē/ sochtē hoe sī hē wodē souden/ wāt sī vreesden tvolck.

Mat. 26. a
Mar. 14. a
Joan. 11. f

Eñ sathanas is ghegaen in Judā/ welcks bynaem was scariotes/ die daer vā tgetal der twalefuē was eñ hi is wech gegaen/ eñ heeft gesprokē met dē princē der prieſterē eñ burgemeesterē hoe dat hi hē haer soude leverē. Eñ si zijn verblijt geweest eñ si hebbē een compact ghemaect/ dat si hē gheit gheuē soudē. Eñ hi heeftet (haer) beloeft/ eñ hi socht bequaemheyt/ op dat hi hē soude haer leueren sonder scaren.

Eñ die dach vā azimorū is ghecomē/ in welckē het vā node was/ dattet paeschlā ghedoot soude worde. Eñ hi heeft gesondē Petrū eñ Joannē seggēde/ gaen de bereyt ons tpaeschlā/ op dat wijt etē moghē. Eñ si hebbē hē geseyt/ waer wildi dy wijt bereydē? Eñ hi heeft tot haer geseyt. Siet/ als ghi in die stat coemt/ so sal v te gemoet comē een menſce/ dragēde een aerdē vat waters/ volcht hē in thuys daer hi in gaet/ eñ gi sult dē baes des huysgelins seggē. Die meester seit v/ waer is die herberch/ daer ic tpaeschlā myn discipulē etē mach? Eñ hi sal v tonē een groote eerlael geplauept/ bereytet daer. Eñ gaende/ so hebbē zijt gevondē/ gelijckerwijs als hi hatr geseyt hadde/ eñ si hebbē tpaeschlā bereyt. Eñ alset bequaem tijt was/ so is hi gheseté/ eñ die. xij. apostelē met hē.

Eñ hi heeft haer geseyt. Met vlangē heb ic begeert dit paeschlā met v te etē/ eer dy ic lijde/ wāt ic seg v/ na dese tijt en sal ic hier af niet etē ter tijt toe/ dattet

Sault werdet int rÿcke gods. Eñ als hÿ dē cop genomē hadde/so heeft hi gedāct eñ gesept. Neemt dz/eñ deelt onō v/wāt ic leg v/dz ic nz dunckē en sal vā die vrucht des wÿngaerts tot dattet rÿck gods coēt. Eñ als hi throot genomē hadde/eñ gedanct/so heeft hÿt gebrokē/eñ haer gegeuē seggēde. dz is mÿn licha me dz voor v gegeuē wort/wet dit i mÿnre gehooch nisse/desgelÿcx(nā hi)oec dē kelch/na dat hi tauontmael gegetē had seggēde. Dit is de kelck des nieuwe testamēt i mÿn bloet/dz voor v wtgestort sal wordē Mochtās/set/die hant mÿns braders/is met mi in die tafel. Eñ die soen des menschē gaet/na dattet vā hē gesciet is/mer wee dien mensch/wer welc hi verradē sal wordē. Eñ ū hebbē beginnē te vraghē/onō haer seluē/wie vā haer dattet waer/die dz wē soude.

¶ Eñ dair is een twist onō haer gesciet. Wie dat vā haer die meeste soude schinen te wesen. Eñ hi heeft haer gesept. Die coningē der heydēnē die hebbē heer scapt ouer hair/eñ die gene die macht ouer hair heb hē/die wordē goetdadige(herē)ghenoemt. Mer ghi niet also/mer die meerder onder v is/worde als die minste/eñ die de voorgangher is/als die daer dient. Wāt wie is meerō/die aen tafel sit/of die dair diēt? Is nz die aen tafel sit? Mer ic bi int middel vāv als die dair diēt/eñ ghi zÿt die met mi gebleuē zÿt i mÿn tentatiē. Eñ ic verep v/gelikerwÿs als mÿn vaō mi trÿck verept heeft/op dat ghi moecht etē eñ dunckē/aen die tafel in mÿn rÿck/eñ sittē op die stoelen oordeelende die.xij.ghellachtē vā Israel. *

Eñ die heer heeft gheseyt tot Symon: Symon/siet sathanas heeft v vrgeert om te siftē als terwe. Mer ic heb voor v gebedē/op dat v gelooc nz en ontbrect. Eñ als ghi wkeert zÿt/so sterct v broeders. Eñ hi heuet hē gesept. Heer ic bē met v verept/indē kercker/eñ indē dot te gaen. Eñ hi heeft gesept. Ick segge v

Joan.6.c
1.Cor.11.c
Mat.26.c
Mar.14.c
Mat.20.d
Mar.10.c
Mat.19.d

Petre/die haen en sal huydē niet crayen/eer dat ghi
driemael verlaect hebt/mi te kennen.

Mat.26.d Eñ hi heeft haer geseyt. Als ic v gesondē heb sonder D
sackē eñ talsche eñ schoenē/heeft v yet ghebrohē? Eñ
si hebbē geseyt. Niet. Daer om heeft hi hair geseyt.
Mer nv/die nv een sackē heeft/dye neemtet(voor
hē)desgelijcks oec een talsche/eñ die gheen en heeft/
die vercoop zijn rock/eñ coop een sweert. wāt ic seg
v/dattet geen datter geschreuē staet/dz moet noch in
Esay.53.d mi volbrocht worde. Eñ met dē twolen is hi ghere-
kēt/wāt die dinghē die bā mi(geschreuē zijn die heb
bē een eynde. Eñ si hebbē geseyt. Heer/siet hier twe
sweerdē. Eñ hi heeft haer gheseyt. Tis ghenoch.

Mar.14.d Eñ wtgegaē zijnde/so ginc hi als hi gewoen was/
tottē olijfberch/eñ die discipulē zijn hē oec gevolcht.
Eñ als hi tottē plaets gecomē was/so heeft hi haer
geseyt/bidt/op dz ghi nz in en gaet i verzoeking. Eñ hi
bā hair geschepdē zijnde/ontrēt(so vre)alsmē nz een G
steē worpē soude/eñ zijn knieē gevvgē hebbēde/so bad
hi seggēde. Vad/ist saeck dz ghi wilt/so neemt desen
kelch bā my. Mer nochtās niet mine wil/mer den
uwē moet gheschien. Eñ een engel vtē hemel/heeft
hē gheopēbaert/sterckende hē. Eñ vvanghē zijnde
met banghicheit/so badt hi(noch)langher. Eñ zijn
sweet was/als droppelē bloets/inde aerde lopende.
Ende als hi vander vvdinghe/op ghestaen was/eñ
tot zijn discipulen ghecomen was/soe heeft hi haer
ghevonden slapende/ouermits droeuicheit. Ende hi
heeft haer geseyt. Wat slaept ghi? Staet op/bidtet/
op dat ghi niet in en gaet in verzoinghe.

Mat.26.e Eñ als hi noch sprac. Siet een scare(ts gecomē)eñ
Mar.14.e een die Judas genoēt was/die ginc haer voor/eñ hi
Joan.18.e is bi Jesu ghecomē om hē te cussen/eñ Jesus heeft F
hē geseyt. Juda verraet ghi dē soen des menschē met
een cusch? Eñ dye ontrēt hē warē/siende datter toe

comende was/so hebbē ū hē gheseyt. Heer/sullē wi mettē swoerdē slaen? Eñ een vā haer/heeft ghesla-ghē den knecht des puns der puesterē/eñ heeft zyn rechter oer af ghesaghē. Eñ Jesus antwoordende/ heeft gesey. Ghehengtet tot hier toe. Eñ als hi zyn oer ghenaect hadde/so heeft hi hē ghesont ghemaect.

Eñ Jesus heeft gesey tot die ghene/die tot hē ghe comē warē/den puncē der puesterē/eñ meesters des tempels/eñ ouders. Ghi zyt met swoerdē eñ stocken wtghegaen als tot een moordenaer/als ic dagelicx bi v gheweest hebbe inden tempel/soe en hebt ghi v hant in mi niet ghesaghē. Mer dit is v eyghē selfs vre/ende macht der duysternissen.

Eñ ū hebbē hē gheuanghē gesey/eñ gebracht int huys des puns der puesterē. Eñ Petrus volchde vā verdts. Eñ als ū vier ontstekē haddē middē i de sael eñ ū te samē daer om gheseté warē/so heeft Petrus oec onder haer gheseté. Eñ als een die ustmaecht hē gesien hadde sittende teghē tlicht/eñ als ū de oghē op hē ghesaghē hadde/so heeft ū gheseyt. Dese was oec met hē. Eñ hi heeft hē vsaect/seggende/vrou/ic en ken hē niet. Eñ weynich daer na/een anō hē sien de/heeft gheseyt. Ghi zyt oech vā haer. Eñ Petrus heeft gesey. O mensch/ic en bē niet. Eñ alst een tyt gheledē was/bi na een vre/soe sterckt dat een ander man seggende. Voorwaer dese was oec met hē/wāt hi is oech een Galileesch. Eñ Petrus heeft gheseyt. Mensch/ic en weet niet wat ghi segt. Eñ ter stont als hi noch spraek/so heeft die haen ghecrayt. Ende die heer omgheskeert zynde/heeft hi Petrū aenghe-sien. Eñ Petrus heeft ghedacht opt woort des herē hoe dat hi hē gheseyt hadde/eer die haen crayen sal/ so sult ghi mi driemael verlaken. Ende Petrus wt ghegaen zynde/heeft hi bitterlic gheskreyt.

Eñ die mannē die Jesum hielden/die verspotteden

hē slaende/eñ sī beschoptē hē eñ sloeghē zijn aensicht/
eñ sī hebbē hē gheuraecht segghende. Prophetеert/
wie is die ghe ne die v geslaghē heeft? Eñ veel meer
anders seydē sī/blasphemerende. Eñ alst dach ghe-
wordē is/so zijn tsamē gecomē die ouders des voles
eñ die princen der priesterē eñ scribē/eñ hebbē hē in
harē raet ghebracht segghende. Sijt ghi Christus?
segtet ons. Ende hi heeft haer ghesept. Ist saech dat
ic v segghē sal/ghi en sult mi niet gheloué. Eñ al ist
dat ic v vraghē sal/ghi en sult mi niet antwoorden/
noch quijt laten. Mer van dese tijt/sal dye soen des
menschen/wesen/sittende aen de rechterhant des
crachts gods. Eñ sī hebbē alle gader ghesept. Sijt
ghi dā die soen gods? dye welcke heeft ghesept. Ghi
segt/dat icket bē. Eñ sī hebbē ghesept. Wat begherē
wi meer ghetuychs? want wi hebbent selue wt zijn
mont ghehoort.

Mat.27.a Mar.15.a Joan.18.c

Dat.xxiij.capittel.

Ende haer heele menichte opstaende/heeft
hē gebracht tot Pilatū. Eñ sī hebbē hē be-
ginnē te wsculdighē seggendē. Wi hebbē dese genon
dē vkeerende ons volc/eñ vbiedende/dē keyser tri
bupt te geuē/seggende hē Christū dē coninc te wesen
Eñ Pylatus heeft hē geuraecht seggende. Sijt ghi
die coninc der Jodē? Eñ hi antwoordē dē hē/heeft ge
sept. Ghi segtet. Eñ Pylatus heeft geseit tot dē prin
cē der priesterē/eñ dē scarē. Ic en vinde gheen sculd
in desen mensce. Eñ sī wordē sterc (roepende) segghē-
de. Hi heeft vroert dat volc/leerende wer heel Ju-
dē vgonnē hebbende/vā Galileē tot dese plaets toe.

Eñ als Pylatus hoorde segghē vā Galileen/so he
net hi gheuraecht/oft een Galileesch mensch was.
Eñ als hi (dat) vnomē heeft/dat hi vhoorde tot He-
rodes heerlichept/so heeft hi hē tot Herodē gheson-
dē/de welcke selfmede te Hierusalē was/in die da-
ghe. Eñ als Herodes Jesum ghesien heeft/soe is hi v

seer vblijt geweest/want hi nv langē tijt seer vlanghet hadde om hē te sien/want hi veel vā hē hoorde/ eñ hi hoepte dat hi sien soude eenich teyken vā hem geschien. Eñ hi heeft hē geuraecht met veel woordē Wer hi en antwoorde hē niet. Eñ die princen ō priesterē eñ schriben stondē hē stantachtelijck beschuldigēde. Eñ Herodes heeft hē vñmaet/met sijn heerscarē/ eñ als hi hē wspt hadde/heeft hi hē eē wit cleet aengedaen/eñ heeftē weē tot Pylatū gheschondē. Eñ op dē selfdē dach so sijn Pylatus eñ Herodes onē haer vrientschap dē ghewordē/wāt daer te voren viantschap tusschen haer gheweest hadde.

Eñ als Pylatus tot hē geroepen hadde die princē ō priesterē/eñ wetmeesters eñ tvolc/ so heeft hi tot haer geseyt. Ghi hebt my dese mensch gebrocht als een die tvolc vkeerēde is/eñ siet/ich in v tegēwoordicheyt vragēde/ en vinde geen saeck in dese mensch vā tgeen dair ghi hem af beschuldicht/noch Herodes niet/wāt ich v tot hem gheschondē heb/eñ siet/hem is niet gheschiet/dat den wot waerdich is. Daer om ghecastijt wesende/sal ich hem quijt laten.

Eñ twas hem van node/dat hi haer een quijt liet/ in die hoochtijt. Eñ dair om heeft die heele scaer luder geroepen/seggēde. Doet dese wech/ende laet ons Barrabā quijt/die welcke was om een oploop/dat in die stadt gemaect was/ende een doetslach/in die kercker gheworpen.

Eñ Pylatus heeft wēē om tot haer gesprokē/wil lende Jesum quijt latē. Eñ si riepen seggēde Cruyst hem Cruyst hē. Eñ hi heeft tē derdenmael tot haer geseyt. Wat heeft dese doch quaets gedaen? Ick en vinde geen saeck des doots in hē/daer om sal ich hē gecastijt quijt laten. Eñ si aenhielē met luyder stem mē/eyschende/dat hi gecruyst soude wordē/eñ haer stēmē wordē stercker. Eñ Pylatus heeft gheoordelt

Mat. 27 b
Joā. 18. g.

datter geschien soude dat sy eyschten. Ende hy heeft haer quyt gelaten dē ghenē die om den oploop ende
Joā. 19. a wotslach in die kercker gheworpen was/dē welckē sy gheeyscht haddē. Maer Jesum heeft hy tot haren wille ouer gheleuert.

Eñ als sy hem wech leyden / so hebbē sy ghegrepen eenē Symon vāSyrenen/comende wtet velt/eñ sy hebbē hem teruys opgheleyt/om dat hy dat achter Jesum draghen soude.

Ende hem volchde een groote schare vā volck/eñ van vrouwē die weenden eñ beschreyden hem. Ende Jesus tot haer geheert sijnde/heeft hy geseyt. Dochteren vā Hierusalē/en wilt niet screyen op mi/maer screyt op v seluē/eñ op v kinderē. Wāt siet/dair sullen dagē comē/in welckē sy segghē sullē Salich sijn die onruchtbare / ende die lichamē dye niet voortgebrocht en hebbē/ eñ die wtterē die niet gesoecht en hebbē. Dā sullen sy beghinnē te seggē tot dē berghen valt op ons/eñ tot den houelen/bedect ons. Want ist saeck dat sy dit doen in eē groen hout/wat salder geschien in een dorre?

Eñ dair wordē nech twe ander schalcken met hē gheleyt/om dat sy gedoot soudē wordē. Eñ na dat sy gecomē sijn in een plaets/ die genoemt wort Caluaria/dair hebbē sy hē gecruyst Eñ die moordenarē dē eenē an die rechterhāt/dē anderē an die slinckerhāt. Eñ Jesus seyde. Vader/vgheeftet haer/ wāt sy weten niet wat sy doen. Eñ sijn cleederē deelende/hebbē sy tlot geworpen. Eñ tvolck stont vwachtende/ende die princen bespotteden hem/met haer seggende. Hy heeft ander(menschen)gheholpen ghemaect/maeck hē seluen gheholpen/ is hy Christus die wtuercoē Gods. Ende die ruters comende bespotten hem ooch/ ende hem azijn gheuende/ende seghgende. Is saeck dat ghi sijt die coninck der Joden/maect v(seluen)ghe-

sont. Ende dat opscrift was op hem geschreuen/met Griecksche/eñ Latijnsche/eñ Hebreeusche letteren/

Dit is die coninck der Joden.

F Eñ een vā de moordenarē die daer hingen blasphemeerde tegen hē/seggende. Jst saec dat ghi Cristus sijt/so verlost v selue eñ ons mede. Maer de anderwoordēde/ heeft hē gestraft/seggēde. Eñ vreest ghi oick god niet/daer ghi in die selfde pijn sijt? eñ wi leker wel te recht/want wi loon na onse werchē ontfanghē. Maer dese heeft niet quaets gedaē. Eñ hi seyde tot Jesum. Heer/ gedenct doch mijnre/als ghi in v rijc comē sult. Eñ Jesus heeft hē geseit Voerwaer seg ic v. Hudē sult ghi mi wesen int paradijs.

Eñ het was bi na die seste vre/eñ duysternissen sijn der gheworde opt heele aertrijc/totter negender vre. Eñ die son is verdonckert gheworde/ eñ tcleet des tē tels is te haluē ghescoert. Eñ als Jesus met groter stēme geroepē hadde/so heeft hi geseyt. Vaē in dinē handē bevele ic minen gheest. Eñ als hi dit gheseyt

G hadde/so heeft hi den gheest gegeuen.

Eñ als Centurio ghesien hadde datter gewert is Psal.30.
so heeft hi God geglorificeert/ seggēde. Warachtich dese mēsce was rechtvaerdich. Eñ al die scaren die gecomē waren tot dese vscouwinge/eñ ghesien had dē die dingē die daer geschiedē/die ghingē weē om/slaende voer haer wrsten. Eñ al sijn vriendē/ eñ die vrouwē die hē ghevolcht warē van Galilea stondē dā herre dese dinghen siende.

Eñ siet/een man ghenaemt Joseph/die daer was Decurio/twelc was een goet mā eñ rechtvaerdich/ dese en hadde niet gecōsenteert in harē raet eñ daet (eñ) hi was gesprotē vā Rimathia/een coetse stadt die welcke oick mede vwachtede dat rijke gods. Dese is tot Pylatū gegaen/ende eyschte Jesus lichaē. Eñ dat af genomē hebbende/heeft hijt in een linden

cleet bewondē/eñ heeftet gelept int graf/twelc in eē
steen wt gehoudē was/ in welck noch noept yemāt
gelegen hadde. ✱

Eñ twas dē dach vā Parasceue/eñ die sabboth be-
gan te schinē. Eñ die vrouwē die gheuolcht waren
(ende)met hem vā Galilea gecomē warē/die hebbē
t graf gesien/eñ hoe sijn lichaē gelept was. Eñ weē
om gecomē sijnde/so hebbē si costelijcke crudē eñ sal
uen bereyt/ eñ optē sabboth hebbē si geswegē na dy
ghewdt. ¶ Dat.xxiij. Capittel. ✢

Joā.20.a Mat.28.a Mar.16.a

Ende op een vādē sabbathē smorghēs seer
vroech/so sijnse tottē graue ghecomē/bien
ghendē die crudē dye si bereyt hadde. Eñ si
hebbē geuondē dē steen vā t graf gewēlelt. Eñ inge
gaen sijnde/en hebbēse tlichaem des heerē Jesu niet
geuondē. Eñ het is geschiet/als si dair om vīlaghen
waren vā hertē/liet/twee mannē hebbē by haer ge
staen in blinckendē cleedrē. Eñ als si vraert warē
eñ taenlicht na die aerdē sloeghē so hebbē si tot haer
geseyt/wat souct ghi/dē leuēdē met dē dodē? hi en is
hier niet/hi is verresen. Gedenct hoe dat hi v geseyt
heeft/de hi noch in Galileen was/ seggēde. Dattet
vā node soude wesen/dat die soen des menscen ghele
uert soude worde in de handē ō sondarē/eñ gecruyst
wordē/eñ den derdēdach verrisen. Eñ si hebben sijn
woordē gedachtich geweest. ¶ Eñ weē om gegaen
sijnde vā t graf/so hebbē si alle dese ghewotscapt die
elf(discipulē)eñ alle dē anderē. Eñ het was Maria
Magdalena/eñ Joāna/eñ Maria Jacobi/eñ die an
dere die met haer warē/die welcke dese dinghē tot-
ten apostelē seydē. Eñ haer woordē schenē bi haer te
wesen als ydele clappagie/ eñ si hebbē haer oick niet
gheloofft. Eñ Petrus opstaēde/is tottē graue geloo-
pen/eñ neder wckēde heeft hi gesien dye linde lakenē
alleen liggēde/eñ hi is wech gegaen ō wonderēde in

hē seluē/tgeen datter gewert was. ✠
✠ Eñ siet twe vā haer ghinghē op die selfdē dach tot een casteel/twelc lach vā Hierusalē een spaci vā lr.stadiē (eñ) twas genoēt Emaus. Eñ si sprakē tsamen vā alle dese dinghē die dair ghewert warē. Eñ het is gheschiet/als si (aldus) tsamē sprakē eñ malcā- Mar.16.a
derē vraechdē/ dat Jesus aencomēde/ghinc tsamen Mat.28.a
met haer/ mer haer oghen worde gehoudē/dat si hē niet kennē en souden. Eñ hi heeft tot haer geseyt. Wie sijn dese sermonē dye ghi tot malcander vhaelt al gaēde/eñ ghi sijt vroeuich? Eñ een genoemt Cleophas/antwoordēde/heeft hē geseyt. Sijt ghi alleen vā butē (gecomē) in Hierusalē/en en weet ghi niet wat dair geschiet is in dese daghen? welcken hi ghe seyt heeft. Wat?
Eñ si hebbē hē gheseyt/vā Jesu vā Nazareth/dye welcke was een mā (eñ) ppheet/machtich in werckē eñ woerdē/voer God/eñ al tvolc/ eñ hoe die opperste priesters eñ onse princē hē geleuert hebbē tot dē vveminge des wots/eñ si hebbē hē gecruyst. Eñ wi hoeptē vr hi was de ghene die Israhel vlost sou de hebbē. Eñ hier en vuē/so ist hudē dē derdē dach/ dat dese geschiet sijn. mer sommighe vrouwē vt ons die hebbē os vuaert/die welcke voer tlicht geweest sijn tottē graue/eñ als si tlichaem niet gheuondē en haddē/so sijn si gecomē seggēde. Dat si oick een opēbaring der engelē gesien hebbē/ die welcke seydē vr hi leeft. Eñ sommige vā die met ons warē/sijn heen gegaen tottē graue/ eñ si hebbēt also geuondē gelijc als dye vrouwē geseyt haddē/mer hē en hebbē si nr geuondē. Eñ hi heeft tot haer geseyt. O dwasen/eñ traghe vā hertē/om te gelouē in al tgeen dr dye ppho hetē gheseprokē hebbē. En wast niet van node dat Christus dit lijdē soude/ eñ also in sijn gloue gaen? Eñ hi heeft tegonnē vā Moyses/eñ alle propheten

eñ wdaydē haer in alle de scriften die dinghē die hā hem waren. Eñ ū sijn ghenaket bi den casteel dair ū toe ghingen/eñ hi wueynsde hē verder te gaen. Eñ ū hebbē hem gedwonghē seggende Blijft bi ons/wāt het gaet ten auont/eñ den dach is gedaelt. Eñ hi is in gegaen met haer.

Eñ het is geschiet/als hi met haer sadt/ so heeft hi tbroot ghenomen/eñ ghebenedijt/eñ ghebroken/ eñ gaft haer. Eñ haer oghē sijn geopent/ eñ ū hebbē hē ghekent/eñ hi is verdwenen vā haren oghen. Eñ ū hebbē ghesept onder haer. En brande ons hert niet in ons/doe hi ons sprac indē wech/eñ opende ons in die scriftē? Eñ op die selfde vre opstaende/sijn ū we der om ghegaen tot Hierusalē/ eñ ū hebben gheuon den vgadert die elue/eñ die met haer warē/ seggēde. Die heer is warachtich vresen/ eñ hi heeft Symoni geopenbaert. Eñ ū vertelden die dinghē die ghe schiet waren in den wech/eñ hoe dat ū hē wkenden int breken des broots. ✳

Joā 20. e. ✠ Eñ als ū dit sprakē/so heeft Jesus self gestaen int middel van haer/eñ sept haer. Vrede (ū met) v/ Jr went/en wilt niet vreesen. Eñ ū verbaest eñ vere uaert sijnde/meendē ū een geest te sien. Eñ hi heeft haer gesept/waer om sijt ghi vntoert/eñ (waer o) op climmen die gedachten in v herten? Siet mijn han den eñ mijn voetē/want ic went self. Handelt my/ eñ vliet/want een gheest en heeft vleesch/noch benē/ als ghi siet dat ic hebbe. Eñ als hi dit gheseyt hadde so heeft hi haer getoont handē eñ voeten. Eñ als ū noch niet en gelooften/vā blijscap/eñ vwonderbē/ so heeft hi haer gheseyt. Hebt ghi hier wat te eten? Eñ ū hebben hē ghebrocht een stuck van een gebra den visch/eñ wat van honich ratē. Eñ hi heeftet ge nomen/eñ ghegeten voer haer.

Eñ heeft tot haer geseyt, Dit sijn die woorden die

ick tot v gheſprooken heb/doen ick noch met v was.
Dattet van node ſoude weſen/dat alle dinghen ver
uult ſouden worden/die van mi geſcreuen ſijn in de
wet Moyſi/eñ(in die)prophetē eñ pſalmen. Doen
heeft hi haer den ſin gheopent/op dat ſi dye ſcriften
verſtaen ſouden/eñ heeft haer gheſeyt Aldus ſtatet
gheſcreuen/eñ alſoe moſt Chriſtus lijden/eñ verri-
ſen ten derden dach/eñ(dair moſt)penitencie in ſinē Actu.17.a
naem gepredict worden/eñ quytſcheldinghe ō ſondē
onder alle menſchen. ✶ beghinnēde vā Hieruſalē.
Eñ ghi ſijt getuyghen hier af.
✝ Eñ Ic ſeynde die beloftenijſſe mijns vaders op
G b.Eñ ſidt ghi in die ſtadt van Hieruſalem/tot dat v Actu.1.a
wort aenghedaen die cracht van bouen.
Eñ hi heeft haer buyten gelept tot in Bethanien/
eñ als hi ſijn handen om hooch geheuē had/ſo heeft
hi haer gheſeynedijt. Eñ het is geſchiet/doen hi haer
gheſeynedide/ſoe is hi van haer ghegaen/ende hi
worde gheuoert in den hemel. Eñ als ſi hem
aenghebeden haddē/ſijn ſi wederer om ghe
gaen te Hieruſalem/met grooter blij-
ſchap/eñ ſi waren altijt inden tem
pel God louende ende ghebenes
dijende. ✶ Amen.

Hier is beleynt
Sinte Lucas Euangelie.

Hier na volcht Sinte Joannes Euangelie

Dat eerste Capittel. ✠

In begin was twoort/ ende twoort was bi God ende God was dat woort dit was in tbegin bi god Alle dinghe sijn doer hē gemaeckt. Ende sonder hē en isser niet ghemaeckt/datter ghemaeckt is in hē was tleuē. Ende tleuē was tlicht ō menschē/ende tlicht schijnt in die duysternissen/ende die duysternissen en hebbēt niet begrepē.

Mat.3.a

Dair was een mensch vā God gesondē/wiens name was Joannes. Dese is gecomē in een getuych/ om getuych te geuē vā tlicht/ op dat alle menschen doer hē geloue sondē. Hi en was dat licht niet/ maer dat hi ghetuych soude gheuē vā tlicht. Het was een warachtich licht/twelck verlichtet alle mensch die dair inde werelt coemt. Twas in die werelt/ende die werelt is doer hē gemaeckt/ende die werelt en heeft hē niet gekent. Hi is in sijn eygē gecomē/ende die sijne en hebbē hē niet ontfangē. Ende so veel alsser hē ontfanghē hebbē/die heeft hi macht ghegeuē dat si mogen Gods kinderē wordē/de ghene die in sinē naem ghelouen/die welcke niet wt dē bloedē/noch wt dē wille des vleysch/noch wt dē wille des mans/ maer wt God gheboren sijn.

Ende twoort is vleesch gewordē/ende heeft in ons gewoont/ende wi hebbē sijn glorie gesien/ een glorie als van een enighen gheboren des vaders/ vol van gracie ende warachticheyt. ✠

Mat.1.d
Lu.3.e

✠ Joannes getuyget dair af/ende roept/seggende. Dit was hi/daer ic v af seyde/ Na my sal hi comen die voer mi geweest heeft/wāt hi was eer dā ic.

Mar.1.a

Ende vā sijn volheyt hebbē wi alle gaē ontfanghē gracie om gracie. Wāt die wet is doer Moysen gegeuē. Die gracie ende waerheyt is doer Jesum Christū geschiet.

Niemant en heeftet opt God gesien/ die eenighe ge
wrē soen/ die dair is in die schoot des vaders/die he
uet vtelt. Eñ dat is dat getuychnis vā Joānes. Als Lu.3.c
die Joden/Priesteren/eñ Leuiten gesonden hebbē Mat.3.a
vā Hierusalē tot hem/om hē te vraghē/wie sijt ghi.
Eñ hi heeftet wleden/eñ niet vlaet/eñ hi heeft wle
ten. Ic en ben Christus niet. Eñ si hebben hem ghe
vraecht/wat dan? Sijt ghi Helyas? Eñ hi seyt. Ic
en bent niet. Sijt ghi die propheet? Eñ hi heeft ghe
antwoort Neen. Dair om hebbē si hem geseyt. Wie
sijt ghi? op dat wi een antwoort gheuē moghen den
ghenen die ons ghesondē hebbē. wat segt ghi van v
seluen? Hi heeft geseyt. Ic ben een stemme die daer
roept in die woestenie/ wrept den wech des heren/
als Esayas de propheet gheseyt heeft. Esa.40.a
D Eñ die gesondē warē/die warē vten pharizeē/ eñ
si hebbē hē gevraecht eñ geseyt. Waer ō so woopt ghi
dā/en sijt ghi Christus niet? noch Helyas? noch Pro
pheet? Joānes heeft haer geantwoort seggēde. Ic
woop int water/mer hi staet middē onder v/die ghi nv
en kent/dat is de ghene/die na my comē sal/die voer
mi geweest is/wiēs ic nv waerdich en bē/te ontbin
dē dē bāt vā sijn schoe. Dese dingē sijn in Bethanie
geschiet/ouer die Jordaē/dair Joānes woopte. ✶
✶ Daechs dair an/siet Joannes Jesum tot hē co
mende/eñ heeft gheseyt. Siet/dit is dat lam Gods/
twelc die sondē d werelt wech neemt/dit is de geen
dair ic v af seyde. Dair is een mā na my gecomē/die
voer mi geweest is/wāt hi was eer dā ic/eñ ic en kē
de hē niet/mer op dat hi in ysrael opēbaer mach woz
E den/dair om ben ich gecomē wpēde int water.
Eñ Joānes heeft getuycht seggēde. Wāt ic heb ge Mat.3.d
sien/dē geest in die gedaēt vā een duue neder dalēde vā Mar.1.b
dē hemel eñ hi heeft op hē gebleuē/eñ ick en had hē Lu.3.d.
niet gekent/mer die my ghesondē heeft om te wpen

int water/dye heeft mi gesept. Op wiē dat ghi den geest neder dalende sien sult/eñ op hē bluēde/ dat is die ghene die dair doopt met den heylighen gheest. Ende icк hebt ghesien/ende hebt getuycht dat dit de soen Gods is. ✶

Daechs dair na/stont Joannes weē om eñ twee wt sijn discipulen/ eñ siende Jesum wanderende/ seyt hi. Siet dat lam gods. Eñ twe discipulē hoordent hē leggē. Eñ si sijn Jesum geuolcht. Eñ Jesus omgekeert sijnde/eñ siende haer hē volgēde/so seyt hi haer. Wat soeckt ghi? De welcke hebbē gesept Rabbi/dat geseit is/alst vertult is/meester. Waer woont ghi? Hi seyt haer. Coemt/eñ siettet. Si sijn gecomē eñ hebbē gesien waer hi bleef/eñ si sijn bi hē gheblenen dien dach/eñ het was bi na tien vren.

Andreas een broeder van Symō Petrus wasser een vandē twee/diet vā Joanne gehoort haddē/eñ hem gevolcht warē. Dese heeft Symonē sinē broeder ten eerstē gheuondē/eñ seyt hem. Wi hebbē gheuondē Messiam/dwelck is te legghē Christus. Eñ hi heeft hē tot Jesum gesept. Jesus hem aengesien hebbende/heeft gheseyt. Ghi sijt Symō een soen vā Johāna. Ghi sult ghenoēt worden Cephas/twelck suydt als Petrus. ✝

Daechs dair an/heeft Jesus willē gaē in Galileē Eñ hi heeft Philippū gheuondē/eñ seyt hē. Volcht mi. Eñ Philippus was vā Bethsaida/de stadt dair Andreas eñ Pieter (wt warē) Eñ Philippus heeft gheuondē Nathanael/ eñ seyt hē. Wi hebbē gheuondē Jesum vā Nazareth Josephs soē. Vādē welckē Moses in die wet gescreuē heeft/eñ die ppheтē. Eñ Nathanael heeft hē gheseyt. Mach vā Nazareth wat goets comē? Philippus seit hē. Coemt eñ siettet.

Jesus heeft gesiē Nathanael comēde tot hē/ eñ hi seyt vā hē. Siet/eē warachtich Israelijt/in welc-

ken geen wdzoch en is. Nathanael sept hē. Waer af kendi mi? Jesus heeft geātwoort eñ heeft hē gesept Eer dat Philippus v riep als ghi onō dē vijchboom waert/so sach ic v. Nathanael heeft hē geantwoort eñ sept. Rabbi/ ghi sijt die soen gods/ghi sijt die Co ninck vā Israhel. Jesus heeft geātwoort eñ hē gesept. Wāt ic v gesept heb/dat ic v sach onō dē vijgeboom/so geloofst ghi. Ghi sult meerō dinghē dā dese sien/eñ hi sept hē. Voerwaer voerwaer seg ic v/ghi sult sien dē hemel open/eñ die enghelē Gods opclimmē de eñ afclimmende op die soen des menschē. ✻

C Dat. ij. Capittel. ✣

A Nde des derdēdaechs is dair bruloft gehouden te Cana i Galileē/eñ Jesus moeder was dair. Eñ Jesus eñ sijn discipulē is oick ghe roepē tot de bruloft. Eñ na datter wijn gebrec was so sept de moeder Jesu tot hē. Si en hebbē geen wijn Jesus sept haer/ Vrouwe/wat is mi met v? Mijn vre is noch niet gecomē. Eñ sijn moeder sept den dienaers. So wat hi v seggē sal/doet dat. Eñ dair waren ses steenē cruyckē geset/ na de manier ō reynigin ghe d Jodē/elck twee oft drie matē houdende.

B Eñ Jesus sept haer. Vult de cruyckē met water. Eñ si hebbēse tot wuē toe gheuult. Eñ hi sept haer. Schenct nu/eñ brenctet dē opersten tafelmeester/eñ si hebbēse gebracht. Eñ na dien dat die opperste tafelmeester gesmoeft hadde/dat water/in wijn vandert wesende/eñ niet en wist vā waē dattet was/mer de dienaers die twater geput haddē/wistēt. So roept hi dē bruegō/eñ sept hē. Alle mēsch set int beginsel goede wijn/eñ als si dronchē geworde sijn/so set hi den arger is: ghi hebt dē goedē wijn gehoudē tot nu toe.

C Dit beghinsel der teykenē heeft Jesus ghedaen te Cana in Galileē/eñ heeft opēbaer gemaect sijn glorie. Eñ sijn discipulē hebbē in hē geloofft. ✻

Hier na is hi neder geclommē in Caphernaū/ende
sijn moeder eñ sijn broeders/eñ sijn discipulē. Eñ heb
bē dair niet veel daghen gebleuen.

✠ Eñ die Paeschen ō Jodē was na bi. Eñ Jesus
is opgeclōmē te Hierusalē/eñ heeft geuondē indē tē
pel die genē die vcoftē ossen eñ scapē eñ duue eñ wis
selaers sittēde. Eñ als hi een geessel gemaect had vā
coerdē/so heeft hise al wtē tēpel gewozpē te samē sca
pen eñ ossen/eñ tgelt ō wisselaers heeft hi wtgestort
eñ heeft die takelē omgewozpē/ eñ tot die gheen die
dair duue vcocten/heeft hi gheseyt/brenct dit vā hier
eñ en wilt niet mahē dz huys mijns vaders eē huys
des comāscaps. Eñ sijn discipulē sijn gedachtich ghe
wordē datter gheschreuen was. Dye toernighe liefte
dijns huys heeft mi gegheten.

Mat.21.b Lu.19.g

Dair ō hebbē hē die Jodē geantwoozt eñ geseyt.
Wat teyhē toēt ghi ons dz ghi dit wet? Jesus heeft
geantwoozt eñ heeft geseyt. Ontbint desen tēpel/eñ
in drie dagē sal ic hē opzechtē: dair ō hebbē die Jodē
geseit. In.xlvi. iaer is desen tēpel getimmert/eñ sult
ghi hē opzechtē in drie dagē? Mer hi spzac vā dē tē
pel sijns lichaēs. Dair om als hi vzesen was vandē
wot/so sijn sijn discipulē gedachtich gewordē/dz hi
dit haer geseyt hadde/eñ li hebbē geloobt die scriftu
re eñ die sermonē die Jesus gespzokē hadde.

Mat.16.a eñ.8.a. eñ 26.b

Moert als Jesus was te Hierusalē te Paeschē in
die hoochtijt/so hebbē dair veel gelooft in sinē naē/
siende die teykenē die hi dede. Mer Jesus en heeft hē
selue haer niet gelooft/ouermits dat hise al kēde/eñ
niet vā node en hadde dat pemāt getuychnis soude
geuē vā die mensch. Wāt hi wist wat in die mensch
was. ✠

Dat.iij. Capittel. ✠

Ende dair was een mensch wtē pharizeen/
genoemt Nicodemus/een pzincb ō Jodē/ D
dese is gecomē tot Jesum indē nacht/ ende

heeft hē geſeyt. Rabbi/wi weтē dāt ghi bāGod ghe
comē ſijt een meeſter. Wāt niemāt en mach dēſe tey
kenē wen die ghi wet/ ten waer ſaeck dat God met
hē waer. Jeſus heeft geantwoort/eñ ſprack tot hē/
Voerwaer voerwaer ſeg ic v/ tē ſi ſaec dat pemāt
weō om gewrē wort / hi en mach niet ſien dat rijke
Gods. Nycodemus ſeyt tot hē. Hoe mach eē menſch
als hi out is weō om gewrē wordē? mach hi gāē we
der om in dē buyck ſijns moeders/eñ gewrē wordē?
Jeſus heeft geantwoort. Voerwaer voerwaer ſeg
ic v/ten ſi ſaeck dat pemāt weder gewrē werdt wtet
water eñ den gheeſt/hi en mach niet gaen int rijke
Gods. Datter gewrē is wtē vleyſch/dat is vleyſch/
datter ghewrē is wtē gheeſt/dat is gheeſt. En wilt
niet v wonderē/dat ick v geſeyt hebbe/ ghi moet we
der om ghewren wordē. De gheeſt die blaeſt daer hi
wil/eñ ghi hoort ſijn ſtem/ mer ghi en weet niet wā
waer dat hi coemt/ okt waer dat hi gaet. Alſoe is al
die gheen/die wten gheeſt gewren is.

Nicodemus heeft geantwoort/eñ ſprac tot hē. In
wat manierē moghē dēſe dinghē gheſchien? Jeſus
heeft geantwoort/eñ ſprac tot hē. Sijt ghi een mee
ſter in Iſrael/eñ en weet dit niet? Voerwaer voer
waer ſeg ic v/ Dat wi weten/dat ſprekē wi / eñ dat
wi ſien dat getuygē wi/eñ onſe getuychnis en ont
kanct ghi niet. Jſt ſaeck dat ic v aertſce dingē geſeyt
hebbe/eñ en gelooftſe niet / hoe ſoudt ghi gelooven
waert ſaeck dat ic v hemelſce dingen ſeydē? Eñ nie
mant en climt op indē hemel/dan dye daer neō ghe
clommē is v andē hemel/die ſoen des menſchē/welc
ke daer is inden hemel. Eñ gheluck als Moyſes ver
heuen heeft dat ſerpent indē woeſtijn/alſo moet ver
heuen worden die ſoen des menſchen/op dat al dye
ghene die in hem gheloofft/niet en vergaet/mer dat
ewighe leuen hebben mach. *

✣ Wāt alſo lief heeft God die werelt gehadt/ dat hi ſijn enighe gheborē ſoen gegeuē heeft/op dat al die gheen die in hem gheloofft niet en ōgaet/mer hebbē mach dat ewige leuē/ wāt God en heeft niet geſonden ſijn enighe ſoen in die werelt/ ō dat hi die werlt ſoude ōdoemē/ mer op dat die werelt doer hē ſoude behoudē worde. Dye in hē gheloofft/ die en wort niet gheoordelt/ mer die niet en gheloofft/ die is nu geoordelt/ wāt hi niet en gheloofft inde naem des enighen ghebozen ſoens Gods. Eñ dit is dat oordeel/ dat licht in die werelt gecomē is/ eñ dye menſcē hebbē meer lief gehadt die duyſternis/ dan dat licht: want haer werchē warē quaet. Wāt al de gheen die quaet doet/ die haet dat licht/ eñ en coemt bi tlicht nz/ op dat ſijn werchē niet geſtraft en worde. Mer die dair de waerachtichz volbzengt/ dye coemt bi tlicht/ op dat ſijn werchē opēbaer worde/ wāt ſi in god gedaē ſijn ✣

Hier na is Jeſus gecomē/ eñ ſijn diſcipulē/ int lant vā Judea/ eñ woendē dair met haer/ eñ doopte. Eñ Joānes doopte oick in Ennon bi Salim/ wāt dair veel waters was/ eñ ſi quamē/ eñ worde ghedoopt. Wāt Joānes en was noch niet in die kercker ghe-worpen. ✣ Eñ ſo iſſer een vraech voort gecomē wt Joānes diſcipulē/ met die Jodē/ vā die reyninge/ eñ ſi ſijn gecomē tot Joannē/ eñ hebbē hem gheſeyt Rabbi/ die met v was ouer de Jordaē/ die welcken ghi tgetuychnis gegeuē hebt/ ſiet dēſe doopt/ eñ ſi comē al tot hē. Joānes heeft geantwoort eñ ſprac. Eē menſch en mach niet ontfangē/ tē ſi ſaech datter hē wten hemel ghegeuē wert. Ghi ſijt ſelue ghetuyghē dat ick gheſeyt hebbe/ Jc en ben Chriſtus niet/ mer ick ben voor hem geſonden. Die de vrupt heeft die is die vrydegom/ eñ die vruent des vrydegoms die daer ſtaet ende hoort hem/ dye verblijt hem met blijſchap/ om die ſtem des vrydegoms. Dair om is

Lu.3.a.
Mat.3.a

mijn blijscap verruult: hi moet wassen/ende ic moet vermindert werden.

Die van twen compt/die is twen al. Dye van die aerde is gecomē/die is aertsch/eñ spreect vā die aerde. Die vandē hemel coemt/die is twen al. Eñ dat hi ghesien heeft/eñ gehoort heeft/dat tetuycht hi/eñ sijn ghetuychnisse en ontfanct niemant. Die sijn getuychnisse ontfanghē heeft/die heeft trueticht wāt god warachtich is. Wāt de ghē die god ghesent heuet/die spreect gods woordē. Wāt god en gheeft den gheest niet bi een maet. Die vader heeft lief dē soen eñ heeftet al in sijn hant gegheuē. Die indē soen gelooft/die heeft dat ewighe leuen/ mer dye den soen niet en ghelooft/die sal dat leuen niet sien/ mer dye toornicheyt gods blijft op hem. *

Rom.3.a

Mat.11.b Lu.10.d. Joan.5.b

¶ Dat.iij. Capittel.

DOer om na dië dat Jesus wist dat die phariseē gehoort haddē dat Jesus meer discipulē maecte eñ woopte dā Joānes/al wast saecke dat Jesus selue niet en woopte/ mer sijn discipulē/so heeft hi Judeā gelatē/eñ is weder om gegaen in Galileā ✠ eñ hi most gaen woor Samariē. Dair om quā hi in een stadt vā Samariē die Sichar hiet bi dat erf twelck Jacob Joseph sijn soen gegheuen heeft/eñ dair was Jacobs fonteyn. Aldus Jesus vermoeyt sijnde vandē wech/ sadt hi so op die fonteyn/ eñ die vre was ontrent sessen.

Eñ een Samaritaensche vrou is ghecomē om water te putten/eñ Jesus sept haer. Geeft mi drinchē/ want sijn discipulē waren in die stadt ghegaen om spijs te copē. Dair om sept tot hē dese Samaritaensche vrou. Hoe coemtet dat ghi een Jode wesende/ drincken van my begheert/die welcke een Samaritaensche vrou ben. Want dye Joden hebben gheen ghemeenschap met die Samaritanen. Jesus heeft

gheantwoort / eñ sprack tot haer. Waert saeck dat ghi wist die gaue Gods/wie dat is die v segt/gheeft mi dincken/ghi sout bi auontuer van hem begheert hebben/ eñ hi soude v ghegheuen hebben leuendich water. Die vrou seyde hē. Heere/ghi hebt niet dair ghi mede puttē moecht/eñ die put is diep. Dair om vā waē hebt ghi dat leuendige water/sijt ghi meerder dan onse vader Jacob/welcke ons die put ghegheuen heeft/eñ hi heefter wt gedroncken/eñ sijn kinderen/eñ wellen? Jesus heeft geantwoort/ende heeft haer gesept. Alle die gheen die dair dinct wt dit water/die sal weder om dorsten/ mer dye dair dinct wt dat water dat ic hem gheuen sal/ dye en sal niet dorsten inder eewichept. Mer dat water dat ic hem gheuen sal/dat sal worde in hem een konteyn des sputtighenden waters/in dat ewighe leuen. Die vrou seyde hem. Heer/gheeft mi dit water/op dat ick niet en dorste/eñ niet en come hier om te putten. Jesus seyde haer. Gaet roept v man/eñ coemt hier. Die vrou heeft gheantwoort/eñ sprack. Ic en heb geen man. Jesus seyde haer. Ghi hebt wel ghesept/want ic en heb gheenē man/ want ghi hebt vijf mans gehadt/ende dye ghi nv hebt/en is v man niet/dat hebt ghij warachtich ghesept.

Die vrou seyde hem Heer/ic sie dat ghi een ppheet sijt. Onse vaders hebbē in dese werch aenghebedē/eñ ghi segt/dat te Hierusalē die plaets is dairmē moet aēbiddē. Jesus seyde haer. Vrou gelooft mi/dye vre sal comē/ wāneer ghi noch hier in desen werch/noch te Hierusalē dē vad aenbiddē sult. Ghi aenbidt dat ghi niet en kent/wi aenbiddē dat wi kennē/wāt die salichept is wt dē Joden. Mer die vre coemt/ eñ is nv al thans/ wāneer dye warachtighe aenbidders sullen aenbidden den vader indē gheest eñ warachtichept/wāt die vad soedanighē soect/die hē aenbid

hem inden gheest eñ warachtichept aenbidden.

Die vrou sept hē. Ic weet dat Messias coemt/dye welcke Chustus hiet. Daer om als die comē sal/soe sal hi ons alle dinghē vcondighē. Jesus seyde haer ic bent die met v spreke/eñ ter stont zijn zijn discipulē ghecomē/eñ si swonderdē haer/dat hi met die vrou spraec/nochtās niemāt en heeft gheseyt/wat vraecht ghi/oft wat spreect ghi met haer. Daer om heeft die vrou haer vrnkan achter ghelatē/eñ is ghegaen in die stat/eñ seyde dē volck. Coemt/eñ siet een mensce die mi gheseyt heeft/al dat ghene dat ic gedaen heb. Oft dese niet Chustus en is? Daer om zijnse wt die stadt ghegaen/ende quamen tot hem.

Hier en tusschē badē hē die discipulē seggendē Rab bi/eet: eñ hi heeft haer geseyt. Jc heb spijs te etē/die welcke ghi niet en weet. Daer om seydē die discipulen onder malcanderē/heeft hē yemāt wat ghebrocht dat hi etē soude? Jesus seyde haer. Myn spijs is dat ic we/dat ghene/dat hi wil/die mi gesondē heeft/eñ volbrenge zijn werck. Segt ghi niet/daer zijn noch vier maenden/eñ den oert coemt? Siet ic segghe v/ huert v oghē op/eñ siet die veldē/wāt si nv wit zijn totte oert/eñ dye daer mayt/die ontfanct loen/ende vergadert zijn vrucht int eewige leuē/op dat die daer saept mede blide mach zijn/eñ die daer maept. Wāt daer in is dat woort waer/dattet een ander is/dye daer saept/eñ een anō die daer mapet. Jc heb v ghesondē om te mapen/dat ghi nv warevt en hebt/anō hebbēt warevt/eñ ghi zijt in harē arevt ghegaen.

Eñ vt die stadt hebbendē veel vā die Samaritanē in hē gelooft/om dat woort des vrous/die daer ghetuychnis was gheuendē/wāt hi mi gheseyt heeft al dat ic gedaen hebbe. Daer om als dye Samaritanē tot hē ghecomē warē/hebbē si hē ghevrdē/dat hi bi

haer bliuē soude/eñ hi is daer gebleuē twee daghē. Eñ veel meer heeften gelooft ouermits zijn woort/ eñ si seyden die vrou. Nv en gheloven wi niet om v woordē wil/wāt wi hebbē selver gehoort/eñ wi we tē/dat dit is warachtich die behouē des werelts. ✻

Mar. 6. a Luce. 4. c

Eñ na twee daghē is hi wt ghegaen vā daer/eñ is ghegaen in Galileen/want Jesus hadde selver bes tuycht/dz een ppheet in zijn lant gheen eer en heeft. Daer om/als hi ghecomē was in Galileen/so hebbē die Galileesche hē ontfanghē/als si al gesien haddē dat hi te Hierusalē in dye hoochtijt ghedaen hadde/ wāt si tot die hoochtijt ghecomē warē. Daer om is Jesus weder om ghecomen/te Cana in Galileen/ daer hi van water wijn ghemaect hadde.

✠ Eñ daer was een conincken/wiens soen sieck was in Caphernaū/dese als hi gehoort hadde/dz Jesus gecomē was vā Judea in Galileen/so is hi gegaē tot hē/eñ badt hē dat hi neder soude clommē/eñ zijn soen gesont makē/wāt hi begonst te sterue. Daer om heeft Jesus gesept tot hē/tē si saech dat ghi teekenē eñ miraculē siet/so en ghelooft ghi niet/dat coninckē seyde tot hē. Heer clomt neder/eer dat mijn soen sterft. Jesus seyde hē/gaet/v soen leeft. Die mensch heeft ghelooft dat woort twelc Jesus hē ghesept heuet/eñ ginck. Eñ als hi nv neō was clommende/zijn hē die knechtē teghē gecomē/eñ hebbē ghewatscapt seggende/wāt zijn soen leefde. Daer om heeft hi ghevraecht vā haer die vre/in welc hi gewtert was/eñ si hebbē hē ghesept. Ghisterē te seuē vrē/heeft hē die koorts gelatē. Daer om heeft die vaō gewetē/dat dat die vre was in welck Jesus hē gesept hadde. Al soen die leeft. Eñ hi heeft ghelooft eñ al zijn heel huys. ✻ Dit tweede teeken heeft Jesus weder ghedaen/na dien dat hi vā Judeen in Galileen comen was.

DAer na wast die hoochtijt der Jodē/eñ Jesus is opgeclommē te Hyerusalē/eñ te Hyerusalē is die ꝓbatica Pisci na die welck in Hebreeusch genoēt wort Bethsaida/vijf portalē hebbende. In dese lach een groote menichte vā siecken/ blindē/crepelen/eñ verwredē/wachtende die beroeringhe des waters/wāt die engel gods clam neō op sekere tidē/in die pisine/eñ roerde dz water. Alsdus die eerst neō geclommē was/na dye beroeringhe des waters/die werde gesont/vā wat siecte hi crāc was. Eñ een mensch was daer/welc.xxxviij.iaer cranck was. Als Jesus dese sach ligghē/eñ gheket had/dat hi nv lange siec geweest was seyt hi hē/wilt ghi gesont wordē? Die cranck heeft hē geantwoort. Heer ic en heb geen mensch die mi neō brengt/in die Pisciñ/als dz water beroert wort/mer daer tusschē dz ic come/so isser een ander voor mi neder gheclommē.

Jesus seyt hē. Staet op/neēt v bedde/eñ wandelt/ eñ ter stont is die mensch ghesont gewordē/eñ heeft zijn bedde wech genomē/eñ wandelde. Eñ twas sabboth in dien dach/daer om seyden die Joden hē/die daer ghesont ghemaect was/het is sabboth/tis v nz gheoerlooft dat bedde te draghē. Hi heeft haer geantwoort. Die gheen die mi ghesont heeft gemaect/die heeft mi geseyt. Neemt v bedde/eñ wandelt/daer om hebbē si hē geuraecht. Wie is die mensch/die v gheseyt heeft/neemt v bedde/eñ wandelt? Eñ dese/dye gesont gewordē was/en wist niet wie dattet was/ want Jesus was aen deen side ghegaen/ouermits datter een scaer (volcks) was/in die plaets. Luce.5.b Mar.2.b

Daer na heeft Jesus hē indē tempel ghevondē eñ heeft hē gheseyt. Siet ghi zijt gesont wordē en sondicht hier na niet meer op dz v niet ergers en gescie. Die menschhe is wech gegaen/eñ heeft ghewotscapt die Joden/dattet Jesus was/vā welckē hi gesont

was ghemaeck. * Eñ daer om vuolchdē die iodē Je
sum/eñ sochtē hē te vodē/wāt hi dit ghedaen hadde
op den sabvoth. Eñ Jesus heeft haer gheantvoort.
† Mijn vaē werck tot dese tijt toe/eñ ic werck. Dair
om dā/sochtē hē die ioden meer te vodē wāt hi niet
alleen dē sabvot gebroken hadde/mer oec geseit hadde
dat zijn vaē god is/hē seluē god ghelijck makende.

Aldus heeft Jesus gheantvoort/eñ haer gheseyt. V
Voorwaer voorwaer seg ic v. Die soen mach vā hē
seluē niet doen/dā dat hi den vaē siet doen/wāt wat
die doet/dat selfde doet oec die soen des ghelijcs/wāt
die vaē heeft die soen liet/eñ al dat hi doet/dat vers
toont hi hē/eñ noch meerō werckē dā dese/sal hi hē
vtoonē/op dat ghi v moecht vwonderē. Wāt gelijc
als die vaē vodē verwect/eñ leuendich maect/also
maect oec die soen leuendich die hi wil. Wāt die vaē
en oordelt niemāt/mer alle oordel heeft hi gegeuē dē
soen/op dat ū al dē soen eerē gelijc als ū dē vaē eerē/
die dē soen niet en eert/die en eert dē vaē niet die hē
gesondē heeft. Voorwaer voorwaer segge ic v. Die
mijn woort hoort/eñ gelooft hē die mi gesondē heeft
die heeft dat eewige leuē/eñ hi en coemt int oordeel
niet/mer hi sal gaen vā die dot int leuen.

Voorwaer voorwaer segge ic v/dat die vre sal coz E
mē/eñ is nv/als die vdē hoorē sullē/die stemme des
soēn gods/eñ diese horē/die sullē leuē/wāt gelijc die
vaē heeft leuē in hē seluē also heeft hi oec gegeuē dē
soen te hebbē leuē in hē seluē/eñ oec heeft hi hē gege
uē macht te oordeelē/wāt hi die soen des menschē is/
en wilt v daer niet af vwonderē/wāt die vre sal co-
mē in welcke/al die in die grauē zijn/hoorē sullē die
stemme des soen gods/eñ ū sullen voort comen/die
goet hebbē gedaen inde vrisenisse des leuēs/mer die
quaet hebbē gedaen/inde vrisenisse des oordeels. *
Ic en mach wt mi seluē niet doen/gelijc als ic hoor

so oordeel ick/eñ mijn oordeel is rechtueerdich/wãt
ic en soeck niet minẽ wil/mer die wil des geens/die
mi gesondẽ heeft. Eest saech dz ic getupgenisse geue/
bã mi selue/mijn ghetupgenisse en is niet waer/een
and̃ ille/die getupgenisse bã mi geeft/eñ ic weet dat
zijn ghetuychnis waer is/twelc hi getuycht bã mi.
F Ghi hebt gesondẽ tot Joannẽ/eñ dese heeft õ waer
achticheit ghetuychnisse gegeuẽ/mer ic en ontfange
gheen getuychnisse bã dye mensce/mer dit segge ic/
op dat ghi salich moecht zijn. Dese was een lanter-
ne barnende/eñ lichtende/eñ ghi woudet/tot een tijt
toe v vblidẽ in zijn licht/mer ic heb getuychnisse dz
meerõ is/dã dat ghetuychnis bã Joannes/wãt die
werckẽ die mi die vaõ ghegheuẽ heeft/om die te vol
brenghẽ/die werckẽ die ic we/die geuẽ getuychnisse
bã mi/dat die vaõ mi gesondẽ heeft. Eñ die vaõ die
mi gesondẽ heeft/die heeft bã mi getuych gegeuẽ eñ
ghi hebt zijn stem nopt gehoort noch oec zijn gedaen
te gesien/eñ zijn woort en hebt ghi in v niet bliuẽde.
Wãt die hi gesondẽ heeft/dien en ghelooft ghi niet.
Onderstuect die scriften/wãt ghi laet v dunchẽ dat
ghi in desen hebt dat eewige leuẽ/eñ die zijn die daer
getupghẽ bã mi. Nochtãs en wilt ghi niet comẽ tot
mi/op dat ghi dat leuẽ moecht hebbẽ. Ic en ontfan-
ghe gheen glorie vandẽ menschẽ/mer ic heb v ghes-
G kent dat ghi die liefde gods niet en hebt in v. Ic bin
gecomẽ indẽ naem myns vaders/eñ ghi en hebt mi
niet ontfangẽ/ist sake dat een and̃ comẽ sal in zijn ey
ghẽ naem die sult ghi ontfangẽ. Hoe moecht ghi ge-
louen/dye welcke glorie bã malkander ontfanct/eñ
die glorie/die bã god alleen is/die en suect ghi niet?
En wilt niet meynẽ/dat ic v wselculdighẽ sal/bi den
vaõ/Moyses ist die v wselculdicht/in welckẽ ghi hos
pet/wãt waert saech dz ghi Moysi gelooftde ghi sout
oec bi auentuer mi gheloue/wãt bã mi heeft hi ghes

screuen/mer ist saeck dat ghi zyn scriften niet en ghe
looft/hoe sult ghi myn woorden gheloven?

¶ Dat. vi. capittel. ✣

Mar.6.e Mat.14.b Luce.9.b

NAer na is Jesus wech gegaen/ouer die zee vā Galileen/welck is Tiberiadis/eñ hem volchde een grote scare/wāt si saghē zyn teekenē/die hi dede ouer die geen/die daer cranc warē. Eñ Jesus is geclommē op enē berch eñ sadt daer met zyn discipulē eñ die dach des hoochtyts vā der Jodē paeschē was nakende. ✣ Daer om als Jesus opgebuert had zyn oghen/eñ ghesien had dat veel scharen tot hem quamē/so seyde hi tot Philippū. Vā waer sullen wi broot coopē/op dat dese eeten moghē? mer dit seyde hi hē temterende/wāt hi wist/wat hi doen soude.

Philippus heeft hē geantwoort. Broodē voor twe hondert penninghē en zyn dese niet genoech/op dat een yegelick een weynich ontfanck. Een vā zyn discipulē Andreas/een broeder vā Simon Petrus seyde hē. Hier is een kint/dz vyf gerstē brodē heeft eñ twe visschē/mer wat is dit onder so veel? Eñ Jesus heeft gheseyt. Doet die menschē sitten/eñ daer was veel gras in die plaets/daer om so zyn si neder gheseten/ bi na int ghetal vyf dusent mannē. Eñ Jesus heeft ghenomē die broodē/eñ als hi ghedanct hadde deelde hi dat die daer satē/des ghelycks oec vā den visschē/also veel als si woudē. Eñ na datse vsadicht zyn/seyt hi zyn discipulē/vgadert die stuckē/die daer ouer zyn op datter niet en vergaet/daer om hebbē sise vgadert eñ vuult. xij. mandē met stuckē/wt dye vyf gersten brodē eñ twee visschē/welck daer ouer ghebleuē warē/dē ghenē die daer ghegetē hadden. Daer om/die menschē als si gesien haddē/dat Jesus gedaen hadde dit teekē/so seydē si/dit is waerachtich die ypheet/die daer toecomende is in die werelt. ✣

Daer om als Jesus wetē hadde dat si comē soudē/

eñ hē neme̅/op dat ſi hē coninck ſoudē make̅/ſo is hi wech ghegaen/weō om alleen op dē berch. Mer na dattet auōt was/zijn zijn diſcipulē neder geclommē tot die zee/eñ als ſi in een ſcip geclommē ware̅/zijn ſi gecome̅/ouer geſceept weſende/tot die ſtat Capher-naum. Eñ het was duyſter ghewo:dē/eñ Jeſus en was bi haer niet ghecomen. Eñ wanter een groote wint wayde/ſo vlieck hē die zee. Als ſi dā ghenaren hadden/bi na.xxv.oft.xxx.ſtadien/ſo ſien ſi Jeſum wandelē op die zee eñ ghenakende tottet ſchip/eñ ſi hebbē gheureeſt. Eñ hi ſept haer. Jck bent/en wilt niet vreeſen. Daer om hebbē ſi hē willē int ſcip ne-mē/eñ ter ſtont was tſcip aent lant/daer ſi na voerē

Daechs daer na/als die ſcare die ouer die zee ſtont geſien heeft datter ghen anō ſceephē en was/dā dz een/eñ wāt Jeſus niet met zijn diſcipulē int ſceephē gegaen was/mer zijn diſcipulē alleen wech gegaen ware̅. Mer dair zijn anō ſceephēs opgecome̅/vā Ty-berias/bi die plaets daer ſi throot ghegheten hadde̅ danckende god. Als dan die ſcare ghenen hadde̅/dat Jeſus daer niet en was/noch zijn diſcipulen/ſo zijn ſi oec in die ſceephēs ghelommē/eñ zijn te Capher naū ghecome̅/ſiechende Jeſum. Eñ als ſi hē ouer die zee geuondē haddē/ſo hebbē ſi hē geſept. Rabbi/ wanneer zijt ghi hier gecome̅? Jeſus heeft haer ghe antwoort eñ gheſept. Voorwaer voorwaer ſeg ic v/ ghi ſuect mi niet om dz ghi teckenē geſien hebt/mer om dz ghi vandē brodē gegetē hebt/eñ vſadicht ghe weeſt zijt. Werct niet ſpijs die vergaet/mer die ouer blijft int ewige leuē/welck v die ſoen des menſcē ge uē ſal/wāt dēſe heeft die vaō/god weſende wtgeſtēt.

Daer om hebbē ſi tot hē geſept. Wat ſullē wi doen op dz wi gods werckē mogē werchē? Jeſus heeft ge antwoort eñ haer geſept. Dat is gods werck/dz ghi gelooft indē genē die hi geſondē heeft/daer ō hebbē

Mar.8.b ſi hē geſeyt. Wat teekē wet ghi dā/op dat wȳt mogē
ſien/eñ v geloue?wat werct ghi?Onſe vaōs/hebbē
Manna gegetē/in die woeſteni/alſer geſcreue ſtaet
Pſal.77. Brood wtē hemel/heeft hi haer ghegeuē/om te etē.
Daer om heeft Jeſus haer geſeyt. Voorwaer voor-
waer ſeg ic v/Moyſes en heeft v dat brood wtē he-
mel niet gegeuē/mer mȳn vaō geeft v twarachtige
brood vādē hemel/wāt het is een warachtich brood
die vandē hemel ghecomē is/eñ tgheeft dat leuē der
wereīt. Daer om ſeydē ſi tot hē. Heer gheeft ons al
tȳt dit brood. Eñ Jeſus heeft gheſeyt. Jc bē tbrood
des leuēs. Die tot mi coemt die ſal niet hongerē/eñ
die in mi gelooft/die ſal niet wtē inder eewicheit.
Mer ic heb v geſeyt/wāt/en ghi hebt mi geſien/eñ
en hebt niet gelooft. Al dat mi mȳn vaō geeft/dz ſal
tot mi comē/eñ die gene die tot mȳ coemt/die en ſal
ic niet buytē worpē. Wāt ic bē vandē hemel geclom
mē/niet om te wen minē wille/mer dē wil des ghe-
nē/die mi geſondē heeft. Eñ dit is die wil des geens
die mi geſondē heeft/des vaders/op dz ic niet en ſal
vlieſen/vā al tgene/dat mi mȳn vaō ghegeuē heeft/
mer dat ic dat vwechē ſal indē laeſtē daghe. Eñ dit
is dē wil mȳns vaders die mi gheſondē heeft/dat al
die dē ſoen ſiet/eñ in hē ghelookt/hebbe dat eewich
leuē/eñ ic ſal hē verwechē indē laeſten dach.
Mat.14.b Daer om/ſo murmurcerdē die iodē daer vā/dat hi E
Mar.6.a geſeyt hadde. Jc bē dat leuende brood/die vā den he-
mel gedaelt bē. Eñ ſi ſeydē. Eñ is dit niet Joſephs
ſoen wiēs vaō eñ moeō wi hebbē ghekēt. Hoe ſeyt
hi dā/wāt ic ben ghedaelt vanden hemel? Daer om
heeft Jeſus gheantwoort/eñ haer gheſeyt. Eñ wilt
niet murmurreren onder v.

✝Niemāt en mach comē tot mi/ten ſi dat die vaō
die mi gheſondē heeft/hē treckē ſal/eñ ic ſal hē ver-
weckē indē laeſtē dach. Daer ſtaet gheſcreuē inden

leert te wordē/al dye vandē vaō gehoort/eñ geleert Elay.54.c
heeft/die coemt tot my/niet dat yemāt dē vaō ghe-
ſien heeft/dā die ghene/die is vā god/dſe heeft den
vaō gheſien. Voorwaer voorwaer ſegge ic v. Die in
mi gheloeft dye heeft dat eewighe leuen. Ic bē dat
broot des leuēs. U vaders hebbē Manna gegetē/in
die woeſtenī eñ ſi zyn gheſtoruē. Dit is dat broot/vā
dē hemel af comende/op dat iſſer yemāt die daer vā
etē ſal niet en ſterue. Ic bē dat leuendich broot/dye
welcke vandē hemel ghedaelt ben. Ji ſaeck dat ye-
māt eten ſal vā dit broot/die ſal inder eewicheyt le-
uen. Eñ tbroot dat ic gheuē ſal/dat is myn vleeſch/
voor tleuen des werelts. *
F Daer om ſo keuē die iodē onder haer ſeggende. Hoe Cozin.11.g
mach ons deſe/zyn eyghē vleeſch gheuē om te eten?
Daer om heeft Jeſus haer geſeyt. Voorwaer voor-
waer ſeg ick v. Ten ſi dat ghi eten ſult vleeſch van
die ſoen des menſcen/eñ drincken ſult zyn bloet/ghi
en ſult gheen leuen in v hebben. Dye myn vleeſch
eet/eñ myn bloet drinct/die heeftet eewighe leuē/eñ
ick ſal hem verwecken inden laetſten dach.
* Wāt myn vleeſch is warachtelijck ſpys/eñ myn
bloet is warachtelijck drāc. Die myn vleeſch eet/eñ
myn bloet drinct/die blyft in mi/eñ ic in hē. Gheliic
die leuende vaō mi gheſondē heeft/eñ ic om den vaō
leeft/alſo mede die mi eet/die ſelfde ſal oec ō mi leuē.
Dit is dat broot/dat vandē hemel af ghecomē is/nyt
als v vaders Manna gegetē hebbē eñ zyn geſtoruē.
Die dit broot eet/dye ſal inder eewicheyt leuen. *
Dit heeft hi geſeyt/in die ſynagoge leerende in Ca
phernaū. Daer om veel vā zyn diſcipulen/als ſi dit
gehoort hadde/ſo hebbē ſi geſeyt/dit woort is hert/
en wie mach dat hoorē? Eñ Jeſus bi hē ſelue weten
de/dat zyn diſcipulē daer af murmurreerdē/ſo heeft

hi haer ghesept. Dat scandalizeert v. Ist dat ghi sult
sien dē soen des menschē opclimmende daer hi te vo
rē was? Die geest is die daer leuēde maect/t vleesch
en baet niet. Die woordē die ic tot v spreech/die zijn
geest/eñ leuē. Mer daer zijn sommige vā v/dye niet
en geloue. Wāt Jesus wist vā tbeginsel/wie ghelo-
uende warē/eñ wie dat hē vradē soude. Eñ hi seyde.
Daer om heb ic v gesept/dat niemāt tot mi comē en
mach/tē waer saeck dattet hē vā mijn vaē ghegeuē
waer. ¶ Vā die(tijt af)so zijn veel vā zijn discipulē
vā hē ghegaen/eñ si en wandelde niet meer met hē.
Daer om heeft Jesus gheseyt/tot dye.xij. En wilt
ghi niet mede wech gaen? Daer om heeft hē Simō
Petrus geantwoort. Heer/tot wien sullē wi gaen?
ghi hebt woordē des eewighē leuēs/en wi gelouē
Mat.16.c eñ wkennen dat ghi zijt Christus gods soen. Jesus
heeft hē gheantwoort. En heb ick v niet twalef wt
ghecorē/eñ een wt v is(een)duuel? mer dat seyde hi
vā Judas Symonis scariotis/wāt dese soude hem
verradē/na dien dat hi een vandē twaleuē was.

¶ Dat.vij.capittel. ✣

NAer na wandelde Jesus in Galileen/wāt hi en woude niet wandelen in Judea/wāt die Jodē sochtē hē te vdē. Eñ die hoochtijt der Iodē Scenophegia/die was na bi. Daer om hebben zijn broeders tot hē gheseyt. Gaet vā hier eñ gaet in Jude en/op dat v discipulē oec moghē sien/die wercke die ghi wet/want niemāt en wet yet int heymelick/ eñ hi begeert openbaer te wesen. Ist saeck dat ghi de se dinghē wet/so verclaert v seluē der werelt. Wāt zijn broeders en gheloofden oeck in hem niet.

Daer om sept Jesus haer. Mijn tijt en is noch niet ghecomē. Mer v tijt is altoes berept. Die werelt en mach v niet haten/mer si haet mi/wāt ic gheef ghe tuych van haer/dat haer wercken quaet zijn. Clime

ghi op/tot desen feestdach. Ic en sal niet opclimmē/
tot dese hoochtijt/wāt mijn tijt is noch niet verruult.
Ende als hi haer dit gesept hadde/so is hi in Galileen
gebleue. Ende als zijn broeders op gheclommē warē/
doen is hi oeck op gheclommen totter hoochtijt niet
openbaer/mer als int heymelic. Waer om sochtē hē
die iodē/op die hoochtijt/ende seydē. Waer is die? Ende
daer was veel murmuracie onder dye scarē/dā hē.
Wāt sommighe seydē. Hi is goet/ende die ander seydē
neen/mer hi verleytet volck. Nochtās en spraec nies
māt opelic bā hem/om vrees der ioden. ✻
✻Mv als die hoochtijt tē haluē ghecomē was/so is
Jesus op gheclommen inden tempel/ende leerde. Ende
die ioden verwonderden hē/seggende. Hoe can dese
mensch scriftē/na dien dz hise niet geleert en heeft?
Jesus heeft haer gheantwoort/ende gesept. Mijn lee-
tinghe en is mi niet/mer des ghenen die mi ghesons
den heeft. Jst saeck/dat yemant wil/sinen wil wen/
die sal wkennē bā mine leeringe/oft ti wt god is/oft
oft ic bā mi seluen spreeck. Die bā hē seluen spreect/
die suect zijn eyghē glorie/mer die daer suect die glo
rie des gheens die hem ghesonden heeft/dese is waa
rachtich/ende onrechticheit en is in hem niet.
¶ En heeft Moyses v de wet niet ghegheuen/ende
nochtans niemant van v en wet die wet? Waer om
suect ghi mi te dodē? Die scaer heeft gheantwoort/
ende gheseyt. Ghi hebt den duuel(in.) Wie suect v te
doden? Jesus heeft gheantwoort/ende haer gheseyt.
Een werck heb ic ghedaen/ende ghi verwondert alle
gader. Daer om heeft Moyses v dye besnidenisse
ghegheuen/niet dat ti wt Moyses is/maer wt den
vaderen. Ende nochtans besnijt ghi den mensch op
den sabboth. Jst dat een menschе dye besnidinghe
ontfanct op den sabboth/ende dye wet van Moysi
niet ghebroken en woze. Waer om veronwaerdi ghi

ghi(v ouer)mi/dat ic een heel mensch gheſont ghe-
Deut.1.c maect heb optē ſabboth? En wilt niet oordeelē nā dē
aenghelicht/mer oordeelt een rechtuerdich oordeel.
Daer om ſeydē ſommighe vā die iherosolomitanē.
Ēn is dit niet/die gheen die ſi ſoecken te dodē? mer
ſiet/hi ſpreect opēnbaer/eñ ſi segghen hē niet/okt die
princē oec wetē voorwaer dat dese warachtich Chri
ſtus is? mer wi kennē desen vā waen hi is. Mer als
Christus comē ſal/ſo en weet niemāt vā waen hi is.
Daer om riep Jesus indē tempel leerende/eñ segh-
gende. Eñ mi kent ghi/eñ ghi weet vā waer ic ben/
eñ ic en bē vā my ſelue niet ghecomē/mer hi is war-
rachtich/die my gheſondē heeft/die welkē ghi niet
en kent/mer ic kenne hē. Eñ ſeydē ic dat ic hē niet en
kenne/ic ſal vs gheliic zijn logenachtich/wāt ic vā
hē bē/eñ hi heeft mi gheſondē. Daer om ſochtē ſi hē
te vanghē/en niemāt en heeft die handē in hē ghella
ghē/wāt zijn tijt en was noch niet gecomē. Eñ veel
vā die ſcare hebbē in hē gheloobt ✶ Eñ ſeydē. Als C
Christus comē ſal/ſal hi oec meer teekenē wen dan
dese/de welcke dese ghetoont heeft?
Eñ die pharizeen hebbē gehoort/dat die ſcare dese
dinghē vā hē murmureerdē. ✝ Eñ die pharizeen eñ
princē hebbē dienaers gheſonden/op dat ſi hē van-
ghē ſoudē. Daer om heeft Jesus haer geſeyt. Noch
een wepnich tijts bē ic met v/eñ ic gae tot hē die mi
gheſondē heeft. Ghi ſult my ſuechē eñ niet vindē/eñ
daer ic bē/daer en muecht ghi niet comē. Daer om
hebbē die iodē onder haer gheſeyt. Waer ſal dese(he
ne)gaen/dat wi hē niet vindē en ſullen. Sal hi oec
gaen in die ſtroyinge der heydenē/eñ leerē die heyd-
denē? wat ſermoen is dit dat hi geſeyt heeft/ghi ſult
mi ſuechē/eñ niet vindē/eñ daer ic bē/daer muecht
ghi nv comē? Eñ op dē laetſtē grootē dach des hooch F
tijts/ſo ſtont Jesus/eñ riep ſegghende. Jſt ſaeck dat

ymāt wilt/laet hē tot mi comē/eñ drinckē. Die in mi gelooft/als die scrift seyt/vloedē des leuendē wa ters sullē vā zijn buyck vloeyē. Eñ dz seyde hi vādē geest/die welcke sī ontfangē soudē die in hē gelouen de warē. * Wāt die heilige geest en was noch nz ge geuē/wāt Jesus en was noch nz gegloxificeert. Dair om veel vā die scare/als sī dese woordē gehoort had dē/so seyden sī. Dit is warachtich een ꝓpheet. Die andē seydē/dit is Christus. mer sommige seydē. Sal Christus comē vāGalileen? en seyt die scrift nz/dat Christus comē sal wt dz saet vā Dauid/eñ vā Beth leē castcel daer Dauid was? Daer om isser een twe dracht onō die scaer gecomē/om sinē wil. Eñ sommi ge wt haer woudē hē vanghē/eñ niemāt en heefter handē in hē geslaghē. Eñ die dienaers zijn gecomē tottē biscopē eñ pharizeen/eñ die hebbē tot haer ge seyt. Waer om en hebt ghi hē niet gebzocht? Die die naers hebbē geantwoort. Noyt en heeft mensch al so gesprokē/als dese spreect. Daer om hebbē die pha rizeē hair geātwoort. Sijt ghi oec mede vleyt? Heeft ter oec yemāt vādē princē in hē gelooft/oft wtē pha rizeē? Mer dese scaer/die die wet nz tekēt en hebbē die is vmaledijt. Nycodemus seyt tot haer. Die self de welcke tot hē inō nacht gecomē was/die welcke een wt haer was. Oordelt oec onse wet een mensch tē sī saeck dat sī ierst vā hē gehoort eñ ghewetē heeft wat hi wet? Si hebbē geātwoort eñ hē geseyt. Sijt ghi oec een Galileesch/onderstaet eñ wlet die scriftē dz vā Galileē geen ꝓpheet en is opgestaen. Eñ een pegelijc is tot zijn huys ghegaen. ¶ Capit. viij. ✠

Mich. 5. a

Ende Jesus is gereyst tottē berch vā olivetē eñ nz dē dageraert/is hi weō om indē tem pel gecomē/eñ al volc is tot hē gecomē/eñ sittende leerde hi haer. Eñ dye scribē eñ pharizeen/ brenghē tot hē een vrou in overspel geuondē/eñ als

Luce. 21. d

ſi haer int midden ghestelt hadde/ soe legghē ſi hem.
Meester/ dese vrou is nv gheuondē in ouerspel. Eñ
Moyses heeft ons in die wet gebodē/ dat alduſdanē
ghe ghesteent soudē worde. Daer om/ wat segt ghi?
Leui.20.b Eñ dit seyden ſi temterende hem/ op dat ſi hem sou-
den moghē beschuldighen. Eñ Jesus hem seluen ne-
der buyghende/ soe screef hi met dye vinghер inde
aerde. Daer om/ als ſi bleuen vraghende/ ſo heeft hi
hem seluen op ghebuert/ eñ haer ghesept. Die vā v
luyden sonder sonde is/ laet dien alder ierſt dē steen
in haer worpen. Ende hē weder om buyghende/ soe
screef hi inde aerde. Ende dit hoorende/ ghinghen ſi
elck bisonder/ die een na dander wt/ vandē ouderen
beghinnende/ eñ Jesus is alleen daer ghebleuen eñ
die vrou int midde staende. Eñ als Jesus hē op ghe
buert hadde/ soe heeft hi haer ghesept. Vrou/ waer
zijn die/ v beschuldichdē heeft v nyemant verwemt?
Welcke heeft ghesept. Nyemant heer. Ende Jesus
heeft haer ghesept. Noch ic en sal v niet verwemē.
Gaet/ eñ hier na en wilt niet meer sondighen. *

Daer om heeft Jesus haer weder om ghesproken
legghende. ✣ Ick ben tlicht des werelts. Dye my
volcht/ dye en wandelt niet inde duysternissen/ mer
hi sal tlicht des leuens hebben. Daer om hebbē dye
pharizeen tot hem ghesept. Ghi ghetuycht van v sel
uen/ v ghetuych en is niet warachtich. Jesus heeft
gheantwoort/ ende haer ghesept. Al ist dat ick ghes
tuych gheef van mi seluē/ mijn ghetuych is warach
tich/ want ick weet van waer ick ghecomen ben/ eñ
waer dat ic heen gae/ mer ghi en weet niet/ vā waer
ick come/ ende waer ick heen gae. Ghi oordelt nadē
vleesch/ ick en oordeel nyemant/ eñ oft ick oordeel/
mijn oordeel is waer/ wāt ic niet alleen en ben/ mer
ick ende die vader welcke mi ghesondē heeft. Ende
Deu.17.b in uwe wet is ghestreuen/ dattet ghetuych vā twee

menschen warachtich is. Ick ben die gheen die ghe tuychnis gheef van mi seluen/ende die vader die mi ghesonden heeft/die gheeft ghetuych van mi. Daer om seyde si hem/waer is v vader? Jesus heeft ghe antwoort. Ghi en weet mi niet/noch mijnen vader. Waert saeck dat ghi mi wilt/ghi soudt oeck bi auen turen mijnē vader weten. Dese woorden heeft Je sus ghesproken bi dofferkist/leerende inden tempel. Eñ nyemant en heeft hem gheuanghen/want zijn vre en was noch niet ghecomen. *

✝Daer om heeft Jesus haer weder om gheseyt. Ic gae/eñ ghi sult mi suchē/eñ ghi sult in v sondē ster uē. Daer ic gae/daer en muecht ghi niet comē. Dair om seydē die Joden. Sal hi hē seluē wooden/wāt hi seyt/daer ic gae/daer en muecht ghi niet comē? Eñ hi seyde haer. Ghi zijt vā benedē/ic bē vā bouē. Ghi zijt vā dese werelt/ick en ben van dese werelt niet. Daer om heb ic v gheseyt/dat ghi in uwe sondē ster uen sult. Want ist saeck dat ghi met en gheloeft/dat ick ben/so sult ghi in v sonden sterue.

Daer om seyden si hē. Wie zijt ghi? Eñ Jesus seyt haer. Dbegin dye oec met v spreech. Ic heb veel vā v te segghen eñ te oordeelen/mer die mij ghesonden heeft die is warachtich/eñ ick spreech in die werelt dat ick vā hem ghehoort hebbe. Ende si en hebben niet ghewetē dat hi god zijn vader noemde.

Daer om heeft Jesus haer geseyt. Als ghi dē soen des menschē verheuē hebt/dan sult ghi kennen/dat ick ben/eñ dat ic wt mi seluē niet en we/mer also als mi mijn vader gheleert heeft/dat spreech ic. Eñ dye mi gesondē heeft/die is met mi/dye en heeft mi niet alleen gelatē/wāt ic we altijt dz hē whaechlic is. * Doe hi dit seyde/so hebbender veel in hē gheloeft.

✝ Daer om seyde Jesus totte Jodē/die in hē ghe looft haddē. Jst saeck dz ghi bluē sult in mijn woor

den/soe zijt ghi waerachtich mijn discipulen/eñ ghi
sult die waerheyt kennen/eñ die waerheyt sal v vri
maken. Si hebben hem gheantwoort. Wi zijn slaet
vã Abrahã/noch wi en hebben nye emãt ghedient.
Hoe segt ghi/ghi sult vri gemaect worden?
2.Pet.2.d Jesus heeft hair geantwoort. Voorwaer voorwaer
seg ic v. Dat alle die sonde wet/die is een knecht vã
die sonde. Mer die knecht en blijft niet eewelich int
huys/mer die soen blijft er ewelic. Daer om ist saech
dat v die soen vri maect/soe zijt ghi warachtich vri.
Ick weet dat ghi Abrahams saet zijt/mer ghi suect
mi om te dodẽ/wãt mijn woort vaet in v niet. Ick
spreech dat gheen dat ic bi minẽ vaã gheSien hebbe/
eñ ghi wet/dat ghi bi uwen vader gheSien hebt.
Si hebbẽ hẽ geantwoort/eñ gheSept. Onse vaã is
Abraham. Jesus Sept haer. Eest dat ghi Abrahams
kinderẽ zijt/wet Abrahams wercken. Mer nv suect
ghi mi om te dodẽ/een menSch die v die waerhz ge-
Sept heb/die welc ic vã god gehoort heb/dat en heeft
Abrahã niet gedaen/ghi wet die werchẽ vã v vader.
Aldus hebbẽ ũ hẽ gheSept. Wi en zijn wt gheen ba
staerdijen gheborẽ/wi hebbẽ eenẽ vader god. Jesus
heeft haer gheSept. Waert saeck dat god v vader
waer/voorwaer ghi soudt mi lief hebbẽ/wãt ic ben
wt god voort ghegaen eñ ghecomen/wãt ic en ben
van mi Seluen niet ghecomen/mer hi heeft my ghe-
sonden. Waer om en kent ghi mijn Spraeck niet/wãt
ghi muecht mijn woorden niet hooren.
1.Joã.3.b Ghi zijt wt den vader/dẽ duuel/eñ die begeerte vã
v vader wilt ghi volbrenghen. Hi was een wotSla-
ger int begin/eñ in die waerheit en heeft hi niet ghe
staen/wãt die waerheit en is in hẽ niet. Als hi logen
tael Spreect/so Spreect hi wt zijn Selfs/wãt hi is loge
achtich/eñ die vaã des logentaels. Mer ic ouermits
dat ic v die waerheit segge/en ghelooft ghi mi niet.

✠ Wie vā v sal mi straffen vā sonde? Mer ist saec dat ic v die waerheyt segge/ waer ō en gheloeft ghi mi niet. Die wt god is/ die hoort gods woordē. ✠ Daer om en hoort ghi dye niet / want ghij wt God niet en sijt.

Dair om hebbē die Jodē geantwoort eñ seyde hē Seggē wi niet wel/ dat ghi een Samaritaē sijt/ eñ den duuel hebt? Jesus heeft geantwoort. Jc en heb den duuel niet / mer ich eer minen vader/ ende ghij hebt my onteert. Jch en soeck mijn glozie niet / hy isser dieſe soeck ende oozdelt.

G Voerwaer voerwaer seg ic v / ist saeck dat yemant mijn woordē bewaert/ die en sal den dot niet sien inō eewicheyt. Dair om hebbē hē die Jodē gesept/ Nu bekennē wi dat ghi dē duuel hebt/ Abrahā is gestoruē/ eñ dye pphetē/ eñ ghi segt/ waert saeck dz yemāt mijn woordē bewaerde/ die en sal niet smaken den dot inder eewicheyt/ sijt ghi meerder dā onse vader Abraham/ die gestoruen is/ eñ die pzophetē sijn gheſtoruen/ wie maect ghi v selues?

Jesus heeft geantwoort. Jst saeck dat ic mi seluē glozificeer/ so is mijn glozie niet: mijn vader ist/ dye welcke my glozificeert/ die ghi segt/ Want this ons god. Eñ ghi en hebt hē niet gekent/ mer ic heb hē gekent. Eñ waert saeck dat ic sal seggē/ wāt ic hē niet en kenne/ ick sal ws gheliјcs wesen/ loghenachtich. Mer ic ken hem/ eñ sijn woozt bewaer ic. Abrahā v vaā heeft hē vblijt/ op dat hi sien soude mijnē dach/ hi heeftse gesien/ eñ is vblijt geweest. Dair om hebben die Jodē tot hē gheseyt. Ghi en hebt noch geen vijftich iaer/ eñ hebt ghi Abrahā gheſien? Jesus heeft haer geseyt. Voerwaer voerwaer seg ic v/ Eer Abrahā worde/ so ben ic. Dair om namen si steenen om op hem te worpen/ eñ Jesus heeft hē seluē verborghen/ eñ is wten tempel ghegaen. ✠

Dat.ix. Capittel. ✠

Ende Jesus voerby gaende/ heeft gesien eē ✠
menſch blint wesende vā sijn gewoontē af/
eñ sijn discipulē hebben hē gheuraecht. Rabbi/ wie
heeftet gesondicht/ dese ofte sijn ouders/ō dat hi blint
gewrē is. Jesus heeft geantwoort. Noch dese/ noch
sijn ouders/ mer op dz die werckē gods in hē geopēt
baert soudē worden. Ic moet werckē sijn werckē die
mi gesondē heeft/ so lange alst dach is/ die nacht dye
coemt/ als niemāt werckē en mach. Also lange als
ic in die werelt ben/ so ben ic een licht des werelts.

Als hi dit geseyt had/ so heeft hi gespogē opter aerdē/ eñ heeft slijch gemaect wt dat spekel/ eñ heeft dat ✠
slijch gheſmeert op die oghē des blindē/ eñ spraac tot
hē. Gaet eñ wasch v in die Pisciñ Siloe/ twelc so ve
le wtduyt als gesondē. Hi is dā wech gegaē/ eñ heeft
hē gewaschē/ eñ is gecomē siende. Aldus sijn gebue
rē/ eñ die te voren hē gesien haddē/ wāt hi een wetlaer
was/ so seydē si. Js dit nz dese die dair sat eñ bat/ de
sommighe seydē hi ist. Weō om anō. geenſins: mer
hi is hē gelijck. Wer hi seyde/ ic went. Dair om seydē
si hē. Hoe sijn v die oghē op gedaen? Hi heeft geant
woort. Die menschē die Jesus heyt/ heeft slijch ghe
maect/ eñ mijn oghē gheſalft/ ende heeft mi gheseyt
Gaet tot die Pisciñ Syloe/ eñ wascht v/ eñ ick ben
wech gegaen/ eñ ic heb mi gewaschē/ eñ ick sie. Eñ
si hebbē hem gheseyt. Waer is die? Hi spraac. Jck en
weets niet.

Si brengē hē die welcke blint geweest had tot die ✠
Pharizeen/ eñ twas sabbot/ als Jesus slijc gemaect
heeft eñ sijn oghē op gedaē heeft. Dair ō hebbē hē de
Pharizeē oick weō om geuraecht/ hoe hijt gesicht ge
cregē had/ eñ hi heeft gesept. Hi heeft mi slijch op de
oghē gelept/ eñ ic heb mi gewaschē/ eñ ic sie. Dair ō
seydē sommige vandē Pharizeē. Dese mensce en is

bā god nz/wāt hi dē sabbot niet en biert. Eñ te anō
seidē/hoe mach eē sondich mensch dese teckenē wē?
Eñ dair was twilt onō haer. Weō ō seggē ū dē blin
dē/wat segt ghi bā hē die v oghē opē gedaen heeft?
Eñ hi heeft hē gesept. Hi is een prophеet.

D Wer die Jodē en hebbē niet gelookt bā hē dat hi
blint hadde geweest/eñ tgesicht ontfangē hadde/ ter
tijt toe dat ū geroepē hebbē sijn ouders des genē die
tgesicht gecregē hadde. Eñ ū hebbē haer geuraecht/
seggēde. Is dit v soen/de welcke ghi segt dz blint ge
wē is? Dair om hoe siet hi nv? Sijn ouders hebbē
haer geātwoort eñ gesept Wi wetē dattet onse soen
is/eñ dat hi blint gewē is/mer hoe dat hi nv siet/dz
en wetē wi niet/oft wie sijn oghē op gedaē heeft/en
wetē wi nz/hi heeft sijn ouderdom/vraecht hē/laet hē
bā hē selue sprekē. Dit hebbē sijn ouders gesept/om
dat ū die Jodē vreesden/wāt nv haddē die Jodē te
samē op gheset/dat waert saeck dat pemāt bekende hē
Christus te sijn/dye soudē wt dē synagoge geworpē
wordē/dair om hebbē sijn ouders gheseyt/Hi heeft
sijn ouderdom/vraecht hem.

Dair om hebbē ū weō geroepē diē mēsch die blint
E geweest was/eñ hebbē hē gesept. Geeft god die glo
rie. wi wetē dat dese mensch een sondaer is. Eñ hi
heeft haer gesept Oft hi een sondaer is/dat en weet
ic niet/een weet ick/dat na dat ic blint geweest heb/
nv sie ick. Dair om hebbē ū hem weder om gheseyt
wat heeft hi v ghedaen? Hoe heeft hi v die oghē op
gedaen? Hi heeft haer geantwoort. Ic hebt v nv ge
seyt/eñ ghi hebtet gehoort/waer om wilt ghijt we
der horen/wilt ghi oick sijn discipulen worde? Dair
om hebben ū hē vermalendijt/eñ gheseyt/weest ghi
sijn discipel/wi sijn Moyses discipulē/ wi wetē dat
God tot Moysen gheseyroken heeft/maer wi weten
niet/van waen dat dese is.

Die menſch heeft geantwoort/eñ haer geſeit. Wāt
dair in is wat wonderlichs/dat ghi niet en weet vā
waen dat hi is/eñ nochtās heeft hi mijn oghē op ge
daen/wi wetē dat God die ſondaren niet en hoort/
mer iſt ſaeck dat yemāt Gods dienaer is/eñ ſijn wil
doet/dien hoort hi. Ten is vā tweghinſel des werelts
niet gehoort/dat yemāt op heeft ghedaen dye oghē
des ghenē die blint gheboren is. Het en waer dat deſe
waer vā God/hi en ſoude niet hebbē moghen doen.
Si hebbē ghеantwoort/eñ hē ghеſept. Ghi ſijt heel
in ſondē gheboren/eñ leert ghi ons? Eñ ſi hebbē hē
bupten ghеworpen.

Jeſus heeft ghehoort dat ſi hē bupten ghеworpen
haddē/eñ als hi hē geuondē had/ſprac hi tot hē. Ge
looft ghi indē ſoen gods? hi heeft geātwoort/eñ ge
ſept. Wie iſſet heer/op dat ic in hē geloue mach. Eñ
Jeſus heeft hē geſept/eñ ghi hebt hē gheſien/eñ die
met v ſpreect/die iſſet. Eñ hi ſeyde Heer ic geloof/eñ
neēvallēde heeft hi hē aenghebedē. ✶ Eñ Jeſus he
uet hē geſept. Tottē oordel ben ic in deſe werelt ghe
comē/op dat die niet en ſien/ſien moghē: eñ die ſien
blint worde. Eñ ſommighe vandē Phariſeen dye
met hē warē/hebbē dit gehoort/eñ hē geſept. Sijn
wi oick blint? Jeſus heeft haer geſept Waert ſaeck
dat ghi blint waert/ghi en ſout geen ſonde hebben/
mer nv ſegt ghi/wi ſien/dair om ſo blijft v ſonde.

Dat. x. Capittel. ✠

Derwaer voerwaer ſeg ic v/die niet en
gaet wer die wre in die ſcaeps kop/maer
climt anōſius in/die is een dief eñ moor
denaer: mer die wer die wre coemt/is die herder vā
die ſcapen. Deſen doet die portier op/eñ dye ſcapen
hoorē ſijn ſtemme. Eñ hi roept ſijn eyghē ſchapen bi
namē/eñ leytſe wt. Eñ als hi ſijn eyghē ſcapen wts
geſondē heeft/ſo gaet hi voor haer/eñ die ſcapē vol

ghen hē/wantſe ſijn ſtem ghekent hebbē. Mer een vreemde en ſullē ſi niet volghē/ mer ſi ſullē vā hem vlien/ wāt ſi die ſtem ō vreemde niet gekent en hebbē. Deſe bilpraeck heeft Jeſus haer gheſeyt/ mer ſi en hebbē niet gheweten/ wattet was tgheen dat hi haer ſpraeck.

Daer om heeft Jeſus haer weō om geſeyt. Voerwaer voerwaer ſeg ic v Ic ben die poꝛte vā de ſcapē/ ſo veel alſer gecomē ſijn dat ſijn dieuen eñ moordenaers/ mer die ſchapen en hebbē haer niet gehoort. Ic ben die poꝛte. Ift ſaeck datter yemant doer mi ingaen ſal/ die ſal behoudē ſijn/ eñ hi ſal ingaen/ eñ wt gaen/ eñ hi ſal weydē vindē. Een dief en coemt niet dā op dat hi mach ſtelē/ eñ dodē/ eñ ōderuē. Ick ben gecomē op dat ſi vleuen hebbē moghē/ eñ ouerloedigher hebben ſouden. ✻

✝ Ic ben die goede harder. Een goet harō die ghuet ſijn ziel voer ſijn ſcapen. Mer een huerlinck/ eñ die geen harder en is/ wiē die ſcapē niet eygē en ſijn die ſiet dē wolf comēde/ eñ hi verlaet die ſcapē/ ende vliet/ eñ die wolf grijpt eñ vſtroyt die ſcapen. Mer die huerlinck vliet/ wātet een huerlinck is/ eñ hi en heeft geen ſorch vor die ſcapen. Ic ben die goede harder/ eñ ick ken mijn ſcapen/ eñ de mijne bekennē my. Als mi dē vaō kent/ alſo ken ic oick den vader/ eñ ic ſet mijn ziel voer mijn ſcapen. Eñ ic heb anō ſcapen die niet wt deſe ſcaepskoy en ſijn/ eñ die moet ic oec mede bibrenghē/ eñ ſi ſullen mijn ſtemme hoꝛen/ eñ tſal een ſcaepskoy/ en een harder woꝛdē. ✻

Daer om heeft mi die vaō liet/ wāt ic mijn ziel ſet op dat ic ſe weō om nemē mach. Nyemāt en neētſe vā mi/ mer ic ſetſe vā mi ſelue/ want ick heb macht haer te ſetten/ eñ ick heb macht haer weō om te nemē. Dat gebot heb ic vā mijn vader ontfangē. Daer is weder om een twiſt ghewoꝛden onder die Joden

om dese woorden. Want veel wt haer luyden seydē
Hi heeft den duuel(in) eñ hi raest/wat hoort ghi hē?
Die ander seyden/Dese woordē en sijn niet van een
die dē duuel heeft. Mach die duuel op wen die oghē
vande blinden?

✣ Eñ het was herckwijnghe te Hierusalē/ende
twas winter/eñ Jesus wādelde indē tēpel/in Salo
mōs portael. Dair ō hebbē hē die Joden ōtreingelt E
eñ seydē hē. Hoelāge hanct ghi onse ziel(in twifel)?
Jſt saeck dat ghi Christus sijt/segtet ons openbaer.
Jesus heeft haer geantwoort. Ic spreec v/eñ ghi en
gelooftet niet. Die werckē die ich we wer die naem
mijns vaders/dese geuē getuychnis vā mi. Mer ghi
en gelookt niet/wāt ghi niet en sijt vā mijn schapen.
Mijn scapē horē mijn stem/eñ ic ken haer/eñ ſi vol
ghē mi/eñ ic gheue haer tewighe leuē. Eñ ſi en sullē
niet vgaen indō eewichz/eñ niemāt en salse wt mijn
hant grijpen. Mijn vaō dat hi mi ghegeuē heeft/dat
is tmeeste vā al/eñ niemāt machse neme wt mijns
vaders hant. Ic eñ die vader sijn een.

Dair om hebbē die Jodē steenē genomē/op dat ſi
hē steenighē soudē. Jesus heeft haer geantwoort. Ic
heb v veel goedē werckē getoont wt minē vaō/om
welc vā diē werckē stenicht ghi mi? Die Jodē heb
bē hē gheantwoort seggēde. Om een goet werck en
stenighē wi v niet/mer ō die blasphemi/eñ wāt ghi v F
seluē God maect/na dien dat ghi een mensch sijt. Je
sus heeft haer geātwoort. Stater niet geschreuē in v
Psal. 18. wet/Ic heb gesept/Ghi sijt Godē? Jſt saeck dat hi
haer godē genoēt heeft/totten welckē twoort gods
geschiet is/eñ die scrift en mach niet vlorē gaen hē/dē
ghenē dye de vaō geheylicht heeft/eñ gesondē heeft
in die werelt. Ghi segt/ghi blasphemeert/ō dat ich
geseyt heb/Ic bē gods soen? ist saeck dat ic niet en
we de werckē mijns vaders/so en wilt mi nz geloue.

Wer ist dat ieſe we/eñ ist dat ghi mi niet en wilt ge
louē/gelooft die werckē/ op dat ghi moecht kennē/
eñ gelouē dat die vad in mi is/eñ ic indē vad. ✠
Dairr om ſochtē ſi hē te vangē/eñ hi is wt haer hā
dē gegaen/eñ is weder om gegaen ouer die Jordane/
in die plaets dair Joānes eerſt was dopēde/eñ hi is
dair gebleuē. Eñ veel ſijnē tot hē gecomē/eñ ſeydē.
Joānes en toondē toch geē teekē. Wer al tgeen dat
Joānes vā dēſen geſeit heeft/dat waswaer/eñ veel
geloofdē dair in hē. ¶ Dat.xi. Capittel. ✠

EN dē eē waſſer ſiec genoēt Lazarus vā Be
thaniē / vā tcaſteel vā Maria eñ Martha
ſijn ſuſterē. Eñ Maria was de gheē die dē
heer gheſalft heeft met ſalf/ eñ ghedroocht heeft ſijn
voetē met harē haer: wiēs broedr Lazarus ſiec was
Dair om hebdē ſijn ſuſters tot hē gheſondē ſeggēde
Heer/ſiet/die ghi lief hebt/die is ſiec. Eñ Jeſus hoo
rendē/heeft geſeyt. Deſe ſiecht en is niet totter doot
Wer om die glori gods/op dat die ſoen gods dair do
re glorificeert mach wordē. Eñ Jeſus hadMarthā
lief/eñ haer ſuſter Maria eñ Lazarū. Dair ō als hi
gehoort heeft dat hi ſiech was/ſoe is hi we tertijt in
die ſelfde plaets gebleuen twe daghē.
Eñ dair na ſeyt hi dē diſcipulē. Laet ons weder om
gaen in Judeā. Die diſcipulē ſeggheē hē. Rabbi/die
Joden ſochten v nv te ſtenighen/eñ gaet ghi weder
om daerwaert? Jeſus heeft gheantwoort. Eñ ſijn
der niet.xij. uren vanden dach? Ift iemāt
inden dach wandelt/dye en ſtoot (hem) niet/ want
hi ſiecht van deſe werelt liet. Waer ift dat yemant
waudelt in de nacht/die ſtoot (hem) want het licht
en is niet in hem. Dit ſeyt hi. Ende daer na ſeyt hy
haer. Lazarus onſe vrient/dye ſlaept/mer ic gae op
dat ich hem vanden ſlaep wecken mach / daer om
hebben ſijn diſcipulen gheſeyt. Heer/ift ſaeck dat hi

slaept/so sal hi gesont wesen. Wer Jesus had vā sijn doot gesept. Eñ ū hebbē gemeent/dat hi vandē nas tuerlijcke slaep seyde. Dair ō heeftet Jesus haer doe oplich gesept. Lazarus is doot / eñ ic vblide my om v/dat ic dair niet geweest en heb/op dz ghi gelooft. Wer laet ons tot hē gaen. Dair om heeft Thomas die genoēt wort dydimus/tottē medisipulē gesept. Laet ons mede gaen/eñ laet ons met hē sterue. C

Aldus is Jesus ghecomē/eñ hi heeft hē geuonden nv vier daghē int graf hebbēde. Eñ Bethania was bi Hierusalē/bi na ontrent. xv. stadien. Eñ veel vā die Jodē warē gecomē tot Marthā eñ Mariā/ op dat ū haer soudē troostē vā haer broeder. Daer ō als Martha gehoort heeft/dat Jesus gecomē was/soe is ū hē te gemoet gheloepn. Wer Maria die sadt in huys. Eñ Martha heeft tot Jesum gheseyt. Heer waert saech dat ghi hier geweest hadde/mijn broeder en hadde niet gestoruē geweest. Wer nv weet ic oec dat also wat ghi vā God begherē sult/dat sal God v gheuē. Jesus seyt tot haer. V broeder sal opstaē. Martha seyt hē. Ick weet dat hi opstaen sal in die vrise nisse/indē laetstē dach. Jesus seyt haer. Ic ben die v risenis/eñ dat leuē/die in mi gelooft/ia al waert oec saech dat hi doot waer/so sal hi leuen/eñ al die gheē die dair leeft/eñ gelooft in my/die en sal niet sterue inder eewicheyt. Ghelooft ghi dat? Si seydē hē. Ja ic heer. Ic geloof dat ghi sijt Cristus die soen des le uendē gods/die welcke in die werelt comē sijt. D

Eñ als ū dit gesept hadde/ soe is ū wech ghegaen eñ heeft Mariā haer suster geroepen heymelick seg ghēde. Die meester is hier/eñ hi roept v. Als dese dz gehoort heeft/stont ū haestelic op/eñ quā tot hē. Eñ Jesus en was noch niet gecomē int casteel / mer hi was noch in die plaets dair hē Martha te ghemoet gecomē was. Dair om die Jodē dye met haer int

huys warē/ende troesten haer/ als sī gheslen haddē Mariā dat sī haestelijkē op gestaen was/eñ wtgegaen/so sijn sī haer geuolcht/seggende/sī gaet totten graue om dair te screyen.

Dair ō als Maria dair ghecomē was dair Jesus was/siende hē/is sī geualle tot sijn voetē eñ seyde hē Heer/had ghi hier geweest/ mijn broeō en waer nz ghestoruē. Dair ō als Jesus haer sach screyende/eñ die Jodē screydē die met haer warē/heeft hi hē indē geest ōsucht/eñ heeft hē seluē ghestoort eñ geseyt Waer hebt ghi hē geleyt? Si seggē hē. Heer/coēt eñ sietet. Eñ Jesus heeft gescreyt. Dair om hebbē die Jodē geseyt. Siet/hoe liet had hi hē. Eñ sommighe bā haer hebbē geseyt. En moecht dese die de oghen des blindē op gedaen heeft/ niet wē dat dese oick nz en stark? Dair om Jesus weō om in hē seluē ōsuchtende/ quā hi tottet graf/eñ het was een spelonck/eñ een steen was dair op gheleyt.

Jesus die seyt. Neemt dē steen weck. Martha die suster vā die geē die dair dot was/seidē hē. Heer/hi stinct nv/want hi is vier daghen (out) Jesus seyde haer. Heb ic v niet gheseyt/ waert saeck dat ghi ghe loofde/ghi soudet die glori gods sien? Dair ō hebbē sī dē steen weck ghenomē. Eñ Jesus optzende sijn oghē om hooch/heeft hi geseyt. Vader ick danck v/ wāt ghi mi gehoort hebt/ eñ ic wistet dat ghi mi altijt hoort. Mer om de scaer die dair om staet/so heb ick geseyt/op dat sī gelouē dz ghi mi gesondē hebt.

Eñ als hi dit geseyt haddē/so heeft hi geroepē met een grote stem/Lazare coemt voort. Eñ hi is voort gecomē/die dair gestoruē was/hebbēdē handē endē voetē met bandē gewondē/ eñ sijn aensicht was verwondē met een doeck. Jesus seydē haer. Ontbint hē/ eñ laet hē gaē. Dair ō veel vā die Jodē dye gecomē warē tot Mariā/eñ gesien haddē dat Jesus gedaē

hadde/hebbē in hē ghelooft. * Eñ sommighe van haer sijn wech gegaen totten Pharizeen/ eñ hebben haer geseyt/dat Jesus gedaen hadde.

Mat.26.a ✠ Dair ō hebbē die Bisschopē eñ pharizeē een raet vgadert/eñ sprakē Wat doē wi? Wāt dese mēsch doet veel teykenē. Isset saeck dat wi hē aldus latē/si sullē alle gaē in hē gelouē. Eñ die Romeynē sullē comen eñ sullē onse plaets eñ volc nemē. Eñ eē vā haer genoemt Cayphas/als hi Bisschop was vā dat iaer/ heeft hi haer geseyt. Ghi en weet niet met allē/noch ghi en ouerdēct nz dat v profitelijc is/dat eē mensch sterft voer tvolc/eñ dattet geheel volc niet en vgaet Dit en heeft hi vā hē seluē niet gheseyt. Mer als hi Bisschop was vā dat iaer/so heeft hi gheprophēteert/ dat Jesus sterue soude voer tvolc/eñ nz alleen voert volck/mer op dat hi de kinderē gods die dair vstroyt warē/in een vgaderē soude. Dair om van dien dach hieldē si raet met malcanderē/op dat si hē woden soudē. ¶ Eñ hier om en wādelde Jesus nv niet openbaer onō dye Jodē/mer hi is wech ghegaen in een lant bi die woestenī/in een stadt die gheheetē is Efrem/eñ dair woonde hi met sijn discipulē. * Eñ ō Jodē paesschē was nakēde/eñ veel wtet lant sijnder op geclommē te Hierusalē voer paesschē/op dat si hē seluē soudē heyligē. Aldus sochtē si Jesum/ eñ sprakē onō malcander indē tempel staende. Wat dunct v dat hi nz gecomē en is tottē feestach? Eñ die Bisschop pē eñ pharizeē haddē een gewt ghegeuē/dat/waer saeck dat pemāt geweten hadde/waer hi was/dz hijt soude te kennē geuē/op dat si hē mochtē vanghē.

¶ Dat. xij. Capittel. ✠

ENde voer die ses dagē vā paesschēs/is Jesus gecomē in Bethanie dair Lazarus gestoruē was/welchē hi verweckt hadde/eñ si hebbē hē dair een auōtmael ghemaect/ eñ Martha

diende/en Lazarus was eē vā tgetal die dair aen ta
fel warē sittēde met hē. Aldus heeft Maria genomē
eē pont ongevalsche costelike nardus salf/eñ heeft Je
sus voetē gheselkt/eñ heeft sijn voetē met hoer haer Mat.26.ā
gedroocht. Eñ dat huys is vuult geweest vādē rooc Mar.14.ē
des salfs. Dair om sept een vā sijn discipulē Judas
B Scariotes/dye hē vzaden soude. Waer om en is dese
salf niet vercoft om drie hondert penninghē/ eñ den
armen gegheuē? Mer dit heeft hi gesept/niet dat hi
sozch voer den armen hadde/ maer want hi een diet
was/eñ die wers hadde/eñ hi droech tgheen datter
ghegeuē wozde. Dair om heeft Jesus ghesept. Ghe
hengtet haer/op dat sī dat kwarē mach tot dē dach
vā mijn begrauinghe. Dye armē hebt ghi altijt met
v. Mer my en hebt ghi altijt niet.

Aldus heeft een grote scare vā Jodē geweē dat hi
dair was/eñ sī sijn ghecomē/niet om Jesum alleen/
mer op dat sī Lazarū sien soudē/ dien hi vandē dodē
vweck hadde. Dair om hieldē die princen der priester
ren raet/dat sī Lazarum oick souden woen. Wanter
veel om sinen wille vanden Joden scheyden/eñ ghe
loofden in Jesum.

C Des anderē daechs als de grote schaer die tot
ten hoochtijt gecomē was/gehoort hadde dat Jesus Lu.19.ē
te Hierusalē quā/so hebbē sī genomē tackē vā palm Mat.21.ā
woomē/eñ sī sijn hē te gemoet gecomē/eñ riepē/oſan Mar.11.ā
na/gebenedijt/die dair coemt indē naē des heerē/co
ninck vā Israel. Eñ (als) Jesus eē ezelkē ghecregē
hadde/so heeft hi dair op geletē/ gelijt dair geschreuē
staet. Ghi wchter vā Syō/en wilt niet vreesen/siet
v coninck coēt/v sittēde op een longe vā eē ezelinne. Esa.62.ā
Eñ dit en hebbē die discipulē ten eerstē niet vstaen/ zacha.9.b
mer wāneer Jesus geglorificeert geweest is/we heb Mat.21.ā
bē sī gedachtich geweest/dz dit vā hē geschreuē was
eñ dat sī hem dit ghedaen hebben.

Dair om gaf die scare getuychnis dye met hē was
we hi Lazarū vandē grane geroepē heeft/eñ hē vā-
den wdē ō wecke/eñ dair om is hem die scare te ghe-
moet gecomē/ wāt ſi gehoort haddē dat hi dit teykē
der gelept. Siet ghi niet dat wi niet en wdēn. Siet
die heele werelt is hē na ghegaen.

Eñ dair warē sommige heydēne vandē ghenē die
te Hierusalē op geclommē warē/ō aen te bidden in
die hoochtijt. Aldus sijn dese ghecomē tot Philipū/
de welcke was vā Betsayda Galilee / eñ ſi badē hē
seggēde. Heer/wi willē Jesum sien. Philipus is ge
comē eñ seytet Andree/weō om Andreas eñ Philip
pus seggent Jesu. Eñ Jesus heeft haer geātwoort
seggende. Die vre is gecomen dat die soen des men-
schen ghegloxificeert sal worden.

✠ Voerwaer voerwaer seg ic v. Tē ſi saeck dattet
greyn vāt corē/inō aerdē geworpē/gestorne ſi/so bli
uet alleen. Wer ick saeck dattet gestorne is/so breng
Mat.16.d tet veel vruchts. Die sijn ziel lief heeft/die salse vlie
Luce.17.g sen. Eñ die sijn ziel haet in dese werelt/die bwaerts
eñ.9.c. se int ewige leuē. Jſt saeck dat mi pemāt dient/dye
Mar.8.a volge my. Eñ dair ick bē/dair sal mijn dienaer ock
wesen. Jſt saec dat pemāt mi dienē sal/mijn vaō sal
hē eerē. ✶ Nu is mijn ziel vstoort. Eñ wat sal ick
seggē? Vaō behout mi wt dese vre. mer dair om bē ic
in dese vre gecomē. Vaō vclaert uwe naē. Dair om
isser eē stem wtē hemel gecomē (seggēde) Ick heb hē
vclaert/eñ sal hē weō om vclaren. Die scare dā dye
dair stont eñ gehoort hadde/ seydē/ datter eē wonder
slach geschiet was. Die anō seydē/een enghel heeft
tot hē gesprokē. Jesus heeft gheantwoort eñ gelept
Dese stem is gecomē niet om my/mer om v.

Nu is dat oerdeel van dese werelt/nu sal die prins
vā dese werelt wt gheworpē worde/ eñ ick saec dat ic

Vheuē woꝛde vanō aerde/ ſo ſal ic alle dingē tot my
ſelue trecke. Eñ dit ſeyde hi/te kennē gheuende/met
wat doot dat hi ſterue ſoude. Die ſaer heeft hē ghe-
antwoort/wi hebbē gehoort wt die wet/dꝛ Criſtus
blijft inō eewichept/eñ hoe ſegt ghi/te ſoen des men-
ſchē moet vheuen woꝛdē? Wie is dēſe ſoen des men-
ſchē? Daꝛ om heeft Jeſus haer geſeyt. Noch eenē
coꝛte tijt is dat licht met v/wandelt te wijle dat ghi
licht hebt/op dat die duyſternijſſe v niet en kruangē.
eñ die wandelt in duyſternis/die en weet niet waer
dat hi gaet. Als ghi licht hebt/ſo ghelooft in tlicht/
op dat ghi kinderē des lichts ſijt.

F Dit heeft Jeſus geſpꝛokē/ eñ wech gegaen ſijnde/
heeft hi hē vꝛꝛghē vā haer. * Eñ na diē dat hi ſo
veel teykenē gedaen hadde voer haer/ſo en hebben
ſi in hem niet gelooft. Op dattet woꝛt vā Eſayas
de ꝓpheet vuult woꝛde/twelc hi geſpꝛokē heeft. He Eſay.53.a
re/wie heeft onſe woꝛdē gelooft? eñ dē arm des he
ren wiē is diē geopēbaert. Daꝛ om en mochte ſi nꝛ
gelouē/wāt dye ꝓpheet heeft weder om geſeyt/ Hi Lu.8.b
heeft haer oghē vblint/en haer hert vhert/op dat ſi Mar.4.b
niet en ſien met den oghē/ eñ mettet hert en vſtaen/ Eſay.6.c.
eñ woꝛdē om gekeert/eñ ic haer ghelont make. Dit Actu.28.k
heeft Eſayas/geſpꝛokē als hi ſijn glorie geſien heeft
eñ vā hē geſpꝛokē heeft. Nochtans veel oick wt den
ꝓncen hebbē in hē gelooft/maer om de Phariſeen
en wleden ſijt niet/ op dat ſi wt die ſynagoge niet ge
G woꝛpē en ſoudē woꝛdē/wāt ſi meer lief gehadt heb-
bē die glorie der menſchē dā die glorie Gods. ¶ Eñ
Jeſus heeft geroepē eñ geſeyt/ Die ghelooft in my/
die en gelooft in my niet/ mer hi gelooft in die geen
die mi geſondē heeft/ eñ die my ſiet/die ſiet dē genē
die my geſondē heeft. ✣ Ic een licht weſende/dē
in die werelt gecomē/op dat al die geen die in mi ge
looft/niet en blijft in duyſternijſſe. Eñ ift ſaec dat ye

mãt gehoozt heeft mijn woozdẽ/eñ niet en twaert
it en voerdel hẽ niet/wãt ic en bẽ niet gecomẽ op dat
ic die werelt oerdelẽ soude/mer op dat ic die werelt
behoudẽ soude. Die mi vwerpt/eñ mijn woozdẽ niet
en ontfanct/die heeft dye hẽ oerdelẽ sal. Dat woozt
dat ich gesprokẽ heb/dat sal hẽ oerdelẽ in dẽ laetsten
dach/wãt ic en heb wt mi seluẽ nz gesprokẽ. mer die
vaõ die mi gesondẽ heeft/die heeft mi een gebot ghe
genẽ/wat ic seggẽ sal/eñ sprekẽ sal. Eñ ich weet dat
sijn gebot dat eewige leuẽ is. Dair õ dat ich spreech/
dat sprect ic so/gelijkẽ allt mi de vaõ gesept heeft ✻

Dat. xij. Capittel. ✠

Luce. 22. 8

Ende voer dte hoochtijt vã paesscẽ/ wetẽde Jesus dat sijn vre gecomẽ was/dat hi gaẽ soude wt dese wereit totten vaõ. Als hi die sijn liek hadde gehadt/ die in die werelt warẽ/tottet eynde toe heeft hi haer liek gehadt. Eñ allt maeltijt gewozdẽ was/twe die duuel nu int hert van Judas Symonis Scariothis gesent hadde/als dat hi hẽ vã radẽ soude/Jesus wetẽde dat die vaõ alle dinc hẽ in sijn hant gegeuẽ hadde/eñ dat hi vandẽ vaõ wt ghe gaen was/eñ tot god gaet/so is hi op gheslaen vant auontmael/eñ leyde sijn cleedre ned/eñ als hi eẽ linden weck genomẽ hadde/so heeft hi hẽ seluẽ geschoze eñ dair na heeft hi water in een weckẽ gedaen/eñ twe gosse te wasschẽ die voetẽ der discipulẽ/eñ te drooghẽ met die linden weck dair hi mede gheschoze was/so quã hi tot Symon Petrus.

Eñ Petrus seyde hẽ. Heer/wascht ghi mi de voetẽ? Jesus heeft geãtwoozt/eñ hẽ gesept. Dat ic twe dat en weet ghi nu nz/mer ghi sultet hier namaels weetẽ. Petrus seyde hẽ Ghi en sult mijn voetẽ nz wasschẽ inõ eewichz. Jesus heeft hẽ gheantwoozt. Jft saeck dat ic v nz en wasch/ ghi en sult geẽ deel met mi heb hẽ. Symõ Petrus seyde hẽ, Heer nz alleẽ mijn voe

tē/ mer oick handē eñ hoockt. Jesus seyde hē Die ghe
wassche is/die en heeft nz vā noot dā dat hi de voeten
waschț/mer hi is heel reyn/ eñ ghi sijt reyn/mer nz
al/wāt hi wilt wie dattet was die hē braden soude.
Dair ō heeft hi geseit/ghi en sijt nz al reyn Dair om
als hi haer voetē gewasschē had/eñ sijn cleedrē geno
mē(eñ)aent takel geseti was/so heeft hi haer weder ō
geseyt Weet ghi wat ic v gedaen hebbe? Ghi noemt
mi meester en heer/eñ ghi segt wel/wāt ic bēt. Dair
om ist saech dat ic v voetē gewasschē hebbe/die heer
eñ meester/ so sult ghi oick malcandē die een des ande
rē voetē wassche. Wāt ic heb v een exēpel gegeuē/op
dat gelijckerwijs ic v gedaen hebbe/ ghi so mede wē
sout. * Voerwaer voerwaer seg ic v/ die knecht
en is niet meerō dā sijn heer / noch een apostel en is
niet meerō dan die hē gesondē heeft.

Ist saech dat ghi dit weet/so sijt ghi salich/ist saec
dat ghi dat wet. Jc en spreec niet vā v allē. Jc weet
wie dat ic wtuercozē heb. Mer op dat de scrift ver-
uult wozde. Die brood met mi eet/die heeft sijn hiele
tegen mi op geheuē. Jc segt v nu eer dattet geschiet Psal.40
op dat/alst geschiet is/ghi gelouē muecht dat ic den
Voerwaer voerwaer legge ick v/die dair ontfangt Lu.10.c
wie dat ic seyndē sal/die ontfanct mi. Eñ die mi ont
fanct/die ontfanct hē die my gesondē heeft.

Als Jesus dit geseyt hadde/so is hi verstoort ghe-
weest indē geest/eñ hi heeftet ghetuycht eñ gheseyt
Voerwaer voerwaer seg ic v/dat een vā v sal mi v Mat.26.c
raden. Dair om sagen die discipulē malcander aen/ Mar.14.b
twifelēde vā wien dat hi seyde. Eñ dair wasser een
van Jesus discipulen/rustende in sijn schoot / den
welcken Jesus lief hadde. Daer om heeft Symon
Petrus desen ghewenct/ende hē gheseyt/wie ist vā
welck hi seyt. Aldus/als dese op die wijst Jesu ruste
so seyde hi hē. Heer/wie ist. Jesus antwoozde. Dye

ist/die ick dit ghewopte broot reyken sal/ende als hi
tbroot gewopt had/so heeft hyt gegeue Judas Sy
monis Scariotis/eñ na dye broc we is Satanas in
hem ghegaen.

Daer om seyde Jesus hē Dat ghi wet/dat wet hae
stelickē/eñ dit en vstont niemāt vā die daer sittende
warē/waer ō dat hi hē dit geseit heeft. Wāt de som
mighe meendē/ouermits dat Judas dē budel hadde
dat Jesus hē geseit hadde/coopt dat ghēe dat ons vā
node is tottē feestdach. oft/dat hi dē armē wat geue
soude. Daer ō/als hi die broch ontfangē had/so is hi D
ter stont wt gegaē/eñ twas nacht. Daer ō als hi wt
gegaen was/so heeft Jesus geseit. Nu is de soen des
menschē geclarificeert/eñ god is in hē geclarificeert.
Ist saeck dz god geclarificeert is in hē/eñ god sal hē
clarificerē in hē seluē/eñ ter stōt sal hi hē clarificerē.

✠ Myn kinderkes/noch een weynich tyts ben ick
met v/ghi sult my soeckē/eñ als ick die Jodē geseyt
heb/daer ic ga/daer en moecht ghi niet comē/ eñ ick
segt v nu. Een nieu gebot geef ic v/op dat ghi malcā
derē lief hebt/gelijc ic v lief gehadt heb/dat ghi mal
canō oick lief wilt hebbē. Daer in sullē allen kennē
dat ghi myn discipulē syt/ist saeck dat ghi liefde hebt
onō malcanō. Symon Petrus seyde hē. Heer waer
gaet ghi? Jesus heeft gheantwoort. Daer ick gae en
moecht ghi nu niet volghen/ mer ghi sult namaels
volghē. ✶ Petrus seyt tot hem/Heer waer om en
mach ic v niet volgē/ic sal myn ziel voer v setten. Je
Mar.14.d sus heeft geantwoort Sult ghi v ziel voor mi setten
Lu.22.c. Voerwaer voerwaer seg ic v/die haē en sal nz cray
en/ter tyt toe dat ghi mi driemael sult vlaken.

¶ Dat. xiij. Capittel. ✠

Onde Jesus heeft tyn discipulē geseyt. En
laet v hert nz vstoort werdē/gelooft ghi in
god/so gelooft oec in mi. In myns vaders

huys zijn veel woninghē/waert saeck dattet anders waer/ic soudt v ghesept hebben/wāt ick gae om die plaets v te wreydē. Eñ ist saec dz ic wech gaen sal eñ v die plaets wreydē/ic sal weder om comē/eñ sal v tot mi seluē nemē/op dat ghi oec zijn muecht daer ic bē. Eñ waer ic gae/dat weet ghi/eñ die wech weet ghi. Thomas sept tot hē. Heer wi en wetē nz waer ghi gaet/eñ hoe mogē wi dē wech wetē? Jelus sepde hē. Ick bē die wech/die waerheit/eñ tleuē. Niemāt en coemt tottē vad̄/dā wer mi. Waert saeck dat ghi mi gehēt had/voorwaer ghi soudt mijn vad̄ oec gehēt hebbē. Eñ nv kent ghi hem/eñ ghi hebt hē gheſien.

B Philipus sepde hē. Heer toent ons den vad̄/eñ het is ons ghenoech. Jelus sepde hē. Dus langhe tijt bē ic met v/eñ en hebt ghi mi noch niet gheket? Philip de die mi siet/die siet oec minē vader/eñ hoe segt ghi toent ons dē vader. En gelooft ghi niet/dat ic indē vader bē/eñ die vader in mi is? Die woordē dye ick tot v spreeck/die en spreeck ick vā mi seluē niet/mer die vader in mi blijuende/die wet die werckē. Ende ghelooft ghi niet/dat ic indē vader bē/eñ dye vader in mi is? Anders om dese wercken so ghelooft.

Voorwaer voorwaer segge ic v/die in mi gelooft/ Mar.11.e die werckē die ic we/die sal hi oec wen/eñ meerd̄ dā Mat.21.c dese sal hi wē/wāt ic gae tottē vad̄. Eñ wat ghi bidt dē vad̄ in minē naem/dat sal ic wen/op dat dye vad̄ ghegloxificeert wert in dē soen. Jst saeck dat ghi mi wat bidt/in minē naem/dat sal ic wen. *

✠ Jst dat ghi mi liet hebt/so kwaert mijn gewdē. Eñ ic sal dē vad̄ biddē/eñ hi sal v een ander vertroo ster geuē/op dat hi met v blijft inder ewicheit/een geest des warachticheits/die de werelt niet en mach ontfanghen/wāt si en siet hē niet/noch si en kent hē niet/mer ghi kent hē/wāt hi blijft bi v/eñ hi sal bi v wesen. Jc en sal v geen weezē latē/ic sal tot v comē.

Noch een weynich/eñ die werelt en siet mi nv niet C
mer ghi siet mi/wāt ic leue/eñ ghi sult leuē. In dien
dach sult ghi kennē/dz ic in mijn vaō bi/eñ ghi in mi
eñ ic in v. Die mijn gebodē heeft/eñ die kwaert/die
is die gheen die mi lief heeft/eñ die mi lief heeft die
sal vā mijn vaō lief ghehadt wordē/eñ ic sal hē lief
hebbē/eñ sal hē mi self openbarē. ✶ Judas/niet die
Scarioth hiet/seyde hē. Heer/wat isser gheschiet/dat
ghi v selue ons openbaren sult/eñ niet der werelt?
Jesus heeft gheantwoort/eñ gheseyt tot hem.

✠ Ist saeck dat my yemant lief heeft/hi sal mijn
woort houdē/eñ mijn vaō sal hē lief hebbē/eñ wi sul
lē tot hē comē/eñ bi hē een woenstat makē. Die mi
niet lief en heeft/die en sal mijn woordē niet houdē.
Eñ dat woort dat ghi hoort/en is mijn niet/mer des
gheens die mi ghesondē heeft/des vaders. D

Dit heb ich v gheseyt/noch bi v bliuende/mer die
vertrooster die welcke dye heylighe gheest is/wele-
ken dye vader senden sal in mijnen naem/dye sal v
alle dinck leeren/ende sal v in gheuen/al tgheen dat
ich v segghe.

Vrede laet ic v/mijn vrede geef ic v: niet gheliic als
die werelt gheeft/geef ic v. Een laet v hert niet ver-
stoert werdē/noch niet vreesen. Ght hebt ghehoort/
dat ic v gheseyt heb. Ic gae/eñ ic coem tot v. Waert
saeck dat ghi mi lief hadt/ghi soudt v seerlic verbli
dē/wāt ic heb v geseyt/ic gae tottē vaō/wāt die vaō
meerder is dā ic. Eñ nv heb ich v gheseyt/eer datter
gheschiet/op dat ghijt ghelooft/alst gheschiet is.

Nv en sal ic niet veel met v sprekē/wāt die prins
des werelts coemt/eñ hi en heeft niet in mi/mer op
dat die werelt kennē mach/dat ic dē vader lief heb/
eñ ghelijc als die vaō mi een ghebot ghegheuē heeft
also doe ic. ✶ Staet op/eñ laet ons vā hier gaen.

Dat. xv. capittel. ✠

Ic bin een warachtighe wijngaert/eñ mijn vad is een ackerman. Alle ranche/die in mi geen vrucht en draecht/dye sal hi wech neme/eñ al die vrucht brenghē/dye sal hi reynighē/op dat hi meer vruchtē voortbrenghe. Nv zijt ghi reyn om dit sermoen dat ic v gheseyt heb. Blijft in mi eñ ic in v/ghelijc een wijngaert ranck gheen vrucht en mach voortbrenghē vā hē seluē/ten zijt saeck dat hi in die wijngaert blijft. Also noch ghi oec niet/ten si dat ghi in mi blijft.

Ic bē een wijngaert/ghi zijt die ranckē/dye in my blijft/eñ ic in hē/dese brengt veel vruchts voort/wāt sonder mi en muecht ghi niet wen. Ist saeck dz yemāt in mi niet en blijft/die sal wtghewerpē wordē gelijc een wijngaert ranck/eñ sal vverrē/eñ si sullē vgade rē haer/eñ worpense int vier/eñ vernense. ✶ ✣ Ist saeck dat ghi in mi blijft/eñ mijn woordē in v bluē/ al wat ghi wilt/dz sult ghi vvgerē/eñ tsal v gheschen. ✶

✣ Daer in is mijn vad geglorificeert/op dz ghi ouer uloedige vrucht voortbrenct/eñ mijn discipulē wort. Mat.21.e

Ghelijc die vad mi lief ghehadt heeft/also heb ic v lief gehadt. Blijft in mijn lieft. Ist saeck dz ghi mijn ghewdē hout/so sult ghi bluē in mijn lieft/ghelijc ic oec mijns vaders ghewden gehoudē heb/eñ blijf in zijn liefte. Dit heb ic tot v ghesprokē/op dat mijn blijscap in v blijf/eñ v blijscap verult word. ✶

✣ Dat is mijn gewt/dz ghi malcanō lief sult hebbē gelijc als ic v lief gehad heb. Meerō lieft dā dese/en heeft niemāt/dā dz yemāt zijn siel set voor zijn vrienden. Ghi zijt mijn vriendē/ist saeck dat ghi wet tgeen dat ic v ghebiede. Hier na en sal ic v niet meer heetē knechtē/wāt een knecht en weet niet wat zijn heer doet. Ic heb v vriendē genoēt/wāt al tgeen dz ic vā mijn vad gehoort heb/dz heb ic v openbaer gemaeckt Ghi en hebt mi niet vtuercorē/mer ic heb v vorē/ Eph.5.a

eñ ic heb v geset op dz ghi gaen sout/eñ vzucht voort
vzenghē/eñ v vzucht bliue sondē/op dat/wat ghi bid
dende zult dē vaō in minē naem/dat hi v dat gheeft.
1.Joā.3.c Dit gebiedē ic v/dz ghi malcanō liet hebt. Jk dz die
werelt v haet/so weet dz k mi eer dā v gehaet heeft.
Waert ghi vā die werelt/die werelt sonde liet hebbē
dz haer is. Mer vāt ghi vā die werelt nz en zult mer
ic heb v vā die werelt vtuercozē/daer om haet v die
Luce.21.g werelt. Weest gedachtich mijns woorts/dz ic v ghe
eñ.6.k sept heb. Die knecht en is nz meerō/dā zijn heer/ist
Mat.10.c dz k mi vnolcht hebbē/so sullē k v oec vnolghē/heb
bē k mijn woort gehoudē/k sullēt v oec houdē.
Mat.24.a Mer al dit sullē k v dē om minē naē/vāt k en heb D
Mar.13.b bē nz gekēt die mi gesondē heeft. Eñ waer ic nz geco
mē eñ hadde met haer gesprokē/so en soudē k gheen
sonde hebbē/mer nv en hebbē k nz/daer k haer sou-
dē mede ontsculdighē moghē vā hare sonde. Die mi
haet/die haet oec minē vaō. Had ic nz werchē gedaē
onō haer/die niemāt anders ghedaen en heeft/so en
soudē k gheen sonde hebbē/mer nv hebbē k ghesien/
eñ ghehaet mi/eñ mijn vader. Mer op dattet woort
Psal.34. vervult worde/dat in haer wet geschreue is. Si heb
ben mi ghehaet om niet. ✳
✝ Eñ als die vtrooster coemt/die ic v vādē vaō sen
dē sal een geest des waerheits/die vādē vaō wtgaet
die sal getuychnis geue vā mi. Eñ voort ghi sult ge-
tuych vā mi gheue/vāt ghi vāt beginsel met mi zijt.

D Dat. xvi. capittel.

Mat.24.b Dit heb ic tot v gesprokē/op dz ghi nz geslā J
eñ.6.c dalizeert en wert. Si sullē v sonō synago
Mar.13.b ge makē/mer die tijt sal comē/dat al die gheen die v
Luce.21.c wot/die sal hē latē dunckē/dz hi god een dienst wet.
Eñ dit sullē k v dōē/ouermits dat k nz gekēt en heb-
bē dē vaō oft mi. Mer dit heb ic v toe gheseprokē/op
dat/wanneer die tijt coemt/dat ghi dēr gedachtich

zijt/dat ick v geseyt heb. * Eñ dit en heb ick v niet ge
B seyt/vāt begīnsel/wāt ick was met v.
†Eñ nv gae ick tottē genē/die mi gesondē heeft/eñ
niemāt vā v/en vraecht mi/waer gaet ghi/mer wāt
ick v dit gheseyt heb/so heeft droefheit v hert vervult/
mer ick seg v die waerheit/tis v vā noode/dat ick gae/
wāt waert saeck dat ick niet en ghinck/die vtroosster
en soude niet comē tot v/mer ist dz ick gae/so sal ick hē
tot v sendē/eñ als hi coemt/so sal hi straffen die we-
C relt/vā sonde/eñ vā die rechtuerdicheit/eñ vāt oor-
deel:vā die sonde/wāt si en gheloouē in mi niet:vā
die rechtuerdicheit/wāt ick gae tottē vaō/eñ hier na
en sult ghi mi niet meer sien:vant oordeel/want die
prīsch vā dese werelt is nv geoordeelt. Noch veel
heb ick v nochveel te segghē/mer ghi en muechtet nv
niet draghē. Wer als die coemt/die welcke een geest
is des waerheits/die sal v leerē alle waerheyt/wāt
hi en sal met sprekē vā hē seluē/mer al dz hi gehoort
heeft/dat sal hi sprekē/eñ dat toecomende is/sal hi v
vercondighē/die sal mi clarificerē/wāt hi salt vant
mijn nemē/eñ v vercondighē. Al tghene dat die vaō
heeft/dat is mijn/daer om heb ick v gheseyt/dat hijt
vā mi sal nemē/eñ v vercondighen. *
D †Een weynich/eñ ghi en siet mi niet/ende weder
om een weynich/eñ ghi sult mi sien/wāt ick gae tot
den vader. Daer om seydē zijn discipulē onder mal-
cander. Wat is dat/dat hi ons seyt/een weynich/eñ
ghi siet mi niet/ende weder om een weynich/eñ ghi
sult mi sien/eñ wāt ick gae tottē vader? Daer om sey
dē si/wat is dat/dat hi seyt weynich? Wi en weten
niet/wat hi seyt. Eñ Jesus heeft bekent/dat si hem
woudē vraghē/eñ heeft haer geseyt/vā dat vraecht
ghi onder malcanderē dat ick gheseyt heb/een wey-
nich eñ ghi en siet mi niet/ende weder om/een wey-
nich/en ghi sult mi sien. Voorwaer voorwaer seg ick

v/ght sult screpen eñ weenē/mer die werelt sal hatē verblidē/eñ ghi sult droeuich wesen/mer v droefnis sal vandert wordē in blisscap. Een vrou als si baert/ so heeft si droefnis/wāt haer vre is gecomē. Eñ als si tkint ghebaert heeft/so is si des bangicheyts niet ghedachtich/wāt si haer vblydt/datter een mensch in die werelt gheworē is. Waer om hebt ghi nv oeck droefnis. Mer ic sal v wedē om sien/eñ v hert sal hē verblidē/eñ v blisscap/en sal nyemāt vā v nemē. ✻ Eñ in dien dach en sult ghi mi niet vraghen.

Luce.11.b ✠ Voorwaer voorwaer segge ic v. So wat ghi bidt dē vaē in minē naem dz sal hi v gheuē/aldus lange en hebt ghi niet vgheert in minē naem: vgheert/eñ ghi sult vercrighē/op dat v blisscap volmaect si.

Dit heb ic v wer paraboln geseyt/die tyt sal comē/ dat ic v niet in parabolē en sal spreke/mer openlycken sal ic vvā myn vaē vcondighē/in dien dach sult ghi vgerē in myn naem/eñ ic en seg v niet/dat ic dē vader biddē sal voor v/wāt die vaē self v lief heeft/om dat ghi mi lief ghehadt hebt/eñ ghelooft hebt/dat ic vā god wtgegaen bē. Ic bē wtgegaen vandē vader/ eñ bē ghecomē in die werelt/weder om verlaet ick die werelt/eñ gae tottē vaē. Syn discipulē seghē hē. Siet nv spreect ghi openlic eñ ghi en segt gheen pa rabel. Nv wetē wi/dat ghi alle dinch weet/eñ tē is v niet vā noode dat yemāt v vraecht/daer duer ghe loonē wi dat ghi vā god wt tyt ghegaen. ✻ Jesus heeft hē gheantwoort. Nv gheloeft ghi/siet die tyt ghenaect/eñ is nv gecomē/dat ghi vstropt sult worē dē/een yeghelic int syn/eñ mi alleen sult latē/eñ ick en ben niet alleen/wāt die vader is met mi.

Dit heb ick v gheseyt/op dat ghi in mi vrede hebt. In dyt werelt sult ghi hebben vnauwinghe/mer vtrout/ick heb die werelt verwonnen.

¶ Dat. xvij. capittel. ✠

DIt heeft Jelus gesprokē/eñ als hi zijn ogē opgebuert hadde indē hemel/so heeft hi gesept. Vaō die vre is gecomē/clarificeert v soen/op dz v soē v clarificeer gelijc als ghi hē macht hebt gegeuē ouer alle vleesch/op dz hi/al dye ghi hō gegeuē hebt/haer geeft dz eewige leuē. Eñ dit is tewige leuē/op dat ū v alleen kennē/een warachtich god/eñ dien ghi ghesondē hebt Jesum Chzistū. Ic heb v geclarificeert opter aerdē/twerck heb ic volbzocht/twelc ghi mi gegeuē hebt/dat ic wen soude. Eñ nv so clarificeert mi/ghi vaō/bi v/seluē/met die claerheit/die ic gehadt hebbe/eer dz de werelt wozde bi v. Ic heb uwē naem gheopenbaert den menschē welcke ghi mi gegeuē hebt/vanō werelt. Di hoozdē v toe/eñ ghi hebtse mi ghegheuē/eñ ū hebben mijn woozdē onderhoudē. Nv hebbē ū kēt/dz al tgeen dz ghi mi gegeuē hebt/vā v zijn/wāt die woozdē die ghi mi gegeuē hebt/die heb ic haer gegeuē/eñ ū hebbense ontfanghē/eñ hebbē warachtich kēt/dz ic vā v gecomē bē/eñ ū hebbē geloobt/dz ghi mi ghesondē hebt. Ic bid vooz haer. Ic en bid vooz die werelt niet/mer vooz dese/die ghi mi gegeuē hebt/wāt ū v toe hoozē. Eñ al tmijn hoozt v toe/eñ dat uwe hoozt mi toe/eñ ic bē geclarificeert in haer. Eñ nv en bē ic nz i die werelt/eñ dese zijn indē werelt/eñ ic coē tot v. Heylige vaō kewaert haer wer uwē naem die gene die ghi mi gegeuē hebt/op dz ū een zijn/ghelijc wi oet. Als ic met haer was/we kwaerde ic haer i uwē naem. Die ghi mi ghegeuē hebt/die heb ic kewaert/eñ nyemāt en isser wt haer verlozē/dā dye soen des verlies/op dat die scrift veruult soude wozden.

Wer nv coem ic tot v/eñ dit spreec ic indē werelt/op dz ū mijn volmaecte blijscap hebbē in haer seluē. Ic heb haer ghegeuē v woozt/eñ die werelt heeft haer gehaet/wāt ū vā die werelt nz en zijn/gelikē ic mede

bā die werelt niet en bē. Ic en bid niet/dat ghi haer wt de werelt neemt/mer op dz ghi haer bewaert vā quaet. Si en zijn vande werelt niet/gelijckē ic mē nz en bē vā de werelt. Maect haer heylich inde waerheit. Uwoort is die waerheit. Gheliickē ghi mi ghesondē hebt inde werelt/also heb ic haer oec inde werelt ghesondē/eñ voor haer so heylige ic mi seluē/op dat sī oec geheylicht moghē zijn/wer die waerheyt. Mer ic en bid nz voor haer alleen/mer oec voor die geen die wer haer woordē gelouē sullē in mi/op dat sī alle gader een zijn mogē/gelijckē als ghi vaē in mi eñ ick in v/op dat sī mede in ons een zijn/op dat dye werelt ghelouē mach/dat ghi mi gesondē hebt/eñ ic heb haer ghegeuē die claerheit/die ghi mi gegeuē hebt/op dat sī een zijn/gelijckē wi oec een zijn. Ic in haer/eñ ghi in mi/op dz sī volmaect mogē zijn in een eñ op dz die werelt bekennē mach/dz ghi mi gesondē hebt eñ haer lief gehadt hebt/ghelijc ghi mi oec lief gehadt hebt. Vaē/die ghi mi gegeuē hebt/die wil ic dz waer ic bē/dz sī oec met mi zijn/op dz sī mijn claerheit sien moghē/die ghi mi gegeuē hebt/wāt ghi mi lief gehadt hebt voor die scepminge ō werelt. Rechtuerdige vaē die werelt en heeft v nz ghekēt/mer ic heb v ghekēt/eñ dese hebbē gekēt/dz ghi mi gesondē hebt. Eñ ic heb haer uwē naem bekēt gemaect/eñ ic salse bekent makē/op dat die liefde daer ghi mi mede lief gehadt hebt in haer zijn mach/eñ ic in haer. ✳

Dat. xviij. capittel. ✠

ALs Jesus dit gesept hadde/so is hi wtghegaen met zijn discipulē ouer dz loperde water vā Cedron/daer een hof was/in welckē hi inghegaen is/eñ zijn discipulē. Eñ Judas die hē vriet/die kende oec die plaets/wāt Jesus dicwil daer gecomē hadde met zijn discipulē. Judas als Judas ghenomē hadde een hoop (knechte) eñ dienaers vande bisscop

Mat. 26. e
Mar. 14. e
Luce. 22. e

pē/eñ pharizeen/so is hi daerwaerts ghecomē/met
lanternē/eñ fackelen/eñ wapenē. Jesus wetende al
tgeen dat hē ouer comē soude/is hi voor ghegaen/eñ
heeft haer gheseyt. Wien suect ghi? Si hebbē hē ghe-
antwoort. Jesum vāNazareth. Jesus seyt haer. Ic
bēt. Eñ Judas die hē vriet/die stont met haer. Als
hi haer dā gheseyt heeft/ic bēt/so zijn si achterwaert
ghegaen/eñ in die aerde gheuallē. Daer om heeft hi
haer weder om geuraecht. Wie suect ghi? Eñ si hebbē
geseyt. Jesum vāNazareth. Jesus heeft haer geant
woort. Ic heb v geseyt/dz ict bē. Daer om ist saeck/
dz ghi mi suect so laet dese wech gaen/op dat veruult
soude worde twoort dz hi geseyt hadde. Wt die geen
die ghi mi ghegheuē hebt/en heb ic nyemāt verlorē.
Aldus Symon Petrus/wāt hi een swoert hadde/
soe heeft hi dat wt ghetoghē/eñ heeft den bisschops
knecht ghesleghē/eñ zijn rechter oer af gesnedē. Eñ
die knecht was genoemt Malchus. Daer om heeft
Jesus Petro gheseyt. Steect v swoert in die scede.
Den kelck die mi mijn vaū gegeuē heeft/en wildi nz
dz icke drinchē sal? Aldus die hoop(knechtē)eñ capi
teyn/eñ die dienaers der Jodē hebbē Jesum genan
ghē/eñ ghewondē/eñ gebracht alder eerst tot Annā/
wāt hi was Cayphas swager/die welck een bisschop
was van dat iaer. Eñ Cayphas/die was die gheen
welcke den Joden een raet ghegheuē hadde/datter
profitelijc was/datter een mensch sterf voor volck.
Eñ Symon Petrus volchde Jesum/eñ een ander
discipel. Eñ die discipel was den bisschops bekent/eñ hi
is met Jesu ghegaen/in des bisschops sael/mer Pe-
trus stont buytē aen die duer. Daer om is die ander
discipel wt ghegaen/dye den bisschop bekent was/eñ
heeft die vrou die de poort bewaerde gheseyt/eñ heeft
Petrū i gebracht. Aldus heeft die dienstmaecht die
de poort bewaerde tot Petrū gheseyt. En zijt ghi oec

Luce.22.f

niet vā die discipulē vā dese mensch. Hi seyde. Jc en bens niet. Eñ die knechten eñ dienaers stondē/ dye welcke kolen tsamē ghebrocht haddē/ wanttet cout was/ eñ si wermdē haer. Eñ Petrus was oeck met haer staende/ eñ wermende hē selven.

Daer om heeft die bisscop Jesum geuraecht vā zijn D
Mar. 14. k discipulē/ eñ vā zijn leeringe. Jesus heeft hē gheant woort. Jc heb openbaerlick in de werelt ghesprokē. Jc heb altijt geleert in die synagoge/ eñ indē tempel dair al die rodē tsamē comē/ eñ int heymelick en heb ic niet ghesprokē. Wat vraecht ghi mi? Vraecht den ghenē diet ghehoort hebbē/ wat ic haer gheseyt heb be. Siet dese wetēt/ wat ic gheseyt hebbe. Eñ als Je sus dit gesprokē hadde/ een vā die dienaers/ daer by staende/ heeft Jesu een kinnebacklach gheghevē/ seg gende. Antwoort ghi also dē bisscop? Jesus heeft hē gheantwoort. Heb ic qualijc ghesprokē/ so gheeft ge tuych vā tquaet/ mer heb ic wel/ ghesproken/ waer om slaet ghi mi? Eñ Annas heeft hē ghebondē ghe sonden tot Cayphas den bisscop.

Eñ Symon Petrus dye stont eñ wermde hē. Eñ E si hebbē hē gheseyt. Sijt ghi oec niet vā zijn discipu lē. Hi heeftet vlaeck/ eñ gheseyt. Jc en bēs niet. Eñ een vt die knechtē des bisscops/ een neef des ghenē die Petrus dat oor af gehoudē hadde/ seyde hē. Heb ic v niet gesien met hē indē hof. Weder om heeft Pe trus hē vlaeck/ eñ ter stont heeft dē haen ghecrayet.

Aldus so brochtē si Jesum vā Cayphā in die vier scael/ eñ twas smorghens/ eñ si en hebben niet ghe gaen in die vierscael/ op dat si niet vlinet en souden worde/ mer op dat si Paesschē etē soudē. Daer om is Pylatus tot haer vt ghegaen/ buytē/ eñ heeft ghe seyt. Wat clachte brengt ghi teghē dese mensch. Si hebbē gheantwoort/ eñ hē gheseyt. Waert sack dat hi gheen misdader en waer/ wi en soudē hem v niet

gheleuert hebbē. Daer om seyde haer Pylatus. Ne
F niet ghi hē/eñ oordelt hē na uwe wet. Daer om heb
bē die Jodē hē gheseyt. Ons en is niet gheoorloeft
yemāt te wodē/op dattet woort Jesu verruult soude
worde/twelc hi gheseyt hadde/te kennē gheuende/
met wat dot dat hi steruen soude.

Daer om heeft Pylatus weder om in gegaen in dye
tierscael/eñ heeft Jesum geroepē/eñ hē geseit. Sijt
ghi Coninck der Jodē? Jesus heeft gheantwoort.
Segt ghi dat vā v selue/oft hebbēt ander v vā mi
geseyt. Pylatus heeft geantwoort. Bē ic een Jodē?
Al volck eñ bisschopē die hebbē v mi gheleuert. Wat
hebt ghi gedaē? Jesus heeft geantwoort. Mijn rijc
en is vā dese werelt niet. Waert saeck dat mijn rijck
vā dese werelt waer/doorwaer mijn dienaers soudē
stridē/op dat ic den Joden niet gheleuert en worde/
mer nv en is mijn rijc niet vā hier. Aldus heeft Py-
G latus geseyt. Sijt ghi dā een Coninck? Jesus heeft
geantwoort. Ghi segtet/dat ic een Coninc bē. Jc bē
daer toe gebwrē/eñ daer toe in die werelt gecomē/op
dat ic die warachticheit getuychnis soude geuē. Alle
die geen die wt die waerheyt is/die hoort mijn stem
me. Pylatus seyde hē/wat is die waerheyt?

Eñ als hi dz gheseyt hadde/so is hi weder om voort
gecomē tot die Jodē/eñ seyde haer. Jc en vinde geen
saeck in hē. Mer het is v een ghewoente/dat ick v
Spaesschēs een quijt laet. Daer om/wilt ghi dat ic Mat.27.b
v quijt laet/dē Coninc der Jodē? Si hebbē gheroe- Luce.23.c
pē altesamē weder om seggende/niet dese/mer Bar
rabā/eñ Barrabas was een moordenaer.

¶ Dat.xix.capittel.

I Doen heeft Pylatus Jesum ghenomē eñ Mat.27.c
heeft hē ghegeesselt/eñ die ruyters vlech-
tende een croen vā wernē/hebbē zijse gheset op zijn
hooft/eñ hebben hem om ghedaen een purpur cleet

Mar. 15. c
Luce. 22. a

eñ si quamē tot hē eñ seydē. Weest ghegroet coninck der Joden/eñ si gauē hē kinnebacslaghē. Weder om heeft Pylatus wt gegaen buytē eñ seydē haer. Siet ic brenghe hē v buytē/op dat ghi kennē muecht/dat ick gheen saecks in hē en vinde. Eñ Jesus is wt ghegaen/draghende een werne croen/eñ een purpuren cleet/eñ seyde haer. Siet een mensch. Ende als die bisscoppē eñ dienaers hē ghesien haddē/riepē si seghende. Crupst hē/Crupst hē. Pylatus seyde haer. Neemt ghi hē/eñ crupst hē/wāt ic en vinde in hem gheen saecks. Die Joden hebbē hē gheantwoort. Wi hebbē een wet/eñ na onse wet moet hi sterven/wāt hi heeft hē selven die soen gods ghemaect.

Daer om als Pylatus dese woordē gehoort haddē/ heeft hi meer gheureest/eñ weē om in die bierscael gegaen zynde/seydē hi tot Jesum. Wā waer bēt ghi? Eñ Jesus en heeft hē geen antwoort gegeuē. Alsus seydē hē Pylatus. En spreect ghi mi niet toe? weet ghi niet dat ic macht heb v te crupcē/eñ macht heb v te latē? Jesus heeft geātwoort. Ghi en sout geē macht hebbē teghēs mi/en waert v bā twē niet ghegeuē. Daer om/dye my v ouer gheleuert heeft/dye heeft meerō sonde. Eñ van dien (tijt) socht Pylatus hē te ontslaen. Eñ die Joden hebbē gheroepē segghende. Ontslaet ghi dese/ghi en zijt gheen vrient des Keysers. Al die hē seluē coninck maect/die seyt teghē de Keyser. Eñ als Pylatus dese woordē ghehoort had de/so heeft hi Jesum voort gebracht buytē eñ heeft gheseteē te recht/in een plaets die genoemt is Lythostratos/mer opt hebreeusch Gabbata/eñ twas parasceue des paesschēs ontrēt de sesste vre/eñ hi seyde dē Joden. Siet uwē Coninck. Eñ si riepen neemt weech/neemt weech/Crupst hē. Pylatus seyde haer. Sal ick v Coninck Crupcē? Die bisscoppē hebben gheantwoort. Wi en hebben gheen Coninck dan dē

Keyser. Daer om heeft hi hē haer wen ghegheuen/
op dat hi ghecruyst soude worden.
D Eñ si hebbē Jesum ghenomē/eñ hebbē hē wt ghe Mat.27.d
lept. Eñ dese draghende zijn cruys/is wt ghegaen in Luce.23.c
een plaets/die ghenoemt wort Caluaria/eñ opt he- Mar.15.c
breeus Golgotha/daer si hē ghecruyst hebbē/eñ met
hē twee ander/aen elcke side een/eñ Jesum int mid
del. Eñ Pylatus heeft een tytel gescreuē/eñ heeftse
geset opt cruys/eñ daer was gescreuē. Jesus Naza-
renus Coninck der Jodē. Daer om als veel Joden
desen tytel gesien haddē/wāt die plaets daer Jesus
gecruyst was/die was na bi de stadt/eñ het was ge-
screuē Hebreeusch/Grieck/eñ Latijns. Daer om sey
dē dye bisscopē der Jodē tot Pylatū. En wilt niet
schriuē Coninck der Jodē. Mer dat hi gesept heeft/
ic bē een Coninck der Jodē. Pylatus heeft gheant-
woort. Dat ic gescreuē heb/dz heb ic gescreuē. Daer
om/die rupters als si Jesum gecruyst haddē/hebbē
si genomē zijn cleeder/eñ hebbē gemaect vier deelē/
een yegelijckē rupter een deel/eñ dē rock/eñ die rock
E was sonder naet/vā bouē tsamē geweuē ouer al. Eñ
hebbē gesept onder malcanderē/en laet ons hē niet
snijden/mer laet on loten wiens datse si. Op dat die
schrift vuult soude wordē segghende. Si hebbē haer Psal.21.
mijn cledrē gedeelt/eñ op mijn cleet hebbē si tlot ge
worpen. Eñ dit hebben dye rupters ghedaen.
Eñ bi dat cruys Jesu/stont zijn moeder/ende zijns
moeders suster Maria Cleophe/eñ Maria Magda
lene. Eñ als Jesus (zijn) moeder gheslien hadde/eñ
dē discipel/die hi liet hadde/daer bi staende/so seyde
hi zijn moeder. Vrouwe/siet dijn soen. Eñ daer nae
seyde hi dē discipel. Siet/dijn moeder. Eñ vā die vre
af heeft haer die discipel ghenomē inde sinen.
F Hier na Jesus wetende/dattet al volbracht was/
op dat dye schrift veruult soude wordē/seyde hi. Mp

wilt. Aldus was daer een vat geset vol azijns/eñ si hebbē een spongie met azijn eñ ysoop gheuult/eñ op settende/hebbē zijt aen zijn mont gheuoecht. Eñ als Jesus dē azijn ontfanghē hadde so heeft hi ghesept. Het is verult. Eñ met een gheneycht hooft heeft hi den geest ghi gheuen.

Daer om die Jodē/wanttet parasceue was/op dz die lichamē niet int cruys en soudē bluē/op dē sabboth/wāt dit was een grotē dach des sabbots/so hebbē si Pylatū gheuedē/dat haer knē ghebzokē soudē wozdē/eñ wech ghenomē wozdē. Daer om zijn dye ruptersgecomē/eñ hebbē gebzokē die knē vā dē ierstē/eñ vā dē anderē die met hē ghecruyst was. Maer als si tot Jesum gecomē warē/eñ hebbē hē nv wool gesien/so en hebbē si hē zijn knē niet gebzokē. Maer een vā die rupters/heeft zijn side met een lancē wozstekē/eñ ter stont is daer wtgelopē/bloet eñ water. Eñ diet gesiē heeft/heeft getuychnis gegeuē/eñ zijn getuychnis is waer/eñ hi weet dat hi waer seyt/op dat ghi oec gelooft/wāt dit is gesciet/op dz die scrifture vuult soude wozdē. Een bren en sult ghi niet bzekē vā hē. Eñ weder om een ander scriftuer seyt. Si sullē sien in wien si ghestekē hebbē.

Exo.12.g
Num.9.b
zacha.12.c
Mar.15.d
Mat.27.g

Hier na heeft Joseph vā Aromathia Pilatū gheuedē/welc oec een discipel Jesu was/mer int heymelic/om die vzees der Jodē/dat hi wech soude moghē nemē dat lichaem Jesu. Eñ Pylatus heeftet toe gelatē. Ende Nicodemus dye welcke tot Jesum ierst inachts was gecomē/die is gecomē/bzengende bi hebbē si tlichaem Jesu genomē/eñ hebbēt ghewonden in linden weken/met costelijker saluen/gheliick alst die manier is die Joden te begrauen. Eñ in die plaets daer hi ghecruyst was/daer was een hof/eñ indē hof een niewe graf/daer noch nyemāt in ghe-

leyt was. Eñ om die paraſceue der Joden/wanttet
graf na bi was/ſo hebbē ſi Jeſum daer gheleyt. ✶

¶ Dat.xx.capittel. ✠

A OPtē ierſtē dach des ſabbats/is Maria mag- Mat.28.a
dalena vmorghēs went noch duyſter was/ Mar.16.a
ghecomē tot dat graf/eñ B ſach den ſteen vant graf Luce.24.a
ghenomē. Daer om liep ſi/eñ is gecomē tot Symon
Petrū/eñ tot den anderē diſcipel die Jeſus liefhad
de/eñ ſeyt huer. Si hebben den heer wtet graf ghe-
nomen/eñ wi en weten niet/waer ſi hē gheleyt heb
ben. Aldus is Petrus wt ghegaen/eñ dien anderē
B diſcipel/eñ zijn ghecomē tottet graf. Eñ daer liepen
twee tſamen/eñ dien anderen diſcipel liep ſeerder
dan Peeter/eñ is ierſt ghecomen tot dat graf/eñ als
hi neder ghebuct hadde/heeft hi ſien ligghen dye la-
kenen/nochtans en is hi daer niet in ghegaen. Ende
Symon Petrus is ghecomē hē volghende/eñ hi is
int graf ghegaen. Eñ hi ſach daer ligghē die lakenē/
eñ dē ſweet weck/dat op zijn hooft gheweeſt hadde/
niet liggende met die lakenē/mer beſcheydē gherolt in
een plaetſe. Aldus heeft de die anō diſcipel oec inge
gaen/welcke ierſt gecomē was bijt graf/eñ hi heeft
tet geſien eñ gelooft/wāt hi en kende noch die ſcrift
tuer niet/dat hi vanō dood moeſte opſtaen. ✶ Daer
C om zijn die diſcipulē weō om gegaen tot haer ſelue.
✠ Eñ Maria ſtont buytē aent graf screyende. Al-
dus als ſi screyde neychde ſi haer int graf/ende ſach
twee engelē ghecleet met wit/ſittende dye een aent
hooft/eñ die anō aen die voetē/daer ſi Jeſus lichaē
gheleyt haddē. Si ſeggē haer. Wzou wat screyt ghi
Si ſeyt huer. Si hebben mijnē heer ghenomē/eñ ic
en weet niet waer ſi hem gheleyt hebben. Eñ als ſi
dit geſeyt hadde/heeft ſi haer om gekeert/eñ ſi ſach
Jeſum ſtaende/mer ſi en wiſt nz dattet Jeſus was.
Jeſus ſeyt haer. Wzouwe wat screyt ghi? wie ſuect

ghi? Dese menende datter een houennier was/sept
hē. Heer hebt ghi hem wech ghedraghen/segget mi? D
waer ghi hē ghelept hebt/eñ ick sal hē halen. Jesus
sept haer. Maria. Si om gheheert zynde/sept hem.
Rabboni/twelcke hiet meester. Jesus sept haer. Eñ
wilt mi niet raken/wāt ic en bē noch niet geclommē
tot minē vader. Mer gaet tot mijn broeders eñ segt
haer. Ic clim op tot minē vader/eñ uwē vader/minē
god/eñ uwen god. Maria Magdalene is ghecomen
wotschappende die discipulē/wāt ic heb den heer ghe-
sien/eñ dit heeft hi mi ghelept. *

Luc.24.f ✠ Eñ alst auont was/op dien dach/die een vandē E
sabboth was/eñ die dueren ghesloten warē/daer dye
discipulē vgadert warē/om die vrees der Joden/is
Jesus ghecomē eñ stont int middel eñ sept haer. Vre
de si v. Eñ als hi dit gheseyt hadde/heeft hi haer ghe
toent die handē/eñ die side. Eñ als die discipulē den
heer gesien hebbē/zyn si vblijt geweest. Aldus heeft
hi haer weder geseyt. Vrede si v ghelijc mi die vader ge
sonden heeft/so sende ic v. Als hi dit gheseyt hadde/he
uet hi op haer gheblasen/eñ seyde haer. Ontfanct dē
heylighē geest. Wiens sonden ghi vgeeft/worden haer
vergheuē. Wiens ghi hout zyn ghehoudē. *

Mat.16.c ✠ Eñ Thomas een vā twaleuē/die genoemt is Dy F
eñ.18.c dimus/en was niet met haer/als Jesus quā. Daer
om hebbē hē die ander discipulē gheseyt. Wi hebbē
dē heer gesien. Eñ hi heeft haer geseyt. Het en si dat
ic en sie in zyn handē dat teken der naghelē/eñ mijn
vinger steke in die plaetse der naghelē/eñ mijn hant
steke in zyn side/ic en sals niet ghelouen.

Eñ na acht daghē warē zyn discipulē weder binnē/ G
eñ Thomas met haer. Jesus is gecomē met vesloten
duerē eñ heeft ghestaen int middel eñ heeft gheseyt.
Vrede si v. Daer na sept hi tot Thomas/steet hier
in v vinger/eñ siet mijn handē/eñ brengt v hant by/

eñ steecse in mÿn zÿde/ eñ en wilt niet onghelouich wesen/mer ghelouich. Thomas heeft geantwoort/ eñ gesept tot hem. Mÿn heer/mÿn God. Jesus sept hem. Want ghi my ghesien hebt (Thoma) hebt ghi ghelooft. Salich sÿnse dye niet ghesien en hebben/ ende ghelooft hebben. ✻

Dick veel ander teykenen heeft Jesus ghedaen in tenghenwoordichept sÿnder discipulen/die welcke niet ghescreuen en sÿn in dit weck. Mer dese sÿn gescreuen/ op dat ghi ghelooft/ dat Jesus is die soen Gods/ ende op dat ghi ghelouende/hebben muecht dat leuen doer sinen naem. ✻

Dat.xxi. Capittel. ✠

Dær na heeft Jesus hem seluē weder om ghetoꝛenbaert by dē zee Tyberiadis. Eñ hi heeft hem aldus ghetoꝛenbaert. Daer waren te samen Symon Petrus eñ Thomas dye Didimus hiet/eñ Nathanael welcke bā Cana Galileen was/eñ zebedeus kinderen/eñ twee ander wt sÿn discipulen. Symon Petrus sept haer. Ick gae vissen. Si segghen hem/ Wi comen oick met v. Sÿ sÿn wtghegaen/ eñ geclommen int schip/ende van dien nacht en hebben si niet ghevangen. Eñ alst nv smoꝛghens ghewoꝛden was/ heeft Jesus ghestaen opt oeuer. Nochtans die discipulen en hebben niet ghekent dattet Jesus was. Jesus seyde haer. Kinderen/hebt ghi niet wat toespÿse? Si hebben geantwoort/neen wi. Eñ hi sept haer. Woꝛpt aen de rechter side vant schip dat net/eñ ghi sult vinden. Daer om hebben si dat ghewoꝛpen/eñ nv ouermits veelheyt der visschen soe en mochten si dat niet trecken Daer om sept die discipel dye Jesus liet hadde/Petro. This die heer.

Symon Petrus als hi hoorde dattet de heer was heeft hi hē met een rock ghegoꝛt (wāt hi wasnaect)

eñ heeft hem seluen gewozpen in die zee/ eñ die and
discipulen sijn met dat schip gecomē/ want si en wa
ren niet verde vant lant/mer bi na.cc. cubiten/trec-
kende dat net der vissen. Eñ na dat si neder geclom-
men sijn op dye aerde/saghen si kolen liggen/eñ een
vis dair op ghelept/eñ broot. Jesus sept haer. Haelt
van die vissen die ghi nv gheuangen hebt. Symon
Petrus is op gheclommē eñ heeft ghetoghē dat net
op tlant vol grooter vissen/hondert eñ.liij. Ende al
wasser so veel/so en is dat net niet gescoert. Jesus
seyde haer/coemt eet. Eñ memāt van die discipulen
dirst hē vraghen Wie sijt ghi/ wetēde dattet die heer
was. Alsus is Jesus ghecomen/eñ nam dat broot/
eñ gaeft haer/eñ den visch des ghelijcs. Dits nv dye
derde reyse/dat Jesus geopenbaert heeft sijn disci-
pulen/als hi vandē dood op gheslaen was. *

Eñ als si ghegheten haddē ✝ Sept Jesus tot Sy
mon Petrus. Symon Joānis/hebt ghi my lieuer
dan dese? Hi sept hem/ia ick heer/ghi weet dat ick v
lief hebbe. Hi sept hem/voet mijn lammerkens. Hy
sept hem weder om. Symon Joannis/hebt ghi my
lief? Hi seyde hē/ia ick heer. Ghi weet dat ick v lief
hebbe. Hi sept hem weder. Voet mijn lammerkens.
Hi sept hem derdemael. Symon Joannis/hebt ghi
my lief? Petrus is droeuich ghewozden/om dat hy
hem derdemael gheseyt hadde. hebt ghi my lief. Eñ
heeft hē gheseyt. Heer/ghi weet alle dinck/ghi weet
dat ick v lief hebbe. Jesus seyde hē/voet mijn schapē.

Voerwaer voerwaer segge ick v/als ghi iongher
waert/goede ghi v (seluen) ende wandelde waer ghi
wout. Als ghi out ghewozden sijt/sult ghi v handen
wt steken/eñ een ander sal v binden/eñ leyden daer
ghi niet en wilt. Eñ dit heeft hi gheseyt/te kennen
gheuende met wat dood dat hi God soude clarificerē
Eñ als hi dit gheseyt hadde ✝ seyde hi. Volcht mi

Petrus omgheheert sijnde/ heeft gheſien dye diſcipel/die Jeſus lief hadde/volgende/ die oic int auont mael op sijn wrſt geruſt heeft/ende geſept. heer wie is die/die v verraden sal? Dair om als Petrus deſe gheſien hadde/ſept hi Jeſu. Heer/wat sal deſe? Jeſus ſept hem. Jſt dat ic wil dat hi blijft tot dat ic come/wat ſept v dair an? volcht ghi mi.

℣ Ende dit woort is onder die broeders wt gegaen dat die diſcipel niet en ſterft. Ende Jeſus en hadde hem niet gheſept/hi en ſterft niet: mer iſt dat ic wil dat hi blijft/wat ſept v dair an? Dit is deſe diſcipel die ghetuychnis gheeft vā deſe/eñ heeft dit gheſcreuen. Ende wi weten dat sijn ghetuychnis warachtich is. ✻ Eñ dair is noch veel anders dat Jeſus gedaen heeft/twelc ic̄ waert datment al ſcreef/ick mee ne dat de werelt die wecken niet begrijpen en ſouden/ diemen ſoude ſchrijnen.

Hier is volepnt
Sinte Joannes Euangelie.

Hier na volghen dye Epiſtolen van Sinte Paulus/ ende eerſt die Epiſtel oft briefdye Sinte Paulus gheſchreuen heeft totten .Romeynen.

Dat eerste Capittel. ✠

Aulus eē knecht JESV
Chuisti/eē geroepē apostel
wtgescreydē tot dat euāge-
lium gods/ dwelck hi hier
voermaels hadde beloeft
wer sijn ppheten/in die hei
lige scrifte vā sinē soē/die
hē gewordē is wt dat saet
vā Dauid/ nadē vleesch:
dwelcke voergheoerdine
ret is die sone gods/inō macht/na dē gheest des hey
ligmakinge wt der vrisenisse ō wodē ons heerē Je
su Chuisti. Doer welckē wi graci ontfangē hebben/
eñ dat apostelscap / om gehoorsaem te sine dē geloue
in allē heydenē voer sinē name. Inden welcken ghi
oick geroepē sijt Jesu Chuisti. Allē die te Rome sijn
dē wtuercorē gods/dē geroepē heyligē/ graci si met
v eñ vrede vā god dē vaō/ eñ onsen heer Jesu cristo.

Tē eerstē danck ic minē God/wer Jesum Cristū
vā v allē/ouermits dz v gelook vōndicht wort wer
alle die werelt. Wāt God is mijn getuych/welckē ic
diene in mine geest/ int Euāgelie sijns soens/dat ic
sonō ophoudē uwer gedachtich bin/ in mijn gebedē B
altijt biddende/oft mi wer enighe maniere/doch/tot
enighe tijt gheborē mochte een gelucksige reyse/wer
gods willē) om tot v te comē/want ick begere v te
sien/op dat ic enighe geestelijke gaue v medē deylen
mochte/waer wer ghi gesterct/mocht wordē/dat is/
op dat ic een gemeen vtroostinge in v vercrigē mocht
te wer uwē eñ minē geloof/dat wi te samē hebbē.

Voort broeders/wil ic dat ghi weet dat ick dicwil
doer mi genomē heb/te comē tot v / mer ic ben belet
tot nu toe/op dat ic oick enige vrucht mocht hebben
onō v/gelijc onō anō heydenē. Ic bē een schuldenaer

dē Griecke/eñ dē Barbarē/ dē wijsen eñ onwijsen.
Ildus/so veel als in mi is/ben ic bereyt v oick die te
Romē sijt/te preken dat Euangelie.
Wāt ick en schaem mi dat Euāgelie niet/wātet is
die macht Gods/tot salicheit alle die gelouē/eerst in
dē Jodē/eñ oick mede den Griecke. Wāt dye recht-
uaerdicheyt Gods wort daer wer openbaer/wt den Iba.2.a
geloof indē geloof. Alsser gheschreue staet. Die recht
uaerdighe leeft wten gheloue.
Wāt die toornicheit Gods/vandē hemel gheopen-
baert wert/tegen alle ongoddienstelichz/eñ onrech
ticheit ō menschē/dye de waerheit in onrechticheyt
onthoudē/daer ō/om dattet gheen twelc mē vā god
kennē mach/is in haer openbaer/ wāt god heeftet
haer geopēbaert. Wāt sijn onsienlijcke dingē/vā die
creatuer des werelts/wer die dingē die gemaect sijn
vōtaē/sijndē/gesien wordē. Eñ oick sijn ewige macht
eñ godheit. Also dat si geen onscult en hebbē/daer ō
dat als si god hebbē tekent/soe en hebbē si hē nz als
god geeert/of danckbaer geweest. Mer si sijn in haer
gedachtē ydel geworde/eñ haer onwijs hert is vers
wonckert. Eñ seggēde dat si wijs sijn/so sijnse sot ghe
worde/eñ si hebbē vandert de glorie des onuergane
kelikē gods/in een gelikenisse eens welts des vgane
kelijcs menschs/ eñ ō voghelē/ eñ vierboeteghe/eñ
crupēde dieren. Daer om heeftte God ouergeleuert
in die begheerlichedē harer hertē/in onreynicheyt/
op dat si harē lichaem soudē schandelijcke dinghē aen
wen in hē selue. Wāt si die waerheyt gods vandert
hebbē in loghenē/eñ si hebbē geeert eñ gedient dye
ghescapen dinghē/boven den scepper/ welche ghebe-
nedijt is inder eewichept. Amen.
DAer om heeft god haer ouergeleuert in oneerlike
passiē/wāt haer vrouwē hebbē vandert dē natuer
liken gebruych/in een gebruych die daer is tegē die

natuer. Des ghelijcks oick die mannen ylatende dē natuerlikē ghebruyck des vrouwes/ hebben hettich ghewonden in die begheerlijchept tot malcanderen/ mannen in mannen lelickhept bedriuende/ eñ cloon alst behoorlijck was vā haer dwalinghe in hem selue ontfanghende.

Eñ ghelijckerwijs als ſi huer niet ghegeuē en heb bē God te hebbē in kēnissen/ ſo heeft God haer ouer geleuert in eenē verkeerdē ſin/ op dat ſi ſouden doen dinghen die welck niet en behoorē/ vuult ſijnde van alle ōrechtichept/ quaethept/ oncuyſchept/ ghierichs hept/ wolhept/ vol nijts/ wotlaghen/ kinninghe/ bes droch/ quaethertichept/ oorblaſers/ achterclapers/ Gods hatende/ ſpijteghe/ houerdighe/ opgheblaſen/ vinders van quade/ dē ouderen niet gehoorſam/ on wijs/ onghemanierd/ ſonder bewegelichept/ ſonder trouwe/ ſonō bermhertichept. De welcke na dat ſi gods rechtuerdichept gekent haddē/ en hebbēs niet vſtaen/ want dye ſulcke dinghen doen/ dē wat werdich ſijn/ niet alleen die deſe dinghen doen/ mer oick die conſenteren den ghenen dieſe doen.

¶ Dat tweede Capittel

Daer ō/ ghi niet onſculdich en ſijt/ o mēſch wie ghi ſijt/ die dair oerdelt/ wāt int ghene ghi een anō oerdelt/ ſo verdoemt ghi v ſelue/ wāt ghi doet die ſelue dinghē/ dye welcke ghi oerdelt. Wāt wi wetē/ dat Gods oerdel na die waerheyt is teghē dē ghenē die alſodanighe dinghē doen. Meynt ghi oock o menſch/ ghy de welcke haer oerdelt die ſodanighe dinghē doen/ eñ wetet ſelue/ dat ghi ontvlyen ſult dat oerdel Gods? oft vſmaet ghi die rijckdom ſijnder goetheyt/ eñ vdtdachlichheyt eñ langmoedichz? Weet ghi niet dat die goetheit gods v tot penitencien leyt?

Mer na uwe herdicheit eñ hert dz onbewegelijc is

tot pœnitẽcie/ vgadert ghi v seluē tooznichepт inden dach des tozens/eñ der opẽbaringhe des rechtuaer dichs oerdels gods/de welcke eenē yegelijckē sal ge uē na sijn werckē/ glozi eñ eer eñ onuerganckelijchz dē ghenē dye met gewechsamheyt in goede werckē soeckē dat ewich leuē. Mer den ghenē de welck kijf achtich sijn/eñ die waerheit niet gehoozsaē sijn/mer der onrechtuicheit geloeuē/diē sal grāsaap ouercomē eñ onwerdicheit/eñ tribulacie/eñ bānicheit ouer al len zielē ō menschē die quaet wen/ierst die Jode eñ Gziecke. Mer glozi eñ eer eñ vzede alle die goet wē de is tē ierstē dē Jodē (eñ) oick dē Gziekē.

Wāt daar en is geen wtneminge ō persone bi god ¶ wāt die sonō wet gesondicht hebbē/die sullē sonder wet vgaen/eñ die in de wet misdaē hebbē/die sullē wer de wet gheoerdelt wozdē/ wāt niet dye de wet hozē/en sijn rechtuerdich bi god/mer die de wet my de werckē bewisen/die sullē gerechtuerdicht wozdē Wāt de heidenē die geen wet en hebbē wter natuer wen tgeen dat de wet inhoudt/dese geen wet hebbē de/sijnse hē seluē een wet/dye daer bewisen twerck des wets geschreuē in haer hertē/wer tghetuyge vā haer conscīēcie/eñ hare gedachtē malcanō beschuldi gende oft oick onschuldigende/in diē dach/als God oerdelen sal/die verwighentheden der menschē/na mijn euangelie/doer Jesum Chustum.

Jst dat ghi wort eē Jode genoēt/eñ ghi rust in die wet/eñ ghi glozieert in god/eñ ghi tkent sinē wille eñ ghi pzijst die pzofitelijckste dingē geleert sijnde wer die wet/eñ ghi betrout v seluen te wesen een leydts man der blindē/een onderwijser der ontwetender/ een leerder vā die onwijsen/een meester der simplē hebbende een forme des wetenheyts eñ des waer heyts in die wet/ Daer om ghi die daer leert eenē an deren/v seluē en leerdy niet/ghi die predict/men sal

niet stelen/ghi steelt. ghi die segt/men sal geen ouerspel doen/ghi doet ouerspel. ghi die dair afgodē versmaet/hneemt god sijn eere. ghi die in de wet gloriēert/ghi onteert god doer ouertredinghe des wets/ wāt die name godswort doer v geblāsphemeert onder die heydenē/ als dair geschreuē staet

Want die besnidinghe profitich is/als ghi die wet hout. Mer ist dat ghi eē ouertreder des wets sijt/ v besnidinghe is vandert in een onbesnidinge. Dair om waert saeck dat die onbesnidinge/die rechtuerdichmakinge des wets onbhielde/ en sal niet sijn onbesnidinghe/doer een besnidinge gherekent wordē? eñ dat na de natuer onbesnedē is/ist dattet dē wet onbhout/dat sal oerdelē v die nadr letterē eñ besnidinghe een ouertreder sijt des wets. Niet die int openbaer een Jode is/noch die besnydinge de welcke int openbaer is/int vleesch/mer dye int heymelick een Jode is/eñ die besnydinghe des herten/dwelc doer den gheest is/niet in die letter/welcks lof en is niet wt den menschen/maer wt God.

Dat.iij. Capittel

WAt heeft dan een Jode meer / oft wat profijt is dye besnydenisse? Veel in alle manieren. Wāt ten eerstē/ dat haer gheloeft sijn die woorden Gods. Mer wat ist dan oft sommighe vā hem niet gelooft en hebbē/ heeft dan haer ongelouicheyt tgeloof gods te niet ghemaect? dat moet vōde sijn. God is warachtich/mer alle mēschen loghēachtich. Alsser gheschreuen is/ op dat ghi gherechtuaerdicht wort in uwe woorden/ ende verwinnet als ghi gheoerdelt wert. Ist sake dat onse ongherechticheyt Gods rechtuaerdicheyt puist/ wat sullē wi dan seggen? Is God dan onrechtuaerdich/dat hi die gramschap op ons brengt? Ic spreec naden menschē. Geensins. Wāt anders hoe sal God

Psal. 115
Psal. 50

de weerelt oerdelen? Jst saec/dat gods waerheyt/doer
mijnlogen ouerulocdich geweest is tot zijnder glozien
waer om werde ic dan noch/als een sondaer geoerdelt
Eñ niet als wi gelaliert wozdē/ eñ als sommeghe leg
ghē/dat wij seggē laet ons quaet doen op datter mach
goet wt comē welcher vdoemnis rechtmaerdich is.

Wat ist dan? Gaen wi hoer te bouen? Jn gheender
manierē/wāt voer wij bewesen hebbē die Jodē ende
die Grieckē al te samē onder sonde te zijne/ Allset ge-
screuē is. want daer en is niemant rechtmaerdich/ nie
mān vñstandich/niemān god soeckende. Alle gaē zijn si of
gewekē/ altesamē zijnse onnut ghewordē/daer en isser
geen die goet doet/daer en isser/ oech niet tot eenen.
Hoer kele is een opē graf/hare tonghe hebbē si tot be-
dzoch gebruyct slangē kennin is onder hoer lippē/welcker
mont vol is vā vloeckē/eñ bitterheyt. Hare voetē zijn
haestich tot bloet te storē/Vermelige eñ ongeualliche
is in hare wegē/eñ dē wech des vredes en hebben si nz
bekent/si en hebben de vreese Gods niet voer ogē.

¶ Wi weten want so wat die wet segt (dat) spreet si
tot dē ghenen/die in die wet zijn/ op dat aller (mēsce)
mōt gestopt wert/eñ oz alle die werelt/god onderdanich
worde darr ō dat voer die werkē des wets alle vleysch
nz gerechtmaerdicht en wert voer zijn aenlicht. Want
doer die wet cōet die kennisse des zōdes. Mer nv is son
der die wet die rechtmaerdichept gods geopēbaert/ be
tuycht zijn de voer die wet eñ propheté. want die recht-
maerdichz gods is doer tgeloef Jesu Christi/in allē/eñ
op allē die gelouē in hē. Wāt daer en is geē onderscept
wāt si alle gād gesondicht hebbē/eñ whoeuē die glozie
gods. Mer si werdē ō nz rechtmaerdich gemaect doer
zijn gracie voer die vloenige/welcke i Jesu Christo is
dē welckē god voer gestelt heeft een vloenige voer tge
loef i zijn bloet tot cē vtoenige zijns rechtmaerdicheits
ō die vgiffenis ō voerledē sondē/dwelc God vdraghen

Psal.13
Psal.5.
Psal.136.
Psal.10.
Psoue.1.a
Esay.56.
Psal.35.

heeft/ō te wtonē zijn rechtuerdicheyt/in dese tegēwoerdi
ge tijt op dz hi rechtuerdich si/ eñ rechtuerdich makēde
dē genen die wt den gelof Jesu Christi is. *

Waer is dā v gloriacie? Is wtgesloten/ wer welcks
wet? dr wercken? Neen/mer dor die wet des geloefs
Soe houdē wi dan/dat die mensch gherechtuaerdicht
wort/doer tgeloef/sonō die wercken des wets. Oft is
God alleen der Jodē? eñ niet mede der heydenen? Ja
oec vā die heydenē. Wātter dan/ een god is/die recht
uaerdich maect de besnidenis wtet geloef/ eñ dē onbe
snidinge/doer tgeloef. Maken wi dan die wet tot niet
doer tgheloef? dat si verre/mer wi vestighē die wet.

¶ Dat. iij. Capittel.

WAer om wat sullē wi seggē/dz geuōdē heeft
Abrahā onse vader naden vleysch? want is
Abrahā/ wt werchē des wets rechtuerdich
gewordē/so heeft hi te glorierē/mer niet bi God/want
wat sept die scriftuer. Abrahā heeft God geloeft/eñ tis
Gene.15.b hē gherekēt tot rechtuerdicheyt. Mer die geē die daer
werct/die en wort dat loen niet toegeseickt doer gract
mer doer scult. Maert/die geen/die daer niet en werct/
mer geloeft in hē die daer rechtuerdich maecht dē wer
sen/zijn geloef wort hē gherekēt tot rechtuerdicheyt na
t voerneme der gracie gods. Gheliic als oec Dauid wt
lept die salichmakinge des mēsē/welchē god die recht
Psal.31 uerdichz toeseickt/sonō wercke. Salich/die haer boef
hedē vgeue sijn/eñ die hoer sondē bedect sijn/ een salich
man/die de Heer geē sondē toegherekēt en heeft.

Waer om/dese salichmakinge blijft si alle in die besni
dinge/of oec in die onbesnidinge? Wāt wi seggē dattet
geloef/Abrahā toegherekēt was tot rechtuerdicheyt. Daer
om hoe ist hē toegeschreuē? als hi in die besnidinge was
oft als hi in die onbesnidinge was? Niet in die besnidin
ge/mer in die onbesnidinge. Eñ hi heeft ontfangē/dat
teyhē des besnidinge/tot een teyken vā die rechtuaers

dichept des geloefs / welcke is in die onbesnidenis / op dat hi wesen soude / een vader vā al die geen die daer ge
loue de sijn / voer die onbesnidenisse / op dattet haer toege
¶ screnē worde tot rechtuerdichept op dat hi sij een vader des besnidenisse. Niet alleen die daer sijn wt die besnidenisse / mer oec dē genen die daer na volgē die voetstap pen des geloefs / dwelck is int onbesnidinghe ens vaders Abrahams.

Wāt die beloftenisse / en is Abrahā / of zijn saet nz ghe
sciet / voer die wet / dz hi een erfghenaē soude wesen des werelts mer doer die rechtuerdichz des geloefs. Wāt
is saet dz die / die daer wter wet hoorē / erfgenamē sijn / so is dz geloef te niet ghewordē / eñ die beloftenis / is te
vgeefs ghesciet / wāt die wet die werckt toornichept / wāt waer geen wet en is / daer en is geē ouertredinge
Daer om wtet geloef / op dat naē gracie die beloftenis
vast si / allē sadē / niet hē alleē die wt die wet is / mer oec
hē die wt dē geloef is vā Abrahā / die welcke is ons al
re vader gelijc aller gescreuē is. Wāt een vader vā veel
volcr hebich v geset / voer god diē ghi geloeft hebt / die Gene. 17.6
leuēde maect die wodē / eñ roept die dingē die nz en sijn
gelijck als die daer sijn. ¶ Die welcke teghē dē hoep
D indē hoep gheloeft heeft op dat hi een vader soude we
sen vā veel volcr / na dat gheen dat hē gheseyt is. Also Gene. 13. b
sal v saet wesen / ghelijck die sterren des hemels / ende
gelijc sant des zees / eñ niet cranck wesende int geloef
en heeft niet aengemerct sijn selfs lichaē / nv besoruen
sijnde / als hi bi na hondert iaer out was / noch oec die
besoruenheyt des buyc Sare / oec an die geloftenisse
Gods en heeft hi niet getwijfelt / voer ongelouichz / mer
sterck ghewoxden sijnde int geloef / gheuende glorie god
volcomelijcke wetende want soe wat God beloeft
heeft is hi machtich oick te doene. Daer om ist hem
oick toeghescreuen tot rechtuerdichept.

Eñ het en is nz alleē gheschreuē om hē / dattet hē toe-

gelercuē was tot rechtuerdichz mer oec ō ons dē wele
hē toegelercuē sal werdē/ gelouēde ihē/ die daer tweert
heeft vander doot Jesum onsen heer/ die gheleuert is
om onse sonden/ eñ is verresen om onse rechtuerdich-
hept. ¶ Dat. v. Capittel.

DAer om gerechtuerdicht zünde doert geloef
laet ons vrede hebbē tot god/ wer ōsen heer
Jesum Christū. Doer welkē wi eenē toe-
gank hebben wer tgeloue in dse gracie/ in welcke wi
staē eñ glouerē onō een hoep des glorie/ vandē kinderē
Goods. Eñ dat niet alleē/ mer wi glouerē oec in ōs tri-
bulacie/ wetēde dat tribulacie paciencie wert/ patien-
cie proeuinge/ eñ proeuinghe hoep/ voert/ hoep en be-
staemt niet. Wāt die liefte Gods is wtgheltort in onss
herten/ wer dē heylighen geest/ die ons gegeuē is.

Waer toe dā is Christus als wi noch cranc warē na
gelegenthept des tijts/ ghestoruen voer die bose/ want
voer een rechtuerdich nauwelic pemant sterft/ maer
voer een goeden bi auentuer pemant soude steruen.
Voort/ so prijst God zijn liefte in ons. ✠ Dat als wi
noch sondaers warē nader tijt is Christ voer ōs ghe-
storuē. Daer om veel te meer gerechtuerdicht wesende
nv wer zijn bloet/ sullē wi behoudē worde wer hē/ dā
die toomuchz. Wāt tillet saec/ dz wi vloēt zijn mit god
doer dē doot zijns soens/ als wi noch viandē waren/ ✠
Veel meer vloent zijnde/ sullē wi behoudē worde wer
zijn leuē. Eñ niet alleē dat/ mer oec glouerende in god
doer onsen heer Jesum Christum. ✠ Doer welkē
wi nv verloeninghe ghecreghen hebben.

Daer ō gelijkerwijs/ wer een mēsce die sonde in die
werelt gecomē is/ eñ ō die sonde dē wot/ eñ alsoe heeft
wer alle mēschē dē wot gegaē. Jndē welkē si alle ges
sondicht hebbē. wāt tot die wet toe was die zōde i die
werelt/ mer die zonde en wort niet op gelept/ als daer
geē wet en was/ imer die wot/ die heeft geregneert dā

Adã/tot mopſen toe/oec in die geē/die niet geſondicht en hadden/nae die gelijckenisse des ouertredings van Adã/welcke een figuer dracht vã des toecomendē.

¶ Mer die zõde en is nz alſo als die gaue/wãt ſiet ſake dz wer eē zõde daer veel geſtorvē zijn/ veel te meer die gracie gods/eñ die gaue wer die gracie eēs mēſcē Jeſu heeft ouerluoedich geweeſt i veel. ¶ Eñ niet gelijc wer een ſonde/alſo oec die gaue. want dz oerdel wt eē tot die vdocnis / mer die gracie wt veel ſonden tot rechtuerdichz. Wãt ſiet ſake dat doer die zõde vã eē de doot geregneert heeft wer een/veel te meer die/ die de ouerluoedicheyt des gracie/eñ des gaue eñ der rechtuerdicheyt onfangen/ſullē regnerē int leuē doer eenē Jeſum Chriſtū. Aldus gelijc als doer eens ſonde in allen menſchē tot die verdoemenisse alſo oec doer eens rechtuerdicheyt in allē menſchē tot die rechtuerdichz des leuens. want ghelijckerwijs wi doer eens menſchē ongehoerſaemheyt veel ſondaren ghewordē zijn. Alſoe doer eens gehoerſaemheyt ſullender veel rechtuerdih ghemaeck worden.

Voert die wet is hier tuſſchē in gecomē op dat die zõde ouerluoedich ſoude wordē. Eñ waer die zõde ouerluoedich gewordē is/daer is die gracie veel meer ouerluoedich gewordē/op dat gelijckerwijs die ſonde geregneert hadde in die doot/dat die gracie oec alſo regnerē ſoude doer rechtuerdicheyt tot dat ewige leuen doer Jeſum Chriſtū onſen heer. ¶ Dat. vi. Cap.

WAer om wat ſullē wi leggē? Sullē wi i die ſonde bliuē / op dat die gracie ouerluoedich werde? geēlins. Wi die de ſonde geſtorvē zijn hoe ſullē wi noch daer in leuē. ✠ Of weet ghi niet broeders dat wi al die daer gedoopt zijn in Chriſto Jeſu dat wi in zijn doot gedoept zijn? Daer om ſo zijn wi begrauē te ſamē met hē doer dz doepſel indē doot / op dat gelijckerwijs Chriſtus vwerect is vandē dood doer

die glorie sijns vaders/dz wi also oec wandelē soudē in
nieuheyt des leucs. Wāt sijn wi hē medegeplāt gewor-
dē doer die gelijckinge zijns doots/voert oec sijns ver-
risenis sullē wi mede deelachtich wordē/dat wetēde/dz
onsen oude mēsce met hē gecruyst is op dat dat lichaē
des sonde te niet gemaect mocht wordē/op dat wi hier
na niet en diende die sonde. Want die daer gheslozen
is/die is gherechuerdicht van die sonde.

Voert ist saech dz wi geslozē zijn met Christo/wi ge- B
louen dat wi oec leuē sullē met hē. Wetende dat Chri-
stus ūwect zijnde vanō doot/nv niet meer en sterft/die
doot en sal nv nz meer heerscapie ouer hē hebbē. Wāt
dat hi gestorē is der sondē/is hi gheslozē eens. Maer
dat hi leeft/dat leeft hi god. Also ghi oick/acht v selue
die sonde gheslozē te sijn/eñ gode te leuē doer Jesum
Christū. ✳ Daer ō en laet die sonde niet te regnerē
in v sterffelijc lichaē/op dat ghi gehoorsaē sijt sijnder be-
gheerlijcheyt. Eñ en wilt oec niet voerghē v ledē wapē
nē te sijn des onrechtuerdicheyts/die zōdē/maer voecht
v selue tot God/gelijc als wter doot leuende/eñ v ledē
wapēnē des rechtuerdicheyts Gode. Want die sonde
en sal ouer v gēc heerscapie hebbē wāt ghi en lijt nz
onder die wet/maer onder die gracie.

Wat ist dan? Sullen wi sondighen ouermits dat wij C
niet onō die wet en zijn maer onder die gracie? gēe sijns.
✠ En weet ghi niet/dat die ghene die ghi v selue knech-
ten voeget om ghehoorsaē te sijn/dat ghi sijn knecht-
ten sijt/die ghi ghehoorsaē sijt/het si des sondes totter
doot/oft des ghehoorsaemheyts tot die rechtuerdich-
eñ gracie si god/dat ghi geweest hebt knechtē des son-
des mer ghi hebt gehoorsaē geweest wter hertē/in die
form des leerings/in welckē ghi gebracht sijt. Eñ ver-
lost wesende vā die sonde/sijt ghi knechtē geworde des
rechtuerdicheyts. ✳ ✠ Ic leg dz mēlcelic is om die
crācheyt ws vleysch/eñ gelijckerwijs ght v ledē gege

uē hebt te dienē der onsuuerheyt/eñ ongerechtichz tot
ongerechtichz. Also oec geeft nv v ledē te dienē ō recht
uerdichz tot heylichmakinghe/want als ghi knechten
waert des zōdes/de waert ghi vry vā die rechtuerdic
heyt daer ū wat vruchte hadt ghi toe in dese/vā welc-
he ghi v nv scaēt? Wāt dz einde vā dē is die dot/mer
nv vry gelatē vā die sonde/eñ gods knechtē gewordē
sijnde. Hebt ghi v vruecht in heylichmakinghe/eñ en
eynde dz ewige leuē. Wāt dz loē des sondes is die doot.
Eñ die graci gods dat ewige leuen doer Jesum Chri-
stum onsen heere. ✳ ¶ Dat. vij. Cap.

A Eñ weet ghi nz broeders wāt die de wet wetē
spreke ic toe dz die wet so lange heerschappie
heeft ouer die mensce also lange als hi leeft.
Wāt eē vrouwe die onō dē mā is/als die mā leeft/so is
si ō wet vbondē/mer waert sake dz die man gestoruen
waer/so is si ontbōdē vā die wet des mās. Alsº als die
mā leeft/so sal ū eē ouerspelster gerekēt worde/ist dz
si hoer voeget bi eenē āderē mā. Mer waer die mā ge
storuē/so is si vry vanō wet des mās/op dz si geē ouer
spelster en is/waert sake dz si bi eenē anderē mā waer

B Alsº mijn broeders ghi zijt ō wet oec gedoet doer dz
lichaē Christi/op dz ghi eēs anders sijt/die vandē doden
op gestaē is/op dz ghi god vrucht soudt doen/want als
wi warē in dz vleysch/die begeerlicheden der sondē de
welckē doer die wet sijn die wrochten in ons leden om
die wot vrucht te doē. Mer nv sijn wi ontbondē van
die wet des wats hē gestoruē wesende in welcken wi
gehoudē waren op dat wi dienē souden doer nieuheyt
des geests/eñ niet in outheyt des letters.

Daer ō wat sullē wi seggē? Is die wet zōde? Geen-
sins. Mer die zōde en heb ic nz gekent dā doer die wet
Wāt begeerlicheyt en soude ick niet gekent hebben ten
waer saec die wet en hadde gesept/ghi en sult nz bege- Exo.20.c
rē. Mer die zōde een oersaet nemēde doer dat ghebot Deu.5.b

heeft in mi voert gebracht alle begeerlichz/ wāt sonder die wet was die sonde doot. Eñ ic was leuēde sonder wet hier voermaels/ mer als dit gebot was cōmēde so is die sonde weō leuendich geworde/ mer ic bē gestorē. Eñ dat gebot dat in gelet was tot dat leuē is ghenondē mi te wesen tot die doot/ wāt die sonde een occasie nemende doert ghebot heeft mi verleyt/ eñ daer doer heeftet ghedoodet. Alsus die wet in hem seluen is heylich/ ende dat ghebot is heylich/ ende rechtuaerdich ende goet.

Daer ō dat goet is/ is dat mi die doot gewordē? ghecōsins/ maer die sonde. Op dat die zōde sonde behēt worden/ doer dat goet heeft ī mi ghewrocht die doot op dat wordē soude die sonde oueruloedeliker sondigende doer dat gebot/ wāt wi weтē dat die wet geestelic is/ mer ic bē vleyselic vercoft onō die sonde. Want dat ic werche/ en vīste ic niet/ wāt dat goet dat ic wil/ dat en doen ic niet/ maer dat quaet/ dat ic haet dat doe ich. Eñ ist sake dat ic doe dat ic niet en wil/ so cōsenteer ic die wet dat ī goet is. Eñ dan en doe ic nō dat niet mer die sonde die in mi is woenende.

Wāt ic weet dat in mi dz is i mijn vleysch/ geē goet en woēt/ wāt dz willē hebic/ mer dz goet te volbrengē dat en vīde ic niet/ wāt ic en doe niet dat goet dz ic wil mer dat quaet dat ic niet en wil dat doe ic. Voert ist sake dat ic doe/ dat geene dat ic niet en wil/ so en doe ic nō dat niet/ maer die sonde die in mi woenende is.

Daer om so vinde ic die wet willende goet doē. wāt dat quaet hangt mi aen/ wāt die wet gods behaecht mi na dē inwendigē mensche. Mer ic sie een andē wet in mijn leden/ wederspannich wesende die wet mijns verstants/ eñ hangende mi onder die wet des sondes welcke in mijn leden is. Ick aerme mensche/ wie sal mi verlossen van dit lichaem dees doots? Die gracie Gods doer Iesum Christum onsen heer. Alsus ic sel-

ue mettet verstãt diene ic die wet Gods/mer mz dat vleysch die wet des sondes. ¶ Dat.viij.Ca. ✠

SO en isser nv geen verdoemenisse/dẽ ghenẽ die in Christo Jesu sijn/dẽ genẽ die nz na dẽ vleysch wandelẽ/want die wet van de geest des leuens/heeft mi vri gemaect doer Jesum Christũ vander wet der sonden eñ des wots/want dat onmogelijck der wet was/in dweicke si cranck was doer t vleysch/god sijn soen sendede onder die gedaente des sondigen vleysch eñ vã die sonde heeft hi vdoemt die sonde doer t vleysch/op dat die rechtuaerdicheyt des wets vuolt soude worden in ons/die nz na dẽ vleysch wandelẽ/mer na den gheest.

Want die daer na den vleysch sijn/die smaken dat geẽ dattet vleysch toe behoort/maer die nadẽ geest sijn/die gevoelen dat gheen/dat gheen dat dẽ geest toebehoort. Want die wijsheyt des vleysch is die doot maer die wijsheyt des geestes/leuen ende vrede. ✠

Daer om dat die wijsheyt des vleysch/eẽ viantschap is tegens god/want si en is den wet gods niet onderdanich noch oot niet en mach/mer die inden vleysch sijn/die en moghen god niet behaghen.

Mer ghi en sijt niet indẽ vleysch/mer indẽ geest/isset dees dat die geest gods in v woẽt. Mer isser iemãt die Christus geest nz en heeft/dese en hoort hẽ nz toe/mer is Christ⁹ in v/so is dat lichaẽ wot/om der sondẽ wille mer die geest leeft/om die rechtuaerdicheyts willẽ/Jst dat die geest/des gheens/die Jesum vanõ doot vwect heeft in v woẽt so sal die selfde die Jesum Christũ ¶ wect heeft vãdẽ wodẽ/ooc v sterflike lichaẽ leuẽdich maken/om sijns geest willen die in v woonende is.

✠ Daer õ broeders so sijn wi schuldenaers/nz dẽ vleysch op dat wi naden vleysch leuẽ soudẽ/wãt ist dat ghi sult leuẽ na den vleysch so suldi sterue/mer ist dat ghi der den geest/die werckẽ des vleysch doet/so sult ghi leuen

wāt alle die geen/die wāren geest Gods gelept wordē/
die sijn kinderē gods/wāt ghi en hebt niet ontfangen/
den geest des dienstachticheyt weder om tot vreesen/
mer ghi hebt ontfangē den geest der vñtelingē ō kinde
rē Gods/doer welcke wi roepen Abba vader. Die self
de geest/wtuycht tsamē met onse geest/dat wi gods ki
derē sijn. Sijn wi dā kinderē/so sijn wi ooc erfgenamē D
erfgenamē Gods/eñ mede erfgenamē vā Christo. ✶
Liden wi anders te samen met hē/op dat wi ooc te sa
men met hem geglorificeert mogen werden.

✠ Want ic meyne dat lijden/dā dese tegenwoerdige
tijt/niet gelijc te wesen/bi die glorie/die in ons geopen
baert sal wordē/wāt die ywachtinge des creatuers ō
wacht/op dat Gods kinderē openbaer mogen werdē/
wāt die creatuer/der ydelheit onō geworpen is/nz wil
lēs/mer om tsinēr willen die hoer onōworpen heeft op
hoep. Wāt ooc die creatuer selue/sal vlocht worden vādē
dienst der vgancticheyt/in die vryheyt der glorien/der
kinderen Gods. Want wi weten/dat alle creatuer me
de sucht/eñ te samen met ons steent tot deser tijt toe.

Mer niet alleen die mer ooc wi selue die die eerste E
vrucht des geests hebbē/eñ wi selue/suchtē in ons sel
uē/die vñtelinge ō kinderen Gods ywachten/dt/welc
is/die vlostinge ons lichaems. ✶ ✠ Want wi sijn be
houden/doer den hoep/mer ist dat die hoep gesien wort
so en ist geen hoep. Wāt dat yemant siet wat hoept hi
dan? Mer ist dat wi hopen/dat wi niet en sien/dat ver
wachten wi door lijdsaemheyt.

Des gelijc ooc/die geest/helpt onse crancheydē/want F
dat selfde dat wi biddē sullē so dat te hoerlijc is/en weetē
wi nz/mer die geest selue bidt voer ons met onspreke
lie suchtē/mer de gene die de hertē ondsoect/weet wat
die geest begeert/want na God bidt hi voer den heyli
gen. ✶ ✠ Mer wi wetē/dat dē genē die God lief heb
bē/alle dingē hoer tsamē tvhulpelic sijn int goet/te wē

ē dē genen/die na dat oplet geroepē sijn heyligē/wāt die hi te voꝛē geweten hadde/die selfde heeft hi ooc gheschict/gelijc te worde/dē beelde sijns soēs/op dat hi mach sijn/die eerste gelooꝛē onder veel broederen. Wer die hi te voꝛē geschict hadde/die selfde heeft hi ooc geroepē/eñ die hi geroepē heeft/die heeft hi ooc rechtuerdich gemaect eñ die hi rechtuaerdich gemaect heeft/die heeft hi ooc groot gemaect. ¶ Wat sullē wi dā hier toe segghen? is god voor ōs/wie is tegen ons? Die welcke sijnē eygē soen nꝛ gespaert en heeft/mer voer ōs allē heeft hi hē ouer geleuert/hoe macht sijn/dat hi oec nꝛ mꝛ den seluē alle dinc ons gegeuē heefte Wie sal tegē die wtuercoꝛē gods clachtich wesen? Gods/die welcke rechtuerdich maect. Wie is die gene die verdoemē sal? Chustus Jesus is die geen die gestoꝛuē is/immer die ooc vꝛesen is die ooc is totter rechterhāt gods welc ooc voor ōs bidt

C Wie sal ons dā scheyden vāde liefde Chusti? tribulacī/ofte bāgicheyt/ofte vnolgīnge/ofte honger/ofte naecktheyt/oft perikel/oft swaert/gelijc aller geschreuē staet/om v worden wi ouer geleuert totter doot alle dē dach wi sijn geacht/als scapen die ter slachte gesiet sijn/mer in allen dēsen ouwinnen wi veer den genen die ons liefgehadt heeft/want ic ben dat seker/dat noch die doot/noch tleuen/noch engelē/noch heerscapie/noch machten/noch aenstaende dingen/noch toecomende dingē noch sterckheyt/noch hoochheyt/noch diepte/noch eenige and creatuer en sal ons mogen scheyden van die liefte Gods/welc is in Chusto Jesu onsen heer. *

¶ Dat.ix. Capittel.

Ich segge die waerheyt in Chusto Jesu eñ en liege nꝛ/mijn cōscientie mi mede een getuyge nis geuēde/veer dē heyligē geest/dattet mi een groote droefheyt is/eñ eē stadige smerte mijnder hertē/wāt ic sel te begeerde/vbannē te sijn vā Chusto/voer mijne broeders de welcke sijn mijnen magen na dē vleysch/welc

ke sijn Israeliten/den welcken die wtuerkiesinge der
kinderen toe behoert/ende die glorie/ende testamenten
ende die instellinge des wets/ende die (Gods) dienst/ende
(ooc) die beloftenissen/der welcken die vaders wt wel
kē Christ is na den vleysch/die daer God is gebene-
dijt bouen al/inder eewicheyt Amen.

Wer niet/dat woordt Gods wt is: Want nz alle die B
wter belnidingē sijn Israel/dees sijn Israheliē noch
ooc diet saet sijn van Abrahā al tsamē kinderē/maer in
Isaac sal v tsaet genoemt worden/dat is/niet die kin-
deren des vleysch/dees sijn kinderē Gods/mer de wel
ke sijn kinderen der beloftenisse wordē gerekēt int saet
want dat is dat woert der beloftenissen. Na deser tijt
sal ic comen/eñ Sara sal een soen hebben.

Gene.18.b Wer niet alleē die/mer ooc Rebecca/hebbende wt eē C
Gene.25.c re diacht Isaac ons vaders/wāt als die noch nz gebo
rē en warē/noch nz goets noch quaets ghedaē en had
den/op dattet voernemen Gods sonde bliuē nader wt
uerkiesinge/niet wten wercken/mer wt die geen/die
daer roepende was/is haer gesept/die meerder sal dē
minder dienen/gelijc alser geschreuen is. Jacob heb ic
Mala.1.a lieē gehadt/mer Esau heb ic gehatet. ¶ Wat sullē wi
dan seggen/isser onrechtuaerdicheyt bi Gode/Geēsins
wāt hi heeft Moysi gesept/ick sal ontfermē wiē ic ont
Exo.32.b fermt hebbe/eñ sal dermhertichept geuen/den ghenē/
dien ic ontfermen sal. Daer om so ist niet des willēde
oflopende/mer Gods ontfermende/wāt die scriftuer D
sept Pharaoni. Daer toe heb ic v verwect/op dat ick
mijn macht in v toonen sonde/eñ op dat minen naem
Exo.9.b bkundicht mach wordē/in die ghehele aerde. Daer om
so ontbermt hi/die hi wil/eñ diē hi wil die bhart hi.
Daer om/segdi mi dan. Wat beclaecht men dā noch-
wāt wie weēstaet sinen wille o mensch/wie sijt ghi/
die God antwoordt? Sal dat werck seggen/den genē
diet gemaect heeft/waer om hebt ghi mi in deser mas

nierē gemaect. En heeft een wtbacker geē macht/dat
E hi wt een stuc maect/dat een vat ter eeren/eñ dat anō
totter oneerē. Ist dan dat God willende gräscap vtoo
nē/eñ sijn macht tkent makē/heeft geledē met groter
saechtmoedichept des sins/die vaten des gräscaps tx-
quaē totter wot/eñ op dat hi tkent soude maken die
rijcdomme sijnre glorē/in die vaten der barmhertichz
welc hi vorept heeft tot sijnder glorien/welc hi oec ge-
roepen heeft/niet alleē wten Joden/mer ooc wt dē het
denen/gelijc als hi in Osee sept. Ick sal noemen/niet Osee.2.b
mijn volc/mijn volc/eñ niet mijn lief/mijn lief/eñ die
barmhertich niet vcregen en heeft/die barmhertichett
vcregen heeft. Eñ tsal wesen in die plaetse/daer haer
ghesept was/ghi en sijt mijn volck niet/daer sullē ge-
noemt worden kinderen des leuenden Gods.

F Eñ Esaias roept voer Israel al waer tgetalō kin-
deren dā Israel/gelijc tsant bādē zee/so sullē die ouer Esai.10.e
blijuingen behouden worden/wāt volepndende eñ ver
cortende dat woert in de rechtuaerdichept/wāt die he
re sal een vcort woert inde aerde makē/eñ gelijck als Esai.1.c
Esaias eerst gheseyt heeft. Ten waer dat die heer vā
Sabaoth/ons gelaten hadde saet/wi souden geweest
hebben als Sodoma/eñ Gomorra souden wi ghelijc
ghewest hebben.

G Wat sullē wi dā seggē: dat die heidenē/die de rechts
uaerdichz nz genoicht en hebbē/die hebbē rechtuaer-
dichept vcregē/mer dē rechtuaerdichz die wtet geloef
is/maer Israel/die dē wet des rechtuaerdichepts vol
gede/en is nz gecomē tot die wet des rechtuaerdichetts
Waer om: want si nz wt den geloue/mer als wt den
wercken/wāt si hebben gestotē an die steē des hinder
nis/gelijkē aller ghescreuē is. Siet/ic legge in Sion ee Esai.28.b
nē steen des aenstootens: eñ een steē des scandalisaci.
Eñ alle die geen die daer in gelooft/die en sal niet be-
schaemt worden.

Dat.x. Capittel.

BRoeders/ voerwaer die wil mijns hertē/ende
gelwt tot God gelwt/ voer hē/ totter salichz
want ic gewe hē getuych/ dat ſi naerſtich ſijn
voer God/ mer nz na der kēnisse/ wāt ſi nz wetē de gods
rechtuaerdichz/ eñ ſoekēde haer eygen rechtuerdicheyt
opte rechten ſo en ſijn ſi der rechtuaerdichz Gods/ niet
onderdanich. Want dat eynde des wets/ is. Chriſtus/ tot
rechtuaerdicheyt allen gelouigen.

Wāt Moyses ſcrijft vā die rechtuaerdicheyt/ die wt
Leui.18.a. de wet is/ dat die mēſche dieſe doet/ ſal daer doer leuen
mer die rechtuaerdichz die wtē geloof coēt/ die ſpreet
allo. Eñ ſegt nz in uwe herte/ wie ſal opclimmē inden
Deut.36.e. hemel? dat is/ Chriſtū vā boue ofte leyden/ of wie ſal
neder dalen int afgront? dat is Criſtū vāden doden we
der te brengen. Mer wat ſeyt die ſcriftuer. Dat woert
is na bi d/ eñ in uwe mont eñ in uwer herten.

Dit is twoert des gelooſs/ dat wi predikē/ wāt iſt dat
Eſa.28.d. ghi wlijſt met d mōt/ den heer Jeſum/ eñ geloeft in dis
ne herte/ dat god hē dwect heeft vāden dodē/ ſo ſult ghi
ſalich ſijn. ✠ Wāt metter herte geloofmē totter recht
uaerdichz/ mer nz die mōt geſchiet die beldinge totter
ſalichz/ wāt die ſcriftuer ſpreet. Alle die in hē geloeft/
en ſal niet wſchaemt worden

Joel.2.g. Wāt daer en is gē onderſcheyt/ des Jode ok griechē/
wāt hi is ſelue eē heer vā allē/ rijcouer al/ die hē aēroe
pen/ wāt ſo wie dē naē des herē aenroepē ſal/ die ſal ſa
lich worde. Mer hoe ſullē ſi aēroepen/ den genē/ in wie
ſlen gelooft en hebbē? Of hoe ſullē ſi hē gelooue/ den
welkē ſi nz gehoert en hebbē? ofte hoe ſullē ſi hozē/ ſonō
predicant? ofte hoe ſullē ſi predikē/ tē waer dat ſi geſon
dē worde/ gelijck geſcreuē ſtaet. Hoe ſcoō ſijn die voes
tē/ der geenre die dē vrede vcōdigē/ die vcōdigende ſijn
Eſay.52.a goede dingen. Mer ſi en ſijn nz al gehoerſaē dē euāge
Eſay.53.a lio/ wāt Eſayas ſeyt. Heere/ wie heeft geloeft onſe ge
hooz? Daer o ſo iſt geloof wtē gehooz/ eñ tgehooz wer

ewoert Christi. Wert ic segge en hebbē sijt nv gehoort?
D Ja voorwaer/haer gelyt is wtgegaē/in alle aertrijc Psal.18.
eñ hoer woerden in die eyndē des ombeyps/der aerdē.
Wert ic segge/en heeftet Israel niet tkent? Moyses
spreect eerst. Ic sal v ywechē tot nauolginge/doer eē Deut.32.a
volc/dat geen volc en is/wer een dwaes volc/sal ic v
bewegē tot toernichept/wāt Elayas/derf eñ seyt. Ic Elay.65.a
ben gheuonden van die genē die mi niet en sochtē/eñ
ben opēbaer gewoerden den genē/die mi nv en vraech Elay.65.a
ten. Wert tegens Israel seyt hi. Den gheelen dach/heb
be ic mijn handen wtgerect totte volc/dat niet gelouē
de en is/ende mi tegenseggende.

Dat. xi. Capittel.

I Ch seer omme seggeic heeft dā God sijn volck
vtstooten? Een elins/wāt ic ben oock een Is
raheliet/wtet saet van Abraham/des geslachts vā Bē
iamin/God en heeft sijn volck niet vwopen/dat hi te Psal.93.
voren tkent hadde. En weet ghi niet dat die schriftuer
seyt vā Helias/hoe dat hi bidt/bi God/tegē Israel seg 3.reg.19.g.
gende. Heere si hebben v propheten gedoodet/eñ uwe cu
taren hebben si omgewoet/eñ ic ben alleē gelatē ghe
weest/eñ si leggen lagē minen leuen. Maer wat seyt
hē dat godlic antwoert? Ic heb mi gelaten seuen duy
sent mannen/die hoer knien niet gebogen en hebben
voor Baal. Daer om also/ist ooc in deser tijt/die ouer
bluuinge sijn salich gewordē na die vtkiesinge des gracl
Gods. Wert ist doer die gracie/so en ist nv niet doer die
werchē/wāt anders gracie/dan geen gracie en is.
W Wat ist dan? Dat Israel soect/dat en heeft hi niet ver
cregen/mer die wtuerkielinge heeftet vercregen/eñ die Elay.6.c.
anderssijn vblint. Ghelijker gescreuē is. God heeft haer
gegeuē eenē geest des vrous/ogen op dat si niet siē en
souden/ende oozen op dat si niet hoozen en souden
totten daghe toe van hupden. Ende Dauid seyt laet
hoer tafel worden voer haer in een strick/ende tot een

Psal.68.e geuangenis/en tot eē argernisse/en hoer tot een vgel dinge. Hoer ogen moeten vduysteret worden/op dat si niet en sien/en vucht hare rugge altijt.

Daer om leg ic hebben si allo aengestoten/op dat si vallē soudē. Gheenlins. Mer doer haren val/is die salichept den heydenē gesciet/op dz hi hoer nauolgē soude Mer ist dat haren val rijcdommē sijn des werelts en hoer vminderinge die rijcdom v heydenē/hoe veel te meer/hoer volheyt. wāt ic seg v/den heydenē. Also lā ge als ic een Apostel der heydenen ben/so wil ic eeren minē diēst/of ic enichsins mochte vwerckē mijn vleesch om neerstiger te achteruolgē en salich te makē die somige vt haer. Want is hoer vwerpinge/een vloenge des werelts/wat sal die opneminge sijn āders/dā dat leuen vtē dooden. Mer eest dat/dat beslach heylich is/so is dat deech oot heylich. En is die wortel heylich en oot die tacken.

Mer al ist dat sommige tacken gebroken sijn/en ghi doe ghi een wilde olijfboom waert/in haer stat inghe- C
plāt en sijt deelachtich gewordē vā die wortel/en vetticheyt des olijuenboōs/so en gloxeert nz tegēs die tacken/mer ist dat ghi gloxeert ghi en draecht dē wortel nz/mer die wortel v. So segt ghi dan/die tackē sijn gebroken/om dat ic eker ingeplant soude worden. Tis wel doer dongeloufcheyt sijn si gebrokē/mer ghi staet doer gelooue/en wilt geē groot genoelē hebbē/mer vreest wāt heeft God den natuerlikē tacken nz gespaert/siet toe/op dattet niet enichsins en gelwert/dat hi v oock niet en spaert. C Daer om siet/die goethept/en strengicheyt gods. Die strengicheyt/aen dē genē die geuallen sijn/mer die goethept Gods in v/ist dat ghi in die goethept blijft. Wāt anders ghi oock vtgesneden sult worde en si/ist dat si niet en blijuen int ongelooue sullē wedō om ingheent worde/wāt God mach hoer wedr om in enten. Wāt al ist dat ghi vt eenē natuerlikē wilde

olijfboom wt gelnedē sijt/eñ tegen die natuere geent sijt in een warachtigen olijenboom. Hoe veel te meer dese/die natuerlijken sijn/sullen gheent worden/in harē eygen olijfboom? Want/broeders/ic en wil niet/dat ghi niet weten en sult dese verwighēheyt/op dat ghi bi v selven niet wijs en sijt/wāt die verblintheyt eens deels geschiet is in Israel/ter tijt toe dat volginge der heydenē toe gecomen waer/eñ alle soude geheel Israel salich worden/alsser geschreuen is. Hi sal comē wt Sion/die daer vlost eñ afkeere die boosheydē vā Jacob/ eñ dit sal hē vā mi een testament wesen/als ic wech sal nemen hare sondē. Na den Euangelie/ sijn si vianden om v/mer nader verkiesinghe/ sijn si die beminde om den vaderen. Esay.59.d.

Wāt Gods gaue eñ roepinge/sijn sodanich/dat si hem niet berouwē en mogen/wāt ghelijkerwijs ghi ooc in voorleden tiden God ongelooich sijt geweest/mer nv hebt ghi barmhertichheyt vercregē/wer haer ongeloof. Al so sijn dese nv ooc ōgelooich gewordē/daer toe dat ghi barmhertichz hebt vercregen/op dat si ooc barmhertichheyt souden mogen verweruen. Wāt God heeftse alle besloten/onder ongelonichepht/op dat hi hoer alder soude ontfermen.

O diepheit vā rijcdommen/eñ der wijsheyts/eñ kennisse Gods/hoe onbegrijpelijken/sijn sijn oordelē/eñ onvergancbaer/sijn sine wegen/wāt wie heeft des heeren sin wtkent/of wie is sijn raetsman geweest/of wie heeft hem te vozen wat gegeuen/eñ tsal hē weder om ghegeuen worden? Want wt hem eñ voz hem ende in hem sijn alle dinghen. Hem si eere gloze inder eewicheyt Amen. Esay.40.c.

Dat.xij.Capittel.

Der om bid ic v broeders/doer Gods barmhertichz op dat ghi v lichaē wilt gheuen tot een leuendige offerhande die heylich is/eñ God behaechlic/eñ redelijken uwē dienst welende. Eñ en

wilt ns gelijc worden deser werelt/mer wordt vmaect
doer vnieuwinge ws sins/op dat ghi proeue moecht/
welck die wille Gods is/goet eñ aengenaem/ende vol
maect. Wāt ic segge/doer die gracie/die mi gegeuen is/
eenen yegelic die onder v wt keert/niet meer te wetē dā
tē taemt te weten/maer te weten bi maten/maer eē
yegelijc gelijc God gedeylt heeft die mate des geloofs. ✠ W

Want gelijc wi in een lichaem veel leden hebben/mer
alle die ledē niet een werck en hebben. Also sijn wi veel
een lichaem in Christo/ende een yegelijcken die eē des
anderen leden. ✳

✠ Wer nochtans hebbende verscheyden gauen/na die
gracie die ons gegeuen is/het sī prophecie na die reden
des geloofs/of eenen dienst int aendienē/of die leert/in
die leeringe/oft die vmaent/in die vmaninge/die daer
deelt in simpelheyt/die daer regeert in naerstigheit/die
daer ontfermhertich is in blijcappe.

¶ Die liefte sonder veneynstheyt/hatende dat quaet/
aenhanghende dat goet/doer broederlike liefte/malcā-
deren lief hebbende/malcanderen met eer voercomē
de/niet traech in naerstigheyt/vuerich/inden gheest/
den heer dienende/vrolich in hoep/verduldich in tribu
lacie/stadich int ghebet mede deelende den nootruftic
heyt der heyligher/gheerne ter herberghen tontfan
ghen.

Spreect wel/vanden genen die v vervolgen/spreect
wel. eñ en wilt niet qualick wenschen. Verblijt v met
de vblijdende/eñ screyt met de screyende/hebt eenē sin
met malcander; niet hoochmoedich van v selven ghe-
noelende/mer maect v selvē gelijc den ootmoedige ✳ W
Proue.1.c. ✠ En wilt niet wijs wesen bi v selven/noch en geeft
niemant quaet voer quaet/voerstende goede dinghen/
niet alleen voer god mer oock mede in teghenwoerdich
heyt van alle menschen. Ist dattet gheschien mach so
veel als in v is met alle menschen vrede hebbende.

En wraect v selven niet mijn alderliefste/mer geeft Deu.22.d
liever der toornicheyt een stede want ter geschreuē staet
Die wraeck is mijn/ic salt vergelden/seyt die heer. Prou.25.c
Daer om/ist dat uwe viāt hōgert/so spijst hem/heeft
hi dorst/so geeft hem driāc/wāt ist dat ghi dit doet so sult
di vergaderen vierighe colen op sijn hooft/en wilt nz
verwonnen worden vandē quaden/mer verwint dat
quaet met goet. * ¶ Dat.xiij. Capittel.

ALle siel sī onderdanich den oversten machten
want daer en is geen macht/dan van God
die welcke van god sijn/sijn geordineert. Al-
dus soe wie der macht wederstaet/die wederstaet der
ordinancie Gods. Ende diese wederstaen/die crighen
heim selven verdoemenisse/want die princen en sijn nz
tot vreesen/den ghenen die wel doen/mer/die qualick
doen. Wilt ghi den macht niet vreesen/so doetet geen
dat goet is/ende ghi sult lof van hoer ontfangen. Wāt
hi is eē dienaer Gods/v tot goede. Mer ist dat ghi doet
dat quaet is/so vreest/wāt hi niet te vergeefs swaert
en draecht/want hi is Gods dienaer/een wraker tot
toornicheyt/den genen die doet/tgheen dat quaet is.
Waer om ist van noode onderdanich te sijn/niet alleē
om den toornicheyt/mer oock om der conscientie willē
wāt daer om betaelt ghi/ooc/v scattinge/want si sijn
Gods dienaers/tot sulcken dingen naerstichz doende.
Geeft hier om een yegelike dat mē schuldich is/wien
tribuyt tribuyt/wien scattinge scattinge/wien vrees
vrees/wien eer eer. Deu.5.d.
* En sijt niemant yet schuldich/dan dat ghi malcan- Exo.20.g
deren liefhebt/want wie sinen euen mensch liefheeft Leu.19.b.
die heeft den wet vervult/want ghi sult geen overspel
doen/ghi en sult niet wtslaen/ghi en sult niet stelē/ghi
en sult geen valsch getuyschen seggen ghi en sult niet be-
geren. Ende ist saeck datter een ander ghebot is/dat
wordt in dit woert begrepen. Ghi sult uwen naesten

lieft hebbrn als v seluen. Die liefste des naelten en doet
geen quaet. Alb⁹ is eē vuollinge des wets die liefte * W
✝ Nv als wi den tijt weten/dattet die vre is/ons nv
vanden slaep op te stane/wāt die salichept is ons nv
naerder dan doe als wi geloofden/die nacht is voorbi
gegaen/mer den dach is genaect/daer om/laet ons af
werpē die werchē v duysternissen/ende laet ons aengo
daen worden die wapenē des lichts/also/dat wi inden
dach eerbaerlijken wandelen/niet in brasserie/eñ dronc
kenscap/niet in slaepcameren/eñ onsuuerheyt/nj in ha
uaetse eñ vuolghinge mer doet aen den heere Jesum
Christum. * Eñ die sorchvoudichept des vleysch en
doet met inō begeerten. ¶ Dat. xiiij. Capittel.

2 DEn genen die crancs in tgeloof dien neēt A
op niet in heymelike kinnige der gedachten
Die eene geloeft/datmē alle dinc eté maeh
mer een ander die crancs/die eet warmoes/die daer
eet/die laet nj vlimadē/die daer niet en eet/eñ die niet
en eet/en oerdeelt niet die daer eet. Wāt God heeft hē
op genomē. Wie sijt ghi die eenē vreemden knecht oer
deelt? hi staet/of hi valt sinen heer/inmer hi sal staen/
want God is machtich te maken dat hi stae. B
Ende een ander oerdeelt den dach bi den dach gelijc
hende/mer die ander oerdeelt vā elcken dach eenē ps
gelijc hi in sinen sin ouervloedich/die den dach onder-
schept/onderschept den heere/die eet/die eet den hee
re want hi danct God/eñ die niet en eet/die eet niet/
den heere eñ danct God. Want niemant van ons en
leeft hem seluen/eñ niemant en sterft hem seluen. Eñ
dat wi leuen/leuen wi den heer/eñ dat wi sterue/ster
uen wi den heer/daer om leuen wi/of sterue wi/wi
hooren den heere/want daer toe is Christus gestorue
eñ verresen/op dat hi ouer dooden eñ leuendigen heer
scappie soude hebben.

Mer waer om oordelt ghi v broeder? of oec waer om

verſmaet ghi uwen broeder? wāt wi ſullen al ſamen
gheſtelt worden voer die Rechterſtoel Chriſti/want
daer geſcreuen is: Ic leue ſpreect die heere/wāt mi ſal
alle knie geboecht worden/eñ allet onge ſal God bely
den. Daer om ſal een yegheſic vā ons God rekeninge Eſay.45.a
geuen/van hem ſelven. Daer om/laet ons voortmeer
die eene den anderen niet oerdeelen.

¶ Wer oerdeelt dat/veel meer/dat den broeder geen
ſcandaliſacie gelept en wort/eñ een oerſaec des vals/
want ic weet eñ betrouwe inden here Jeſum Chriſtū
datter niet gemeen en is doer hem ſelven/dan (voer)
dē genen die daer rekent wat gemeen te weſen/dien
ſelven iſt gemeen/mer iſt dat v broeder bedroeft wert
om der ſpiſe wil/ſo en wādelt ghi nv niet na die liefte
en wilt niet vliesen met dinre ſpiſe den genen/voer
welcken Chriſtus geſtoruen is. Daer om/maect dat
ons goet niet gelaſtert en worde. Wāt dat rijcke gods
en is niet ſpijs ende dranck/mer rechtuaerdicheyt eñ
vrede/eñ vruecht inden heyligen geeſt. Want ſo wie
doer deſe Chriſto dient/die behaecht God ende vāden
menſchen gepreſen.

D Daer om laet ons achtervolgen/dat den vrede aen-
gaet eñ dē ſtichticheyt/dē eenen tegē den anderen. Eñ
wilt niet om ō ſpiſe wil gods werc vderuen. Alle dinc
is reyn mer tis den mench quaet/die der ſcādaliſacie
eet. Tis goet geē vleyſch te etē/noch ooc wijn te drin
ken/noch yet doer welc v broeder (hē) ſtoot/of bargert
wort/of cranc wert. Hebt ghi geloof? ſo hebtet bi v ſel
uen voer God. Salich is hi/die hē ſelue nz en oerdeelt
int geen dat hi prijſt/mer die daer oerdeelt/die is ver
doemt/iſt dat hi dat eet/want hi en etet niet wt den
geloof. Eñ wat wt den geloue niet is/dat is ſonde.

Dat. xv. Capittel.

Wer wi die machtich ſijn/ſijn ſchuldich die
cranckheyden/ō crancker te dragen/eñ niet

ons selue te behagen/wāt laet eē pegelic van ons sine naeste behagen/int goet tot stichtinge/want Christus en heeft hem selue niet behaecht/mer gelijck geschreē is/die smaetheden der genē die v smadenē waren
Psal.68. die sijn op mi gevallen. ✠ Want alle die dinghen die daer geschreuen sijn/sijn tot onser leeringe geschreue/op dat wi doer vduldicheyt/eñ troost der schriftueré/hoep soudē hebben. Eñ God des vduldicheyts/eñ troostinges die vlcene v dat selue te samen onō malcāderen te gevoelē na Jesum Christū/op dat ghi eendrachtelick/ mz eenē mont/God gloxificeert/eñ den vaō ons heerē Jesu Christi. Daer om so neemt ghi malcanderē op/ gelijc als Christ⁹ v op genomē heeft/tot Gods eere.

Waer dat segic/dat Jesus Christus geweest is/een dienaer bātē wsnidenis/om die warachticheyt gods/ō te wuestighen die beloftenisse der vaderen. Waer die heydenen God eeren/op die barmhertichēyt/alser ge-
Psal.17. screuen is. Daer om sal ic v beliden heere inden heyde-
Psal.116 nen/eñ dinen name singen. Eñ weder om seyt hi. Ver-blijt v ghi heydenen met sijn volc. Eñ weder om/looft dē heere alle ghi heydenē/eñ alle volc maect hē groot C Eñ weder ō seyt Esayas. Daer sal eē wortel wt Jes-
Esay.11.e. se sijn/eñ die daer opstaen sal/om te regeren dē heydenē in hem sullen die heydens hopen. Eñ God des hoeps/ moet v vervollen/met alle vruechde/eñ vrede int ge-loouē/op dz ghi overvloedich mocht sijn/indē hoep/eñ die cracht des heylighen geests. ✠

Wāt mijn broeders. Ic bent selue seker vā v/dat ghi ooc selue vol liefden sijt/vervult met alle wetenschap/ machtich sijnde/ooc malcanderē/die een dē anderen te vmanen/mer nochtans broeders/so heb ic v stoutelij-ker geschreuen/eens deels/als vmanēde v om ō gracie de welcke mi vā God gegeuen is/daer toe dat ic eē die naer mach sijn van Jesu Christo/onō den heydenē hei-lich mākende Teuangelie Gods/op dat die offerāde ō

heydenē aengenaem mach worden/eñ geheylicht wes
lende voer den heylighen geest. So heb ic dan glorie in
Christo Jesu tot God/want ic en derf niet spreken pet
van dat gheen tweicke Christus voer mi met gedaen
en heeft/tot ghehoorsaēheyt der heydenen/met woer
den ende wercken/doer cracht der teyknen/ende wō
derlicheyden/doer die macht des heyligen geests hoe
(dat ic van Jerusalem/ende indē landē/daer omtrent
E ligghende/tot Illiricum toe/vervult hebbe dat Euan
gelium Christi.

Also heb ic dā dat Euangelij gepreect/niet daer Chri/
stus genoēt was. Op dat ic niet op eēs anders fonda Esay.52.d.
ment soude timmerē/mer gelijker geschreuen is/die ge
nen die van hem niet vōndicht en is/die sullē hē sien
eñ diet niet gehoort en hebben/sullent vlaen. Waer
om/dat seer behindrde/te comen tot v eñ tot noch toe
ben ic beledt. Mer nv voortaē ic geen plaets hebbende
in dese landen/eñ vā veel iarē of/eē begeerte hebbe/ō
tot v te comē. So wāneer ic minē wech legge na spaē
gien toe/so sal ic tot v comē/wāt ic hoep dattet geschiē
sal/dat ic derwaerts minen wech maekende/v sien sal/
eñ van v derwaerts gelept wordē/ist saec nochtās dat
ic eerst vā uwer vrientscap een deel vvolt worde.

F Eñ nv reyse ic te Jerusalē/dē heyligen te dienē/want
het heeft goet gedocht die vā Macedonië eñ Achayen
een deelinge te doen/voer die arme heyligē/die te Je
rusalē sijn/wāt het heeft hē alsō goet gedocht/eñ sij sijn
hoer sculdenarē/wāt ist dat sij hoer geestelijken goeden
dē heydenē gedeelt hebben/so sijn sij ooc schuldich hoer
in vleyschelijke dingen te dienē/daer om als ic dit vol
brācht heb/eñ hoer dē vrucht toegescict/so sal ic der v
weē om keerē in Spaengien/wāt ic weet/als ic tot v
comē sal/dat ic comē sal met volhz vā vnedichē christi

Daer om bid ic v broeēs/doer onsen heer Jesū Chri
stū/eñ doer die liefte des heyligen gheests/dat ghi mi

helpen wilt met v gebeden voer mi bi God op dat ic vā den ongelouigen in Judeen bloff mach worde/eñ dat de offerande mijns dienst ontfanckelic mach worde de heyligē in Jerusalē/op dat ic met blijcappe tot v mach comen/doer die wille Gods/eñ tsamen met v vmaect mach worden/Eñ god des vredes/si met v allē Amen

¶ Dat. xvi. Capittel.

Ende ic weel v phebe onse suster die een die narstleis/van die gemeente tot Cenchre/op dat ghi haer ontfangen wilt in den heere/also alst den heyligen betaemt/eñ wilt hoer bijstaen/in allen saken tgeen daer si uwer in behoeft. Wāt dese heeft vele bi gestaen/eñ ooc mijn selue. Groetet Priscā eñ Aquilā mijn hulpers in Christo Jesu/die voer mijn sele/ hoer eygen hals onbgeset hebben/den welcken ic niet alleen dācke/mer ooc alle die gemeinte ō heydenen. Des ghelijcx groet die vgaderinge/die in horen huyse is. Groetet Epenetum minen lieffden/die welche is die eerste vrucht van die vgaderinge in Asien/in Christo Jesu. Groetet Mariā/die seer in v gearbeit heeft/groet Andronicum eñ Julijā mijn magen/eñ mijn medegenagen/die welcken vnaemt sijn/onder die Apostelen/die ooc voer mi geweest sijn in Christo Jesu/groet Amplias minen beminden inden heer/groet Urbanū onsen hulper in christo Jesu/eñ Stachyn minē lieuen/groet Apelien in Christo beproeft/groetet den genen die vā Aristobuls huys sijn/groetet Herodianem minē mage groetet die daer sijn vā Narcissus huys/die geen die in den heer sijn/groetet Thryphenam/eñ Thryphosam/ die ghearbeyt hebbē inden heere/groet den beminden Persidē die seer gearbeyt heeft inden heer/groet Rufum den wtuercoren indē heer/eñ sijn moedr eñ mine/ groetet Asyncretum/Phlegontem/Hermam/Patrobā/Harmā/eñ die broeders/die met hoer sijn/groet Philologum/eñ Juliam: Nereum/eñ sijn suster/eñ Olym

pladem/ende alle die heylighen die met dese zijn/ groe-
eet malcander/met een heylighe cusse. Allen die ghe-
meenten Christi groeten v.

Ende ick bidde v broeders/op dat ghi waer neempt
die tweedracht ende erghernis voert brenghen/ sonder
die leeringhe die ghi gheleert hebt/ende wilt haer scu-
wen want die sodanich zijn/ die en dienen niet den
heere Jesu Christo/mer haerē buyck. Ende doer soet
spreckinghe/ende smeecherie/bedrieghen si die herten
onnoesele/want v ghehoorsaemheyt/is ouer al opē-
baer gheworden. Daer om verblide ick mi seerlijken
van v. Mer ick wil/dat ghi wijs zijt int goet/ende sim
plint quaet. Ende god/des vrede/ sal gheringhe on-
tween treden/den Sathanam onder v voeten. Die
gracie ons heeren Jesu Christi si met v.

Tymothe⁹ mijn medē wercker/eñ Luc⁹/ eñ Jason
eñ Sosipater mijn magē groeten v. Ick Tertius die
den brief ghescreuen hebbe/unden heere groete v/ Ga-
ius mijn waert ende die gheheele ghemeente groetet
v/Erastus die stadt rentmeester groetet v/ eñ Quar-
tus de broeder. Die gracie ons heeren Jesu Christi/
moet zijn met v allen/Amen.

Ende den ghenen die machtich is v te vestighē nae
mijnen Euangelien/ende predicatie Jesu Christi/ na
der openbaringhe des verborghenheyts(die)vā ee-
wighen tijden ghesweghen(is)mer nv geopenbaert
(is)doer die schriftueren der Propheten/ nae bevee
des eewighen Gods/die bekent ghemaect is/ tot ghe-
hoorsaemheyt des gheloofs/onder allen heydenen/ dē
God die alleen wijs is/dē moet zijn doer Jesum Chri
stum/glorie in eewicheyt/Amen.

Hier beghint die eerste Epistel/ die Sinte Paulus
ghescreuen heeft/tot die van Corinthien.

Dat eerste Capittel.

Paulus een gheroepen Apostel Jesu Christi/doer den wille Goods / ende Sosthenes een broeder/der vergaderinghe Goods / die tot den Corinthen is.

Den gheheylichden doer Christum Jesum/ den gheroepen heyligen/ saemen met alle den genen die aenroepen den naem ons Heerē Jesu Christi in alle plaetse het zij hore ofte onser

Gracie eñ vrede zi met v van God onsen vader ende den Heere Jesu Christo.

✠ Ic dāc minē god altijt voer v/vā die gracie gods die v gegeuē is/doer Jesum Christū/ dat ghi in allē dingē rijc gewordē sijt in hē in alle woordē/eñ in alle kēnisse gelijckerwijs (dz getuyg Jesu Christe geuestight heeft ghewerct in v /also dat v niet en gebreet in enige graci

2 wachtende die openbaringe ons heerē Jesu Christi/ die v oec vestigē sal ten eynde toe sonder mis daet ins dē dage des toecompts ons heerē Jesu Christi. *

God is getrou doer wien ghi gheroepē sijt/in dat gesel scap sijns soens/Jesu Christi ons Heeren.

Eñ ick bidt v broeders/doer dē naem ons heerē Jesu Christi/dz ghi alle samē tselk de wilt spreken/eñ datter geē twistē onō v en sijn/mer sijt volmaect in eenē sin/ eñ in eender wetingē/wāt mijn broeders/mi is te kennen gegeuē vā v/vandē gesellscap Chloes datter twisten sijn onder v. Eñ ic segge dz welck een yegelic onō v seyt. Ick bē Pauli/eñ ick Apollo. Eñ ic Cephe/ende ick Christi/is Christus gedeelt? Is niet Paulus voer v gecruyst? Oft lidi in Paulus naē gedoopt geweest?

Ic danc God dat ic niemāt van v gedoopt hebbe dan Crispum eñ Gayum/op dat niemant en seyt dat ic in C minē naē gedoopt hebbe. Eñ ick heb oec gedoopt Stevens huys gesin. Hier en bouen weet ick niet oft ic yemant anders gedoopt hebbe.

Wāt Thus̄tus en heeft mi nz ghelondē om te doopen
mer ō te predikē dat Euangelij̄ nz met wisen woerdē
op dattet cruys Thus̄ti nz ydel gemaect en werde/wāt
die woerdē des cruys sijn dē genē die verlorē worden
dwaelhz/mer ons die welcke salichept vergrē is gods
macht/wāt daer is geschreuē. Ick sal vntielen die wijs- Esa.29.e
heyt der wisen/ēn verwerpē dat vtstant der vtstandigē Esa.33.c
waer is die wise waer is die scribe waer is die onder-
soucker deser werelt? Heeft God niet dwaes gemaect
die wijsheyt deser werelt?

Wāt na dat in die wijsheyt hz Goods die werelt doer die
wijsheyt hz God niet vrkent en heeft/soe heuet God goet
gedocht doer die dwaelheyt ō predicatie salich te ma-
ken die gelouēde. Wāt die Jodē begerē teyckenē ēn die
Grieckē soucke wijsheyt. Waer wi predikē Thus̄tum
gecruyst/dē Jodē een scandalizaci/ēn dē heydenē een
sotheyt/maer dē geroepē Jodē ēn Grieckē Thus̄tum
Gods mogentheyt/ēn Gods wijsheyt/wāt dat God
dwaelheyt is/dat is wijser dā die menschē/ēn dz trāc
is boer God/dat is stercker dan die menschen.

Ment broeders siet broepinghe, want daer nz veel
wijsen naden vleysch/niet veel machtighen/niet veel
edelen/mer dat dwaes is nader werelt heeft God ver
coren/op dat hi beschamen soude die wijsen. Ende die
dinghen die cranck waren in die werelt heeft God ver
coren/op dat hi beschamen soude/die welcke starck
sijn. Ende die dinghen die onedel warē ende verssmaet
under werelt/heeft God vercoren/ende dat gheen dat
niet was/op dat hi soude verderuen die dinghen die
daer zijn/op datter niet alle vleysch en soude glorieren
voer hem.

Ēn wt den selue sijt ghi in Thus̄to Jesu/die ons
gewordē is gheweest die wijsheyt ende rechtuaerdic-
heyt ende heylichmakinghe ende verlossinghe. Op
dat ghelijck ghescreuen is. Die glorieert/die glorieert Jere.9.f

inden heere. Dat. ij. Capittel.

ENde broeders doen ic tot v was gecomē en ben met gecomen in hoocheit des woorts of der wijsheyt/ vercondigēde v die ghetuychnisse Gods/ wāt ic en hebbe mi niet wt ghegeuē yet te weten onder v dan Jesum Christū eñ dien ghecruyst. Eñ ic hebbe doer siecte eñ met sorghen eñ in veel vreesen met v omme ghegaen/ eñ mijn woerdē eñ mijn predicatie en was niet in woerdē der menschelijker wijsheyt/ die yet wijsmakende zijn/ maer in vtoninge des geests eñ des crachts/ op dat v geloue niet en si in wijsheyt der menschen/ maer in die crachte Gods.

Eñ wijsheyt spreken wi onder die volmaecten/ mer wijsheyt niet des werelts/ noch oec der princē vā dese werelt welcke vdoruē werden/ mer wi spreken Gods wijsheyt in vboorghenthz die vboorghē is/ die god te voren gheordineert hadde voer die werelt/ tot onser glorien/ welcke niemant vandē princē vā deser werelt bekent heeft. Want hadde lij die bekēt/ si en hadde den Coninc der glorē noit gecruyst/ ghelijc als gescreuē is

Esa. 64. b Dattet ooge niet gesiē en heeft/ eñ oer niet gehoert en heeft/ eñ in des menschē herte niet op gecomen en is/ dat god bereyt heeft die hē liefhebbende zijn.

Mer ons heuet God geopenbaert doer sinen geest/ wāt die gheest onderspoet alle dinc/ oeck die diepheden Gods/ wāt wie vandē menschē weet dat geen dat des menschē is/ dan die geest des menschen/ die in hem is. Alsoe oeck die dinghē die vā God zijn/ en weet niemāt dā die geest gods. Mer wi en hebbē niet ontfangē den geest des werelts/ mer dē gheest die wt God is/ op dat wi wetē moghen/ die dinghē die ons vā God gegeuen zijn/ die wi oec spreken/ niet met woerden/ welcke die menschē wijsheyt leert/ mer welcke die de heylige geest leert gheliickenēde geestelike dinghē dē geestelikē/ wāt een vnluch mensche en vlaet nie dat vā die geest gods

is/want het is hem sottichept/noch hi en tans niet bi staen daer om datter geestelijken geoerdelt wert/ mer een geestelijck oerdelt alle dinc/mer hi en wert dā nie mā̄t gheoerdelt/als geschreue is. Want wie heeft dē sin nedes Heeren bekent? oft wie heeft hē gheleert? Wer wi hebbē dē sin Thuiti. Esa.40.a

¶ Dat.iij.Cap.

Ende ick broeders en heb v niet mogē spreke als geestelikē/mer als vleyselike gheliē ionghe kinderkēs in Thristo heb ick v gegheue in dranck melck/niet spile/want ghi en mochtet noch niet/ymmer oec nv en moecht ghijt niet/ wāt ghij zijt noch vleyscheliickē/wāt als in v is nijdicheyt eñ twist/ waegie zijt ghi dan niet vleyscheliickē eñ wandelt nae den menschē? Wāt als yemāt seyt: Ic ben Paulī/eñ die ander/ic Apollo/sijt ghi dā niet menschē? daer om wat is Apollo? eñ wat is Paulus? Sijn dienaers/ dē welc ken ghi gheloeft hebt/ eñ een yegelijc als hē die heer ge geuen heeft. Ic heb geplant/Apollo heeft nat gemaeckt mer God heeft dat wasdō nv gegeuē. Alsus die daer plātet en is niet/noch oec die daer nat maeckt/mer God die wasdom gheeft.

Voert/die gheen die plāt/eñ die daer nat maeckt sijn een/Mochtens sal een yegelijc zijn loen ontfanghē na sinen arbeyt/wāt wi zijn gode mede werckers/Gods bouwinghe/Gods timmeragie zijt ghi nader gracien gods die mi ghegeuē is. Als een wijs timmermeester heb ick dat fondamēt gheleyt/mer een ander timmert daer op. voert een yegelijc siet toe/hoe dat hi daer op ti mert/wāt een ander fondamēt en mach niemāt leggē behaluē datter geleyt is/twelcke is Jesus Thristus.

Jst sake dat yemāt op dit fondamēt timmert/gout/sil uer/costelijcke steenē/hout/hoy/stoppelen/een yeghe lijck werc sal opēbaer worde/wāt den dach des Heerē salt verclarē/wāt indē viere gheopēbaert sal worden/ ende een yegelijck werck hoedanich dattet si/sal trier

pzoeuen. Jſt dat pemants werck blijft/ dat hi daer op
ghetimmert heeft ſal loon ontfanghen ijſt dat pemāts
werck verbrant wort die ſal ſchade lyden/ ende hi ſal
ſalich worden/mer ſo ghelijc als doer t vier.

En weet ghi niet dat ghi een tē pel Gods ſijt/eñ die D
geeſt gods in v woēt? Jſt dat pemāt dē tempel Gods
ſchēdet/God ſal hē vernielē. Wāt den tempel Gods is
heylich twelcke ghi ijſt. Niemāt en bedrieghe hem ſelue
ijſt datter pemāt onder v hē ſeluen laet duncken dat hi
wijs is/die werde ſot in deſer werelt/op dat hi wijs
mach worde gemaeckt/wāt die wijſheyt deſer werelt is
Job.5.b ſothz bi gode. Wanter geſcreuē is/Jc ſal die wijſe van
Pſal.93 gē in hare cloechz. Eñ weder om/Die heer kent die ge
dachtē d wijſen/dz ſi ydel ijn. Aldus en glouere niemāt
indē menſchē/want het hoort al v toe. Jſt Paulus/ijſt
Apollo/ijſt Cephas/ijſt die werelt/ijſt dat leuen/ijſt die
wot/zijnt tegēwoerdige dingē/ijſt oft toecomēde dinghen
al hoertet v toe/eñ ghi hoort Chriſto toe/eñ Chriſtus
hoert God toe. ¶ Dat.iiij. Capittel. ✠

ALſo achte ons die menſche als dienaers Chri P
ſti eñ wtdeylders des vborgēthedē gods/eñ
voerts dā ſoudmē hier onō die wtdeylders
op datter pemāt trou werde gheuondē/mer het is mi
doer t minſte/dz ic bā v geoerdelt werde/oft van den
mēſchelike daghe. Jmmer ic en oerdel oec mi ſelue nz
wāt ic en ken mi ſelue geens dings ſchuldich/mer daer
doer en bē ick nz gerechtuerdicht. Moert/die mi oerdelt
dz is die Heere. Daer om broeders en oerdelt niet voer
dē tijt/ter tijt toe dat die Heere come/die oec verlichtē
ſal die verborgenthedē der duyſternijſſen/eñ ſal open
baren die raden der herten/ende dan ſal eenen yegelijc
ken lof ſijn van Gode. ✳

Eñ broeōs dit heb ic doer een gelikenis tot mi ſeluen E
eñ tot Apollo getogē om uwēt wille/op dz ghi in ons
ſoudt leerē dat niemāt vāhem ſelue en geuoele bouen

ghek datter geschreuē is / op dat ghi nz en wert opghe-
blasen die een voor dē anderē / want wie ondersceyt v
en wat hebt ghi / dz ghi niet en hebt ontfangen? Eñ ist
dat ghijt ontfangē hebt wat glozieert ghi oft ghijt niet
entfanghen en hadt. Ghi sijt nv versadicht / ghi sijt nv
ryck ghemaect / sonder ons regneert ghi / ende och oft
ghijt regneerde / op dat wi te samē oec met v regneerdē

Want ick meen dat God ons de alre leste Apostelen
getoont heeft als die gheen die ter doot sijn ghelicht.
Want wi sijn een spiegel ghewozden der werelt / ende
den engelen eñ den menlcen. Wi sijn sot om Christus
wille mer ghi sijt wijs in Christo wi sijn cranck / mer
¶ ghi starr / ghi sijt edel / mer wi onedel. Tot deser vre toe
liden wi honger eñ dozst / ende sijn naect / eñ werdē met
buysten geslaghen / eñ hebbē gheen seker stede / ende ar-
beydē / werckende met onsen handen / wi werden ver-
uloect eñ wi gebenedijen / wi lijden veruolginge ende
wi verdzaghent / wi wozden geblasphemeert ende wi
bidden / wi sijn gewozden als vuylnis vā deser werelt /
alre menschen verwozpsel tot desen dage toe.

Ic en schiue dit nz / om v te beschamen / mer ich vmaē
v als mijn lieue kinderē / wāt al waert saec dz ghi hadt
tien duysent meesters in Christo / nochtans niet veel
vaderen. Want ick heb v in Christo Jesu doer dz Euā
gelium gewonnē. Aldus bid ich v dat ghi mijn nauol-
gers wilt sijn gelijc ich Christus nauolger ben. Om de
¶ ser sahē wille heb ick v gesondē Timotheum die mijn
lieue soen is / eñ gett ou indē heere die v sal inō gehoech
nisse brengē mijne wegen / die in Christo Jesu sijn / ghe
lijkē ic tot allē plaetsen in alle vgaderingē lere. Die som
mige sijn op geblasen / gelijc of ic tot v nz comē en soude
Mer ic sal corts tot v comē / ist dz die heer wil / eñ sal be
kennē nz die woerden der geenre die op geblasen sijn
mer die cracht / wāt indē woerde en is dat ryche gods
niet / mer inde cracht / wat wilt ghi dat ick comen sal

tot v met een roede/ ofte met liefden eñ eenē geest des
lachtmoedichepts. ¶ Dat. v. Capittel.

MEn hoort gheheelen al te wesen onder v on-
cuyl heyt/eñ sulckē onsuuerheyt die oec on-
der dē heydenē niet en wert ghenoēpt dat
pemāt sijns vaders hupl vrouwe heeft. Eñ ghi zijt op
gheblasen/eñ hebt niet meer droeffenis ghehadt dat ht
ghenomē soude worde wt dat middel van v/die welc-
ke dit werck bedreuē heeft/ wāt ick als niet tegēwoer
dich inden lichaē/mer teghenwoerdich inden gheest/
heb nv besloten als teghenwoerdich/dat die gheē die
dat also bedreuē heeft/indē name ons heerē Jesu Chri
sti vā v te samē vergadert zijnde/eñ mijnē geest te sa-
men met die macht ons heerē Jesu Christi/ouergele-
uert werde dē duuel/tot den doot des vleesch/op dz die
geest behoudē si indē daghe ons heerē Jesu Christi.

¶ Glorlacie is niet goet. En weet ghi niet dz een lut-
tel deesems dat geheel deech vsuert? ✠ Aldus reinicht
dē oudē deesem/op dz ghi een nieu mencginge moecht
zijn/gelijc als ghi ongedeesemt zijt. Want oec ons paes-
schē is Christus voer ons opgeoffert wesende. Aldus
laet werlcapē/nz indē oudē deesem/noch indē deesem
der quaethept eñ vō scalchept/mer in ongedeesemde bro
den der puerhept eñ warachtichept. ✳

Ick heb v gheschreuē wer eenē brief/dat ghi v niet vō
samē en sout met dē oncuyschē. Eñ niet met dē oncuy
schē des werelts/ofte met dē gierigē/ofte met dē rouers
ofte met dē dienaers vō afgodē. Anders soudt ghi wtge-
gaen sijn vā deser werelt. Mer nv hebic v gheschreuen
dat ghi v daer niet mede en vsamet. Is daer yemant
onder v die een broeder genoēt wert/een oncuyschē mē-
sche/ofte gierich/ofte een dienaer vō afgodē/ofte een quaet
spreker ofte een dronckaert/ofte een rouer/met dusdanis
ghen en wilt oec niet eten/ want wat gaet dat mi aen
vandē ghenē die buytē zijn te oerdelen? Oweet ghi

niet banden genen die binnen sijn: mer die ghene die
buyten sijn sal God oordeelē. Neempt dat quaet wech
uyt v seluen. ¶ Dat. vi. Capittel.

Derf yemant van v hebbē te een sack mettē
anderē geoordelt te werdē onder dē onrecht
uaerdigen/eñ niet lieuer onder dē heyligē?
En weet ghi niet dat die heyligē die werelt sullē oor-
deelen? Eñ wert die werelt doer v geoordeelt/die van
den elderminstē soudt oordelen? En weet ghi niet dat
wi die engelen oordeelē sullē/hoe veel te meer tijtelike
dinghen. Eest dan dat ghi hebt te oordeelē vā tijtelike
dinghen die de versmaetste is in v vergaderinge/die
set om te oordelē. Ic segt v tot uwer schaemtē. Is ter
niemāt so wijs onder v die oordeelē mach tusschē sinē
broeder? Mer die een broeder hijft met den anderen
broeder int recht/eñ dat voer den ongelouighen.

Aldus n v voerwaer is al gheheel nul daet in v/wāt
ghi twijst hebt onder malcanderen. Waer om en lijdt
ghi niet lieuer onrecht? waer om en ontfangt ghi niet
lieuer scade? Immer ghi doet selue onrecht ende scade
ende dat die broederen. En weet ghi niet dat die on-
rechtuaerdighen tricke Gods niet besitten en sullen?
En wilt niet dwalen/noch oncuysche menschen/noch
dienaers der afgodē/noch ouerspelders/noch die tegē
der natueren oncuysheyt doen/noch die bi knechtkēs
te wen hebben/noch dieuen/noch gierigen/noch dronc
kaers/noch veruloeckers/noch rouers/sullen ontfan-
ghen die erfnisse des rijcke Gods. Eñ voertijts waert
ghi alduf danighe/mer ghi sijt af gewaschen/mer ghi
sijt heylich ghemaect/mer ghi sijt rechtuaerdich ghe-
maect doer den naem des Heeren Jesu Christi/ende
doer den gheest van onsen God.

Alle dingē sijn mi geoorloft/mer alle dingē en sijn nv
oerbaerlic. Ic heb macht alre dingē/mer ic en sal onder
niemāts macht gestelt worde. Die spisen sijn voerden

buyck geordineert/eñ die buyck dē spisen/mer God sal dese eñ die te nz makē. Dat lichaē en hoort nz de oncuysheyt/mer dē heere/eñ die heere den lichaē. Mer God heeft oec dē heere vwect/eñ hi sal ōs wēr sijn mogēthz vwecke. ✠ En weet ghi nz dat v lichamē sijn leden Christi? Sal ic dā nemē die ledē Christi/eñ make daer of ledē eenre hoerē? Gheensins. Of weet ghi nz dz die eenre hoerē anhangt/eē lichaē wordt met haer/want hi seyt. Twee sullēder sijn in een vleysch/mer die den heere aēhangt die is eenē geest. ¶ Vliet ōcuysheyt. Alle zōde welcke die mēsche doet is buytē dē lichaē/mer die oncuysheyt doet die sondicht in sijn eygē lichaē. En weet ghi nz dz v lichamē sijn een tēpel des gecs die in v woonēde is/des heyligē geests/welckē ghi vā god hebt/eñ ghi en sijt v selfs nz? Want ghi sijt ghekocht met eenē grooten pryse. Glorificeert eñ draecht God in uwē lichaem. ✠

Genes. 2. b

¶ Dat. vij. Capittel.

Voort/vā dien dingē daer ghi mi of gescreuē hebt/Tis dē mēsce goet/geē vrouwe an te roerē nochtās om ouerspēl te scouwē/soe laet een yegelic sijn huysvrouwe hebbē/eñ eē yegelike harē man hebbē. Die man sal geue sijnre huysvrouwe die scult/des gheliker oec die huysvrouwe dē man. Die huysvrouwe en heeft geē macht ouer haer eygē lichaē mer die mā. Des gelijck oec/die man en heeft sijns eygen lichaēs macht niet/mer die huysvrouwe. En onthout malcanderē niet/ten waer dattet gesciede wt cōsent/naē gelegenthz des tyts/dat ghi v tot bidden lesighen moecht/eñ coēt weder om te samē/op dz v die duuel nz en tenteere om uwer oncuysheyt wille.

Mer dat segge ic wt toelatinge/eñ nz wt gebot/wāt ic woude dat alle menschē warē/als ic ben/mer een yeghelick heeft sijn eygē gauen van God/die een aldus/die ander allo. Eñ ic segghe dē ongehouden/eñ wedus wen/tis haer goet/ist dat sī blijuen als ich/mer onthou

den sy hē niet/so laetse hyluicken/want tis ydter te houwen/dan te bernen. ¶ Wer dē gehoudē gebiedē ick/ niet ic/mer die Heer. Die huysrouwe en sal nz gescey dē worde vandē mā/wāt ist dz si of gescydē is/so laet se bliue ōgehyslick/of laet si mz harē mā vloent werdē/ eñ die mā en blaet die huysrouwe nz. ¶ Wer dē anderē leg ic/nz die Heer. Isser eē broeder die een ongelouige huysrou heeft/eñ dese cōsenteert mz hē te woenen en blaetse nz/eñ eē gelouige vrou/die eenē ongelouigē mā heeft/eñ hi gheeft cōsent mz haer te woenē/en laet dē mā nz/wāt eē ongelouige mā is geheylicht doer die gelouige huysrou/eñ die ōgelouige huysrou is gheheylicht doer dē gelouigē mā. Anders soudē v kinderen ōsuuer sijn/mer nv sijn si heylich/mer ist dz die ongelouige scydet/laet hē scydē/wāt die broeder ofte suster en sijn in dul danigē dingē/tot dēstachtichz niet vbonden ener in vredē heeft v god gheroepē/wāt hoe weet ghi vrouwe/of ghi dē man sult behoudē? Of hoe weet ghi man/oft ghi die huysrouwe sult behouden? Dan gheslick die Heere eenen yegelick heeft ghedelt

D Eñ een yegelic/na dat hē God geroepē heeft/laet hē so wandelē. Eñ so als ic̄ leere in allen vergaderinghē Isser pemāt besnedē geroepē/en neem gheen onbesnidinge aen. Isser pemant inde onbesnidenis gheroepen die en laet hē niet besnidē. Die besnidinghe en is niet/ eñ die onbesnidinge en is niet/mer die onderhoudinge der gebodē Gods. Een yegelic blijft in die roepinghe daer hi in geroepen is. Sijt ghi een knecht gheroepen en acht dat niet/mer moechdi vry werden so gebruyct dat lieuer/want die inden Heer een knecht geroepē is die is een vry ghelaten des Heerē. Des gelijck oec die vry gheroepen is/die is een knecht Thristi. Ghi sijt om prijs ghecocht/en wilt nz werdē knechten der menschen. Broeders een yegelic blue daer in bi God daer hi in gheroepen is.

Wer bandē maechdē en heb ic geen gebot des heere
Nochtās soe gene ic raet/als die barmhertichept ont-
fangē hebbe bandē heere/daer toe/dz ic getrouwe sou-
de sijn. Daer om ōmoede ic dit goet te wesen/om die
tegenwoerdige noots willen/wāt het is goet een mēs-
sche alsō te wesen. Sydi gebondē aen een huysl vrou-
we/so en soect gheen of scheydinge. Sydi los bander
huysfrouwen sō en soect gheē huysfrouwe. Eñ ist dat
ghi een huysfrouwe trout/ghi en hebt niet gesondicht
Eñ ist dat een maget trout/si en heeft niet gesondicht
Nochtans tribulacie des vleysch sullen dul danighe
hebben/mer ick spare v.

Voort broeders seg ic dat. Den tijt is cort/voort aen
die gheē die huysfrouwē hebbē die laet sijn/ofte si gheē
en hadde/eñ die screyē/als ofte si niet en screydē/eñ die
verblidē/als of si niet en vblidē/eñ die copē/als of si nij
en bezatē/eñ die dese werelt ghebruyhē/als ofte alse niet
en gebruyctē/wāt dat wesen deser werelt voer bi gaet
Mer ic wille dat ghi sonder sorchuoudichept sijt. Die
sonder huysfrouwe is/die sorget dat dē heere aengaet
hoe dat hi God sal behagen. Mer die een huysfrouwe
heeft is sorchuoudich van die dinghen die de werelt aē
gaen/hoe hi sijn huysfrouwe behaghen sal. Ende hi is
ghedeelt/ende een vrouwe onghehout/ende een mas
ghet dencht tgheen dat den Heere aengaet/op dat si
mach sijn heylich van lichaem ende gheest. Weder om
Die ghehoudt is/die is sorchuoudich int gheen dat des
werelts is/hoe dat si den man behaghen mach. Mer
dit segghe ick tot uwen profite/niet dat ick onder v
een strick maken wil/mer op dat ghi moecht volghen
dat eerlijck ende stadelikē is/ende aenhangt den Hee-
re sonder afstrecktinghe.

Mer ist dat yemāt meent dattet sijnre maget qualic
staet/dz si ouer dē hijlichare tijt gaet/eñ alsō ghelchien
moet/so laet hē doē wat hi wil/hi en sondicht niet/laet

hyſe hnwen. Voort/ſo wie in ſijnre herte vaſt ſtaet/ ge
nen noot hebbēde/ mer heeft macht ſijns eyghen wils
eñ heeft dat beſloten in ſijnre hertē/dat hi ſijne maecht
behouden wil/die doet wel. Daer om diese wt gheeft
ter echt die doet wel / mer nochtans diese niet wt en
gheeft die doet beter. Dat wijf is gebondē nendē echte
like ſtaet/ſo lange als harē man leeft/ mer iſt dat haer
man ſterft/ſo is ſi vry vande wet en trouwe wiē datse
will/alleen inden Heere/mer nochtans is ſi ſalugher/iſt
datse ſo blijft/na mijnre meyninghe want ick meyne
dat ick oec den gheeſt Goods hebbe.

Dat. viij. Capittel.

Voort van tgeen dat dē afgoden op geoffert
wert weten wi dat wi alle te ſamen te wes
tenſcap daer of hebbē. Die wetēſcap maect
opgheblaſen/mer die liefte ſtichtet/wāt iſt dat pemant
hē laet dunckē dat hi wat weet/dese en weet noch niet
hoe datmen behoort te weten. Mer iſſer pemant die
God lief heuet dese is bkent van hem.

Daer om van dat eten (der ſpilen) die dē afgoden op
gheoffert werden/weten wi dat die afgod niet en is in
der werelt/ende datter gheen ander God en is/ dā een
want hoe veel datter ſijn die goden genoemt werden
het ſij indē hemel oft inder aerden gelückerwijs alſter
veel goden ſijn/ende veel heeren/nochtans wi hebben
eenen God die welcke die vader is/wt wien alle din-
ghen ſijn/ende wi in hem ende een Heere Jeſus Chri-
ſtus/doer wien alle dinghen ſijn/ende wi doer hē/ mer
die wetenthept en is in allen niet.

Mer die ſommige etē met een cōſciencie des afgods
eot deſer tyt toe/etent gelijck als dat dē afgodē opghe-
offert werdt/eñ haer cōſciencie/ naedē mael ſi crāck is
ſo wertſe veulect/mer die ſpiſe en maect ons voor God
niet aengenaē/wāt eten wi/ons en blijft niet te meer
touer. Eñ eten wi niet ons en ghebreect niet.

Wer siet toe/dz dese uwe vryheyt in gheēre manierē een vā geringe si dē ghenē die cranck sijn/want ist saec dat yemant siet die daer kennisse heeft dat ht werckap houdt mettē afgod/sal niet die cōsciencie des geens die daer cranck is/gheskerct werdē om te eten dat den afgod is geoffert: eñ die broeder die cranck is sal vergaē (in uwer conscientiē/om welcke Thaistus gheslooten is. Ende alsō sondigende teghen die broeders/eñ wondende haer cranche conscientie/so sondicht ghi teghen Thaistum. Daer om ist dat die spijse argert minē broeder/so sal ick gheen vleysch eten inder ewicheyt/op dz ick mijnen broeder niet en verarghere.

Dat. ix. Capittel.

BEn ic nv vry: ben ic niet een Apostele: hebbe ic niet Jesum Thaistū onse Heer gheset? Sijt ghi nv mijn werck indē Heere? Ist dz ic dē anderē gheē Apostel en bē mer v bē icht/ wāt ghi sijt het teyckē mijnre Apostelschap indē Heer/mijn becladdinge bi dē ghenen die mi vraghē is dese/hebbē wi nv macht te eten eñ te druckē: hebbē wi geē macht een suster eē vroukē met ons te leydē/gheluc als oec die ander Apostelē/eñ die broeders des Heerē/ende Cephas? Of hebbē ick alleen eñ Barnabas die macht niet om dat te wērckē? Wie stricter met sijn epghen soudt? Wie plant eenen wijngaert/ende en eet van die vruchten niet? Of wie voet een vergaderinghe (van beesten) ende en eet van den melck des vergaderings niet?

Spreke ic dit naedē mensce: en seyt oec die wet dat selfde niet: want in die wet Moysi gheschreuē is. Ghi en sult dē osse die daer tcozen vutreedt dē mont nv toe bindē. Sorcht oec God voor die ossen: of seyt hi dit al geheel ō onsen wil: wāt om onsen wil is dit geschreuē/ wāt die geen die ploocht/sal op hoop ploeghen. Eñ die daer wrcht in hoop tonkanghē die vrucht. Ist dz wi v geestelijke goedē hebbē gheseaept/ist groot/ist dat wi v

Deu. 25. d

vleyschelike dinghē mayen? Is dat die anderē dese macht onō v ontlachtich sijn/ waer om niet lieuer wi

Wer wi en hebbē dese macht nz gebruyct/mer wi lijdent alle/op dz wi geē hundernisse makē soudē/dē Euāgelio Thulit. En weet ghi nz/ dat die geen die werckē in heylige plaetse vandē offerhande dijs dienst eten die den outaer dienen/deylen metten outaer. Also heeftet oec die Heer geordineert/dat si vandē Euangelio soudē leuen/die dat Euangelium vercondigē. Nochtās en hebbe ick deser gheen ghebruyckt.

¶ Ende ick en hebbe dese dinghē niet ghescreuē/op dat ter in mi also ghescheē soude/want het is mi goet meer te sterue dan dat yemant mijn gloriacie ydel soude maken/want ist dat ick dat Euangelium preecke/ des en mach ic niet gloriere/want die noot dwingter mi toe. Eñ wee mi ist dat ick dat Euangeliū niet predike/wāt ist dat ick willens doe/so heb ic loon/mer doe ick onwillich/dē dienst is mi bevolē. Daer om wat loon heb ick dan/op dat/als ick dat Euāgelie predicke/ voer niet dz Euāgelie Thulit preecke/daer om dat ick mijn macht niet en misbruycke indē Euangelio.

Wāt als ic vry was vā allē/so heb ic mi seluē een yegelick knecht ghemaect/op dz ick der veel winnē soude. Eñ dē gewordē dē Jodē als een Jode/om dz ic die Jodē winnē soude. Den ghenē die onder die wet sijn/ok ic waer onder die wet/die nochtās onder die wet niet en bē/op dat ic winnē soude/die gheē die onō die wet sijn. Den genē die sonō wet sijn/gelijc ok ic waer sonō wet hoe wel ick nz sonder wet Gods en was/mer bē onder danich dē wet Thulit/op dat ick winnē soude die geen die sonō wet sijn. Ic ben gewordē den cranckē als een cranche/om die cranckē te winnē. Ic ben een yegelijc alle dinc gewordē op dat icse alle behouden soude. Mer dat doe ick om dat Euangelijs wille/om dat ick des deelachtich soude moghen worden,

✠ En weet ghi niet/dat die om dē prijs loopē/al te sa-
men loopē/mer een ontfangt dē prijs. Loopt alsoe op
dz ghi vērigen moecht. Eñ alle die daer strijt wacht hē
vā allen dinghē/eñ daer om op dat si een vīganckelike
croon ontfangē mogen. mer wi een onvergancklike.
Aldus loop ic alsoe/niet als int onseker/ick vechte also
niet als die locht slaende/mer ic bedwinge mijn lichaē
ende brenget onder dienstachtichept/op dattet niet en
gheschiet in eenighe manierē/dat als ic dē anderē gepre-
dict hebbe/selfk verworpē worde. ¶ Dat. x. Cap.

MEr ic wil dat ghi wetē sult broeders/dz on-
se vaders alle onder een wolcke warē/eñ si
hebbē alle doer die zee gegaē/eñ sijn alle in
Moses gedoopt geweest/in een wolcke eñ in die zee
eñ si atē al te samē eenderley geestelike spise/eñ dronckē
alle eenreley geestelike dranck wāt si dronckē vandē gee-
stelijken steen/die hoer nāe volchde/eñ Thus is die
steen geweest. * Mer in veel vā hoer en heeft god
niet behaecht/wāt si sijn verlegen in die woestenie.
✠ Eñ dese dingē sijn ons tot eē figuer geweest/op dat
wi nz begeerlic en soudē sijn na quade dingē/als si oec
begeert hebbē. Eñ en wilt nz sijn dienaers ō afgodē/ge
lijc sommige vā haer/aller gescreuē is: Dat volc is ge-
setē geweest dat si soudē etē eñ dunckē/eñ sijn opgestaē
om te spelē. Eñ en laet ons nz metter oncuysheyt ver-
sinet werdē/gelijc sommige vā haer met oncuysheyt ver-
sinet sijn geweest. Eñ daer isser geuallē op eenen dach
xxiij. duysent. Eñ en laet ons Thusti niet tempteren
als oec sommige vā haer ghetempteert hebben/ende
sijn vanden serpenten ghedoot. Eñ en murmureert nz
als oec sommighe van haer ghemurmureert hebben/
ende sijn ghedoot vanden doetslagher.

Alle dese dingē sijn haer in figuere ghesciet/mer si sijn
gescreuē tot onser vermaninge/inden welckē die eyn-
den der tijdē gecomē sijn. Daer om die hē laet dunckē

dat hi staet/die sie/dat hi niet en val. En laet v geen be
coninge beuangen/dā menschelike. Mer god is getrou
die v nz en sal laten becoren/bouē dat ghi moecht/mer
hi sal maken met de beconinge een profijt op dat ghij
D vdragen moecht. * Daer om mijn lieste vliet van
den dienst der afgoden.

Ic spreke als totten wisen. Verdeelt ghi dat ich
segghe. Die dranc des gebenedidinge/die wi ghebenes
dien/is die niet een ghemeenschap des bloets Chaisti?
Dat broot dat wi breken/is dat niet een gemeenschap des
lichaems des heerē? Wāt veel sijn wi een broot/eñ een
lichaem/alle die gene die bāenen broode eñ bā eenen
kelck deylen. Siet aen Israel nadē vleysch. Die den
offerande etē sijn si niet des outaers deelachtich?
Wat dan. Seg ic datten afgoden is geoffert/wat is/of
dat den afgod was is. Maer dat geen dat die heydēs
offeren/offeren si die duuelen eñ niet God. Eñ ic en
wil niet dat ghi der duuelen ghemeenschap sijt. Ghi en
moecht niet den kelc des heeren dincken/eñ den kelc
der duuelen. Ghi en moecht niet der tafel des heeren/
deelachtich wesen/eñ der tafel der duuelen/of willen
wi den heer tergen? sijn wi stercker dan hi? Alle dinch
is mi geoorlooft/mer alle dingen en sijn niet oorbaerlijc.
Alle dinc is mi toegelaten/mer alle dingen en lichten
F nz. Niemāt en soeke dat sijn is/mer elc dat eēs ands is Psal.23.

Alle wat op dat vleeschuys vercoft wert dat eet/nz
vraghende om der conscientien. Want die aerde is des
heeren/eñ haer volheyt. Mer ist dat v pemant vandē
ongheloouighen noept/ende ghi daer gaen wilt/eedt
alle datter v voer werdt ghelet/niet vraghende/ om
der conscientien.

Maer ist dat v pemant segt/dat is den afgoden geof
fert/so en etet niet/om hem/diet te kennen heeft gege
uen/eñ om v conscientien. Die conscientie seg ic nz die
ouwe/mer des anders/want waer om wert mijn vry

hept geordeelt vā een ander conscientie? wāt ist dat ic
met danckbaerheyt ontfange/waer om werde ic dā ge G
blameert/van ighees daer ic danc voer spreke?

Daer om/eet ghi/dinct ghi/oft wat ghi doet/doetet
al totter glorien Gods/weest allsodanich dat ghi geē ar
gernisse en geeft/noch den Joden/noch den heydenen
noch dē vgaderingen Gods/gelijc ic doe allen dingen
allen behage/niet soeckende mijns selfs profijt/mer vā
velen/op dat si behouden mogen werden.

Dat. xi. Capittel.

SIt mijn nauolgers/gelijc als ic ooc Christi/
ic prise v broeders/dat ghi alle mijn dingen
onthout/eñ die insettingen hout/gelijc ic v J
die ouergheleuert hebbe/mer ic wil dat ghi weet/dat
Christus eē yegelic mans hooft is. Mer dat hooft der
vrouwē die mā. Eñ dat hooft Christi is God. Een ye
gelic man die daer biddet of propheteert hebbēde wat
op sijn hooft/die onteert sijn hooft. Mer alle vrouwe
biddende of propheterende met met gedecten hoofde/
die onteert haer hooft. Wāt dat is effen also veel/of si
gescoren waer/wāt bedect eē vrouwe haer niet/so laet V
se ooc ghescoren worden/mer statet een vrouwe leelic
gescorē te sijn/of cael te wesen/so laet si bedect worden

Die mā en sal dz hooft nz bedecken/nadē mael dat hi
is gods beelt eñ glorie. Mer die vrouwe is eē glorie des
mās. Wāt die mā en is vter vrouwē nz/mer die vrou
we vt den man. Wāt die man en is niet gescapen om
der vrouwē wil/mer die vrouwe om des mans wille.
Daer om sal een vrouwe eē decsel op dat hooft hebbē
eñ om dē engelen. Anders en is noch die mā sonder die C
vrouwe noch die vrouwe sonder den man indē heer.
Want gelijc als die vrouwe vten man is/also is oock
die man door die vrouwe/mer al vt God.

Oerdeelt dat onder v seluen/oft betamelic is dat eē
vrouwe onbedect voor god bidt/Oft en leert v die nas

tuer selue dat niet? dattet eenē mā schāde is dat hi vlechten heuet? Contrarie der vrouwē een eer is/is dat si vlechtē heuet/wāt dat haer/hoer voor eē decksel gegeuē is. Weerisser pemāt ond v die rūfachtich schijnt te wesen/wi en hebben dusdanige gewoonte niet/noch ooc die vergaderinge Gods.

D Maer dat gebiede ic niet prisende dat ghi niet/int beste/mer int archste tsamē coemt/wāt ten eersten als ghi te samen coemt inde vgaderinghe/so hoor ic datter twistlingen ond v sijn/eñ eens deels geloone ick. Want daer moeten ooc ketteriен sijn/op dat die beproeft sijn mogen openbaer worden onder v. Daer om als ghi te samen coemt/so en ist niet des heeren auontmael te eten/want een pegelic voor hem neemt sijn eygen auontmael te eten. Eñ dese is hongerich/eñ die is dronken. En hebt ghi geen huysen om te eten of te drinckē Of veracht ghi die vergaderinge gods/eñ beschaemt E se diet niet en hebben? wat sal ic v seggen? Prijs ick v hier in en prise ic v niet.

Wāt ic hebt vandē heere ontfangē/dat ic v ouer gegeuē hebbe/dat die heere Jesus in dien nacht/in welckē hi ouer geleuert is/dat broot genomen heeft. Eñ ns dat hi danebaer geweest hadde/heeft hijt gebroken eñ gesept. Neemt/eet Dit is mijn lichaem/dat voor v al geleuert worden. Doet dit in mijnre gehoochnisse. Na der seluer manieren ooc dē kelc alst auontmael gedaē F was/seggende. Dese kelc eē nieu testament/is in mijn bloet. Doet dit so menich werf als ghijt drinct i mijnre gehoochnisse. Want so dickwils ghi dit broot eten sult/eñ vā desē kelc drinckē/so sult ghi dē doot des heerē becōdigē tot dat hi coēt. Alsoo wie dit broot eet/of drinct vādē kelc des heerē/onwaerdelikē/die sal schuldich sijn des lichaēs eñ des bloets des heren. Eñ die mensche proeue hē selue/eñ also ete vā diē broode eñ drincke vā diē kelch/wāt so wie dattet eet of drinct onwaerdelijc

die eet eñ dunct hẽ seluen dat oerdeel niet ondersceydẽ de dat lichaem des heeren. *

Daer om sijnder veel crãcke eñ ongesondẽ onõ v/eñ veel slapender/wãt waert dat wi ons seluen oerdeldẽ wi en souden niet geoerdeelt wordẽ/mer als wi geoordeelt werdẽ/so werden wi vãden heere gestrakt/op dy wi niet met der werelt vdoemt en werden. * Alduus muijn broeds als ghi te samẽ coemt om te eten/so verwacht die een dẽ anderẽ. Mer iffer pemãt die hongert die ete te huys/op dat ghi ter vdoemenisse niet en vergadert/voort dat ander sal ic beschicken als ic comen sal.

¶ Dat. xij. Capittel.

Voort vãden geestelikẽ wil ic broeds dy ghi wetet ✠ Ghi weet dat wen ghi heydenen waert totten stommẽ afgoden wert ghi gelept volgende. Waer om maec ic v bekẽt/dat niemãt doer den geest Gods sprekende/segt Anathema Jesu/ eñ niemant en mach Jesum een heer heeten dan wer den heyligen gheest.

Voort/sijnder deelingen der gauẽ/mer daer is eẽ geest eñ daer sijn deelingen der dienstẽ/eñ een heer. Eñ daer sijn deelingẽ vñ werckingen/mer een God iffer werckẽ de alle in alle. Die openbaringe des geests wert gegeue eenen iegelikẽ daer toe dat profitelic is/wãt den wert gegeuẽ doer den geest dat woert des wijsheyts. Eenẽ anderẽ dat woert des wetenheyts nadẽ seluen geest. Eenẽ anderẽ dat geloof/doer den seluẽ geest. Eenẽ anderen die gracie vñ gesontmakingẽ/doer den seluẽ geest. Eenen anderen wondẽlike dingen te doen. Eenẽ anderẽ die Prophecie. Eenen anderen ondersceydinghe der geestẽ. Eenen anderen menigerley sprakẽ. Eenen anderen beduydinge der sprakẽ. Mer al dit doet die eenne ende selue gheest/deelende/eenen yeghelikẽ als hi wil. *

Want gelijc als thlichaem een is eñ veel leden heeft

Wer alle die leden eens lichaems naden mael dz sy veel
sijn een lichaē sijn. Also oock Christus/ want door eenen
geest sijn wy alte samē in een lichaē gedoopt/ sijn wy to
den oft heydenē/ knechtē of vryen/ eñ alle hebbēwi in
eenē geest gedroncken. Want tlichaē en is nyet een lidt/
mer veel. Waert dat die voet seyde/ ic en ben die hant
niet/ ic en ben van dat licha? niet/ en is hi daer om niet
vanden lichame? Eñ waer dattet oock seyde/ ic en ben
dat ooge niet/ ic en ben vanden lichame niet/ sal daer ō
bāten lichame niet? Waert dattet geheele lichaem dat
ooch waer/ waer bleef dat gehoor? Eñ waert dattet
heel tgehoor waer/ waer bleef die ruyckinghe?

Waer nv heeft God die leden gheset/ een yegelijc son
derlinck inden lichaē/ gelijc hi gewilt heeft. Wer of al
le leden een lidt waren/ waer bleef dat lichaem? mer
nv sijnd veel leden/ eñ een lichaem/ dat ooghe en mach
totter hant niet seggen/ ic en behoeue uwer niet/ of we
der om dat hooft den voetē/ ghi en sijt mi niet vā noo
de/ immer veel meer/ die leden des lichaēs welcke crāc
ste schinen te wesen/ sijn die notelicste/ eñ die wi menē
die oneerlicste te sijn des lichaems/ dtē dō wi die mees
ste eer aē/ eñ die onse oneerlicste/ dō wi oueruloedige
eer/ die ōs eerlicste sijn/ die en behoeues niet. Wer god
heeft dat lichaem te samen gemengt/ toedende diet be
hoefde oueruloediger eer/ op datter geen twist en si in
den lichaem/ maer dat die leden onder malcanderen/
die een voor den anderen sorchvuoudich soude sijn. Eñ
so datter een lidt lijdt/ so liden te samen alle die leden/
of so een lidt wert gegloxificeert/ soe verblijden te samē
alle die leden.

Wer ghi sijt dat lichaem Christi/ eñ leden vant lede
Eñ die sommige heeft god inder vergaderinge gheset.
Ten eerstē Apostelen/ tē tweedē Prophetē. Tē derdē
leeraers. Daer na die mogenthedē/ daer na die gauē ō
gesontmakinge/ behulpelichedē/ regimentē/ menigen

hande spraken wtleggynge ō woerden. Sijn si alle Apostelē? sijn si alle prophetē? sijn si alle lecraers? sijn si alle mogenthedē? hebbē si alle die gauen der gesontmaking? Spreken si alle met talen. Connen si alle beduydē? Wer achteruolcht die beste gauen. Eñ noch wille ich ō eenen hoogeren wech dan dese.

¶ Dat. xiij. Capittel. ✠

AL waert dat ic sprake met talē ō mēschē/eñ der engelē/mer die liefte nz en hadde/so wn ic geworde gelijc metael gelupt geuende oft eē cimbel clinckēde. Eñ waert dat ich hadde prophecie/ eñ wist alle ōbrijgēthedē/eñ alle wetēhedē/eñ waere dat ic alle geloouе hadde/also dat ic bergē bāder plaetse vlettede/mer en heb ic die liefte niet/so en bē ic niet Eñ al waert dat ic tot voedinghe der armen gaue al mijn goet/eñ waert/dat ic ouer leuerde mijn lichaem/ om vbrant te worden/mer heb ic die liefte niet/soe en heb ic daer geen profijt of.

Die liefte is lydsamich/si is vriendelic/die liefte en ve nijt niet/die liefte en wet nz vbeert/si en wert nz opge blasen/si en is niet eergierich/si en soect niet dat haer toebehoort/si en wert nz getercht/si en dēct geē quaet/ si en vblijt haer niet vā onrechtu aerdicheyt/mer si vblijt haer mit der warachtichz/alle dingē verdiaecht si al gelooft lijt/al hoept lijt/al lijt lijt. Die liefte en vgaet niet/al ist dat die prophetiē sullē vgaen/al ist dat die talen sullē ophouden/al ist dat die wetenheyt sal vgaen.

Wāt eens deels bekennē wi eñ eens deels prophetere wi/mer alst coemt dat volmaect is/so salt vgaē dz eens deels is. Als ic een kint was/sprac ic als een kint geuoelde ic als een kint/dochte ic als een kint/mer na dat ic een man ben geworden/soe heb ic af gedaen die kintsse dingen. Wi sien nv wer een spiegelin een donc kerheyt/mer dan met aenlicht aen aenlicht. Nv teken ic eens deels/mer dā sal ic bekēnen/als ic ooc bekēt bē

Hier nv blijft geloone/hope/liefte/dese drie/mer die al
der meeste onder desen/is die liefte.

Dat.xiij. Capittel. *

A Volcht na die liefte. Staet na geestelike/ga
uē/nochtās meer dat ghi moecht prophete
rē/wāt die mettē talē spreect/die en spreect
dē mēlce nz/mer god/wāt niemāt en hoortet/mer ins
dē geest spreect hi vōrgē dingē. Hoort/die prophetеert
die spreect dē mēlche tot stichtinge/tot vmaninghe/eñ
tot troostе. Die met talē spreect/die sticht hē seluē/mer
B die prophetеert/die sticht die gemeente Gods. Ic wil
dat ghi alle met talē spreect/nochtās meer dat ghi pro
phetеert/want meerder is hi/die prophetеert/dan die
met talē spreect/tē waer dat hīt vtduyde/op dat die vs
gadringe daer af stichtinge crigen mocht. Eñ nv broe
ds/ist dat ic come tot v/spreckende met talen/wat sal ic
v batē/tē waer dat ic v spraке/of wer openbaringe/of
wer wetēhept/ofte wer prophecien ofte wer leeringe?
Des gelijck ooc dingē die sonder siel sijn/gelijt geuēde
het si scelmey of eē harpe/tē waer dat si onderscept/mt
gelijt gauē/hoe soutmē mogē vrkēnen/datmē met ter
scelmey of met die harpe speelt? wāt ist dat die blasunē
eē onseker gelijt geeft/wie sal hem tot den stride berey
den? Also ghi mede ten waer dat ghi doer die tale een
woort dat wat vrteykenē de is geeft/hoe salt vōrstaē mo
gē werdē/datter gesept werte want ghi sult te vgeels
spreкē. Also menigerley te weten sijnder tongē in de
se werelt/eñ niet en isser sonder stem. Aldus ist dat ich
niet en weet die cracht des stems/so sal ic vreemt sijn
den genen die ic spreect eñ die mi spreect sal mi vreemt
sijn. Aldus ghi ooc na dē mael dat ghi naerstige nauol
gers der geesten sijt/so soect stichtinghe des vergades
C ringe/op dat ghi te bouen gaet.
Daer om die met talen spreect/die bidde dat hi mach
vtduydē/wāt ist dat ic mz talē bidde/so bidt minē geest

mer mijn verstant is sonder vruchte. Waer om wat
ist dan? Ic sal bidden metten geest/ende sal ooc bidde
metten verstant/ic sal singhen metten geest/mer ooc
singen metten verstant.

Want ist dat ghi benedijt inde geest/wie vertolt
die plaetse des ongeleerden/hoe sal hi leggen Amē tot
uwer dancbaerheyt? wāt hi en weet niet wat ghi segt
want ghi danct wel te recht/mer die ander en wert ni
gestichticht. Ic danc minen godt/dat ic met uwer alre
talen spreke. Mer inder vergaderinge wil ic liever vijf
woerden spreken met mijn verstant/op dat ick oock
den anderen mach leeren/dan thien duysent woerden
metter talen.

Broeders en wilt niet kinderen worden mette sinnen
mer sijt kinderen an der boosheyt/mer sijt volmaect in
Eſa.28. den sinnen. Inde wet is geschreuen. Ic sal dit volc spre-
ken met vischeyde talen/ende met vischeyden lippen/ef
noch en sullen si mi so niet hooren/seyt die heer. Alsus
so sijn die talen tot een teyken/niet den ghenen die ghe
louen/mer den ongelouighen/wede omme die prophe
cien/niet den ongelouigen/mer den gelouighen

Daer omme waert dat die geheele vergaderinge te
samē quae/ende si altesamen met tale sprakē/ef daer
in quamen ongeleerden of ongelouigen/souden si niet
segghen/wat raeidi? mer ist dat ghi alle prophteteert/
ef daer in coemt een ongeloouige oft een ongeleerde/
die wert van hem allen verwonnen/die wert van hē
allen veroordeelt/ende also werden die vbozgenheden
sijns herten geopenbaert/ef also vallende op sijn aens
sicht/ sal hi God aenbidden/te kennen gheuende dat
God waerachtich in vlis.

Daer om broeds wat ist? Soe dicwils als ghi te sa-
mē coēt/een yegelic van v heeft sange/hi heeft leerin
ge/hi heeft talen/hi heeft openbaringe hi heeft vtdudin
ge laettet al geschien tot stichtinge. Ist datter yemant

dat hi gesien is vā Cephas/daerna vāden elue/daer na is hi gesien/vā meer dā vijfhondert broederē gelijc/vā dē welcke veel leuē/tot nu toe/eñ sommige slapē ooc. Daer na is hi vā Jacob gesie/daer na vā alle dē Apo

Wer tē laetste vā allen/is hi ooc vā mi gelijc (stele. vā een vnorpelinc gesie/wāt ic ben die minste v Apostele/die niet werdich en ben om een Apostel geheeten te worde/want ic die vgaderinge Gods vuolcht hebbe. Wer voz gods gracie bē ic dat ic ben. Ende sijn gracie is in mi niet ledich gheweest * mer ic heb ouervloedelijker ghearbeyt/dan sī alle te samen/mer nochtans niet ick/mer die gracie Gods met mi. Daer om/het sī of ic ok die ander/allo hebben wi ghepzeect ende allo hebt ghi gheloeft.

✠ Wer ist dat Christus gepredict wort/vanō wot verresen te sijn/hoe seggēder sommige onder v/datter geē verrisenis der doode en is/wāt ist dater geē vrisenis v wode en is/so en is Christus ooc nz vresen. Wer ist dz Christus niet vresen en is/so is ons predicatie vdel/eñ v geloof is ooc vdel. Eñ wi worde ooc valsce tuygē gods geuōdē/wāt wi getuycht hebbē tegē god/dat hi Christū vwect heeft/die hi niet vwect en heeft/ist dat die wode niet en vrisen? Wāt ist dat die doden niet en vrisen so en is Christus ooc niet vresen/mer is Christus nz vresen/so is v geloone te vgheefs/noch sijt ghi in uwē sonde. Daer ō ooc die geslapen hebben in Christo/die sijn vergaen. Hebben wi alleen in desen leuen een vasten hoep in Christo/so sijn wi die allendichste van alle menschen.

Wer nv is Christus vresen vander doot/welcke die eerste geweest heeft/der geenre die sliepē/want na dat wer eē mēsche die doot/gecomē was/so is ooc wer eenē menische die vrisenisse der wodē. Eñ gelijc als si alle wer Adā sterue/also sullē si ooc wer Christū alle leuē dich gemaect worde/mer een yegelic in sijn ordinancie

✱ die eerste Chaltus. Daer na die Chaltū: oe wt hoo
ren/die in sijn toecoemst gelooft hebbē/ter stōt dā dat
eynde. Als hi dat rijc god eñ dē vad̄ ouergeleuert heeft
wāneer hi te niet makē sal alle haer heerlcappie/eñ al
le macht eñ cracht/wāt hi moet regneren ter tijt toe/
dat hi alle sine vyanden onder sine voeten heeft geleit
Ende tē laetsten sal te niet gebracht woꝛdē/die vyāde Plal. 8.
D lijke wot/wāt alle dingē heeft hi onder hare voetē gewoꝛ
pen. Mer als hi spreect dat alle dingē (hē) onderwoꝛpē
sijn/so ist openbaer datmē wt nemē sal hē/die hem alle
dingen heeft onderwoꝛpē. Mer als hē alle dingē onder
woꝛpen sullen sijn/so sal ooc dit soen selue/hem onders
woꝛpen woꝛden/die hem alle dingen heeft underwoꝛ
pen/op dat God si al in allen.

Anders wat sullen wi doē/die vooꝛden dodē gewoꝛpt
woꝛden/ist dat die dodē al heel niet en verrisen? waer o
werden si ooc gewopt voer hoer? waer om sijn wi ooc
tot allē tijden in perijkel? Broeders ic sterue dagelicr/o
uwer. gloꝛien welc ic heb in Chaisto Jesu onsen here.
Ist saec dat ic naden menschē tot Epheseu met dē we
ſten gheuochtē hebbe/wat prooſijt is mi/ist dat die doden Esay. 22. d.
met en verrisen? Laet ons etē eñ dunchē/wāt morgē Poets
sellē wi sterue. En wert niet bedrogen. Quade clappin
ge vderue goede manierē/wert wacker ghi rechtueꝛ
dige eñ en/wilt nj̄ sondigē/wāt sommige hebben geen
E kennisse van God/tot uwer scaemte spreec ic.
Mer mocht yemāt seggē. Hoe vrisen die doden? ende
met hoedanigē lichaē sullen si comen? Dwaes dat geē
dat ghi sayt en wert niet leuendich gemaect/tē si dattet
eerst sterue. Eñ dat ghi sayt en sayt ghi niet een lichaē/
datter vooꝛt comen sal/mer bloot koꝛen het si van tar
we ofte eenich ander/mer God gheeft hem een lich
aem/als soe hi wilt/ende een yeghelick saet sijn eyghē
lichaem.

✱ Alle vleysch en is niet een vleysch/mer een ander is

dat vleyſch der menſchē/een ander dat vleyſch ō wrelt
een ander der vilſchen/een ander der vogelen. Eñ daer
ſijn hemelſche lichamen/eñ daer ſijn aertſche lichamē/
mer een ander glouens ō hemelſcher/een ander ō aert-
ſcher/een anō claerhz der sonnē/een ander claerhept ō
manē/eñ een ander claerhept der ſterrē/wāt die eē ſter-
re is vanō ander ōſcheydē in claerhz/alſo is ooc die vr-
ſentſſe der wodē/het wert geſayt in vganclichz/het ver
rijſt in onuerganclichz/het wert geſayt in onteerē/het ō
rijſt in glozē/het wert geſayt in crāchz/het vrijſt in mo
gēthz/het wert geſayt een vleyſchlic lichaē/ het vrijſt
een geeſtelic lichaē. ¶ Iſſer een vleyſchelic lichaē/eñ
Gene.2.b. een geeſtelic lichaē/aller ooc geſcreuē is. Die eerſte mē
ſche Adā/is gemaect in een leuēde ziel. Die leſte Adā in
eenē geeſt leuēdich makēde/mer nz eerſt dat geeſtelike
(is)/mer dz vleyſchelic is/daer na dat geeſtelike. *
Die eerſte mēſche (is) aertſch v āō aerdē/die ander (is)
hemels vādē hemel/hoedanich als die aertſche is/alſo
danich ſijn ſi ooc die aertſch ſijn. Eñ hoedanich die he-
melſche is ſodanich die hemels ſijn. Eñ daer ō gelijker
wijs wi gedragē hebben dat wrelde des aertſchen/alſoe
laet ons ooc dragen dat beelde des hemelſchen.
Mer dat ſeg ic broedrs/dat vleyſch eñ bloet dat erfnis G
le des rijcke Gods/nz beſitten en mogen. Noch ooc ō-
derſenis en ſal beſitten onuerderflichept. Siet/ic leg-
ge v verwrgenthept wi ſullen alle verriſen/mer niet
alle verwandelt werden in een punthen des tijts/in ee-
nen oogenblic/der die laetſte blaſune/want ſi ſal blaſ-
ſen eñ die dodē ſullen opſtaen onuerganclic/eñ wi ſul
len verandert werden/want dit verderfelic/lichaem)
moet aentrechen onuerderfelichept/ende dit ſterfelike
(lichaem) moet aenden onſterfelichept.
Mer als dit ſterfelike heeft aengetogen onſterfelichz
dan ſal vervult wordē dat woert datter geſcreuen is.
Die dot is verſlonden in victorien. O wot waer is

uwe victorie? O woot waer is v prickel? de prickel des doots is die sonde/ende die cracht des sonde is die wet/mer gode danc/die ons victorie gegeuē heeft wer onsen heere Jesum Christum. Aldus mijn lieue broeders weest stantachtich onbewegelic/eñ altijt oueruloedich in alle wert ons heeren/altijt wetende dat uwen arbeyt niet te vergeefs en is/inden heere.

¶ Da.xvi. Capittel.

Voort bāde deplinge die dē heyligē(gesciet) gelikē ic geordineert heb in die vgaderinge bā Galacie/also wet ooc ghi in een bādē sabbothen so legghe een yegelic van v/bi hem/aen eē sī dat hē wel bclieft/op dat die ghiften niet en ghesciē als ic sal comen. Eñ als ic comē sal/so wie ghi daer toe bequaem oerdeelt wer bzieuen/die sal ic senden/op dat sī uwe weldaet mogen bzengen tot Jerusalem. Eñ ist dattet van node waer/dat ic ooc selue reysen sal/so sul sē sī met mi reysen. Ic wil tot v comen als ic Macedonie doer reyse/wāt ic sal doer Macedonien reysen. Eñ sal bi auontuere bi v bliue/of ooc mijn winter houden op dat ghi mi geleydē moecht werwaerts dat ic reyse

Want ic en wil v nv int doer reysen niet sien/mer ic hoep dat ic een wijl tijts bi v sal bliuē/ist dattet die he re toelaet. Ic sal tot Ephesen bliuen/te pinxtē toe/ want mi is een groote eñ openbaer doze opgedaē/eñ veel wederstāders. Wer ist dat Timotheus coēt/siet dat hi sonder bzeese bi v sī/wāt hi werct dat were des heeren/gelijken als ic ooc mede. Dat hem dan niemāt en vūade/eñ leydt hē in vzede/op dat hi tot mi mach comen/want ic vwacht hem metten broederen.

Mandē broeder Apollo(wet et)dat ic hē seer gebeden heb/dat hi tot v soude gaen/met dē bzoedzen/eñ hi en had al heel geenen wil nv te comen/mer hi sal comen ist te pas coemt/waket/staet int gelooft/wt et manlikē weest starc/laet alle dingen bi v met lieften geschien.

Mer ic bidde v broeders. Ghi kennet dat huysgesin Stephane/eñ Fortunati eñ Achaici wāt si sijn die ierste bruchten vā Achayen/eñ dat si hem seluen tē dienste hebben geordineert den heyligen dat ghi ooc dulsdanigen onderdanich wilt sijn/eñ alle den genen die helpen eñ arbeyden. Mer ic verblide mi vanden toecomste Stephane/eñ Fortunati eñ Achaici/want dat mi vā v luydē ghebrack/dat hebbn si vervult want si hebbē mijnen gheest ende den uwen vermaect. Aldus behēt met sulcoanighen.

Die ögaderingen vā Asien groeten v. Aquila eñ Priscilla met die ögaderinge die in haren huyse is/die groeten v seer inden heere/bi den welkē ic ooc mede geherbergt worde. Die broedrs alte samē groeten v. Groet malcāderen met eenē heyligen cusse/mijn groet met Paulus hant. Ist dat yemāt mi liefhēt heeft den heere Jesum Christum/die moet sijn Anathema/Marā/Aths die gracie des heeren Jesu Christi/si met v allē in Christo Jesu Amen.

Hier beghint die tweede Epistel die sinte Paulus ghesonden heeft tot die van Corinthien.

Dat eerste Capittel.

Paulus een Apostel Jesu Christi/ doer die wille Gods ende broedr Tymotheus.

Die vergaderinge Gods de wel ke te Coninthien is/te samē met allē heyligē/die i heel Achaia sijn Gracie eñ vrede vā god onsen va der/eñ den heere Jesu Christo.

Gebēdijt si God eñ die vaē ons heeren Jesu Christi vaē der bermhertichedē/eñ god vā alle vtroostingen vtroostēde ons in alle onse tribulacien/daer toe/op dat wi vtroosten mogē den genē die in enighe tribulacien sijn/doer die vmaninge doer welcker wi ooc vā god vmaent worden. Want gelijken als die tribulacien Chri sti in ons overuloedich sijn/also is ooch onse vertroos tinghe doer Christum overuloedich.

Het si dat wi getribuleert worden om uwer vmanin ge oft salichept/oft getroost worde om uwer vtroosti gen/oft vmaent worden om uwer vmaningen eñ sa lichept/de welke werct vduldichept der selue passien/ die wi ooc lidē/op dat onse hope vast si doer v/weten de wāt gelijc ghi gesellē sijt der passien/so suldi ooc we sen gesellen der vertroostingen. Wāt broeders wi wil lē dat ghi weet/van onse tribulacie/die ons gebeert is in Asia/want wi touen maten beswaert sijn geweest touen/ onse crachten/also dat ons ooc verdroot te leuē ia dat wi die sententie des doots in ons selven ontfan ghen hadden/op dat wi niet betrouwen en souden in ons selven/mer in God die de doodē verwect die wel ke ons van so grooten periculen verlost heeft/eñ geno men. In wien wi eē vaste hoop hebbē/dat hi ooc hier namaels ons verlossen sal/als ghi mede helpende sijt doer tghebet voor ons/op dat wi veel personen voor die gaue die ons verleent is/doer veel (menschen) dāc baerheyt mach gesciet voer ons.

Wāt dit is onse glorie/die getuygenis van onse consci
entie dz wi met simpelheyt des hertē/eñ puerhz Gods
eñ niet in vleyschelike wijsheyt/mer door die gracie gods
hebbē in die werelt geconuersseert. Eñ oueruloedigher
onder v/want wi en screuen v niet anders/dan dat ghi
gelesen hebt eñ bekēt/eñ ic hope dat ghi oot tottē eyn
de toe bekennē suit/gelikerwijs ghi ons mede eēs deels
gekent hebt/wāt wi sijn v glorie/gelickerwijs ghi ooc
onse/inden dach des heerē Jesu Christi. Eñ wer dit te
trouwē woude ic wel eer tot v comē op dat ghi soudt
hebben die anderde vruchtsap eñ ic woer v soude reysen
tot macedonien/eñ weder om van macedonien comē
de tot v/eñ van v in Judeen gelept worden.

Daer om als ic dit inde sin hadde/heb ic lichtuaerdicheyt gebruyckt?of dat ic dencke/dencke ic dat na dē vlei
schelicken op dat bi mi si ia eñ neen. Eñ God is ghetrouwe
want ons woerdt dwelc onder v gheweest heeft/en
is in hem niet ia eñ neē/mer is in hē ia/wāt die sone
Gods Jesus Christus/die onder v doer ons gepredict is
doer mi eñ Syluanū eñ timotheū en heeft ns geweest
in hem ia eñ neen maer ia. heeft in hē geweest/wāt al
so veel beloftenissen gods aller sijn/die sijn doer hem ia
eñ daer om doer hē amē. God tot onser glorie. Voort
die ons bevticht te samen met v in Christū/eñ die ons
gesalft heeft/die is god/die ons ooc geteekent heeft/eñ
heeft eē pandt des geests in onse hertē gegeuen. Eñ ic
roep God tot eē getuych/in mijn siel/dat ic v sparēde/
noch niet gecomē en bē te Corinthiē/niet dat wi heer
scappie ouer v geloef hebben/mer wi sijn helpers van
v blijscap/want ghi int geloof staet.

¶ Dat. ij. Capittel.

Ende ic heb dat vooz mi genomen/niet we
der om tot v met droefnis te comē/want ist
sake dat ic v bedroeue/wie isser die mi vblijt
dā die gecē die bā mi bedroeft wozt? Eñ dz selfde heb ic

v geschreuen op vz wäneer ic come/die een vroesentlle opt ander nz en hebbe/vandē welcken vhoorē mi te vbuē. Dit vertrouwē hebbende tot v alle gaē/vz mijn bliscappe uwer alre is. Wāt wt veel tribulacie/eñ van grotz des hertē/so heb ic v geschreuē met veel tranen/nz op dz ghi vermoeckt soude worden/mer op dz ghi kennen soudt/wat liefde dat ick tot v overuloediger hebbe.

Is dz saeck datter pemāt mi vroevich gemaect heeft die en heeft mi nz vermoeckt/mer eēs dels/op dz ic v allē niet en beswaer/alduse danigē mēsche/is dese straffinge genoech/die van veel (menschen) geschiet is. Also dz ghi hē nv weder om veel meer schuldich sijt te verghuen/ende te troesten/op dattet in eenigher manieren niet en geschiet dat dus danighē (mensche) doer overmate droefnis nz verslondē en wert. Waer om bid ick v doet dz die liefde in hē stare wort/want daer om had ick geschreuē/dat ich v proeuinge bekennē soude/of ghi tot allen dinghen ghehoorsaem sijt eñ die ghi pet vergeeft/die/vergeef ick mede. Wāt ist saec dat ic oec pet vergeuen hebbe/dien ist vergeuē hebbe/die heb ic om uwen wille vergheuē inde persoen Christi/op dat wy vandē Sathana niet bevroghen en worden/want wi kennen sijn ghedachten.

Voort/als ic te Troaden ghecomē was/so is mi een doer op gedaē/doer dē heer/in dat Euangelium Christi (mer) ic en hadde geen rust in minē gheest/om dat ick Tytū minē broedr nz en vant. Mer als ic hoer gelatē hadde/so dē ick in Macedoniē gherepst. Eñ gheloeft sij god die altoos triūpheert doer ons in Christo Jesu eñ opēbaert doer ons dē roke sijns kēnis/in allē plaetsen want wi sijn Christus goedr roke (voer) God indē ghenē die behoudē worden/ende indē ghenē die vergaen.

Dese een roke des wots/tot dē wot/mer die ander een roke des leuēs/totte leuen. Eñ wie is hier toe also bequaem? wāt wi en sijn nz als die sommige/die dwoert

Gods mit buycken/mer wt puerheyt/ ghelijc wt god
spreken wi voer God in Christo.

¶ Dat.iij. Capittel.

BEghinnen wi weder om ons seluē te prijsen
oft whoeuē wi lof brieuē tot v als die som-
mighe/oft van v? Ghi sijt onse brief ghescre
uen in onse herten/die welcke ghekaen eñ gelesen wort
van alle menschen gheopenbaert/ want ghi een brief
Christi sijt/ aenghedient van ons eñ ghescreuen/ niet
met inckt/mer met dē geest des leuendē Gods/niet in
steenen tafelen/mer in vleyschelike tafelen des herten
✠ Want wi hebbē alduls danigē betrouwen voer God
doer Christum/niet dat wi bequaem sijn van ons sel-
uen/wat te denchen/ als wt ons seluen/ mer ons be-
quaemheyt is wt God die ons oec bequame dienaers
gemaect heeft/des nieuwen testamēts/niet des letters
mer des gheests. Want die letter die doodet/ mer die
gheest maect leuendich.

Eñ ist laec/dz die andieninge des wets/ in die letterē
in steenē tafelē gemaect in glorie geweest is/ also dat
Exo.34.d die kinderē vā Israel/die oogē niet houdē en mochten
int aensicht Moysi/om die glorie sijns aēsichts/welke
vergaet/waer om en sal nz veel te meer die andieninghe
des geests in glorie wesen? Want is die andieninge des
verdoemnis/in glorie/ veel te meer gaet in glorien te
bouen/die andieninghe des rechtuerdicheyts.
Wanttet niet ghegloxificeert en is gheweest/ dat in dit
deel claer is geweest/ouermidts die ouerluedige glo-
rie. Want ist tgeē dat vergaet/in glorien geweest/ veel
te meer is in glorien tgheen dat blijft.

Aldus/wāt wi alduls danigē hoep hebbē/ so gebruy-
ken wi veel betrouwens/eñ niet gelijc als Moyses eē
dessel op sijn aēsicht dede/op dat die kinderē vā Israel
niet welcouwē en soudē in sijn aensicht datter vergaet/
mer hoer sinnē sijn plomp. Wāt tot hudē toe/ blijft dz

se'ue decsel/int lesen des ouden testaments. Eñ tdeclel
en wort niet wech ghedaē/dwelc doer Jesum Christū
vergaet. Wert tot desen dach toe / als Moyles gelesen
wort/so ist cleet noch op haer herten ghelept / mer als
si totten heer wkeert sijn/so salt decsel wech ghenomē
worde/want die Heere is een ghest/ eñ waer die geest
des heerē is/daer is vryhz. Eñ wi alle gader/ met een
ondect aenlicht/die glorie des Heeren in een spiegel ver
toonēde/werdē verandert nae dat selue beelt van glo-
rie in glorie/als van den ghees des Heeren.

Dat.iij. Capittel.

Daer om hebbēde desen dienst/na dē welcken
wi bermhertichept vercreghē hebbē/ so en
werdē wi nz arger/mer wi ówerpē die des
selen der scāde/nz wandelēde doer loel hz noch dwoert
Gods met wzoch tracterēde/mer doer opēbaringe des
waerheyts ons selue pzisende/by alle consciencien der
menschen/in teghenwoerdichept Gods.

Eñ ist saec dz ons Euangelū oick noch wdct is/so ist
wdct indē ghenē die vgaen/indē welckē/die God van
dese werelt/dē sinnē ó ongelouiger óblint heeft/ op dz
hoer niet schijnē en soude dat licht des Euangelijs des
glorie Christi/welcke is dat beelde Gods.

Want wi en prekē ons selue niet/mer onsen Heer
Christū Jesum/eñ wi (predikē) ons v knechtē te sijn)
om Jesus willē. Wāt God is die ghebodē heeft dattet
licht wt die duysternisse schijnē soude/twelcke in v her
ten geschenen heeft/ tot een verlichtinge der kennisse
dā die glorie Gods/in aenlicht Jesu Christi.

Eñ wi hebbē desen schat in aerdē vaetkēs / op dz die
hoechz des doechts vā God si/eñ niet wt ons. Als wy
in allē dingē vdruct wordē/mer niet wanrt en werden
wi arbeydē/eñ en wordē niet ómoept. wi lijdē veruol
ginge/mer wi worden daer in niet vlaten. Wi wordē
verdoetmoedicht/mer wi en worden niet schaemt.

Gene. 1.

Wi worden verworpen mer wi en vergaē niet. Altijt die dodinghe des heeren Jesu Christi int lichaē omdra ghende/op dattet leuen Jesu/oec in ons lichaem gheo penbaert mach worden. *

Want wi die leuē/wordē altoes ouer gheleuert indē dot/om Jesus wille/op dattet leuen Jesu gheopen baert wert in onse sterflicke vleys. Aldus werckt die dot in ons/mer dleuē in v. Moort/als wi dē seluē geest des gheloofs hebbn/na dat gheē datter gheschreuen is. D Psal.115. Ic heb geloeft eñ daer om hebic ghesproke Eñ wi ghe louen/waer om wi oec spreke wetende/ dat die ghene die Jesum verweckt heeft ons oec verwecken sal met Jesu/eñ met v sette sal/want alle dinghē sijn om v op dat die weldaet/die oueruloedich geweest is/oueruloe dich mach sijn/tot die glorie Gods doer danckbaerheyt van vele.

Daer om en sullen wi niet vermoeyt wordē/ mer al ist dz onsen wtwendige mēsch vgaet/ die inwendighe (mensch) wert nochtās vā dage tot daghe vernieuwet. Wāt ons tribulacie die tijtelic eñ licht is werct eē ewi ge bouematige heerlichz in ons/die nz en sien opt geē dz sienlic is/maer opt geen dat mē nz en siet. Wāt dat ter gesien wert/dat is tijtlich/ mer datter nz gheliē en wert/ dat is eewich. ¶ Dat. v. Capittel. ✣

Want wi weten/ dit saet dat onse aertsche huys onser woeninge vdoxuē wert/so heb bē wi een timmeragie wt god/een huys niet ghe niet met handē gemaect/mer eewich indē hemele/ wāt daer toe suchtē wi. Wāt eñ daer toe verluchtē wi onse woeninge dwelcke vādē hemel is/begeerēde ouer gecleedt te wordē. Jdt saet nochtans dat wi gecleet/nz naect gheuondē sullen wordē. Want wi die in dit tabe nakel sijn suchtē wlast wesende/daer om/dat wi nz en willē ontcleet wesen/mer daer en bouē ghecleet wor dē/op dat die sterflicheyt vūlondē wert vant leuē/ende

die ons daer toe wrept heeft/dat is God/die welcke ons een pandt des gheests ghegheuen heeft.

Hier om altijt koen ende wetende als wi inden lichaem thuys sijn/so sijn wi vreemt vandē Heere/want wi wandelden door tgeloef/niet door tgedaēt/mer wi verkoenen ons eñ hebben eenē goedē wille/vreemt te wesen vandē lichaē/eñ teghē woerdich te wesen bi dē heer/waer om arbeydē wi/teghē woerdich thuys sijnde/oft buytē vreemt wonēde/op dat wi hē moghē behaghē/want wi moetē al gheopēbaert woordē/voor dē rechter stoel Christi/op dat een yegelijckē wech draghē mach/tgheen dat doer dlichaem gheschiet is/nae tgeen dat hi ghedaen heeft/het si goet of quaet. Daer om die vreese des Heerē wetende so raden wi dē menschen/mer God sijn wi opēbaer/ende ich hope dat wi oec in uwe consciencien opēbaer sijn. *

Want wi en prijsen weder om ons seluē nv tegēs v/mer wi geuē v eē oersaet vā ons te glorierē/op dat ghi wat hebt tegē dē genē die int aēlicht glorierē/eñ nv int herte. wāt het si dat wi metter hertē te bouē gaē gode oft het si dat wi sober sijn/v lieden/wāt die liefde Christi dwinct ons dat houdēde ist datter eē voer allē gheslozuen is/daer om sijn si alle gader gheslozuen. Ende Christus is voer allen gheslozuen/op dat die leuen nv hem seluen niet en leuen/mer den ghenē die voer hoer gheslozuen ende verresen is.

Alsus en kennē wi hier na niemant na dē vleyschē/eñ al ist saec dat wi Christū na dē vleyschē gekēt hebbē nochtās nv en kennē wi hem so niet meer. Alsus isser peinant in Christo een nieu creatuer/die oude sijn voerbi gegaē. Siet tis al nieu gheworde/eñ alle dinch is wt God/die ons hē seluen verloent heeft/doer Christum/ende heeft ons den dienst des verloenings gegeuen/want God was in Christo/den werelt hem seluē verloenende/hoer niet rekenēde hoer sondē/eñ heeft

in ons gheset twoert des verloeninghe.

Alduus so hebbē wi nv dzuel vā Christus wegē/ als God v doer ons vermanende soe biddē wi voer Christo/ woidt God vloent/ wāt dē ghenē die gheen sonde ghekent en heeft/ heeft hi voer ons sonde gemaect/ op dat wi Gods rechtuerdicheyt soudē woidē weer heim.

¶ Dat. vi. Capittel. ✠

Ede v helpēde biddē wi op dat ghi die gracie Gods niet te vgeels en ontfanct/ wāt hi seyt Elā.49.c indē tequamē tijt/ heb ic v verhoert/ eñ indē dach des salichеyts bē ic v te hulp gecomē. Siet/ nv ist een tequame tijt/ siet/ nv ist dē dach des salicheyts/ dat wi niemande enige arghernus en ghenē/ op dat onsen dienst niet veracht en wert/ mer in allen dingen/ laet ons/ ons seluen toonen als Gods dienaers.

In veel lijdsamicheyts/ in tribulacie/ in noodzuftich heydē/ in benauutheyden/ in slaghen/ in gevangenissen/ in oploopinghen/ in arbeydinge/ in wakinge/ in vastē/ in puecheyt/ in wetentheyt/ in lanctmoedicheyt/ in goe dertierenheyt/ indē heyligē gheest/ in ongheuеynst der liefde/ int woert des waerheyts/ in die macht Gods/ doer die wapenē des rechtuerdicheyts ter rechter sidē eñ ter slincker sidē/ doer glorie ende schande/ doer spitich heydē eñ pulinghe als vdzegers/ eñ nochtans waracht tich/ als onbkende eñ nochtans bkende/ als sterfende eñ siet/ wi leuen/ als ghestraft sijn/ eñ niet ghedoot/ als droeuich welende/ ende nochtans altijt verblijdende/ als arm/ nochtans veel rijcmakende/ als niet hebbende ende alle dinck bezittende. ✳

O ghi vā Countbzien/ minē mōt is tot v op gedaen/ onse hert is vbzeyt in ons en sijt ghi nz benaut/ mer sijt benaut in v inwendige ledē/ eñ die selfde loonинge hebbedeleg ic v/ als kinderē. Wert oec verbzeyt.

✠ En dzaecht nz een Juck mettē ongelouighē/ want wat gemeēschap is de rechtuerdicheyt met die onrechtuer

dichepte? Oft wat gemeēlcap (heeftet licht mette duy-
sternisse? oft wat eendrachtichz is Christo/ met Belial
oft wat deel is dē gelouige mette ongelouige? oft wat
compt dē tēpel Gods/ mette afgode ouereen? Wāt ghi
sijt dē tēpel des leuēden Gods/ gelijckerwijs God ghe-
sept heeft. Ic sal onder hoer woenē/ eñ onder hoer wande- Le.26.g
len/ eñ ic sal hoer God wesen/ eñ si sullē mijn volck we-
sen/ daer om gaet wt dz middel van hoer/ eñ wort van
hoer vñscheydē/ sept die Heere/ eñ en raect nz dat onrepn Esa.25.c
is/ eñ ic sal v ontfangē eñ ic sal v wesen tot een vader/
eñ ghi sult mi wesen tot sonen eñ dochterē/ sept die al-
machtighe Heere.

¶ Dat. vij. Capittel.

Dier om alder liefste/ als wi dese vloktenisse
hebbē/ laet ons selue reynigē vā alle vnlect-
sept des vleysch/ eñ gheests/ volbrengende
die heyligheyt/ met die vreese gods. * Verstaet ons
wi en hebbē niemāt seer gedaen/ wi en hebbē niemāt
gheschent/ wi en hebbē niemant vdroghē/ dat en seg-
ge ich niet tot v verdoemīnge/ want wi v nv te vorē
gesept hebbē/ dat ghi in onse hertē sijt om tsamē te ster
uen/ eñ tsamē te leuen/ ich heb groot vertrouwē tot v/ ic
heb veel glorie van v/ ich bē vervult van vtroestinghe
ich bē seer overvloedich van blijscap in al uwe tribu
lacie/ wāt als wi in Macedonien ghecomē warē/ so en
hadde onse vleysch gheē rust/ wāt in allē worddē wi
seer gequelt. Van buytē striden/ van binnē vreese/ mer
God die den oetmoedigen vertroest/ die heeft ons ver-
troest/ doer die toecomst van Titus.

Eñ niet alleē doer sijn toecomst/ mer oec doer die ver
troestinge/ die hi vā v ontfanghē heeft/ doē hi ons ver
condichde uwe begeertē/ uwe screynghe/ uwe naerstich
heyt voer mi. Also dat ich noch meer verblijde/ want
al ist dat ich v doer den brief bedroeft hebbe/ dat en
berout mij niet/ ende oft mij beroude siende dat die
brief tot een tijt toe v bedroeft heeft/ nv verblijde

ick mi niet' om dat ghi verdroeft sijt gheweest/mer om dat ghi tot penitencie verdroeft sijt gheweest'/ want ghi sijt verdroeft gheweest na God. Alsoe dat ghi in geenen dinghen van ons hinder gheleden hebt/want die droefnis die na God is die brengt voort penitencie totter salichept welcx niemãt en verrout/mer die droefheyt des werelts/die werct den doot.

Wãt siet dat selue dz ghi na god verdroeft sijt gheweest wat groter sorchuuldichz dattet in v vooztgheuocht heeft/immer voldoeninge/immer onwaerdichz/imer vzeele/immer vergeerte/immer wzake/wãt ghi v selue in allẽ gegeuẽ hebt te wesen onbesmet in dit werc. Alsdus al ist saec dz ic v geschreuẽ hebbe/dz en heb ic nz ghedaẽ om dẽ geenẽ/die v mis daẽ haddẽ/ noch om sunen wille/die mis daẽ was/mer daer om/op dz v naerstichz voer ons opẽbaer soude werdẽ bi v/voor God.

Daer om sijn wi vtroest/wt v vtroestinge/eñ wi sijn daer en bouẽ noch meer verblijt geweest/ om die blijschap vã Tytus/wãt sijnẽ gheest is veruersicht gewordẽ van v allẽ. Eñ ist saec dat ick bi hem van v geglorieert hebbe/ic en ben niet beschaemt geweest/ mer als wi altemael in die waerhept van v gesprokẽ hebbẽ also is onse gloziacie/die ick bi Tytum ghebuypte/ die waerhept ghewordẽ eñ sijn inwẽdighe ledẽ/ sijn weermatẽ tot v vrwegẽ gheweest/als hi ouerlept vwer alõ ghehoorsaemnicheyt/hoe dat ghi hẽ ontfanghẽ hebt met vreese eñ anxt. Ick verblide mi/dat ick v in allen vertrou.

¶ Dat viij. Capittel.

EMde ic make v bekerder brieues/vã die gracie gods/die gegeuẽ is geweest i die vgaderinge vã Macedoniẽ/wãt doer veel proeuinge vã tribulacis ouerluedich geweest hoer blischap/eñ haer alõhoochste armoede/ is ouerluedich geweest i rijcdõ vã hoer simpelheyt. Want dz betuyge ic / dat sl na hoer macht/ia oec touen hoer macht willich sijn gheweest

met beel vmanunghe ōs biddēde/dat wi die weldaet
eñ gemeenscap des dienst tottē heylighē ontfanghē
louden. Eñ niet als wt gehoept haddē/mer oick heb
bē si huer seluen ouerghegeuē/eerst den heere/daer
na oick ons/wer die wille gods/daer toe/op dat wi
Tytum vermanen souden/op dat hi ghelijc hi eerst
begonnen hadde/alsoe oock volbrenghen soude dese
weldaet teghens v.

B Wer gelikerwijs als ghi ouer al int ghelooc ouer
uloedich sijt eñ int woort eñ wetēheit/eñ in alle ner
stichept/eñ in die liefde die wt v tot ons is wet/op
dat ghi in dese weldaet oick oueruloedich sijt. Ic en
spreec niet als gebiedēde/mer wer sorchuoudichept
proefende die puerheyt uwer liefde teghē die andere/
wāt ghi kent die weldaet ons Heerē Jesu Christi/
dat hi om v arm geworde is als hi rijck was/op dat
ghi wer sijn armoede rijck sout worden.

Eñ dair toe rade ic/wāt dat is v profitelick/ghi die
niet en hebt beghinnē te doen/mer oick te willē vār
boerledē iaer/eñ volbrēgt nv oick dat ghi begonnē
hebt te doen/op dat gelikerwijs die wille berept he
uet geweest/dat ghijt also volbrenget/wt dat ghene
dat ghi hebt/wāt ist dat die wille berept is na tghe
ne dat si heeft/is si ontfanckelijck/eñ niet na tgene
C dat si niet en heeft.

Wāt niet (also) dat die andere slichtinghe si eñ v
benaut heyt/mer op dat wt ghelijcheyt/v oueruloe
dicheyt in desen tegenwoordighē tijt haer armoede
te hulpe coemt/eñ haer oueruloedicheyt v armoede
te hulpe coemt/op datter gelijckheyt si/gelijck alster
ghescreuē is/Die veel hadde/die en is niet ouerghe Exo.16.
bleuē: eñ die weynich hadde/die en heeft niet te min
gehadt/eñ danck heb god/die welcke die selue sorch
uoudicheyt in Tytus herte ghegheuē heeft voer v/
die aengenomē heeft die vmanunghe/eñ als hi nere

stigher was/so is hi wt sine wille tot v gecomē.

Eñ wi hebben te samen met hem gesonden onsen broeder/wiens lof is int Euangelie/voer alle die vergaderinge eñ niet alleen dat/mer is oick wtercoē vā die vgaderinge (om te wesen) een mede ghesellē vā onser pelgrimagie/met dese weldaet welcke van ons aengedient wert tot glorie vandē heere/eñ tot onsen ghesetten wille/dat scouwende/dat ons upemant en begrijpt in dese oneruloedicheyt/die welcke van ons aengedient wert tot die glorie ons herē wāt wi verzoighē goede dinghē/niet alleen voer god mer oick voir die menschen.

Eñ wi hebbē tsamē met huer gesondē onsen broeder/dē welckē wi in veel dingē dicwil naerstich gesondē hebbē/mer nv veel naerstiger/ō grote betrouwenis/welcke ic tot v hebbe/het si vā Titus wegē/die welcke mijn ghesel is eñ een hulper tot v/oft vā andē (menscē) weghē/die welcke onse broeders sijn/eñ legaten ō vgaderinghē/ter glorien Christi. Aldus betoēt een bewijsinge uwer liefdē/eñ onser gloriacie vā v/tot huer/oick int aensien ō vgaderinghe.

¶ Dat. ix. Capittel.

Want vā die aendieninge die indē heyligē gescriet/isset niet vā node dat ic v scrijue/wāt ic kēne die bereythept ws moets vandē welckē ic glorieer vā v bi die vā Macedonie dat Achaya bereyt is bant voerleden iaer/eñ v ērēpel heeft er veel verwect/nochtans heb ick dese broeders tot v gesonden/op dat onse gloriacie/met welcke wi van v glorieren/niet te vergheefs en wort in dit deel/op dat ghelikerwijs ic seyde/ghi bereyt sijt/op dattet met en ghewert/dat oft die van Macedonien met my quamen/eñ v onbereyt vondē/dat wi beschaemt worden/op dat wi niet en segghē v in dessen dinghen te beschamen.

Aldus heb ic gemeent datter vā node was dat die
V broeders te vmanē/dat sī eerst tot v gaen soudē/ eñ
vreyde uwe veloefde goede gauē/ die nv lange te vo
ren veloeft sijn gheweest/ op dat sī sijn als een goede
ghift/ niet als in vrecheit. ✠ eñ dat leg ic/ die spaer
lijthen saept/ die sal spaerlijcken mayen/ eñ dye dair
saept in venedictien/ sal vandē venedictē mayē. Een
yeghelic na dat oplet des herten/ niet wt droetheyt
oft wt vedwāge/ wāt God heeft een blide geuer lief.
C Eñ God is machtich te doen/ dat alle veldaet in v
oueruloedich sī/ op dat ghi in allen dinghen vā als
ghenoech hebbende oueruloedich sijt/ in alle goede
werchē. Alser geschreuē staet. Hi heeft vstroeyt(eñ) Psal. 111.
heeft den armen ghegeuē/ sijn rechtuaerdicheyt bli
uet inder ewicheyt/ eñ die aendient staet den sayer/
dese sal oick broot tot spijse gheuen/ eñ sal v saet ver
menichvuldighen/ eñ die vruchten uwer rechtuaers
dicheyt vermeeren. ✠ op dat ghi in allen dinghen
rijc gemaect wesende/ oueruloedich sijt in alder simpel
D heyt/ die dair werct doer ons/ danckbaerhz tot God
Wātet ambacht van desen dienst en vuult niet al
leen tgheen dat dē heyligē gebreck is/ mer tis oick
oueruloedich dair in/ dat veer veel(menschen) God
ghedanck wort/ die welcke doer pulinghe van desen
dienst god glorificeren vā die onderdanicheyt ws een
vachticheits/ int Euangelij Christi/ eñ vā die sim
pelheit des gemeenscaps in haer/ eñ in allen/ ende in
haer gebet voer v/ dye welcke (na) v verlanghē om
die oueruloedighe gracie gods in v. Eñ danc sī god
van sijn onwtsprekelijcke gaue.

C Dat. x. Capittel

Voert ick Paulus selue/ bidde v/ voer dye
sachticheit eñ goetierēheit Cristi/ die na
taenschijn onder v oetmoedich sī/ nochtās
vā v wesende vtrou ick in v. Eñ ic bid v/ op dat ick

niet en derf (gebuyckē) die betrouwinge/met welc
he ic gerekent worde teghē die sommighē stout ghe
weest te sijn/dye welcke meenē dat wi wandelē als
nadē vleysche/wāt indē vleysche wandelēde en strij
dē wy niet nadē vleysche/ wāt die wapenē vā onse
strijt en sijn niet vleyschelijck/mer machtich (voer)
god/tot een vntelinge vō wedstandinge/wer welcke
wi te niet wen die radē/eñ alle hoocheit/die welcke
vheuē wort tegē die kēnisse gods/ eñ wi nemē geuā
ghē alle gedachtē in dē dienst Christi/eñ wi hebben
berept dē wraeck teghē alle ongehoorsaemheyt/ als
v gehoorsaemheyt vuult sal welen. Siet ghi tgene
dat int aenschijn is.

Jlt saeck dat yemāt vā hē seluē betrout dat hi Cri
sto toebehoort/laet hē dat web om rekenē wt hē selu
uen/dat ghelijckerwijs hi Cristo toebehoort/dat wi
alsoe mede Cristo toebehorē/ want al ist dat ich yet
meer glorieer van onse macht / die welcke die heer
ons gegheuē heeft tot stichtinghe/eñ niet tot v vōder
linghe/so en sal ic niet beschaemt werdē/op dat ich
bueuē (sept hi) sijn wel swaer eñ sterck/mer die tes
ghenwoerdicheyt des lichaems is cranck/ende dat
woort is ongheacht. Dye alduisdanich is/dye tenes
ke/dat ghelijck als wi sijn int woort van v wesende
wer bueuen/alsoe sijn wy oock/als wi by v sijn/int
werck.

Wāt wi en derren ons seluē niet mede menghē/oft
ons seluē gelijckē mettē sommigē die huer seluē pri
sen. Mer wi ons seluē in ons seluē metende/eñ ons
seluē gelijckēde ons seluē. Mer wi en sullen niet w
boer welcke God ons ghedeylt heeft met een mate
oick tot v te comen.

Want wi en hebbē ons niet wt ghestelt wuen ma

ten/recht oft wi tot v toe niet en quamen/wāt wp
sijn oick tot v toe gecomen in dat Euāgelie Chusti
niet bouen maten glorierēde vā eens anders arbeyt
hopende dattet geschiē sal/dat v geloue in v wassen-
de/wi groot gemaect sullē wordē na onse reghel tot
overuloedicheit/op dat ic oick die landē die voerby
v sijn/dat Euangelie predicken mach/niet wer eens
anders reghel/gelijck als vā tgeen dat bereyt is glo-
rieren wi/mer die dair glorieert/laet hē inden heer
glorieren/wāt niet die hē selven prijst/die en is niet
gepresen/mer die/die den heer prijst.

Dat.xi. Capittel.

OCh oft ghi my een weynich verdroecht in
mijn onwijsheyt.mer/verdraecht my/wāt
ick heb v lief inder liefden gods. Ick heb v
ondertrout eenē man/een reyn maecht ouer te ghe
uen Chusto. Mer ick sorghe dat ghelijckerwijs dat
serpent Euam bedroghen heeft wer sijn loosheyt/al
so v sinnē oock bederuen werden dat si vallen vā die
simpelheyt die dair is in Christo Jesu. Want ist sa-
ke dat die ghene dye daer coemt/een ander Jesum
predict/die welcke wi niet gheprediet en hebben/oft
ist saeck dat ght een ander gheest ontfanct/dye ght
niet ontfanghen en hebt/oft een ander Euangelie
dat ght niet ontfanghē en hebt/so mocht ghijt recht
gheleden hebben.

Want ic reken mi selvē niet min gedaen te heb
bē/dā die operste apostelē. Moert/al ben ic een onge
leert int woort/nochtās niet in wetēheyt/mer ouer
al sijn wi opēbaer geweest in allē dinghē tot v/heb ic
dair an gesondicht/dat ick mi selvē ōnedert heb op
dat ght ōheuē sout werdē/dat ic dat Euāgelie gods
om niet v geprediet hebbe ic heb dē anderē ōgaterin-
gē berooft/dloon vā haer nemēde/om v te dienē En
als ick bi v was eñ behoeftich was/so en heb ic nie-

Gen.3.a.

măt lastich geweest / wāt dat ick gebreck hadde/dat
hebbē de broeders die vā Macedonīē gecomē waré C
vuult. Eñ ic hielde mi in allē dingē/allo/ dat ick nie
măt lastich en waer/eñ also sal ic mi houdē.

Die waerheyt Christi is in my/dat dese glorīacie
in mi niet letet en sal worde/in de landē vā Achaya
Waer om:dat ic v niet liet en hebbe:God weet dat/
mer dat ic we/dat sal ic wen/op dat ick die oersaeck
af snide/den ghenē dye een oersaeck begherē/ op dat
si int gheen dair si af glorierē/gheuondē soudē wor-
den/als wi:wāt alduisdanighe valsche Apostelē/sijn
bedruechlike werchludē/angenomē hebbede dat we
sen der Apostelē Christi. Eñ dat en is gheen wondē/
want Sathanas verwāndelt hem in een enghel des
lichts. Dair om en is dat niet groot/ist dat oick sijn D
dienaers een wesen tot haer nemen/recht oft si die-
naers waren des rechtuaerdicheyts/welcker eynde
sal wesen na haer wercken.

Ick segge weē om/op dat niemāt en meent dat ic
dwaes ben / anders soe ontfanct my oick nv als een
dwaes / op dat ic oick een weynich glorie/dat ich
segge/en seg ic niet/nadē heer. Mer als wer dwaes
heyt/in dit bewijs/vā glorierē. Wantter veel glorie-
ren na den vleysche/so sal ic oic glorieren. ✣ Wāt
ghi gaernē de dwase vdraecht/na dien dat ghi wijs
sijt/wāt ghi verdraechtet/ist dat v yemāt in eyghen
dom brengt/ ist dat yemant verslint/ ist dat yemant
neemt/oft yemāt hem seluē vheft/ist dat yemant v
int aensicht slaet/ ic spreeck na der onedelheyt/recht
oft wi cranck geweest hadde in dit deel.

Immer waer in dat yemant darf wer dwaelheyt E
spreet ick/so derf ic oick/ si sijn Hebreusche/ick bent
oick/ si sijn Israeliten/ick bent oick/ si sijn slaet van
Abraham/ic bent oick/si sijn dienaers Christi/ic bent
oick/als min wijs wesende seg ick/ic ben veel meer/

in vele arbeyden/in kerckerē oueruloedigher/in slaghen bouen maten/in wonden dicwils. Vanden Joden heb ic vijfmael een min dan viertich (slaghen) ontfanghē/ic ben driemael met roeden ghesla ghen/eens ben ic gheſteenicht/ driemael heb ic ſchip breken
F ghe gheleden/nacht eñ dach heb ic in die diepte des
zees geweeſt. Dicwils in weghen/in periculen des waters/in periculen der moordenaren/in periculen wten geſlachtē/in periculen wt den heydenen/in periculen inde ſtadt/in periculē in die woeſtenie/in periculen in de zee/in periculen onder die valſche broeders/in arbeyt/eñ moeplickheyt/dickwils in waken/in honger eñ dorſt/ dicwils in vaſtē/in coude eñ naecktheyt.

Behaluē tghene dat bā buytē geſchiet/mijn daghelijcſe zorghe die ic heb bā alle ÿgaderinge. Wie is ſiet cranck/eñ ic en ben niet cranck? wie wordt geſcāda lizeert/eñ ic en bern niet? moetmē glozierē/ſoe ſal ic glozierē bā tgheen dat mijn cranckhz aengaet.

God eñ die vaē ons herē Jeſu Chriſti/de welcke is te prijſen mē ewicheit/die weet dat ic niet en lieghe. In die ſtadt vā Damaſco/die ouerſte vā tvolck des conincs Areta/die hadde lagē gelept in de ſtadt vā Damaſco/begherēde mi te vangē/eñ ic ben weer een beynſter in een mande af ghelatē ouer die ſtadt mueren/eñ ben ſijn handen ontuloden.

Dat. xij. Capittel.

Det ick glozieren/ ten betaemt nochtās niet/want ick ſal comen tot die vijſioenē/ende openbaringhen des heeren. Ick kenne een menſche in Chriſto/voer viertien iaren/ oft inden lichaem (was) en weet ick niet/oft wten lichaem en weet ick niet/ God weetet/ dat dulsdanighen (menſch) tot indē derdē hemel ghetoghē was/ eñ ic weet dat dulsdanighē menſch oft indē lichaē oft wtē

lichaem (was) en weet ic niet/ god wetet/ genomen
is gheweest int paradijs/ eñ gehoort heeft vnwighen
woordē/ de welcke niet totamē menschē te spreke/ vā
duldanighē menschē sal ic glorierē/ mer vā mi selue
en sal ic niet glorierē/ dā vā mijn cranckheydē/ wāt
al wonde ick glorieren/ ick en sal niet dwaes wesen
wāt ick segge v die waerheyt/ mer ick spaer (v) op
dat memāt van mi en dencke boven dat gheen dat hy
siet/ oft dat hi wt mi hoort.

Eñ op dat die hoocheyt der openbaringhē my niet
bouē matē verheffen en soude/ so is mi ghegheuē die
prickel mijns vleyschs Sathanas enghel/ op dat hy
my quelle/ op dat ic niet bouē maten vheuen en wer
de/ hier vā heb ic driemael dē heere gebedē/ op dattet
verre vā mi soude gaen/ eñ hi heeft my geseyt/ Mijn
gracie is v genoech/ wāt de cracht wort voer cranck
heyt volmaect. Daer om wil ic alder gaernste glore
ren vā mijn cranckheyden/ op dat die cracht Christi
in my wonen mach. * Daer om behaghe ick mi sel
uē/ in mijn cranckheydē/ in spitigheydē/ in noodruf
tigheydē/ in vuolghinge/ in benautheidē voer Chri
sto. Wāt als ic cranck ben/ dā ben ic starck.

Glorierē de bē ic dwaes gewordē/ ghi hebt mi ghe
dwongē/ wāt ic soude vā v gheprisen geworde hebbē
wāt ic en bē in geen dinc minō geweest dā die opper
ste Apostelē/ al ist dat ick niet bē/ nochtās de tekenen
mijns apostelscaps hebbē volbracht geweest onō v
met alle lijdsamicheyt/ met tekenē eñ wonderlike dingē
eñ machtige werchē/ wāt wat isser in welc ghi min
gehadt hebt dā die anō vgaringe? dā dat/ dz ic selue
v niet lastich geweest en bē? Vergheeft mi dit onge
lijc. Siet/ ic bē nu tē derdēmael trerept tot v te comē
eñ ic en sal v niet lastich wesen/ wāt ic en soeck niet
dat v is/ mer v. Wāt die kinderē en behoren nz dē oude
rē scat te vgaderē/ mer die ouders dē kinderē.

E Wer ic wil alō gaernste geuē/eñ wt gegeuē woꝛ
dē/booꝛ uwe sielē/al ist saec dz ic v ouerluoedich liek
hebbēde/wepnich lief gehadt woꝛde/mer laet dz we
sen/ic en heb v self nz wswaert/mer wāt ic loes was
heb ic v met wdzoch geuangē. Heb ic v beroekt/woꝛ
pemāt vā de ghene die ic tot v ghesondē heb? Ic heb
Titū gebedē/eñ heb tsamē met hē dē broeū gesondē.
F Heeft Titus v wat af gedruct? hebbē wi nz in eenē
geest gewādelt? of nz met gelike voetstappē? Wēō om
meēt ghi dz wi ons ontsculdigē? Wi sprekē in die te-
genwoꝛdichz gods in Christo. Wer alō liefste/alte
mael tot v stichtinge/wāt ic lozge op datter nz en ge
G buert dat als ic comē sal/v vindē sal/gelijc ic niet en
wil. Eñ ic sal geuondē woꝛdē vā v gelijc ghi niet en
wilt/op datter nz en zijn in enigeꝛ manieꝛē twistin-
ge/achteruolgingē/tooznichedē/kiuagiē/achterclap
pingē/oozblasers/opblasingē/oplopingē op dat als
ic weō om gecomē sī/god mi nz cleyn en maect bi v/
eñ dz ic wscreye/veel der geenre/die voꝛ gesondicht
hebbē/eñ die geen pnitēci gedaen hebbē vā die on-
reynichz/eñ oncuyschz/eñ onsuuerhz/die welcke sī te
H dzeus hebbē. ECDat.xiij.capittel.

Siet tē derdē mael come ic tot v/indē mont
vā twe of drie getuygē/sal alle woꝛt ghe
stelt woꝛdē. Ic hebt te voꝛē gesept eñ ic segget te vo
rē/als ic weō om tegenwoꝛdich was also scriue ic
nv wech wesende/dē genē die te voꝛē gesondicht heb
bē/eñ alle dē anderē/ist dat ic come anderwerf/ic en
sal nz sparē/of suect ghi een experiēci desgeens die in
mi spreect Christus/die welcke nz cranc en is onō v/
mer in v machtich is. Wāt al ist saec dat hi gecruyst
B is geweest wt cranchz/nochtās leeft hi wt die macht
gods/wāt wi zijn cranc in hē/mer wi sullen met hē
leuen/wt die cracht gods/onder v.

Onderstaet v selue/of ghi int geloof zijt/wproeft v

seluē/ok en hēt ghi v seluē niet/dz Jesus Christus in
v is? Tē si saet/dz ghi anders vwozpē zyt/mer ic ho
pe dz ghi bekennē sult/dz wi niet vwozpē en zyn. Eñ C
wi bidde bi god/dz ghi niet quaets en doet/niet op dz
wi ghepzesen seinē te wesen/mer op dat ghi doet dat
goet is/eñ wi als die vwozpē zyn. Wāt wi en mogē
niet tegē die waerhz/mer vooz die waerhz. Wāt wi
vblidē ons/als wi cranck zyn geweest/eñ ghi sterck
zyt geweest/eñ daer en bouē begerē wi v volmaethz
Daer om schriue ic dit/vā v wesende/op dz als ic tegē
woozdich wesen sal/niet strak en si na die macht die
mi die heer ghegeuē heeft tot stichtinghe/eñ niet tot
vderuinge. Voozt aen broeders/blijft ghesont zyt D
volmaect/hebt vertroostinghe/weest eendzachtich/
weest in vredē/eñ god des vreets/eñ d liefdē/sal mz
v wesen. Gruet malcanderē/in eenē heylighē cusse.
Alle die heydenē groetē v. Die gracie des heren Jesu
Christi/eñ dye liefte gods/eñ dye ghemeenschap des
heylighē geests/si met v allen Amen.

¶ Hier na volcht die Epistel die sinte Paulus ghes
sonden heeft tot die vā Galacien.

¶ Dat ierste capittel.

PAulus een apostel niet vandē men- J
schē/noch duer een mensche/mer duer
Jesum Christū/eñ god den vader/
die welcke hē verwect heeft vandē
dodē/eñ alle broeders die mz mi zyn
Den vergaderinghē tot Galacien
Gracie si v/eñ vrede vā god onsen vader/eñ dē here
Jesu Christo/die hē seluē gegeuē heeft vooz onse son
dē/op dat hi ons vlossen soude/vā die tegenwoozdi-
ghe wose werelt/na dē wille gods/eñ ons vaders/
den welcke si glozie inder eewicheit Amen.

Ic vwondē mi dz ghi also saen ouergebzocht bēt in
een anō Euangeli vā Christo die v geroepē heeft in

zijn gracie/twelck geen ander en is/dā datter sommige
B zijn/die v vlozē/eñ willē teuangelie Christi vberē.
Wer al waert saeck/dz een engel wt dē hemel/v een
Euangelie predicte/behaluē tgeen dz wi v gepredict
hebbē/die sij vbannē. Ghelijck als wi gheseyt hebbē
(also) seg ic oec nv weder om. Jst saec dz v yemāt een
Euangelie predict/behaluē tgheen dz ghi ontfanghē
hebt/die sij vbannē. Eñ seg ic dit voor dē menschē/oft
voor god/oft begeer ich dē menschē te behaghē/wāt
waert dat ic die menschē noch behaechde/so en sou-
de ic Christus knecht niet zijn.

C Wer broeders/ich doe v weten/dattet Euangelie
twelck vā mi ghepredict is/niet en is nadē menschē
wāt ic dat van gheen mensch ontfanghē/noch ghe-
leert en heb/mer duer dye openbaringe Jesu Chri-
sti. Wāt ghi hebt hier voortijts wel ghehoort/mijn
conuersacie in die Joetscap/dat ic buuen maten dye
vergaderinghe gods veruolchde/eñ beuochte haer/
eñ ick ghinck voort in dye Joetscap buuen veel (vā)
mijns gelijke/in mijn geslacht/oueruloedigher een na
volger wesende/der instettinghē mijnre voorouderē.

Wer alst hē heeft behaecht/die welcke mi vā mijns
moeders lichaē wt gescepdē heeft/eñ duer zijn gracie
geroepē heeft/dair toe dat hi sijnē soen openbarē sou
de duer mi/eñ dat ic hē predikē soude onder die hey-
D denē/ter stont heb ich my niet ouer ghegheuen den
vleesch eñ bloet/noch ic heb niet weder om te Hieru-
salē ghecomē totten Apostelen/welcke voor mi ghe-
weest hadde. Wer ic heb heen ghegaen in Arabien/
eñ bin weder om ghecomē in Damascū. Daer nae/
na due iarē/bin ic weder om te Hierusalē ghecomē/
om Petrū te sien/eñ ic bin bi hē vijftien daghē ghe-
bleuē. Eñ vā dander Apostelē en heb ic niemāt ghes
sien/dan Jacobū den broeder des herē. Eñ dat ic v
schrijf/siet/voor god (seg ich) ic en lieghe niet.

Daer na bē ic gecomē inde landē vā Syria eñ Cylicia. Eñ ic was ontrēkēt vā aenſicht dē ꝑgaderinge in Judea/die in Chriſto warē/mer ſi warē hoorende alleen (dat) die ons hier vooꝛtijts vuolchde/die pijs dick nv tgeloof/twelc hi vooꝛtijts heeft vuolcht/eñ ſi gloꝛificeꝛdē god in mi. ¶ Dat. ij. capittel.

DAer na/na viertien iarē/bē ic weō om tot Hieruſalē op geclommē te ſamē met Barnaba/Titū mede nemende. Eñ ic bē op geclommē na die openbaringhe/eñ ic heb Teuangelie met haer ouergelept/twelc ic onder die heydenē pries dick/mer biſonder dē genē die (meeſt) gherekēt warē/ op dz ic bi auontuer niet te vgeefs en liep/op gelopē ſoude hebbē. Mer noch Titus/die met mi was/een Grieck weſende/eñ is nz gedwongē tſnedē te vorꝛdē/mer om die valſche bꝛoeders welc bi geual in gegaen warē/om te onderſuecken onſe vuheyt/welche wi hebbē in Chriſto Jeſu/op dz ſi ons tot eygenſcap ſoude bꝛengē/dē welckē wi niet tot een vꝛe gewichē en hebbē/in onderdanicheit/op dz die waerheit des Euangelijs bliuen ſoude bi v.

Mer vā die geen die wat ſcenē te wezē/hoedanich dat ſi wel eer gheweeſt hebbē/dat en roert my niet. God en ontfaect dē ꝑſoen des menſchē niet. Wāt die daer ſcenē geacht te weſen/en hebbē mi niet gegeuē mer contrarie/als ſi geſien haddē/dattet Euangelie des onbſnidenis my toe betrout was/ghelijckerwijs Petro toe betrout was (Teuangelie) des beſnidenis (Wāt die in Petro gewꝛocht heeft tottē Apoſtelſcap des beſnidenis/die heeft oec i mi gewꝛocht bi die heydenē) eñ als ſi bekēt hebbē die gracie die mi ghegeuē was. Jacobus/eñ Cephas/eñ Joannes/welcke die pilarē ſcenē te weſen/ſo hebbē ſi mi eñ Barnabe gegeuē/de rechter handē (tot een teekē) des mede ghezelſcaps/op dat wi onder die heydenē/mer ſi inde be

Antidenis (predikē louden) alleen (vmanende) op dat wi der armē ghedachtich zijn soudē/waer in dat ick oec neerstich gheweest heb om dat selfde te wen.

C Eñ als Petrus tot Anthiochiā gecomē was/so heb ic hē weder gheslaen int aenlicht/wāt hi vestraffelic was. Wāt eer datter sommige vā Jacob ghecomē warē/so adt hi tsamē met dē heydenē. Wer als sī gecomē warē/so ontoech hi hē/eñ verscheyde hē selaen vooz haer/vreezēde dē genē die wtē vesnidenis warē eñ die anō Jodē vueynsdē oec met hē. Also dz Barnabas oeck tot haer vueynsheit ghebzocht wozde. Wer als ic sach dat sī niet recht wt en ginghē/nade waerheit des Euangelijs/so heb ic Cephe gheseyt/ vooz huer allē. Jst dat ghi een Jodē wesende/na de heydē leeft/eñ nz na de Jodē/waer om dwingt ghē

D dā de heydēs te leuē na de Joetsche wet. Wie die Jodē zijn wter naturē/eñ nz wtē heydenē (zijn) sondaē/wāt wi wetē dz de mensce niet rechtuaerdich en wert wtē werckē des wets/dā wert gheloouе Jesu Christi. Eñ wi gheloouē in Jesum Christū/op dat wi gherechtuerdicht soudē werden wten gheloouе Christi/eñ niet wt die wercken des wets.

Daer om/dz wt dye werckē des wets/alle vleesch nz gerechtuerdicht en sal werdē. Eñ ist saec/als wi duer Christū suechē gerechtuerdicht te werdē/dz wi self oec sondarē vuondē werdē/is daer om Christus een dienaer des sondē? Dat moet nz zijn/wāt ist saec dat ic weō om timmer/tgeen dz ic af gebzokē heb/so maet ic mi seluē een ouertreō/wāt ic de wet gestoz uē bē/duer die wet/op dat ic godt leuē soude/so bē ic tsamē met Christo gecrupst geweest. Eñ nochtās leue ic/niet nv ic/mer Christus leeft in mi/eñ tleuē dz ic nv leef/indē vleesch (dat) leue ic duert tgeloof des soen gods/welckē mi lief ghehat heeft/eñ hē seluen ouergeleuert heeft vooz mi. Jc en ō wozp die gracie

gods nz/wāt is die rechtuerdichz duer die wet/so is
dā Chzistus te vgeefs gestorue. ¶ Dat. iij. capittel.

O Ghi onsinnige Galatē/wie heeft v betouert
dzghi die waerhz nz onderdanich en zijt? Dē
welckē Jesus Chzistus voor oghē gescilderт
was/onō v gecruyst zijnde. Je wil dz alleē vā v leerē
of ghi dē geest ontfangē hebt/wt de werckē des wets
of wt dē gehoor des geloofs. Sijt ghi also sot/na dat
ghi duer dē geest begonnē hebt/ghi nv duer dē vlee
sche volepnt wert? hebt ghi so veel te vgeefs ghele
dē/ist anders oec te vgeefs. Aldus die v dē geest aen
dient/eñ wert crachtē in v/wet hi dat wt dē werc
Gen.15.b kē des wets/oft wt dē gehoor des geloofs? Geliker
wijs gescreuē is. Abzahā god gelooft heeft/eñ tis hē
tot rechtuerdicheit gerekēt. Aldus weet dā/wāt die
wtet gheloof zijn/dat zijn Abzahās kinderen.

Eñ die scriftuer voorsiende/dz god dē heydenē wtet
gheloof rechtuerdich maect/so heeft hi terst Abzahe
te kennē ghegeuē. Jn v sullē alle heydēs gebenedijt
Gen.22.d wordē. Aldus die wtet gelooft zijn/die wordē met dē
gelouighē Abzahā gebenedijt/wāt al die wtē werc
Deu.17.d kē des wets zijn/die zijn onderworpē de vmaledidin
ge/wāt daer staet gescreuē. Vermaledijt is alle/die
niet en blijft/in al tgeen datter gescreuē is/int werck
des wets/om dat te doen. Eñ dz wte wet niemāt ge
rechtuerdicht en wert bi god/dat is opēbaer/wāt
Abac.2.a die rechtuerdige sal wtet gheloof leuē/mer die wet
en is niet wtet geloof/mer die dz geen/dat si gebiet)
wet/die mensch sal daer in leuē. Chzistus heeft ons
bloot vā die vmaledidige des wets/als hi voor ons
Leui.16.a ghewordē is vmaledidinghe/wāt daer staet gescre
Deut.21.d uē. Vermaledijt is alle die geen/die int hout hangt/
op dat die ghebenedidinge vā Abzahā in die heydēs
comen soude/duer Chzistū Jesum op dat wi de bes
lofte des geests ontfanghē soudē/duert gheloof.

Broeders/ic spreeck nadē mensch. Al ist eens mens
schē testamēt/nochtās ist dattet gepzesen is/niemāt
en verwerptet/oft en weter wat toe. ✝ Abzahā zijn
beloftenissen gheseyt/eñ zijn saet/hi en sept niet/eñ
zijn saden/als in veel/mer als in een/ende in v saet
twelc is Christus. Eñ dit seg ic/dz testamēt(dz ierst
geneestricht is bā god/dz en maect die wet niet te niet/
die na vierhondert eñ dertich iaer begonnen heeft
om die belofte vloze te makē/wāt is wt die wet dat
erfenis/so en ist nv niet wt die beloftenis/mer god
heeftet Abzahā duer die beloftenis ghegheuen.

Wat is dā die wet? om die ouertredinghē is si daer
toe gheset/tot dattet saet quame/die welcke beloeft
was/gheordineert duer die enghelē/in die hant des
middelaers. Eñ een middelaer en is nz bā een/mer
god is een. Is dan die wet teghen die beloftenissen
gods? Gheenlins/want waert saech datter een wet
gegeuē waer/die welcke leuēt makē mochte/so sou-
de die rechtuerdicheit voorwaer wt die wet wesen/
mer die scriftuer heeftet al onō die sonde bestotē/op
dat die beloftenis wtet gheloof Jesu Christi gegeuē
soude werdē dē gelouighē. ✶ Voozt/eer dattet ghe
loof quā/so werdē wi onō die wet bewaert/besloten
zijnde tot dz geloof datter geopēbaert soude werdē.
Hzier om heeft die wet onse kinder meester geweest
tot Christum/op dat wi duert'gheloof gherechtuer-
dicht soudē werdē mer na dattet gheloof ghecomē
is/en zijn wi niet meer onō die kinder meester/wāt
ghi zijt alle gadē kinderē gods/duert gheloof dwelck
is in Christo Jesu/wāt alle ghi die ghedoopt zijt in
Christo Jesu/hebt Christū aen gedaen. Daer en is
geen Jode noch Griech/daer en is geen knecht noch
vzie/daer en is man noch vzou/wāt ghi zijt allegadē
een in Chēo Jesu. Eñ ist saec dz ghi Christo toehoort
so zijt ghi Abzahās saet/eñ na die belofte/erfgenamē

Dat. iiij. capittel.

Ende ic segge / so lange als die erfgenaē een kint is / so en sceelt hi nyt vā een knecht / als hi (nochtās) vā allē die heer is / mer hi is onder voech dē eñ monwers totter tyt toe so die vāder voorgescickt heeft. Aldus wi oech als wi kinderē warē / doe warē wi onder die elemētē des werelts / tot knechtē gemaect mer na dy de volheit des tyts gecomē is / so heeft god sinē soen wtgesondē gemaect wt een vrou / onder wet pē die wet / op dy hi dē genē die onder de wet warē vloot sen soude / op dat wi duer vhielinge trecht vā kinder vertrigē soudē. Eñ wāt ghi gods kinderē zyt / so heeft god dē geest zyns soens wtgesondē in uwe hertē roepende. Abba vader. Aldus en zyt ghi nv geen knecht mer een soen / eñ ist (dat ghi zyt) een soen / so zyt ghi oech erfghenaem duer god. ✻

B

Mer doen ghi god nyt en kende / doe diende ghi dē genē / die vā natuerē gheen godē en zyn. Mer nv nademael (ghi zyt) god kennende oft lieuer / whēt vā god / hoe weert ghi weder om gekeert totte cranckē / eñ armē elementē / die ghi weder om vā nieuwē op dienē wilt? Ghi onderhout dagē eñ maendē / eñ tydē eñ iarē. Ic sorch vā v / dat ick di auentuer te vergeefs bi v ghearbeyt hebbe. Broeders ic bid v / ghi en hebt mi nyt quaets gedaen ghi weet dy ic duer crancheit des vleesch v ierst teuāgelīē ghepredict hebbe / eñ mȳn vuolginghe die indē vleesch was / en hebt ghi niet vacht / noch vīmaet / mer ghi hebt my ontfanghē als een engel gods / als Christū Iesum. Waer is dā v salicheit? wāt ic geet v ghetuych / dat hadder moghelic geweest / ghi soudt v oghē wt ghewopt (eñ) mi ghegeuē hebbē / dē ic hier om v een viāt ghewordē / v de waerheit sprekende?

C

Si achteruolgē v nyt wel / mer si willē v wtsluitē / op dy ghi huer achteruolgē soudt / achteruolcht tgoet al

ijt int goet/eñ nz alleen als ic tegẽwoordich bi v bẽ.
Myn kinderẽ/die ic weder om bare tot dat Chri-
stus in v gestelt worde. Eñ ic woude dat ic nv bi v
waer/eñ myn stem vanderẽ(mochte)wãt ic worde
bestaemt in v.

Segt mi/ghi die onder die wet wesen wilt/en hebt
ghi die wet nz gelesen. ✠ wãt daer staet geschreuẽ/dz Gen.16.&
Abrahã twee sonẽ hadde/een wtẽ dienstmaecht/eñ eñ.21.&
een wtẽ vrie wijf. mer die geen die wtẽ dienstmaecht
gebrẽ is geweelt/die is nadẽ vleesch gebrẽ geweelt
mer die wten vrie(wijf/die is)duer dye beloftenis/
twelc duer een bilpraech gheseyt is/wãt dit zijn die
twee testamentẽ/eñ teen vã die berch Syna/die tot
eygedom voor brengt/welcke is Agar/wãt Syna is
een berch in Arabia/eñ si is ontrent dat nv Hieruza
lẽ ghenoemt wert/eñ si is eyghẽ met haer kinderẽ.
Mer die Hierusalẽ die vrouẽ is/die is vri/die onser
alre moedr is/wãt daer staet geschreuẽ. Verblijt v on Esay.54.&
uruchtbare/die niet en baert/roept eñ crijt ghi dye
niet beurucht en zijt/veel meer kinderẽ zijnd vã die
verlatẽ vrou/dã vã de gheen die een man heeft. Eñ
broeders wi zijn kinderẽ des beloftẽ na Isaac.
Mer gelijkerwijs doen/die geen die nadẽ vleesch ge-
bozẽ was/vuolchde dẽ ghenẽ die nadẽ geest ghebrẽ
was. Also nv oec/mer wat seyt die schriftuer? Werpt Gene.21.&
de dienstmaecht wt ende haer soen/want die dienst-
maechts soen en sal geen erfgenaem wesen met die
soen des vrien vrouwe. Hier om broders/wi en zijn
niet des dienstmaechts kinderẽ/mer des vrẽ vrou-
we/met welcker vrijheit Christus ons vrijt heeft.

C Dat.v.capittel.

Staet/eñ en wilt nz wed gheboudẽ worde
mettẽ ruck des eygendoems. Siet ic Pau-
lus segge v/dat ist saeck dat ghi besnedẽ wert/so sal
Christus v niet batẽ. Eñ ic betuyge alle menisce die

hē seluē besnidet/dz hi sculdich is die ghehele wet te houdē/ghi zūt ontlegt vā Ihesto dye inde wet ghe-rechtuer dicht wort/zūt vā die gracie gheuallē. Wāt wi duer dē geest/wtet gheloof/dē hoep des rechtuer dicheits vwachtē. Wāt in Ihesto Jesu/noch die be snidinghe en helpt niet/noch dye onbesnidenis/mer tgheloof duer dye liefte werckende. Ghi liept wel/ wie heeft v wbindert/dat ghi de waerheyt niet on-derdanich sout zijn? Seker dese onderwijs en is niet vā dē ghenē dye v roept. Een weynich suer deech/ verstuert den heelen hoop des deechs.

✠Ic wtroun vā v indē heer/dz ghi anders nz gevoelē en sult. Wer die v vstoort/die salt oordeel dragē/wie dz hi si. Eñ broeders/ist dz ic noch de besnidenis predi ke/wat lide ic noch vuolginge? Aldus so is die scan-dalisacie des cruys te niet. Och/oft si oec af gesnedē wordē/die v vstoorē. Wāt broeders/ghi zūt tot vrihz geroepē/alleen (wacht) dz ghi die vrihz niet en geeft tot een occasioen/dē vleesch. Wer dient malcanderē duer die liefte des geests. Wāt al de wet in een woort vuult wert/als in dz. Hebt lief v naeste gelijck v selue. Ist saeck dat ghi malcanderē bijtet/eñ etet/siet/ dat ghi niet vā malcanderē opgheghetē en wort.

Eñ ic segge in Ihesto ✠ Wandelt indē geest/eñ die wgeerlicheit des vlees en sult ghi nz volbrengē/wāt tet vleesch wgeert teghē den geest/eñ die geest teghē tvleesch. Dese zijn tegē malcanderē/dz ghi tselfde nz en muecht wē/dz ghi wilt. Eñ ist dz ghi duer dē geest gelept wordet/so en zūt ghi niet onū die wet. Wort/ die werchē des vleesch zijn openbaer/welcke zijn dese Oncuysheit/onreynicheit/ontsaemelheit/vleesche-lijcheit/der afgodē dienst/venijn te geuē/viantscap-pē/kruagie/nijdichedē/toornichedē/sceldinghē/op lopinghē/vscepdinghē/hatichedē/wotlagē/dronc kenscapē/brasserie/eñ dese gelijc. Vā welckē ic v te

voꝛē legge/als ic oec vooꝛgeſept hebbe/dꝛ die ſodanē ghe dinghē wen en ſullē dat rijck gods niet verꝛijs ghē. Weder om dye vꝛucht des geeſts is liefte/vꝛoͤlicheit/vꝛede/lijdſamicheit/lancmoedicheit/vꝛiendelicheit/goetheit/gheloouе/ſachtmoedicheyt/matigheit/abſtinencie/ſuuerheyt/teghē duſdanighe en is die wet niet. Eñ die Chꝛo toe hooꝛē/die hebbē huer vleeſch gecruyſt met de ſondē/eñ tgeerlichedē. ✳

Dat.vi.capittel.✠

ISt dat wi duer den gheeſt leuē/ſo laet ons oec nadē gheeſt wandelē. Laet ons niet begerich zijn na ydel gloꝛie/malcanderē tergendē/malcanderē hatende. Bꝛoeders/al waert ſaeck/dat een menſce in eenich miſdaet gheuallē waer/ghi die geeſtelike zijt/helpt duſdanighē inden gheeſt des ſachtmoedicheits/v ſelueñ aenmerckende/op dat ghi oeck niet ghetenteert en wort. Dꝛaecht malcander v laſtē/eñ vervult alſo de wet Chꝛiſti/wāt iſt dat ſaeck dat hē pemāt laet duncken/dat hi wat is/na dien hi niet en is/die verleydt hē ſelueñ. Een yeghelic pꝛoeue zijn werck/eñ dan ſal hi in hem ſelue gloꝛieringhe hebben/en niet in een ander/wāt een yeghelicke ſal zijn eyghen laſt dꝛaghen.

Eñ die met een wooꝛt gheleert wort/laet die medeydelē/vā alle goet ghemeen maeckende den ghenē die hem leert. En wilt niet dwalen/God en woꝛdt niet beſpot/want al dat een menſche ſayen ſal/dat ſal hi oeck mayen/want die in zijn vleeſch ſayet/die ſal van dat vleeſch verderffenis mayen/mer die in den gheeſt ſayet/die ſal vanden gheeſt dat eewighe leuen mayen. Ende goet wende en laet ons niet ophoudē/wāt wi ſullē op ſinen tijt mayen/eñ niet vermoyet weſen. Hier om als wi tijt hebben/laet ons goet woꝛken tot allē/eñ aldermeeſt tot die huyſghenoten des gheloofs. ✳

Siet met hoedanige bzeuē ic v gescreuē heb/ met
mijn hāt. Al die geen die behagē willē nadē vleesch/
die dwinghē v besnedē te werdē/ alleen/ op dat si om
tcruys Christi gheen vuolginge en soudē lijdē. Wāt D
die besnedē wordē/ en houdē oock selue die wet niet/
mer si willē dz ghi besnedē wert/ op dz si in v vleesch
glouerē moghē. Mer tmoet verre wesen dz ic soude
glouerē/ dā int cruys ons herē Jesu Chri/ duer welc
hē mi die werelt gecruyst is/ eñ ic die werelt. * Wāt
in Chro Jesu en helpt nz die besnidinge noch die on
besnidinge/ mer een niewe creatuer. Eñ al die geen
die na dese regel volgē/ vrede si op haer/ eñ barmher-
tichz/ eñ op Israel gods. Voort aen/ en si mi niemāt
mopelic/ wāt ic die litteekenē ons herē Jesu Christi
draghe in mijn lichaem. Die gracie ons heerē Jesu
Christi/ si met uwē geest/ broeders Amen.

Hier begint die Epistel die sinte Paulus ghefon-
den heeft tot die van Ephesien.

Dat derste capittel.

PAulus een apostel Jesu Christi/ duer B
die wille gods alle dē heylighē welc
ke tot Ephesien zijn/ eñ alle dē ghe-
louighen in Christo Jesu. Gracie si
v eñ vrede/ vā god onse vader/ ende
den heere Jesu Christo.

Ghebenedijt si god/ eñ die vaē ons
herē Jesu Christi/ welcke ons gebnedijt heeft/ met
alle gheestelike benedictie/ in hemelsche dinghē duer
Christū. Ghelikē als hi ons wtuercoze heeft in hē/
eer die werelt was gemaect/ op dat wi heylich soudē
wesen/ eñ onbesmet voor hē duer dye liefte/ welche
ons voorsciet heeft/ op dat hi ons vtkiesen soude tot B
kinderē/ duer Jesum Christū/ in hē selue na tvoor-
nemē zijns wils/ op dat dye glorie zijns gracijs ghe-

preſen wert/duer welcke hi ons liefkal ghemaect he
uet/in ſinen lieuen ſoen.

In welckē wi hebbē vloſſinge duer zijn bloet vgit
keniſſe der ſondē/na die rijcdom zijns gratijs welcke
hi ons oueruloedich gedeelt heeft/in alle wijſheit eñ
cloechz/op dat hi ons die vwzgenthz zijns wils open
baer makē ſoude/na zijn wel behaghē/welc hi in hē
ſeluē voor geſet hadde/tot een volbzenginge des vol
heits ō tidē/op dz hi int geheel alle dinc vnie wē ſou
de duer Chriſtū/eñ tgeen dz inde hemelē is/eñ dz inde
aerde/in dē ſeluē/in welcke wi oec tot een erfdeel ge
roepē zijn/voorgeſcict zijnde duer zijn voornemē/die
daer alle dinghē werct/na dē raet zijns wils/op dat
wi zijn moghē tot lof zijns glorijs/welcke wi te voo
ren in Chriſto ghehoept hebben.

¶ In welckē wi oec hopē/wāt wi dat woort des wa
rachticheits gehoort hebbē/dz Euangeliū ws ſalic
heits/indē welckē na dz ghi oec gelooft hebt/zijt ghi
geteekēt/duer dē heylighē geeſt des beloftenis/welc
he is een pandt ons erfs/tot een vloſſinghe des ver
creghē beſittings/tot lof zijns glorijs.

Eñ daer om/als ic gehoort hadde/dz geloof dz in v
is in Chriſto Jeſu/eñ die liefde tot allen heylighē/ſo
en houde ic niet op te danckē voor v/eñ v gedachtich
te weſen in mijn ghebedē/op dat god ons herē Jeſu
Chriſti/de vaō der glorie v gheuē moet dē geeſt des
wijſheits/eñ des opēbarings/duer die kenniſſe zijns
ſelfs/eñ dat die oghē ws hertē vlicht zijn/op dat ghi
wetē muecht wat die hoep is/daer hi (v) toe gheroe
pē heeft/eñ hoe rijc die glorie deſerfs in zijn heyligē
is/eñ wat die oueruloedige grootheit zijnsmachts
in ons is/welcke gheloue/na dat werck des crachts
zijnre ſtercheits/welcke hi in Chriſto gewrocht he
uet als hi hē wt dē dodē vwecte/eñ doen ſittē heeft/
tot zijn rechter hant/in hemelſchē dinghē/bouē alle

heerlicheit/eñ macht/eñ cracht/eñ heerscappie/eñ al
le name die genoemt wort/niet alleen in dese wereit
mer oec in die toecomende. Eñ hi heeft alle dinc onō
zijn voetē geset/eñ heeft hē gegeuē een hooft(te zijn)
ouer alle vgaderingē/welcke zijn lichaem is/eñ een
vullinge des geens die alle dinghē in alle dinghen
veruult. ¶ Dat.ij.capittel.

Ende hi heeft v leuendich ghemaect als ghi
wot waert/dē misdadē eñ sondē/in welcke
ghi wel eer gewādelt hebt/na die loep dses werelts/
na dē punsch welcke die macht heeft des luchts/die
een geest is/nv indē mistrouwende kinderē werchē
de/onō welckē wi alte samē wel eer gewandelt heb
bē/in die begeerlicheidē ons vleesch/wende den wil
des vleesch/eñ der ghedachten/eñ wi warē wt der
naturē kinderē des torens/ghelijc oec die ander.
Mer god die rijc is in barmhertichеit/duer zijn groo
te liefte duer welcke hi ons lief gehadt heeft/eñ wen
wi wot warē/duer die sondē/die heeft ons leuēdich
ghemaect in Christo. Duer wiens gracie zijt ghi sa-
lich ghemaect/eñ heeft(ons)oec met hē verwect/eñ
heeft te samē met hē wen sittē/onder die hemelsche
in Christo Jesu/op dat hi in dye toecomende tijden
toonē soude de grote oueruloedige rijcdommē zijns
gracijs duer die minlicheit tot ons duer Christum
Jesum. Wāt duer die gracie zijt ghi salich gewordē/
duert tgeloue/eñ dat niet wt v. Tis gods gaue/niet
wt den werchē/op dat nyemāt en glorieert/wāt wi
zijn werch zijn/gheschapē in Christo Jesu tot goede
werchē/die welcke god bereyt heeft/op dat wi daer
in wandelē soudē. Daer om weest gedachtich/dat
ghi vooritijts heydens(wesende)inden vleesche dye
werdē geheetē onbesnedē/bā tgeen datter gheheetē
wort besnedenis/indē vleesche/welcke met handen
gheschiet(eñ)dat ghi in dien tijdē waert sonder Chri

sto/verureemt vā dye burgerscap vā Jsrael/gasten
¶ vā die testamentē/der beloftenisse/gheen hoep heb-
bende/eñ sonder god wesende inde werelt. Mer nv
duer Jesum Chustū/ghi die vooztijts verde waert
zijt na bi gewordē duer dbloet Chusti. ¶ Wāt hi is
onse vrede/welcke wt alle beyde een gemaect heeft/
eñ heeftwech genomē/dz middelscutsel(ont bindēde)
die vrantscap/in zijn vleesch/de wet der gebodē/dye
in screftē geskelt was/te niet doende/op dz hi twe tot
een mensch scepē soude/in hē selue/vrede makende/
op dz hi god vsoenē soude/alle wyde in een lichaem/
duert cruys/als hi die vrantscap gedot hadde duert
cruys in hē selue/eñ comende heeft hi v vrede vcon-
dicht v die verde waert/eñ vrede die/die na bi warē.
D Eñ wāt wi duer hē een toegāc hebbē/alle wyde in
eenē geest tottē vad. ✝ So en zijt ghi nv gheen gastē
eñ vreemde/mer medeburgers der heiligē/eñ huysge
sin gods/op getimmert opt fondamēt der apostelē eñ
ppetē/de selue Jesus Chustus dē hoecsteen wesen
de/in welckē/so wat timmeragie daer an gelet wort
die wascht tot enē heiligē tēpel indē heer/indē welc
kē ghi oec medē getimmert wert/tot een tabernakel
gods indē heyligē geest. ✶ ¶ Dat.iij. capit.
I Ø Mv deser saeckē wil ick Paulus ghebonden
Chusti Jesu/vooz v heydenē. Jst nochtās
dat ghi hebt gehoort die wtrepkinghe vā die gracie
gods die mi gegeuē is tot v/dat hi mi na die openba
ringe/die vwzigentheit tekēt gemaect heeft/gelikerwijs
ic vooz gescreuē heb opt corste/wt welckē ghi
lesende vstaen muecht mijn kennisse/in die vholent
heit Chusti/dwelc in anderē tidē de kinderē der men
schē niet tekēt gheweest en is/gelikerwijs nv open-
baert is/zijn heyligne apostelen eñ ppetē duer den
geest/op dat die heydenē mede erfghenamen zijn/
eñ vā een lichaem/eñ mede deelachtich zijns beloftes

nisse in Christo Jesu duer dat Euangelie/wiens dienaer ic geworde bē/na die gaue vā die gracie gods/welcke mi gegeuē is/na die werckinge zijns crachts.

Mi die alō minste der heylighē/is gegeuē dese gracie/dat ic vcondighē soude duert Euangelie onō die heydenē/dē ongrondeerlikē rijcdom Christi/eñ dz ic ant licht brengē soude allē (mensce) wat die gemeenscap des vūzgentheits is/dwelck vūzghē was vā (langhe) tijdē in god/die welcke alle dinck ghescapē heeft/op dattet nv bekent worde/den ouerheyden eñ machtē in die hemelsce/duer dye vergaderinghe die scer menigerhande is/die wijshept gods na dye voorschickinghe der tijden/welcke hi ghemaect heuet in Christo Jesu onsen heer/duer welkē wi hebben betrouwē/eñ een toeganck met betrouwē/dye welcke is duert gheloue vā hē. ✝ Waer om ic begere/dat ghi v niet en verlaet/om mijn tribulacien/die ich voor v lide/die welcke v glorie is.

Hier om buyge ic mijn knīē tottē vaō ons herē Jesu Christi/vā welcke alle vaderscap in hemel eñ in aerde genoemt wort/op dz hi v soude geuē na die rijcdom zijns glorijs/dz ghi mz cracht geueslicht muecht wesen/duer sīnē geest/indē binnenstē mensch/op dz Christus duert gheloue in v herten mach wonē/eñ duer die liefte in gewortelt eñ in gefundeert worde/ op dz ghi muecht begripē met allē heylighē/wat die breetheit is/eñ lancheit/eñ diepheit/eñ hoocheit/eñ bekennē die oueruloedige liefte des kennisse Christi/ op dz ghi vuult muecht worde in alle volheit gods.

Eñ dē genē die daer machtich is alle dinck te wen oueruloedelijc/meer dā al tghene dat wi begerē oft vstaen na die cracht die in ons werckende is. Hē sij glorie in dye vergaderinghe/eñ in Christo Jesu in allē ghesslachtē/vander eewicheit totter eewichept. Amen. ✶

A Ldus bidic v/ic gelouēde weselde indē he
re/op dat ghi waerdichlijck wādelt/als v
roepinge wt eyslcht/wer welche ghi geroe
pen sijt/met alle oetmoedicheit/eñ sachtmoedicheit/
eñ lancmoedicheit des hertē/malcanderē vdragende
wer die liefte naerstich sijnde/om te houdē enicheyt
des geests/doer den bant des vredes. Een lichaem/
eñ een geest/gelijckerwijs ghi oick gheroepen sijt in
een hope ws roepings. Een heer/een gheloof/een
wopsel/een God/eñ bader van allen/die welche is
ouer alle/eñ wer allē/eñ in ons allen. ✶

✢ Eñ een pegelijc vā v is gracie gegeuē na de ma
te des gheuinghe Chusti/waer om dat hi sept/als hi
om hooch opclaim/so heeft hi die geuangenisse genā Psal. 67.
ghē gelept/eñ heeft die menschē gauē gegeuē/eñ dat
hi is op geclommē/wat ist/dā dat hi erst neð geclō-
mē was in die laechste delē des aerdē? De gene die
neð geclommē is/dat is de selfde die oick op geclōmē
is bouē alle hemelē op dz hi alle dinc vuullē soude.

Eñ die selfde heeft gemaect/dye sommige Apostе-
lē/eñ dese pphetē/eñ dye Euangelistē/eñ dye ander
herders eñ leerders tot stichtinge ð heylighē/tot een
werck des aendiensts/tot een stichtinge des lichaēs
Chusti/tot dat wi alle gader comen tot enicheit des
geloofs/eñ kennisse des soen gods/tot een volmaect
man/tot een mate des vollē outheyts Chusti. ✶
Op dat wi niet meer kinderē en sijn/die wagghelē/
eñ omgelept wordē mz alle windē des leerings doer
loosheyt der menschē eñ schalckheit daer si ons mede
an comē/op dat si ons vduegheē mochtē.

Wer die waerheit wendē indē liefde/so laet ons op
wassen doer alle dinck in hem/die welche thooft is/
Chustus. Indē welkē ist saeck dattet geheele lich-
aem venicht wesende/eñ te samē hanghēde wer alle
gemeenscap des diensts/na dwerck vā een pegelijck

deel in sijn maet/ so maectet een waldom des lichaes in een stichtinge vā hem seluē wer die liefte.

¶ Aldus segge ic dat/ eñ ghetuyge inden heer/ op dat ghi hier na niet en wandelt/ gelijckerwijs die ander heydenē wandelē/ in die ydelheit haers sins/ want si een ōdonckert ōstant hebbē/ vureemt sijnde vā dieuē Gods/ om dye onwetēheyt die in haer is/ om der ōblintheyt haerder herten/ welcke na dat si dair toe ghecomē sijn/ dat si hem niet meer en wdroefden/ so hebben si hem seluen ouer gegeuen tot onsuuerheyt om te wē alle onreynicheyt met groter ghierichept/ mer ghi en hebt Thustum also niet geleert/ ist saeck dat ghi hem gehoort hebt/ eñ ghi in hem geleert sijt/ ghelijckerwijs die waerheit in Jesu is. Dat ghi aflegt na die eerste wandelinghe dē oudē mensch/ dye welcke verdruen wort/ na die begheerlichepdē des dwalings. ✠ Eñ wort vernieut wer den gheest wes verstants/ ende wet aen een nieu mensch/ dye na God gheschapen is: wer die rechtuaerdichept eñ heylichept des waerheyts. waer om/ die loghen aflieggende/ so spreect de waerhept een pegelijc met sinen naesten/ want wi sijn malcanders leden. Wort toernich eñ en wilt niet sondighē/ en laet die sonne niet onder gaen op v toernichept/ ende en wilt oeck geen plaets den duuel gheuen.

Die dair stal/ en steel niet meer/ mer lieuer arweyde met sijn handē werckende tgeen dat goet is/ op dat hi heb mede te deylē den ghenē die gebreck lijdt. ✶

Alle quade woort en gae met wt uwē mont/ maer ist datter eenich goet is tot stichtinge des gheloofs. op dattet gracie gheeft den ghenen diet hozende is. Eñ en wilt niet wdroeuen den heylighē geest gods/ in welckē ghi gheteyckent sijt/ in dē dach des verlosings. Alle bitterhept eñ alle gramscap/ eñ onwaerdichept/ eñ roepinghe/ eñ blasphemie wozde van v

ghedaen/met alle quaetheit. Wer weest tot malcã-
deren vziendelijc/ barmhertich/ malcanderẽ toeghe-
uende/ghelijckerwijs oick God wer Christum v toe
ghegeuen heeft. ¶ Dat.v. Capittel. ✠

A Ldus weest Gods navolghers/ als lieue
kinderẽ/eñ wandelt inde liefte/ghelijc oick
Christus ons oick lief gehadt heeft/ ende
heeft hem seluẽ ouergeleuert voer ons/tot een gaue
eñ offerhandẽ/god in een goede roke. Voert/oncuys
heyt/eñ alle onreynicheyt/eñ ghiericheit en worde
onder v niet ghenoemt/alst den heyligheu betaemt/
oft wsperheyt/oft sotte clappagie/oft onnutte locke-
rye die niet en betamen/ mer lieuer danckseggynge.
Wãt ghi dat weet/ dat alle oncuysche/oft onreyne/
oft ghierighe/die welcke is een dienst der afgoden/
en heeft geen erue int rijck Christi/eñ Gods. Nie-
mant en bedrieghe v met ydelen woerden/ wãt hier
om coemt die toren Gods in die mistrouwende kin-
deren. Aldus/en wilt huerder niet delachtich woz-
den. Want ghi waert voertijts duysternis/ mer nv
licht inden heere.

Wandelt als kinderen des lichts/want die vzucht
des lichts is in alle goetheyt/ eñ rechtuaerdicheyt/
eñ warachtichevt. ✠ Proeuende wat dẽ heer aen
genaem is/eñ en wilt geen ghemeenschap hebbẽ met
ten onvzuchtbarẽ werckẽ der duysternis/mer straft
se lieuer. Wãt tgene dat heymelickẽ van desen ghe-
schiet/is oick leelijck te segghẽ. Wãt alle dinghẽ die
vandẽ licht gestraft wordẽ/wordẽ openbaer: ende al
datter geopẽbaert wort/is licht. waer ỏ dat hi seyt.
Staet op die dair slaept/ eñ staet op vandẽ dodẽ/eñ
Christus sal v verlichten.

✠ Aldus/siet broeders/ hoe dat ghi voersichtelick
wãdelt/nz als dwasen/ mer als wijse v tijt waerne
mẽde/wãt die dagẽ quaet sijn Dair om en wilt niet

werdē onwijs/mer vñtaende wat die wille gods is/
eñ en wilt niet dronckē worden in wijn/dair weel-
dicheit in is/mer wort vuult vā die heylighe geest/
sprekēde in v seluē woer psalmē eñ lof sangē/eñ geeste
like liedekens/singendē eñ singendē in uwer herten/
dē heer danckēde altijt vā alle dingē God eñ dē vad-
indē naē ons heerē Jesu Christi/onōdanich wesen
de malcāderē/die eē dē anderē in de vreese Christi *

Die vrouwē wesen haren mannē onōdanich/ als E
dē here/wāt die man is thooft des vrous/gheliicher
wijs Christus oick thooft is des vgaderings/eñ die
selue is die salichmaker haers lichaems. Alsus ghe-
lijckerwijs die vgaringe Christo onōdanich is/also
oick die vrouwē haren mannē in allē. Ghi mannen
hebt uwe huysvrouwē lief/gheliickē oick Christus
die vgaderinge lief gehadt heeft/eñ hē seluē ouerge-
leuert heeft voer haer/ op dat hi haer heylich māē
soude/ ghereynicht met die wasschinge des waters/
woer twoort des leuēs/op dat hi haer soude māē een F
glorose vgaderinge/hē seluē/geen vlecke hebbende/
noch rimpele/noch emghe vā diē/mer op dat si heys-
lich soude wesen eñ onwulect.

Also sijn de mannē haer huysvrouwē sculdich lief
te hebbē als haer eyghē lichamē. Die sijn huysvrou
lief heeft/die heeft hē seluē lief/wāt memāt en heeft
oeyt sijn selfs vleysch ghehaet/ mer hi voetet eñ ha-
uentet/gheliikē Christus oic die vgaderinge(voedt) G
wāt wi sijn leden des seluē lichaēs/wt sijn vleysche
Geñ.2.d eñ sinē gebeentē. Hier om/om dese sake/sal die mens-
sche vad eñ moedr latē/eñ sal bi sijn huysvrouwe ges
uoecht wordē/eñ twee sullen wesen in een vleysch/
dat is een grote vwighenthept/ mer ich spreec van
Christo/eñ vā dye vgaderinge. Also schict v oick eē
yegelich/dat elck sijn huysvrouwe lief hebbe als hē
seluen/eñ die huysvrou sal dē man vreesen.

¶ Dat. vi. Capittel.

BInderē weest onderdanich uwē ouders/indē heere/wāt dat is wlioerlick. Eert v vaō eñ moeō/dwelc is deerste gebot in die wloftemis/op dat v wel ū/eñ lanck leuende indē aerdē. Vaders en tercht v kinderen met tot toernicheit: maer voetse op wer leeringe eñ straffinge desherē. Knecht tē weest onderdanich dē ghenē die heerē sijn naden vleysche/met vreese eñ wuinge/met simpelheyt wsherten/als Christo. nyet naet ooch dienēde/als den menschē vgherēde te wlıagē/mer als knechtē Christi/wende dat god wil wter hertē met goetwillichz dē heer dienēde/eñ niet dē menschē/wetēde dat een yegelijc/tgoet dat hi gedaen heeft/ontfangē sal van dē heere/oft hi knecht ū/oft vrij. Eñ ghi heerē/wet dat selue teghē huer/dreyghementē latende/wetende dat huer eñ v selfs here oick inde hemelē is/ende bi hem en is geen aensien vā personē.

✠ Voort an mijn broeders/weest starck wer dē here/eñ doer die macht sijns starckheyts/treckt an die wapēninge gods/op dat ghi moecht staen teghē die laghen des duuels/wāt ons en is geen strijt teghen bloet eñ vleysch/mer tegen die heerscaptē eñ machten/tegen die heren des werelts (eñ) regierders deser duysternissen vā dese tijt/teghen die gheestelijke schalckheydē inde hemelsce dinghen/dair om neemt an die wapēninge gods/op dat ghi moecht weōstaē indē quadē dach/eñ in allē volmacct staen.

¶ Aldus staet v lendē op geschort sijnde/in die waerheyt/eñ angetogen/met dat panser des rechtuaerdicheyts/eñ met die voetē gheschoept/op dat ghi vrept tijt tot dat Euāgelie des vredes/wuē al an ghenomē hebbēde/die schilt des gheloofs/wer welcke ghi muecht alle die vierighe gheschuttē vā die quade (vpant) wtdoen/eñ neemt dē helm des salicheyts/

Ero. 20. b

eñ tswaert des geests/dwelc is dat woort gods. ✠
In alle smeken eñ ȳbidden in alle tȳt biddēde/indē
geest/eñ in dien wakēde/met alle stadicheit eñ ȳbid
dinghe voer allē heyligē/ende voer my/ op dat my
twoort ghegeuē wort int openen mȳns monts/met
vuhept/ op dat ic bekent make die ȳwrghēthept des
Euangelijs/vā welcke ick ueel heb inde kettinge
op dat ic daer vry in sprekē mach/gelijckt vā node is ✠
Eñ op dat ghi wetē moecht/ tgeen dat mi aengaet
wat ic de/vā als sal v doen wetē Tychicus/ die lie-
ue broedē eñ trouwe dienaer inden heere/ de welcke
ic daer ō tot v gesondē hebbe/op dat ghi wetē soudt
vā onsen dinghē/eñ dat hi v herte ȳtroesten soude.
Urede si dē broederē ende liefte/ mettē gheloue
vā god onsen vader/eñ dē here Jesu Christo.
Gracie si met alle die lief hebbēde sijn on
sen here Jesum Christum met
puerhept. Amen.

Hier na volcht die Epistel die Sinte Paulus
gheschonden heeft tot die van Philippen.

¶ Dat eerste Capittel

PAulus ende Timotheus/ dienaers Jesu Christi. Alle heyligen in Christo Jesu die daer te Philippen sijn/met die Bisscopen eñ Diaconē
Gracie si v eñ vrede van God onsen vader eñ dē here Jesu Christo.
Ich danck mȳn god in alle gheho
gheniſſe van v/altȳt in alle mȳn gebedē voer v allē
met blȳschap mȳn gebet stortende/ dat ghi ghecomē
sȳt in die ghemeenschap des Euangelijs vandē eer-
sten dach tot deser tȳt toe. ✠ Vertrouwende dat die
gheen die in v een goet were begonnē heeft/ dat vol
brenghen sal in dien dach Jesu Christi/ gheliick als

my behoort/dat ick dat vā v allen genoelen sal/dair om dat ic v heb int herte/eñ in mijn bandē/eñ in die beschermīnge eñ beuestīnge des Euangelijs/ want ghi sijt al mede gesellen mijnō bliscap.

Wāt God is mijn getuych/ hoe dat ic v al begheer int binnēste Jesu Christi. Eñ dat bid ic/dat v liefte noch meer eñ meer ouerloedich wert/in kēnisse eñ in alle vōstant/ op dat ghi moecht ondscoeckē/wattet beste is/op dat ghi onbesmet sijt/ ende sodanich dat ghi niemāt tot verargernis en sijt/tottē dach Christi/vuult sijnde met vruchte des rechtuaerdicheyts/ welcke ons gheschiet doer Jesum Christū tot glorie eñ tot prijs Gods. ✱

Voort broeders so wil ic dat ghi weet/ dat gheen/ dat mi geboert is/ dat is meer gheciet tot profijt des Euāgelijs/also dat mijn bandē openbaer ghewordē sijn in Christo in die geheele vierscael eñ alle andere. Eñ datter veel vā die broeders betrouwēde op mijn bandē indē heer onbeureest daer dorue prekē. Die sommige doer haet eñ twistinghe/ die sommige preken Christum doer een goeden wil/die sommige bercondighē Christū vt twiste niet reynlic/meenē de mijn gheuanghenis meer last aen te brenghē. Wedder om die ander vt liefte/ wetēde dat ic tot beschermīnghe des Euangelijs gheset ben.

Wāt wat is? Nochtans in wat manier/het si doer oorsaeck/ okt doer de warachtichz Cristus vcondicht werde/eñ daar in vblide ic mi eñ oick sal ic mi vblidē wāt ic weet dat mi dat comē sal tot salichz doer v gebet/eñ aendieninge des geests Jesu Christi/ na dye vwachtinge eñ mijn hoep/ wāt ich in geen dinck beschaēt en sal worde/mer met alle vrijheit/gelijc altijt/ also oick nv sal Christus groot ghemaect wordē in mijn lichaē. Het si doert leuē/ okt doer die doot/wāt Christus is mi dat leuē/eñ die doot ghewin.

Voert/ist dat my ghewert te leuē int vleysch/dat dinck is mi een vruchte des wercs/eñ wat ic kiesen sal/en weet ic nz. Wāt ic worde ghenaut wt dese twe/ ghegerende ontbondē te wordē eñ met Christo te we/ sen/is veel meer ghter. Maer te bliuē int vleysch is meer vā node om uwē wil. Eñ dat weet ic seckerlijc dat ic bliuē sal/eñ v allen bliuen sal/ tot v profijt eñ blijschap des gheloofs/op dat v glorjacie ouervloe- dich wort/dwer Christum Jesum/in my/doer mijn wedercoemst tot v.

Also wandelt alle gelijck ghoorlic is dat Euāgelie Christi/op dat oft ic quaem/eñ saghe v/dā oft ic vā v hrn/eñ hoer vā v/wāt ghi staet in een gheest eens drachtelijc/mede arbydēde dē geloof des Euāgelijs Eñ en wilt in geen dinc vnaert wordē vā die tegen partye/welcke haer is een oorsaeck des vvemenis eñ v des salicheyts/eñ dat vā god. Wāt v is ghegheuē voer Christo/niet alleen dat ghi in hē ghelouen/ mer oick dz ghi voer hē lijdt/dē seluē strijt hebbēde welckē ghi ghesien hebt in mi/eñ nv hoort vā my.

¶ Dat. ij. Capittel.

Oer om isser enighe vtroostinge in Chri- sto/isser enighe solaes/des liefte/ isser eni ghe gemeenschap des gheests/sijn dair eni ghe hertelijckhedē des barmhertichedē/ vuult mijn blijschap/op dat ghi vā een gheuoelē moget sijn/ die selfde liefte hebbēde/eendrachtelijkē tselue gheuoe lēde/op dat dair niet en geschiet wer twiste/oft wer ydel glorie/mer wer grōdelike oetmoedicheit/ deem den anderē ouerste te sijn/meynēde een yegelijc/op dat yemāt dat sijn is niet en acht/mer een yegelijck dat eens anders is.

✠ Eñ gheuoelt dat in v/dwelc oick is in Christo Jesu/welckē als hi in die forme gods was/en heeft niet gemeent dattet een roof was/hē te wesen gode

ghelijck/mer hi heeft hē selue ȳnedert/een gedaent
B des knechts aennemēde/in die gelikenisse der men-
schē gewordē/eñ in die gedaent geuondē als een mē
sche/heeft hi hē selue ȳoetmoedicht/gehoorsaem ge
wordē totter wot toe/eñ totter wot des cruces. Eñ
daer om heeft hē God ȳheuen/eñ heeft hē ghegeuen
een naem/welche is ȳuen alle namen/op dat in die
naem Jesu alle knye hē buyghe/inden hemel/opter
aerden/eñ ind hellē.eñ alle tonghe belijdt dat die he
re Jesus Christus is ind gloriē gods des vaders. *

Alsus/mijn liefsten/ghelijc ghi altijt gehoorsaem
hebt geweest/niet alleen in mijn tegenwoordicheit
mer nv veel meer in mijn afweslen met vreese eñ te
C uunghe.werct v salicheit/wāt god ist die in v werct/
beyde/dat willē eñ volbrenghē/om den goedē wil.

Doet alle dinck sonder murmurerē eñ twistinghe
allodanich/op dat niemant vā v claghē mach/ oeck
simpel wesende/ kinderen gods diemen niet straffen
en mach/int middel des volsen eñ ȳkeerde nacien/on
der welcken ghi licht als lichten in die werelt onō-
houwēde dat woort des leuens/op dat ick glorieren
mach indē dach Christi/dat ic niet te ȳgheefs ghelo
pen en heb/noch te vergheefs ghearbeyt en heb. Eñ
oick ist dat ic gheoffert werde wer een offerhādt/eñ
een sacrificie ws geloofs/so ȳblide ic mi/eñ ic ȳbli-
de mi met v allen.Eñ om dat selue sijt ghi oick blide
eñ verblijt v met my.

Doert hoep ick indē heer Jesu/ dat ick Timotheū
corteliick sal seynden tot v/op dat ick blide mach sijn
als ick kenne hoe dat met v is/want ick en heb nie-
mant die my ghelijck vā sin is/die v dinghen naers
tich waer soudt nemen/want al soecken si dat haer
selfs is/eñ niet dat Jesu Christi. Eñ ghi kent sijn pro
eueunghe/dat hi met my ghelijc een kint met dye
vader gedient heeft int Euangelie.Daer om hope ic

dat ic dese seynden sal/ ter stont als ic mijn dinghen
gheuen hebbe. Eñ ic betrou inden here dat ick selue D
corteliick comen sal tot v.

Wer ic heb gemeent dattet van node was tot v te
seyndē die broedē Epaphroditū minē medewercher/
eñ medestrijdē/eñ v apostel/eñ dienaer in mijn noot-
drufticheit/want hi verlangde na v allen seer naer-
stich/ende was droeuich/ ouermits dat ghi gehoort
had dat hi siech geweest is. Eñ seker lijc hi heeft siec
geweest/also dat die dot na was. Wer god heeft hē
ontbermt/eñ niet alleen hē/mer oick mi/op dat ic mi
droefnis op droefnis hebbē en soude.

Aldus heb ic hē te naerstigher gesondē/ op dat ghi
v weder om vbliden soudt/als ghi hē siet/eñ dat ick
vā droefnisse ontslaghē soude worden. Dair om ont
fangt hem inden heer met alle blijschap/eñ die dus-
danich sijn/die hebt in waerden / wāt om dat were
Christi was hi so verde ghecomē/ dat hi alder naest
den dot geweest is / niet achtende sijn leuen/op dat
hi vervullen soude dat gheen dat in uwen dienst te-
ghens mi gebrack. C Dat. iij. Capittel.

NOch an mijn broeders vblijt v indē heere I
dat selfde v te screuen en vorziet mi niet/
eñ het is v vā node. Siet die hondē/siet
die quade werckers/siet die versnydinge/wāt wi sijn
die versnydinge welcke indē geest god eerē/eñ glorie-
ren in Christo Jesu / ende en betrouwen niet in dat
vleesch. Al ist dat ick oeck betrouwe in dat vleesch.
Jst dat pemāt anders schijnt betrouwē te hebbē int
vleesch/ick hebt veel meer/ versneden sijnde optē ach
sten dach/ een Jode wt die afcoemst des ghellachts V
van Beniamin/een Hebreeusch wtē Hebreen/nate
wet een Pharizee/na die naerstichept vuolgēde die
vgaderinghe gods/na die rechtuaerdicheit die in de
wet is/geconuerseert sonder clachte.

Waer wat my gewin was/dat heb ick om Chris
stus wil gherekent schade te wesen/ mer oick reken
ick alle dinck schade te wesen/ om dye hoochept des
kennis Chriſti Jesu mijns heeren/om wiens wil ic
alle dinck voer schade heb geacht/eñ hebt voer vuyl
nis gehouden/ op dat ick Chriſtum mach winnen/
eñ op dat ic gheuonden werde in hem/ niet hebbẽde
mijn rechtuaerdicheyt wt die wet/maer die/die wt
¶ tgeloof Chriſti Jesu is/welcke wt god is/ een recht
uaerdicheyt voer tgeloof/ op dat ick hem mach ken
nen/ende die crachte sijns verrisens/ende dye ghe
meenschap sijnre tribulatiẽ/als ic ghelijck worde ſi
nẽ doot/ist dat ic in enigher manier mach makẽ tot
die verrisenisse/dwelc dair is wten woden.

Niet dat ic nv ontfangẽ heb oft volmaect bẽ/mer
ick volcht/op dat ick sick mach begripen/ gelijc als ic
oick begrepen ben van Chriſto Jesu. Broeders ic en
meen niet dat ick noch begrepen heb/mer eẽ dat ach
ter rugghe is/bergheet ic/arbeydende na tgheen dat
voer my is/na dat teyken dat voergeset is volge ic/
tot die pryis des oppersten roepinghe Gods/ voer Je
sum Chriſtum. Aldus/wi al die perfect sijn/laet ons
dit gheuoelen. Eñ ist dat ghi wat anders gheuoelt/
dat sal v God oock openbaren. Nochtãs tgheen dat
wi vercreghen hebben/laet ons van eenen sin sijn/
eñ bliuen in een reghel.

✠ Weest tsamẽ mijn nauolgers broeders/eñ neemt
huer waer dye so wandelen/ ghelijc als ghi ons voz
me hebt. Wãt veel wãdelter vã welckẽ ic v dick ge
seyt heb/eñ nv al screyndr v seg/vyanden des cruys
Chriſti/welckers eyndr vordemenis is/ welcker god
(haer) buyc is/eñ welcker glorie in hare schaemte is/
die aertsche dinghẽ smaken. Want ons conuersacie
is in den hemel/wt welcken wy ook ons verloſſer
verwachten/ den Heere JESUM Chriſtum/

welcke ons oetmoedige lichaem ömaken sal/ gelijc gemaect den lichaē sijnē claerheyts/ na der werckin ghe sijnder macht/ metter welckē hi oick mach hem alle dinghen onderpen. ✻

¶ Dat. iij. Capittel

ALdus mijn lieue eñ alre begeerlijctste broe ders/ mijn blijscap eñ mijn croen/ staet al so indē here mijn alderliefste. Enodiā bid ic eñ Syntychem bidde ic/ dat si dat selfde gevoelen indē heere. Ic bid v oick Germane mede geselle/ hel pet die vrouwē die int euāgelie met mi gestredē heb ben/ te samen met Clemens/ eñ met dye ander mijn medewerckers/ welcker namē sijn in dat boeck des leuens.

✣ Verblijt v indē here altijt/ eñ weder om seg ic/ v blijt v. Uwe lichticheyt si bekent allen menschē/ Dye here is na bi/ sijt van geen dinck sorchuoudich/ mer in allen bedinghē eñ bidden met dancbaerheyt/ laet v begheertē bekent worde bi god. Eñ die vrede gods die te boven gaet alle vernant/ beware v herten ende v verstandenissen in Christo Jesu. ✻

Voert aen broeders/ watter warachtich sijn/ wat ter eerlijck/ watter rechtuaerdich/ watter heylich/ watter lieflijck/ watter bā goede name sijn/ isser enighe duecht/ isser eenich lof der disciplinē/ dat denct dat ghi oick gheleert hebt/ eñ ontfanghē/ eñ gehoort eñ gheſien hebt in my. Dit wet/ eñ God des vreets sal met v wesen. Eñ ic ben seer inden heer verblijt/ wāt ghi weder om bloeyende eñ groeyende lijt/ van my te houdene gheluck ghi te voren gehouden hadt/ maer ghi waert becommert. Niet dat ic bā gebrecs weghē spreeck/ wāt in dat gheen daer ic in ben/ heb ic gheleert te vreden te wesen. Ic can my boetmoe dighē/ ic can oick overvloedē (over al eñ in alle dinc ben ick ghestelt) verlaet te sijn/ eñ te honghrē/ over

uloedich te wesen/eñ gebzec te liden. Alle dinck ver
mach ic doer die gheen die my starct. Nochtãs wel
hebt ghi ghedaen / dat ghi mede deelachtich sijt ghe
worden mijnre tribulacien.

Ende ghi Philippensen weet/dat int beghinsel des
Euangelijs/als ick reyste van Macedonien/ gheen
vergaderinghe reyde my mede in manier van ghe-
uen ende ontfanghen/ dan ghi alleen. Want als ick
oick in Tessalonia was/ eens ende anderwerf hebt
ghi my gheſonden dat vã node was/ niet dat ic die
gaue begheer/mer ic soeck die vruchte oueruloedich
werdende van uwen weghen. Nochtans so heb ic
dat al ontfanghen/ ende ick hebt oueruloedich / ick
ben veruult na dat ic ontfinc van Epaphzodito/dat
van v gheſonden was in een roke des welruekents-
heyts/een anghenaem offerhande ende behaghelick
God. Eñ mijnen god die veruulle al v begheerte/na
sijn rijckdom met glorie/in Christo Jesu/God eñ
onsen vader sij glorie inder eewicheyt. Amen.

Groet alle heylich in Christo Jesu. Dye
broeders die met my sijn/groeten v/al
le heylighen groeten v / ende alder
meeste die vãt keysers huys sijn.

Die gracie ons Heeren Jesu
Christi met uwen gheest.

A M E N.

Hier na volcht die Epistel die Sinte
Paulus gheſonden heeft tot die
van Colossen.

Dat eerste Capittel.

Aulus ẽ apostel Jesu chri
sti/ wer die wille gods/ eñ
Timotheus die broeder
Den heyligẽ die tot Co
lossis sijn/ ende ghelouigẽ
broederẽ in Chusto Jesu
Gracie ũ v/ eñ vrede vã
God onse vader.

Wi danckẽ god eñ dẽ va
der ons herẽ Jesu Chusti
altijt vã v/ als wi bidde/ want wi gehoort hebbẽ v
geloef in Chusto Jesu/ eñ v liefte tot alle heyligẽ/
om dẽ hoep die v geset is in de hemelẽ. Mã welc ghi
eerst gehoort hadt/ wer twarachtige woort des Euã
gelijs/ twelc tot v gecomẽ is/ gelijckẽ allt oick in die
heele werelt is/ eñ vrucht brengt eñ wast/ als oec in
v/ vã dyẽ dach af/ dat ghi gehoort eñ bkent hebt die
gracie gods wer die waerhz/ ghelijc ghi oick geleert
hebt vã Epaphza onse lieue mede knecht/ welche is
een getrou dienaer Chusti Jesu voer v/ welck oick
ons opẽbaert heeft uwe liefte die indẽ geest is.

Waer õ/ oick wi/ vandẽ dach dat wijt gehoort had
dẽ/ wi niet op gehoudẽ en hebbẽ voer v te biddẽ/ eñ
te bgherẽ/ dz ghi vuult mocht worde (na) de kẽnisse
sijns wils in alle geestelike wijsheit eñ vñstãt/ op dat
ghi waerdelic wãdelt/ gode in allẽ bhaghẽde/ in alle
goede werck vruchtbrẽgende/ eñ wassende in de kẽ
nisse gods/ met alle starckheit gestarct sijnde/ nae die
macht sijnre claerheit/ tot alle vdrachticheit eñ lang
moedicheit met blijscap. ✣ danckẽde god eñ dẽ vaẽ
die ons waerdich ghemaect heeft totten erfdeel der
heyligher int licht.

Welche ons vloft heeft vã die macht der duyster
nissen/ eñ ouergecoert heeft int rijck des soens sijnẽ
liefdẽ/ wer welchẽ wy vlossinge hebbẽ/ vgiffenis d

sondē/welck is tweldt des onsienlichē Gods (eñ) dye eerste gheworē vā allē creaturē/want wer hem alle dinck gheschapen is/dat inde hemelen is/eñ dat inde aerde is/sienlicke eñ onsienlicke dinghē/oft sijn thronen/oft heerschapien/oft machtē/al sijnse wer hem/tot hem gheschapen/eñ hi is voer alle dinck/ende alle dinck blijft wer hem staen.

Eñ hi is thooft des lichaēs/des vgaderings/welcke ist beghinsel/de eerste gewren wten doden/op dat hi in allen dinghē heerschapie houdē sl. * wāttet (in hem) behaghet heeft/dat alle volheit in hem wonen soude/eñ dat alle dinck versoent soude werden/wer hem te vreden stellende/wer tbloet sijns cruys wer den selven (alle dinck) het sl dat inder aerdē/oft inde hemelen is.

Eñ v die voertijts verureemt waert/eñ vianden/na tverstāt in quade werckē nv heeft hi v nochtās versoent int lichaem sijns vleysches/wer den dot/op dat hi v stellē soude heylich eñ onbesculect/eñ onstrafelijck in sijn teghēwoerdicheit. Jst saeck anders dat ghi blijft in tgeloof gefundeert/eñ stantvastich/eñ niet bewegen en wort vandē hoep des Euangelijs/twelc ghi gehoort hebt/twelck ghepredict is bi alle creaturē die onder den hemel sijn/vā welc ic Paulus een dienaer gheworden ben.

Nu verblide ic mi van mijn tribulatiē voor v/eñ ic vervul tgeen datter ontbreet der passien Christi/in mijn vleysch/voer sijn lichaem/twelc is die vgadringhe. ✠ Welcr vgaderings ic een dienaer gheworde ben/na die schickinge Gods/die my gheghevē is (om) an v te vullen twoort Gods tverwrghent heit dat verholen geweest is/van de tijden af ende ghenachten. Wer nv ist openbaer geworden sinen heyligben/welcken God heeft bekent willen maken die rijckdom der glorien vā deser verholentheit

onō die heydēs/ welc Christus is/ in v hoep der glo-
rien/ welckē wi vcondighē/ straffende alle menschē
in leerende in alle wijsheyt/ op dat wi alle menschē
volmaect stellē soudē in Christo Jesu. ✣ waer toe
ic arbeyde oick stridēde na die werckinge des geens
die in my werct in cracht.

Dat. ij. Capittel.

VAnt ic wil dy ghi weet/ wattē sorchuon
dicheit ic heb voer v/ eñ voer de geen die
tot Laodicia sijn/ eñ alle die mijn aensicht
niet gesien en hebbē int vleysch/ op dat huer hertē
vtroost werdē/ onōwesen sijnde inō liefde/ eñ in al-
le rijcdom des volheyts des vstants/ in dye kennisse
des vōrgenheyt gods/ eñ des vaders/ eñ Christi Je
su. In welcke sijn alle schatten des wijsheits/ eñ we
tentheyts verwrghen.

Eñ dat segge ich/ op dat v niemant en wdziege in
hoocheit der woerdē/ wāt al wn ic dair niet naden
lichaem/ nochtans wn ich inden gheest by v/ verbli
ende eñ siende v ordinancie/ eñ die vasticheit uwes
geloofs tot Christum. Hier om/ ghelijc ghi angenō-
men hebt den here Jesum Christum/ also wandelt
in hem/ also dat ghi in hem sijt ghewortelt ende ghe
timmert/ eñ gheuestight wer tgheloof/ ghelijken ghi
gheleert sijt/ oueruloedich sijnde in dat/ met danc-
bacrheyt.

✣ Siet/ datter niemant en si die v wdzeghe doer
die philosophie/ eñ ydle verleydinghe/ na dye inset-
tinge der menschē/ na die elementē des werelts/ eñ
niet na Christum. ✣ Wāt in hē woent alle volheit
des godheyts lichamelijck/ eñ ghi sijt in hē vervult/
welcke thooft is van alle heerschapie ende mogent
heyt/ doer welcken ghij oock besneden sijt/ met dye
besnydenis die sonder handen gheschiet/ als ghi wt
ghetoghē hebt dlichaem des vleysches/ maer in die

beſnidenisse Chriſti/ tſamē met hem begrauē zynde
duert wepſel/ in welcke ghi oeck met hē tſamen op
gheſtaen zyt/ duert gheloof der werckinghe gods/
welck hē vandē wodē verwect heeft.

Eñ hi heeft v tſamē met hē leuendich gemaect/ als
ghi wot waert duer die ſondē/ eñ duer dye onbeſni-
dinghe uwes vleeſches/ met hem vergeuende v alle
ſonden. * wtghedaen hebbende thantſcrift dat te-
ghē ons was/ twelck ons teghē was duer ſcriftelike
inſettinghen/ eñ dat heeft hi aen deen ſide ghenomē
(eñ heeftet) aent cruys gheneſticht/ eñ heeft de heer-
ſcapien eñ machtē berooft ghetoont/ triumpheren-
de vā huer duer hē ſelven. *

Hier om/ niemāt en oordeel v in ſpys oft in dranck
oft een deel des vierdaechs/ oft niewe maents/ oft
D ſabbatē/ welcke zyn een ſchyn der toecomender din
ghē. Wer dlichaem Chriſti. Nyemant en verley v/
willende duer ootmoedicheit/ eñ geeſtelicheit der en
gelē/ intredē tgeen dz hi niet gheſien en heeft/ wand-
lende te ydeels/ opgheblaſen/ duer die wyſheit zyns
vleeſch/ eñ niet vaſt houdende dz hooft/ waer wt al
dat lichaem duer aenſettinge eñ bindoeginge/ opghe
recht eñ geneſticht/ op waſcht een waſdom gods.

Hier om iſt dat ghi geſtorue zyt met Chriſto/ vā de
elementē des werelts/ waer om dan onderſcept ghi
noch/ als der werelt leuende/ en riect niet/ en ſmaect
niet/ eñ en handelt niet/ dwelche alle zyn totter wot
in haer gebruyckinge/ na die gewdē eñ leringhē der
menſchē eñ deſe hebbē een redē des wyſheits in on
nutte geeſtelicheit eñ ootmoedicheit/ eñ niet om den
lichaem te ſparē/ niet in eeniger eerē/ tot vſadinghe
des vleeſchs. ¶ Dat.iij.capittel.✣

A Ldus iſt saec dz ghi met Chriſto vreſen zyt
ſo ſuect dat wuē is/ daer Chriſtus aen die
rechterhāt gods ſittende is/ ſmaect tgeen dz wuē is/

eñ niet dat opter aerdē/want ghi ghelooue zijt/eñ v leuē is vwrgē met Christo in god/so wanneer Christus gheopēbaert sal werdē/v leuē/dan sult ghi oec met hē opēbarē inder glozien. ✻

✠Hier om so wodet v ledē/die op aerdē zijn/gemeyn oncuysheit/onreynicheyt/lusten/quaē begeertē/eñ ghiericheit/welcke is eenen dienst der afgoden/om welker willen die tozen gods coemt op dye kinderē des ongheloofs/onder welckē ghi vooztijts ghewādelt hebt/doe ghi hier in leefde.

Mer legt ghi nv al dese af/toornicheit/onweerdicheyt/quaetheyt/blasphemie/scandelike woordē wt uwē mont. Eñ liecht niet teghen malcander/na dat ghi wt getoghē hebt/dē oudē mensch/met zijn werkē/eñ ghi een nieuwe mensch aengetoghē hebt/welc vernieuwet wort/totter kennisse gods/eñ beelde des gheens/die hē gheschapen heeft/waer gheen man eñ vrou en is/waer gheen Heydē en is eñ Jodē/besnidinghe eñ onbesnidinghe/een Barbarus/eñ Scyta/knecht eñ vue/mer Christus ist al/in allen. ✻ B

Aldus weest aengetogē als wtuercozē gods heyligē/eñ beminde ledē der bermhertichēydē/goedertierenheit/ootmoedicheit/sachtmoedicheit/vduldicheit/malcanderē vdragende/malcanderē toegeuen de/ist dat pemāt teghē den anderē een clacht heeft/gheliick die heer v toe ghegeuē heeft/also ghi mede. Eñ touē alle dese/so hebt die liefde dwelck is een bāt des volmaectheits. Eñ die vrede Christi vhuechghe hē in uwer hertē. Jn welcke ghi gheroepē zijt in een lichaem/eñ weest danckbaer. Dwoort Christi wone in v oueruloedelijck in alle wijsheit leerende eñ vermanende/malcanderē met psalmē eñ louē eñ geestelike liedekēs/in gracie/singhende gode in uwe hertē. C

✠Ende al wat ghi doet/in woorden ofte in werckē/doetet altemael in den naem des herē Jesu Christi.

Danckende god eñ den vader/eñ dat wer hẽ.

D Ghi vrouwẽ/weest onderdanich uwe mannẽ/alst behoort inden heer. Ghi mannẽ hebt lief uwe huysvrouwẽ/eñ en weest niet bitter teghẽ haer. Ghi kinderẽ weest v ouderẽ onderdanich in allẽ/wãt dat dẽ heer wel behaecht. Ghi vaders/en tercht v kinderen niet tot onwaerdicheit/op dat si niet cleynmoedich en worden. Ghi knechtẽ weest in allẽ gehoorsaem/dẽ genẽ/die herẽ zijn nadẽ vlees/niet schoonvoort oech dienende/als dẽ menschẽ behagende/mer met simpelheit des hertẽ dẽ heer vreesende. Eñ al wat ghi doet/dat doet vter hertẽ/als dẽ heer/eñ met dẽ menschẽ/wetende dat ghi vandẽ heer ontfanghẽ sult dat loen des erfs. ✶ Dient Christo dẽ heer. Voort/dye daer onghelijck doet/die sal zijn onghelijck draghen. Wãt daer en is gheen aensien vã ꝑsonẽ bi god.

Dat.iij.capittel.

H Ghi herẽ/bewijst v knechtẽ rechtuerdicheyt eñ ghelijcheit/wetende dat ghi oec een heer inde hemelẽ hebt. Sijt stadich int gebet/wakẽde daer in/met danckbaerheit/biddende te samẽ oec voor ons op dat god ons die woer des woorts opde/eñ dat wi sprekẽ moghẽ/die vbrigentheit Christi/om welcke ic oec gebondẽ bẽ/op dat ic dat openbarẽ soude/gelijcket vã node is dat ic spreec. Wandelt wijslic bi die vã buytẽ zijn/dẽ tijt waernemẽde. Laet alle uwe woort zijn in gracien/met soudt ghemenghet/op dat ghi weet hoe ghi een yeghelijck moet antwoorden.

B Hoe alle dinghẽ met mi staet/sal Tychicus v doen wetẽ/die lieue broeder eñ getrouwe dienaer eñ medeknecht indẽ heer/welc ic tot v ghesondẽ hebbe/hier om/op dat hi wetẽ mach hoe dattet met v is/eñ vertroostẽ uwe hertẽ tsamẽ met Onesimo dẽ ghetrouwẽ eñ lieuẽ broeder/welck wt v is/vã als sullẽ si v bedruydẽ hoe dattet hier staet.

Aristarchus mijn medegeuangē groetet v/eñ Mar C
cus die neue vāBarnabas/vā welckē ghi hebt ghe-
bodē ontfanghē. Jſt dz hi tot v coemt ſo ontfanct hē.
Eñ Jeſus die genoemt wort iuſtus/welcke wte be-
ſnidinge zijn deſe zijn alle mijn medewerkers tottet
rijc gods/die mi eē troost geweeſt hebbē. Epaphras
groet v/welc wt v is een knecht Chriſti Jeſu/altijt
neerſtelic arbeydende voor v/in gebinge/op dat ghi
ſtaet volmaect/eñ vuult in alle die wille gods wāt ic
geef hē getuych/dz hi grote neerſticheit voor v heeft
eñ voor dye tot Laodicea zijn/eñ dye te Hierapolim
zijn. Lucas de lieue medicijn meeſter groet v/eñ De
mas. Groet de broeders dye tot Laodicea zijn/ende D
Nymphā/eñ die vgaderinge die in haer huys is/eñ
als dē brief vā v gheleſen is/ſo doet dat ſi oec vā de
vgaderinge in Laodicea geleſen wert/eñ die gheen
die van Laodicea is/dat ghi dye mede leeſt. Eñ ſegt
Archippo/ſiet/dē dienſt/die ghi indē heer ontfanghē
hebt/dat ghi dye volbrengt. Mijn groet/met mijn
hant Pauli. Gedenct mijnder bandē/die gracie ons
heerē Jeſu Chriſti ſi met v Amen.

¶ Hier beghint dye eerſte Epiſtel die ſinte Paulus
gheſondē heeft tot die vā Theſſalonia.

¶ Dat eerſte capittel.

PAulus eñ Siluanus eñ Tymothe⁹ A
Den vgaderinge die tot Theſſalo-
nia is/in god onſen vaē eñ dē heere
Jeſu Chriſto. Gracie ſi v eñ vrede.
Wi dancken god altijt vā v allen/ B
uwer gehoochnis hebbende in onſe
gebedē/ſonder ophoudē uwer gedach
tich zijnde/om dwerc ws geloofs eñ arbeyts/eñ liefte/eñ volſtandicheits/des hoepē ons herē Jeſu Chri
ſti/voor god eñ onſe vaē/wetende broeders vā god

beminț/uwe vhielinghe/wāt ons Euangelie is tot
v geweest/niet alleen duer dwoort/mer oec in crach
te/eñ indē heplighē geest/eñ in veel volhedē/ghelijc
herwijs ghi weet hoedanich dat wi onē v gheweest
hebben om uwen wille.

C Eñ ghi zijt onse nauolgers ghewordē/eñ des herē
dat woort ontfangende/met veel tribulaci/met blij
schap des heplighē gheests. Also dat ghi een exempel
D zijt geweest alle den gheloueghē in Macewnien eñ
Achaien. Wāt vā v is woort des herē beket gewor-
dē/niet alleen in Macewnia eñ Achaya/mer oec in
alle plactsen is v geloue in god verbreyt geweest/al
so dattet ons niet vā node en is/yet te sprekē/wāt si
condighē vā v hoedanigē inganc wi tot v gehadt
hebbē/eñ hoe dat ghi wkeert zijt geweest tot god vā
den afgodē/op dat ghi dienē soudt dē leuendighē eñ
warachtighē god/eñ verwachtē soudt sinē soen vā
den hemelē Jesum/welcke hi vandē dodē verwect
heeft/welck ons vlost heeft vande toecomende toor
E A Unicheit. C Dat.ij.capittel.

Wāt ghi kēt self broeders onsen inganck
tot v/datse niet vdel gheweest en is/mer
dat wi ierst gheledē hebbende/eñ spitticheit aenghes
daen zijnde/ghelijckerwijs ghi weet/tot Philippen/
so hebben wi stoutelijc ghedaen in onsen god/om te
sprekē tot v dat Euangelie gods/in veel sorchuuldie
hedē. Wāt onse vmanninghe en is niet geweest wt be
droch/noch wt onreynicheit/noch met list/mer geli
kerwijs/wi vā god geproeft warē/op dat ons deuā
gelie bevolē worde. Also sprekē wi/niet als dē mens
schē behagende/mer gode/die onse hertē proeft.

Wāt wi nopt duert woort der flatteringhē vkeert
en hebbē/als ghi weet/noch duer oorsaec des gierig
heits/god is tgetuych/noch soekende gloire vā men
schē noch vā v/noch vā andere/na diē dat wi mocht

tē wesen v lastich als apostelē Christi/ mer wi hebbē B
liefliic geweest int middel vā v/ gelijckē als een voe-
ster hare kinderē opbrengt/ also ghenepcht zijnde tot
v/ hebbē wi wt der hertē begeert/ v mede te delē/ niet
alleen deuangelie gods/ mer oec ons selfs lielē/ daer
om dat ghi ons lief ghewordē zijt.

Wāt ghi ghedenct broeders/ ons arbeyts eñ sweets.
Wāt nacht eñ dach (warē wi) werckende/ daer om dz
wi nyemāt vā v lastich en souden wesen/ hebbē wi
Deuangelie gods bi v ghepredict/ want ghi zijt ghe-
tuyghē/ eñ god/ hoe heylichlijck eñ rechtuerdelijck/
eñ onschuldelijck wi bi v/ die daer gheloofden/ ver-
keert hebben/ ghelijckerwijs ghi weet/ hoe dat wi
tot een peghelijck van v/ als een vader tot zijn kin-
derē/ biddende v/ eñ vertroostende/ eñ betuyghende/
op dat ghi weerdelijck (voor) god wandelen soudt/
die v gheroepē heeft in zijn rijck eñ glorie.

Waer om wi oec god danckē/ sonder ophoudē/ dat C
als ghi vā ons ontfanghē hadt dwoort des gehoors
gods/ so hebt ghi dat ontfanghē niet alst dwoort der
menschē/ mer alst warachtich is/ dwoort gods/ dye
welcke werct in v/ die daer gheloost hebt. Wāt broe
ders/ ghi zijt nauolgers ghewordē/ der vgaderinghē
gods/ die welck in Judeen zijn/ in Christo Jesu/ wāt
ghi tselue ghedē hebt/ vā v eyghē maghē/ gelijckē
wi selner oec vandē Jodē/ welcke oec den heer Je-
sum ghedot hebben/ eñ dye prophetē/ also hebbē si
oec ons veruolcht/ eñ si en behaghē god niet/ eñ we- D
derstaen/ alle menschē verbiedende ons den heyde-
nē te sprecken/ waer duer dat si salich mochtē wordē/
op dat si huer sondē altijt veruullen/ eñ dye toornig-
heit is op huer ghecomē/ tot int eynde.

Mer wi broeders berooft zijnde vā v een wijl tijts
na taenlicht/ mer metter herten/ so hebben wi seer
neerstich ghepeest (om) v aenlicht te sien/ met groo

ter begheertē/waer om ic heb willen tot v comē/ic Paulus/eñ eens/eñ weder om/ende sathanas heeft ons weder gestaen/wāt wie is onse hope/oft blijscap/oft croone der gloriē-en zijt ghijt niet-in die teghen woordichz ons herē Jesu Christi/in zijn toecoemst-wāt ghi zijt onse gloire eñ blijscap.

¶ Dat.iij.capittel.

DAer om als wijt niet meer en verdroegē/ heeftet ons goet gedocht dat wi tot Athenen alleen ghelaten worden/ende wi hebben ghesonden Tymotheum onsen broeder eñ dienaer gods/ende helper van onse werck int Euangelie Christi/op dat hi v vestighen soude eñ v vermanen soude van v gheloue/op dat nyemant beroert en soude worden in dese tribulacie/want ghi wetet selue/dat wi daer toe gheset zijn/want als wi by v waren/soe voorseyden wi v dattet ghescien soude/ B dat wi tribulacie lijden souden/ghelijcken alst oeck ghebuert is/ende ghi wetet. Waer om/ick oeck niet langher verdraghende/hebbe ick(hem)ghesonden daer toe/op dat ich v gheloof kennen soude/op dat die tempteerder v niet tempterē en soude/eñ onsen arbeyt te vergheefs soude wesen.

C Wer nv als Tymotheus tot ons vā v gecomē was eñ ons vercondicht hadde v gheloue eñ liefte/eñ dat ghi altijt een goede ghehoochnisse vā ons hebt/begherende ons te sien/ghelijcker wijs als wi oeck v. Daer om broeders hebben wi vertroostinghe ontfanghē in v/in alle onse tribulacie/eñ noodzakticheit deer v gheloue. Want wi nv leuen/ist saeck dat ghi inden here staet. Wāt wat danck moghē wi god weder vā v/vā alle die blijscap daer wi mede verblijt zijn om v/int aenschijn ons gods-nacht eñ dach bouē matē biddende/op dat wi v aensicht sien moghē/eñ vervullē dat v gheloue ghebreect.

Eñ god selue eñ onse vader/eñ onsen heere Jesus D
Christus/moet onse wech schickē tot v. Eñ god ma
ke v vol eñ oueruloedich vā die liefte tot malande
rē/eñ tot allē/ghelijckē ons oec tot v/op dat hi v her
tē vesticht/onstraffelick in die heylicheit voor god/
eñ onse vader/in die toecoemst ons herē Jesu Chri
sti met alle zijn heylighen Amen.

CDat.iij.capittel.✣

ALdus/voort aen/broeders/biddē wi v eñ J
vmanē/duer dē heer Jesum gelijckerwijs
ghi vā ons ontfanghen hebt/hoe dat ghi wandelen
moet/eñ god behaghen/op dat ghi also wandelt eñ
oueruloediger zijt. Wāt ghi weet/wat ghelwdē wi v
ghegheuē hebbē/duer onsen here Jesum. Want dit
is die wille gods/v heylichmakinge/dat ghi ophout
vā gemeyn oncuysheit/eñ dat een yegelijc weet zijn B
vat te besittē/met heilichmakinge/eñ eere/niet met
lust des begeerlicheits/gelijckē als die heydenē/die
god niet ghekēt en hebbē/eñ dat niemāt en ouerual
le/noch en vōzucke sinē broeder in die hanteringhe.
Daer om/dat god een wzeker is vā alle dese/als wi
oec te vorē ghesept eñ ghetuycht hebbē. Wāt god en
heeft ons niet geroepē in onreynicheit/mer tot heyl
lichmakinghe. ✣ Daer om die dese dinghē vūnaet/
die en versmaet niet den mensche/mer god/welcke
oec sinē heylighē gheeft in ons ghegheuē heeft.

Eñ vā die broederlike liefte/en heb ic niet vā nōd C
dat ic scriue/wāt ghi selue vā god geleert zijt/op dat
ghi malanderē lief hebt/wāt ghi oec dat wet tot al
len broederē/die in heel Macedonien zijn. Eñ wi bid
dē v broeders/op dat ghi oueruloedigher zijt/eñ dat
ghi daer in neerstich zijt/dat ghi vzeedsaem zijt/eñ v
eyghē dinghē wet/eñ werct met v handen/als wi v
ghelwdē hebbē/op dat ghi v eerlikē ijedt/teghen die
vā buytē zijn/eñ ghi gheens dincks en begeert.

Voort so wil ic dat ghi weet broeders/vā die ghene die daer slapē/op dat ghi niet droeuich en zijt/ghelickē oec ander die gheen hoep en hebbē. Wāt ist dat wi gheloue/dat Jesus ghestoruē is/eñ vresen is/also sal oec god die gheen/die gheslapē hebbē/duer Jesum met hē brenghē/wāt dat seggē wi v/int woort des herē/dat wi die daer leuē/eñ ouerbliuē/inde toecomst des heerē/gheenlins huer voor comē en sullē die daer gheslapē hebbē/wāt die heer selue in een ghewdt eñ stemme des archangels/eñ met die blasuyn gods/vandē hemel comen sal/eñ die wooden in Christo sullen erst verrisen/daer na wi/welcke die leuen. Dye ouer bliuen/sullen met huer ghenomen woordē inde wolckē/den here te ghemoet/inde lucht/eñ also sullen wi altijt mettē heer wesen. Alous vertroost malcanderē in dese woordē. ✶

Dat.v.capittel.

Voort/vā die tijdē eñ punctē der tidē/broeders en behoefdi niet/dz wi v scriuē/wāt ghi selue wel weet/dat die dach des herē also comē sal/als een diefinō nacht. Als ti segghē sullē(het is) vredē/eñ al sonō sorge/dā sal huer ouercomē een haestelijcke wot/gelijck die pijne eenō vrouwē die daer swanger is/eñ si sullē niet ontuien. Mer ghi broeders/en zijt niet in duysternissen/op dat v dien dach als een dief benangt. ✢ Ghi zijt alle kinderen des lichts/ende kinderen des daechs/wi en zijn niet des nachts/noch des duysternissen.

Daer om laet ons niet slapen/ghelückē oec ander/mer laet ons waeckē eñ sober zijn/wāt die daer slapen/die slapen inden nacht/eñ die dronken zijn/die zijn snachts dronken. Mer wi die vandē dach zijn/laet ons sober wesen/aengedaen zijnde het pantser des gheloofs/eñ des liefts/ende voor een helm/dien hoep des salicheits/want god en heeft ons niet ghes-

stelt tot toornichept/mer om dat wi salicheit bereet ghen souden/doer onsen heer Jesum Christum/dye voor ons ghestoruen is/op dat oft wi waken/oft slapen/te samen met hem leuen moghē. Daer om vertroost malcanderen/ende stichticht dye een den anderen/ghelycken ghi oeck doet. ✶

Eñ wi biddē v broeders/op dat ghi huer kēt die on der v arbeydē/eñ v ouerste zijn indē here/eñ v vmanen/op dat ghi huer hebt oueruloedelycker in liefden om huer werck/eñ hebt vrede met huer.

✠ Eñ wi biddē v broeders/straft die onghesciche/vertroost die cleynmoedighe/ontfanct die cranche/weest verdragende tot alle(menschē)Siet/dat niemant quaet voor quaet yemāt en gheef/mer volcht altijt dat goet is/ende tot malcanderē/ende tot alle (menschē)zijt altijt vrolick. Bidt sonder ophouden/danct in allen dinghen/want dat is die wille gods/doer Christū Jesum bi v allen.

Een doet die geest niet wt/en versmaet die prophecien niet/proeft alle dinck/hout dat goet is. Wacht v vā alle quade schijn/eñ god des vredes selue/moet v gheheel heylich makē/op dat v pure geest/eñ siele/ende lichaem/behoudē moet worde/also dat ghi in gheen dinck beschuldicht en moecht werdē/in die toecomst ons herē Jesu Christi. ✶

Hi is ghetrou/dye v gheroepē heeft/diet oeck doen sal broeders/bidt voor ons. Groetet alle dye broeders met een heylighe cusse. Ic besweer v doer den heer/dat desen brief gheleesen worde alle den heylighen broederen. Die gracie ons herē Jesu Christi/si met v Amē.

¶ Hier na volcht dander Brief/dye sinte Paulus gheschreuen heeft/tot die vā Tessalonia.

¶ Dat ierste capittel.

Paulus eñ Siluanus ende Tymotheus.

Den vergaderinge/dye tot Tessalonia is/in god onsen vader eñ den heere Jesu Christo.

Gracie ū v eñ vrede/vā god onsen vaō eñ dē here Jesu Christo.

Wi whorē god te danckē altijt vā v/broeders/alst recht is/wāt uwe gelouē vermeert wort/eñ v alō liefte oueruloedich wort onō malcanō/alsō dat wi selue vā v glorierē/in die vgadringē gods/vā v vduldichz eñ gelouc/eñ in al uwe vuolginge eñ tribulacie/die ghi vdraecht in een exempel des rechtuerdigē oordeel gods/daer om dz ghi waerdich ghehoudē wort trijcke gods/voor welcke ghi oec lijdt/ist nochtās bi god recht/lijdē wedē te genē die v quellē. Eñ v die gequelt wort vlijch tenis met ons/inō openbaringē des herē Jesu vādē hemel/met die engelē zijns mogentheits/in die flamme des viers/twelcke wraech doen sal/dē ghenē/dye god niet gekēt en hebbē/eñ nz gehoorsaem en zijn/dē Euangelie ons herē Jesu Christi/welcke geldē sullē pijn/dz eewige vdoemenis vāt aenschijn des herē/eñ vā de glorie zijns stercheits/als hi comē sal/op dz hi geglorificeert mach worde/in zijn heiligē/eñ wonderlic mach worde in alle gelouigē/wāt ghi gelooft hebt onse getuychnis/tot v in dē dach/waer toe dz wi oec altijt voor v biddē/op dz onse god/v waerdich houdē mach/dese roepinge/eñ dz hi vuulle al dē wille zijns goetheits/eñ werck des gelooks in macht/op dz die naem ons herē Jesu Chēi geclarificeert mach worde in v/eñ ghi in hē/na die gracie ons gods/eñ des herē Jesu Christi. ✠Dat.ij.capittel.✠

Ende wi biddē v broeders/duer die toecō
mest ons herē Jesu Christi/eñ onle vlame
linghe in hē/op dat ghi niet haestelic bewe
ghē en wort vā v vstant/noch vstoort en wort/noch
duer dē geest/noch duert woort/noch duer een briet
als vā ons gesondē/als oft dē dach des herē aenston
de. Nyemāt en verley v in enighe manierē/wāt die
heer en sal niet toecomē/tē ī saech/datter ierst eenē
afual comē/eñ dat die mensche des sondts gheopēn
baert wort/dye soen des vderuings/die daer is een
teghē partier/eñ wort vheuē/teghē al tgeen dat god
oft gods dienst ghenoemt wort/also dat hi sitte indē
tempel gods/als oft hi god waer.

En gedenct ghi niet/dat/wen ic noch bi v was/ic v
dit seyde/eñ nv wattet ophout/weet ghi op dat hi
geopēnbaert wort in zijn tijt/wāt hi nv wert vwe
gentheit des wolheits/alleen afterhoudt hi dit nv/
tot dat (hi) vāt middel wech ghenomē wert/eñ dā sal
geopēnbaert wordē die wose/welcke die heer Jesus
sal vdwen/mettē geest zijns monts/eñ sal te niet ma
kē/duer die claerheit zijns toecomst. * Hē/wiens
toecomst/is na die werckinghe vā sathanas/met al
le macht eñ teekenē/eñ valsche wonderlicheydē/eñ
met alle bedruechlicheiden des onrechtuerdicheits/
indē ghenē die vergaen/daer om datse die liefte des
warachticheits niet ontfanghē en hebben/daer tot
dat ī salich soudē wordē. Eñ daer om/sal god huer
seyndē een werckinghe der dwalinghē/dat ī de lo
ghē ghelouē/op dat ī alle ghecoordeelt wordē/die de
waerheit niet ghelooft en hebbē/mer ī hebbē ghe
consenteert der onrechticheit.

Wer wi behorē god te danchē/altijt vā v broeders
vandē heer bemint/dat v god vtuercorē heeft vā te
ghinsel tot salicheit duer die heylichmakinghe des
geests/eñ gheloof des warachticheits/tot welckē hi

v gheroepē heeft/duer ons Euangelie/tot een ver-
crijnghe des glorijs/ons heerē Jesu Christi.
✠ Voorts broeders/staet/hout die insettinge/die ghi
gheleert hebt/het sī duer dwoort/oft duer onse brief.
Eñ die selue onse heer Jesus Christus/eñ god/eñ on-
se vāder die ons liefgehadt heeft/eñ eewige troost ge-
geuē heeft/eñ goede hope/duer gracie/die moet uwe
hertē vtroostē/eñ v vestighē in alle werckē eñ woor-
den.

Dat.iij.capittel.

Voort an/broeders/bidt voor ons/op dat
het woort gods lopē mach/eñ gheglorifi-
ceert woort.gelijckēt oec bi v/eñ op dat wi vlost mo-
ghē worde vandē onghelsickē eñ vkeerdē menschē.
Wāt alle man en heeftet gheloue niet/mer dye heer
is ghetrou/dye v vestighē sal/eñ bewarē vā quaet.
Eñ wi hebbē betrout broeders duer dē heere vā v/
dat ghi oec doet/eñ doen sult/tgheen dat wi ghebodē
hebbē. Voort/die heer moet uwe hertē stuerē/in die
liefte gods/eñ tot die verwachtinghe Christi. ✠
✠ Eñ wi gebiedē v broeders/duer dē naem ons hee
rē Jesu Christi/dat ghi v ontrect vā alle broedēr/die
onghelsickelic wandelt/eñ niet na die insettinge/die
sī vā ons ontfanghē hebbē. Wāt ghi selue weet/hoe
datmē ons moet nauolghē/wāt wi ons niet onghes-
sickelijc onder v gedraghē hebbē/noch te vergeefs
vbroot vā niemāt gheten en hebbē/mer met arbeyt
eñ moedicheit nacht eñ dach werckende/daer om/
op dat wi niemāt vā v beswarē en souden. Niet oft
wi geen macht gehadt en hebbē/mer op dat wi ons
selue v tot een exempel soudē settē/om ons na te vol
ghē. Wāt doen wi bi v warē gebodē wi v dit/ist saet
datter yemāt nzwerckē en wil/dz die nz etē en soudē.
Wāt wi hebbē gehoort/dat sommige ongesickelic
onder v wandelende zijn/geen werc wendē/mer curi
oselic leuende. Eñ dē genē die alduisdanich zijn/ghes-

biedē wi/eñ biddē wi wer onsen here Jesum Chris
stum/op dat si met rust werckende/huer selfs broot
eten. Eñ ghi broeders/en wilt niet vermoyet wor
den/in goet te wen. *

Eñ ist saeck dat yemant onse woort niet ghehoor
saem en is/dien beteyckent ons/wer een brief/eñ en
hebt met met hē te wen/op dat hi beschaemt worde.
Eñ en hout hē niet als een viant/mer vermaent hē
als een broeder.

Eñ dye here des vredes selue/gheue v dē eewighē
vrede in alle plaetsen. Die here si met v allen. Mijn
groet met Paulus hant/dwelck in alle brief dat
teekē is/screue ic aldus. Die gracie ons herē
Jesu Christi/si met v allen Amen.

Hier beghint dye eerste Epistel die sinte Paulus
ghelonden heeft tot sinen lieuen discī
pel Tymotheus.

Dat eerste capittel.

Paulus een apostel Jesu Christi/na A
dvreel gods ons salichmakers/eñ
Jesu Christi/welcke onse hope is.
Tymotheo den vermindē soen int
gheloof. Gracie eñ vermhertichеit
eñ vrede/vā god den vader/eñ Jesu
Christo onsen heer.

Gelijckerwijs ic v gebedē hebbe/op dy ghi tot Ephe
sien bliuē soudt/we ic in Macedonie reyse. Op dat
ghi dē sommighē vcondichde/dat si gheen ander lee
ringhe en volghē/eñ met en achtē op fabulē/eñ ghe
slacht rekeninghē/die sonder eynde zijn/welck meer
vraghē aenbrenghē/dan stichticheit gods/welck int B
gheloof is. ✣ Want/teynde des ghebots is de liefte/
wt een reyn hert/eñ goede conscientie eñ onveynst
gheloof. Vā welcke wanter sommige af ghedwaelt

zijn/so hebben sij(hē)ghenepcht tot ydele clappagye/
willende leeraers zijn des wets niet verstaende dat
sij spzekē/noch vant gheen dat sij bewisen.

Eñ wi wetē dat dye wet goet is/ist saeck dat haer
yemant wettelijck ghebruyct/dat wetende/dat den
rechtuerdighē gheen wet gheset en is/mer den on-
rechtuerdighē/eñ onghehoorsamē/den ongoduruch
tighē eñ sondarē/onheylighē eñ onreynē/vadermoz
ders eñ moedermorders/wotslaghers/oncupschers
twgghers/den mensch/dieuen/loghenarē/meyneді-
ghen/ende watter anders is/twelck der goeder lee-
ringhe teghen is/na den Euangelie des glozie/des
salighē gods/twelck mi betrout is.

¶ Eñ ic danck(hē)die mi sterc gemaect heeft in Chri
sto Jesu onsen here. * wāt hi mi vooz trou gehou
den heeft settende indē dienst/dye ierst een blasphe-
meerder was/eñ veruolgher eñ een gheweldighe/
mer ic heb gods bermhertichept vercreghē/wāt ic
onwetende ghedaen heb/doer ongheloof. Eñ die gra
cie ons herē heeft seer ouer gheuloept/mettet ghe-
loof/eñ liefte/twelcke is in Chysto Jesu.

* Tis een ghetrou woozt eñ waerdich met alle ma
nierē te ontfanghē/wāt Chystus Jesus in dese we
¶ relt gecomē is/op dat hi die sondarē salich soude ma
kē/welcker ic die ierste bē/mer daer om heb ic berm
hertichept vercreghen/op dat Jesus Chystus in mi
ierst tonē soude/al zijn lydtsaemheit tot een exempel
der ghenē/die in hē gheloue soudē/tottet eewighe le
uen. Eñ den coninck des eewicheits/den onsterffe-
liken/onsienliken alleen god/sij eer/glozie vā eewic-
hept tot eewichept Amen. *

Dit gebot beueel ic v/soen Thimothee/na de pphe
cie/die vā v vooigegaen zijn/op dz ghi daer in strijdt
eenē goedē strijt/tgeloof hebbēde eñ een goede con-
scientie/welcke sommige vā huer gestotē hebbēde/

int gheloof ghedwaelt hebben/van welck ghetal is Hymeneus/eñ Alexander/welckē ic dē sathan ouergheleuert heb/op dat sī leerē niet te blaſphemerē.

¶ Dat.ij.capittel.

ALdus vermaen ic/op dat voor alle dinghē ghesciē verbiddinghē/biddinghe/eñ sine kinghē/danckbaerheydē/voor allen menschen/voor coninghē/eñ alle die in hoocheit gheſtelt zijn/op dat wi een lieflic eñ ruſtich leuen leydē moghē/met alle godurucht icheit eñ eerlicheit/wāt dz is goet eñ aen genaem voor god onſen ſalichmaker/welcke wil alle menſchē ſalich te werden/eñ tot dye kennisse des waerheits te comē/wāt daer is een god/eñ een middelaer(tusschē god eñ dē menſche/de menſch Thesus Jeſus/welck hē ſelue ghegheuē heeft(tot een verloſſinghe voor allē/wiēs ghetuychnis op zijn tijt vaſt ghemaect is/in welcker ic gheſet bē een vcondiger eñ apoſtel. Ic ſeg die waerheit/ic een lieghe niet een leeraer der heydēnē/int gheloue eñ waerheit.

Aldus ſo wil ic dz die mannē biddē in alle plaetſen/op burende ſuuer handē/ſonō toozmicheit eñ twiſtinghe. Des gelijck oec/die vrouwē in eerlike cledinge met ſcamelheit eñ matichеit/haer ſelue vercierende niet in ghebzeydē hare/oft gout/oft peerlē/oft coſtelike cledinge/mer dat die vrouwē betaemt/die godes dienſt opēnbaer belidē duer goede werckē. Die vrouwe leere in ſtilheit/met alle onderdanicheit/eñ ic en laet niet toe/dat een vrouwe leert/noch dat ſi macht hebbē ſoude in die manne/mer in ſtilheyt te weſen. Wāt Adā is ierſt ghemaect/daer na Eua/eñ Adā en is niet verleyt gheweeſt/mer die vrou is vleyt duer ouertredinghe/mer ſi ſal behoudē werdē duer kinderē voort te brenghē/ſi dat ſi blijft int gheloof/eñ liefte/eñ heylichmakinghe/met ſoberheyt.

¶ Dat.iij.capittel.

T Is een getrou woort/ ist dat pemant een bisdom begeert/die begeert een goet werc Aldus soe moet een bischop onstraffelick wesen/ eens wijfs man/sober/manierlic/wijs/reyn gastlieflick/bequaem ō te leerē/geen wijnsuper/geen smijter/mer stichtich/geen kyuer/niet ghierich/dye sijn huys wel regeert/die kinderē heeft in onderdanicheit met alle eerbaerheit. Eñ ist saeck dat pemāt sijn huys niet regerē en can/hoe sal hi die die bgadinge gods bsorghē? Niet nieuw int gelooft/ op dat hi doer opgeblasenheyt niet en valt int oordeel des duuels/ eñ hi moet oick een goet getuychnis hebben van die van buten sijn/op dat hi niet en valt in dye schande eñ strick des duuels.

Des gelijcs die diaconē (moetē sijn) reyn/niet van twee tongē/niet gelcict tot veel wijns/nz gierich na scandelike winsel/houdēde dē dienst des gelooks met een puere cōsciēcie/ eñ laet dese ierst bzoeft worde eñ laet si dā also dienē/geen sonde hebbēde.

Des selue gelijc die vzouwē (moetē sijn) reyn/niet achterclapēde/sober/getrou in allē dinghē. Die diaconē wesen eens wijfs mannē/die huer kinderē wel regeerē/eñ huer huysgesin/wāt die wel dienē/die bcrighen haer seluē een goede graet/eñ veel vzijheits int gelooft/twelc is in Chisto Jesu.

Dit schriue ic v soen Timothee/hopēde dattet gheschiē sal/dat ic geringe tot v comē sal. Eñ ist dat ick vtoeue/op dat ghi wetē moecht/hoe datmē int huys gods vkeerē moet/twelc is de bgaderinghe des leuēdē Gods/een colūne eñ vastichz des waerheyts. Eñ sonō twijfel/tis een grote vzorgētheit des godsruchticheits/twelc is geopēbaert int vleysch/gherechtuaerdicht indē geest/dē engelē gesien/dē heydenē is hi gepredict/inde werelt is hi gelooft/eñ is ontfangē in glorie.

Dat. iij. Capittel

Ende de geest sept openbaer/dat inden laetsten tijden/sullen sommighe van tgheloof gaen/ A
aenhangende den verleydenden geesten/ een leering der duvelen/ die der veynsticheit loghen spreken/ een vermette conscientie hebbende/ verbiedende te huwen/ verbieden af te houwen van spysen/ welcke god geschapen heeft den ghelouigen om met danckbaerheit te ontfanghen/ een den ghenen die de waerheit tkent hebben/ wat alle creatuer gods goet is/ een niet en is te verwerpen/ dat met danckbaerhept ontfangen wert/ wat het woort geheylicht wer twoort gods een tgebet. Ist dat ghi dit den broeders vmaent/ soe sult ghi een goede dienaer Jesu Christi wesen/ opgenoedet inde woorden des ghelooks/ ende goede leerings/ welck ghi tot hier toe noch gevolcht hebt. Voert ongeestelijke een oude wijfsche fabulen schout. B

Mer oefent v selue vander tot godtdienstachticheyt wat die lichamelike oefeninge is tot weynich profijtich/ mer die godtdienstichz is tot alle dinc profijtich/ hebbende die beloftenisse des tegenwoordigen een toecomende leves. Dis een getrou woort/ een alle ontfanckelijchz waerdich/ wat daer o arbeydē wi/ een werden verspot/ want wy een vaste hoep hebben inde leuende god/ welcke is een salichmaker aller mensen/ alvermeest der gelouigen. Gebiet een leert dit/ niemat en vsmade v iongheyt/ mer weest een exemplaer o gheloufgen/ int woert/ int vbeeren/ inde liefte/ int geloof/ in puerheit C

Weest naerstich int lesen vmaninge leringe/ tot dat ic come. En vgeet niet die gaue dye in v is/ welck v wer prophecie gegeven is/ met die oplegginge o handen des priesters. Denct dit/ weest hier (naerstich) in/ op dat uwe voortganc alle (mensen) openbaer si. Den merct v selue een die leeringhe/ een weest hier volherdich in/ wat ist dat ghi dit doet/ so sult ghi v selue salichlich maken/ een den ghenen die v hoozen. D

¶ Dat.v.Capittel.

Ex wrijft dē oudē niet/mer vmaent(hē)ge lijc als dē vaē/ dē iongherē als broeders/ dē oude brouwē/als moeders.dē ionghen/ als susters met alle cuysheyt. Eert de weduwē dat rechte weduwē sijn/mer ist dat de weduwe kinderē oft neuē heeft/ leerē erst haer eyghen huys regerē/ eñ dē ouderē weer dijs gelijc wē/wāt dat is ontfanc kelic voer god. Voort/die warachtich weduwe is/ eñ vlatē/die hoept in god/ die blijft volherdich in te dinghē/eñ smekingē/nacht eñ dach. Mer die in wel lusten is/die is leuēde doot. Eñ gebiet haer dit/ dat si onstraffelic sijn. Eñ ist dat yemāt haer/eñ bysondē harē huysgenotē niet en voersiet/ die heeftet geloof vlaect/eñ is argher dan een ongheloughe.

Laet geen weduwe wtkiesen min dā tsestich iarē die eens mans wijf geweest heeft/die getuychnis he uet in goede werckē/ ist dat si kinderē opgeuoedt he uet/ist dat si gaern geherbergt heeft/ ist dat si ō heylighē voetē gewasschē heeft/ist dat si dē vdruckē ghedient heeft/ist dat si in alle goede werckē stadich geweest heeft. Voort/ schuwet te ionge weduwē/wāt als si weelich werdē in Cristo/so willē si huwē/hebbē vbemens: wāt si teerst gheloof verset hebbē/ eñ oick ledich leerē si tsamē die huysen ommegaen. Eñ niet alleen ledich/mer oick clapachtich/eñ curioes/sprekende dat niet en behoort.

Aldus wil ic/dat die ionghe huwē/kinderē baren/ moeders des huysgelins wesen/geen oerlaech dē tegher party geuē/dat hi een saec soudē hebbē om te vmaledijē/wātter sommige omgekeert sijn nadē Sathanas. Ist dat eenich ghelouige weduwē heeft/ tsorghen huer/op dat dye vergaderinge niet belast en wort/ op dattet den ghenen dye warachtich weduwen sijn/ghenoech mach sijn.

Die ouderen die wel regeren/dye laet dubbelde eer waerdich gehoudē worde. Alömeest dē genē die arbeydē int woort/eñ leeringe. Wāt die scriftuer seyt. Dē osse die dat corē wttreedt/en suldi dē mont niet toe bindē. Eñ die wercker/is sijn loon waert. Tegē dē oudē en laet nz toe enige beschuldinge/dā onō twee oft drie getuygē. Die dair sondighē/die strafft voer allen/op dat die anō oick vrees hebbē. Deu. 25. a D

Ic betuyge voer god eñ dē heere Jesu Christo/eñ sijn wtuercorē enghelē/op dat ghi dit onōhout sonō lichtuaerdich oerdeel/niet wēde wt toeneygentheit. En legt niemāt lichtelic te handē op/noch en weest niet gemeen den vreemdē sondē. Hout v seluē reyn en drinct voert an geen water/mer beseicht weynich wijns om v maech willē/ende (dat ghi hebt) dicwil cranckeydē. Sommighер menschē sonden sijn te voer opēbaer/voer comēde tottet oerdel/eñ dē sommigē volghē si na. Des gelijc oick die goede werckē sijn te voer opēbaer/eñ die haer anders hebbē/die en moghē niet vorighē worde. ¶ Dat. vi. Cap.

ALle die onō tredwanc knechtē sijn/die achten haer heeren alle eere werdich te sine/op dat die naem des heerē eñ leeringhe nz geblaspheimeert en worde. Eñ die gelouige herē hebbē/en versmadense niet/wantet broeders sijn/mer laet sise te meer dienē/wātet gelouige sijn eñ bemindē/eñ des weldaets deelachtich sijn. A

Leert eñ vmaent dit. Jst dat yemāt anders leert/eñ niet aen en valt dē goedē woordē ons herē Jesu Christi/eñ de leeringe die nade godtdienstichz is. dese is opgeblasen niet wetende/mer rasende in vragen/eñ stridē bā woordē/wt welckē hatichеit coemt/hisinge/qualic sprekingē/quaet vmoedē/vlozen disputacien der menschē/bā bosen vstandē/eñ welckē die waerheyt ontnomē is/welcke proffijt rekenen voer

goddienstlicheit. Wyer het is eē groot profijt/ goddiē
stlicheit/met een hert twelc mettet sijn te vreden is.
Wāt wi hebbē niet inde werelt gebracht/this claer/
dat wi dair niet wt voeren en moghen.

Wyer hebbende voetsel/eñ vrcselen/so laet ons ghe
noeghē met vrsen. Wāt die rijc worde willē/die val-
len in temptacien/eñ indē strick des duuels/eñ veel
onnutte eñ quade begeerlicheydē/welcke dē mensch
verdrenckē/in vᵒruninghe/eñ vᵒdemenisse/wāt die
wortel van alle quaet (is) begheerlicheyt/ dwelcke
alsse sommighe begherē/ hebbē si vant gheloof ghe-
dwaelt/ eñ hebbē haer selue gemengt in veel droef-
nissen. Wyer ghi o mensch Gods/schouwet vrse/ende
volcht die rechtuerdicheit/godvruchticheit/tgeloef/
die liefde/verduldicheit/sachtmoedicheit/strijdt een
goede strijt des geloefs/ontfanctet eewige leuen/tot
welcke ghi oick gheroepē sijt/eñ hebt vredē een goe
de belidinge voer veel getuyghen.

Ic gebiede v voer god diet al leuēdich maect/ende
Jesu Christo/die onō Pōcio Pilato betuycht heeft
een goede beldinghe/ op dat ghi tgewt houdt/onbe-
ulect/onstraffelick/ tot dye opēbaringe ons heeren
Jesu Christi/welcken hi op sijn tiden tonen sal/ hy
(is) salich/eñ alleen een prince/eñ comne/der ghenē
die regneren/eñ heere der ghenen die heerschpapie
hebbē/welcke alleen onsterffelicheit heeft/wonēde
(int) licht dair niemāt toegaē en mach/ welke geen
mensch gheslen en heeft/noch slen en mach/welcke
si eer eñ eewige macht. Amen.

D Den rijcken in dese tegēwoordighe werelt/gebiet
dat si niet hoochmoedich en sijn/ noch hoep en settē
inde onsekere rijchdom/mer op dē leuendigen God/
die ons alle dinch rijkelic gheeft om wel te ghebru-
ken/dat si goet doen/op dat si rijck worden in goede
werckē/lichtelick medē deylende/gaerne ghemeens

scap makēde/hemelēde haer seluē een goet fundamēt totte toecomēde(tijt)op dat sy verighē tewighe leuē.

O Tymothee/bewaert(dat v is)tvuolē/schouwēde de vreemde nieuwe woerdē/eñ die twistē des valsch genoemde constē/welcke sommighe houdēde/vandē gheloue gevallen sijn. Gracie sy met v. Amen.

Hier beghint die ander Epistel/dye Sinte Paulus ghesonden heeft tot Tymotheum.

Dat eerste Capittel.

PAulus een apostel Jesu Christi/ voer die wille gods na de beloefteuis des leuēs/twelc in Christo Jesu is. Tymotheo den lieuen soen. Gracie eñ bermhertigheit eñ vrede van God den vader eñ Christi Jesu onse heere.

Ick danck minē God/welckē ic diene/vā minen (voer)ouderē/met reyner conscientie/dat ic sonder ophoudē vā v gehoechnis hebbe/in minē gebedē nacht eñ dach vlangende v te sien/uwe tranē gedenckēde/ op dat ic met blijscap vuult mach werdē/als ick vermaent ben/vāt ontueynst geloof dat in v is/twelc erst gewoent heeft in v grote moeder Eunica. Eñ ic weet certeyn dattet oick in v(is).

Waer om/dat ic v vmaen/dat ghi die gaue gods vweckt die in v is/wert oplegghē mijnre handē. Want God en heeft ons niet gegeuē een gheest des vreese/mer des machts/eñ liefts/eñ sobrēheyts. ✠ Daerom/en schaemt v niet vant ghetuychnis ons heerē/noch en schaemt v mijnre niet/ic dye gevanghē ben/mer werckt met den Euangelie nae de cracht gods/dye ons salich gemaect heeft/eñ geroepen heeft met

sijn heylighe roepinghe/ niet na onse wercken/ mer na sijn oplet/ eñ gracie/ welcke ons ghegeue is voer Christum Jesum voer die tijdē des werelts/ mer nu isse openbaer geworden doer dye openbaringhe ons heerē Jesu Christi/ die den doot te niet gedaen heeft ende tleue ghebracht heeft int licht/ eñ onuerganclic heit/ wert Euāgelie/ waer in ic gheset ben een predikaer eñ Apostel/ eñ leeraer der heydenē/ om welcke saecke ic oick dit leyde/ mer ic en scaems mi niet/ wāt ick weet ende ben des seker/ dat die gheen die ich ghelooft hebbe/ machtich is mijn pandt te bewaren/ tot dyen dach.

D Hebt een forme der goeder woerdē/ welcke ghi vā mi gehoort hebt/ mettet geloof/ eñ liefte/ welc is in Christo Jesu. * Bewaert dē goedē pandt voer dē heiligē geest/ die in ons woont. Dat weet ghi/ dat sī alle vā mi gheleert sijn die in Asia sijn (onō) welckē is Phyletus eñ Hermogenes. God gheef Onesipho rus huysgesīn termhertichеit/ wāt hi mi dickwil ver maect heeft/ eñ mijn kettinge en heeft hi niet gescaēt mer als hi te Rome was/ de heeft hi mi naerstelich gesocht eñ geuondē. God geue hē bermhertichеit te vindē/ bi dē heer in diē dach. Eñ in hoe veel dinghē hi mi tot Epheliē gedient heeft/ dat weet ghi beter.

Dat. ij. Capittel

A Ldus/ ghi mijn soen/ weest starch inde gracie/ welcke is voer Jesum Christum/ ende dat ghi van mi gehoort hebt voer veel getuyghen. Beueelt dit den trouwē menschen/ die bequaem sullen sijn/ dat sī ander mede leerē. Dair om arbeydt in lijdtsaemheyt/ als een goet ridder Jesu Christi. Niemāt die gode strijdt/ en onōwint hē der hantieringe des leuens/ op dat hi behagē mach den gheně die hē totte strijt vrozen heeft.

Ende ist dat yemant strijdt/ die en wozdt niet ghe

croont/tē ſi dat hi wettelich ſtrÿdē/die indē acker ar
bept/moet erſt vande vruchtē ontfanghē. Verſtaet
dat ic ſeg/die heer ſal v in allē dingē vſtant geuē.

Ghedenct dē here Jeſum Chriſtū vandē doodē v
reſen te ſine/wt dē ſaet vā Dauid/na mÿn Euāge
lie/in welc ic arbeyde totte bandē toe als eē miſdadi
ge. Mer twoort gods en is nz gebondē. Daer ō vdra
ge ic al/om die wtuercoē/op dat ſi oick ſalicheyt vā
crigē/welck is in Chriſto Jeſu/met ewige glorie.

Tis eē ſeker woort. Jſt ſaet dat wi mede geſtorē
ſÿn/ſo ſullē wi oick mede leuē/iſt dat wi mede vdra
gen/wi ſullē oick mede regnerē/ iſt dat wi vſakē/hi
ſal ons oick vſaken/ ſÿn wi ongelouich/hi blÿft ghe
trou/hi en mach hē ſelue niet vſaken. Vermaent dit
betupgēde voer God/ en wilt niet kÿuen met woor
den/want dat tot geenen dinghen oꝛbaer en is/dan
tot vkeeringe ō gheenē diet hozen.

Weeſt naerſtich v ſelue gepꝛoeft te tonē voer god
een wercker/welcs mē niet ſcamē en mach/te recht
tracte rēde twoert vs waerheits. Voert/laet varē
die ongodlike ydele woordē/wāt ſi vozderē tot meer
der ongoddeſtichz/eñ huer woert dat cruypt vooꝛt
als die cancker. Mā welcker getal is Hymeneus/eñ
Philetus/die(vā)de waerheit gedwaelt hebbē/ſeg
gēde dat dꝛ vrÿſenis thans geſchiet is/eñ hebbē ſom
migher geloof vkeert.

Nochtans tvaſte fundamēt gods/ſtaet dit tepkē
hebbēde Die heer kēt wie die ſine ſÿn/eñ wÿcke vā
ongerechtichz alle de ghene die aenroept dē naē des
heerē. Voert/in eē groot huys en ſÿn niet alleē gou
de eñ ſiluere vatē/mer oick houte eñ aerde/eñ ſom
mige ter eeren/eñ dandē tot oneere. Aldus/iſt ſaeck
dat yemāt hē ſelue hier af repnicht/die ſal een gehey
licht vat weſen/ter eere/tequaem tottē gebꝛuycdes
heren/tot alle goede werck bꝛeypt.

Wilt die vergheerlicheyden des ionchepts/ eñ volcht die rechtuaerdicheyt/ tgeloof/ hope/ liefte/ vrede/ met dē gheenē die den Heere aenroepen/ met een reyn herte. Voort/ so schouwet die sotte eñ ongheleerde vraghen/ wetende dat si stridē voortbrenghē. Mer een dienaer Gods/ en moet niet hijuen/ mer lieflic sijn teghen allen geneycht om te leeren/ den quaden met saftmoedichz verdragende/ leerende dē gheenē/ die daer teghē staen/ oft hoer God eens penitencie gaef/ om de waerheyt te kennen/ ende dat si weder om keeren vanden stricken des duuels/ gheuanghen sijnde van hē tot sine wil.

Dat. iij. Capittel.

Ende weet dit/ dat in die laetste daghē sullen periculose tijdē aenstaen. Want daer sullē mē sehen wesen/ hē seluen lief hebbende/ gierich hoechmoedich/ houaerdich/ qualic sprekende/ den ouderen ongehoorsaem/ ondanckaer/ boosch/ sonder kwesgenthept/ sonder vrede/ wschuldigers/ onmatich/ niet sachtmoedich verraders/ wedersprenich/ opgeblasen lief hebbers der wellusten meer dan God lief hebbende

Die hebben een ghedaēt des godtdienstichepts/ mer sijn cracht hebben si verlaect/ eñ scoudt alsoo danighē/ wāt wt dese sijnt/ die daer gaen tot die huysgesinnē/ eñ den vroukens die met sondē beladē sijn/ gheuanghē leydē de/ welcke doer menigerley begeerten gheleyt worde altijt leerende ende nimmermeer totter kennisse des waerheyts commende.

Eñ gelijc Jannes eñ Mābres wederstondē Moyse/ alsoe wederstaen dese oock die waerheyt/ menschen ghecorrumpeert int verstant/ verworpen tottē gheloue/ mer si en sullen niet meer vorderē/ want die onverstandichept van desen/ sal allen menschen/ openbaer worden ghelijkent oock van die ander gheweest is.

Mer ghi hebt mijn leeringe ghevolcht/ mijn instellinghe/ opset/ gheloef/ lanckmoedichz/ liefte/ verduldichept

vervolginghe/tribulacien/welcke mi ghebeert lijt tot Antiochia Iconien Lystris/welcke vuolginge ic verdraghē heb. Ende die Heer heeft mi wt allē vloss. Ende oech alle die geē die godvruchtich willē leuē in Christo Jesu/die sullē vuolginge lijdē. Voort/quade menschen ende vvtregers sullen vorderē tot een arger/als si tot dwalinghe brenghen/ende dwalen oech selue.

Wer blijft ghi volherdich int gheen dat ghi gheleert hebt/ende dat v betrout is/wetēde van wie dat ghi ge leert hebt/ende dat ghi vā kints/of die heylige scriftē ge wetē hebt/dwelcke mogē v geleert makē totter salich heyt/doert tgheloef twelck is in Christo Jesu. Alle schriftuer van God ingeblasen die is nut tot leeringe tot straffinghe/tot beteringhe/tot onderwijsinge/ welc is in die rechtuaerdicheyt op dat de menschē Gods geheel si tot alle goede werck gheleert.

¶ Dat. iij. Capittel.

ALdus betuych ick voor God/ende dē heere Jesu Christo/welcke leuende ende doodē oordelē sal ende doer sijn toecoemst ende rijck. Verchet woert/hout aen het si te tijde of tōtijde strafft/dreicht/vmaēt met alle saftmoedicheyt ende leeringe/wanter sal een tijt wesen/dat si goede leeringe niet vdragē en sullen/mer na hare begeerlicheydē/sullē si haer selue leeraers vgaderē/dese die(haer oozen kittelē/ende si sullen haer oozen vande waerheyt keerē ende tot fabulē sullen si keerē. Wer waect ghi in allē/volhert in tribulacien voldoetet werck des euangelists/doet uwē dienst volcomelijck/weelt sober.

Want ick worde nv geoffert/ende de tijt mijnre ontlostinghe staet aen. Ick heb een goede strijt gestredē/ick heb dē loep volēyndt/ick heb tgheloef gheioudē/voort aē/is mi op gelept die croen des rechtuaerdicheyts/welke mi die Heer gheuen sal/in dien dach/welc is een rechtuaerdich rechter/ende niet alleen mijn/mer oec alle dē

ghenen die sijn toecoemst lief hebben. Weest naerstich dat ghi gheringhe tot mi coemt.

Want Demas heeft mi verlaten/ende tegenwoerdige werelt aengehangē/en hi is ghereyst tot Tessalonicam/ Crescens in Galaciā/ Titus in Dalmaciā/ Lucas is met mi alleē. Marcū genomē hebbēde brengt hem tsamen met v/want hi is mi seer profitich totten dienst. Voort/ Tychicum heb ick tot Ephesum gesondē. Den mantelken die ick tot Troade gelatē heb/bi Carpum/ als ghi comē sult/so brengtse/en die boucken/en bisondere die parchamenten. Alexander die copersmit heeft mij veel quaets aengedaen/de Heere vergelde hē na sine werckē (voer welcken ghi v voet wacht/ want hi onsse woerden seer wederstaen heeft.

In mijn eerste verscherminge/en was niemant bi mi mer si hebben mi allegader ghelaten/en laettet hoer nz verweten worden ✠ mer de Heere heeft bi mi gheweest/ende heeft mi ghesterct/ op dat die prekinge wert mi vervult soude worden/en dat alle heydenen hoorden souden/en ick ben verlost gheweest van des leeus mōt en die Heere sal mi verlossen van alle quade werc/ en sal (mi) onderhouden tot sijnē hemelschen ryche/ wiē si glorie van eewichept tot eewichept Amen. ✱

Groet Priscam en Aquilam/ en Onesiphorus huys/ ghesin/ Erastus is te Corinthen ghebleuen. En Trophimum heb ick ghelaten tu Mileto cranc. Weest naerstich dat ghi voer die winter coemt. Eubulus groet v/ en Pudens en Linus en Claudia en alle die broeders Die Heere Jesus Christus si met uwen gheest. Gratie si met v. Amen.

Hier beghint die Epistel die S. Paulus ghesonden heeft tot Titum sijnen lieuen discipel.

Dat eerste Capittel.

Paulus een knecht gods/ēn Apostel Jesu Christi/ na tgeloef ō wtuercoē Gods ēn kēntisse des waerheyts/ welck is na die godtsalichēt/in die hoep des ewighē leuens/ twelck tbeloft heeft/die nz liegē en mach God/voer ewigē tijdē. Ēn heeft sijn woort openbaert gemaeckt op sijn tijt/doer die prekinge welcke mi toeuolen is na tbeuel Gods ons salichmakers.

Tyto/ mijn rechten soen/ na dē gemeenē gheloue. Gracie/ vrede van God den vader/ ende den Heere Jesu Christo onse salichmaker.

Om dese saec heb ic v in Creta gelatē/op dz ghi vberт datter gebreec is/ēn dz ghi in alle stedē ouerē schict gelijckē ic bi v geschict hadde/ist dat pemāt is onstraffelic/eens wijfs man gelouige kinderē hebbē de/ niet beruchte vā die sonde vā oncuysheyt oft nz onderdanich want een bisscop moet onberscildicht sijn/ als een wtdeylder Gods/nz houerdich/nz toernich/geē wijnsuchtergeē slager/ nz begerich na schādelike winsel/mer gaernherbergēde/ naerstich in goede dingē/sober/rechtuerdich heylich/reyn vā leuē/houdēde tgetrouwe woort/welcna die goede leeringe is/op dz hi oec machtich sij te vermanē/voer rechte leeringe/ēn dē wedseggers vbinnē.

Wātter veel ongehoorsame ēn ydelclappers ēn verleyders/sijn/aldermeest die gheē die wtē beesnidinghe sijnwelckē moetmē de mont stoppē/ die heele huysen verkeerē/leerēde dat nz en behoort/ō dē scandelikkē gewin. Een vā dese heeft gheseyt/ēn hi was/ haer eyghē prophect. Die vā Creta sijn altijt logēachtich/quade beesten/traghe buykē/dz getuychnis is waer. Om welke saec/lo straft hoer strengelic/ op dz sī recht sijn int ghe-

loeck/niet merckende op loerſche fabulen/ eñ geboden d menſchē/die dā de waerhz keerē. Dē reynē iſt al reyn. Eñ dē gnreynē eñ ongelouigē/is niet met allen reyn/ mer beſmet is haer vſtant eñ conſciencie. Sy bkndē dz ſi God kennē/mer met die werckē verſakē ſijt/ daer ſi ſijn veracht eñ ongeloeckelijck/ eñ tot alle goet wert on bequaem.

¶ Dat.ij. Capittel.

MEr ſpreeck ghi/ dz dē rechte leere toebehoort Den ouden/op dat ſi ſober ſijn/reyn/ wijs/ recht int geloef/ inde liefde/in vduldicheyt. Delgelijc die oude vrouwē/dz ſi int habijt ſijn/ twelck haer heylicheyt betaēt gheē beclaptiers/noch veel wijn ſuyrende/wel leerēde/op dat ſi wijſ heyt leerē/dē ionghē vrouwen dat ſi haer mannē lief hebbē/ eñ haer kinderen lief hebbē/op dz ſi wijs ſijn/ſober ſijn/reyn/bewaerſters des huys/goet/haren mannen onderdanich/ op dattet woert Gods niet geblaſphemeert en wert.

Des gheliic vmaent den iongelingē/dat ſi ſober ſijn/ bouē al/v ſelven geuende tot een exemplaer vā goede werckē/in leeringhe volmaechz/in treffelichz/trechte woert onſtraffelick/ op dat die gheen die daer teghen ſtrijt/beſchaēt worde/nz quaets hebbēde/ dat hi vā ōs ſeyt. Den knechtē vermaēt/dat ſi haer heerē onderdanich ſijn/haer in allē behaghē/ niet teghē ſprekēde niet ontſtelē/mer alle goede betrou toonēde/op dat ſi de leeringe gods ons ſalichmakers verciерē in allē dinghē.

✠ Wāt die gracie Gods eñ ōs ſalichmakers heeft ge opēbaert alle menſchē/ leerēde ons dz wi vlakēde alle boeſheyt/eñ werelſchē begherlicheydē/ ſoberlijc ende rechtuaerdelic/eñ goddienſtelic leuen ſoudē in deſe werelt/verwachtēde den heyligē hoep/ eñ toecoemſt des gloxie/vandē grootē God/eñ ons ſalichmakers Jeſu Thriſti/die hem ſelue voor ons gegeuē heeft/ op dz hi ons vollen ſoude vā alle ongerechticheyt/ eñ reynigē hem ſelven een aengenaem volck/ eñ nauolgher van

goeden'wercken. Segt eñ vermaent dit * eñ straft/ met alle ghebodt/niemant en verssmade v.

Dat. iij. Capittel.

VErmaent hoer dat si dē vorstē eñ machten onderdanich sijn/hoer gebodē gehoorsaē te sijne/dat si tot alle goede werck bereyt sijn/ dat si vā niemāt qualic en sprekē/dz si nz strijtachtich en sijn/mer minlic/alle sachtmoedicheyt betoonēde teghē alle menschē/want wi warē doertijts oec onverstandich/ongehoorsaē/dwalende/dienēde dē begeertē/ende menigerley wellustē/in quaetheyt eñ hatichept wandelende/malcanderen hatende.

✠ Maer na dat die goedertierēheyt/ eñ die mensch ons salichmakers Gods gheopēbaert heeft niet wt die wercken des rechtuaerdichepts die wi gedaē hebben/mer na sijn bermhertichept heeft hi ons salich gemaect/doert dat des wedergeboerte/eñ vernewings des heyligē geests/welckē hi overloedich wtghestort heeft in ons doer Jesum Christū onse salichmaker/op dat wi/gherechtuaerdicht doer sijn graci/erfgenamen souden werden na den hoep des eewighen leuens *

Een trou woert.

Van dese wil ic dz ghi hoer/vestich/ op dz die in god geloeft hebbē naerstich sijn dat si in goede werckē voorgaē/wāt dit is eerlic eñ profitich den menschen. Maer laet varē die sotte vragē/eñ geslacht rekeninge/ eñ twisinghen/eñ wet stridē/wāt si sijn onprofitich eñ ydel. Schuwet dē mensch die een ketter is/na die eerste eñ anderde vmaninge/wetēde dz hi vkeert is/die alsdā dinch is/eñ hi sondicht/doer hē selue voordelt sijnde.

Als ic tot v sendē sal Arteman ofte Tychicum/weest naerstich te comen tot mi/te Nicopolim/wāt ich hebbe gheslotē daer/mijn/winter te houdē/ Zenam dē wetgheleerde/eñ Apollo die gelevdet naerstelic/op dz haer niet en gebreect. Eñ laet oec die uwen met goede werc

ken leeren boergaē tot noottruktigē gebruyc/ op dat sy niet onuruchtbaer en sijn. Sy groetē v die met mi sijn allegaē. Groetet dē ghenē die ons lief hebbē int geloef. Die gracie Gods sy met v allen Amen.

Hier na volcht die Epistel die S. Paulus gesondē heeft tot Philemonem/ sijnen lieuen vrient.

Paulus die gebonden Christi Jesu ende Timothens de broeder. Philemoni den lieuen eñ onsen medewercker eñ Apian den lieuen suster/ eñ Archippo onse medestrijder/ eñ den vergaderinghe in sijn huys.

Gracie sy v/ eñ vrede van God onsen vader/ ende den Heere Jesu Christo.

Ic danc minē God/ altijt uwer gehoechnis hebbēde in mijn gebedē/ hoorēde v liefte ende gheloef twelc ghi hebt tot dē Heere Jesum/ eñ tot alle heyligen/ op dat die ghemeenschap uwes geloefs crachtich werdt in die kennisse van alle goet werck in Christo Jesu. Want wi hebben veel blijschap/ ende vertroestinghe in uwe liefte/ om dat die ledekens der heyligen doer v ghetrust hebben broeder.

Waer om/ al heb ic groote vertrouwē in Christo/ v te gebiedē datter toe behoort/ nochtās om die liefte/ so bid de ic liever aengesiē dat ghi sijt also als Paulus die oude. Eñ nv een gebondē Jesu Christi. Eñ ic bidde voer mijn soen welckē ic voort gebrocht heb in mijn bandē Onesimo/ voertijt v onprofitich/ mer nv/ v eñ mi seer profitich/ welckē ich weder om ghesondē heb. Eñ ontfanct ghi hē voor mijn ledekens/ welckē ich begheerde bi mi te houden/ op dat hi voer v mi dienen soude/ inde bandē des Euāgelijs/ mer sonder uwē raet en heb ich niet willē doen/ op dat v goet niet wesen en soude als

van bedwanc/mer goetwilliely.

Want daer om heeft hi bi auontuer ontweken tot eē
tijt toe/op dat ghi hem eewich weder om ontfanghen
sout/nv nz als een knecht/mer boer een knecht/een lie
ue bzoeder/bisonder mi/eñ hoe veel te meer v/ inden
vleysch/eñ indē heere. Daer om/ist dat ghi mi houdt
voer een medegesel/so ontfangt hē gelikē mi. Eñ ist dz
hi v pet ongelije gedaē heeft/of schuldich is/dz wijt mi
Ic Paulus hebt met mijn hāt geschreuē Ic salt betalē/ A
op dz ic v niet en segge/dat ghi oec v seluen mi daer en
bouē schuldich sijt/also bzoeē sal ic v ghebuyke inden
Heere. Verquickt mijn ledekens inden Heere.

Betrouwēde vā v gehoersaēheyt/heb ic v geschreuē
wetēde/dz ghi doē sult/oec meer dan ic segghe. Eñ bes
reyt mi oec een herberch/ wāt ic hoep/dz ic wer v gebe
dē v gegeuē sal wordē. Epaphras mijn medegenangē
in Chysto Jesu groetet v Marcus Aristarchus Des
mas Lucas/mijn hulpers groeten v.

Die gracie ons Heeren Jesu Chysti / si met uwen
gheest Amen.

Hier beghint die Epistel/die sinte Paulus ges
sondē heeft totten Hebreeuschen.

Dat. eerste Capittel. ✠

GOd hier voermaels menichfoude
lijck ende in menigerley manieren
sprekende den vaderen doer den
propheten/heeft ons in dese wter
ste daghen gesproken doer dē soen
den welcken hi ghelet heeft een
erfghenaē alre dinghen / doer den
welcken hi oec ghemaect heeft die
werelt/welcke nae dien hi is tschijnsel der glozien ende
dat wesentlijcke beelt sijns wesens/ eñ draghende alle
dinc metten woerde sijns mogentheyts doende die sus

neringe der sonden hi sidt aen die rechterhant des heer
lichepts inden hoochsten/gewozden allo veel te waer-
digher dan de enghelen/hoe veel verlicheplicker vooz
hoer den naem gheerft heeft.

B Wāt wien vanden Engelen heeft hi ooc gesept. Ghi
sijt mijn soen. Ic heb v huyden voortgebzacht? eñ we Psal.2
der om ic sal hē een vader wesen/eñ die sal mi een soen Psal.88.
wesen. Eñ wed om/wen hi in leyde sinē eerstē gebzen Psal.96.
indē/ om loop der eerdē/ spzeect hi. Eñ alle engelē gods Psal.103.
sullē hē aēbidden/eñ voerwaer totten engelē spzeect hi Psal.44.
C Die welcke daer maect sijn engelen geesten/eñ sijn die
naers een vlā des vuers/mer totten soen. O god uwē
stoel is van eewichz tot eewichept/eñ die roede uwes
rijcks/is eē roede des gerechtichepts. Ghi hebt bemint
die rechtuaerdichept/eñ hebt gehaet die booshz. Daer
D om heeft v god gesalbt/uwe god/mz die olye des vzolic
hepts/bouē uwe mede gesellen. C Eñ ghi o heere hebt Psal.101.
gesept die fundamenten des aertrijcx indē begin sel eñ
de hemelē sijn die werckē uwer handen. Si sullē vgaē
mer ghi blijft/eñ si sullē al vōlitē als een cleet/eñ ghi
sultse vheerē als een roc/eñ si sullē vandert wozdē/mer
ghi sijt die selfde/eñ v iarē en sullē nz vgaen * wāt tot
wiē vāden engelē heeft hi ooc gesept. Sit an mijn rech
ter side ter tijt toe/dat ic setten sal v vianden in eē voet Psal.106.
scabel uwer voeten? En sijt doch niet al aēdienēde gee
stē/die welcke wt gesondē wozdē inden dienst/om den
genen die daer wesen sullē erfgenamē des salichepts.

C Dat.ij. Capittel.

1 DAer om so moeten wi naersteliker aenmer
kē die dingē die welcke wi gehoort hebben
op dat wi bi auontueren niet en vblopen/
wāt voerwaer ist sake dat die spzake welker wozden
engelen gesproken was/is vast geweest/eñ alle ouer- Exod.20.8.
tredinge eñ onghehoorsaemhept heeft ontfangen/een
rechtuaerdige betalinge haers loons/hoe sullē wch wi

mogē ontulič/ist dat wi so grotē salichz ůgetē-de wet-
te (salichept) na diē si tē eersten heeft bgōnen ůtelt te
worden/wer dē selfdē heer is in ons geneticht gewee-lt
bāden genen diet gehoort haddē/god getuycht geuēde
tlamen met teykenē eñ wōdlicheydē met menigerley
crachten eñ deelinge des heyligen geests na sinē wille

Wāt hi en heeft nz onddaē gemaect den engelē de toe
comēde wereit/bā welcker wi sprekē/mer een heeft ge
tuycht gegeuē/op eēandē plaets seggende. Wat is eē mēs-
sche dat ghi hē gedachtich sijt/ok eē soen des menschen
dat ghi hē vsiteert. Ghi hebt hē gemaect een weynich
leeger dan die engelen/eñ ghi hebt hem gecroont met
glorie en eere/eñ ghi hebt hē gestelt ouer die werchen
uwer hāndē. Alle (dingē) hebt gi gewozpen onder sijn voe
tē/wāt in dat ghene dat hi alle (dingē) heeft onder hē ge-
wozpē/en heeft hi niet achter gelatē dat hē niet onder-
nich en is/mer noch en sē wi niet dat hē alle dingē on-
derdanich sijn. Moerwaer diē Jesum/de welke eē cleyn
weynich was beneden den engelen vclepnt ✠ sien wi
om die pijnlicheit des doots gecroōt met glorie eñ eere
op dat hi wer Gods gracie smakē soude den wot voer
allen/wāt het betaemde hē (te weten God den vader)
om den welkē sijn alle (dingē) eñ wer dē welckē sijn alle
(dingē) als dat veel kinderen toegelept wesende/in glo
rien soude makē dē punsch haers salicheyts/volmaect
doer lidē/want voorwaer so wie heylich maect eñ die
heylich gemaect wordē/sijn alle gaē tot eenē. Om wel
ker sakē en scaēt hi hē niet haer broeders te heitē/legge-
de. Je sal wotscappen uwē naem minē broederen/en ic
sal v louē int middel des vgaderinge. Eñ weē om voer
waer/ic ben betrouwēde in hē/eñ weē Siet ic eñ die
kinderen/welke God mi gegeuen heeft. Hier ō na
diē die kinderē gemeenscap hebben mettē vleysche eñ
ten bloede eñ hi des gelijck deelachtich geworden is ō
selfder/op dat hi doer den wot te niet makē soude dē

Psal. 8.

Psal. 21.
Psal. 17.
Esay. 8.

ghenen die daer hadde heerschapie des doots/dat is den duyuel/ende sonde die vp maken/die welke oueruits breese des doots/al haer leuen schuldich waren die eys genthept. Want hi nergēs engelen aengenomen heeft mer hi heeft aengenomē dat saet van Abraham/wāt hi moeste gelijc worden sinen broeders in allen dingen/ op dat hi soude wesen een barmhertich eñ getrouwe Bisscop tot Gode/om te repningē die sonde des volcx want wt dat gene/welcke hem selven geschiet is/om gheproeft te worden/mach hi ooc te hulpe comen/den genen die gheteēteert worden.

¶ Dat.iij. Capittel.

DAer om o ghi heyleghe broeōs/deelachtich des hemelschen roepings/annerct dē Apostel eñ bisscop ons beliidings Jesum * als dat hi getrou is den genē die hē gestelt heeft. Gelijckerwijs als ooc Moyses in sijn geheele huys. Mer dese is veel te meerō gloien dā Moyses/hoe veel te meerder dat hi heeft die welke thuys getimmert heeft/dan thuys/wāt alle huis wort bā yemāt getimmert. Mer sekerlic God is die alle dinc geschapen heeft. Eñ Moyses is voorwaer getrou geweest in heel sinē huys/als een dienaer tot een getuychnisse van dingē/welke na maels ghesproken souden worden.

Mer Christus als eē soō/in sinen huyse welke huys wi sijn/ist dat wi betrouwen/eñ blijcap des hoops hou Psal.94.
B den/totten vasten eynde toe. Daer om als die heylige geest seyt Ist dat ghi huyden gehoort hebt sijn stemme en wilt niet verharden uwe herten/gelijc als in die bitterheyt inden dach des tentacijs/inder woestinen/al daer vaderen mi gheteenteert hebben. Si hebben mi geproeft/ende hebben gheesen mijn wercken veertich iaren lanck waer om ick seer vertoernt was dien ghenslachte ende ic sprack/Altoos dwalen si metter herten si en hebben voorwaer niet gekēt mijn wegen/daer ō

en sullen sy niet ingaen in mijnre rusten/gelijken ick ge- C
sworen hebbe in mijnre toernicheyt.

Dbroeds siet toe/als dz tot geenre tijt in yemãt vã
v en si een wos hert/vselsuldicht met ongeloouicheyt/
dat hẽ soudẽ mogẽ vytspeyden vãden leuẽden god/mer v
maent v malcãterẽ dagelick/so lange als den dach vã
huydẽ genoemt wert/op dat niemant vã v vhert en
mach worden/wer die vleydinge der sonden.

Wi sijn Chustus deelachtich geworde/ist dat wi seker
lic dat beginsel sijns wesens vast houdẽ totten eynde D
toe allser gesept wert. Ist dat ghi huydẽ gehoort hebt
sijn stemme en wilt nz vhardẽ v hertẽ/gelijc in die vr
bitterinse wãt die sommige als sijt gehoort haddẽ/heb
bẽ hem vbittert/mer niet alle gader die gereyst waren
met Moyses vt Egyptẽ/mer op welckẽ heeft hi vto
rẽt geweest xl. iarẽ. En ist niet allo/dat dẽ genẽ die ge
sondicht haddẽ/der welcker lichamẽ geuallẽ sijn inder
woestinẽ/mer dẽ welckẽ heeft hi gesworen/dat si met
en soudẽ ingaen in sijn rustẽ dã dẽ genẽ die nz gelouich
geweest en hadden? Ẽn wi siẽ datse niet en hebbẽ mo
gẽ ingaẽ in sijn rustẽ/om des ongeloofs wille.

¶ Dat. xij. Capittel.

LAet ons dan vreesen/op dat wi niet achter A
en latẽ die beloftenisse om in te gaen in sijn
rustẽ/eñ dat yemãt vã v schijnt vlatẽ te we
sen/wãt seckerlic het is ons vcondicht/gelikerwijs als
hoer/mer ten heeft hoer niet gebaet twoort dat si ghe
hoort hebbẽ nz gemenct sijnde metten gelooue/vãden
genẽ dwelcke si gehoort hebbẽ/wãt wi die gelooft heb
ben sullẽ ingaẽ in sijn rustẽ/gelijkerwijs hi gesept heeft.
Si en sullẽ niet ingaẽ in mijn rust/als ic geswoꝛẽ heb-
be in minen toern/hoe wel dat die werckẽ volmaect
sijn/vãt leggẽ des fundamentes des werelts. Want hi B
heeft gesproken in een plaetse vandẽ seuẽden dach ald?
Ende God heeft gerust optẽ seuendẽ dach vã allẽ sinẽ

werckē. Eñ weder om/in die (plaetse) Si en sullen Geñ.2.
niet ingaen in mijn rust.

Eñ na dien/dan dattet toecomende noch is/als dat sommige ingaē sullē in die ruste/eñ dē genē diet eerst verōdicht is/en sijn nv ingegaē/om des ongeloofs wille wert om so betepkent hi eenē dach hijdē wer Dauid/ seggēde/na so langē tijt/gelijckerwijs alser geseit is. Jst Psal.94.
dat ghi hijdē hebt gehoort sijn stemme/eñ wilt niet v herten v hertē. Wāt waert sake/dat Jesus haer rust ge geuen hadde hi en soude hier na in gheenre manieren vā enē anderē dachgespzokē hebbē. Daer ō so wort dē volcke Gods een rustdach achter gelatē. Wāt die inge gaē is/in sijn ruste die rust ooc vā sinē werkē gelijcker wijs als God vāten sinen. ✠ Daer om so laet ons nar stich wesen/om in te gaē in die ruste/op dat niemāt en valle in dat selfde exempel des ongeloofs/want Gods woert is leuēdich eñ crachtich/eñ wer snidēder dan ee nich swaert aen wpdē siden snidende/eñ is wer dringē de tot dat schepdē des siels/eñ oot tsamē des geests eñ der tsamē voegingen der ledē eñ merchgen/eñ is een rechter der gedachtē eñ voornemingen des herts/eñ daer en is geē creatuer welcke niet openbaer en is/in sijn aensiē. Wer alle dingē sijn naect eñ ontdect sinē oos gen/tottē welckē ons woert is. ¶ Daer om/wi hebs bende eenē grootē bisscop Jesum Gods soen/die woz die hemelē ghestegen is/laet ons houdē sijn beliidinge/ wāt wi en hebbē geenē Bisscop de welcke niet en sou de mogē geuoelentlijc bewegē wordē met onsen crāc hedē. Wer wer al beproeft na die gelijkenisse sonder son de. Daer om so laet ons toegaē met grootē betrouwen tot ten stoel sijns gracie/op dat wi mogē vweruē berm hertichz/eñ gracie vindē tot een bequame hulpe. ✠

¶ Dat.v. Capittel. ✠

Want alle Bisscop die wt mēsce genomē wort die wort gestelt voor dē mēsce/in dīn

(dingē) welke voor gode geschien/ als dat hi sal offeren/ gauē/ eñ offerāde voor dē londē/ welche vlōēlike mach welen den onwetēden eñ den dwalenden/ wāt hi ooc selue onbeuangē is met cranchept. Eñ om dese crāchs wille) moet hi also wel voor hē selue/ gelikerwijs als voor dē volcke offerande doen/ voordē londē. Niemāt enneemt hem seluē die eer/ mer die geroepen wort vā Gode/ gelikerwijs als Aaron. ¶ Also ooc Thustus en heeft hē seluen niet verheuen dat hi Bisscop soude wor dē/ mer die welcke tot hem gesept hadde. Ghi sijt mijn soen/ huyden heb ic v voortgebracht. Als hi ooc op eē ander plaetse sept. Ghi sijt priester inder eewicheyt/ nader ordinancie van Melchisedec. *

Psal. 2
Psal. 109.

Welke in die dagē sijns vleysch/ als hi ooc op geoffert hadde/ met eenē crachtigē roep eñ tranē/ sijn gebedē/ eñ smeekingē voor dē genē die hē vādē wot bwarē mocht e/ eñ verhoort was ō sijnre eerwaerdicheyt/ hoe wel dat hi die soen Gods was/ nochtās so heeft hi wt dese (pinē) welke hi geleden heeft/ geleert gehoorsaemheit eñ volmaect is hi geweest/ een sake des eewighe salicheits al dē genē die hē onbdanich geweest sijn. Genoe met vā Gode een ouerste priester nader ordinancie vā Melchisedec. ¶ Vanden welcken ons veel soudē we sen te segghen eñ die selfde swaer om wt te spreken ouermits dat ghi seer traech geworde sijt om te hooren Want voerwaer na dien ghi na wtwisen des tijts we sen sout leeraers/ hebt ghi vā node weder om als dat wi v leeren moetē/ welc die oorspronckelike beginselē sijn d woerdē Gods. Eñ ghi sijt geworden die selfde dē welckē melc vā node is/ eñ niet starcke spise/ want eē yegelic die daer noch melc is nuttende/ die is noch onbvlocht aen twoort des rechtuaerdicheyts/ want hi is een ionc kint/ eñ sekerlic dē volmaectē hoort starcke spise toe. Bisonder den genen welche wt gewoonte hebben geoefende sinnē om te onderscheydē goet eñ quaet.

Dat. vi. Capittel.

DAer om/achterlatende twoort/welke dē on
breydē grouē mēsce eerst eē beginsel maect
in Christo/laet ons voort varen totter vol
maecthept. Niet weē om leggende tfundament des pe
penitencijs/vanden wodē werckē eñ des geloofs in go
de/eñ der woplelen eñ der leeringen/eñ der handen op
legginge eñ des vrtkents der dodē eñ des eewigen oor
deels. Eñ dit sullen wi doen in dien dattet god toelaet.
Want het en mach niet wesen/als dat die gene die eēs
slicht geweest sijn/eñ hebben gesmaect die hemelsche
gaue/eñ sijn deelachtich geworden des heylichs geests
eñ hebben gesmaect niet te min dat goede woort gods
eñ die crachten des toecomende werelts/ist dat si ont
uallē/weder ō sonden mogen weer penitentie vernieu
worden/cruycende weē om haer seluen den soen gods
ende voor spot hebbende.

Wāt die aerde welke opdrinct den regen die dickwils
op haer coemt/eñ wquaē crupt voortbrēct dē genē wer
wiens naerstichept datse gebouwet wort/ontfanct de
benedictie bā God. Mer die welcke voortbrect werne
eñ distelē die is vwerpen/eñ na bi die maledictiē/wiēs
wtgang hier toe strect datse vbrant worden. Voort des
wunde so hebben wi vast betrout van v/die beter sijn/
eñ die de salichz naerder sijn/hoe wel dat wi so spreke/
wāt God en is niet onrechtuaerdich dat hi will vgetē
wes werck eñ arbept des liefts/welke liefte/ghi bewe
sen hebt in sinen naē/ghi die gedient hebt sine heyligē
eñ noch dient. Eñ wi begerē dat een yegelic bā v bewi
sen wil de selfde naerstichept tot een volle sekerhept
des hoops/tottet eynde toe. Eñ en wilt niet traech sijn
mer nauolgers der geenre die wer den gelooue eñ lāc
moedichept ontfangen die erfnisse des beloftenis.

Wāt God heeft beloeft Abrahā/want hi niet pemāt
groter en hadde bi welckē hi mocht sweren/heeft hi bi

hem seluē geswozē seggēde. Waerlic gebenedīēde sal ic
v gebōndē/eñ vmenichuoudigēde sal ic v vmenichuou
digē. Eñ na dē hi allo lydsamelic vwacht hadde/heeft
hi vercregē die belofte/ Wāt voerwaer die mēsen swerē
bi dē die meerō is/eñ so is hē een eynde vā alle twist/
tlt saec dat in een vastichept volcht dē eedt. In welkē
dingē als god woude toonē seer hoochlic den erfgena-
mē des beloftens/die vastichz sijns raets/heeft daer es
nē eedt tusschen geset. Op dat wer twee onuergāchelic-
ke dingen/indē welkē nz gelcē en mocht/als dat god
liegē soude/wi hebbē soudē een stercke vtroostinge/wi
die hier toe geuloden sijn/dat wi ghebruycken soudē die
hoep/die ons v oergesept is/welcke wi houdē als eē
vt eñ vast ancker des siels/ooc ingaēde tot die dingen
Ps.al.109. tot die welcke binnen den wedersel sijn/daer Jesus die
voerloper voor ons ingegaē is/nader ordinancie Mel
chisedec/gewozden een ouerste priester inder eewichz.

¶ Dat.vij. Capittel.

Gen.14. VAant dese Melchisedec was eē coninc vā
Salem/een priester des alre hoochstē gods
die te gemoet geloptē is Abrahā dē hi we
der quā van den slach der coningen/eñ heeft hē gebē-
dijt/welkē Melchisedec)Abrahā gedeelt heeft/tiende
van allen(dingen)welke Melchisedec)ten eerstē na
die wduydenissen genoemt wozt/coninc des rechtuer
dichepts. Maer daer na ooc een Coninc van Salem/
twelc is/eē coninc des vreets/sonō vader/sonō moeb/
sonder gellacht/niet hebbende/noch beginsel der dagē
noch eynde sijns leuens/mer hi is gelikēt dē sone gods
ende blijft priester inder eewicheit.

Anmerct wch/hoe groot dese geweest heeft/dē welc-
kē oec Abrahā die Patriarch/tiende gegeue heeft/vā
den roof. Eñ voerwaer/die welcke ouermits dat si sijn
vādē getale der kinderē Leui/ontfangen gebruyc des
priesterscaps/hebbē een gewdt/als datse sullen mogē

nader wet ontfangen tiendē vandē volcke/dat is van
haren broederen/hoe wel datse wtgecomē sijn wt die
lendenē vā Abrahā. Wer dese wiens gelacht nz vielt
B en wert heeft wt hoer ontfangen die tienden vā Abra
hā eñ heeft gebñdyt den genen die daer hadde die be-
loftenissen. Voorwaer nyemāt en misdaet dz/tē is als
lo/dattet gene twelc tminst is/wort gebñdyt/vā tge-
ne dz meest is. Eñ voorwaar hier/die mēlcē/welke ster
uē/nemē tiēden. Wer daer vā dē welckē getuycht is/
dat hi leeft/eñ ō te leggē/so is ooc die selfde Leui vtiēt
in Abrahā/welcke plach tiendē te nemen/wāt hi was
noch in die lendenē sijns vaders/wāneer Melchisedec
Abrahe te gemoet liep. ¶ Voort an/ill sake dat die vō
nollinge was wer Tleuytsce puesterdom/want voer
waer tvolc hadde doer dz Leuytsce puesterdō ontfan
gē die wet/wat wast voort meer vā node/datter een
and puester orisen soude/die welcke nad ordinācie vā
Melchisedec genoēt soude worde/eñ nz nad ordinācie
vā Aaron? Wāt seckerlic ouergelet wesende dz puester- Psal.109
dō/so is ooc vā node/als dz ooc gesciet sal/die ouerlettin
ge des wets. Wāt die gene vādē welkē dese geseit woz
dē/hoort toe aen eē andē gelachte vā welkē/gelachte)
niemāt andes andē outaer gestaen en heeft. Wāt het is
openbaer als dat onse heere gewrē is vāden gelachte
vā Juda. Eñ Moyses en heeft nz gesproke vādē pues-
terdom/dattet toehoorde an desen gelachte. ¶ Eñ dit
E bliet ooc noch meer/wāter opryst eē and puester/nad
gelikenisse vā Melchisedec/welke nz gemaect en is na
de wet des vleyschelikē gebots/mer na die macht des
onuergāclikē leuens/wāt hi getuych geeft na deser ma
nierē. Ghi sijt eē puester indē ewichz/nad ordinancie vā
Melchisedec. Wāt het gebot dat voorgegāē is/wort te
nz gedaē/ouermits sijn crāchz/eñ onprofitelichz/want
die wet en heeft nz metallē toegebracht tot perfectien.
Wer ū was een inleydinge vā wter hoep/doer welke

(hope) wi nakē God. Eñ die alſo te bequamer/als dat dit werc nz geſciet en is ſonder gheſwozen eet. ¶ Want voerwaer die ſijn ſonder gelwozē eet prieſters gewoz den/mer deſe met gelwozen eet/wer den genen die ges ſproken heeft/tot hem. Die Heere heeft gheſwozen/eñ tē ſal hem niet berouwen. Ghi ſijt een prieſter inder ee wicheyt. Eñ Jeſus is ghewozden een bleuer van ſo veel te beter teſtament. Eñ voorwaer der geſtre ſijn veel geweeſt/die prieſters gewozden ſijn/eñ dat om dz ſe/ouermits den wot niet toegelatē en wozdē om te bli uen. Mer deſe ouermits dat hi blijft inder eewicheyt heeft hi een eewich prieſterdom/waer wt hi oock tot in der eewicheyt ſalich maken mach wele wer hem gaen tot God altoos leuende/eñ dat daer om op dat hi ſou de biddē voor ons. Want het betaemt ons alſulcken ouerſten prieſter te hebben/heylich/onnoſel/ontruleet bſcheyden vanden ſondaren/eñ hooger gewozden dā die hemelen/den welcken niet van noode en is daghe lijcx(gelijckerwijs als dien prieſterē eerſt offerande voor ſijn eygen ſonden te offeren/eñ daer na voor die ſondē des volcx. Want dat heeft hi eens gedaen/wen hi hem ſelue opgeoffert heeft. Want die wet ſtelt menſcen tot prieſters cranchеyt hebbende. Mer dat woort des ge ſwozen eets/welc is na die wet/heeft geſtelt den ſoen inder eewicheyt volmaect.

¶ Dat. viij. Capittel.

DJe ſomme van allen dien dingen die welke wi ſeggen is deſe/als dat wi hebben alſoda nigen Biſſcop/die gheſeten is totter rechter hant des ſtoels/des mogenthеyts/een andienaer der heyligen/in die hemelen/eñ des warachtigen taberna kels/twelc God geueſticht heeft ende gheen menſche. Want alle Biſſcop wort gheſtelt om te offeren gauen ende offeranden. Waer om ilt van noot/als dat deſe oot wat hoort te hebben/welc hi offeren mach/ Want

waer hi inder aerdē/so en soude hi voorwaer geen pries
B ter wesen. Want al daer sijn priesteren/welcke gauen
offeren nader wet/welcke seckerlic dienende sijn den ex
emplare ende schimmele der hemelscer dingen/gelijck
wijs Moysi geantwoort is wer Gods stemme/doen
hi soude volmaken dat Tabernakel. Want siet(sprack Exod.25.
hi/dat ghi alle dingen/maect naden exemplare/twelc
b getoont is inden berch.

Mer nv so heeft hi verwonnen een heerlijcker hooger
priesterscap/dan dat was/door den welken dat hi is eē
middelaer van hoe veel te waerdiger testament/twel
ke in waerdiger wloftenissen geeuelicht is/wāt waert
datter eerste priesterscap)allodanich geweest hadde/
als datter niet in hem en soude tstrafft moghen wor
C dē/ghenderlins en soude anderwerf een plaets ghe- Hiere.31.a.
socht sijn geweest/want beschuldigende haer/spreect hi
tot haer Siet/die dagen sullen comen sept die heer/eñ
ick sal vuollen opt huys van Israel/eñ opt huys van
Juda/een nieuwe testament/niet na den testament/
twelc ic gemaect heb haren vaderen/in dien dage/dē
ic aenvatte de hant van haer/dat ic se wtleyden sou
de wt Egipten/want si en bleuen niet staen in mijn te
stament/eñ ic hebse oock vergeten sept die Heer.

Want dat isser testament welc ic bestellen sal den huys
D van Israel na dien dagen sept die heer/ghenede mijn
wetten in hare verstanden ende ick sal die inscriuen in
harer herten ende ick sal haer een God sijn/ende si sul
len mi een volck sijn/Ende si en sullen niet leeren een Hiere.31.f.)
yeghelic sinen naesten/ende een yegelic sinen broeder/
seggende. Kent den Heer/ouermits datse allegader
mi sullen wesen kennende/vanden minsten tot den
meesten/want ic sal versoent wesen over hare onrecht
vaerdicheden ende haren sonden/ende hare boosshe
den en sal ic niet meer ghedencken. Doer dat gene dat
hi sept nieuwe/so heeft hi verouut dat eerste/mer dat vo

oudt eñ veriaert/is seer na bi dattet vergaen sal.

Dat.ix. Capittel.

HJer om so hadde voerwaer oock dat eerste/te stament sijn vierlicheyden/eñ een wereltlike herlicheyt. ✠ Wāt tē eerstē so is gemaect geweest/dat Tabernakel/indē welkē warē die candelare eñ die tafel eñ die voorsettinge ō brooden/welc sī hieten heylich. Mer achter dat anderde gordijn was dz tabernakel/welc gheheten woert/dat heylich der heyligen/hebbende een gouden wierooc vat/eñ die Arcke des testaments/ouer al met goude ombect. Jn welke (Arck/die gulden crupe was/hebbende hemels broot eñ Aarons roede/welc geblopt hadde/eñ die tafelen des testaments. Mer boven desen tabernakel waren figueren vāden engelē der gloriē genoemt Cherubim/ om bedeckende den stoel der genaden/vanden welkē en is nv niet tsonderlinc te seggen.

Exo.4.o.a

Leu.16.a.

Mer dese dingen gesciet wesende so gingen die priesterē altijt in dat eerste tabernakel/om dat sī volbrēgē soudē/die gelette gewoonten des dienst Gods. Maer in dat anderde tabernakel/daer/eēs alle iaers die Bischop alleen/ingaet/niet sonder bloet/welc hi offert voor hē seluen/eñ voor die onwetenheden des volcx. Dat te tepkenende die heylige geest/als dat den wech der heylicheyts/noch niet openbaer en was/bliuēde noch stāde die eerste Tabernakel welcke was een gelikenisse/ naden tijt wen tegenwoerdich. Jnden welken geoffert worden/gauē eñ offerandē/welcke nader conscientien den dienaer niet perfect maken en mochten/alleen ingheset wesende in spisen/in dranken/ende menigerley suuermakinge/eñ rechtuaerdichwakingen des vleysch totten tijt des weterings.

✠ Mer Christus toecomēde als een ouerste priester der toecomender goeden/doer een meerder eñ volmaecter tabernakel/niet met handen gemaect/dat is niet dese

timmerings/noch oot wer tbloet der bocke ofcalueré/
mer wer sijn eygen bloet is hi in gheghaen eens in die
heylige op dz hi soude vinde eewige vlostinge * Wat
is dattet tbloet der stieré eñ bocke/eñ die asschе v varse
besprēckelende die vnreecte heylich maect/tot suuerma
inge des vleyschs. Hoe veel te meer dat bloet Christi/
welke hē selven geoffert heeft/wer den heyligen geest/
Gode onbevlect/sal suuerē onse conscientie vādē dodē
wercken/om te dienen den leuendigen God?

Eñ daer ō/is hi eē paysmaker des niewē testamēts
op dat wer middelinge des doots/tot vlostinge vā die
ouertredingen/welke waren onder teerste testamēt/sou
de ontfangen mogen die gene die geroepen sijn/de be-
lofte messe des eewigē erfenisses. * Wat so waer eē te
stament is/ist van node datter tusscē gaet die dot des
geens die dat testamēt maect. Wat eē testamēt is vast
inde dodē/anders en ist noch van geender waerde so lā
ge als hi leeft/diet testament gemaect heeft. Waer wt
doorwaer oot dat eerste niet gheuelicht en is sonder
bloet. Wat als Moyses gelesen hadde/alle ghebot na
der wet/alle den volcke genomē hebbēde dat bloet der
Calueren/eñ Bockē/met water eñ purpure wolle eñ
hyssope/heeft hi tsamen besprenget dat boec/eñ alle tge Exo.24.b.
heel volck/seggende.

Dit is tbloet des testamēts/dat welc v god gebodē
heeft. Ende oot daer en bouen besprenckelde hi desghe
lijcx metten bloede/dat tabernakel/eñ alle die vatē des
densts. Eñ bi na alle dingē na der wet worde mettē
bloede gerepnicht. Eñ sonder wtstortinge des bloets en
geschiet geen vergiffenisse.

Waer om ist vā node/als dat die exēplaren der dingē
die in die hemelē sijn/sullen met dusdanigen dingen ge
suuert wordē. Mer die hemelsce dingē moeten gerey-
nicht wordē met beter offerandē dā desе sijn/wāt Chri
stus en is niet ingegaen inde heilige plaetsen met han-

den gemaeck/dat gelijkenissen sijn ō warachtiger plaetsen/mer inden hemel selue/om dat hi nv openbaer sou de voor Gods aelsijn/voor ons/niet om dat hi dicwils hem seluen offeren soude/gheliker wijs als die overste priester ingaet alle iaers in die heylighe door vreemt bloet Anders so soudet van noode geweest sijn/dat hi dicwils moeste ghepasseyt sijn/van begin des werelts. Mer nv recht voor dat eynde der werelden is hi eens gheopenbaert/om te dragen die sonde/der op offeringhe sijns selfs. Eñ gelijkerwijs alle menschen geset is eens te sterven/ende daer na dat oordeel. Also is ook Christus eens gheoffert/om dat hi afnemen soude/de sonden van veel/weder om sal hi openbaren sonder sonde/allen den ghenen/die hem verwachten tot salichept.

Dat. x. Capittel.

Want die wet hebbēde een schimme der toecomēde goedē/eñ niet dat warachtige wesen der dingen en mach nēmermeer haren toegangers perfect makē/mz delen offerāden/de welke si alle iaers stadelic op offeren/wāt anders en souden si dat opofferen niet hebben ghelaten daer ō dat si altehans geē cōscientie soudē gehadt hebbē des sondē/die daer in criticie gedaē hadden/als si eēs gereynicht warē/mer in desen gelciet alle iaers eē ghehoochnisse ō sondē wāt ōmogelic is met bloet ō stierē eñ wocken afgenomen te worden de sondē. Daer ō ingaende in die werelt seyt hi. Ghi en hebt niet gewilt sacrificie/eñ offerāden/mer lichaē hebt ghi mi toegeschickt offerāden diemē ōvbrant/ eñ offerandē voor den sondē en hebt ghi niet gepresen. Doen heb ic gesept. Siet ic coem/int begin des boecke is van mi geschreven/als dat ic doen soude o God uwē wille. Als hi hier boven seyt. Offerande eñ gauen eñ verbrande offeranden/ eñ ooc offeranden die voorden sonden gheschien en hebdi niet ghewilt noch ooc gept

Psal. 39.

len/de welke nade wet gheoffert worden. Doen heeft hi gheseyt. Siet ic come als dat ic doen sal o God uwē wille, Hi neemt wech dat eerste/om dat hi vestighen mach dat leste/door welcken wille/wi heylich gheheylicht sijn/door/die offerhande des lichaems Jesu Christ die eens geschiet is.

Eñ alle priester staet seserlic alle dage volbrengende Gods dienst/eñ dickwils offerende die selfde offerandē welke nemmermeer ofnemen en moghen die sonden. Maer dese een offerande door die sonden geoffert hebbende/sidt eewelic/an die rechterhant Gods/verwachtende tghene dat ter ouer is/ter tijt toe/dat sine viandē sullen worden/gheset tot een voetscabel sijnre voeten/ want met een offerande/heeft hi perfect gemaect inder eewicheyt den genen/die gheheylicht worden/wāt dy tuycht ons oock die heylighe geest leide/als hi te voren gheseyt heeft/dit is dat testament/welc ic tot haer maken sal/na diē dagen seyt die heer sal icgeuē mijn wetten in haerer hertē eñ sal die wetten inschrijuen in haren sinnen/eñ harer sonden eñ boosheden en sal ic niet meer gedencken. Voort waer vergiffenisse is der sonden daer en is ooc niet meer offerande voerden sondē Daer om broeders als wi hebben die vrijheyt om toe te gaen in die heylighe (tabernaculen) doorden bloet Jesu door den selfden wech/den welcke hi ons gesticht heeft nieu eñ leuendich door eē dessel/dat is door sijn vleysch Eñ als wi hebben den grooten priester gestelt eē ouer ste wesende des huys Gods/laet ons toegaen met een waerachtich herte in volheyt des gelooffs/besprenckelt in onser herten eñ verdreuen wesende/die quade conscientie/eñ gewasschen ons lichaem met reynē water laet ons houden die belidinge ons hoops/sonder wāckelen de/wāt hi is getrou diet beloeft heeft/eñ laet ons malcanderē aēmerchēde/tot diē eynde/op dat wi mogē ower kē tot leftē eñ goedē werkē/sonder vlatēde onse eendrachtich

Psal.106.

Hiere.31.

ge vgaderinge gelijkerwijs alst der sommiger manier is/mer vtroostende onderlinge malcāderen. Eñ dat al so veel te meer dat ghi siet den dach nakende. Want ist dj wt al willens sondigē nader ontfangen kennisse des warachticheyts. Daer en is voor an gheen offerande meer voor den sonden/mer een vnaerlike vwachtinge des oordeels/eñ een groote strengicheyt des vuers twelc die vianden vllinden sal.

Deut.17.b. ¶ So wie datter vlmaet die wet Moysi/die sterft sonder barmhertichēyt/wer twee of drie getuygē/hoe veel te meer meent ghi sal die met vnaerliker pinē go pinicht worde/die dē soen Gods onder die voete treet/eñ dat bloet des testaments acht ghelijc of hi had/een dinc dat niet heylich en waer/wer welc bloet hi heylich ghemaect was/eñ den geest des gracien spit dede.

Deut.32.c Wāt wi kennen dē genen welke gesept heeft. Thoort mi toe te wraken/eñ ic salt vgeldē/spreect die heer. Eñ weder om. Die heer sal oordelē sijn volc. Het is seer grou welic te vallen in die handen des leuenden Gods.

✠ Mer laet die voorledē dagen wedē cōmē in uwer gehoochnissen/in die welken ghi vlicht welende/geledē hebt eenē grooten strijt vpijnlichedē. Een deels/wē

Psal.8. ghi met scāden eñ met vdruckinge lidende geweest sijt tot een spiegel allē(menscen) een deels wen ghi geworden sijt mede deelachtich den ghenen die alsoe wāndelende waren.

Want ghi sijt delachtich ghewordē/der bangichēden/welke gesciet sijt wt minen banden/ende ghi hebtet met blischappen ontfanghen/dat uwen goeden ontweldicht worden/kennende dat ghi hebt in v seluen/ een beter goet duerende ende/dat blijuende is. Daer om en wilt uwe betrouwen niet verwerpen/welche heeft een groote weder om geuinge. Want lijdsamicheyt is v van noot/op dat wāneer ghi den wille gods volbrocht hebt/ontfanghen moecht die beloftenisse.

Want noch een weynich tijts/die daer toecomende is/sal comen eñ en sal niet vertoeuen ende mijn rechtuaerdiche sal leuē wten gelooue * Ende ist dat hi hem aftrect soe en sal hi mijnre sielen niet whaghen. Waer wi en sijn niet/kinderē des aftrechens totter verdoemnisse/maer des gheloefs in verecringhe der siels. Hab.2.a

Dat.xi. Cappittel.

A Dat dat gheloue is een wesen dier dinghē welcke gehoept worden/ eñ een wwijs der dinghen die niet gesien en wordē. Want doer desen (gheloue) hebbē die ouders getuychnisse verdient. Doer desen gelooue verstaen wi dat de tijdē perfect gemaect sijn/doer twoert Gods/op dat wt onsienlijcke dinghē sienlijcke dinghen wordē soudē. Gene.1.a

Doer tgheloue heeft Abel Gode gheoffert een oueruloediger offerhāde dā Cain. Doer welke hi verdient Gen.4.a heeft een ghetuychnisse/dz hi rechtuaerdich was / als God was geuēde getuychnisse van sijnre gauen/ ende hier doer doot wesende spreet hi noch.

B Doer tgheloue is Enoch op genomen geweest/om dz hi dē doot niet sīē en soude noch hi en is niet geuondē ghewest/ouermits dat hem God opgenomen hadde. Wāt eer dat hi opgenomē wordt/ so hadde hi verwor- Gen.5.b uen getuychnisse/dat hi Gode behaechde/mer sonder tgeloue en macht nz wesen/dat yemāt God whagē mach Want wie tot God gaet/desen ist van nōde te gheloouen/dat God is/ende dat hi is een loengheuer der gheē re die hem souckende sijn.

Doer tgheloue is Noe doer Gods stemme vermaēt gheweest/ eñ heeft geureest tgeē dz noch niet gheslē en C worde. Eñ heeft getimmert een Arch tot salichz sijns Gen.6.b huys doer welckē Arch hi verdoēt heeft die werelt/eñ hi is gewordē een erfgenaē van die rechtuaerdicheyt/ welcke doer tgheloue is.

Doer tgeloue Abrahām geroepē sijnde/heeft gehoor-

Gen.12.b laem geweest/als dat hi wtgaē soude in eē plaetse/wel
ke hi ontfangen soude in een erffenisse/eñ hi is wtgha-
gaen niet wetende waer hi comen soude.

Gen.13.a Doer tgeloue heeft hi gewoōt int lāt des wloftenisses
als in een vreēt(lant woenēde in Tabernaculē/met
Jsaac eñ Jacob/mede erfghenamē der selfder wlofte-
nissen/wāt hi verwacht hadde een stadt/hebbēde fun
damentē/welcker timmerman eñ scepper God is.

Gen.21.a Doer tgeloue heeft oec Sara selue ontfangē cracht/ D
om te ontfangē eñ te whoudē tlaet/eñ heeft gebaert bi
uen tijt haers outheyts/wāt si hē getrou geloeft heeft
te wesen diet wloeft hadde. Daer om/sijn wt eenen
voortgebracht die nacomelinghen eñ als hi nv tot sijn
Gen.15.a taren ghecomen was/in so grooten ghetal/als sijn de
sterren des hemels/eñ gheliken dat lant twelc is bidē
oeuer des zees ontallijck.

Alle dese sijn gestoruē nadē geloue/als si noch die be
loftenissen niet ontfangē en haddē/mer dau verre die
geuē eñ geloeft haddē/eñ gegroet haddē/ eñ bleidē had
den/dat si gasten waren/eñ oec vremde inder aerden.
Wāt wie dit seggē/bewisen dat si soudē een baderlick
lant. Eñ in dē si dies(lants ghedachtich geweest had
den/bandē welcken si ghereyst waren/so haddē si een
bequaēheyt/om weder om te keeren. Mer nv begherē
Exo.3.a si een beter lant dz is/dat hemelsce. Daer om en scaēt
hem God selue niet ghehepten te worden haer God.
Want hi hadde haer berept een stadt.

Gen.22.a Doer tgeloef so heeft ghoffert Abraham Jsaac/als
hi ghetempteert wordt/eñ heeft geoffert sinen enighē
ghebozen/indē welcken hi ontfanghen hadde die wlof-
tenissen totten welcken ghesept was. In Jsaac sal v
dijn saet ghehepten worden/als hi dat bi hē selue ouer
gelept hadde/dat God oec moghen soude verwecken/
tlaet bandē doodē/waer wt hi hem oeck weder om ge
bracht heeft/in een figuer des verrisenis.

Doer tgeloue heeft gebūdyt Jsaac/ sinē soen Jacob/ eñ Esau vā toecomēde/ dinghen Doer tgeloue Jacob steruēde/ heeft gebūdyt een yegelic kint vā Joseph/ eñ hi heeft aengebeedē topperste synes roedts. Gen.27.c Gen.48.c

Doer tgeloue Joseph steruēde/ heeft gedachtich ghe- weest/ vandē wtgane d kinderē vā Jsrael/ eñ heeft be- uolē vā sinē gebeentē. Doer tgeloue als Moyses gebo rē was/ is hi dry maendē vbergē vā sinē outtrē/ ouer- midts dat ū saghen een suuerlic scoē kindekin/ ende en hebben niet gheureest tghebot des coninchs. Gen.50.b Exo.2.a

Doer tgeloue/ Moyses nv groot synde/ heeft hi ghe- weygert geheytē te woidē een soen des dochters van Pharao vbieselende lieuer mettet volc godes tsamē ghe quelt te woidē/ dā te ghebruyckē die vganclike profite- lichedē des sondts/ achtēde die scāde Chisti meerd ryc dom te welen/ dan die schattē der Egiptenaren/ want hi hadde een aenlicht des loonings.

Doer tgeloue heeft hi gelatē Egiptē ny vreesende die wreethz des conincs/ wāt recht of hi gesē hadde dē ge nen/ die daer is onsienlic/ also is hi vhart gheweest.

Doer tgeloue heeft hi gehoudē dē Paeschen/ eñ die F wetstottinge des bloets/ op dat die geen die dode die eer ste ghebozen/ haer niet raken en soude. Exo.12.b

Doer tgeloue syn ū ghegaen doer dat roode meer/ ge lyck als doer droge aerde/ welcke als die van Egipten beiochtē/ syn ū verslonden. ¶ Doer tgeloue syn tsamē nedergeuallē die vesten vā Hierycho/ doen ū tot seuen daghen toe omgesingelt waren. ¶ Doer tgeloue en is nier vgaen Raab die gemeen vrou/ tsamē mettē genē die niet onderdanich geweest en hadde/ doē ū ontfangē hadde vreetsaemelic die verspiers in haer herberghe. ¶ Eñ wat sal ic voert meer seggen/ want die tyt sou- de mi ontbreckē vtstellende vā Gedeon van Baracly/ vā Samson/ ende Jephthe/ eñ oock mede van Dauid/ eñ ✠ Samuel eñ die prophetē/ welcke doer dat tgeloue Exo.14.g Josue.6.g Josue.2.a

verwonnen hebben die coninckrijcken/eñ hebben ghe-
wrocht rechtuaerdicheyt/ eñ si hebben vercregē de be-
loftenissen. Sy hebbē ghestopt de mondē der leuwen/
si hebbē wt gedaē die cracht des vuers/si sijn ontuloē
die scerphedē des swaerts/si sijn sterc ghewordē wter
crancheyt/si sijn vroem gewordē indē strijt / si hebben
bā haer ghekeert die aenuechtinge der vremder. Die
vrouwē hebbē ontfangē hare doodē wter vrijsenissen
mer die andere sijn wtgerect vlmaet hebbēde die vlof-
singe/om dat si een wter verrijsenisse soudē vercrigē. ✠
Weder om die ander sijn onderstocht geweest met be-
spottinge eñ geesselingē/eñ daer en bouen met bandē
eñ kercker/si sijn gesteenicht geweest/si sijn ontweē ge-
cloeft geweest/si sijn getenteert geweest/eñ doer doot
slaghenghe des swaerts sijn si gestoruē/si hebbē omgē
dwalen in scapē eñ gheyten vellē vlaten sijnde benaut
sijnde wdruct sijnde/welcke die werelt ōwaerdich was
dwalende in die wildernissen eñ vrgē/ eñ holē eñ spe-
lonkē des aertrijcs. ¶ Eñ alle dese vrpoeft sijnde doer
dat ghetuych des geloefs ✶ en haddē die vloftenis-
sen niet ontfangē/om dat god wat beters bā ons voer-
sien hadde/op dat si niet sonder ons volcyndt en soudē
worden. ¶ Dat. xij. Capittel.

ALdus oec wi/na diē wi met sulckē grooten
wolcke der getuygē omuangē sijn/ alleggēde
alle last eñ die bastcleuēde anhangēde sonde
laet ons lopen doer de verduldicheyt indē strijt die ons
voergeset is/aensiende den leytsman eñ vervolder des
geloefs Jesum/welcke voer die blijscap/die hē voerge
leyt was/geledē heeft dat cruys/de scande versmaeh-
de/eñ sidt aen die rechter hant des stoels Gods. ✠
Want ouerlegt als dat die ghesedē heeft alsulckē tegē
spreckinge vanden sondaren teghēs hē/op dat ghi niet
vermaept en wort v moet verlatē hebbende. Ghi en
hebt noch niet wederstaen totē bloede toe/ vechtende

teghens die londe/eñ ghi hebt vergeten die vroeftinghe welcke tot v als tot kinderen spreect. O mijn soen Proue.3.b
een wilt niet vergheten die bestraftinghe des Heeren/ noch en wilt niet den moet begeuen / wanneer ghi vā hem gestraft wort. Want dē die Heere minnt / castijt hi eñ geesselt alle kint dien hi ontfanct.

Wolhert in die castijnghe offert God hem seluen v ghelijc als dē kinderē, want wie is dat kint/welckē die ¶ vader niet en castijt? Is dat ghi sijt buytē die castijnge welcker si alle deelachtich sijn/daer om sijt ghi bastaer den eñ gheen kinderen. Aldus doen wi haddē vaderen ons vleysches tot castiers/eñ hebben hoer ontsien/ en sullen wi dan niet veel meer onderdanich wordē den vader der gheestē/eñ wi sullē leuen? * Eñ die le er- dē ons een weynich dagē nae haren wille / mer dese tot onsen profite/eñ dat daer om dat hi ovs geuē sovde sine heyliginge. Eñ alle castijnge in desen teghen waer dighen tijt/en schijnt niet te wesen tot vrolichept/mer tot mogēthz. Mer hier namaels so geeft si een vreedla mige vrucht des rechtuaerdichepts/dē ghenē die der D die castijnghe gheoefent sijn gheweest.

Daer om so recht weder op die nedergelatē handen/ eñ die ontbondē knien / eñ doet dat die ganghen uwer voeten recht sijn/op dat die crepelheyt niet bandē we- ghe en doelt/mer lieuer gesont mach wordē. Wilt sta- Deu.29
delic nauolgē dē vrede met allē menschē/ eñ die heylic- heyt sonder welcke niemāt den Heere sien en sal/sorch draghende op datter niemant en ghebreke der gracien Gods/eñ op dat geē wortel des bitterheyts wtspruti- de vstoorē mach/eñ veel doer die vuilect mochtē wor- E den eñ op dat niemāt en si een oncuysch mensch/of een ongheestelic mensch/eñ si ghelijc Esau/welcke om eē Gen.12.b spijse vercocht heeft dat recht sijns eerste geboertenis.
Wāt weet/dat oec namaels hi verrijgē woude die be- Gen.25.a
nedictie doer een erfelijc recht is hi verwozpē. Eñ hi

en heeft niet geuondē een plaetse der penitencien / hoe
Exo.19.b wel dat hi die met tranen ghesocht heeft.

Wāt ghi en sijt niet gegaen totte handelijckē eñ den toeganckelijcken duyre/eñ den onwedere / eñ der duysternissen/eñ der wolckē/eñ ghelupde des trompettes/ eñ stemme der woerdē/welcke diele ghehoort hadden/ hebbē gebeden op dat die woerden niet gesciet en soudē tot haer/want si en mochten niet verdraghen/dat daer geboden woerde. Ist dat een beeste raect dē berch so salt ghesteenicht worden/eñ alsoe verualerlijck was dat daer geoetenbaert was. Eñ Moyses heeft gesept. Ick bin verualert ghemaect eñ beuende.

Mer ghi sijt ghegaen totten berch syon / ende totter stadt des leuenden Gods/de hemelsche Hierusalē/ende totter ontallijker vergaderinge der Engelen/ eñ totter vergaderinge der eerster gheboreder/die welcke beschreuen sijn in die hemelen/eñ tot God/den rechter van alGen.4.b len/eñ totten gheestē der volmaecten rechtuaerdighē/ eñ tot Jesum den middelaer des nieuwē testamēts/eñ totten bloede des besprengins beter sprekēde / dā tbloet van Abel sprack.

Siet toe dat ghi doch niet en verslaedt dē genē die v sprect/wāt ist saec dat die nz ontgaē en hebbē/ die der verslaedē dē genē die daer sprack nō aerde/ veel te meer wi sal dz wi verslaedē dē ghenē die vandē hemel is wiens stemme doē die aerde beroert heeft/ eñ nv beloeft segghende: Noch eens/eñ ick maeck beroert nz alleen die aerde/mer oeck mede dē hemel. Voorwaer dz ghesHag.2.b ne dat hi sept/Noch eens/betekent die veranderinge der gheenre welcke beroert wort/als te wetē die gheschaect sijn/op dat bliuē moghen die dinghē die niet beroert en worde. ✠ Daer om/gennemende dat rijcke welcke niet beroert en mach worde/laet ons dācbaer wesen doer welcke wi also God moetē eerē dat wi hē behaghen moghen met vreese ende reuerencie/ wante

ons God is een verteerende vier.

Dat.xiij. Cappittel.

LAet doch blijuen die broederlijke liefte in v. Deu.4.d
En sijt niet verghetende die ontfangingen
der gasten/want doer die hebben die sommighe onwetende ontfanghen die engelen in haer herberghe. Weest oec gedachtich der geuangenē/gelijcken Een.18
als gheuanghē tsamē met haer. Eñ ghedenct/der geēre die gequelt worden/als oft ghi oec selue inden lichaē sijt wandelende. Den echtelijken staet is eerwaerdich onder alle/ende een onbesmet bedde. Oncuysschers ende ouerspelders sal God oordeelen. Laet v manierē verde verschreydē sijn vander gierichept/ te vreden sijnde met dat gheen dat ghi hebt. Want hi heeft gesept. Ich Josue.1.b
en begeue v niet/noch en verlaet/op dat wi betrouwelijc seggē mogen/die Heere is mijn hulper ic en sal niet vreesen/wat mi die menische doet. Weest gedachtich dē Psal.117
ghenen die uwe ouerste sijn/die v dat woert Gods ge- Eñ 55
predict hebben/Der welcker gheloue wilt nauolghen/aenmerkende hoedanich ghewest is den wtgang vā haerder conuersacien.

IEsus Christus is ghisterē eñ hinyden/die selfde oeck inder ewicheyt * En wilt niet verlept worde mit menigherley eñ vreemde leeringē/ Wāt het is goet dat tet herte gheesticht wordt metter gracien eñ nz niet spijsen/welcke niet ghebaet en hebben den ghenen die daer in ghewandert hebben. Wi hebben een outaer vā den welcken niet en betaemt te eten/den ghenen die dē tabernakel dienen/want de dieren welcr bloet doer dē bisschop inghebracht wort in die heyghe voer die sonde/deser lichamen worden verbrant buyten den volcke. Daer om oeck Jesus op dat hi heylich maken soude dat volck doer sijn eyghen bloet/ heeft gheleden buyten der poorten.

Daer om soe laet ons wtgaen tot hem buyten den

volcke/dzaghende sijn verlinaethept. Want wi en heb C
ben hier ghe bliuende stadt/mer wi soecken die toecos
mede. Daer om offere wi doer hē/ Gode altijt een offer
hande des lofs/dat is/die vrucht onser lippen/ die daer
kliende sijn sine nae. Voort/en wilt niet vgete dē wel
daet eñ medeplinge/wāt met allulcke offerhande ver/
soentme Gode. ✠ Sijt onderdanich dē/ghenen die v
ouerste sijn/eñ eertse/wāt si wake voer uwe sielen/ als
die rekeninge gheue sullē/op dat si met blijscappen dat
doē mogē/eñ nz suchtēde. Want dat is v onprofitelic.
Bidt voer ons/want wi vertrouwē/als dat wi hebbe
een goede consciencie onder v allē/begherēde eerlijkē te
wandelē. Mer noch meer so bid ich v/dat ghi dat doē
wilt/op dat ich v so veel te eer weder om ghegheuen
mach wozden.
Eñ God des vzeets/die weder om gelept heeft/ van/ D
den doodē/den grootē herder der scapen/ doer tbloet des
eewighē testaments/ Jesum onsen Heere/die moet v
perfect makē in allē goedē werckē/om te doē sijnē wille
doende in v op dat tet tgene dat ghi doet/angenaē si in
sijnen aenlichte/doer Jesum Christum/den welckē si
glozie van eewicheyt tot eewicheyt Amen. ✳
Ich bidde v broeders/wilt verdraghē twoert des ver
troestings/want ic hebt v opt cortste geschzeue. Weet
dat Timotheus onse broeder ontslaghen is/metten
welcken/in dē hi gheringhe coemt/ich v visiteren sal.
Groet allen den ghenen die v ouerste sijn/eñ allen hey
lighen. Die broeders van Italien groeten v. Die gra/
cie si met v allen. A M E N.

Hier sijn volcynt Sinte Paulus Epistelen.

Hier na volghen die wercken der Apostelen bes
screuen van Sinte Lucas.

¶ Dat eerste Cap.

TEn eersten heb ick tsermoen ghedaen o Thophile van allen die dinghen/dwelcke Jesus heeft begost te doene eñ te leeren/ tot dien dach toe/inden welcken ghebiedē de dē Apostelen/dwelcke hi wtercoos hadde/ouermidts dē heyligē geest/opghenomen is/dē welcken oock/ hi hem seluen leuende ghegheuen heeft nae sijn passie in vele bewijsinghen/veertich daghen haer openbarēde eñ sprekende vant rijcke Gods. Eñ mede etende heeft haer gheboden dat si van Jerusalem niet gaen en souden/maer dat si verwachten soudē/die belofte ille des vaders/de welcke ghi ghehoort hebt(seyt hi) doer mijnen mont/want Joannes heeft int water ghedoopt/ mer ghi sult ghedoopt worden doer den heyligē gheest niet langhe na dese daghen.

Alsus/na diē dat si samen gecomē waren/so vraechden si hē/seggende. Heer sult ghi in deser tijt weder ongheuen dat rijck Israel? Eñ hi heeft haer geseyt. Ten behoort v niet toe/te weten die tijden/ende puncten die tijden/die welcke die vader gheseit heeft in sijn macht mer ghi sult cracht ontfanghen/naedien dat die heyligh gheest/ op v ghecomen is/ ende ghi sult mijn ghetuyghen wesen in Hierusalem, ende ooch in gans Judeen/ende Samarien/ende tottet wterste van aertrijc

¶ Ende dit gheseyt hebbende/ so is hi op ghenomen/ daer sijt saghen/ ende een wolck heeft hem weech ghenomen wt hoer ooghen. Ende als si die ooghen inden hemel hieldē/als hi daerwaert ghinck/siet twee mannen hebben bi hoer ghestaen/gecleet met witten cleederen/de welcke ooch ghesept hebben. Ghi Galileesche mannen/wat staet ghi/siende na den hemel? Dese Jesus die van v ghenomen is inden hemel/ alsoe sal hi

comen / ghelijckerwijs als ghi hem inden hemel hebt lien gaen. *

Doen sijn si weder om gecomen te Hierusalem vanden berch / die ghenoemt wert / Olimeti die welck leyt van Hierusalem een wech des sabbots. Eñ als si ingegaen waren / so sijn si op geclommē in die eetlael daer bleef Petrus / ende Jacobus / ende Joannes / ende Andreas / Philippus / ende Thomas / Wartholomeus / eñ Matheus / Jacobus Alphei / eñ Simon zelotes / ende Judas Jacobs. Al dese volherden eendrachtelijck in bidden / met die vrouwen / ende Maria die moeder vā Jesu / ende mit sijn broeders.

✠ Ende in dien dagē / Petrus opstaende int midden der broederen / heeft hi ghelept ende die schare van diē menschen was te samen bi na hondert ende twintich) Ghi mannen broederē / het is van nooden de scriftuer vervult te worden / welcke die heylighe gheest te voren ghelept heeft / door Dauids mont / van Juda welcke heeft geweest een leydtsman der geenre die Jesum gevangē hebben want hi mede in onse getal geteilt was eñ gecreghē hadde een deel van desen dienst. Eñ dese heeft een acker verseten van sloon des boosheyts / ende gehanghen sijnde is hi int midden gheborsten / ende al sijn ingewanten sijn wt ghestort. Ende het is bekent gheworden al die te Hierusalem woonen / also dat die acker ghenoemt worde / in hore ghemeen taet Achelsemach / dat is een acker des bloets.

Mat. 25. a

Want daer staet ghescreuen int boeck der Psalmen Laet hoer woenstadt woest werdē / eñ laeter niemant sijn / die daer in woent / Ende laet sijn bisdom een ander ontfanghen. Daer om ist van noode datter een die tsamen met ons een getuych si sijnre verrijsenisse ghestelt wort wt dese mannen / die met ons geconuerseert hebben al die tijt / dat Jesus een ghestadighe conuersatie met ons ghehadt heeft beghinnende van Johannes

Psal. 68.

Psal. 108

hoopsel tot dien dach toe in welcken hi van ons ghenomen is.

Ende si hebbender twe gheskelt/Joseph die genoemt is Barsabas die mede genaemt is die rechtvaerdighe ende Mathiam. Ende biddende/so hebben si gheseyt: Ghi Heer/die welcke alle herten kennt toont wie ghi uytercozen hebt/uut dese twee eenē tontfangē die plaetse van desen dienst/ende apostelschap daer Judas ouertredende uut geuallen is/op dat hi in sijn plaets gaen sou. Ende si hebben die loten hoor ghegeuen ende tlot is geuallen op Mathiam ende hi is mede toegheselt tot dat ghetal der elf Apostelen. ✶

Dat ij. Capittel. ✠

Ende als de dagē des hoochtijts van pinxtē verruilt wordē so warē si alle gader eendrachtelic in die selfde plaets. Ende hacstelijc isser een ghelupt vanden hemel ghesciet/gelijcken van een starcke wint comende/ende heeft vervult dat gheheele huys/daer si sittende waren. Ende haer openbaerdē ghecloofde tonghē gelijcken vier eñ theeft geseten op elck van hoer/eñ si sijn al vervult geweest/met dē heyligē geest/eñ si hebben begonnē te spreckē met verscheydē tongen/gelijkē hoer die heylige geest gaf wt te spreckē.

Ende te Hierusalem waren Joden woonende/religiose mannen wt alle nacien die onder den hemel sijn. Als dese stemme gheschiet was/soe isser een menichte tsamen ghecomen/ende si is verstoort geweest/want dat een yegelijck hoer hoorde/sprekende met sijn tael. Ende si verscricten hem ende verwonderdē seghende onder hoer. Siet/en sijn al dese die daer spreken niet Galileesche? Ende hoe hebben wi ghehoort/een yeghelijck ons tael/in welcke wi gheboren sijn? Parthi ende Medi/ende Elamite/ende die inwoōders van Mesopotamia/eñ Judea/eñ Cappadocia (van) Ponto/eñ Asia/Phrygia/eñ Pamphylia/Egipto/ende

van die deelen van Libia/ die welcke ontrent Cyrenē
leyt. Eñ die vreemde Romeynen/eñ die Joden eñ pro-
selyti/Cretes/eñ Arabes/wi hebbē hoorē hoer spreken
de in onse talen/groote werckē Gods. * Eñ si verw
sericken alle gader/eñ verwonderden/leggende onder
hoer: Wat wilt dit doch wesen? Wer die ander seyden
bespottende/Sy sijn vervolt met most.

Eñ Petrus staende met die.xi. heeft sijn stem verhef
uen/eñ heeft tot hoer ghelproken: Ghi Joetsche man
nen/eñ alle ghi die te Jerusalem woēt/dit sult ghi wes
ten/eñ ontfanet met v oore mijn woerdē/want dese en C
sijn niet dronken/ als ghi meent/nae dattet (eerst) die
derde vre des daechs is. Mer dit is tgheen datter ghes
Joel.2.g seyt is doer den propheet Joel. Eñ tal in die laetste da
ghen wesen/seyt God/ dat ick wtstorte sal van mijnē
gheest op alle vleesch. Eñ v sonen/eñ v dochterē sullen
propheterē/eñ v ionghelinghē sullen visioenē sien/eñ
v ouders sullen dromen dromen/eñ ooch op mijn knes
chten/eñ op mijn dienstmaechdē/sal ick in diē daghen
van mijnē gheest wtstortē/eñ si sullē propheterē/ ende
ick sal voor teykenē gheuē vanden hemel bouen/ ende
teykenē inde aerde tneden/bloet/eñ vier/ende walms
van rooch. Die son sal in duysternis verkeert worden/
eñ die maen in bloet/eer dat die groote eñ openbaerlijs
ken dach des Heerē comen sal. Eñ het sal wesen. Dat
Rom.10.c so wie den naem des Heeren aenroepen sal/ die sal be-
houden wesen.

✝ Ghi mannen van Israel/hoort dese woerden: Je
sum van Nazareth een man/van God bertoent tot v W
doer crachten ende wonderlicheyden ende teykenen/
die welcke God doer hem gedae heeft int middel van
v/als ghi ooch self (wel) weet. Dese (Jesum) met ops
gheletter raet/eñ voorwetchept Gods/ geleuert sijnde
wanneer ghi (hem) ghenomen had/so hebt ghi hē ghe-
cruyst sijnde doer die handē der booser menschen ghes

boodet/den welcken God verweckt heeft/ na dat hi die
pijnen der hellen ontbondē hadde/ ghelikē alst onmoge
lijck was/dat hi daer af ghehoudē soude worden. Want Psal.15
Dauid seyt vā hē. Ick voorsach dē Heer altijt voor mi
want hi is aen mijn rechter hant/op dat ick niet bewe
ghen en worde. Daer om is mijn hert verblijt/eñ mijn
tonghe heeft haer verhoecht daer bouē sal noch mijn
vleys rustē in hope. Want ghi en sult mijn siel niet ver
laten in die helle/noch ghi en sult niet gehenghē/ dat v
heyligh verderfnis siet. Ghi hebt mi bekent gemaect 3.Regū.2.a
die weghē des leuens ghi sult mi met blijscap verual-
len met uwen aenlichte. *

Ghi mannen broederen laet het stoutelijck segghen
tot v/van Dauid die Patriarch/dat hi ghestorue is/eñ
begrauē/eñ sijn graft is bi ons/tot dē dach van huydē.
Daer om na dien dat hi een Prophect was/ eñ wiste/
dat God hem met eenen ghelwoeren eet gelwore had Psal.131
de/dattet ghelcien soude/dat van die vrucht sijnder lē-
den een soude sitten op sijn stoel/voor wetēde/heeft hi
van die verrisenis Christi ghesprokē/dat hi niet verla
ten en is in die helle/noch sijn vleesch geen verderfnis
gheslen en heeft. Dese Iesum heeft God verweckt/ wi-
ens ghetuyghē wi alle sijn.

Daer om door die rechter hant Gods verheuen sijn-
de/eñ als hi die belooste des heyligē gheest van dē va
der ontfanghen hadde/so heeft hi dese gaue wtgestort/
twelck ghi siet eñ hoort/ want Dauid en is niet in die Psal.109.
hemelen geclommē/mer hi seyt: Die heer heeft gesept
mijn heere/ Sidt aē mijn rechter hant/tot dat ich uwe
viandē setten sal een voetscabel dijnre voetē. Daer om
sal theele huys van Israel seckerlikē wetē/dat God dē
Heer eñ Christum ghemaect heeft/beiden Iesum wel-
ken ghi ghecruyst hebt.

Eñ als si dit gehoort hadden/so sijn si versleghen ge-
weest van herten/eñ hebben gheseyt tot Petrum/ eñ

die ander Apostelen: Wat sullen wi doen/ghi mannen ende broeders? Petrus seyt hoer Doet penitencie van v sonden/ende laet een yegelijck van v ghedoopt worden/inden naē Jesu Christi/tot vergiffenis der sonden/ende ghi sult ontfanghen die gaef des heylighē gheest. Want die beloftenis is v gestiet/ eñ v kinderē eñ al die geen die verre sijn/die welcke God tot hem roepen sal die onse Heer is/eñ met veel ander woerden heeft hijt tetuycht/ende hoer vermaent leggēde: Wort behouden wt dese boose ghelacht. Daer om/die gheen die sijn lermonen ontfanghen hebben/die sijn ghedoopt. Ende daer sijn op dien dach toeghecomen/ omtrent drie dusent zielen.

Ende si waren volherdende in die leeringhe der Apostelen/ende die ghemeenschap/ eñ in die breckinghe des broots eñ in bedinghen. Ende alle ziele heeft een vreese ghecreghen. eñ veel wonderlicheden eñ teyckenē worden ghedaen door die Apostelen in Hierusalem. Ende een vreese was in hem allen. Eñ al die geloef den/die warē tsamē genoecht eñ hadde alle dinc gemeen. Eñ si vercochten hoer possessien eñ hoer goedē/ eñ deelden alle gader/na dat een yegelijc van noode was. Eñ dagelix eendrachtelijck indē tempel volherdēde/ eñ bi die huyse tbroot breckende/ soe namen si met malcanderen spijs/ met blijschap eñ simpelheyt van herten/ God louende/eñ genst hebbende bi al tvolck. Eñ die Heer vermeerderde alle dage die daer salich werdē/in dat selue.

¶ Dat. iij. Capittel.

Ende Petrus eñ Joannes clommē tsamē in Bden tēpel/totter negender vre des bedinghes Eñ een man/welck crepel was van sijn moeders lichaem worde ghedraghen/ welcken si daghelicx setten voor die poort des tempels/die welcke genoemt wort/die schoone op dat hi aelmis soude begeren van dit inden tempel quamen. Dese als hi ghesien hadde/

dat Petrus ende Joannes inden tempel commende
warē so badt hi op dat hi een aelmis soude ontfangē.
Ende als Petrus met Joannes hem aenghesien had
den/so heeft hi gheseyt: Siet ons aen/ende hi sach
nerstelijck op hoer/hopende/dat hi van hoer wat ont-
fanghen soude. Ende Petrus heeft gheseyt. Syluer
ende gout en is mi niet/maer dat ick hebbe/ dat ghene
ick v. Inden naem Jesu Christi van Nazareth/staet
op ende wandelt/ende sijn rechter hant nemēde heeft
hi hem op gherecht. Ende ter stont sijn ghestercte sijn
verſenen ende planten der voeten/ ende op ſpringhen-
de/heeft hi ghestaen/ende hi wandelde/ende hi is met
hoer inden tempel ghegaen/wandelende ende ſpringē-
de/ende God louende.

¶ Ende al t volck heeft hem wandelende ende God
louende ghesien/ende si hebben hem ghekent/dat hi
die gheen was/die om aelmis gheseten hadde/aen die
schoone poort des tempels. Eñ si sijn vermaelt van ver
stickinghe/eñ verwonderinge op tgeen dat hem ghe
boert was/ende als si Petrum eñ Joannē sagē/ so is
al t volck tot hoer geloopen/int portael/ twelc genoemt
wort/ tpoortael van Salomon seer verwondert de.

Als Petrus dit gesien hadde/so heeft hi geantwoert
tottet volck: Ghi mannē van Israel/wat verwondert
ghi daer of/oft wat siet ghi ons aen/ alleens oft wi wt
onse cracht oft macht delen hadden doen wandelen?

✠ God van Abraham/ende God van Isaac/ende Wat 27.b
God van Jacob/God van onse vaderen die heeft sijn Mar.15.a
soen Jesum ghegloxificeert/de welcke ghi gheleuert Luce.23.a
eñ verſaect hebt int aensicht van Pylatus/ na dē dat Joan.18.g
hi gheoordeelt hadde/hem/ quijt ghelaten te worden.
Wer ghi hebt dē heyligē eñ rechtuerdighē verſaect
eñ ghi hebt gheeyscet dat hi v een man die eē doodsla-
ghet was/vry gheuē soude/ mer dē gheuet des leuens
hebt ghi ghedoot/dē welckē God heeft vādē dodē ver-

weck/wiens ghetuyghen dat wi sijn/ ende door tgeloove
sijns naems/so heeft hi dese menische/ welc ghi siet eñ
kent/ sijnen naem vastghemaect eñ tgeloof/twelc door
hem is heeft hem int teghenwoerdicheyt van v allé
dese ghelonthept ghegeuen.

Eccl.17.a
Mat.4.c
Mar.1.b

Eñ nv weet ick broeders/ dat ghi dit wt onwetēthz D
gedaē hebt/gelijkē als oec v puncē/Mer God heeft al-
dus vervult tgeē dat hi voorkundicht hadde/ door den
mont van al sijn Prophetē sijnen Christum te liden.
Daer om latet v leet wesen/eñ wert wheert/ op dat v
sonden wt gedaen mogen werdē * op dat/wāneer
die tijden vā vercoelinge comen sullen/ vant aensicht
Gods/eñ dat hi seynden sal den ghenen/die v te voren
gepredict is Jesum Christum/die welcke moet dē hey-
mel ontfanghen/tot die tijden des vernieuwiengs vā
alle dinghen/die welcke God gesproken heeft van tbe
ghinsel/ door dē mont vā alle sijn heylighe Prophete
Moyses heeft totten vaders gesept/Die Heere/uwe
God/sal v een Prophect verwecken/van v broeders
mijns gheslc/ Hem sult ghi hooren na al tgheen dat hi
v segghen sal. Want het sal gheschien/ dat allesiele die
welck den Prophect niet hooren en sal dat sl wtgedaē
sal werden vant volck ende alle Prophete die van
Samuel (ok) ende daer na die ghesproken hebben/die
hebben ooch dese daghen vercondicht/Ghi sijt kinderē
der Propheten/ende des testaments/twelck God ghe
seickt heeft tot onse vaderen segghende tot Abraham
Ende in v saet sullen alle ghellachten des aerden ghe-
benedijt werden. V heeft God eerst/nae dat hi sijn soen
Jesum verwecht hadde/ hem ghesonden v ghebene-
diende op dat een yeghelijck van v/hem keeren soude
van sijn boesheyt.

Deu.18.c

Eccl.12.a

¶ Dat.iiij. Capittel.

Ende als sl noch tottet volc sprakē so sijn hoor D
die prieslers ouerghecomen/ eñ die meesters

vāden tēpel eñ die Saduceen droeuich wesende dat sī
volc leerdē eñ vcondichden in Jesus nāe die verrīse-
nis vādē doodē/eñ sī hebbē die handē in hoer gellegē/
eñ hebbēse in die geuāgenis geset tot tlander daechs.
Wāt het was nv auont/Eñ veel vā dien diet sermoē
gehoort haddē/hebbē gelooft/eñ haer getal is gewor-
den vijf duysent.

Eñ het is geschiet tlanderen daechs/dat vgadert wer
B den haer princen eñ ouders/eñ scriben te Hierusalem/
Als Annas die prince der priesteren/eñ Cayphas/eñ
Joannes/eñ Alexādr/eñ so menich aller vāt priesters
geslacht waren. Eñ als sī hoer int midden gelet haddē
so vraechden sī Door wat cracht/ofte wat naem hebt
ghi dit gedaen? Doē Petrus vault lijnde metten hey-
ligen geest/heeft tot hoor gesept. Ghi princen des volcx
eñ ouders van Jlrahel/ill saec dat wi huyden beroor-
deelt worden/van dat wi den cranckē mensch goet ge- Mat.21.d.
daen hebben/waer door dat hi gesont gemaect is/so sī Mar.12.a.
v allen dit bekent/eñ tgehele volc vā Jlrael/dat door Luce.10.c.
die naem Jesu Chysti vā Nazareth/welken ghi ghe- 1.Pet.2.a.
crupst hebt/Die God vwect heeft vāten doode. Door
desen staet dese hier gesont voor v/dese is die steen/die
van v timmerende verworpen is/die geworden is eē
hooft van een hoeck/eñ in niemant anders en isser sa-
lichept/want daer en is anders geen naem onder den
hemel gegeuen den menschen/daer wi in salich mortē
C worden. C Eñ siende die vollstandichept Petri eñ Jo
annis/eñ als sī bevondē hebben/dattet ongeleerde mē
schen/eñ leeke waren/so vwonderden sī/eñ kendē hoer
dat sī met Jesu geweest hadden/eñ siende den mensch
staende bi haer die gesont ghewordē was/so mochten
sī daer niet tegen seggen/mer als sī hoer wten raet ge
boden te gaen/so spraken sī te samen onder haer seggē-
de. Wat sullen wi desen menschen doēn? want het is o-
penbaer alle die te Jerusalē woonende sijn/dat daer is

een bekent teyken van hoer ghedaen het is openbaer ende wi en mogent niet misſaken/mer op dattet niet meer vbzept en wozt onder tvolck/laet ons hoer dzey ghen/op dat ſi hier na niet en ſpzeken enich menſch/in dſe naem. D

Ende als ſi hoer gheroepen hadden/ſoe hebben ſi ghe boden/dat ſi niet met allen ſpzeken ſoudē/noch leerē in den naē vā Jeſu. Mer Petrus eñ Joannes antwoo: dende/hebbē ſi tot hoo: geſept. Oft recht is voo: gods aēſicht v meer te hoozen dan God/oordeelt dat want wi en konnen niet ſwigen/tgeen dat wi gheſien ende gehoozt hebben. Eñ ſi hebben hoer met dzeygen quijt gelaten/niet vindende waer om dat ſi hoo: pinighen ſoūden om tvolck willen/want ſi alle gader God glori ficeerden/van tgheen datter gheſchiet was/want die menſch was meer dan.xl.iaer(out)aen welken dit teē ken van gheſonthept gedaen was. E

Eñ quijt gelatē-ſijnde/ſijnſe gecomē tot hoer(mede Apoſtelē eñ hebbē hoer vēōdicht al tgeen dat die pzin cē v pzieſterē eñ ouders gheſept hadden/welke als ſijt gehoozt haddē ſo hieuē ſi eendzachtelic die ſtē tot God/ Pſal.2 eñ hebbē geſept. Heer die hemel eñ aerde eñ die zee ghe maect hebt/eñ al tgeen dat daer in is/die welcke ghes ſpzoken hebt/door den mōt van onſe vader/v kint Da uid waer om hebben die heydens gegrimmet/eñ heef tet volc ydelheyt bedacht? Die coningen des aertrijcx hebben bi geſtaen/eñ die pzincen lijn in een gecomen/ teghen den heer eñ tegen ſinen Chriſtum. F

Want ſi ſijn voerwaer te ſamen gheccomen in deſe ſtadt tegen uwen heyligen ſoen Jeſum/die ghi gheſalft had/Herodes ende Pontius Pylatus/met die hey denen/ende tvolck van Iſrahel/om te doen al tgheen dat v hant ende v raet/te voren gheordineert hadde om te gheſchien. Ende nv Heer ſiet hoer dzeygen aen/ ende gheeft v knechten op dat ſi met ganſen betrou

wen/v woorden spreken moghen/v hant daer toe reykende/op dat ghesontheyt/ende teyckenen/ende wonderlicheyden ghedaen moghen worden/doer den naem
G van uwen heylighen soen Jesum. Ende als si ghebeden hadden/soe is die plaetse beroert ghewonden/daer si in waren vergadert/ende si sijn alle gader vervult ghewonden met den heylighen gheest ende si spraken Gods woorden met betrouwen.

✝ Ende die veelheyt der gheloouighen hadden een hert ende een siel. Ende nyemant en seyde datter yet sijn eyghen was/van tgheen dat hi besadt/mer alle dinck was hoor ghemeen/ende met groote cracht/gaven die Apostelen ghetuych van die verrisenis des heren Jesu Christi.

Ende groote gracie was op hoer allen/want daer en was niemant behoeftich onder-hoer/want so menich aller ackeren oft huysen besaten (haer) vercoopende/brochten si die waerde van tgheen datter verchocht was/ende leydent voor die Apostelen voeten. Ende een yeghelick worde ghedeelt/nae dat elck van noode was. ✳

Ende Joseph die vā die apostelen genoēt worde Barnabas/dat is een soen van vertroostinge/een Leuyt/(wt) Cypers ghesachte/als hi een acker hadde heeft hi die vercokt/ende heeftet tloon ghebrocht/eñ gelept tot die voeten der Apostelen.

¶ Dat.v. Capittel.

A Nde een man genoēt Ananias/met Saphira sijn wijf/die heeft sijn acker vcocht/eñ hadde vā tloon wech gelept/dat sijn wijf oic wiste/eñ eē deel gebrocht (hebbēde) heeft hijt voor die apostelen voeten gelept. Eñ Petrus heeft gesept tot Ananiā. Anania/waerō heeft die duuel v hert becoort/op dat ghi den heylighen gheest liegen sout/ende bedieghen van tloon des Ackers? En bleef hi niet altemael

v/eñ vercocht sijnde/was hi niet in uwe macht: waer om hebt ghi dit in v hert opgeset? Ghi en hebt den menschen niet gelogen/maer God. Eñ Ananias dese woorden horende/soo heeft hi nederuallende die geest gegeuen. Eñ daer is een groote vrees gecomen/op alle die gene die dit gehoort hebben. Eñ die iongelingē op staende hebben hem wech ghedaen/ende wtdraghende hebben si hem begrauen.

Eñ daer tusschen is gheleden een wijl(tijts)ontrent 15
van dien vren/dat sijn wijf/niet wetende watter geschiet was/in gecomē is. Eñ Petrus heeft hoer geantwoort. Segt mi/hebt ghi dē acker also duyr vercocht? Eñ si heeft gesept/Ja/alsso duyr. Eñ Petrus heeft tot haer ghesept. Wat baet v te tenteren den gheest des Heeren. Siet/die voeten van die gheen die v man begrauen hebben/die sijn hier voor die doze/ende sullen v ooc wt draghen. Eñ terstont is si voor die voeten ghevallen/ende heeft die geest gegeuen. Ende die iongelinghen ingegaen sijnde/hebben haer geuonden doot/ende hebbense wt gedragen/ende bi haer man begrauen. Ende daer is een groote vrees ghecomen/op al die vergaderinghe/eñ op alle die geen die dit hoorden.

✠ Ende door die handen der Apostelen worden veel 20
teyckenen ende wonderlicheden gedaen in t volc. Ende si waren alle gader eendrachtelick/in Salomons portael. Wer niemant van die ander dorste hem met hoor voeghen/mer t volc maecte haer groot. Ende die veelheyt van die den heer gelooften die vermeerderde/vā mannen ende vrouwen/alsoe dat si die crancken wtbrochten/op die straten/ende leydense in die bedden/ende boetsen/op dat die scape van Petrus comende/te minsten pemant van hoer bescemen soude/ende al te samen verlost souden moghen worden/van hoer siecten. Ende daer is oock een menichte/van die ontrent ligghende steden/te Hierusalem ghecomen/aenbrengē

de/die flecken/eñ die vanden onreyne geesten gequels worden/die welke al ghesont ghemaect worden *

Eñ die princ der priesteren opstaende/eñ al die met hem warē/twelcis die sect der Sadduceen/vnolt sijns de van nidichept/eñ hebben die handen in die Apostelē geslegen/eñ hebbē hoer gset in die ghemeen gehanckenis. Mer die Engel Gods heeft in die nacht op ghe
D daen die dozen vande kercker/eñ hoer wt gheleyt hebbende so heeft hi gheseyt. Gaet/eñ inden tempel staende/so spreectet volc alle die woerdē. dādesen leuen. Eñ als si dit gehoort hadden/so sijn si in die dagerast ghegaen inden tempel/eñ si leerden.

Eñ die princ der priesterē comende/eñ die met hem waren/so hebbē si tlamen geroepen den raet/eñ al die ouderen der kinderen van Israel/eñ hebben tottē ker ker gesonden/op dat si voortgebracht souden worden. Eñ als die dienaers gecomen waren eñ den kerker ge opent sijnde/hoer niet geuonden en hadden/weder om gecomen sijnde/hebben sijt gewotschapt seggende. Wi hebben inmer die kercker geuonden geslotē met alle naerstichept/eñ die bewaerders bupten staende voor die dozen. Mer als wi hē opgedaē hadden/so hebbē wi daer niemāt in geuondē. Eñ als dese woordē gehoort hadden die meesters vanden tempel ende die princen der priesteren/soe twyfelden si van hoer/wat dinck datter worden soude.

Eñ een tot hoer comēde/heeft hoer gewotschapt. Sie
E die mannen/die ghi in die kerker gset hadt/die sijn in den tempel/staende/eñ leerende t volc. Doe hebben die tempel meesters eñ die dienaers heen gegaen/eñ hebben hoer gehaelt sonder gewelt/want si vreesdē t volc/ op dat si niet gesteent en souden worde. Eñ als si hoer gehaelt haddē/so hebben si hoer gheset inden raet. Eñ die princ der priesteren heeft hoer geuraecht seggēde. Gebiedēde hebbē wi v gheboden/dat ghi niet en sout

leeren in dese naem? Ende siet/ ghi hebt Jerusalem vervult met v leeringhe/ ende ghi wiltet bloet van dese mensch/op ons brenghen.

Wer Petrus eñ die Apostelē antwoerdēde hebbē/ gesept. Het is van node/dat mē God meer gehoorsaē is/ dāen mēsē. God onser vaderē/die heeft Jesum verwect/welckē ghi gedoot hebt/hangēde aent hout. Dese een prince/eñ behouder welende/heeft God verhevē met sijn rechterhant/om te geuen penitencie Israel/eñ vergiffenis der sonden. Eñ wi sijn ghetuygen deser woorden ooc die heylige geest die God gegeuen heeft alle die hem gehoorsaem sijn. Ende als sī dit ghehoort hadden/soe werden sī tweedrachtich/eñ dachten hoer te dooden. Eñ een Phariseus inden raet opstaēde genaemt Gamaliel/een doctoor wāde wet/die groot gherekent was bi al tvolc/die heeft geboden/dat die Apostelen een weynich buyten gaen souden. Eñ heeft tot hoer gheseyt. Ghi mannen van Israel siet voor v/ wādese menschen/wat ghi doen sult/want voor dese daghen is gheweest Teudas/leggēde dat hi wat grootes was/dien welcken aenhingen een ghetal/van ontrēt cccc. mannen/die welcke gedoot is/eñ al die hē gehoorsdē sijn vtropt/eñ tot niet gebracht. Na desen is er gheweest Judas Galileus/inden dagen des beedings/eñ heeft veel volcx na hem vkeert/eñ hi is vergaen/ende also veel als hem gehoorsaem geweest haddē/die sijn verstroyt.

Eñ nv seg ic v sceydt vā dese mēschen/eñ laetse wesen. Want is saeck/dat dese raet oft (dit) werck wt de menschen is/so salt vergaē. Mer is saec dattet wt god is/soe en moecht ghijt niet/te niet maken/op dat ghi niet beuonden en woort te striden tegen God/ende dese sentenci hebben alle die ander gheuolcht/eñ als sī die Apostelē geroepē haddē/so hebbē sī hoer gegeselt/eñ) ghebodē/dat sī niet spreken en souden in dē naē Jesu

en sij hebben hoer quijt gelaten.

Eñ aldus gingen sij blide wesende/ vā dē aensicht des raets/ want sij waerdich gerekent sijn/ voor dē naē Jesu scandelicheyt te liden. Ende sij en hielden niet op/ da gelicx inden tempel/ eñ bi die huysen te leeren/ eñ te euā gelizeren Jesum Christum.

Dat. vi. Capittel.

IN dien dagē/ als tgetal der discipulē vermeerde so isser eē murmuracij op gerezen/ vā die Gue hē tegen dē Hebrezeuschē/ daer om/ wāt haer weduē veracht worden in dageliesen dienst. Eñ die. xij de menichte d discipulē tsamē roepende hebbē sij gesept Ten is niet recht dat wi ylaten twoort Gods/ eñ ter tafelen dienē. Daer om broeders siet ront om (na) oū. mannen wt b/ vā goede getugenisse/ vol vanden heyli gen gheest/ eñ wijsheyt/ den welcken wi stellen op dat werck/ eñ wi sullen ons becommeren/ in) bedinghe/ eñ twoort Gods) aen te dienē. Eñ dese woerdē behaech den voor die ghehele menichte. Ende sij hebben wt ge coren Stephanum/ een man vol geloofs/ ende vandē heyligen geest/ eñ Philippum eñ Prochorum/ eñ Ni canorē eñ Timonē/ eñ Parmenā/ eñ Nicolaū eē vrēde van Anthiochien. Dese hebben sij gheset int aensicht der Apostelen/ eñ als sij ghebeden hadden/ so hebben sij die handen op hoer geleyt.

Eñ twoort Gods wies/ eñ tgetal der discipulen wor de te Hierusalem seer vmenichfuldicht/ eñ een groote scaer der prieesteren/ waren den geloof gehoorsaem.

✠ Voort Stephanus vol van graci eñ sterchz/ toon de wōderlicheden eñ grote teyckenen in tvolc. Eñ daer sijn sommige opgestaen wten synagoge/ die genoemt woren/ vāde Libertinē/ eñ van Cyrenē/ vā Alexandrinē eñ vā Ciliciē/ eñ van Asiē/ disputerende met Stepha no/ eñ sij en mochtē niet wederstaen/ die wijsheyt eñ dē geest die daer sprach. Doe hebben sij toe gemaect mans

nē die welck seggen souden. Wi hebben hem gehoort
blasphemige woorden seggen tegen Moysen eñ God.
Eñ ū hebben tvolc beroert/eñ den ouders/eñ den scri- D
ben/eñ ouerualende hebben ū hem gevangen/eñ heb
ben hem in den raet gebzocht/eñ hebben daer vallsche
tuygen gestelt/welke seggen souden. Dese menisch en
hout niet op/te spzeken woozden teghen dese heyligha
plaets/eñ wet/want wi hebben gehoozt seggende. De
se Jesus van Nazareth sal dese plaets vderuen/eñ die
inlettinge vanderen/die Moyses ons gheleuert heeft
Eñ al die enden raet saten/hem aensiende/hebben ū ge
sien sijn aensicht/als een Engels aensicht.

¶ Dat. vij. Capittel.

Ende die punce der pzuelteren heeft geseyt of
hem dese dingen aldus hebben souden? Eñ J
hi heeft geseyt. Ghi manne/bzoeds eñ vads
hoozt. God der glozien heeft geopenbaert onse vad A-
Gen.12.a bzahā doe hi in Mesopotamia was/eer dz hi in Char
ram woende/eñ heeft tot hē gheseyt. Gaet wt v lant/
eñ wt v maechscap/eñ coēt int lant dat ic v wisen sal.
Doe is hi gegaen wtet lant der Chaldeen/eñ heeft ge-
woont in Charram. Eñ bā daen/na dat sijn vader ge-
storuen is/so heeft hi hē ouer gebzocht in dit lant/daer
ghi nv in woont. Eñ hi en heeft hem daer in gheen erf
gegeuen/met een voetstap/eñ hi heeft hē beloeft dit hē
te geuē te besitten/eñ sijn saet na hem/als hi noch geē
Gen.15.c soen en hadde. Eñ God heeft alsoe gesprzoken/dat sijn
saet soude woozden inwoonders in een vreemt lant/eñ
dat ū hoer eygendom bzengen souden/eñ qualic hande
len vier hondert taren. Eñ die heydens die ū dienē sul
len/die sal ic oozdeelen/seyt die Heer. Eñ daer na sullē
ū wtgaen eñ sullen mi dienen in dese plaets. Ende hi
heeft hem gegeuen dat testament des besnidenis/ende
dese heeft ghewonnen Isaac/eñ heeft hem besneden/
den achsten dach/ende Isaac/Jacob ende Jacob/die

twalef patriarchen.

Eñ die Patriarchen doer nidicheyt beroert wesende hebben sy Joseph vercocht in Egyptē. Eñ God was met hē/eñ hi heeft hē wt genomē vā al syn tribulacie eñ hi heeft hē gegeuen gracie eñ wijsheyt/voor Pharao den Coninc vā Egypten. Eñ hi heeft hem gheset een ouerste ouer Egypten/eñ ouer al syn huys. Geñ.37.f

Eñ daer is een duyrtijt gecomen/op al tlant vāEgipten/eñ Chanaan/eñ eē groote bangicheyt/eñ onse vaders en vonden geen spijs. Enals Jacob gehoort had de/datter cozen was in Egypten/so heeft hi onse vaders eerstwerf gesonden/eñ als hi hoer anderwerf gesonden hadde/so is Joseph van syn broedrs bekent geworden/eñ Joseps geslacht is Pharaoni bekent gheworden. Ende als Joseph een wode gheuonden hadde/so heeft hi Jacob syn vader tot hem ontboden ende al syn maechscap tot.lxxv.sielē. Ende Jacob is neder gecommen in Egypten. Ende hi is gestozuen/ende onse vaders ende sy syn ouergebzocht in Sychem/ende int graf gheleyt/twelc Abraham ghecocht heeft/om tsuere gheit/van die kinderen van Emoz/een soon van Sychem. Geñ.42.c Geñ.45.d

Ende als die tijt des beloftents nakende/daer God of gelwozen hadde(tot)Abraham/so ist dvolc gewassen eñ is vermenichfoudicheyt in Egypten/tot datter een ander Coninck opgestaen is/die Joseph niet gekēt en hadde. Dese bedzeghende onse gheslacht/heeft hi onse vaders gequelt/op dat sy die nieu gebozen kinderen verwozpen souden/op dat die vzuchten niet leuendich wesen en souden. In die selfde tijt is Moyses gheboren/eñ heeft God aengenaem gheweest/die welc gheuoet is drie maēden in syns vaders huys. Eñ wt gheset synde/heeft hem die dochter vā Pharao genomen/eñ heeft hē genoet hoer selue tot eē soen. Eñ Moyses is geleert in alle wijsheyt vā egyptenarē/eñ hi was mach- Geñ.49.a Exo.1.a Exo.2.a

lich in werken eñ woerdē. Eñ als hi (out) was een tijt
vā. 11. iarē. So is hē indē lin gecomē dz hi vloeckē soude
lijn broeders dē kinderen vā Jſrael. Eñ als hi ghelien
hadde/datter eenen ongelijc gedaen worde/so heeft hi
hem beſcermt/eñ als hi dē Egiptenaer geſlagē hadde/
so heeft hi gewraect dē genen die ongelijc leedt. Eñ hi
meende/dat lijn broeders louden verſtaen hebben/dz
God hoer soude ſalichept gheuen doer ſijn hant. Mer
ſi en hebbent niet verſtaen. Ende tſanderen daechs is
hi van hoer ghelien (daer ſi warē) kiuende/eñ hi heeft
hoer tot eendrachticheyt ghebrocht seggende. Mannē W
ghi ſijt broeders/waer om doet ghi malcander leet?
Mer die gene die daer ongheljc dede ſijn naesten/die
heeft hem verdreuen seggende. Wie heeft v een ptins
ende rechter ouer ens ghestelt? Wilt ghi mi doden ge
lijc ghi ghisteren den Egiptenaer ghedoot hebt? Ende
doer dat woert is Moyses gheuloden/ende is gewor
den een vremdelinc int lāt van Madian/daer hi twee
sonen ghewonnen heeft.

Eñ als veertich iaren verruilt waren/soe heeft hem
Exo.3.b. gheopenbaert in die woestenī des berchs van Syna/
die engel des heerē/in een vierighe vlant des doorns.
Ende alst Moyses ghesien heeft/so heeft hi hem ver
wondert (van den) gesicht. Voort als hi daer bi quam
om (dat) te besien/so is die stem des heeren tot hē ghe
schiet seggende. Ick ben die God van uwe vaderen
God van Abraham. God van Jsaac/eñ God van Ja
cob. Eñ Moyses beuende ghewordē/en dorſtet niet
aensien. Eñ die Heer heeft hem gheseyt. Ontbint die
schoenen vā v voetē/wāt die plaets daer ghi in staet/ E
dat is een heylighe aerde/siende heb ic gesien/die tri
bulacie van mijn volck/dat in Egypten is/ende hoer
suchtinge heb ic ghehoort/ende ic ben neder ghedaelt/
op dat ic hoer daer wt verlossen soude. Ende nv coēt/
ende ic sal v senden in Egypten.

Dese Moyses/die si verlaect hebben seggende. Wie heeft v geset(tot een prince eñ rechter? Dese had god gheslonden(tot)een prince ende verlosser/doer die hãt des Enghels/die hem gheopenbaert hadde/in den dorren. Dese heeft hoer wtgelept toonende wonderlicheden ende teykenen in Egypten/ende in die roode zee/ende in die woestent.xl.iaren. Dit is Moyses/die ten kinderen van Israel gheset heeft. God sal v een prophect verwecken/wt v broeders/myns gheliick dien sult ghi hoozen. Deut.18.a

Dit is hi die in die vergaderinge geweest heeft/met den Engel/in die woestent/die hem spzac in den berch van Syna/ende met onse vaders/die ontfangẽ heeft dat leuende woort/op dat hỹt ons gheuen soude. Den welcke onse vaders niet en hebben willen ghehoorsaẽ wesen/mer si hebbent verworpen/ende sijn ofgekeert met hoer herten/tot Egypten/segghende tot Aaron. Maect ons Goden/die ons voergaen. Want wien wes ten niet/wat desen Mopsi gheschiet is/die ons ghebzocht heeft wt et lant van Egypten. Ende si hebben een calf gemaect/in dien dagen/ende hebben dat welt offerhande ghebzocht/ende si verblideden hoer/vant werc haerder handen. Exod.32.a

Eñ God heeft hem selnen om gheheert/ende heeft hoer gheleuert/op dat si souden dienẽ/die ghestelthept des omloops des hemels/alser geschreuen staet int boec der prophecten. O ghi huys vã Israel. Hebt ghi mi offerãde of ghiftẽ geoffert/in.xl.iarẽ/in die woestent? Eñ ghi hebt ontfangen dat Tabernakel vã Moloch eñ dF gesterrente wes Gods Kempham figueren/die ghi ghemaect hebt/om die aen te biddẽ/ende ich sal v ouer bzẽ ghen voozbi Babilonien. Amos.5.g

Dat tabernakel des getupgenis is geweest met onse vaders in die woestent gheliken als God hi hoer geordineert hadde sprekẽde tot Moysẽ/op dat hỹt makẽ Exo.25.d.

soude na die gedaente die hi gesien hädde/ twelck onse vaderen die daer na gecomen sijn/ oock met Jhesu gebracht hebbē in dat besit der heydenē/ die God verdreue heeft vāt aensicht öser vaderē tottē dagē vā dauid wel ke graci voor God gevōden heeft eñ heeft begeert/ dat
3.Reg.6.a hi een tabernakel vindē mochte/ voor dē God vā Jacob. Eñ Salomon heeft hē een huys getimmert

Mer die alderhoochste en woont niet in tempelē vā hāden gemaect gelijc die Prophecet sept. Die hemel is mijn stoel/ eñ die aerde is die voetscabel vā mijn voeten. Wat huys sult ghi mi timmeren/ sept die heer/ of
Esay.66.a. wat plaets isser voor mijn rust? En heeft mijn hant nyet dit ghemaect?

Hertneckige eñ onbesnedē van herten en oozen/ ghi wederstaet altijt den heyligen gheest ghelijck v vaders waren also sijt ghi mede/ wie vanden Prophecten en hebben uwe vaders niet vervolcht? Eñ sij hebben ghewot die geen/ die verkundichden vā den toecomēde des rechtuaerdigen wiēs verraders ende doetslagers ghi nv sijt gheweest die die wet ontfangen hebt/ door die beschickinge der engelē eñ en hebse niet gehouden.

Eñ dit hoorende worden sij in hoer herten ghesneden eñ knersten mit haer tanden tegen hē. Mer als hi vol vanden heyligen geest was/ eñ als hi die oogen inden hemel geslegen hadde/ so heeft hi die glorie Gods gesien eñ Jesum staende aende rechterhant Gods. Ende hi heeft gheseyt. Siet ic sie die hemelen opgedaen/ eñ dē soen des menschen staende aende rechterhant Gods. Eñ met grooter stemme luyde roepēde/ hebbē sij hoer oren gestopt/ eñ hebben eendiachtelic een oneruallinge tegen hem gedaen/ eñ hem wt die stat gheworpen hebbē/ steenden sij hem/ eñ die getuygen hebben die cleederē of gelept/ bi die voeten vā een jonghelinc genoēt Saulus/ eñ sij steenden Stephanum aenroepende eñ seggende. Heer Jesu ontfanc mijn geest. Eñ met gelu

gen knien/heeft hi met luder stemme geroepen seggēde. Heere en reken hoer dese sonde niet. Eñ als hi dat gesept hadde/so heeft hi geslapen inden heer. *

Dat. viij. Capittel.

Ende Saulus hadde gecōsenteert in sijn doot. Eñ in dien dach isser een groote vuolginge geschiet tegen die ghemeente die te Hierusalē was/eñ si sijn alle gader vūstroyet doot die landen van Judea/eñ Samaria/behalue die Apostelen. Eñ godruchtige mannen hebbē Stephanum beseit/eñ hebbē een groot gescrey ouer hem ghemaect. Eñ Saulus verstroyde die ghemeente inghaende doot die huysen ende mannen ende vrouwen treckende/leuerde hise in die ghenangenis.

Daer om si verstroyet sijnde/doerginghen (tlant) vōcondighende twoort Gods.

* Eñ Philippus is gecomen in een stadt vā Samaria/ende predicte hoer Christum. Eñ die scaren merctē op tgeen dat van Philippo gesept worde eendrachtelic hoorende/eñ siende die teyckenen die hi toonde/ Wāt die onreyne gheesten/ghingen wt/roepende met luyder stemme. Eñ veel vergichtige/ende crepele sijn ghesont ghewordē/En een grote blijscap isser in die stadt ghesciet. *

Eñ een man ghenaemt Symon/die te voren in die stat/swarte conste gepleecht had/eñ tvolc van Samaria verleydende/seggende/dat hi wat groots was/welcken si alle gader gehoor gauen/van die minste tot den meeste/seggende. Dit is die crachte Gods/welcke die groote is genoemt. Ende si ghauen hem ghehoor/want hi hoer langhe tijt/met swarten cōsten vōwaelt ghemaect hadde. Mer als si Philippo ghelooft hadde predeckende vant rijcke Gods/ende vanden naem Jesu Christi/so worden daer ghedoopt/mannen ende oic vrouwen. Doe ghelooffde Symon self mede. Ende als

hi ghedoopt was/ soe hinc hi Philippo aen. Ende siende de teykenen ende crachten ghesichten/ soe verwonderde hi hem seer. C

✠ Ende als die Apostelen/ die te Hierusalem waren gheÿoort hadden/ dat Samaria twoert Gods ontfangen hadde/ so hebben sÿ tot hoer gesonden Petrum/ eñ Joannem. Die welcke als sÿ neder gecommen warē hebben voor haer gebeden/ op dat sÿ den heyligē geest ontfangen souden/ want hi noch in geen vā hoer gecommen was/ mer sÿ waren alleen ghedoopt/ inden naem ons Heeren Jesu. Doe leyden sÿ die handen op hoer/ eñ sÿ ontfinghen den heyligen geest. ✶

Eñ als Symon gesien hadde/ dat die heylige gheest gegeuen worde/ doert oplegghen der handen van die Apostelen/ so heeft hi hoer ghebrocht gelt/ seggende/ Gheeft mi ooc dese macht/ op dat/ soe wie ick die hant opleggen sal/ den heyligē geest ontfanct. Ende Petrus D heeft tot hē gesept. Ü gelt sÿ mÿ v tot vderkenis/ wāt gi gemeent hebt die gaue Gods met ghelt te besitte. Ghi en hebt geen deel/ noch lot in dit sermoon/ wāt v hert en is niet recht voor God. Daer ō doet penitencie/ van dese uwe wolhepte/ eñ bidt God/ of dÿ auōtuer/ v die gedachte ws herten/ ōgeuē worde/ wāt ic sie/ dat ghi sÿt in galle des bitternisse/ eñ in een bant des ongherechtichepts. Eñ Symon antwoordende/ heeft gheseyt Bidt ghi bi den heer voor mi/ op datter nÿ op mi en come/ vant geen dat ghi geseyt hebt. Eñ sÿ hebbē voort getupcht eñ gesprokē twoert Gods/ eñ sÿn weder om gecomen te Hierusalem/ eñ veel steden der Samaritanen predicten sÿ Teuangeli.

✠ Eñ die engel des heeren heeft tot Philippum gesprokē/ leggēde. Staet op/ eñ gaet suptwaerts totten wech die neder daelt/ vā die stat vā Hierusalem/ totte stat Gazam. Dese is woest. Eñ op staende/ is hi heen ghegaen/ ende siet/ een man een Moraen (welc was)

Eunuchus machtich van Candace die Coninginne der Mozianen den welcken was ouer hoor gheheele schat/dese was te Hierusalem ghecomen/om aen te bidden/ende hi quam weder om sittende op sijn wagē eñ las Esayam den Prophect. Ende die geest heeft tot Philippo gheseyt. Gaet aen/eñ voecht v bi desen wagen. Eñ Philippus aen lopende heeft hi gehoort dat hi Esayam den Prophect las eñ hi heeft geseyt. Meē di ooc te verstaen dat ghi leest? Ende die heeft gheseyt Ende hoe mach ickt ten ware dat mi yemant wees? Ende hi heeft Philippum ghebeden dat hi op clommē
F soude/ende mit hem sitten. Eñ de plaets van die scrift Esay.53.e.
die hi las dat was dese. Gheliick een scaep/is hi totter doot gheyt/eñ als een lam voor die geē die hem sceert sonder stem is/also en heeft hi sijn mont niet opgedaē. In ootmoedicht is sijn oordeel wech genomē/wie sal sijn geboorte vtellen? Want sijn leuen sal van aertrijc genomen worden. Eñ die Eunuchus antwoordende Philippo heeft gheseyt. Ic bid v bā wien seyt die Prophect dat bā hē seluen/of bā yemant anders?

Eñ Philippus sijn mont op wende/eñ beginnende van dese scriftuer of/heeft hi hem Jesum geprædickt.
G Eñ als si ouer wech voeren/so sijn si tot een water gecomē. Eñ die Eunuchus heeft geseyt. Siet/het water wie behindert mi gedoopt te worden? Ende Philippus heeft geseyt. Ist saec dat ghi wt ganser herten gelooft/so moechdi. Ende antwoordende/heeft hi ghe seyt. Ick gelook dat Jesus Christus die soen Gods is. Ende hi heeft gheboden dat die waghen staen soude. Ende si sijn beyde of ghegaen int water Philippus en de die Eunuchus tsamen/ende hi heeft hem ghedoopt. Ende als si wt den water opgheclommen waren/soe heeft die gheest des heeren Philippum wech ghenomen/ende die Eunuchus en heeft hem niet meer ghesien hi ghinc ouer sijn wech blide wesende. Mer Phi-

lippus is geuonden in Azotē ende worgaende/predicte hi alle steden/tot dat hi quam tot Cesaream. ✶

Dat.ix. Capittel. ✠

Ende Saulus noch dreygementen ende slagen ende blasende teghen die discipulen des heeren is tot den prince der priesteren gegaen/ende heeft brieue vā hē begeert/die hi soude brengē in Damascū/ tot die synagogē/op/of hi enige mannē of vrouwē vā dese wege geuonden hadde/die gebondē brengē soude/ te Hierusalem. Ende als hi reyste/so ist ghescheet/dat hi naecte bi Damascum. Ende haestelicken heeft hem een licht vanden hemel omgebloemt/ende in die aerde ghevallen synde/heeft hi een stemme ghehoort/hem seggende. Saule Saule/wat vuolcht ghi mi? Ende hi heeft geseyt. Heer/wie sijt ghi? Ende die heer heeft geseyt. Ic bē Jesus/dien ghi vuolcht. Het is v hert tegen die puckel te stooten. Ende beuende ende verschrinkēde heeft hi geseyt. Heer wat wilt ghi dat ic doe? Ende die heer (seyde) tot hem. Staet op/ende gaet in die stadt/ende daer sal v geseyt worden/wat v van node is te doen.

Ende die mannen die sijn mede ghesellen waren in die wech/die stondē verbaest/die stem hoorende/ nochtās niemant siende. Ende Saulus is opgestaen vander aerde/ende met open ogen/en sach hi niemant. Wer metter hant hem leydende/brochten si hē in Damascum. Ende hi was daer drie dagē niet siēde/ende en heeft niet gegeten/noch ghedroncken.

Ende daer was een discipel in Damasco/genoēt Ananias/ende die heer heeft doer een visioē tot hem g'seyt Anania. Ende hi heeft geseyt. Siet. (Ic ben hier) heer Ende die heer tot hem/staet op/ende gaet in een straet welc ghenoemt wordt/die rechte (straet) ende soect in Judas huys/Saulum genoemt van Tarsen/wāt siet hi bidt. Ende hi heeft gesien een man genoemt Ananias/incomende/ende hem die hant op leggende op dat

hi tgheslicht ontfanghen soude.

¶ Eñ Ananias heeft geantwoert Heer ic heb van vele len/van dese man gehoort/wat grooter quaet hi v hey ligher gedaē heeft te Hierusalem. Eñ dese heeft macht vanden princen der priesteren/om te binden al die uwē naem aenroepen. Eñ die Heer heeft tot hem ghesept/ Gaet/want dese is mijn een wtuercoren vat/om te dra ghen mijnē naem / voor die heydenen eñ Coningē eñ kinderen van Israel want ick sal hem tooné hoe veel dat hi om mijnē naem lijden moet.

Eñ Ananias is heen gegaē/ eñ int huys ghecomen/ eñ hē die hant opleggende/heeft hi gesept: Saule broe der/die Heer Jesus die v geopenbaert heeft indē wech doer ghi door quaemt/die heeft mi gesondē/op dat ghi tgesicht ontfangē soudt/eñ vervult wordē vandē hey ligen geest. Eñ ter stont sijnder van sijn ooghē gevallē gelijckē schellē van vilch/eñ hi heeft tgesicht ontfangē/ eñ opstaēde is hi gedoopt/eñ als hi spijs genomē hadde so is hi ghesterckt.

D Eñ Saulus heeft met die discipulē / die in Damasco warē/een deel daghē gewoest. Eñ ter stont/so predicte hi Thustum/in die synagoge/dat dese was die soē gods Ende sij verwonderdē hē alle die hē hoordē/ eñ sij seydē En is dese niet die/die welcke te Hierusalē vruocht die geē die dese naē aenriepen? eñ hi is hier daer om gecos men/op dat hi haer gebondē soude brengē/tortē princē der priesteren? Eñ Saulus worde veel meer gesterckt eñ beschaemde die Jodē/die in Damasco woōden/ bals seggende dat dese is Thustus. ✶

Eñ alst veel dagē geledē was/ so hebbē die Jodē onder haer een raet gehoudē/om hē te doodē. Maer haer lagē sijn Saulo wēt ghewordē. Ende sij bewaerdē die poortē dach eñ nacht op dat sij hē doodē soudē. Eñ die discipulē hē nemende inde nacht/hebben sij hē ouer die muyr ofgelatē/in een mande neder latende. 2. Cor. 11. b.

Ende als Saulus te Hierusalem ghecomen was / so
poechde hi hē te voeghen bi die discipulen / eñ si vreesden hē alle gader / met gelouēde / dat hi een discipel was
Eñ Barnabas hē nemende / heeft hē totē Apostelen
gelept / eñ heeft hoer vertelt / hoe dat hi dē Heer inden
wech gesien hadde / eñ dat hi hē gesproken hadde ende
hoe dat hi in Damasco getrouwelijck ghedaen hadde
inden naem Jesu. Eñ hi was met hoer ingaende ende
wtgaende te Jerusalē getrouwelic doende indē naem
des Heere. Ende hi sprack / ende disputeerde tegen die
Grecken / mer si socchten hem te dooden. Twelck alst
die broeders vkent hadden / so hebben si hem tot Cesaream gheleyt / ende wtghesondē tot Tarsum. Alsus
so had die vergaderinghe vrede / door heel Judeen / eñ
Galileen / eñ Samarien / eñ si werden ghesticht / wandelende in die vreese Gods / eñ doer die vertroostinge
des heylighen geests / wozden si vermuit.

Ende het is ghebeert / dat Petrus / als hyse al doorwādelde / oock ghecomen is / totten heyligheu die tot
Lidde woenden. Eñ hi heeft daer een mensch genoden / genoemt Eneas / nv acht iaer int bedde liggende /
welcke was gichtich. Ende Petrus heeft hem geseyt:
Enea / die Heer Jesus Christus die maecke v ghesont
Staet op / ende vermaect v selven / t bedde. Ende ter
stont is hi opgestaen / eñ si hebben hem alle ghesien / die
tot Lidde woenden / eñ tot Assarone / die welcke totē
Heer vbeert sijn.

Ende te Joppe was een discipulinne / genoēt Tabitha welcke beduyt sijnde / hiet Dorcas. Dese was vol
van goede werchē / eñ aelmissen die si gaf. Eñ het is geschiet in diē dagen / dat si siec wesende sterf / welckē als
Sse gewasschen haddē / hebben si haer op die solder gheleyt. Eñ als Lidda na bi Joppen was / eñ die discipulen ghehoort hadden / dat Petrus daer in was / so hebben si ghesonden tot hem twee mannen biddende / dat

hûs hem niet en liet verdueren tot haer te comen.
Ende Petrus opstaende is met haer ghecomen. Eñ als hi ghecomē was/so hebben sy hem op die solder ghe leyt/eñ alle die weduen stonden ront om hē/screyende ende toonende hem die rocken ende clederen / welcke Dorcas haer maecte. Ende als sy alle buyten ghelaecht waren/so heeft Petrus met ghebooghen knien ghebe den/ende gekeert sînde totter lichaem/heeft hi ghesept: Tabitha/staet op. Eñ sy heeft haer ooghē op ghedaen/ eñ als sy Petrum gesien hadde/so heeft sy weder gesetē ende haer die hant gheuende/heeft hi haer opgherecht ende als hi die heyligen eñ weduen gheroepen hadde so heeft hi haer leuendich getoent. Ende dat is bekent ghewordē doōr heele Joppen / eñ veel hebben in den Heer gheloeft. Eñ het is geboert/dat hi veel dagē bleef te Joppen/bi Simon den leertouwer.

CDat.x. Capittel.

Ende daer was een man te Cesarea/ genoēt Cornelius Centurio/van dē legare / welcke hiet die Italiaensche/religioes eñ God vree sende/met al sîn huys/veel aelmissen dē volck geuēde/ ende altijt God biddēde. Dese heeft gesien doōr een vi sioen opēnc/omtrent der negender vren van den dach/ den Engel Gods tot hē ingaende eñ hē seggende: Cor nely/eñ hi aensiende hē eñ met vrees vervangē/heeft ge sept: Wie sijt ghi heere? Eñ hi heeft hē gesept: Uwe ghe bedē eñ v aelmissen sîn opgeclommen totter gehoochnisse doōr God. Eñ sendt nv mannē tot Joppen/eñ ontbiet Simonē die mede genoēt wort Petrus. Dese is ghelo geert bi Simonē eenē leertouwer/ die een huys heeft bider zee/dese sal v segghē/wat v van node is te doen. Eñ als die engel wechgegaē was/die hē sprac/ so heeft hi twā sîn twee knechtē geroepē/ eñ een religioesen ruy ter/twā die geē/die hē onderdanich warē dē welckē als hijt al ōtelt hadde/heeft haer te Joppen gesonden.

Eñ daechs daer na/als ſi reyſdē/eñ bi der ſtadt/quam mē/ſo is Petrus int opperſte vant huys geclommen om te biddē/ontrent die ſeste vre Eñ als hi hongerds ſo woude hi ſpijs proeuē/eñ ſi (die ſpijs) bereydende ſo is een optreckinghe des herten op hē geualle. Ende hi heeft gheſiē den hemel opgedaē/eñ neder comende tot hem een vat/gelijkē een groote lindē laken/ met vier houcken tſamē ghebondē/van den hemel/totter aerdē neder gelaten woerdē/in welcke warē alle viervoetige (dieren) des aerde/eñ weſten/ende cruypende (dieren) ende voeghelen/des hemels. Ende daer is een ſtemme tot hem gheſciet Petre/ſtaet op/ſlaet doot/eñ eet. Eñ Petrus heeft geſeyt dat ſi verre van mi Heere/ want ick noeyt yet ghemeens/ende onreyns ghegetē hebbe ende die ſtemme weder om tot hem. Dat God gereynicht heeft/en noempt ghi dat niet gemeen. Eñ dit is ten derden mael ghelchiet. Ende tvat is weder om inden hemel ghenomen.

Eñ als Petrus twijfelde bi hē ſelue/ wat dat viſioen was/dat hi geſien hadde/ſiet/die mannē die van Cornelio geſondē warē gheuraecht hebbende na Simons huys/hebben ghekaē voor die doer. Eñ als ſi daer een wt geroepen haddē/ſo vraechdē ſi/of Symon die mede Petrus genoēt woer/daer herberch hadde. Eñ als Petrus dochte vant viſioen/ſo heeft hem die geeſt geſeyt: Siet dre mannen ſouchē v. Als is ſtaet op/ende climt of/eñ gaet mē haer/niet twijfelēde Daer om/wāt ick haer geſondē hebbe. Eñ Petrus of comende/tot die mannē/heeft geſeyt: Siet ick ben die gē die ghi ſoucht. Wat is die ſaeck daer ghi om gecomen ſijt: welcke heben geſeyt Cornelius Centurio/een rechtuerdich man eñ God vreeſende/ eñ een (goet) ghetuych hebbende/ van alt Joetſche volck/die is door reuel vermaēt vā den heyligē engel/dat hi v ontbiedē ſoude in ſijn huys/ eñ woerdē van v hoorē. Alſus heeft hi haer in geroes

ten sünde/ter herwerch ontfangē.

Ende tlanderē daechs is Petrus met haer gherepst/ ende sommige vandē broederē van Joppe sijn hē ghevolcht. Eñ daechs daer an/sijn si in Cesaream gheco-men. Ende Cornelius verwachtede haer/tsamen ghe-roepen hebbēde/sijn magē eñ vrendē. Eñ alst ghesciet is dat Petrus ingecomē was/sois Cornelius hē te ge moet gecomē/ende voor sijn voetē vallende/heeft hi hē angebedē. Mer Petrus heeft hē opgherecht segghende: Staet op/eñ ick ben ooc eē mēsch. Eñ sprekēde met hē is hi ingegaen eñ hi heefter veel gevondē/die daer tsa-men gecomē warē/eñ heeft tot hoer gesept. Ghi weet (wel dattet een Jode niet geoorlokt en is gevoecht te worden/oft te comen tot een vreemdelinck. Mer God heeft mi getoent dat ick geen menisch ghemeen oft on-reyn hieten en soude/waer om ick ontboden sünde/son der toeven gecomē ben. Alsus vraech ick/ om wat saec hebt ghi mi ontboden.

Eñ Cornelius heeft gesept/van nv/den vierdē dach sadt ick tot deser vre nochterē/eñ te negender vre badt ick in mijn huys/eñ siet/een man heefter voer mi ghe staen in een blinckent cleet/eñ heeft gesept: Cornely/ v ghebet is verhoort/eñ v gelimillen sijn in ghehoochnis gehoudē in Gods aenlicht. Daer om sendt in Joppe eñ ontbiet Simonē/die mede genoemt wort Petrus. Dese is geherberght in die huysinghe van Simon die Leertouwer/bi die zee/die welcke als hi coemt/ v spre-ken sal. Daer om hebick ter stont tot v gesonden/ende ghi hebt wel gedaen/dat ghi gecomē sijt. Daer om sijn wi nv alle hier tegēwoerdich voor God/op dat wi hoo ren mogē/al tgeen dat v van die Heer.

Eñ Petrus sijn mont opdoende/heeft gesept: In der waerhz heb ick bevondē/want God en is gheē wi-nemer der personen/mer in alderley nacien/ d'e God vreest/ende rechtvaerdichz doet/die is hē angenaem.

Rom.2.b Twoert heeft God gheſonden den kinderen van Ie-
Ephe.6.b rael vercondighende/ vrede door Iesum Chriſtum.
Collo.3.d. Deſe is die Heer van allen: Ghi weet dat woert ver-
breet is door heel Iudeen beghinnende van Galileen/
nae dat doopſel twelck Iohannes predicte (ende) hoe
God Iesum van Nazareth gheſalft heeft met dē hey-
lighen gheeſt ende cracht/die welcke wandelende/wel
doende/ende gheſont makende/al die vandē duuel ver-
druct waren/want God was met hem. Ende wi ſijn
ghetuyghen/van al dat hi ghedaen heeft/int Ioetſche
lant/ende te Hierusalem/welcken ghehanghen ſijnde
aent hout/ſi gedoot hebben. Deſen heeft God dwerd
ten derden dach/ende hi heeft hem vertoent/ op dat hi
openbaer ſoude worden niet alle volck/mer den getuy-
ghen/daer toe te voren van God wtercoren/ons die
welcke te ſamen ghegeten ende ghedroncken/hebben
met hem/na dat hi vanden doode verresen is geweeſt.
✠ Ende hi heeft ons gheboden dat wi̇ſt den volc pre-
diken ſouden eñ betuyghen/dat hi die gheen is/welcke
van God gheſedt is/een rechter van leuende eñ doode
Deſen/geuen alle die Propheten getuych/vergiffenis
der ſonden ontfanghen doorſijnen naem/al dē ghenen
die in hem gelooven. ✶

Als Petrus noch deſe woerdē ſprack/ſo is die heyli-
ghe gheeſt geuallen op al die geen die twoort hoorden. G
Eñ deſe/die vandē gheſlacht der beſneden gheloef den
alſo veel alſſer met Petro gecomē waren/hebbē hem
verſtrict/dat die gaue des heyligē geeſt ook in die hey
dens gheſtort worde/want ſi hoer met tongen hoordē
ſprekende eñ God groot makende. Doe heeft Petrus
geantwoert/Mach ook yemant dat water verbiedē/
dat deſe niet gedoopt en werden/die dē heyligen geeſt
ontfanghen hebben gelijck als wi? Ende hi heeft ghe-
boden dat ſi gedoopt worden indē naem des Heere Ie
ſu Chriſti. ✶ Doe hebben ſi hē gebeden/dat hi ſom/

mige dagen bliuen soude bi hoer.

¶ Dat.xi. Capittel.

A Ende die Apostelen eñ broeders/die in Judee waré/hebben gehoort dat die heydens oock twoort Gods ontfangé hadden. Eñ als Petrus op geclommé was te Hierusalé/so disputeerdé si/die wt dé besnidenis waré/tegen hem seggende: Waer om sult ghi ingegaé tottè mannè die onbesnedè sijn/eñ ghi hebt met hoer gegetè. Eñ Petrus van beginiel ort bhalende/heeft hi hoer dat in ordinancie bedupt/seggés de: Ick was in die stadt Joppe biddende/eñ wt mi selues ghetoghen sijnde/hebbe ick een visioen ghesien/een vat neder comen ghelijc een groot lindé cleet/met die vier houcken/wt den hemel neder ghelaten/eñ tis gecomé tot mi toe. In welcke/als ic die oogé in sloech so heb ic ghemerct eñ gesien/viervoetighe(dieren) des aerde/eñ westen/eñ cruipende/dieren/eñ voghelen des hemels. Eñ ic heb gehoort een stemme/tot mi seggen B de: Staet op Petre/slaet doot/ende eet. Maer ic seyde Neruns Heer/wantter met gemeis ofonreyns oept in mijn mót gecomé is. Eñ die stè heeft mi weder om geantwoert wt den hemel/dat God gherevnicht heeft en noemt ghi dat niet ghemeen. Eñ dat is ten derden mael gheboort/eñ al tsamen is weder om indé hemel gebrocht. ¶ Eñ siet ter stont waré daer tegenwoerdich indé huyse indé welcké ic was/drie mannen van Cesarea gesondé tot mi. Eñ die geest hadde mi gesept/dat ick met hoer gaen soude niet twijfelende. Eñ dese ses broeders sijn mi oock ghevolcht. Ende wi sijn ghegaen in thuys van die man/ende dese heeft ons vertelt/hoe dat hi een Engel tot sijnen huyse ghesien hadde/die bi hem ghestaen ende gheseyt hadde.

Sepnt wt te Joppe/ende ontbiet Symonem (die) mede ghenaemt is Petrus/die welcke v woorden seggen sal/waer doot ghi behouden sult worden/eñ al v

huys. Eñ als ict sermoc begonnē hadde / so is die heylige geest op hoer geuallen ghelickerwijs als hi ooch int begīnsel op ons gheuallen was. Ende (doe) quam (mi) int hert dat die Heer gesept hadde. Joānes heeft int water gedoopt/mer ghi sult gedoopt worden door den heyligē geest. Aldus / ist dat God hoer een gelijcke gaue gegeuē heeft//geliken ooch ons die geloeft hebben inden Heere Jesum Christum / wie was ick doch die verbieden mocht God. Ende als si dit ghehoort hadde so hebben si gelwegen/eñ hebben God geloeft/leggende: Aldus heeft God ooch in die heydens penitencie verleent totter leuen. Joan.1.d E

Daer om die geen die verstroyet warē wt die tribulacie die op gestaē was om Stephanus willē/ die hebben gewandelt tot Phenicen toe/eñ Cyprus/eñ Anthiochia niemant dat woert sprekende/dan alleen dē Joden. Eñ sommige wt haer warē mannē van Cyprus ende Cyrenen / welche als si tot Anthiochien inghegaen warē/spraken si totten Griecken/predikende den Heere Jesum. Eñ die hant Gods was met haer ende een groot getal der gelouigē is totten Heer bekeert. D

Eñ trumoer van desen ingē is gecomē tottē ooren vā die vergaderinge die te Hierusalem was / eñ si hebben Barnabam gesondē tot Anthiochien. Die welche als hi gecomē was/eñ die gracie Gods ghesien hadde/soe is hi verblijt geweest/eñ vermaende hoer allen/ dat si met een opset des herten volstandich souden God aenhangen/want het was een goet man/ende vol vandē heyligen geest/eñ geloof. Eñ een groote schaer ilder dē Heere toegeuoecht.

Eñ Barnabas is gereyst tot Tarsum/om Saulum te soecken/welcken als hi gevondē hadde/heeft hi hem tot Antiochien gebracht. Ende het is ghebeert / dat si een heel iaer gemeenschap hadden met die vergaderinghe/eñ leerden een groote schare. Alsoe (dat) die discis

pulen te Anthiochien (alder) ierst Christenen ghenoemt worden.

Eñ in dese daghē synder vā die stadt Hierusalem propheten ouer ghecomē tot Antiochien/ eñ een wt haer genaemt Agabus opstaende/heeft wer dē geest te kennē gegeuē (datter) een grotē honger in alle de werelt comē soude/die welcke gewert is onō Claudius. Eñ die discipulē hebbē op gheset/ na dattet elck vmocht hulp te seyndē den broederē dye in Judeen woendē/twelc sī oick gedaen hebbē/ seyndēde tottē ouders/wer die hant vā Barnabas eñ Saulus.

¶ Dat.xij. Capittel.✣

OP die selue tijt sandt Herodes die coninck synn macht om te pijnigē sommighe vander ōgadeninge. Eñ hi heeft gedot Jacobū Johannis broeder mettē swaerde. Eñ siende dattet dē Joden behaechde/so heeft hi voert ghegaen om Petrum oic te vanghē. Eñ het warē die daghē Azimorum. Als hi hem dan oick gheuangē hadde/so leydē hi hem indē kercker/ leuerende hē ouer te bewaren vierwerf vier ruyteren/ willende nae paesschen hē voer den volcke wt brenghē. Eñ Petrus wert indē kercker bewaert/mer dat ghebet gheschiede voer hē tot god sonder op houdē vander ōgaringhe. Eñ als Herodes hē woudē voertbrengē/ inder selver nacht liep Petrus tusschē twe ruyterē gebondē met twe ketenē/eñ die wachters voer die dore bewaerdē den kercker. ¶ Eñ siet/die enghel des heerē heeft daer bi ghestaen/eñ een licht scheen in die woninghe/eñ staende Petrum aen de syde/so heeft hi hem op ghewect seggēde. Staet op haestelic. Eñ die ketenē vielen af vā sinē handē. Eñ die enghel spraeck tot hem. Scort v op/eñ doet v solē aen/ eñ hi dēde alsō. Eñ hi seydē hē. Slaet v cleet omme/eñ volcht my. Eñ wtgaende volchde hi hē/ eñ hi en wiste niet dattet was

rachtich was dat wer den enghel geschiedt/ mer hē
wchte/dat hi een vīsioen sach. Als ū dan wer die ier
ste eñ wer die anderde bewaringe gegaen waren soe
sijn ū ghecomē tot die yseren poorte die inō stadt ley
det/die welcke haer van selfs gheopent is. Ende wt
gaende sijn ū een strate wer gegaen/eñ ter stont scey
de die enghel van hem.

Eñ Petrus tot hē seluē gecomē sijnde/heeft gesp:o
kē. Nu weet ic warachtelic dat die heer sīne enghel
ghesondē heeft/eñ heeft mi vloost wt die hant Heros
dis/eñ wt alle ẏwachtinge des Joetschē volcs. Eñ
als hi hē bedacht/so quā hi voer dat huys Marie der
moeder Joānis/wiēs bynaem is geweest Marcus/
daerder veel vgadert warē/eñ biddēde. Als dan Pe
trus voer an die doze clopte/ so ghinck een meysken
voer om te luysterē/geheeten Rhode. Eñ als ū Pe
trus stemme kende/so en dede ū die doze niet open vā C
blischapē/mer binnē lopende heeft ū vcondicht dat
petrus stōt voer die doze. En ū hebbē geseit tot haer
Ghi raeft/mer ū bleef dair bi/dattet alsō was. Mer
ū seyden. Het is sīnen enghel. Eñ Petrus bleef vol
herdich clopēde. Als ū nv die doze open gedaen had
den/so hebben ū hem gesien/eñ hebbē hē verscrict.
Eñ als hi haer een teyken hadde gedaen met sijnder
hant/dat ū swighen souden/ so heeft hi haer vertelt
hoe dat die heer hem wt gheleyt hadde wt den kerc
ker. Eñ hi seyde. Vercondicht dit Jacobo/ende den
broeders. Eñ wtgegaen sijnde is hi vertoghē in een
ander plaetse.

Alst nv dach ghewordē was/ so waser geen cleyn
turbacie onō die ruyterē wat vā petro gesciet soude
mogē sijn. Mer Herodes als hi hē gesocht had/eñ ny
ghevondē/die bewaerdersonduracht hebbēde/so liet
hise wech leydē. Eñ neder clammende vā Judea in D
Cesarien/so is hi dair gebleuē. Eñ Herodes was ū

toernt op die vā Tyro eñ Sidon. Eñ si quamē een-
dzachtelikē tot hē/ eñ hebbē Blastū wt gemaect die
des conincs Camerier was/eñ begheerdē vrede/om
dat haer lāt vā des conincs victalie gheoordt wert.
Eñ op eenē gestettē dach sadt Herodes met een Co
ninclich habijt gecleet op dē rechter stoel/eñ vtoech
een redē tot haer. Eñ dat volc riep hē toe/dat is een
Gods stēme/eñ geens menschē:mer ter stont heeft hē
geslagē de Engel des heerē/wāt hi God die eere niz
en hadde gegeuē/ eñ wt gegetē sijnde vandē wormen
so heeft hi den geest gegeuen.

Eñ dat woort Gods wiesch eñ wert vmenichfou-
dicht. Eñ Barnabas eñ Paulus sijn weder gecomē te
Hierusalē/ harē dienst volbracht hebbende/ nemēde
met h ē oick Joannē wiens toenaē was Marcus.

Dat. xiij. Capittel.

Ende te Antiochiē in die gemeente waren
sommige ppetē eñ lecraers/ onder dē welc
hē warē Barnabas eñ Simō die genoemt
worde de swerte/eñ Lucius vā Cyrenē/eñ Manahē
die met Herodes tetrarcha opgeuoept was/eñ Sau
lus. Eñ dese dienēde dē heer/eñ vastēde/so heeft haer
ghesept dē heyligē geest. Sceydet my wt Barnabā
eñ Saulum tottē wercke daer ichse toe ghenomen
hebbe. Eñ als si geuast haddē eñ gewrdē/eñ die han-
den op haer ghelept/so hebbē sijse laten gaen. Eñ si
wt gesepnt wesende vandē heyligē gheest/so sijnse
ghetoghen tot Seleuciam / eñ van daen sijn si ghe-
scheept in Cyprien. Ende als si in Salamine warē/
so hebben si daer vercondicht dat woort Gods indē
synagogen der Joden. Ende si hadden oick Joannē
in haren dienst.

Eñ doerwādelt hebbende dat Eylant tot Paphon
so vonden si eenen touenaer een valsch ppheet een
Jode/wiēs naem was Barieu/die was bi dē stadt

houder Sergio Paulo eenē vȳstandighē man. Dese tot hē ontbodē hebbēde Barnabam eñ Saulum/ te gheerde te horen dat woert gods/ mer die touenaer Elymas (wāt alsoe wort sīnē name wduydt) weder stont haer tegherende af te keeren den stadthouder van tghelone. Mer Saulus die oick Paulus hiet/ vuult vandē heylighē geest/ vestighende sȳn oghen op hem heeft gelept. O soen des duuels vol vā alle wdroch eñ alle schalcheit/ een vyāt vā alle rechtuer dicheyt/ en hout ghi noch niet op te vkeeren die wegē des heerē die recht sȳn? Eñ nu siet/ die hant des heerē coemt op v/ eñ sult blint sȳn/ niet siende de sō tot eenē tyt toe. Eñ ter stont viel op hē een wnckers heyt eñ duysternisse/ eñ al om gaende socht hyle die hem metter hant leydē soudē. Doē heeft die stathou der gheloeft/ siende datter was geschiet/ vwonderen de ouer die leeringhe des heeren.

Eñ als Paulus eñ die met hē warē vā Papho ge scheept warē/ so sȳn si gecomē tot Pergen in Pāphi liē/ mer Joānes afscheydēde vā hē/ is weō om gereyst tot Hierusalem. Mer si/ als si die landen woerwāelt haddē/ sȳn gecomē vā Pergē tot Antiochiē in Pisi diē/ eñ in die synagoghe inghegaē sȳnde opte sabbot dach/ sȳn si geseten. Eñ na die lesse d wet eñ d ppheē/ so hebbē ghesondē die princē d synagogē tot haer seggēde. Ghi mannē eñ broeders isser in v enige ser moen der vmanninghe totten volcke/ die segt.

Eñ Paulus opstaendē/ eñ metter hant een teyken wendē om te swighē/ heeft gesprokē. Ghi mannē vā Israhel ende ghi die god vreest/ hoort toe. God des volcs vā Israhel heeft wtuercoze onse vaderē eñ he uet dit volc ō hooch vheuē wē si vreēde inwoonders int lant vā Egyptē waren/ eñ met eenē hoghē arm heeft hise dair wtgelept/ eñ veertich iarē tyts lanck heeft hi haer maniere inder woestinen vdraghē. Eñ

wtgedaen hebbēde seuen nacien vā volcke int lant vā Canaā/heeft hi haer gedeelt wer tlot haerluyder lant bycans na vijf hondert eñ vijftich iaren. Ende daer na gaf hi haer rechters tot den propheet Samuel toe. Eñ vā daen aen wgheerdē ü eenē coninck eñ god heeft hem ghegeuē Saul/den soen Cis/ een man vā tgeslacht Beniamin veertich iarē lanc. Eñ dien af gheset hebbēde/ heeft hi haer vwect Dauid den coninck vā wien hi getuych geuende gesprohē heeft. Ic heb geuondē Dauid dē soen Jesse eenē mā na mijn herte/die allē minē wil sal doen

1.Re.8.a

1.Re.16.c

Wt dē lade vā desen heeft god so hi wlooft hadde/ voert gebracht dē volcke vā Jsrael dē salichmaker Jesum/als Joānes te vorē gepredict hadde voer dz aensicht sijns ingancs eē wepsel vā pœnitēcie allē dē volcke vā Jsrael. Mer als Joānes sinē loop vuulde so seyde hi. Wpē ghi vmoedt my te wesen. Jc en bē die niet/mer siet hi coemt na mi wiē ic nz waerdich en bē dē schoen sijnre voetē te ontbindē.

Mar.1.a
Joā.1.d.

✠ Ghi mannē eñ broeders/kinderē des geslachts vā abrahā/eñ die onder v luydē god vresen/v is dz woort deser salicheit gesondē/wāt die te Jerusalē woendē eñ haer princē als ü hē nz en kendē eñ die stemmē d ppheté (die welcke op alle sabbathē worde gelesen) hebbē ü die voerdelēde veruult. Eñ geen saeck des wots vindēde/hebbē ü wgeert vā pilato dz hi hē do dē wilde. Eñ als ü alle dinghē volbracht haddē die vā hē geschreuē warē/ so hebbē ü hē vā dat hout ghenomē/eñ hebbē hē in eē graf geleyt. Mer god heeft hē vwect vandē doodē/ dye welcke datter gesien is veel dagē lanc vandē genē die met hē op geclommē warē vā Galilea tot Jerusalē/die welcke sijn getuyghen sijn biden volcke.

Lu.23.c
Joā.18.d

Eñ wi vcondighē v dat God die gheloftenisse die tottē vaderē is geschiet vuult heeft harē kinderē/als

Bweck hebbende Jelum. * ghelijck als oick inden
Psal.2 tweedē psalm geschreuē is. Ghi sijt mijn soen/ huden
Hebre.1.d heb ic v ghewonnen.

Eñ dat hi hem vanden doden heeft verweckt/ dat hi
veert niet meer en sal wederkeerē in corruptien/ dat
seyt hi aldus/ wāt ick sal v gheuen die heylighe Da
uids ghetrouwe beloftenissen. Daer om seyt hi oick
op een ander plaetse. Ghi en sult niet gheuen uwen
heylighen te sien corruptie. Want Dauid doen hi in
sijnre tijt den wille Gods bedient hadde/ so heeft hi
gheslapen/ eñ is bi sinen vaderē toe ghelept/ eñ heeft
ghesien corruptie/ mer dien God verweckt heeft van
den doden/ die en heeft die corruptie niet ghesien.
Hier om so sij v kenlick mannē ende broeders/ dat v
doer desen wort bcondicht vghiftenisse der sonden
vā allen dien vandē welckē ghi niet en hebt moghē
gerechtuaerdicht worde der Moyses wet. In de-
sen wert rechtuaerdich alle die geen die dair ghelo-
uet. Hier om siet toe/ dat niet ouer v en come/ dat in
dē propherē ghescreue staet. Siet ghi vsinaders/ eñ
vwondert v/ eñ wert vstropt/ wāt ick we een were
Abac.1.b. in uwē daghē/ twelc ghi niet en geloeft/ waert dat
tet v yemāt vteldē. ¶ Eñ sy wtgaende baden si dat
sy den nauolgende sabboth haer dye woordē wilde
spreken. Eñ als dye vergaderinge vā malcanderen
ghescheydē was/ so sijn gevolcht Paulum eñ Barna
bam veel Joden/ eñ vreemde/ god dienende/ welckē
si aenspreckende gheraden hebbē/ dat si soudē vollhā
dich bliuen in gods gracie.

✠ Eñ optē nauolgende sabboth/ quā bi na te samē
die geheele stadt om Gods woort te horen. Mer die
Joden siende die scharē/ so sijn si vuult met nijt/ eñ
weder seydē die dinghē die vā Paulo worde geseyt
blasphemie sprekēde. Doen hebbē Paulus eñ Bar
nabas moet gripēde gesprokē. Het was vā node dat

v dat woort gods eerst gesept soude worde/mer nv ghi dat vā v vworpt/en oerdelt v selue onwaerdich des ewighē leuens/siet/so keere wi ons totte heydēs wāt also heeft ons die heer gebode. Ic heb v dē hey denē tot een licht gheset/op dat ghi tot salichz soudt sijn/tot dat eynde der aerden. Esa.49.b.

Dit horende die heydenen/so sijnse vblijt/en glorificeerden dat woort des heeren/en worde gelouich/ also veel alsser totten ewighē leuen geordineert waren. En dat woort des heeren wert oer dat geheele lant vbrept. Mer die Joden maecten toe die geeste like en eerbare vrouwē/en die oerste vā dier stadt en vwecten een vuolghinghe teghen Paulum ende Barnabā/en stietense wt den eynde vā hare landen Mer si schuddende dat stof hare voetē op haer/sijn gecomen tot Iconien. En die discipulen worde ver vult met blijschappen/en met dē heyligē gheest. * Mat.10.b Lu.9.a.

C Dat .xiij. Capittel.

Mer het is geschiet tot Iconiē/dat si te samē ingegaen sijn in een synagoge der Joden/en spraken also/datter geloefden een oueruloedighe menichte der Joden/en tsamē oick der Griecken. Maer die Joden die ongelouich waren/hebbē vwect en vualschet die hertē der heydenē tegen die broeders. Hier om so sijn si dair gebleuen langē tijt starckelick arbeydende oer die hulpe des heerē/dye getuych was geuende dē woordē sijnre gracien/en bleende dat teykenē en wonderlijchedē oer haren handē geschiedē/mer die menichte der stadt deelden huer/en die sommige hieldent mettē Jodē/die sommige metten Apostelen

Mer alser een oploop was geschiet te samē vō heydenē en der Jodē met harē princē/om haer gewelt an te wē en te stenigē. Dit verstaēde/so sijn si geuluchtet tot die stedē des lants Lycaonie/Listerē en Derben/

eñ int lant dair ront ō bi liggēde/ eñ daer predicte si dat Euangeliū. Eñ alle die menichte is wroert ghe weest in haer leeringhe / eñ Paulus eñ Barnabas woendē te Listris. Eñ te Lysterē sat een mā cranch an sijn voetē/crepel wt sijnre moeder lichaē die noeyt gewādelt en hadde. Dese hoorde Paulū sprekende/ die welche hē aengelē heeft/ eñ siende dat hi dat geloof hadde ō gelont te worde/ so sprac hi met luyder stemmē. Staet op dijn voetē recht op / eñ hi sprong op/eñ wādelde. Eñ die scarē wen si saghē tgeen dat Paulus gedaen hadde / so hieuē si haer stemmē op/ eñ seydē in Lycaonische (sprake) Die godē sijn neō gedaelt tot ons in menschē ghedaente. Eñ si hieten Barnabā Jupiter/eñ Paulū Mercurij/om dat hi dat woort voerde. Der Jupiters priester dye voer haer stadt was/ brenghende ossen eñ cranssen voer die poren/woude met die schare offerhāde wen.

Doen die Apostelē Barnabas eñ Paulus dat gehoert haddē/so hebbē si met gheschoordē clederē onō die scharē gesprongē/roepēde eñ seggēde. O ghi mānē/waer om wilt ghi dese dinghē wen? Wi sijn oick sterffelijck ws ghelijc menschē/vcondigēde/dat ghi van desen ydelen dinghē v wilt bekeerē totte leuen dighē god/die ghemaect heeft hemel eñ aerde eñ die zee/eñ alle die dinghē die dair in sijn/die in voerledē tijden toe ghelaten heeft alle menschē te wandelen in haren weghē. Eñ niet sonder getuych ghelatē en heeft/als hi ons weldaden was geuende vanden hemel/vruchtbarighe tijden/vullende met spijs eñ blijscap onse hertē. Eñ dit seggede/en conste si nauwelic dat volc bedwingē/dat si hē lupdē geen offerhāde en dedē.

Psal.145

Eñ dair quamē sommige Joden vā Antiochiē eñ Iconiē/die welche als si die scharen bekalt hadden/ ende Paulū stenighende/ so hebbē si hē wt die stadt

ghetoghē/ vmoedende hē wat te wesen. Mer als hē die discipulē omlingelt hadde/ so is hi opghestaen eñ in die stadt gegaen. Eñ des anderē daechs/ is hi met Barnabā gherepst tot Derben. Eñ als ſi dier stadt Teuangelie ghepredict hadde eñ veel menschē gheleert/ so zyn ſi weder gherepst tot Lystrā/ eñ Iconiē/ eñ Antiochien/ die stelē der discipulē weder stercken de/ eñ haer vermanende/ dat ſi inde gheloue volstan dich bliuē wilde/ eñ dat wi wer veel tribulacien in dat ryche gods moetē gaen. Eñ als ſi huer dan met stemmē wer alle ghemeentē ouersters gheordineert hadde/ eñ ghebedē hadde met vastē/ so hebbē ſi huer den heer beuolē/ in wien ſi ghelooft hadde.

Eñ wer Pisidiā gherepst zynde/ quamē ſi in Pamphilien. Eñ als ſi dat woort gepredict hadde tot Pergē/ so zyn ſi ned gedaelt in die stadt Attaliā/ eñ vā daen zyn ſi gescheept tot Antiochien/ vā waen dat ſi der genadē gods warē ouer gelevert tot dz werck dz ſi vol brocht hebbē. Eñ als ſi ghecomē waren eñ dye ghemeente vgadert hadde/ hebbē ſi vtelt/ alle dat gheen dat god met huer gewrocht had/ eñ dz hi dē heydenē die wre des geloofs geopēt hadde/ eñ ſi vtoekdē daer bi dē discipulē een langhe tyt. ¶ Dat.xv.capittel.

Ende sommige afcomende vā Iudea/ leerdē die broeders. Tē ſi dat ghi beſnedē wort na die wise vā Moyses/ so en muechdi met sa lich zyn/ als dā geen cleyn oploop eñ twist op gerezē was Paulo eñ Barnabe/ so hebbē ſi opgestelt tegēs die/ dat Paulus eñ Barnabas eñ sommighe anderē met hē tuydē op soudē repsen tot Hierusalē tottē apostelē eñ priesterē om deser vraghē wille/ waer om dz ſi vanō gemeente gelept wesende/ hebbē wer gegaen Phenicē eñ Samarien/ vtellende die wekeringe der heydenē/ eñ maectē alle dē broeders een groote bliscap. Mer wē ſi te Hierusalē quamē/ zyn ſi ontfangē Gala.2.a

gheweest/vanden gemeentē eñ vandē apostelē eñ van dē ouders/eñ hebbē vcondicht alle dat geen dat god met haer ghedaen hadde. Doen stondē daer sommi ghe op vā die secte der pharizeen/dye ghelouich wa rē ghewordē seggende dattet vā node was/haer te besnidē/ende te ghebiedē dat sy Moyses wet soudē houdē. Eñ die apostelē eñ die ouders quamē te samē om te beraden vā deser saecken.

Doen daer nv veel twists op stont/so heeft Petrus opstaende ghesprokē tot huer. Ghi mannen eñ broe ders weet dat god vā oudē daghē onder ons vcozen heeft/dat dye heydenē wer minen mont dat woort des Euangelijs hoorē soudē eñ ghelouē. Eñ god die de hertē bekēt/heeft haer ghetuycht ghegeuē/ghcuē de hē den heylighē geest/ghelijcken ons/eñ en heeft ghen onderscept gemaect tusschē ons eñ huer/wer tgeloue repningende haer herte. Daer om/wat tem teert ghi nv god/om op te legghē een Jocke op dye halsen der discipulē/dat noch onse vaderē/noch wi hebben moghen draghen? Mer wi gheloue wer die ghenade ons heerē Jesu Christi salich ghemaect te wordē ghelijck oec als sy. Eñ dye gheheele menichte heeft ghesweghē/eñ hoorden Barnabā eñ Paulū/ vertellende die teckenē eñ wonderlicheden die god wer huer ghedaen hadde/onder die heydenen.

Eñ als sy stille sweghen/so heeft Jacobus gheant woort seggende. Ghi mannē eñ broeders hoort mi. Symon heeft vertelt hoe god ierst heeft geuisiteert om te nemē een volck vt dē heydenē sinē naem/eñ hier mede accorderē dye woorden der prophetē/als
Amos.9.e ghescreuē is. Daer na wil ic weder comē/eñ sal den tabernakel Dauids weder timmeren/dat verualle is/eñ zijn verualluughe sal ic weder op verniewē eñ salt op rechtē/op dat die menschē die ouer ghebleuē zijn/den heer moghē suechē/eñ alle die heydenē daer

minē naem ouer aen gheroepē is/spreect die heer die alle dese dinghē wet. Den here is zijn werck bekent vant beginsel des werelts. Daer om beslupt ic dat mē gheen onrust en make dē ghenē die wt dē heydenē hē tot god bkeerē/mer datmē hē lupdē screfft dat si hē wachtē vandē besnettenissen der afgoden/eñ vā oncupscheit/eñ vā dat ghewozcht is/eñ vā bloet. Want Moyses heeftse vā voozleden tijden in alien steden/die gheen die hē prediken inden synagogen/ daer hi alle sabboth daghe gheleesen wort.

Doen wbaechdet den apostelē eñ den ouden met al le der ghemeentē/dat si mannē wt huer vercozē/sou den sendē tot Antiochien/met Paulū eñ Barnabā/ Judā metten toenaem Barsabas/eñ Sylā die ver naemste onder den broederen/seyndende wer harē handen brieuen/dit inhoudende.

E Die apostelen/die ouders eñ broeders den ghenen die tot Antiochien/eñ in Syuen eñ in Cilicien zijn/ dye wt den heydenen (bekeert) zijn Salupt. Want wi ghehoort hebben/dat sommighe vā ons wt ghe gaen zijnde v verstoort hebben/mer woozden uwe sielen omkerende/dē welcken wijs met beuolen en haddē. So heeftet ons/eendrachtelikē vgadert we sende/goet gewcht/wtuercozē mannē te sendē tot v met onsen beminde Barnaba eñ Paulo/menschē die huer sielen ouer gheleuert hebbē vooz dē naem ons heren Jesu Chusti. Daer om hebben wi ghelonden Judā eñ Sylam/die v oeck dat selfde met woozden vercondighen sullen/het heeft den heylighē gheest/ eñ ons goet gewcht/dat wi v met meer lastē op sou den legghē/dā dese nootsakelijcke dinghē/als te we ten/dat ghi v wacht vā dat gheen dat den afgoden gheoffert is/eñ vā bloet/eñ vā dat ghewzocht is/eñ van oncupscheyt/vanden welcken/ist dat ghi v ont houdt/so sult ghi wel wen/blijft ghesont.

Als dese dā wech ghelatē warē/so zijn ſi ghecomē tot Antiochien/eñ die menichte vergadert weſende/ hebbē ſi dē bzief ouer gheleuert/als ſi dien gheleſen haddē/woꝛdē ſi vuult ouermits dē trooſt. Mer Judas eñ Silas/wāt ſi oec ꝓphetē waren/ſo hebbē ſi met ouerloedige woꝛdē die bzoedrē ghetrooſt eñ geſterct. Eñ als ſi daer een wijl tijts ghetoeft haddē/ zijn ſi wech latē gaen met vzede vandē bzoederē tot dē ghenē diese gheſondē haddē. Mer het wchte Silas goet daer te bluē/mer Judas is alleen ghereyſt tot Hierusalē. Eñ Paulus eñ Barnabas bleuē woonende tot Antiochien/leerende eñ vercondighende oec met veel meer anderē dat woꝛt des heerē.

Eñ na een deel daghē heeft ghelꝓzokē Paulus tot Barnabā/laet ons nv weꝺ om keerende/onse bzoeders wſoeckē wer alle stedē/inden welckē wi vcondicht hebbē/dat woꝛt des herē/hoe dat ſi hē houdē. Mer Barnabas riet dat ſi Joannē mettē toenaem Marcus/oec mede ſoudē nemē. Eñ Paulus en wilde niet/dz hi bi haer genoecht ſoudē woꝛdē/als dē genē die haer af was ghegaen vt Pamphiliē/eñ met haer in dat werc niet en was gegaen. Doen iſſer tuſſchē haer ſo ſcerpē twiſt geweeſt/dat die een vandē anderē geſcepdē is. Eñ dat Barnabas met hē nemē de Marcū ſceeptē in Cyprē/mer Paulus tot hē verkieſende Silā is ghereyſt/ouer gegenē zijnde vandē bzoederē der genadē gods. Eñ hi doꝛwandelde Syriā eñ Ciliciā/die ghemeentē ſterckende/ghebieden de te onderhoudē die ghewꝺē der apoſtelē eñ der ouderen.

¶ Dat. xvi. capittel.

Mer hi is ghecomē tot Derbē eñ Liſtrē/eñ ſiet daer was een diſcipel Tymotheus ghenoemt/eenre Joetſcher vzouwē ſone die ghelouich was/mer zijn vaꝺ was een heydē. Deſen gauē een goet ghetuych die bzoedrē die daer warē te Lyſtrē

eñ tot Iconiē. Desen wilde Paulus dz hi met hē sou
de reysen/ eñ hē mede ghenomē hebbende heeft hi hē
beſnedē om der Iodē wille/ die in dien plaetsen wa
rē/ wāt ſi wiſtē alteſamē dz zijn vad̄ een heydē was
geweeſt. Mer als ſi wer dye ſtedē ginghē/ ſo gaue ſi
huer te onderhoudē die inſetīge die geordineert warē
vandē apoſtelē eñ den oudē die te Hieruſalē waren/
waer wer dat die gemeentē int gheloue gheueſticht
wordē/ eñ wordē oueruloedich int ghetal daghelicx.

Mer doen ſi wer Phrygiā eñ dat lant vā Galacien
gereyſt hadde eñ ſi wordē belet wer dē heyligē geeſt/
dz woort te ſprekē in Aſia/ gereyſt weſende in Miſiā
leydē ſi toe om te gaen in Bithyniā/ eñ dē geeſt Ieſu
en lietet huer niet toe. Mer als ſi voorby Miſiā ghe
gaen warē/ quamē ſi ak tot Troadē. Eñ Paulo open
baerde een viſioen bi nachte. Een man vā Macedo
nien was daer ſtaende/ eñ hē biddende eñ ſeggende.
Gereyſt weſende in Macedonien/ coemt ons te hulp
pē. Mer als hi dit geſicht geſien hadde/ ter ſtont heb
bē wi neerſtich geweeſt om te reyſen in Macedoniē
ſeker gemaect zijnde dz ons die heer gheroepē hadde
om hē lupdē dat Euangeliū te predikē. Als wi dā vā
Troade op gebrokē warē/ ſo zijn wi rechts loops ge
comē tot Samothracien/ eñ des anderen daechs tot
Napels/ eñ vā daer tot Philippis/ dye welcke dat is
die hooftſtat des lants vā Macedoniē een vrie ſtadt.
Eñ wi warē ſommige dagē in deſe ſtat vtoeuende.
Eñ optē ſabboth dach zijn wi wtghegaen buytē der
poortē aen die riuier/ daer dat gebet plach te geſchien
eñ ſittende hebbē wi geſprokē dē vrouwē die daer te
ſamē gecomē warē. Eñ een vrouwe genoemt Lydia
god dienende/ een purpur vtooplter der ſtadt vandē
Thathirenē heeftet ghehoort/ wiens herte dye heer
geopēt heeft/ dat ſi aennerde dat gene dat vā Pau
lo wert geſeyt. Als ſi nv gedoopt was/ eñ haer huyſ

ghesin/so heeft sy ghebedē seggende. Ist sake dat ghy
my gelouich hebt gerehēt te wesen indē heer/so gaet
in myn huys/eñ blyfter/eñ sy heeft ons gedwongē.
Het is ghesciet als wy ginghen totten ghebedē/dat
ons te ghemoet liep een meyskē/hebbende een waer
segghende geest/die groot ghewin was geuende ha-
ren heren wer waer segghen. Dese selue volghende D
Paulū eñ ons/riep/segghende. Dese menschen zyn
knechtē vanden alre hoochsten god die v den wech
des salicheits vercondighen. Eñ dit dede sy veel da-
ghen. Eñ Paulus dit qualyc nemende/eñ hē omkee
rende heeft hy den geest ghesproken. Ick ghebiede v
wer dē naem Jesu Christi/dat ghy wt gaet vā haer.
Eñ hy is wt ghegaen ter seluer vren.

Eñ haer herē siende dat dē hope haers gewins was E
wtgeuarē/so hebbē sy Paulū eñ Sylā aengetast eñ
getogē op die merct tot die ouerstē/eñ stellende haer
voor die Bozgemeesterē/hebbē sy gesept. Dese men
schē nadē mael dat sy Joden zyn/verstozē onse stadt/
eñ vercondighē ordinancien dye wy niet en moeten
ontfanghē noch houdē/wāt wy Romeynen zyn.

Eñ die scare liep te samē teghens huer/eñ die Boz
ghemeesters scozende huer cleederen hebben ghelw
den datmen haer met roeden slaen soude. Eñ als sy
haer veel slaghen ghegeuē haddē/so wozpen zyse in-
den kercker/ghebiedende den bewaerder des kert-
kers dat hy haer neerstelyckē bewaren soude. Dye
welcke als hy sulchē ghelyt ontfanghen haddē/heeft
huer inden binnensten kercker ghewozpen/eñ sloot
huer voeten inden stock.

Wer te middernacht Paulus eñ Sylas biddende/
loofdē god. Eñ die daer geuangē warē hoozdē huer.
Eñ haestelikē isser gesciet een groote eertbruinge/al
so dat die fondamentē des kerckers bewegē wozdē.
Eñ ter stont so zyn alle dye dzē gheopēt/eñ die bans

den bā allē (den geuanghē zijn ontwondē. Als dā die bewaerder des kerkers ontwaect wesende/sach die dzen des kerckers gheopēt/so soudt hi hē seluen met
F tē wtgetoghē sweerdt ghewot hebbē/menende dat die gheuanghē ontlopē hadde geweest. Eñ Paulus heeft met luyder stemmē geroepē/seggende. En doet v seluen met quaets/wāt wi zijn altesamen hier.

Eñ licht gheeyscet hebbende ginck hi daer in/eñ be uende/heeft hi Paulo eñ Syle te voetē ghevallē/eñ huer wt gelept hebbende spzac hi. O here wat moet ic doen/op dat ic salich mach wordē? Eñ si hebbē gesprzoken. Ghelooft inden here Jesum/ende ghi eñ v huys sult salich zijn. Eñ si hebben hē ghesprzokē dat woort des heren/eñ alle den ghenen die in zijn huys warē. Eñ huer metē nemende in die vre des nachts so heeft hi huer wonden ghewasschē/eñ hi is ter stont ghedoopt met alle zijn huysghesin. Eñ als hi huer in zijn huys gebzocht hadde/heeft hi huer die tafel voor gheset/eñ heeft hē verblijt gheloouende gode.

G ¶ Ende als den dach was op ghegaen/so hebben die Borgemeesters ghesonden die voden/seggende/ laet die menschen gaen. Eñ die kerckermeester verrondichde Paulo dese reden (segghende.) Die Borghemeesters hebbē ghesondē/datmen v losch soude laten gaen. Daer om nv wtgaende/gaet in vreden. Mer Paulus heeft huer gesept. Si hebbē ons open baerlijc gheslaghē zijndē/sonder sake/daer wi Romeynē zijn indē kercker gewozpē/eñ wozpē si ons nv het meliker wt? Neen so nz/mer laet si selfs comē/eñ ons wt leydē. Eñ die vdē hebbē dē Borgemeesterē dese woordē te kennē gegeuē. Eñ si zijn keureest geweest gehoort hebbēde datter Romeynē warē/eñ comende hebbē si huer gewdē/eñ huer wt gebzocht hebbende/ badē si dat si wt der stadt gaen wilden/mer gegaen zijnde wt dē kercker/hebbē si tot Lydiā inghegaen/

eñ d'e broeders geſien hebbende/hebbē ſise ghetrooſt
eñ ſi zijn ghereyſt. ¶ Dat.xvij.capittel.
Er als ſi wer Amphipolim eñ Appolonie gereyſt warē/quamē ſi tot Teſſalonicā/ daer een ſynagoge was der Jodē. Wer Paulus na zijnre gewoentē ginc tot haer in/eñ op drie ſabbotte
Luce.24. ſprack hi haer vandē ſcriftē/opē wendē eñ voorleggende dattet vā nodē was Chriſtū te lijdē eñ vandē dodē te verriſen/eñ dat deſe Chriſtus Jeſus is die welcke ic v bcondige. Eñ ſommige wt hē hebbē geloeft/eñ zijn Paulo eñ Syle toe geuallē/eñ oec een groote menichte vandē godurichtigē Jodē/eñ met weynich edele vrouwen.

Wer die ongelouige Jodē zijn met nidichz vroert geweeſt/eñ met hē genomē hebbende wtē volck/ſommige quade mannē/eñ een menichte vgadert zijnde/ ſo hebbē ſi die ſtadt in vroerte gheſtelt/eñ ghewelt wendē dē hupſe Jaſons/ſochtē ſise voor dat volck wt te leydē. Eñ als ſi haer met geuondē en haddē ſo toghē ſi Jaſonē/eñ ſommige broederē tot die princē der ſtadt/roepende. Deſe die dē oploop in ſtedē makē zijn hier oec ghecomē/welcke dat Jaſon heymelick ontfanghē heeft/eñ deſe alte ſamē wen teghē die in
Joan.18.d ſettinghen des Keyſers/ſegghende Jeſum te weſen eenē anderē coninck. Eñ ſi vroerdē dat volck/eñ die Borgemeeſters der ſtadt die dit hoordē. Eñ ontfanghē hebbende ontſcult vā Jaſon eñ vandē anderen/ ſo hebbē ſi haer latē gaen.

Wer die broeders hebbē haeſtelijckē bi nacht Paulū te ſamē met Syla wtgelatē/tot Beroā. Deſe als ſi daer gecomē warē/ſo zijnſe gegaen in die ſynagoge der Jodē/wāt deſe warē vandē hoochſtē geſlachte onder die geen dye te Teſſalonien warē/die daer ontfinghē dat woort met alre toegeneygentheit des hertē daghelijcx die ſcriftē onderſuechende/oft deſe

dinghē alſo hē hebbē ſoudē. Eñ veel heeften gelookt
bā haer/eñ eerbare heydenſe vrouwē eñ niet weyſ
nich mannē. Mer als die Jodē vā Theſſaloniē wrēt
haddē/dattet woort gods oeck tot Beroe vā Paulo
vcondicht was/ſo zijnſe ghecomē eñ hebbē daer oec
de ſcarē vroert. Eñ wē ter ſtont hebbē die vroeders
Paulum wt ghelatē dat hi ſoude gaen al totter zee.
Mer Silas ende Tymotheus zijn daer ghebleuen.
Mer die Paulū ghelepden/hebbē hē ghebzocht tot
Athenē toe/eñ ontfanghende een ghelvdt aen Silā
eñ Tymotheū dat ſi hē volghē ſouden opt alre ierſt
als ſi mochtē/ſo zijn ſi ghereyſt.

Mer Paulus als hi haer te Athenē vvachte/ſo is
ſinē gheeſt ontſtekē ghevveeſt in hem/vven hi ſiende
was/dat die ſtadt ghenepcht was tottē dienſt der ab
godē/daer om diſputeerde hi mettē Jodē/eñ mets
tē godvruchtighen inder ſynagogen/eñ op de merct
dagelicx tot dē ghenē diet gehoort haddē. Mer ſom
mighe der Epicureen eñ Stoyci philoſophē keuen
met hē/eñ die ſommighe ſeyden wat wil deſen on
nutte clapper ſeghē? Ende die andere/ſprakē/Het
ſchijnt dat hi is een vercondigher/vā nievvē duuelē
om dat hi Jeſum eñ die verriſeniſſe hē vcondichde.
Eñ ſi hebbē hem aenghetaſt eñ ghelept in die ſtrate
bā Mars/ſegghende. Eñ moghē vvi niet vetē vvelc
he dat is deſe nieuwe leeringhe die van v vcondicht
vverdt? Vvāt ghi vvengt ſommighe nieuwe dinghen
voor onſen oren. So villē vvi dā vetē vvat deſe din
ghē villen veſen. Mer die vā Athenē altemāmē eñ
die vreemde/luydē/die daer verheerdē/en leydē nee
ghēs op toe/dā om vvat nyeus te ſeghghē oft te horē.

Eñ Paulus ſtaende opt middel der ſtratē vā Mars
ſprac. Ghi mannē vā Athenē/ic ſie v bi na in allē ſtue
kē vvanghelouich/vvāt voorbi gaende/eñ aenſiende
uwe afgodē/ſo heb ic oec gheuondē een outaer daer

Yh

op ghestreuē stonde/dē onrkendē god. Daer om dē F
ghenē die ghi onwetende zijt eerende/delen v̄ conde-
ghe ick v. God die ghemaect heeft die werelt/eñ alle
dat gene dat daer in is/dese na dat hi is een heer des
hemels eñ der aerdē/so en woent hi niet in tempelen
die met handē zijn gemaect/noch hi en wort oec niet
met menschē handē geeert/enich dinck behoeuende/in
dien hi allē dinghē dat leuē eñ dē adē ouer al is ghe-
nende/eñ hi heeft gemaect wt eenē/alle dat geslacht
der menschē/dattet soude wonē/op dat aensicht der
gheheeler aerdē/eñ heeft ghestelt belette tidē/eñ ge-
set haer luyden terminē hare woninghen/dat si god
soeckē soudē/oft si hē bi auentuerē gheuoelē eñ vin-
den mochten/hoe wel dat hi niet verre en is bā een
peghelic bā onsen/wāt wer hē leuē wi/eñ wordē be
weghē/eñ zijn/als oec sommighe bā uwē poetē ghe-
seyt hebben/want wi zijn oec bā zijn ghesslachte. In G
dien wi dā bandē godlikē ghesslachte zijn/so en sullē
wi niet meenē/da god ghelijck is den goude oft den
siluere/oft eenen steen die metter konsten ghesteken
is/oft vindinghe der menschen.

Eñ tis waer dat god die tijdē der onwetenheit ver
smadet/eñ nv v̄ condicht hi dē menschē/dat si alte sa-
men op alle plaetsen penitenci doen soudē/daer om/
wāt hi gestelt heeft eenē dach indē welckē hi oordre
lē sal dē omloop der aerdē met rechtuerdicheit/wer
dien man/wer welckē hijt gestelt heeft allē menschē
gheloof houdende/hē bandē wodē v̄wect hebbende.

MAer als si die verrisenisse der wodē haddē ghe
hoort/so bespottedē hem die sommighe/mer die som
mighe seydē/wi sullen v daer weder af horē. Also is
Paulus wtghegaen/wt dat middel van huer. Mer
sommige mannē hē aenhanghende hebbē ghelooft/
indē welckē oeck Dyonisius ghenoemt Ariopagita
was/eñ een vrouwe ghenaemt Damaris/eñ andrē

met haer. ¶ Dat.xviij.capittel.

A Der na ghescheydē wesende vā Athenē/is ghecomē tot Cozinthē/eñ vindende eenē Jodē genoemt Aquila/gebozē wt Ponto/die onlanc gecomē was wt Italiē eñ zijn huysvzouwe Pulcilla/wāt Claudius gebodē hadde/dat alle die Jodē wt Romē reysen souden. Eñ tot desen is hi gegaen. Eñ wāt hi vanō selues consten was/so bleef hi bi huer eñ wzochte. Eñ haer konst was/tentē te wreyē. Eñ hi disputeerde inder synagogē alle sabboth daghē/eñ hi gaf raet te samen den Joden/eñ den Griecken.

B Mer als Sylas eñ Tymotheus gecomē warē tot Macedoniē/so was Paulus neerstich int woozt/dē Jodē wtugende/dat Jesus Christus was. Mer als sī daer teghē seggende warē eñ blasphemie sprekende/so heeft hi zijn cleederē wtscuddende ghesprokē tot haer. Uwe bloet sī op v hooft. Jc sal voortaen repn tottē heydenē gaen. Eñ vā daer vtrechtde/heeft hi gegaen in eens māshuys genoēt Justus/die god dienende was/wiēs huys rakende was die synagoghe.

C Eñ Crispus die ouerste der synagogē/heeft dē heer gelooft met al zijn huys/eñ veel vanden Cozinthen hozende geloofdē eñ wozden ghedoopt.

Eñ die heer seyde snachs Paulo/wer een gesichte. En wilt niet vreesen/mer spreect eñ en swiget niet daer om dat ic bi v bē/eñ npemāt en sal v aengaen/om v last te doen/wāt ic in deser stadt veel volcx hebbe. Eñ hi heeft daer gheseten een iaer lanck/eñ lesmaenden/leerende huer gods woozt.

D Eñ als Gallio een ouerste ractsmā vā Achaiē was so zijn die Jodē met eendrachtigē moede opgeresen tegē Paulū/eñ hebbē hē ghebzocht voor dē rechterstoel seggende. Dese raet dē menschē tegē der wet/god te erē. Mer als Paulus nv wreyde dē mōt te opēnē/seyde gallio tottē iodē. O gi iodē/waert dattet enich

onrecht/oft wose mildaet ware/so soudt ic v wel te recht lidē/mer ist een questie vandē woordē eñ namē eñ vā uwer wet/so siet ghi selue toe/wāt ic geen rechter vā desen dingē en wil zijn. Eñ hi heeft haer vōr uē vādē rechter stoel. Mer die griechē alte samē aen genat hebbēde Sostenē/dē ouerstē der synagogē/sloe ghē si hē voor dē rechterstoel/eñ Gallio/en achte op dese dinghē niet. Eñ Paulus noch daer na vtoeuen de veel daghē/dē broederē adieu ghesept hebbende/so is hi genarē in Syriā/eñ dat met Pulcalla eñ Aquila hē volgende. Eñ hi heeft zijn hooft geschorē in Cenchrē wāt hi hadde een gelofte. Eñ hi is ghecomē tot Ephesen/eñ heeft haer daer gelatē/mer hi ingegaen zijnde die synagoghē/disputeerde met den Jodē. Eñ als si hē badē/dz hi wat meer tijts bi huer bliuē wou de/en heeft hijs met geconsenteert/eñ hi is vā huer ghescheydē segghende. Ic sal weder om tot v comen wilt godt. Eñ is ghereyst vā Epheso. Eñ als hi ghecomē was tot Cesarien/eñ opghegaen was/eñ dye ghemeente ghegroet hadde/so reyste hi op tot Antiochien/eñ wat tijts daer vtoeft hebbende/is hi ghereyst werwandelende al gheheel dat lant vā Galathien eñ vā Phrygiā/sterckende alle die discipulē.

Mer tot Ephesen is ghecomē een Jode gheheetē Apollo/vā Alexandrië getorē/een welsprekende mā machtich in scriftē/dese was onderwesen indē wechons herē/eñ vierich vā geest/sprac hi eñ leerde neerstelichē dat gheen dat vā Jesu was/wetende alleen dat wopsel vā Joannis. Eñ dese heeft beghaen vrijlic kē indē synagogē te wen. Wien als Pulcalla eñ Aquila gehoort haddē/so hebbē si hē ghenomē tot hē/eñ hebbē hē dē wech des herē volmaecteliker onderwesen. Mer als hi woudt reysen na Achaien te vmanē die broeders/hebbē si gescreuē dē discipulē dat si hē ontfanghē soudē. Eñ als hi daer gecomē was/holp

hi dē ghenē veel die daer gheloockt hebbē/wāt hi ver
wan die Jodē leer eñ opēnbaerlikē/bewisende wer
liker dat Jesus die Christus was.

¶ Dat.xix.capittel.✠

1 Men het is gebuert als Apollo was te Co-
rintē/eñ Paulus die bouenste landē wer
wandelt hebbende quā tot Epheſien. Eñ gheuondē
hebbende sommige discipulē/heeft tot haer gheseyt.
Hebt ghi oec dē heyligē geeſt ontfangē gelouende?
Eñ si hebbē gheseyt tot hē/mer oec en hebbē wi niet
gehoort ofter eenē heylighē geeſt is. Eñ hi sprack tot
hē. In wiē zijt ghi dā ghedoopt? Eñ si hebbē geseyt.
In Joannes doopsel. Eñ Paulus heeft geseyt. Voor
waer Joannes heeft ghedoopt tvolck mettē doopsel
der penitencien/seggende dz si gelouē soudē in hē/die
daer na hē toecomende was/dz is in Jesum. Dit ge-
hoort hebbende zijn si gedoopt indē naē des herē Jesu
Eñ als Paulus die handē op huer hadde geleyt/isse
comē die heilige geeſt op huer/eñ si sprakē mz tongē
2 eñ ꝓpheteerdē. Eñ alle die mannē warē bi na.xij.

Eñ indē sinagoghē ingegaen zijndē/sprack hi vrielic
due maendē lanc disputerende eñ radendē vandē rijc
ke gods. ✱ Eñ als die sommige vhert wordē/eñ oec
niet en geloofdē/qualic sprekende vandē wech des
herē voor die menichte/wechgaendē vā hē heeft ghe
scept zijn discipulē/dagelijcks disputerende in een sco
le eens edel mans. Eñ dat duerde.ij.iaarē lanck/also
dat alle die gheen die daer woendē in Asia hoorden
dat woort des herē/te samē die iodē eñ die heydenē/
eñ god dede wer die handen Pauli niet cleyne/mer
trachtighe teekenē/also dat oec vā sinē lichame dye
sweetdoecke eñ die gordelē gedragē wordē op dē siec
hē/eñ die siectē scheydē vā haer/eñ die vlse geestē gin-
3 ghē wt. ¶ Eñ sommige vandē omgaendē Jodē die
daer vlsweerders warē/hebbē hē onderwondē aen

te roepē den naem des herē Jesu ouer die gheen die daer wse gheestē haddē seggende. Wi beswerē v/ bi Jesum die Paulus predict/eñ twarē seuē sonen vā eenē Jode (ghenoemt) Scene/een ouerste der priesterē die dat dedē. Eñ die wse gheest antwoordende/ heeft ghesprokē. Jch kenne Jesum eñ Paulū weet ic mer wie zȳt ghi? Eñ die mensce indē welckē die wse geest was/ spungende op huer/eñ hare geweldich zȳnde heeft hi haer te sterc gheweest/ also dat sī naect eñ gewont liepē wt dien huyse. Eñ dat is opēbaer geworde te samē alle dē Jodē eñ dē heydenē die daer woendē in Ephesen eñ daer is gheuallē op huer allē een vreese eñ die naē des herē Jesu wert groot gemaect. Eñ veel der gelouigē quamē belȳdende eñ vercondighende huer werchē. Eñ veel wt huer die met swertē constē omgegaen haddē/huer welkē te samē brengende/hebbē die vbrāt in alre mensce tegēwoordicheit/eñ ouerrekēt hebbende huer weerde hebbē sī geuondē des ghelt vyftich duysent (penninghē) Soo sterclyckē wiesch gods woort eñ wert gheuesticht. Dit gesciet zȳnde nā Paulus voor hē indē geest Macedonie eñ Achaie voorbi gegaen wesende tot Hierusalē te reysen leggende. Na dz ic daer geweest hebbe so moet ic oec Rome sien/eñ gelondē hebbēde in Macedonie twe wt dē genē die hē diendē/als Timotheū eñ Erastū so is hi gebleuē een wȳl tȳts in Asia.

Wer in dier tȳt is opgerezē genē cleynē oplsoop vā dē wech des herē/wāt een mā genoēt Demetrius eē goutsmit/die Dianē sluerē tempel maecte/gaf dē cōstenarē geen cleyn gewin. Dese bi malcanō geroepē hebbende/eñ dē genē die werclupdē warē vā dier gelyckē dinghē/heeft hi gesprokē. Ghi mannē weet dz wi vā desen hantwerc ghewin hebbē/eñ ghi siet eñ hoort dat niet alleen tot Ephesen/mer oec dz geheel lant vā Asien/dese Paulus heeft wȳs ghemaect/eñ

heeft al geheert een grote scare seggēde/dattet geen godē en zijn/dye met handē gemaect wordē. Eñ het en sal nz alleen perikel zijn ons/om dz ons hātwerch övorpē sal wordē/mer oec dat dē tempel Diane der groter godinnē voor nz geacht sal zijn/eñ toecomēde sal zijn dz oec huer mogēthz övuelt sal wordē/welcke geheel Asien eñ die werelt dient. ¶ Dit gehoort heb bēde/zijn sī övult met toornicheit/eñ hebbē geroepē seggēde. Groote Diana der Ephesien. Eñ die geheel stat is övult met cōfusie/eñ hebbē met enē moet een oploop gedaē in die opēbaer spēelbaē/gripēde Gayū eñ Aristarchū vā Macedonīē Paulus gesellē. Mer als Paulus ingaen wilde totte volc en hebbēt hē die discipulē nz toe gelatē. Eñ sommige oec vā dē opperstē wt Asiē die zijn vruendē warē/hebbē tot hē gesonde biddēde/dz hi hē nz en wilde in die spēelbaē geuē. Eñ die sommige riepē aldus/sommige anders/wāt die vgaderinghe was övstoort/eñ veel vā hē en wistē niet wt wat sake dat sī te samē ghecomē warē.

Eñ sī hebbē Alexandrīū vand scarē wtgetoghē/die Jodē hē voort druende/mer Alexandē metter hāt stil swighinghe begerende/woude dē volck bescept wen/welcken als sī tekenden een Jodē te zijn/so isser een stemme vā huer allē opgegaen roepende/bi na twee vre lanck. Groote Diana der Ephesien.

G Mer als die scriba die scare ghestilt hadde/heeft hi gesept. Ghi mannē vā Ephesē/wie isser doch vandē mensche die niet en weet/dz die stadt vā Ephesien is een dienersse der grooter Dianē/eñ Jupiters kindts Mae demael dan datter npemant hier teghen sept/so ist vā node dat ghi gestilt zijt/eñ niet onvoordach telikē den/wāt ghi hebt dese menschē hier voor ghebracht (de welche en zijn) noch tempel scepnders/noch lasteraers teghen uwe godinne. Mer ist dat Demetrius eñ die constenaers dye met hem zijn te-

ghē yemāt aenſpraec hebbē/mē hout gemeenē raet/
eñ daer zyn ſtadthouders/laetſi malcanderē beſculdi
ghē. Eñ iſt dat ghi yet vā anderē dinghē vraecht dat
machmē in die wettelike vgaderinghe ſceyden/wāt
het is te ſorghē dat wi beſculdicht ſullē worde van-
den oploop vā huydē/in dien daer gheen ſaech en is
waer vā wi beſeept ſoude moghen wen vā deſen op-
loop. Eñ als hi deſe dinghē gheſeyt hadde/ſo heeft hi
die ghemeente latē gaen.

¶ Dat.xx.capittel.

Er na dat deſe beroeringe ghedaen is ghe A
weeſt roepende Paulus dye diſcipulē tot
hē/eñ vmanende heeft hyie te gode bevolē
eñ hi is gereyſt om te trechē in Macedonie. Eñ als hi
die landē doorwandelt hadde/eñ haer veel woordē v
maēt hadde/ſo is hi gecomē in griechē. Eñ daer die
maendē vtoeft hebbende/als hē laghē gheleyt warē
vandē Jodē/wen hi in Syrien wilde varē/ſo heeft
hi indē ſinne gehadt weder om te keerē wer Macedo-
niā. Eñ hē is geuolcht tot Asien Soſipater Pyrrhi
vā Beroe/eñ vā Theſſalonie Ariſtarchus/eñ Secū
dus/eñ Gayus vā Derbē/eñ Tymotheus/mer wi B
Asien Tychicus/eñ Trophimus. Deſe als ſi voor
warē gegaen/ſo hebbē ſi ons gewacht tot Troadē/
mer wi ſceeptē af na die daghē Azimorū vā Philip-
pē/eñ zyn tot haer ghecomen binnē vyf daghen tot
Troaden daer wi vertoeft hebbē ſeue daghē.

Eñ op eenē dach der ſabbothē/als dye diſcipulē te
ſamē warē gecomē om tbroot te breckē/ſo heeft Pau
lus met haer gediſputeert willēde des anderē daechs
reyſen. Eñ hi heeft dat ſermoen vtoghē tot mdē mid
dernacht. Eñ daer waren veel keerſen op die eetca-
mer daer wi vgadert warē. Mer een iongheling ge
noemt Euthicus ſittende in een veynſter als hi bes
ſwaert was met eenē ſwarē ſlaep/als Paulus lanc
was ſprekende/noch meer beſwaert met vaeck/heeft

C gheuallē vandē derden solder neōwaert / eñ is wat op gewert. Tottē weichē als Paulus af gegaē was heeft hi gelegē op hē / eñ hē omuāgende seyde hi. En wilt met vstoort wordē / wāt sijn ziele is in hē. Ende als hi op gegaen was eñ tzoot gebiokē hadde / ende geuoeft hadde / lange te samē gesprokē hebbēde / tot dē dageraet / so is hi ten laetsten gereyst. Eñ si brochten den longhelinck leuende / ende sijn niet weynich vertroost gheweest.

Wyer wi in tschip gegaen sijnde / voeren na Asson / willēde Paulū daer ontfanghen / wāt hi also geordineert hadde / ouer lant dē wech aen te nemē. Eñ als wi tot Asson te samē gecomē waren hē ontfangē hebbēde sijn wi gecomē in Mitilenē. Eñ vā daer varēde sijn wi des nauolgendē dages gecomē tegē Chium / eñ sdaechs daer na sijn wi gelant an Samū. Eñ des anderē daechs gecomē in Miletē. Wāt Paulus hadde voergenomē Epheſen voerby te varē / op dat hy dē tijt nz en soude sijtē in Asien / wāt hi haeste waert hē mogelic dē Pinxter dach te Hierusalē te houden.

D Eñ vā Miletē tsdē seyndēde tot Epheſum / heeft hi tot hē geroepē die prieſterē der gemeentē. Als die tot hē gecomē waren seyde hi haer. Gijlieet hoe dat ic vandē eerstē dach af / dat ic in Asien ingegaen ben met v alle dē tijt ben geweest dienēde dē heer / met alder oetmoedicheit des herten / eñ met (veel) tranē eñ anuechtingē die mi gelchiet sijn voer laghē d Joden hoe dat ic niet gesciuwet en hebbe dier dinghē die v profiteliic soude mogen sijn / ic en vcondichde v / ende leerde openbaerlic / eñ in allē huysen tetuygēde te samē den Jodē eñ heytrnē die penitēcie tot god eñ tgeloouе in onsen here Jesum Christum

Eñ nv siet / ic ghelondē sijnde indē gheest / reyse tot Hierusalē niet wetēde wat mi daer gemoetē sal / dan dat die heylige geest voer allē stedē tetuycht seggēde.

Dat bandē eñ tribulacien te Hierusalē mi aenstaen
de sijn. Wer mi en wroert niet/noch ic en maec mijn
liel niet costelijker dā my/ op dat ick minē loop met
vroechdē mach voleyndē/ eñ den dienst des woorts
dat ic ontfanghē heb vandē heere Jesu/ om te wtuy
gen dat Euangelij der gracien gods.

Eñ nv siet ic weet dat ghi alle te samē dair ic wer
gereyst ben/predikēde dat rijcke Gods/ mijn aenghe
sicht niet meer sien en sult/ dair om neme ic v huydē
te getuyge/ dat ic suuer ben vā alle(uwer)bloet/wāt
ic en hebbe niet onthoudē/ dat ic v niet vercondighē
woude alle den raet Gods. Dair om siet naerstelikē
voer v/eñ totter ghehеelder schare/ouer de welcke
v die heylige gheest Bisschoppē heeft gheset/ om te
regeren die kerche Gods/ dye hi met sinē blode vers
woruen heeft/ wāt dat weet ick dat na mijn versey
den onder v grijpende wolue ingaen sullē/die vgaden
ringhe niet sparende. Eñ wt v sullen wtspruyte mā
nen sprekende vkeerde dinghē/ op dat si de discipulē
verleydē moghē na haer. Daer om waect/ghedach-
tich sijnde/ dat ick drie iaren lanck niet op gehouden
en hebbe nacht eñ dach eenen yeghelijcken met tras
nen te vermanen.

Eñ nv broeders beuele ic v God/eñ dat woort sijn
re genadē/die machtich is daer op te timmerē/ende
gheuen v die erfnisse onō alle dē geheylichdē: silue
eñ gout oft niemants cleet en heb ic begheert/gelijc
ghi weet/dat mijne noodruftichedē/eñ der gheenre
die met mi sijn/dese handen gewonnē hebben. Alle
dinghē heb ic v ghetoont/dattet also wroorlijcke is
arbeydende die siecken te ontfanghen/ende ghedach-
tich wesen der woorden des heerē Jesu/want hi ges
seyt heeft. Tis meer salich te geuē dā te ontfangē.

Ende als hi dese dinghē gheset hadde/ sijn knyen
buyghende/ heeft hi met hem allen gheberden. Waer

een grote weeninghe ille op gheresen onder haer al
len/ende vallende op Paulus hals/so cussten si hem
droeuich synde/alre meest om dat woort dat hi ghe-
sproken hadde/dat si voert meer syn aengesicht niet
sien en souden/eñ si gheleyden hem tot den schepe.

¶ Dat.xxi. Capittel.

2 ALs wi nv af ghesteken waren gheseyden
synde van hē/so syn wi rechts loops ghe-
comen tot Choum/eñ des nauolghenden
daechs tot Rodes/eñ van daen tot Pateren. Eñ ge-
creghen hebbende een schip dat ouer woude varen
in Phenicien/daer in geclommen synde/hebben wy
af ghesteken: mer als ons Cypren vestonden hem te
tonen/dat ghelaten hebbēde ter lufter hant/syn wi
gheuaren in Syrien/eñ syn gecomen tot Tyrus/
want daer leyde dat schip die vracht wt. Ende daer
discipulen gheuondē hebbende/so syn wi daer seuen
daghen ghebleuen. Dye Paulo gheseyt hebbē doer
den gheest/dat hi niet soude op reysen tot Hierusalē.
Eñ die daghen ouer ghebracht hebbende/so syn wi
reysende ghegaen/eñ si alle met huysrouwē eñ kin
deren gheleydē ons tot dat wi buyten die stadt ghe-
gaen waren/eñ op dat oeuer op ons knyen vallen-
de/hebben wi ghebeden. Eñ als wi malcanderen te
gode vroolē hadden/soe clommē wi int schip/mer si
syn weder om gekeert in Asiam.

3 Eñ als wi die schipvaert volbracht haddē/so syn
wi vā Tyro gedaelt tot Ptolemaidē/eñ die broede-
rē gegroet hebbēde/syn wi enē dach gebleuē bi haer
wyer sdaechs daer na ghereyst/syn wi ghecomē tot
Cesarien. Eñ ingaende Philippus des Euangelistē
huys/dye een vanden seuenen was/so syn wi ghe-
bleuen bi hem. Dese selue hadde vier wchteren dat
maechden waren/prophēterende. Ende als wi daer
seer veel daghen bleuen/soe is daer toe ghecomen

wt Judeē een ꝓpopheet genoemt Agabus. Dese als hi tot ons gecomē was/soe nā hi Paulus gordel/eñ bindēde hē seluē handē eñ voetē/ heeft hi geseit. Dit seit die heilige geest. Die man wiens dese gordel is/ dien sullē die Jodē aldus bindē tot Hierusalē/eñ sullen hē inder heydenē handē leuerē.

Als wi dese dingē gehoort haddē/badē wi hē/ende die anderē die vā dier steden warē/dat hi niet op en sonde reysen tot Hierusalē. Doen heeft Paulus geantwoort eñ geseyt. Wat maect ghi schreyēde/ende mijn hert verdroeuende? Want ick vreyt vā niet alleen gewondē te worde/mer oick te sterue tot Hierusalē voer dē naem des heerē Jesu/maer alsment hē niet en conste ontraden/soe sijn wijs te vreden gheweest seggēde. Die wille des heerē die moet geschiē. Eñ na desen dagē vreyt sijnde reysdē wi op tot Jerusalē. Eñ daer sijn te samē met ons gecomē sommige wt dē discipulē vā Cesariē/brengēde met hē eenē man vā Cypren Jasonē eenē oudē discipel/ by wye wi logerē soudē. Eñ als wi gecomē warē tot Hierusalē/so hebbē ons die broeders gaern ontfangē/mer des anderē daechs ghinc Paulus met ons in tot Jacobum/eñ alle die ouders sijn te samē gecomē. Ende als hijse gegroet haddē/so heeft hi haer (alle dinghē) bysonderlinck vertelt/dye god wer sinē dienst onder die heydenē hadde gewrocht.

Eñ als sijt gehoort haddē/so hebbē si dē heer ghepreesen eñ seidē hē/broeder ghi siet wel hoe veel dusent Jodē datter sijn die gelouich gewordē sijn/eñ sijn alle viereghe liefhebbers des wets/ mer si hebben ghehoort vā v/dat ghi een afganc leert vā Moyses/alle dē Joden dye onder de heydenē sijn/ seggende dat si die kindenē niet besnydē en souden/noch oick na der gewoentē met leuē/wat ist dan nu? Tis voerwaer van noden dat die menichte vergadert/want si sullen

hozen d at ghi ghecomen sijt/dair om wet dat ghene
dat wy v leggh̄en.
E Wi hebbē vier mannē hebbēde eē geloefte op haer
dese tot v genomē hebbēde/suuert v met haer/ende
legt met hē aen dat ſ haer hoofdē scheren/ eñ ſ sul-
lent alle wetē dat die dinghē diese vā v gehoozt heb
bē valsch sijn/mer dat ghi wādelt oick die wet kwa
rendr. Mer vandē genē dye vandē heydenē geloofft
hebbē/hebbē wy gestchreuē/gheuēde te kennē/dat ſ
hē wachtē vā dat gheen dat dē afgodē gheoffert is/
eñ vandē bloet/eñ vandē vstickte/eñ vande oncuysl-
heyt. Doen heeft Paulus die mannē tot hē genomē
endē daechs dair na gherepnicht sijnde/heeft hi met
haer indē tēpel gegaē/ vcōdigēde die suullinge ō da
ghē der suueringe/ter tijt toe/ dat voer een yeghelic
vā hē een offerhande gheoffert wozr.
Mer als die seuen daghē bi na waren volepnt/so
hebbē die Jodē die vā Asien warē / dat heele volck
vstoozt/als ſ hē indē tempel gesien haddē/eñ ſ heb-
bē aen hē die handē gellaghē roepēndr. Ghi mannen
vā Israhel coemt ons te hulpen. Dit is die selue mē
sche/dye tegen dat volc/ eñ die wet/ en dese plaetse/
F alle menschē tot allen plaetsen leert. Dair en bouen
heeft hi oick heydenē gelept indē tempel/eñ heeft des
se heilige plaetse gemeen gemaect. Wāt ſ hebbē ghe
sien Trophimū vā Ephesien in die stadt met hem/
wiēſ gemeēthebbē dat Paul⁹ indē tēpel geleit had-
de. Eñ die geheel stadt is kroert/eñ dair ghescheede
een op'oop des volcs. Eñ Paulū aengetast hebben-
de/so toghen ſ hē wt den tempel/eñ ter stont sijn die
poten gheslote.
Mer als ſ hem sochtē te doodē/so ist vcondicht dē
Tribunus der heerscharen/dat geheele Jerusalem
waer vstoozt. Dye ter stont rupterē eñ Centurionē
met hē genomē heeft/eñ is gheloxen tot haer. Mer

als si dē Tribunus eñ die rupterē gheften hebbē/so hielden si op Paulum te slaen. Doē tradt die tribunus toe/ eñ heeft hem geuanghē/ eñ gebodē datmen hē met twe ketenē bindē soude/ eñ hi vraechde wye dat hi waer/ende wat hi gedaen hadde/ mer die een riep dit onder tvolck/eñ danter dat/ mer als hi niet ℭ sekers bekennē en conste ouermits dat gherucht/soe heeft hi gebodē datmē hē leydē soude inō wacht. Eñ doen hi aen die trappē quā/ isset geschiet dat hi ghedrongē wort vādē rupterē/om tgewelt des volcs/ wāt dair volchde een menichte vā volck/ roepēde. Doet hē wech. ℭ Eñ als Paulus inō wacht bestonde ghelept te wordē/seyde hi tot dē Tribun⁹. Mach ic niet wat tot v spreke? Die(welcke)ghesien heeft. Cont ghi Griecx? sijt ghi niet die Egyptenaer die voor desen dagē eenē oploop gemaect hebt/eñ wt gelept inder woestine vier duysent heymelike moordenaers? Paulus heeft geseit. Ic bē een ioetsch mā/eē burger vā Tarsen eenre vmaerder stadt in Cilicie/mer ich bid v oerlokt mi te sprekē tottē volcke Eñ als hijt hē doe hadde gelatē/staende Paulus op die trappē/so heuet hi metter hant gewenct tottē volck. Eñ eē grote stilte dair gemaect sijnde/ heeft hijse in Hebreeuscer talē toe gesprokē seggēde. ℭ Dat.xxij. Cap.

OHi mānē eñ broedersē vaders/hoort mijn onschuldighinge/die ic nv we tot v. Mer als si hoordē dat hi met Hebreeuscer talē haer (toe)sprac/so wordē si noch stilder. Eñ hi seyde/ic bē een ioetsch mā geborē tot Tersen in Cilicie/ende opgeuoedt in deser stadt/voer de voetē vā Gamaliel geleert nader waerheyt des vaēlike wets/een vierich liefhebber des wets/gheliic als ghi oick huyden al te samen sijt/ die desen wech vuolcht hebbe totter wot toe/bindende eñ ouer leuerende in kerckerē/te samē mannē eñ vrouwē/ gheliick als oick die overste der

V prieſteren mijn tuych is/eñ die geheele ordene der ou
deren/vā welcken ick oick brieue ontfangen hebben
de tottē broederen reyſde tot Damaſcū/om met my
te brienghē alle die daer gheuanghē warē tot Hieru
ſalē op dat ſi gepnicht ſoudē worden.

Wer het is mi geſchiet ouer wech reyſende eñ ghe
nakende bi Damasco ontrent dē middaghe/dat my
haeſtelicken een groot licht omſcheen vanden hemel
eñ ic ten gheuallē inō aerden/ eñ heb gehoort een ſtē
me my ſegghende Saule Saule/waer om vuolcht
ghi mi?Eñ ic heb geantwoort/wie ſijt ghi heer?Eñ
ſeyde tot my. Ick ben Jeſus van Nazareth/dien ghi
vuolcht/eñ die met mi warē hebbē dat licht gheſien
eñ ſijn vuaert geweeſt/mer ſi en hebbē niet gehoort
die ſtem des gheens die met mi ſprack. Eñ ic ſeyde/
heer wat ſal ic wē?Eñ de heer heeft mi geſeyt/ſtaet
op/eñ gaet tot Damaſcū/eñ daer ſal v geſeyt worde
C vā al dat gheen dat v vā node is om te wē/ mer als
ic ouermits die claerheit des lichts niet en ſach/ ge
leyt ſijnde bider hant vandē gheſellē die met mi wa
ren/ben ic gecomen tot Damaſcū.

Eñ Ananias een goduruchtich man nader wet ge
preſen wor tgetuych alle der Jodē die daer woenēde
warē comēde tot mi eñ bi mi ſtaēde heeft mi geſeyt
Saule broeō ontfanctet gelichte. Eñ ic dat gheſicht
inō ſelue wīē ontfangēde/heb hē gheſien. Eñ hi heeft
geſeyt. God onſer vaderē heeft v berept dat ghi ſinē
wille ſout bekēnē/eñ ſien dat geē dr recht is/eñ horē
die ſtēme wt ſinē mōt wāt ghi hē eē getuych ſult ſijn
D bi allē menſcē dier dingē die ghi geſien hebt eñ ghe
hoort. Eñ nu wat vtoefdi?ſtaet op eñ wert gedoopt
eñ waſcht v ſondē af/aenroepēde ſinē naem.

Eñ het is geſchiet als ic weō gecomē was tot Je
ruſalē eñ bad indē tēpel/dat ic vā mi ſelue op geto
ghē worde/eñ ſach hē/ ſeggende tot mi/haeſt v/ende

gaet snellijcklijc wt Hierusalē/ wāt sij v getuych vā my niet ontfangē en sullē. Eñ ic heb geseyt/heer sij wetē dat ic indē kercker toech/ eñ sloech in alle synagogē die geen die welcke in v geloofdē. Eñ als dat bloet Stephani dijns getuygē gestort worde/stont ic oick bi eñ cōsentierde mede in sijnē doot/ eñ bewaerde die cledere ō geenre die hē dodē. Eñ hi heeft gheseit tot mi. Gaet wāt ic v vēr totte heydenē seyndē sal.

Eñ sij hoordē hē tot dit woert toe. Eñ met opgehes uen stemmē hebben sij gheseit. Neemt dulsanighen menschē wech vandē aerdē/want ten is niet behoors lich dat hi sal leuē/mer als sij riepen eñ haer cleederē wech worpē eñ worpē dat sant inō lucht/soe gebot die Tribunus hē te leydē inō wycht/eñ ixual datmē hē met geesselē onōsoeckē soude op dat hi wetē soude/om wat saeck dat sij hē so toe riepen. Eñ als sij hē met bandē gebondē haddē/so seyde Paulus tot den Cēturio bi hē staēde Hoortet v oic toe enē Romeyn schē mensch eñ onuerweset te geesselē? Dte cēturio dit gehoort hebbēde/is totte Tribunus gegaen/ eñ heeftet hē vōndicht seggēde Wat sult ghi gaen wē? wāt dese mensch is een Romeyn.

Eñ die Tribunus comēde tot hē/heeft hē gheseyt Segt mi/sidy eē Romeyn? Eñ hi heeft geseit. Ja ic. eñ die Tribun? antwoorde Jc heb dese burgerscap met een grote summe vōregē. Eñ paulus seyde/Eñ ic bent oic gewrē. Daer ō sijn sij ter stont vā hē gesceyt dē die hē onōsoeckē soudē. Eñ die Tribun? heeft oic geureest na dz hi vnomen heeft dattet een Romeyn was/eñ dat hi hē gebondē had. Mer daechs daer na willēde wetē seherlic vā wat saeck dz hi vēsculdicht worde vandē Jodē/ so heeft hi hē vandē bandē ontbondē/e eñ gebot dē pnestere eñ dē geheelē raet te comē. Eñ paulū voert brengende steldē hē voer haer.

¶ Dat. xxiij. Capittel.

Ende Paulus stende op dē raet/heeft geseit Ghi mannē eñ broeders/ick heb met aller goeder conscientie gewādelt voer God/ tottē dage toe vā hupdē. Eñ die princh der priesterē Ananias heeft gebodē dē ghenē dye bi hem stondē/ dat si sinē mōt slaen soudē. Doen heeft Paulus gesept tot hē. Ghi gewitte wāt God sal v slaen Eñ ghi sittēde oerdeelt mi nader wet/eñ gebiet ghi mi teghē te wet gedaghē te worde? Eñ die dair bi stondē hebbē ghesept. Vermaledijt ghi dē alre hoochstē priester gods? Eñ Paulus heeft gheseyt Ic en wiste niet broeders dat hi die princ is der priesteren/ want daer is ghescreuen. Ghi en suit den opersten dijns volcks niet vermalendien.

Wer Paulus wetende/dat een deel was vanden Saduceen/eñ dat andē vandē pharizeen/soe heeft hi ouerluyt geroepē indē raet. Ghi mannē eñ broeders ic ben eē pharizee eñ eens pharizeē soen/vandē hope eñ orisenisse der doden worde ic geoerdeelt. Eñ als hi dat gesept had/isser een twist geworde onder dye pharizeen en saduceen/ eñ die menichte is ghedeelt geworde/wāt die saduceen segghē/datter gheen verisenisse en is/noch enghel noch geest. Wer die pharizeen beliden alle beyde. Eñ dair is een grotē roep gheseiet ende opstaende sommige vandē pharizeen/ streden si seggende. Wi en vinden niet quaets in desen menschē/wie weet oft hem een geest oft een enghel ghesproken heeft.

Ende als dair enē groten oploop opgestaen was/ soighende die Tribunus dat Paulus van hē ghescheert soude worden/soe gheboot hi den ruyterē af te gaen eñ hem te nemen wt dat middel van haer/ eñ hem te gheleyden inder bozcht. Des nachts daer aen/staende dye heer bi hem/ heeft gheseyt. Paule weest stantachtich/ want als ghi van my te Hierus

salem hebt ghetuycht/alsoe moet ghi ooch te Romē ghetuyghen.

¶ Alst nv dach gewordē was/so hebbē hē sommighe vgadert wt dē Jodē/eñ vwonden hē seluen leggende/dat sī noch eten noch dzincken en soudē/ter tyt toe/dat sī Paulū wot ghellagen haddē. Eñ daer waren meer dā veertich mannen/die dit vwont ghemaeckt haddē/die tot die princē ter prieſterē eñ dē oudē gegaen hebbē eñ geſeyt. Met wlocken hebbē wy ons vwondē/dat wi niet en sullē eten/ter tyt toe dat wi Paulū wotgellaghē hebbē. Dair om gheeft ghi te kennē dē Tribunus eñ dē raet/dat hi hē morghē wil voertleyē tot ons als dē ghenē vā wyē wi wat meer sekerheits tkuragē willē. Eñ wi sijn/tkreyt hē te wten eer hi ghenaect.

Mer als Paulus suster soen die laghē gehoort had de/so is hi ghecomē eñ is ingegaen inō wzcht/eñ heuet Paulo vcondicht. Eñ Paulus riep een vandē Cēturionē eñ seyde. Leyt desen iongelinc totte Tribunus/wāt hi heeft hē wat te seggē. Eñ die heeft hē mede genomē/eñ heeft hē gebzocht totte Tribunus eñ seyde. Die gewondē Paulus heeft mi tot hē roepē de gebedē/dat ic desen iongelinc tot v soude leyden die v wat te segghen heeft.

Eñ die Tribunus nemende hē byō hant/is met hē geweke achterwerts/eñ heeft hē geuraecht/wat ist dat ghi hebt mi te kennē te geuē? Eñ hi heeft geseyt Die Jodē sijns cens gewozdē dat sī v biddē sullē/dzghi Paulū morgē ten dage wt wilt bzengē inde ract gelijc oft sī wat sekers vā hē vzaghē woudē/mer en weest hair niet te wille/wāt dair ilder meer dan xl. mannē wt haer/die hē laghē leggē/die hē seluē verwondē hebbē/dat sī noch eten noch dzinckē en sullē/tot dat sī hē gewot hebbē/eñ nv sijn sī kreyt/vwacht tende dat ghijt wilt tlouen.

Die Tribunus dā heeft dē ionghelinc latē gaē/eñ hē wuolē leggēde. En laettet v bi niemāt ontuallē/ dat ghi mi te kennē hebt gegeuē. Eñ geroepē hebbē de twee andē Cēturionē/heeft hi geseit. Berept twe hondert ruyterē/op dat ſi gaen mogē tot Cesarien/ eñ tseuentich repligers/eñ twe hondert Lanciē dra ghers/bander derder vre des nachts/eñ bereyt weslē op dat ſi Paulū dair op geseten wsaert brengē mo ghen tot Felix den presidēt/wāt hi vreesde dat die Iodē hē genomē soudē hebbē eñ gewot/eñ hi moch ter naemaels laſt af lyden/als een die ghelt ontfangē soude/screuende bueuen dit inhoudende.

Claudius Lyſias den alre vesten presidēt Felix ghesonthept. Desen mā ghegrepen synde vandē Jo den/als hi nv ghewot soudē hebben ghewoꝛden/ick dair ouer comende met den heere/heb hem verlost/ bekent hebbēde dattet een Romeyn was. Eñ willēs te wetē die sake/om die welcke ſi hē vschuldichden soh eb ick hem ghebꝛocht in haren raet/welcken ick benonden hebbe vschuldicht te woꝛden vanden vra ghen haerō wets/ gheen misdaet hebbende dat den doot of die banden waerdich is. Eñ als my te kens nen was ghegeuen vanden laghen die hem die Jo den bereyt hadden/ so heb ic hem ter stont gesonden tot v/een ghewt ghegeuē hebbēde ooch dē beclagers dat ſi bi v segghē willen tgene dat ſi hebben tegens hem. blyft ghesont.

Eñ die ruyterē na dat haer bevolē was/nemende Paulū/hebbē hē bi nacht gebꝛocht tot Antipatridē mer daechs daer na gelatē hebbēde die repligers/dꝛa ſi met hem reysen souden/soe lyn ſi weder ghekeert inder boꝛcht/welcke als ſi ghecomen waren tot Ce sarien/ende hadden den bꝛief ouerghebeuert den pre sident/soe hebben ſi Paulum oick ghestelt voer hē. Daer als dye Presidēt den bꝛief ggelesen hadde

eñ gheuraecht wt wat lant dat hi was/ eñ tekēt heb
bēde dat hi wt Cilicië was/ seyde hi. Ic sal v horen/
wāneer v tclagers oic hier gecomē sullē sijn. Eñ ge
wot datmē in Herodis rechthuys hē tewaré soude.

¶ Dat .xxiij. Capittel.

ENde na vijf daghē is neder ghecomen die
pance der praelderen Ananias/ met den ou
deren ende met eenē aduocaet Tertullus/
welcke tottē presidēt sijn ghegaen teghē Paulū/ eñ
Paulū geroepen hebbēde/ heeft Tertullus begonnē
te tselden ghē seggende. Na den mael dat wi in gro
ten vrede leuē doer v/ eñ veel dinghē wer v voersie
nicheit onō desen volc oprechtelic gedaen woudē dy
wi alle tijt eñ tot allē plaetsen pasen met alre danc
baerheyt/ alre heerlicste Felix. Mer op dat ic v niet
langher en vroeue so bid ick v dat ghi ons met wey
nich woordē horē wilt na dijnre goedtierēheyt.

Wi hebbē desen scadelijckē mā geuondē/ ewerckēr
eenē oploop alle den Jodē in alle die werelt/ eñ een
meester v secten vandē Nazarenē die oic dē tēpel ge
tē/ woudē na onser wet oerdelē/ Mer Lisias die tes
buyn ouercomēde met groter macht heeft hē wt on
sen handē vlost/ gebiedēde sijn tclagers tot v te co
mē/ wt wiē ghi selue onō soeckinge gedaen hebbēde
vā allē desen dinghē tkennē moecht/ vā welckē wi
hē tclaghē. Eñ die Jodē seydē oick dat toe/ dattet
also waer. Mer Paulus als hē die presidēt wende
dat hi spzekē soude/ heeft geantwoort. Wāt ick weet
dat ghi in desen volc nō veel iarē een rechter sijt ge
weest/ so wil ic met goedē moet voer my selue vant
woerdē in diē ghi tkennē moecht datter niet meer
daghē mi en sijn dan .xij. vā den tijt af dat ick op ghe
repst ben tot Hierusalē om aen te biddē/ eñ si en heb
bē mi niet geuondē met pemāt disputerēde indē tem

pel/noch oploop makēde onō die schārē/ noch inden
synagogē/noch inō stadt/eñ sī en moghē oick niet be-
wisen die dingen dair sī mi af beschuldighē.

Wer dat bekpde ic v/dat ic nadē wech/die sī eē secte
hietē/also diene dē vad eñ minē god/ghelouēde alle
dē dingē/die in de wet eñ ppheтē geschreuē sijn/hoep
hebbēde in god/welckē (hoep) sī oick self v wachtē-
de sijn/datter geschiē sal vrisenisse der dodē te samē
der rechtnaerdigher eñ der onrechtuaerdiger/waer
in ic oick selue naerstich ben/een conscientie altijt te
hebbē teghen god eñ tegen die menschē/ dair hē nie
mant aen stoten en mach.

Wer na veel iaren ben ic toe gecomē om aelmissen
te wen onō minē volcke eñ offerhande/indē welckē
vondē sī mi gesuuert indē tempel/ niet met een scha
re/noch met gheenen oploop/ eñ sī hebbē my anghe
eaft roepende eñ segghēde/ neemt wech onse vyant.
Eñ sommige vandē Jodē wt Asia/welcke vā nodē
waer bi v tegenwoordich te wesen/eñ te beclaghen/
haddē sī pet tegen mi (te seggē) oft laet dese selue seg
ghē/oft sī wat wolheyts in my bruonden hebbē/in
dien ick (hier) voer den raet stae/dan vā deser eenre
stemme/met welcken ick onder haer staende geroe-
pen hebbe. Wander verrisenisse der voden worde ic
huyden gheoerdelt van v.

Wer Felix dit gehoort hebbēde/ heeft haer wtstel-
linge ghegeuē/vastelijc wetēde tghene dat tot desen
weghe was behorende/seggende. Als den Tribuyn
Lysias af coemt/so sal ic v saken horen. Eñ hi beual
den Centurio dat hi Paulum soude bewarē/ eñ dat
hi hē soude laten ruste/eñ dat hi niemant van sinē
vrienden soude verbieden hē te dienen.

Waer na een deel daghē als Felix ghecomē was
met Drusilla sijnre huysvrouwen/die een Jodinne
was/so heeft hi Paulū gheroepē/eñ dat gelouе dat in

Chriſtũ is vã hem gehoort. Waer wen hi disputeer G
de vanõ rechtuaerdicheit/eñ suuerheit/eñ vandẽ toe
comendẽ oerdel/so is Felix verstrict/eñ heeft geant
woort Gaet nv ter tijt wech/mer als ic wquamẽ tijt
gecreghẽ hebde/sal ic v roepẽ/dat mede hopende dat
hem ghelt vã Paulo soude ghegeuẽ worde/dat hi hẽ
losch soude makẽ/waer om dat hi hem oick dickwils
roepende sprac met hem. Wer twe iaren om sijnde/
is Portius festus in Felix stede gecomen. Eñ Felix
willende den Jodẽ een vuentscap bewisen/so heeft
hi Paulum gheuanghen ghelaten.

¶ Dat. xxv. Capittel.

DAer om Festus dat lant ontfanghen heb
bende/is na drie daghen op gerepst vanõ
stadt Cesarien tot Hierusalẽ. Eñ die prin
te der priesterẽ eñ die opperste der Jodẽ hebbẽ hem
te kennẽ ghegeuẽ vã Paulo/eñ si baden hẽ begherẽ
de gonste tegens hem/dat hi hem woude roepen tot
Hierusalẽ/laghẽ leggende/dat si hem soudẽ woden
inden weghe. Maer Festus heeft gheantwoort/dat
Paulus pinnner te Cesarien bewaert soude worden
eñ dat hi corteliȝck dairwaerts repsen soude. Dair ō
(seyde hi) dye onō v machtich sijn/laet die te samen
met ons repsen/eñisser in desen mã eenige misdaet/
laet si hem beschuldighen.

Eñ stoeit hebbẽde onō haer niet meer dã acht oft
tien daghẽ/is hi af gherepst tot Cesarẽ. Eñ daechs B
dair na is hi gaen sittẽ op den rechter stoel/eñ heeft
gebodẽ dat mẽ Paulũ voert soude brenghẽ/welcke
als hi voert gebracht was/so hebbẽ ront om hẽ ghe
staen die Jodẽ die vã Hierusalem af gecomẽ warẽ/
veel eñ sware sakẽ beclagende/die si niet bewisen en
constẽ/wãt Paulus vantwoorde hem seluẽ/dat hi
noch tegen die wet der Jodẽ/noch tegen dẽ tempel/
noch tegen den Keyser yet misdaen hadde.

Wer Festus willēde bi dē Jodē dane begaē/ heeft
¶ Paulo antwoordende gheseyt. Wildy op reysen tot
Hierusalē/ eñ dair van desen dingen bi mi geoerdelt
worde. Maer Paulus heeft gesproke. Ich stae voer
des Keysers rechterstoel/ daert van node is mi ghe
oerdelt te worde. Den Jodē en heb ic geen onrecht
gedaen/ als ghi oick beter weet/ wāt heb ic (yemāt)
scade gedaen/ oft yet dat des wots waerdich is bdze
uē/ ic en weysegge niet te sterue/ mer isser niet vā de
sen vandē welckē ū mi beclaghē so en mach mi nie
māt hē gheue. Ic apelleer dē Keysser. Doen Festus
dan met den raet hem besproken hadde/ heeft hi ghe
antwoort. Ghi hebt den Keysser geapelleert/ tot dē
Keysser sult ghi gaen.

Eñ als een deel daghē ouerledē warē/ so is die Co
D ninck Agrippa eñ Bernice neder gereyst tot Cesarie
om te groetē Festū. Eñ als ū dair veel daghē vtoek
den/ so heeft Festus dē Conninck vtelt die sake Pau
li/ seggende. Dair is een man geuanghē gelaten vā
Felix/ vā welckē als ic te Hierusalē gecomen was/
die princē der priesterē eñ die ouderē der Joden my
te kennē hebbē gegeuē/ begherēde teghē hē sentēcie.
Wiē ic geantwoort hebbe. Den is der Romeynē ge
woonte niet/ oer gonste enighē mensch ouer te geus
E dat hi sterue/ eer dat de gene die beclaecht wert/ sijn
beclagers teghenwoerdich hebbe/ eñ een plaetse ne
me ō te beschermē vanō misdaet die hē opgeleit wort
Als ū dā hier gecomē warē/ so heb ic sonō eenich v
trec des nauolgendē daechs/ sittēde op den rechter
stoel/ beuolē dē man voert te brengē/ vā wiē als die
beclagers gheslaen haddē/ so en brochte ū geen mis
daet voert vā sulckē dinghē vā welckē ich vmoede
mer ū haddē sommige vragen vā harē insettinghē
tegen hē/ eñ vā eenē wodē Jesum/ welckē Paulus
sterckelijck seyde te leuen. Eñ twifelende van deser

vraghē seyde. Dit hi te Jerusalē woude reysen/ eñ
dair van desen gheoerdelt wordē. Mer als Paulus F
gheappelleert hadde/ dat hi der kēnisse Augusti/ des
Keysers/ behouden soude worden/ so heb ic wuolen
datmen hem bewaren soude ter tijt toe dat ic hē tot
ten Keyser seynden soude.

¶ Mer Agrippa seyde tot Festū. Ich wonde oick
dē mensce/ wel /hozen. Hi seyde. Morghē sult ghi hē
hozen. Eñ daechs dair na/ als Agrippa met Bernice
met groter pronckerien gecomē warē eñ gegaen in
dat raethuys mettē tribunē/ eñ dē principaelste mā- G
nen der stadt/ so is Paulus voer Festus gebot voert
gebzocht. Eñ Festus seyde. Agrippa/ (lieue) Coninck
eñ alle ghi mānē die hier tsamē met ons tegēwoor-
dich sijt/ ghi siet desen mensce vā welckē mi alle dye
menichte der Jodē gebedē heeft te Hierusalē/ beghe
rende eñ roepende dat hi niet langher en moeste le-
uen. Mer ic heb bruondē dat hi niet des dots waer
dich sijnde hadde misdaen/ maer in dien hi selue tot
(den keyser) Augusto apelleerde/ so heb ick op ghes
set hem te seynden. Van wien ic niet sekers en hebbe
be/ dat ick den heer schzuuen mach. Waer om dat ich
hem voertghebzocht heb tot v/ eñ alre meest voer v
Coninc Agrippa/ op dat ic na die onderspoeckinge heb
ben mach dat ic schriue. Wāt het dunct mi onrecht te
sijn eenen ghebondē te seyndē/ eñ die misdaden dair
hi vā beclaecht wert niet te kennē te gheuen.

¶ Dat. xxvi. Capittel.

AGrippa seyde tot Paulum. Het wort v ge I
oerloft voer v seluen te spzekē. Doe spzac
Paulus met wtgerecter hant voer hē selue. Coninc
Agrippa ic achte mi salich te sijn om dat ick my hup
den verantwoordē sal voer v/ van allen dien din-
ghen van welcken ich vanden Joden beschuldichs
wordē/ in dien ghi alder meest wetēde sijt beyde die

ghewoentē/eñ wraghē die bidē Jodē zijn. Daer om
B bid ic v dat ghi mi verduldelic hoozen wilt.

Hier om. Mijn leuē dat ic vā mijnre iuecht gheleyt hebbe welcke vā beginsel geweest is onō mijn volck tot Hierusalē/bekennē alle die Jodē/die mi ierst kenden vā begin/woudē si daer getuych af gheuē/als dat ic na die alre wtgelesenste secte onser religiē een phariseus geleeft hebbe. Eñ nv wer dē hoep der beloftenissen die tot onsen vadere vā god is gheschiet/so staē ic onder dat oordeel/tot welcken(hoep)onse twalef ghestachtē/gestadelikē nacht eñ dach god dienende/ hopē te comē/vā welckē hoep conincx Agrippa ic beclaecht worde vandē Jodē/wort dat bi v ongheloouelick gheoordeelt/dat god die doden verwect?

C Eñ ic meendē teghē dē naē Jesu vā Nazareth veel dingē wederuechtende te doen/dat ic oec gedaen heb te Hierusalē eñ veel der heyligē heb ic in kerckerē gheslotē/vandē puncē der priesterē macht ontfanghē hebbende. Eñ als si gedoot wordē/so gaf ic dat vonnisse. Eñ wer alle synagogē/huer menichweruē pinigēde/bedwanc ic huer te blasphemerē/eñ noch meer tegēs huer rasende/vuolchde ic huer oec tot in vreem dē stedē toe/om welckē dingē wille als ic tot Damas eñ reysde met macht eñ oorloof der puncē der priesterē/so heb ic o conincx gesien op dē middach indē wege/dat mi vandē hemel een licht vuē dat schijnsel der
D sonnē omscheen/eñ die ghene die met mp reysden.

Wer als wi te samē neō genallē warē ter aerdē/so heb ic gehoort een stemme sprekende tot mi eñ seggēde in hebreeuscer talen. Saule Saule wat vuolcht ghi mi? Tis v hert teghē dye puckel te sprē. Eñ ic hebbe geseyt. Heer wie zijt ghi? hi seyde. Ic bē Jesus
E vā Nazarenē welcken ghi vuolcht. Wer rijst op/eñ staet op v voetē/wāt daer toe heb ic v geopēbaert/dz ic v tot enē dienaer eñ getuyge stellē soude/der dingē

die ghi gesien hebt/ eñ der geenre/ in welcke ic v̄ sal/ v̄lossende v̄ vande volc eñ heydenē/ daer te v̄
nv toe seynde/ dat ghi haer oghē opēnē muecht/ dat si
wkeert mogē wozdē vā die duysternisse tot dz licht/
eñ vā die macht des duuels tot god/ dat si v̄giffenis
se der sondē ontfanghē moghē/ eñ een deel onder dē
ghenē dye geheylicht zȳn wer tgheloof dat in mi is.

Daer om coninck Agrippa en heb ic niet ongehoor
saem geweest die hemelsce opēbaringe/ mer ic v̄con
dichdet tē ierstē dē genē die zȳn tot Damasco/ eñ te
Hierusalē/ eñ voer alle dat lant van Judeen/ eñ daer
na oec dē heydenē dat si penitencie wen soudē/ eñ hē
tot god wkerē/ wende werckē weerdich der pēniten-
cien. Om deser sakē wille hebbē mi die Jodē inden
tempel aenghetast hebbende/ gheslocht te wodē/ mer
gods hulpe v̄creghē hebbende/ so sta ic tot huydē ten
daghe toe wtuyghende wyde cleyn eñ groot/ niet an
ders seggende dā dat dye ppheten eñ Moyses te voo
rē gheseyt haddē te gheschen/ oft Christus lijdē sou
de/ oft hi die alre ierste wt die verrisenisse der wodē
een licht v̄condighē soude dē volck eñ dē heydenē.

¶ Mer als Paulus dese dinghē voor hē seluē seyde/
so spzack Festus met lupdē stemmē. Paule ghi raeft/
veel gheschriftē brenghē v̄ tot raseryen. Eñ Paulus
seyde. Ic en rase niet alre beste Feste/ mer ic spzehe
woordē der warachticheit eñ sobrheit. Wāt die Co
nincx weet vā desen bi wien ick oec vzelikē spzehe/
wāt ic v̄moede dat hē niet vā desen v̄wzighē is/ wāt
dit en is in ghenē hoeck gheschiet. Gheloofdi coninck
Agrippa den ppheten? Ick weet dat ghijse gheloost.
Mer Agrippa seyde tot Paulū. Ghi raet mi een wey
nich/ Christē te werdē. Eñ Paulus seyde. Ic wen-
schе vā gode/ niet alleen int cleyn deel/ mer oeck int
groote/ niet alleen v̄/ mer oec alle die mi huydē hoz
alsodanich te wesen/ als ic bē/ wtgenomē dese ban

den. Eñ dit ghesproken hebbende/is die Conincx op
ghestaen/eñ die Prelidēt/eñ Bernice/eñ die bi huer
latē. Eñ als si wlidē af ghegaen warē/sprakē si onō
malcanderē seggende. Dese mensce en heeft met ghe
daen dz dē wot oft dē bandē weerdich is. Eñ Agrip
pa seyde Festo. Men hadde desen mensche losch ma
ghē latē gaen/hadde hi dē Keyser met geappēleert.

CDat.xxvij.capittel.

MEr alst wslotē was dat wi in Italien sou
dē varē/so hebbē si Paulū eñ sommighe
andere gheuanghē ouerghelenert den Centurio der
vgaderinge vā Augusto genoemt Julius. Eñ te Ree
pe ghegaen zynde in een scip vā Adramitē/so hebbē
wi af ghesteke om te varē omtrent dye plaetsen vā
Asien/eñ Aristarchus wt Macedonie vā Tessalonie
bleef bi ons. Eñ des daechs daer na quamen wi tot
Sydon aen. Eñ Julius hielt hē vriendelike tot Pau
lū/eñ heeft hē toe ghelatē dz hi tot zyn vriendē gaen
de vā huer waer genomē soude wozdē. Eñ als wi vā
daer af ghesteke haddē/so hebbē wi omtrēt Cypers
gheuarē/om dz die windē contrarie warē. Eñ die zee
die teghē Cilicien eñ Pamphilien leyt/ouer geuarē
hebbende/zyn wi ghecomē tot Myren in Lycien.

Eñ daer vant Centurio een scip van Alexandrien
varende in Italien/eñ settē ons daer in. Eñ als wi
veel daghen langhsamelic voerē/eñ nauwelic teghē
Gnidon ghecomē warē/wāt die wint wlettede ons/
so zyn wi tot Cretē aen gheuarē omtrent Salmo
nē/eñ die nauwelic voozbi varende/zyn wi ghecos
mē in een plaetse die ghenoemt is Goedehauē/daer
de stadt Lasea na bi was. Wer als nv veel tyts ver
lopē was/eñ sozchlick was te varē/daer om oec dat
si nv ouer den tyt hongher gheleden hadden/so ver
maende huer Paulus/segghende hē.

CGhi mannen ick sie dat dese vaert met hinder eñ

groote scade/niet alleen der vrachten/eñ des scheps/
mer oec ons leuës gesciten sal. Mer Centurio die ge
loofde meer dē stiermā eñ dē ploot/dā tgeen dat vā
Paulo gheseyt wordt. Eñ als die hauē ombequame
was om ouer te winterē/so hebbēn̄ veel raet geno
men vā daer te varen/eñ oft si enichsins mochtē tot
Phenicē comē/om daer te winterē. Dese is een hae
uē vā Creta teghē dē zuyt west eñ noortwestē wint
Mer als dē zuydē wint wayende was/meende dat
si haer voornemē vercreghē haddē/eñ staē af vā Al
son/eñ scheepten voorby Creten.

Mer niet lanck daer na vhiet hē teghē Cretē eenē
wint diemē noortoost noemt. Eñ als dat scip vandē
wint gegrepē was/eñ niet en mocht wederstaen/so
gauē wi tscip dē wint ouer/eñ voerē alsō. Eñ in een
eylant gecoert zūde/dat Clauda genoemt is/so en
hebbē wi nauwelic een wodt konnē crighē/welcke
weeh genomē zijnde/beschidē si hulpelichedē onō scor
tende dz skip/vreesende dat si in Syrtim vallē soudē/
eñ dz baf vallē ghelatē hebbende/so voerē si alsō. Eñ
als wi met grootē stoim hier eñ daer geworpē wor
dē so dedē si dacchs dar na enē rotworp/eñ des derdē
dachs worpē wi met onsen handen die ghereetscap
tes scips vter. Mer als vele dagē noch sonne noch
sterren vbleuen/en gheen cleyn onweder stadende
so was alle hope ons leuēs weeh ghenomē.
Mer als lange gevast hadde/de heeft Paulus int
midē hē staende gesept. O ghi mannē/het hadde
wel dē gheweest mi gehoort te hebbē eñ niet vā
Creta af genarē te hebbē/eñ dz vbriet/eñ te scade ge
sciet te hebbē. Eñ nv vmane ic/dat ghi goets moets
wilt zijn/wāt niemants siel hier scade lidē sal/dā al
leen dat scip. Wāt in desen nacht heeft bi mi gestaen
een engel gods/wiēs ic bē/eñ welckē ic diene/seggē
de. En vreest niet Paule. Ghi moet voor dē Keysser

E ghestelt worde. Eñ siet god heeftse v alle gegeue die met v varē. Daer om ghi manne hebt goede moet/ wāt ic geloue god/dattet also sal zijn als mi is gesept Eñ in een eylant moetē wi wtgeworpē worde.

Mer na dat die viertiende nacht ouer gecomē is ge weest als wi ontrēt middernacht in Adria varende warē/so vmoerde die scippers dat hē enich lant ver toont hadde/weiche oech dat dieploot wtworpē eñ vonde twintich passen diep/eñ een weynich vā dair geuarē/eñ weder dat dieploot gheselschē hebbende/ vonde si vijftiē passen. Eñ vreesende dat si aen scar pē plaetsen stotē soude/so hebbē si vier anchers ten scepe wtgheworpē eñ si begeerden dattet dach soude werden. Mer als die scippers sochten wt dat scip te vluchtē eñ si dē wot nēō ghelatē hadde inō zee/onō een scine oft si die anchers vandē scepe wtreckē had dē willē/so heeft Paulus gheseyt dē Centurio eñ dē F rupterē. Ten si dat dese int scip bliue ghi en suit niet behoudē moghē wesen. Doe hebbē die rupterē dpe touwē vandē wot af gesnedē eñ hebbense latē driue.

Eñ alst dach begon te worde/vmaentese Paulus al tesamē dat si spijse soudē nemē/seggende. Dese dach is dē viertiendē dat ghi vwachtende nuchterē bijft niet etende/waer om dat ich v vmaen/dat ghi spijs wilt ontfanghen/wāt dat hoort tot uwer salicheyt/ wāt nyemants vā v een hare vā sinē hoofd valle sal. Eñ wen hi dat geseyt hadde/nemende dat brood/ heeft hi god gedanct in tegenwoordicheit vā hē alre Eñ als hijt gebrokē hadde/begande hi te eten. Die al dā al te samē vblijt warē/so hebbē si oech spijse ont fanghē. Eñ wi warē al te samē int scip/twe hondert eñ.lxxvi. sielē. Eñ vsadicht zijnde vā spijse/so ontlas ten si dat scip/worpende de terwe inder zee.

G Eñ alst dach was/en kenden si dat lant niet/mer si werdē enē crommē hoech gewaer/hebbende een ors

uer daer sy wchtē/ okt sy mochtē dat schip aen drijuen.
Eñ als sy die anckers inghenomē hadden/ cruolē sy hē
seluē die zee/ ontbindende oec dye bandē des roers/
eñ heffende die spriet op teghē die wint/ so voeren sy
na dat oeuer. Eñ als sy in een plaetse die vā weydē sy-
dē zee geraect hadde warē/ so sterdē sy tschip an tsant.
Eñ dat voorste deel/ bleef vast staen onbeweghelic/
mer dat achterste deel brack/ vā die cracht der zee.

Eñ dē raet der ruyterē was/ dz sy die genangē woo-
dē soudē/ dat niemāt vā huer/ als hy wt geswommē
waer/ ontlopē soude. Mer Centurio/ willende Pau-
lū behoudē/ heeft huer vandē raet behindert/ eñ gelw
dē/ dat die ghene die swemmē mochtē/ hē seluē voor
wtworpē soudē eñ te lande rakē/ eñ die andere/ som
mighe op die worderē/ sommighe op die stuckē vandē
scepe. Eñ also sy ghescuet/ dat sy alle behoudē te lande
quamē.

Dat. xxviij. capittel.

Ende als sy ontcomē waren/ so hebbē sy be-
uondē datter eylant Melite geheetē was.
Eñ dat ruwe volck bewees ons gheen cleyn vuen-
scap. Eñ een vier ontstekē hebbende/ ontfingē sy ons
allē/ om den aenstaendē reghē eñ die coude. Eñ als
Paulus eenē hoop spaenderen vgadert hadde/ eñ op
dat vier ghelept/ so croep een slanghe vander hittē
voort/ eñ voer aen zijn hāt. Mer als die lupdē saghē
dz weest aen zijnre hāt hangē/ seydē sy tot malcanderē
dese mensch is ganselic een wotslagher/ welcke hoe
wel hi die zee ontgaen is/ die wrake niet en laet leuē
Eñ hi schudde die slange in dat vier/ eñ hē en quā niet
quaets ouer/ mer sy meendē dat hi in een geswel ver
keert soude worde/ eñ ter stont neder vallē soude/ eñ
sterue. Eñ als sy lange wachtende warē/ eñ siende dz
hē niet quaets en geschiede/ keerdē sy hē om/ eñ seyden
hē god te zijn. Eñ in dier seluer plaetse hadde wt
houē die prince des eylants genoēt Publius die ons

ontkangende ter herwerghe dzie daghē ons vrientlic heeft getoeft. Wer het geschiede/dz die vaō Publi te bedde lach an die coztse/eñ dē buyckeuel/tot wi ē Pau lus in is gegaē/eñ als hi gebedē had/eñ die hādē op hē geleit/heeft hi hē gesont gemaect. Daer om dit ge schiet zijnde/so zijn die andē oec die siectē haddē indē ey lādē gecomē/eñ si werdē gezōt gemaect/die oec met groter erē ons geeert hebbē/eñ hebbē ons al gedaē dz bā nodē was als wi reysdē. ¶ Wer na dzie maē dē zijn wi genaerē in een schip vāAlexādrie/dz indē ey lādē ouer ēwintert hadde/welkē een wapē haddē vā Castor eñ Pollux. Eñ als wi gecomē warē tot Sy racusen/bleuē wi dair dzie dagē/vā dair omuarende quamē wi tot Rhegiū. Eñ na enē dach/als wi dē sup dē wint mede haddē/so quamē wi des anderē dages te Puteolos/eñ dair bzoederē geuondē hebbēde/zijn wi vā hē gebedē om te bliuē bi huer senē dagē/eñ so zijn wi gecomē tot Romē. Eñ vā dair als die bzoede rē vā ons gehoort haddē/zijn si ons te gemoet gecos mē tot appius mert toe eñ dye dzie tauernen/welke als Paulus gesiē hadde/god gedāct hebbēde/heeft hi een betrouwē genomē. Eñ als wi te Romē gecomē warē/so ist Paulo toegelatē dz hi alleen bliuē soude met enē ruyter hē bewarēde. ¶ Wer na dzie daghē heeft Paulus die ouerste der iodē te samen geroepē/ eñ als si gecomē warē seyde ht huer. Ghi mannē eñ bzoders/ic nz gedaē hebbēde tegē ons volc noch tegē die sedē ō onderē bē gewondē vā Hierusalē ouergele uert indē handē der Romeynē/welcke als si mi onō socht haddē/mi hebbē willē vry latē/wāt geen sake des doots in mi en is. Wer we die Ioden daer teghē seydē/so bē ic bedwonghē den Keyser te appelleren/ niet als oft ich yet hadde/mijn volck mede te wseuls dighen. Daer om wer dese sake heb ich v te samen gheroepen/dat ic v sien soude ende aenspzeken/wāt

om dē hope vā Israel dē ic mz dese ketene omtuāgē.
Eñ ſi ſeydē tot hē. Wi en hebben noch bzeue vā v
ontfanghē vā Judæen/noch niemāt vandē bzoedrē
comēde/heeft ons vcondicht oft geſpzokē yet quaets
vā v/mer wi willē vā v hozē/wat ghi geuoelt/wāt
vā dēser sectē iſt ons kenlick/dat huer op alle plaetē
ſen wederſept wert. Eñ als ſi hē enē dach geſet hadē
dē/ſo zünd veel tot hē ghecomē in zünd herberghe/
welckē dat hi wtleyde eñ wtupchde dat rijcke gods/
eñ radende huer vā Jesu wt Hoplen eñ die ppheē/vandē morgē tot dē auont. Eñ die ſommighe ghe
loofdē dē dinghē/die vā Paulo gheſept wozdē/mer
die ſommighe en gheloofdent niet.
Eñ als ſi ond malcanderē niet eendzachtich en wo
rē/ſceydē ſi/na dat Paulus geſept hadde een woort.
Wel(te recht)heeft die heylige geeſt gheſpzokē boer
Eſay.6.e Eſayā dē ppheet/tot onſen vaderē ſegghende. Gaet
Mat.13.b tot dit volck eñ ſegt. Ghi ſultet mettē oozē hooze eñ
Mar.4.b niet vſtaen/eñ al ſiende ſuldt ſien/eñ niet tkennē/
Luce.8.b wāt dat herte vā dēſen volck is vhert/eñ mettē oozē
Joan.12.k hebdē ſi ſwaerlichē gehoozt/eñ ſi hebbē huer oghen
toe ghedzuct/op dat ſi niet tot eenighē tijt ſien en ſou
dē/mettē oghē/eñ hozē met dē oozē/eñ met der hertē
vſtaen/eñ tkeert wozdē/eñ ic haer gheſont maken
mochte. Daer om ſi v kenlic/dat den heydenen deſe
ſalicheit gods gheſondē is/eñ ſi ſullent hoozen. Eñ
als hi dit gheſept hadde/ghinghē dye Joden wt vā
hem/veel twiſt onder malcanderen hebbende.
Mer Paulus is.ij.iaren gebleuē in zijn ghehuerde
woninghe/eñ ontfinckse alle die tot hē in ginghē pre
kende dat rijcke gods/eñ lerende die dinghē/dye van
den heer Jesu zijn/met alre vuheit onuerwoden.

Hier eynden die wercken der Apostelen.

Hier na volcht die Epistel vā sint Jacob.

Dat ierste capittel.

Jacobus een knecht gods/ende des heren Jesu Christi. Die twalef geslachten/welcke zijn in verstroeyptheyt. Salicheyt.

Mijn broeders rekentet alle blijscap/also dickwils als ghi in vleeyden temptacien gevallen zijt/dat wetende/dat die onderscheidinghe uwer gheloof voort brengt pacientie/ende pacientie heeft een volmaect werck/op dat ghi muecht wesen volmaect ende gheheel/in geen deel vermindert zijnde.

Ist saeck dat enighe vā v wijsheit ghebrect die begeerse vā god die welcke geeft alle overvloedelijck/ende hi en vwijtet niet/ende sal hem ghegheven worden. Wer begeere met betrouwinge/niet twijfelende.

Wāt die daer twijfelt/is gelijck dye vloet vanden zee/welcke wort broert met windē/ende wort wech ghenomen met een storm/daer om dye mensce en late hē niet dunchen dat hi wat vanden heere ontfanghen sal. Een man vā een dubbelde sinne/is onstantach-
tich in alle zijn weghen.

Wer die broeder die oetmoedich is/gloriere in zijn vheffinghe. Weder om die daer rijc is/in vnederinghe zijn selfs/want hi sal vgaen als dye bloeme des gras/wāt die sonne is opgegaen met hitte/ende tgras is wtte ghewordē/ende zijn bloeme is af gheuallen/ende die schoonheit hare aensouwinge is vergaen. Also sal oech die rijcke wtte worden in zijn weghen.

Salich is die mā/die daer tentacie vdraecht/wāe als hi gheproeft sal wesen/sal hi ontfanghē die croon des leuens/welcke god vlooft heeft dē genē/die hē lief hebbē. Niemāt en segge als hi getenteert wort/dat hi vā god getenteert wort. Wāt god en is gheen ten-

teerder der quadē/want hi en tenteert niemāt. Im
mer een yeghelic wort getenteert/vā zijn eyghē bes
geerlicheit/afgetrockē/eñ toegelockt. Daer na als dā
die begeerlicheit ontfanghē heeft/so bzengt ſi ſonde
voozt/eñ die ſonde volbzocht wesende/bzengt voozt
die dot. Myn lieue bzoeders en wilt niet dwalen.

✠Alle goede gheminghe/eñ alle volmaecte gaue/ C
is vā bouen neder dalende/vanden vader der lichtē/
bi welckē gheen veranderinghe en is/oft onſcheem
ſel des vānderinghe. Dese heeft ons voortgebzocht
met opgesettē wil mettet woort des waerheits/op
dat wi wesen ſouden eerſte bzuchtē zijnre creaturē.

Aldus myn lieue bzoeders/alle menſche wese hae
ſtich om te hozen/traech om te ſpzekē/eñ traech tot
gramſcape. Wāt die toozmicheit des mās/en werck
niet de rechtuerdicheit gods.

Daer om afghewozpē hebbende alle onreynicheit
eñ ouerluedicheit des quaets/wilt ontfanghē met
ſaftmoedicheit het inghesayde woozt/twelck v ſie
len ſalich maken mach. ✶ D

✠Eñ weest volbzengers des woorts/eñ geen hoo
zers alleen/bedzieghende v ſelue. Wāt ist ſake datter
yemāt twoort hoozt/eñ dat met dye werckē niet en
toont/dese is ghelijc een man/aenſchouwende in dye
ſpiegel/taenſicht zijnre ghebooztenisſe/wāt hi heeft
hē ſelue aenghesschouwen/eñ hi is wech ghegaen/eñ
ter ſtont heeft hi verghetē hoedanich hi geweest is.
Myer die daer toeſiet in dye volmaecte wet/welcke
is des vuheits/eñ/daer in blijft/dese als hi niet en
is een verghetende hoozder/mer volbzengher des
werchs/ſal met zijn werck ſalich wesen.

Ist saeck datter yemāt onō v ſcijnt geeſtelic te we
ſen/die welcke zijn tonge niet en bedwingt/mer zijn
hert laet hi dwalē/dees (menſcē) geeſtelicheit is ydel
Die ſuuere eñ onbeulecte geeſtelicheit bi god eñ den

baē is dese. Te vliētrē de weesen eñ die weduwen in haer quellinge/eñ hē selue onbesmet te houdē vā die werelt. * Wat.ij.capittel.

Mijn broders en wilt niet int wtnemen der psonē hebbē tgelook ons herē Jesu Chri sti/der glorie/wāt ist saec dz in v vgaderinge coemt een man/een goudē rinc dragende/aengetogē zijnde met een schoon cleet/eñ daer oec ingae een arme in een vwerpē cleet/eñ ghi dā aenmerct tot dē genē/die daer draecht tblinckēde cleet/eñ segt hē/sidt ghi hier wel/eñ dē armē segt ghi/staet ghi ginō/ofte sidt hier onō op mijn voetscabel/en oordeelt ghi niet bi v selue/eñ bēt gheworde rechters der quaē ghedachtē. Mijn lieue broeders hoort. Enheeft god nz dē armē dēser werelt wtuercoren rijc/te wezē/int geloof eñ erf genamē wāt rijc dz welcke hi beloofd heeft dē ghenē die hē lief hebbē? Mer ghi hebt dē armē versmaet. En wen die rijche tegēs v nz tyranscap/eñ dese selue trechē v tot die vierscalē/eñ noch die selue sprehē sijs hē wādē goet ē naē die welcke is ouer v aengeroepē? Certeyn ist saec/dz ghi naō scriftura volbrēgt die co ninclike wet. Ghi sult mminnē uwē naestē als v selue/so doet ghi wel. Mer ist dz ghi aensiet personē/so doet ghi sonde/eñ ghi wort ghestraft vā dye wet als ouertreders. Eñ wie gehoudē heeft de hele wet/eñ in enē ontgaen heeft/die is sculdich geworde al danō/ wāt die gheseyt heeft en doet geen ouerspel/die heeft oec mede geseyt/en slaet nz dot. Jst also dz ghi geen ouerspel gedaē en hebt/mer nochtāsoo tgeslagē hebt ghi zijt gewordē een ouertreō des wets. Spreect als so eñ wet also als dye daer geoordelt sult wordē wer de wet des vuheits. Wāt seherlic/toordel sonō termē hertichz sal wezē dē genē die geē termhertichz wezē en heeft. Eñ de termhertichz gaet te vouē dz oordel

Mijn broeders/wat profitelicheyt ist/ist dat pemāt

sept dat hi tgeloof heeft/mer dye werckē en heeft hi niet/macht gheloue hem salich makē? Ist saeck dat bzoeder eñ suster naect zijn/eñ whoeuē dē dagelicx cost/eñ pemāt vā v luyden huer sept/gaet heen met vzeden/wermt v eñ wozt versaet/eñ nochtās huer niet en geeft/die welcke whoesdic zijn tlichaem/wat pfitelicheit salt wesen? Also tgheloof/ist dattet dye wercken niet en heeft/is in hem seluen wot.

Wer pemāt sal seggē/ghi hebtet gheloof/eñ ic heb die werckē. Toont mi v gheloof sonder werckē/eñ ic sal v toonē mijn gheloof wten wercken. Gheloeft ghi datter een god is? wel wet ghi/ende die duuelen ghelouent eñ screemē. O ydel mensce/wilt ghi wes tē dattet geloof sonō werckē ledich is? Abzahā onse vaō/is hi niet rechtuerdich gemaect wt die werckē we hi geoffert hadde sinē soen Isaack op dē outaer? Siet ghi wel dattet geloue mēt wercke zijnre werc kē/eñ dattet geloof volmaect is geweest wt die wercx kē? Eñ die scriftuer is vuult dye daer sept. Abzahā heeft god gelooft/eñ tis hē gerekēt tot rechtuerdich heit/eñ is ghenoemt een vzient gods. Aldus siet ghi dat een mensch wozt rechtuerdich ghemaect wt die werckē/eñ niet wt dē geloue alleen. Eñ des gheliic Rhaab die opēnbaer bzou/en is si niet rechtuerdich gemaect wt die werckē we si ontfangē hadde die wsdē eñ wt gelatē hadde huer wer een anō wech? Wāt alst lichaem/sonō geest wot is/also is tgheloue sonō werckē wot.

Gen.22.a

Gen.25.b

Iosue.2.b

Wat.iij.capittel.

Mijn bzoeders/en wilt met veel meesters Iwozdē/wetende dat wi groter oozdeel ontfangē sullē. Jn veel vallē wi alle gaō. Ist saeck dat pemant met en valt int woozt/dese is een volmaect mā/welcke mach zijn heel lichaem met een bzydel regerē (Eest dat wi leggē dē weerdē tomē in dē mont op dat si ons onderdanich zijn/eñ wi ommesueren

theel lichaem. Eñ siet die scepen/ al sÿnse groot/ ende
worde ghedreue vande stranghe winde/ worden om
ghestuert vā een cleyn roeder/ daert dye tracht des
regeerders hebbe sal willen. Also oec die tonghe is
een cleyn lidt/ eñ vermet groote dinghen.
Siet wat groter wsch onstect een cleyn vier/ eñ die
tonghe is tvier. een werelt des wolheits. Also wort
die tonge i onse lede geset/ die welcke vulect tgheel
lichae/ eñ ontstectet radt ons gewoncte/ eñ wort ont-
stebe vā die helle. Wāt alle natuere vā wilde weste/
eñ vogele/ eñ serpente/ eñ andere/ wort getemt/ eñ is
ghetemt vā die menscelike natuer/ mer nyemāt der
menscē mach temme die tonge (twelc is) onbedwin
lic quaet/ eñ vol wotlic venijns. Doer huer gebene-
dien wi god eñ de vae/ eñ wer haer vmaledie wi die
menscē/ welcke gescapē zÿn na dz werelt eñ die gelike
nisse gods/ wt die selue mōt coēt voort die gebēdÿn
ge eñ vmaledÿnge Mÿn broeders dit en moet aldus
nz wezē. Laet een fonteyn wt een cōdupt wtuloeyē
soet eñ bitter water? Mÿn broeders mach een vige-
boē oliue/ oft een wÿngaert vigē voortbrengē? Also
en mach geen fōteyn soet eñ sout water voortbrēgē.
Wie isser onō v wÿs eñ met wetēscap begaeft? die
toone wt sine goede cōuersacie nz sachtmoedicheit
des wÿsheits zÿn werchē. Jst saet dz ghi hebt enige
bitter achteruolginghe/ eñ tweedracht in v hert/ en
wilt nz glorierē eñ logenachtich wezē tegē die waer
heit/ wāt dese wÿsheit en is nz neō dalende vā bouē
vādē vaō des lichts/ mer (is) aertsce vleesselike (eñ)
duuelsce. Wāt waer achteruolginge eñ tweedracht
is/ daer is onstantuasticheit/ eñ alle wes werc. Mer
die wÿshz dye vā bouē is/ indē erstē is ū suuer/ daer
nae vreedsamich/ seechlÿc/ radelÿc/ goetwillich/ vol
met bermhertichept eñ goede vruchtē/ oordeelende/
sonō wueynstheit. Die vrucht des rechtuerdicheits

woordt in vrede ghesayt/die vrede makende zijn.

Dat.iij.capittel.

VAn waer zijn die oorlogē ende twiſtē onder v/zijn ſi niet wt uwe begeerlicheden/die daer ſtridē in v ledē? Ghi begeert ende hebtet niet. Ghi wortlaet/ende ghi en moechtet niet vercrighen. Ghi vecht ende oorloecht/ende en hebtet niet/daer om/om dat ghijt niet en begeert. Ghi begeert/ende en ontkanches niet/om dat ghi qualiken begeert/op dat ghi in uwe begeerlicheydē verteert. Ghi overſpreeders/weet ghi niet dat vrientſcap deſer werelt is viantſcap met god? Daer om/al die ſal weſen wille vrient deſer werelt/wort gheſet te weſen gods viant. Oft meynt ghi dat dye ſcriftuer te vergheefs ſeyt. Dye Gala.5. gheeft dye in v woent/heeft begeert tot hatichheyt? mer god geeft meerder gracie/waer om dat hi ſeyt. God wederſtaet die hoverdighe/mer die ootmoedighe gheeft hi gracie.

Daer om weeſt god onderdanich. Eñ ſtaet dē viāt teghē/eñ hi ſal vā v vlien. Ghenaect god/eñ hi ſal v ghenakē. O ſondighe menſche reynicht v handē/eñ ghi dubbelde vā ſinnē/maect de hertē reyn/eñ wort allendich/entr ſcrept/ende huylt. Laet v lachen verkeert worden in huplinghe/eñ blijſcap in droefnis. Weeſt ootmoedich int aenſchijn gods/eñ hi ſal v op 1.Pet.5.b hefken. Broeders en wilt malcanderen niet achterclappen. Die achterclapt den broeder/ende die ſinen broeder oordeelt/die achterclapt der wet/eñ oordeelt der wet. Ist ſaeck dat ghi die wet oortæelt/ghi en zijt geen onderhouder des wets/mer een oordeler. Een wetſetter iſſer eñ rechter/die behouden mach/ende verwemen. Wie zijt ghi die oordeelt v naeſte.

Siet/ghi die nv ſegt/laet ons gaen hudē eñ morgē in deſe ſtadt/eñ laet ons daer makē een iaer/eñ laet ons comenſcap eñ winſel doen/die niet en weet wat

den anderē dach ghebueren sal. Wāt wat is v leuē? wāt het is een walsem/welck opēbaert tot een wey nich tijts/daer na vergaet sy. Daer voor dat ghi behoorde te segghē. Jst dattet dye here willē sal/eñ ist saech dat wi leuē sullen/so laet ons dit oft dat doen. Wer ghi verblijt n̄v in uwe houerdichedē/alle sulcke verblidinghe is quaet. Daer om dye daer weet goet te doen/eñ niet en doet/dien ist sonde.

¶ Dat.v.capittel.

1 Welaen n̄v ghi rijckē scrept/huplendē/op v ellatuicheidē/die v toecomē sullē. Uwe winnē zijn verrot/v cleederē zijn vā die motē ghegheterē/v gout eñ siluer is roestich ghewordē/eñ haer roest sal v wesen tot een ghetuychnis/eñ sal eten v vleesch wt alst vuer. Ghi hebt v toomicheit vgadert in die leste daghē. Siet/tloon der werchlydē die v landē ghemayt hebbē/twelck wer wdzoch vā v niet gegeuē en is/dat roept/eñ troepē der geenre die ghemayt hebbē is ingegaen indē oozē des herē sabaoth. Ghi hebt gheleeft opter aerden in wellustichept/eñ hebt vzoetdronckē geweest/eñ hebt v hertē geuoet/als indē dach des wtslaghinghe. Ghi hebt veroordeelt eñ wtghellaghen den rechtuerdighē/eñ hi en heeft v niet teghen ghestaen.

2 ✝ Bzoeders weest daer om lijdsamich tot dye toecomst des herē. Siet/dē acherman vbrept dye costelijcke vzucht des aerdz/lijdsamelikē vbrydendz hē/ter tijt toe dat hi ontfanct tijtliken ende laten reghen. Daer om weest ghi oock lijdsamich ende vesticht v herten/want die toecoemst des heren ghenaect. Een wilt niet suchtē teghen malcanderē/op dat ghi niet veroordeelt en wordt. Siet/dye rechter staet voor die doze. Mijn bzoeders neemt die prophetē tot een exempel des lijdens eñ lijdsamicheits die ghesprokē hebbē inden naem des heeren. ✳

Siet/wi achtense salich die verdraghen. Ghi hebt ghehoort die verdraechlicheit vā Job/eñ hebt ghesien teynde des heren/dat die heer seer bermhertich is/eñ ontfermende.

Mijn broeders voor al en wilt niet swerē/noch bi dē hemel/noch bi deerde/noch geenderhande andē eet Mer laet v woort ia/ia:neen/neen wesen/op dz ghi
Mat.5.a niet en valt in beuenplicheit. Wort pemāt lijden aen ghedaen onō v/bidde goets moets/eñ linghe. Ister pemāt onder v siecke/die laet tot hē halen die priesters des vergaderings/eñ ouer hē bidden/saluende hē met olie/indē naem des herē/eñ tghebet des ghe loofs sal dē siekē behoudē/eñ die heer sal hē vlichtē/ eñ is hi in sondē/si sullen hē vergheuē worden.

Mat.5. ✠Belijdt malcanderen/die een dē anderē v sondē/ eñ bidt voor malcanderē/op dat ghi ghesont wort.
3.Reg.4. Wāt een stadich gebet der rechtuerdighē mach veel. Helyas was een mensch als wi lijdelijc/eñ heeft met tet ghebet ghebedē dattet niet reghenē en soude/eñ ten heeft niet ghereghent opter aerde(in)drie iaer/ eñ ses maendē. Eñ anderwerf heeft hi ghebedē/eñ den hemel heeft reghen ghegeuen/eñ die aerde heeft zijn vrucht voort ghebroeht.

Mijn broeders ist datter pemāt onder v dwaelt/ vā die waerheit/eñ pemāt hē bekeert die sal weten dat die den sondaer doet bekeerē vā dye dwalinghe zijns weechs/sal salich maken zijn siel vander doot/ eñ bedect die veelheyt der sonden. ✠

Hier is volcynt sint Jacobs Epistel.

Hier begint die ierste Epistel die de heylighe Apostel sinte Peeter ghescreuē heeft.

Dat ierste capittel.✠

Petrus een Apostel Jesu Cristi/dē vtkoydē vreem delingē inwonēde Pontū Galatiā/Capadociā/Asiā eñ Bythiniā dē wtuercoꝛē na die voerſienichz vā God dē vaō/ wer heylich makinge des geests in gehoorſamhz/ eñ beſprenckemiſſe des bloets Jesu cristi De gracie eñ vrede moet v vmenichfuldicht wordē.

Geloeft ſi god eñ dē vaō ons heerē Jesu Cristi/die na ſijn ouerloedige bermhertichept ons weō ghebaert heeft/tot een leuēde hoꝛe/dair wer dz Cristus isopgeſtaē wt dē dōdē in cē onſterflike ōbeulechelike eñ onuerderflike erue bewaert weſendē inde hemelē in v/die bewaert wordē met die cracht gods/wert geloeft/tot ſalichz die dair toe bereit is/op dat ſi opēbaer mach wordē indē leſtē tijt/in die welcke ghi vbliſt nu tot eē corte tijt gequelt ſijnde in vſcheydē beproeuingē/is dattet vā node is/wair wer die onſloe kinge uwer geloue/(veel coſtelicher dā gout dz dair vergaet/eñ nochtās wert bier beproeft wort) mach woꝛdē geuondē tot loſ/gloꝛie/eñ eere/dā/als Jesus Cristus geopēbaert ſal wordē * dē welckē als ghi niet en ſiet/bemint/indē welckē als ghi hē niet geſien en hebt in tegentwoerdichz/nochtās ghelouēde/vbliſt met onſprekelike eñ gegloꝛificeerde bliſcap/wechdragende teynde ws geloofs/die ſalichz uwer ſielen.

Vā welcke ſalicheit die ꝓphetē hebbē nerſtelic geuraecht eñ onderſocht/welcke hebbē gheprophereert vā die toecomēde gracie in v/onderſoeckende tot wat/oft hoedanige punt des tijts/die geeſt Cristi dye in huer was te kennē gaf/die welckē eer ſi gelciedē gaf getuygenis vanō tribulaciē dye Cristo ouer comē

soudē/eñ welckē gloxiē dair na volgē soudē/ welcke (ppheté) dit oec geopēbaert is dat nz haer seluē mer ons dese dinghē diendē die v nu vcondicht sijn/ wer die ghene die v gepreect hebbē Teuangelijū/ wer dē heylighē geest wt dē hemel gesondē/ indē welckē de enghelen exgheren te schouwen.

Waer ōme opgeschort sijndt die lendē ws vlants soker sijnde/hoept volmaectelikē in de gracie die tot v gebzocht wort/als Cristus Jesus v opēbaer wort als gehoorsame kindrē/op dz ghi v seluē nz en geeft ō voerledē exgeerlichedē/ met die welckē ghi worde geleydt/ toe ghi Cristū met en kendē/ mer ghelijcker wijs de gheē die v geroepē heeft heylich is/alsō wor

Luce.19 a det oick heylich in alle conuersacie. Wātter geschreuē staet. Weest heylich wāt ic heylich bē.

Eñ ist saec dz ghi sonō anstien vā personē aenroept dē vaō/oerdelēde naet were vā een pegelijc/ siet toe op dat ghi indē vreese wandelende toerbzengt dē tijt uwer inwoninge. ✠ Als ghi weet dat ghi niet ver lost en sijt vā uwer ydel cōuersacie die ghi ontfangē hadt/wt die instellingē ō vaterē/met ōganckelike din ghē/als gout eñ siluer/mer met dat costelijcke bloet als des onexulectē eñ puerē lams Cristi/die dair voer geschiet was/eer die werelt geschapē was. Mer in de leste tijdē is hi opēbaer gewordē om uwē willen die welcke wer hē gheloeft in God/die hē vweckt heuet wt die wodē/eñ hē gloxie ghegeuen heeft/op dat ghi hebbē sout gheloof eñ hoep tot God.

Die dair suuer gemaect hebste uwe sielē in onōdanicheit ō liefdē/met broedēlike liefte/wt simplō herten beminт malcanderē seer. wederom gewrē sijndē/ nz wt sterflijke saet/mer wt onsterflike/wer twoert des leuendē Gods/eñ inder eewicheit bluendē.

Dair om/wāt alle vleysch gras is/endē alle gloxie des menskes als die bloem des gras. Tgras is wxre

ghewordē/eñ die bloem is af ghevallē/ mer twoert Gods blijft inder ewicheit. Maer dat is woert dat voer/Tevangelie is gebrocht tot v. * Esa.40.b.

¶ Dat.ij. Capittel. ✠

Dert an/alle quaethept af gheset wesende/eñ alle bedroch/eñ veynsticheyt/eñ nidichedē/eñ alle achterclappingē/als redelike gewōē kinderē/begheret dmelck die geen bedroch en weet/op dat ghi daer voer op wassen moecht tot salicheit. Jst dat ghi gesmaect hebt dat die heer soet is/tot wien gaende die dair een leuēde steen is/mer nochtās bacht vandē menschē/mer bi god wtuercoren eñ costelic/ghi oick als leuende steenē wort ghetimmert/tgeestelike huys/theylige priesterscap/om te offeren gheestelike offerhandē/aengenaem God/voer Jesum Chystum.

Waer om inhout de scriftuer Siet ic sette in Syō een wtuercoze costelike steen/die dair sal gheset wozdē indē opperstē hoeck. Eñ die in hē gelouē sal die en sal niet beschaemt wordē. Dair ō v die dair gelooft/is hi eere. Mer dē ghenē die nz en gelouē (is si) die steē die de timmerluydē haddē bacht/dese heeft begonnē te wesen een hooft des hoecks/eñ dē steen tegen wiē gestoten wort/eñ dē steen an wien si quetsen/desen die (hem) stoten ant woert eñ niet en gelouē in dat/tot dē welcke si oec ingheset warē. Mer ghi (sijt) het wtuercoze gheslachte/die coninclijke priesterscap/theylich volc/volc twelc bcreghē is/op dat ghi mosghet bcondigē sijn crachtē/dye v wt die duysternissen geroepē heeft in sijn wondelike licht. Die welckē voertijts waert gheen volc gods/nv gods volc/die voermaels geen bermhertigheit bcregen/nv hebdp bermhertigheit bercreghen. * Esa.28.d Psal.117 Esa.8.a Exo.19.a Osee.2.d

¶ ✠ Mijn alderliefste ic bid v als toecomelingē eñ vreēden/hout v vā vleyschelikē begheertē/dye daer stri-

dē tegens die siele/eñ hebt v cōuersacie eerlic onō de heydenē/op dz dair si v in achterclapē/als vā quaet wenders/ wt goeder werckē v merckēde mogē glorificeren god indē dach des vilsteringhe.

Voert weest onōdanich alle menscelike creaturē ō god/het si dē Coningē als den ouerstē/ofte dē stadthouderē als die wer hē gesondē wordē tot wrake die dair scadelic sijn/mer tot lof die rechtelic wendē sijn Wāt also is die wille gods/ op dat ghi welwēde mo ghet stopē dē sottē eñ onwetendē menscē dē mont/ als bryē/eñ niet als hebbēde die vrijheit(tot eē)vrcle des quaetheits/mer als gods knechtē. Eert allē(mē schē)kemint de broedscap/vreest god/eert dē coninc.

Ghi knechtē weest onōdanich met alō vresen dē herē/niet alleen dē goedē eñ redelikē/mer oic dē wrsen. wāt dit is die gracie * Jst datter yemāt ō die kennisse vā God moeplichept verdraecht/onrechtelijck quaet lijdt/wāt wat lof ist/ist also dat ghi vōraghen D sout als ghi quaet wet wort ghesiagē met kinnebaclaghē. Mer als ghi wel wet/eñ nochtās quaet aengedaen wort/lijtet. Dit is die gracie bi God.

Wāt ghi dair toe gheroepē sijt. ✣ Wāt Cristus heuet voer ons geledē/v achterlatēde een exēpel/op dz ghi sijn voetstapē soudt na volghē/die welcke geen sonde en hadde gedaen/noch geen vedroch geuonden en is in sijn mont/ die welcke wē hi vmalēdijt wort en heeft niet wed vmalēdijt/wen hi leedt/en dreych de hi niet. Mer hi heeft ouergeleuert hē seluē dē ghenē die hē onrechtelic oerdeldē: die selue ghedragē heuet onse sonden in sijn lichaē/op dat hout/op dat wi wat sijnde de sondē/soudē leuē die rechtuaerdicheit. Met wiēs gnetsinghe ghi gesont gemaect sijt. Wāt
Esa.53.b ghi waert als dwalende schapen/ mer ghi sijt nv bekeert tot dē herder eñ bisscop uwer sielen. *

¶ Dat.iij. Capittel.

Delghijts ghi vrouwen weest onderdanich
v mannē/op dat die ghene die niet onderdanich en sijn het woort/moghē ghewonnē
worde sonder woort/wer de cōuersacie der vrouwē/
als sijen uwe suuer cōuersacie met eerbaerheit ver
eenicht/welcke operagie moet sijn niet vā butē/welc
ke is in die vlechtinge des haers/eñ aensettinge des
gouts/oft in cleedinge. Mer die heymelike mensche
die int hert is/ist dat dese dertt alle gebrec/also/op dz
die geest tghaechlic is eñ rustich/welcke geest in dye
ogen gods eē groot eñ costelic dinc is/wāt in die ma
nier oic voertijts de heylige vrouwē hopēde in god v
cierde haer seluen eñ warē harē mannē onderdanich.
Gelijc Sara gehoorsaē geweest is Abrahe/hē hetēde Gen.18.
een heer/wiēs dochterē ghi geworde sijt als ghi wel
doet/eñ niet vaert en wort met eenige anxt.

Die mannē tsamen wonende nade wetenscap/als
mede deplende tcranche vrouwelike vat de eere/als
oick mede erfgenamē der gracie des leuens. Op dat
v ghebeden niet tghindert en worden.

Weest alle gadr eendrachtelic int geloof ghelijc ge
sint/vciert met die broederlike liefte/barmhertich/oet
moedich/toesprekēde/ niet lonēde quaet met quaet/
oft scempicheit met scempicheit/mer cōtrarie gebēdien
de/wetēde dz ghi dair toe geroepē sijt/op dz ghi wert
erue tsijttē moecht die bēdictie/wāt die tleuē temin
nē wil/eñ sien goede dagē/ die tedwinge sijn tonghe Psal.33
vāt quaet/eñ sijn lipē/dat si geen bedroch en sprekē/
Gae vāt quaet/eñ we goet. Soec vrede/eñ buolghe
haer/wāt die ogē des herē sijn op de rechtuerdigē/eñ
sijn oren tot haer gebet. Meboom het toesicht des herē
is op de geen die quaet dō. Eñ wie isser die v lidē
aendē sal/ist dat ghi sijt nauolgers des goethepts/
ymmer ist saec/dz dair wat scade gewert ō die recht
uerdichz/nochtās sijt ghi salich. Voort en wort niet

Esay. 8. vuaert met haerder vuaernissen/ op dat ghy niet en
wort vstoert/ mer maect heylich Christū dē heer in
uwer hertē. * Eñ weest altijt verrept ō te antwoer
dē een yegelijc die v vraegēde is/ op dat hi spreect vā
die hoep die in v is/ mer met sachtmoedichz eñ vree
se/hebbēde een goede conscientie/op dat si in tgheen
dair si v in achterclapē als sondige menscē/mogē te
scaēt worden/die geen die qualic sprekē vā uwe cōuer
sacie in Christo. ¶ Wāt het is beter/is gods wil als
dat ghi welwendē lijdt/dan qualick wende.
✠ Wāt Christus is eens voer onse sondē gestozuen/
de rechtuaerdige voer die onrechtuerdige/ op dat hi D
ons vrenghē soude tot God/ghedoot naden vleyslich/
mer leuendich gemaect naden gheest.

Indē welckē hi voer dē geest comēde heeft ghepre
dict die indē kercker warē/ die voertijt onghelouich
haddē geweest/doen si vwachtē Gods lijdsamicheit
indē daghē van Noe/doe die arche verept worde/ in
welche luttel/dat is acht zielen/behoudē hebbē ghe
weest/voer twater/welck figuer twepsel nv gelijcke
nēde/ons oick gesont maect/ niet dasleghē ō vuylhe
dē des vleesch/ mer die vraginge der goeder cōscientie
voer god/ voer die vrisenisse Jesu Christi * vandē
dodē/die dair is aen die rechterhant Gods/ vslindē
de dē vroot/ onderdanich sijnde hē die engelē eñ potesta
ten eñ virtutē/ op dat wy erfghenamē soudē wesen
des eewighen leuens.

¶ Dat. iiij. Capittel.

Dver om wāt Christus gheledē heeft inden B
vleysche/wort ghi oec gewapēt na die sel
ue ghedachtenisse/dat die welcke die dair
leedt indē vleesche heeft af ghestaen vā sonde/daer
toe op dat hi indē vleesch sijnde die anderē tijt die daer
ouerschiet nv niet en leeft die vegeerlichedē ō mens
schē/mer dē wille Gods. Het is ons genoech dat wi

boertüts des leuens volbzocht hebbē den wille der heydenē/dē wi wandeldē in bzoodzonckenscapē/ wgheerlichedē/wijnsupinghē/eñ bzasserië/dunches rien/eñ met onbehoerlike dienstē der afgodē.

B Wer dit scijnt haer dwaelheyt te wesen/dz ghi nz tsamē met haer en loopt/tot die selue ouergeuinghe des weeldicheits/die welche qualikē vā v spzekē/die redē geuē sullē die berept is om te oerdelē leuenden eñ dodē/Wāt dair toe is tenāgelū vcondicht oec dē dodē/op dat sī geoerdelt soudē wozdē na dē menschē indē vleesch/mer leuē indē geest na God.

Woert/het eynde vā allē dinghē staet an. ✠ weest dair ō wijs eñ wakēde om te biddē/eñ voer al onō v grote liefte hebbēde/wāt de liefte sal bedeckē de veel Pzou.10.1 heyt ō sondē. Weest malcanderē ontfangēde(ter her C berge)sonō murmuracië. So als een pegelic een ga ue ontfangē heeft/also die een dē anderē dat biddē de als goede wtgeuers ō vsceydē gracië gods. Ist dz ymāt spzeect/spzeke als die woerdē gods. Diēt dair ymāt/die diene als wt de macht die god gheeft/op dz god in allē dingē geglozificeert mach wozdē ver Jesum Christū. * dē welcke is glozie eñ gewt inō eewicheit. Amen.

Wijn alō liefstē en wilt niet pelgrimagy repsen in vierichcit die v tot vecozinge sī recht oft v wat nieus geschiedē/mer vblijt v in dien dat ghi sijt medeelach tich die tribulacie Christi/op dat ghi vzolich sijndē/ moecht oick vblidē in die vtominge der seluer glozië D Ist saech dat ghi indē naem Christi wort spitichept aengedaē/ghi sult salich sijn. Wāt dat der eerē glozië eñ cracht gods is/eñ die sijns geests is/die sal op v ru stē. Niemāt en lijde onō v als een wortlager/oft een diet/oft vuloecker/oft als die anō liedē goet begherē de is. Wer ist dat ymāt lijdt als een Christē/die en schame hem niet/mer glozificere god in dese naem.

Wāt het is tijt dattet oerdel beghint vā thuys gods/
Hier. 23. ist saec dattet ierst beghint vā ons/ wat eynde sal we
Ezechiel. 9 sen ō ghenē die tenangeliū gods niet en gelouē? Ēñ
Prouer. 11. ist dat die rechtuerdige nau salich en wort/ waer sal
de godlose eñ sondige opēbarē? Noert dye gequele
wordē na die wille gods/ tuelē haer sielē dē getrou
wē scheppere/ met goede werckē. ¶ Dat. v. Capit.

IC bidde de ouderen die onō v sijn/ die selue A
oic een ouō bē/ eñ cē getupge des lijdēs Cri
sti/ eñ mede selue delachtich ō glorie die ge
opēbaert sal wordē in toecomēde tijt. Noedt also be
le als in v is die vgaderinge gods/ de sorghe vā haer
hebbēde nz tedwongē/ mer willich na god/ nz beghe
rēde scādelic winsel/ mer met cē toegenepchde moet/
eñ niet als heerscappie hebbēde ouer v onderstē mer
also op dat ghi sijt een exēplaer des vgaderings. Ēñ
als die puns der herderē sal comē/ dan sult ghi ont
fanghē een onuerderflike croen des glorie.

Desgelijcs ghi ionghē/ weest onderdanich den oude
eñ tewijst al te samē malcanderē oetmoedichz/ wāt B
god den houerdighē tegens staet/ mer die oetmoedi
ghē gheeft hi gracie. ✠ Daer om wort oetmoedich
onō die machtighe hant Gods/ op dat hi v vheffen
wil inde tijt des visitatiē/ alle v sorghe in hē gewor
pen sijnde/ wāt hi heeft sorghe vā v.

Weest sober eñ waect/ wāt v tegenpartye die duuel
gaet om bruyllcende als een leeuwe/ soeckēde die hi C
vllinden mach/ dē welckē/ vast int geloef sijnde/ te
genstaet/ wetende dat die selue tribulatiē uwe broe
derscap/ die inder werelt is/ gedaen wort.

Wyer god vā alre gracie/ die ons doer Jesum Chri
stum geroepē heeft tot sijnō ewighe glorie/ die moet D
v een luttelkē ghepijnt sijnde vmaken/ onderschorē
starcken/ eñ tuestighē/ hem sī glorie/ eñ ghewdt ins
der eewicheyt. Amen. ✳

beelen / noch van horen doodtslaginghe hebbense gheen
penitencie ghehadt / noch van hoer beninghe werchen
noch van hoer overspel / noch van hoer dieverie.

Dat.x. Capittel.

Ende ic heb een ander starke engel vanden he
mel sie neerdalende / gecleet wesende metten
wolc en een regenboech op sijn hooft. En sijn aen
sicht was als de son / en sijn voete / als vierige pylaers
ne. En een boucxken opghedae wesende hadde hi in sijn
hant / en sijn rechter voet heeft hi opter zee gelet / mer die
lucht opter aerde / en heeft met luyder stemme geroepen /
gelijcker wijs als een leeu waneer hi brieft. En waneer
hi geroepe hadde / so hebben seuen donderslage haer stem
gegeuen. En waneer die seuen donderslage haer stemme
gegeuen hadden / so soude ic screuen / ende ic heb tot mi een
stem hoore spreken vande hemel / teyken wat die seuen
donderslaghe hebben ghesproken / ende en screft die nz.

En die engel welcke ic opter zee heb sien staen / en opter
aerde / heeft sijn hant totten hemel geboert / en heeft door
den leuende vanden tot ewichz tot ewichz ghelooft / die welcke
heeft den hemel geschapen / en datter in is / en die aerde / en
datter in is / en die zee / en datter in is. Hoort an en salen
ghee tijt wesen. Mer in die dagen des stems vanden seuende
engel / waneer hi sal beghinnen die blasuyn te blasen / so
sal Gods verholentheyt worden vervult / als hi doer sijn
knechten die propheten verkondicht heeft.

En ic heb een stem vande hemel gehoort weder met
mi spreken en seggende: Gaet ende neemt dy boucxken
datter open gedae is vanden hant des engels staende opter
zee / ende opter aerde. En ic heb ghegaen totten engel leg
gende hem / op dat hi tboeck soude mi gheuen. En hi heeft
mi geseyt: Neemter / bouck / ende vllintet / en het sal v
buyc bitter maken / mer in v mont salt soet wesen als ho
nich. En ic heb tboucxken vte engels hant ghenomen en
ic hebt vllonnen / ende het was in mijn mont soet als ho

An

nich. Ende wanneer ict verslonden hadde / so is mijn buyc bitter geworde / eñ hi seyde mi: Ghi moet weder propheteren in die heydenen / eñ tongen / eñ volc, ende veel coninghen.

Dat. xi. Capittel.

Ende mi is gegeuen een riet / als een roe / ende daer is mi gelept: Staet op ende meet gods tẽpel ende toutaer / ende die daer in biddende sijn. Ende dat voerste deel des tẽpels worpt buyten eñ meet dat niet / wãt het is gegeuen dẽ heydenẽ / eñ si sullen .xlij. maendẽ die heylige stede vertredẽ / ende ic salle mijn twee tuygen geuẽ / ende si sullẽ propheterẽ duysent twee hondert seslich daghen gecleet wesende met sacken. Dit sijn twee olijc boomen / ende twee candelarẽ staende in tegenwoerdicheyt des Heeren der aerde.

Ende ist dat hoer yemant wil hinderlic wesen / so gaet vier wt haren mont ende verslint al haer vianden Eñ ist datter yemãt haer wil quetsen / so moet hi worden dootgeslaghẽ. Dese hebben macht dẽ hemel te sluyten / dattet niet en regent in die dagen haerder propheticien / ende hebben macht op die waterẽ / om haer te verwandelen in bloet / ende die aerde te slaen met alle plaghen also dick als si willen.

Eñ wãneer datse haer getuygenis hebbẽ geeynt / dat dier twelc wt die afgront is opstigẽde sal maken een oorloge tegẽ haer / eñ sal haer overwinnẽ / eñ sal haer doot slaen. Eñ hoer lichamen sullẽ op die straten des groote stadts leggẽ / welcke geestelic wordt genoẽt Sodoma eñ Egiptus / waer ooc hoer Heer gecruyst is. Eñ vanden geslachtẽ eñ volc / eñ tongẽ / eñ heydenen sullen die lichamẽ siẽ / door drie dagẽ ende een half / eñ en sullẽt nz toelatẽ dz hoer lichamẽ sullẽ worde in grauen gheleyt. Eñ die opter aerde sijn woonende sullen hoer verblidẽ vã hoer / ende sullẽ vrolic wesen / ende sullen malcãder gauen senden / want dese twee propheten hebbẽ hoer lasten aengedaen / die opte aerden sijn woenende.

Eñ na die dagē eñ een halt/ die geest des leuēs heeft
bā God in hoer ingegaē. Ende ſi hebben op harē voetē
geſtaen/ende op haer is groote vrees gevallē/ die haer
hebben geſien. Eñ ſi hebben vandē hemel een groot ge
lupt gehoort/hoer ſeggende: Climt op herwaerts. Eñ
ſi ſijn inden hemel op geclommē in een wolck/eñ horē
viandē hebben hoer gheſien. Ende in die vre iſſer een
groote aertbruinghe geſchiet/ende tiende deel des ſtadts
is gheuallen. Ende in een aertbruinghe ſijnder doot ge
ſlaghen namen van ſeuen duſent in enſchen/eñ dandr
ſijn vervaert ghewordē/ende hebben God des hemels
gloxie gegeuen. Die anderde wee is heen gegaen/ende
liet de derde wee ſal gheringhe comen.

Eñ die ſeuendē engel heeft die blaſuyn geblaſen/ende
indē hemel ſijnder groote ſtemmē geſchiet/ leggende:
Dat rijc deſer werelt is gewordē ons Heerē ende ſijnē
geſalfden/eñ hi ſal regneren bā eewichz tot eewrichept
Amen. Eñ die.xxiij. ouderes ſijn in haer aenſichtē ge
uallen/welcke in hoer ſtoelē ſitten in Gods tegēwoer
dicheyt eñ hebben God aengebedē/ſeggheñ: O Heere
onſe God almachtich/wi danckē v/die geē die is/ende
die was/eñ die ſal comē/wāt ghi hebt v groote macht
ontfangē/eñ ghi hebt ghereghneert/ ende die heydenen
ſijn vertoernt geweeſt/eñ v gramſcap is gecomē inde
tijt der doodē/op datſe mogen wordē veroordelt/ ende
geuē loon dē propheterē v knechtē/eñ heyligē/ ende die
vreeſende ſijn uwē naē/cleyn eñ groot/ ende te verdruē
die geē die de aerde verderuē. Ende inden hemel is die
tēpel Gods open gedaē/ende in ſijn tēpel is die arc ſijns
teſtaments geſien ende bliremen/ende ſtemmen/ende
donderſlagen/ende aertbruinge/ ende grooten haghel
iſſer gheſchiet. ¶ Dat.xij. Capittel.

Ende indē hemel heeftter een groot tephē ghet
openbaert Een vrou gheclee welende mitte
ſon/ende onder haer voetē die maen. Eñ op

haer hoofd een croon vā .xij. sterren/ende in haer lichaē hebbende/so riep sy barēde/eñ was in last/ op dat sy baren soude. Ende indē hemel isser een and tephē gesien ende siet/een grootē roodē draech/seuē hoofdē hebbende/eñ .x. hoornē/ende op sijn hoofd dē seuē croonē/ ende dat derde deel der sterren (des hemels) treet hi met sijn staert/ende heeft die inder aerden gheslonden.

Ende den draech heeft voor de vrou gestaen/die baren soude/ op dat hi als sy ghebaert hadde/ haren soen mochte verslinden. Ende sy baerde een soen dz een māneken was/die met een yseren roede soude al die heydenen regeren/ ende haer soen is ghenomen tot God/ ende tot sijn thzoon/ende in die woestijn is die vrou geuloen/daer sy een plaets heeft vā God bxept/ op datse aldaer haer voedē soude dulent twehondert.lx.dagē.

Ende een groote strijt geboerder indē hemel. Michiel eñ sijn engelē streden metten draech/ ende die draech street eñ sijn engelē/ ende sijn en hebben niet machtich geweest/eñ noch indē hemel is gheen plaets voort an voor haer gheuondē. Ende die grootē draech een oude serpent welende is neder gewozpen/ welcke genoemt wort die duuel/ende Sathanas/ die de geheele werelt der aerdē verlept/ende is inder aerdē gewozpen/ ende sijn engelen sijn neder ghewozpen (met hem)

Eñ ic heb een gronte stē gehoort/seggende. Indē hemel is gesciet salichz eñ cracht/eñ trijc ons Gods/ende mogēthz sijnre gelaik de/wāt die vrsculdiger onser broederen is verdezuen/die haer dach eñ nacht vrsculdicht voor ons Gods tegenwoerdichz/ende sy hebben hem ouermits tbloet des lams vwonnen/ ende ouermits twoert sijnre getuychnis/eñ totter doot so en hebbē sy haer sielē niet lief gehadt. Daer om verblijt v hemelē ende die daer in woent. Wee der aerden/ende der zee/ want die duuel is tot v neder ghedaelt hebbende groote toornichept/wetende dat hi weynich tijts heeft.

Eñ na dat die draec heeft geſlē/dz hi inder aerdē was gewozpē/ſo heeft hi die vrou vuoleht/die dat mānekē gebaert hadde. Eñ die vrou ſijn gegeuē twee vlogelen des grootē Arents/op dz ſi ſoude vliegē in die woeſtijn in haer plaets/waer ſi een wijltijts wort geuoet/ dooz een tijt eñ dooz tijdē eñ middel des tijts/ vant aenſicht des ſerpēts. Eñ de ſerpēt heeft wt ſijn mōt ghewozpen water na de vrou als een vloet/op dz hise ſoude doē grijpen vandē vloet. Eñ die aerde heeft die vrou geholpen/ eñ de aerde heeft hoer mōt opgedaē/ eñ heeft die vloet verſlonnē/welcke de draec wt ſijn mont hadde gewozpen/eñ de draeck is tegē die vrou toornich ghewozden eñ is gegaen met die anderē dā ſijn laet een ſtrijt maēkē tegē die Gods gheboden onderhoudē/ende die tghe tuychnis Jeſu Chriſti hebben. Ende heeft opt ſant des zees ghellaen.

Dat.xiij.Capittel.

Ende ic heb geſlē een beeſt opclimmēde wt d zee/hebbēde ſeuē hoofdē/eñ tē hoornē/eñ op ſijn hoornē.x.croonē/eñ op ſijn hoofdē dē naē des blaſphemijs. Eñ tbeeſt dz ic geſlē heb was gelijc eē pardus/eñ ſijn voetē gelijc die voetē eēs leeus/ eñ ſijn mont gelijc de mōt eens leeus/ ende de draec heeft ſijn cracht gegeuē ende groote macht. Ende ic heb geſlē eē dā ſijn hoofdē/als geſlaghē totter doot/ eñ die plaghe ſijns doots is geſont gemaeckt/eñ een wwonderē heeft gheweeſt in al die aerde na tbeeſt/ eñ ſi hebbē dē draeck angewdē welcke dē beeſt macht gegeuē heeft/eñ ſi hebben angewdē tbeeſt ſeggēde: Wie is/gelijck den beeſt/ ende wie ſal met hem moghen vechten?

Eñ hē is gegeuē een mōt/ſprekēde groote dingē ende blaſphemiē/eñ hē is gegeuē macht ō te makē.xlij.maēdē/eñ theeft ſijn mōt opgedaē/ tot blaſphemi tegē god op dattet blaſphemerē ſoude ūnē naē ende ſijn tabernakel/ende de gene die indē hemel wonē/ende hē is gegeuē ſtrijt te makē mz die heyligē/ende haer te wwinnen

ende hē is macht gegeuē in alle geslachte ende volc/ eñ tale ende heydē/ende ſi hebben hē aengeriedē/al die inden aerdē woonē/welcker namē niet gheſcreuē en ſijn int boec des leuēs des lās/welke is gedoodet vande oorſprong des werelts/ſo wie een oor heeft die hoore. Die in geuāgenis vīēt/die gaet in geuangenis/die metten ſwaerde doot/die moet mettē ſwaerde gedoot wordē/ dit is die ſtādſamicheyt/ende geloof der heyligher.

Eñ ic heb geſiē een andē vīēt opclimmēde vanden aerde/eñ thadde twee hoernē/gelijc des lās/ eñ tſpraeck geluchē dē draech/ende het doet alle die macht des eerſten vīēts in ſijn tegēwoerdicheyt. Eñ het doet die aerde/ eñ die daer in woneē ſijn anbiddē teerſte vīēt/ wiens plaghenē/dattet oot tvier dede vandē hemel dalen indē aerdē voor die menſchē. Eñ het heeft vleydt die daer woonēde ſijn indē aerde/om die teykenē die hē ghegeuē ſijn om te doē voor dvēſt/ſeggēde/ tot die daer woonende ſijn indē aerde op dē ſi makē een beeldt des vīēts/welcke heeft die plaghe des ſwaerts/ende geleeft heeft.

Ende hem is gegeuen dat hi een geeſt ſoude geuē/dē beeldt des vīēts/ende dattet beeldt des vīēts ſprekē ſoude/ende tſal makē dat alle die ghene die niet en anbidden tbeeldt des vīēts ghedoot ſullen worden. Ende het doet alle/cleyne ende groote ende rijck/ende arme/ eñ vrye ende eyghen/een teyken ontfangen in hoer rechter hant/oft in hoer voorhoofden/ende op dat niemāt en mach copē oft verkopen/den die dit teykē heeft of die naē des vīēts/of tgetal ſijns naēs. Hier is wijſheyt/ die verſtant heeft/die rekene tgetal des vīēts/ want tis getal des menſchen/ende ſijn getal is ſes hondert/ſes en ſeſtich.

¶ Dat. xiiij. Capittel. ✠

Ende ic heb geſiē/eñ ſiet/een lam ſtaēde opten berch Syon/eñ met hē hondert vier en/veertich duſent hebbende de naē ſijns vaders ghe-

screuen in haer voorhoofd. Ende ic hebb gehoort een stem vandē hemel/als vā veel wateren/eñ als een stē vā een grootē donō/eñ ic heb gehoort een stemme van harpspeelōs/die op haer harpen speeldē. Eñ singē als eē nieuwe liedekē voor dē stoel/eñ voor die vier dieren/eñ ouōs/eñ niemāt en mochtet liedekē segghē dā die hondert (eñ) xliij. duisent/die ghecoft sijn vanō aerde. Dit sijnse/die met vrouwen niet besmet en sijn/ wāttet sijn maechdē desē volghē tlam/so waer henē dattet gaet. Desē sijn gecoft wt de mēsceen/ de eerste vruchtē God eñ dē lam/eñ in harē mōt en is geen bedroch gevondē/ wāt si sijn sonder vlec/voor den stoel Gods. *

Ende ic heb gesien een anderē engel/vliegēde door middel des hemels hebbende tewighe Euangelie op dat hi Teuangelie predikē soude die opter aerdē woonende sijn/ende alle heyden ende ghesiachte/ende taelB ende volck seggende met een groote stem. Vreest God ende gheeft hem glorie/want die vre sijns oordeels is ghecomen ende bidt hē aen/die hemel eñ aerde/ de zee ende fonteynen der wateren gemaect heeft. Ende een ander engel is hē ghevolcht seggende: Si is gevallen/ si is gheuallen Babylon die groote stadt/ want wt die wijn des gramschaps/hoerder oncuysheyts/heeft si alle heydens doncken ghedroncken.

Eñ die derde engel heeft hoer nageuolcht seggēde/ mz een groote stēme. Soe wie den beest eñ sijn beelde aenbiddet/eñ een teyken in sijn voorhoofd/ oft in sijn hant heeft/desē sal ooc vā die wijn des grāschaps gods drinckē/datter gemengt is met puyre/diāc) inde kelck sijnēC grāschaps. Eñ hi sal gepijnicht worden mettet vuer eñ solpher/voor die heylighe engelen eñ voor tlam. Ende die roeck hoerder tormenten/climpt op inder eewichz/ ende si en hebben gheen rust nacht ende dach/ die tbeest ende sijn beeldt anbidden/ende so wie dat teyken sijns naems ontanghen heeft. Hier is die verduldicheyt

der heyligher / die daer bewaren die gheboden / ende
ghelooef Jesu.

Ende ic heb gehoort een stēme vandē hemel seggēde mi:
Schrijft. Salich sijn die doodē / die indē Heer steruen /
vān nv aen. Ja seyt die geest / op dat si rusten vā haren
aerbeydē / mer hoer werckē volghē haer. Ende ic heb
geseē / ende siet een witte wolc ende op die wolc een
sittēde / gelijc dē soen des mēschē / hebbēde op sijn hooft
een goude croon / ende in sijn hāt een scarpe seysen. Ende
een andē engel is wt dē tempel gegaē / roepende met een
groote stēme tot die sittēde was op dē wolc: Slaet v
seysen ende maept / wāt die vre is gheco men op dē ghi
mayen soudt / wāten ouert des aerde is ware gewoldē
Ende die op die wolck sadt heeft sijn seysen opter aer
de ghesiaghen / ende daerde is ok gemaept.

Ende een andē enghel is gecomen wtē tēpel welc indē
hemel is / hebbende ook een scarpe seysen. Ende een ander
engel is wtē outaer ghecomen / die macht hadde ouer
vuer ende heeft geroepen met luyder stēme totte ghe
nen / die de scarpe seysen hadde seggende: Slaet uwe
scarpe seysen inder aerdē / ende snijt ok die wijnranckē
des aerde / want haer druuen sijn rijp / ende hi heeft sijn
scarpe seysen ghesiaghē inder aerden / ende heeft gelese
den de wijngaert des aerde ende heeft se geworpē inde
groote put des gramscaps gods / ende die put is buytē
de stadt getredē / ende daer is bloet wt de put gecomen
tot die toomen der paerden / doer dusent ses honderd
stadien.

Dat. xv. Capittel.

Ende ic heb gesien indē hemel een andē groot
ende wonderlijc teyken / seuen engelē / hebbē
de seuen die laetste plagē / want in hoer is die
toren Gods veruolt. Ende ic heb ghesien / als een glas
sen zee gemengt met vuer / eñ den gheenen die victorie
hadden vant beest eñ sijn beelde ende vant ghetal sijnē
naemen / staende op die glasen zee hebbende Gods harp

pen en ſi ſingen tliedeken Moyſi des knecht Gods/en een liedeken des lams ſeggende. Groot en wonderlic ſijn v wercken heer God almachtich/rechtvaerdich en warachtich ſijn v weghen/coninck der werelden. Wie ſal di niet vreesen heer/ende uwen naem groot make? ℭ want ghi alleen heylich ſijt/want alle heydens ſullen comen/ende ſullen aenbidden voor v/want v oordele ſijn openbaer.

En daerna/hebic geſien/en ſiet/daer werde op ghedaen de tempel des tabernakels des getuychnis/in de hemel/en daer ſijn wtgegaen vande tẽpel leuẽ engelẽ hebbẽde leuen plagen/gecleet met reynen blinckende lindewaet/gegordelt an die twist met gouden gordelen ℗ En een wt die vier dieren/heeft de leuẽ engelẽ gegeuẽ leuen goude fiolen/vol bãde toren Gods/die daer leeft van eewichept tot eewichept. En die tẽpel is vuolt geweeſt met rooc vande gloue Gods/en van ſijn cracht en niemant en mocht inden tempel gaen/tot dat die leuen plagen der leuen engelen volepnt werden.

¶ Dat. xvi. Capittel.

ENde ic heb gehoort een grote ſtẽ vanden tempel ſeggende/totte leuen engelen. Gaet heen en ghiet wt die leuẽ fiolen des toren Gods in der aerde. En deerſte/engel/is wech gegaen/en heeft ſijn fiole inde aerde geſtort/en daer is een quade en ſcadelike wonde geworden an die menſchen/die dat teyhẽ des beelts hadden/en aen die geen die dat beelt en ſijn beelt aẽbaden. En die tweede engel heeft ſijn fiole wtgeſtort inde zee/en het is geworde bloet/als vãeẽ dode/en alle leuende ſiel is geſtoruen/inde zee. En die derde engel heeft ſijn fiole wtgeſtort inde vloeden en inde fonteynen der wateren/en ſi ſijn bloet geworden. En ich heb gehoort een engel der wateren ſeggende. Ghi ſijt rechtvaerdich heer/die daer is/en die daer was heylich want ghi dit gheoordelt hebt/want ſi tbloet der heyli-

gen ende ypheté wtgestort hebbé/ende bloet hebt ghé
hoer te druckē gegeuē/wāt si sijnt waerdich/eñ ic heb
gehoort dē anderē engel seggen. Doc heer almachtige
God/warachtich eñ rechtuerdich sijn v oordelen. B

Eñ die vierde engel heeft sijn fiole wtgestort inde son
ne eñ tis hē gegeuē/dē mēlcen met hette te quelle wer
t vier. Eñ de menscē hebbē heet gewordē met grooter
hettē/eñ si hebbē geblasphemeert den naē Gods/die de
macht hadde ouer dese plagen/eñ en hebben gheen be
rou gehadt op dat si hem souden glorie gheuen. Eñ die
vijfte enghel heeft sijn fiole wtgestort op den stoel des
reels/eñ sijn rijc is doncker gewordē/eñ si hebbē hoer
tongen gegeten van smerte/eñ si hebben gheblasphe
meert den God des hemels/van horen lasten/ende
van horen sweren/eñ si en hebben geen penitencie ge
daen van haer wercken.

Eñ de selte engel heeft sijn fiole wt gestort/in die gro C
te vloet Euphrates/eñ twater is droogh gewordē/op
dat de wech der Coningen bereyt soude wordē vāden
opganc des sons. Eñ ic heb gesē wte mont des draecs
eñ wte mont vant beest/eñ wte mont des vallcen ps
pheets/wtgaen/drie onreyne geesten/gelijck voorschē
Wāt het sijn geesten ō duuelen doende teyckenē dat si
mogē wtgaē totte Coningē van die heel aerde/ō hoer
te vgaderen totten strijt des daechs vā dien groten al
machtigen God. Siet/ic coem als een dief. Salich is
die daer waect/eñ kwaert sijn cleederen/op dat hi niet
naect en wādelt/eñ dat si sijn leelicheyt niet en sie. Eñ
hi heeft hoer vgadert/tottē plaets/die genoemt wort
in Hebreeusch Armageddon.

Eñ de seuende enghel heeft sijn fiole wtgheslort inde
lucht/eñ daer is een grote stē wtē hemel gecomē/vā
de stoel/seggende. Tis gesciet. Eñ daer sijn gesciet blix
semē/eñ stēmen/eñ donō slagē/eñ eē grote aertbeuinge
alsser gesciet/alsser noyt gewesen en is/vādatter mensce

op aerde gheweest sijn/alsodanigen aertbeuinghe also groot. Eñ die grote stadt is tot drie deelen gheworden eñ de stedē der heydenē sijn gevallē. Eñ de grote Babylon is in gedoochtnis gecomē/voor God/op dat hi hoer geuen soude dē kelc des wijns vande onwaerdicheyt sijns toorns. Alle eylāt heeft geuloodē/eñ die bergen en sijn niet geuondē. Eñ eē grote hagel als eē pont is vāden hemel gedaelt/opte mēsceñ/eñ de mensē hebben God geblasphemeert/om dē plaech des hagels/want sijn plaech is seer groot geweest.

CC Dat. xvij. Capittel.

AEnde een vande seuen engelen is ghecomen/welcke hadde seuē fiolen/eñ hi heeft met mi gesproken seggēde mi. Coemt. Ic sal v tonē die vdoemenis vāde groote hoere/welcke sidt op veel wateren/met welcke oncuysche geleeft hebben die coningen des aerde/eñ die opter aerde wonē/sijn dronckē ghewordē vander wijn hoerder oncuysheits. Eñ hi bracht mi door dē geest/inde woestenī. Eñ ic heb gesiē dat een vrou sadt op een roode beest/vol met namen vā blasphemie/hebbēde/seuē hoofdē eñ thien hoernē eñ de vrou was omgedaē met scaerlaken eñ roseñ verwe/eñ vgult met gout/eñ met costelike gesteenten/eñ paerlen/hebbende een gouden drincuat in haer hant/vol grouwelicheyts/eñ onreynicheyts haerder onluucrheyts. Eñ in hoer voorhooft gheschreuen de naem/t verwighenthe yt/de grote Babylon/die moeder der oncuysheden eñ der gruwelichedē des aerdes. Ende ic heb gesien een vrou die was dronckē van tbloet der heyligen/eñ van tbloet der getuygen Jesu. Eñ ic heb mi seer verwondert/doe ickse sach met een groote verwonderinghe.

Eñ die engel heeft mi gesept. Wat verwondert ghi? Ic sal v seggen t verborgenthz des vrouwes/ende des beests/dat hoer draecht/t welc heeft seuen hoofden/eñ

tien hoernen. Tweest dat ghi ghesien hebt/heeft geweest
eñ ten is niet/eñ tsal opclimmē vāden afgront/eñ tsal
inde vdoemenis gaen/eñ si sullen hoer vwōderen/die
inder aerde wonē/welcker namē niet geschreuen en sijn
int weck des leuens/van thēginsel des werelts/slende
tbeest datter was/eñ niet en is. Ende hier is verstant
twelc wijsheyt heeft.

We seuen hoofden/sijn seuen berghen/daer die vrou
op sidt/eñ seuen Coninghen sijnder. Vijf isser geualle/ C
een isser/eñ dander en is noch niet gecomen. Ende als
hi coemt moet hi een corte tijt bliuen. Eñ tbeest datter
was ende niet en is/dat is die achste/ende is vanden
seuen/ende gaet inde vdoemenis. Ende die tien hoer-
nen die ghi ghesien hebt/sijn tien Coningen/die rijc
noch niet ontfangen en hebben/mer si sullen in een vr
re ontfanghen macht/als Coningen mettet beest. De
se hebben eenen raet/ende hoer cracht eñ macht sullen
si tbeest ouer gheuen. Dese sullen mettet lam vechten
eñ tlam sal hoer verwinnen/wanttet de heer der hee-
ren is/ende coninc der coninghen/eñ die met hem sijn
gheroepen/eñ wtuercoren/eñ gheloouighe.

Eñ hi seyt mi. Die wateren die ghi ghesien hebt/daer D
die hoer sidt/dat sijn volcken eñ scaren/eñ heydēs/eñ
tongen. Eñ die thien hoornen die ghi int beest ghesien
hebt/dese sullen die hore haten/eñ sullense vlaten ma-
kē/eñ naect eñ hoer vleysch sullen si eten/eñ haer sullē
si vbernen int vier. Want God heeftet in hoer herten
gegeuen/op dat si doen souden/dat hē behaechlic is/op
dat si hoer rijck souden gheuen der beesten/tot dat die
woorden Gods volendt worden. Ende die vrou die
ghi ghesien hebtis die grote stadt/welcke rijc heeft op
de Coninghen des aerde.

C Dat. xviij. Capittel.

Ende na dese heb ic gesien een ander enghel/ A
dalende vāde hemel/hebbende groote macht

en de aerde is verlicht geweest van sijn glorie. Ende hi
heeft geroepen doer cracht seggende. Sijt is geuallen/
si is geuallen Babylon die groote/en si is ghewordē
een wonninghe der duuelen/en een bewaringe van al
le onreyne gheest/ende een bewaringhe van alle on
reyne en vhaette vogels/want vande wijn des toor
nichepts/hoerder hoerrerie hebben alle heydens ghe
droncken. En de coningen des aerde hebbē met haer
hoerrerie bedreuen/en de cooplupden des aerde/sijn vā
de cracht haers weeldichepts rijc geworden.

En ic heb gehoort een andre stem vanden hemel seg
gende/Gaet wt haer mijn volc/op dat ghi niet delach
tich en sijt haerder sondē/op dat ghi vā haer plagē niet
en ontfanct/wāt haer sondē sijn tottē hemel gecomen/
en God heeft gedachtich geweest haerō onrechtuerdic
heden/gerft hoer weder geliken si v weō gegeuē heeft
en maect hoer dubbelt tweeuoudige na hare werckē
met den dranct daer si mede gesconcken heeft/scenct
hoer dubbelt. Soe veel als si hoer geglorificeert heeft/
en in weelden geweest is/alsō veel tormētē en huylin
ge scenct hoer/wāt si seyt in hoer hert Ic sit als een co
ninginne/en en ben geen weduwe en ic en sal geen hui
ling sien. Daer om sullen in eenen dach haer plagen co
men/de dot/en screynge en hōger/en si sal int vier vō
brāt worde/wāt god die heer is sterc/de hoer oordelē sal

En si sullense bescrepen/en die coningē des aerde/sul
lē hoer/seluen ouer haer beclagē/die met haer gehoes
creert hebbē/en in weeldichept geleeft hebbē/als si sie
den rooc vā harē brant/verre staende/om de vrees vā
hoer tormēte seggende. Wee wee/die grote stadt Babi
lon/die stercke stede/wāt in een vre is v oordeel ghecos
mē. En de cooplupdē des aerde sullē screpen en huylē
ouer haer/wāt haer ware niemāt meer en coept. Die
waere des gouts en siluers/en vā collelike stenē/noch
paerlē en side/en purpur/en scaerlaken en alle thinen

hout/eñ vāten vā puozen/eñ alle vat vān costelē hout
ende matale/ende ysere ende marmozen/ende kaneel
ende thimiaen/ende salue/eñ wierooc/ende wijn/ende
olie/eñ bloemē vā meel/eñ tarwe/eñ vee eñ weltē/sca
pen eñ paerdē/eñ wagenē/eñ lichamē eñ sielē ō mēsce.
Eñ die appellen ō wgeertē uwer sielē is vā v gegaen/
eñ alle dette eñ clare dingē/sijn vā v ōgaen/eñ die en
sult ghi niet meer vindē. Die cooplupdē ō menschē/die
vzeese vā hare tormētien/screyende/weenende eñ seg-
gende. Wee wee/die groote stadt/die gecleet was met
side eñ purpur/eñ scaerlakē/eñ si was vgult met gout
eñ costele steene eñ paerlē/wāt in een vre is soe groten
rijcdom vwoest. Eñ alle stuerman/eñ alle die int schip
vheeren/ende schiplupden ende die inder zee werchen/
hebben verre gestaē ende geroepen/siende den rooc vā
haren vrant seggēde. Wie is gelijc desē groote stat? Eñ
si hebben stof op haer hoofdē gewozpen/ende si hebbē
geroepen screyende/ende weenēde seggende. Wee wee
die grote stadt/in welcke rijc gewozden sijn/alle die sce
pen hadden in de zee/van hoer ware/want in een vre
is si verwoest.

Verurocht v op hoer/hemel eñ aerde/ende heylige
Apostelen eñ prophetē/want God heeft ghevordeelt v
oordeel van hoer. Eñ een sterchen engel heeft op geno
mē een steen/als een grote molēsteen/ende heeftse in
der zee gewozpen seggēde. Also sal met een vlucht ghe
wozpē wordē Babylon die groote stadt/eñ en sal niet
meer geuōden wordē. Eñ die stē ō harp spelders ende
musikers/eñ pipers/blasupn spelders/en sal niet meer
in v gehoort wordē/ende alle cōstenare vā wat conste
si sijn/en sal nz meer in v geuōden wordē. Eñ die stem
des molēs en sal nz meer in v gehoort wordē eñ licht
des lichters en sal niet meer in v lichten/eñ die stē des
bruydegoms/eñ bruyts/en sal niet meer in v ghehoort

woordē/wāt v coop luyden warē prinschen des aerde/ wāt in v touerie/hebben alle heydens gedwaelt/ende daer in is tbloet der ppheten ende der heyligher ghe uonden/eñ alle die gewot sijn inder aerde.

Dat.xix. Capittel.

Ende na dese heb ic gehoort/ als een grote stē van veel scarē indē hemel seggēde. Allelupa. Salichept/ende eer/eñ gloze/eñ chracht is onsen God/wāt warachtich/eñ rechtuaerdich sijn sijn oordeelen/want hi geoordeelt heeft vande grote hoer die de aerde met hare hoererie bedruē heeft/eñ hi heeft tbloet sijnder knechten gewraect van haer hant. Ende ten tweedenmael hebben si gesept Allelupa/ende die roec is op gegaē vā eewichept tot eewichept. Ende die vier(en twintich ouders sijn geuallen/eñ die vier dieren/ende si hebben aengebeden God die daer sittende was opten thzoon/seggende. Amen. Allelupa. Ende eē stem is wtgegaen vanden thzoon(seggende)looft onsen God/ghi)alle sijn heyligē/ende(ghi)die God vreest cleyn ende groot.

Eñ ic heb gehoort een stem van een groote blasuyn eñ als een stē vā veel waterē/eñ als een stē van grote donderslagen/seggende Allelupa/wanter geregneert heeft(de heer onse)god almachtich. Laet ōs vblidē/eñ vrolic sijn eñ laet hē gloze geuen/wāt de bruloften des lams gecomen sijn/eñ sijn wijf heeft hoer bereyt. Ende tis hoer gegeuen/dat si hoer aendoen soude/met scoone ende blinckende side/wāt de side is die rechtuaerdichmakinge der heyligen. Ende hi heeft mi gheseyt. (Screft)Salich(sijnse)die totten auontmael der bruloften des lams geroepen sijn. Eñ hi heeft mi gesept. Dese woorden Gods sijn warachtich. Eñ ic heb voor sijn voetē geuallē/ō hē an te biddē. Eñ hi sept mi. Siet dat ghijt niet en doet. Ic dē v mede knecht/eñ vā uwē broederē/die tgetuych Jesu hebbē. Bid god an/wātet

getuych Jesu/is die geest des prophetie.

Enn ic heb gesien den hemel op gedae/een siet. Een wit paert enn die op hē sat/ wort genoēt/de getrouwe enn warachtige/enn wort te rechtuerdichz oertelt enn vecht hi. Enn sijn oogē/ (warē) als eē vlām des vuers/enn op sijn hooft veel cronē/hebbēde een nae geschreuē/die niemāt en kent/dan hi. Enn hi was ghecleet/met een cleet dat met bloet geuerwet was/enn sijn naem wort genoēt twoort Gods. Enn die heerscaren/die inden hemel sijn/ volchden hem na/in witte paerden/geleet synde met witte enn reyn side/enn wt sijn mōt coēt een swaert/vā beyde siden scarp/op dat hi daer mede slaen sonde de heydens. Enn hi sal hoer regeren/met een yseren roede. Enn hi treet den wijnperse des grimscaps/enn tozens vā dē almachtigē God. Enn hi heeft in sijn cleet/enn op sijn dien een naem gheschreuē. Coninc̄ coninghen/enn heer der genen die heerschappie hebben.

Enn ic heb gesiē een engel/inde son staēde/enn hi heeft geroepē/met eē grote stēme leggēde (tot alle vogelen die daer vlogen inmiddē wer dē hemel. Coēt enn wort vergadert totter auōtmael vāde grooten God/op dat ghi eten moecht tvleysch der coningen/enn tvleysch der tribunen/enn tvleysch der stercken/enn tvleysch der paerdē enn die op hoer sitten/enn tvleysch vā alle vue/enn eygenen/enn der cleynē/enn groten. Enn ic heb eē dier gesiē enn Coningen des aerde/ende hoer heerscaren vergadert om te maken een strijt/met den genen/die opt paerdt sadt ende met sijn heerscaer.

Enn tbeest is gegrepen/enn met hē die valsche ypheet die de teyknē gedae heeft voor hē/in welcke hi vleyt heeft dē genē/diet teyken des beests onfangē hebbē/enn die sijn beelt aegebedē hebbē. Leuēde sijn dese twee ghesworpen inde pel des vuers brennende met solpher/ende dand sijn gedoot mettē swaerde/des geēs die opt paerdt sadt/welke (swaert) wt sijn mont gaet/enn alle die voge

Ic hēb v door Siluanum uwē ghetrouwē broeder/ als ick meen met weynich woorden gheschreuē vermes hēde eñ wtuypgēde/dat dit die warachtige gracie gods is/daer ghy in staet. Die vgaderinge die daer is in Babilonien deelachtich uwer wtkiesinghen groet v/ eñ Marcus myñen soen. Groet malcanderen met een heylige cussē. Gracie sy v allen die daer sijt in Christo Jesu. Amen.

Hier beghint die ander Epistel/die de heylighe Apostel S. Peter ghescreuen heeft.

Dat eerste Capittel.

Symon Petrus knecht ende Apostel Jesu Christi/den ghenen die een ghelijck gheloouē met ons vercregē hebben/door die rechtuaerdicheyt ons gods eñ des behouders Jesu Christi.

Die gracie eñ vrede moet v vermenichfuldicht worden/door die kennisse Gods ende Christi Jesu ons Heeren.

Also als sijn godlike cracht ons al gegeuē heeft/dy tot leuē eñ goddienstichept whoort/door die kennisse van dien die ons geroepē heeft/door die eygē gloire eñ macht/ door welckē ons die costelike eñ alder grootste beloftenissen gegeuē sijn/op dat ghy door dese worden soudt deelachtich des godlike natuers/alst dy ghy af vliet vā die verganclicheyt die in de werelt is/door die begeerlichey.

Wer ghy al v naerstichept daer toe doēde/ so dient in uwē geloouē die doecht/in die doecht die wetenscap in wetēscap matichept/eñ in matichept patiencie/in patiencie goddienstichept/ eñ in goddienstichept die broederlike liefte/in die broederlike liefte die gemeen liefte. Dese dingē/als sy bi v sijn eñ ouervloeyen en makē v niet ledich/noch te vergeefs werckēde tot die kēnisse ons Heerē Jesu Christi/want die dese dingē niet bi en

sijn/die is blint eñ louckende den wech met de hãt vãgh
tende dat hi van die oude sonde gerepnicht was.

Waer om bzoeds doet lieuer naerstichept/op dat ghi
vast maect woz goede werckē v roepinge eñ vtkiesinge
wãt ist dz ghi dit doet/so en sult ghi nēmermeer sondi-
gē/wãt aldus sal v oueruloedelic bedient wozdē die in-
gãc int ewich rijc ōs herē eñ behoudres Jesu Christi
Waer ō ic en salt mz vgetē v te vmanē bã dese/al ist dz
ghijt weet/eñ geuestight sijt in die tegēwoerdige waer
heyt. Nochtãs ic acht dattet recht is/ v te vwecken woz
die vmaninge/allo lãge als ic bē in dit tabernakel/ wãt
ick weet dattet cozts gescien sal dat ic dese tabernakel
oc setten sal/ als ooc onse Heer Jesus Christus mij te
kennē gegeuē heeft/ende noch sal ic naerstichs geuē/op
dat ghi na mijn wtgane moecht maken gehoochnisse
deser dinghen.

Wi niet geuolcht hebbēde ongeleerde Fabulē/ maken
v condich die cracht ons heerē Jesu Christi eñ dz boer
sien/mer wi hebbē met onsen oogē aēgesien sijn heer-
lichept/wãt hi haddebã God dē vader ontfangē eer eñ
gloze/we duldanigen stēme nederdaelde tot hē/bã dis
grootmakende gloze. Dese is die mijn lieue sone/in die
welcke mi behaecht is hoozt hē. Ende dese stemme heb
ben wi gehoozt nederdalende vandē hemel/ doe wi cla
men waren met hem inden heyghen berch.

Eñ wi hebbē een vaster prophetelic woert/ dē wel
tē als ghijt aēmerct als een licht opēbarēde is in een
duysteren plaetse/so doet ghi recht ter tijt toe dz dē dach
begint te lichtē/eñ den lichtdzager opgaet in uwe hertē
Wt laet dat ghi dz eerst geweten hebt/dat alle prophete
lijcke scriftuer niet en is bã een eygē bduydenis/ wãt
die prophecie en is voertijts niet toeghebzocht mz die
wille des menschē/mer die heylige menschē gods ghedz
uen/sijnde vandē heyligē geest/hebben gesproken.

¶ Dat. 4. Capittel.

A Ende daer hebbē ooc geweest int volc valsce
ppheten/ gelijckerwijs onder v sullē wesen logē
achtige meesters/ die inbringē sullē scadelike
secten/ ooc verlakēde dē Heer/ die haer gecocht heeft God
te wesen/ verrigēde haer selue die haestelike vdomenisse
en veel sullē hoer vderffenisse volghē/ door welcke die
wech des waerheyts sal geblasphemeert worde/ ende
door die gierichz met gemaecte sermoenē sullense vā v
comanschappen/ den welcken toordeel nv thans niet en
toeft ende haer verdoemenisse en slaept niet.

Wāt ist daer dat God nz gespaert en heeft die engelē
die gesondicht haddē/ mer heeftse met die kettenē des
nachts ok geslotē in die helle/ ouergeleuert totter oor-
deel tehouden te pinigē/ ende hi en heeft niet ghespaert
de oude werelt/ mer den achsten bode des rechtuerdic-
heyts Noe heeft bewaert/ die vloet ingelept sijnde in Gen.7.8
B die werelt der godlosen ende die steden zodoma ende
Gomorra ghemaect sijnde tot asschen/ heeftse voordeelt
met een omkeringe/ eñ hi heeftse ghemaect een exēpel
die daer ongodlic doē souden/ eñ hi heeft dē rechtuerdi-
gen Loth verlost/ die welcke verdruct worde van die Gen.19.6
sondaren door dat onrecht ende oncuysche cōuersacie/
wāt dese rechtuaerdich wesende vā ooghen/ eñ oren/
doen hi woēde onder hoer so quelde si alle dage die recht-
uaerdige siele met haer boose werckē. Die Heere kan
die godtdienstige vlossen vter tētacie/ eñ bewarē die on
rechtuerdige totter dach des oordeels (om) te pinighen.
C Alder meest dē genen die tvleys volgēde wandelē in
begeerlichz des vuyleckenisse ende vsmaen heerschappie/
stout/ eygēsinnich/ die welcke nz en ontsien secten in te
brengē blasphemerende/ na dien dat die engelen Gods
die meerder sijn van sterchept ende crachten niet en v
bzaghen teghen hoer bi den Heer een quaet oordeel.

Mer dese als onredelike beesten/ geborē naē nature
D tot vāginge eñ vderffenis/ in tgeē die si niet en vstaen

blasphemerende/sullē in hoer ōderffenisse ōgaen wech
draghende tloon des onrechtuerdichepts/ voor wellust
achtende dat si tūtlike weelde gebruphē mogē (welcke
menschē sijn/ welckē eñ besmettinghē/ ouerloedich in
wellustē/ die welcke houerēde in haer dwalingē v bes
spottē/ hebbēde oogē vol des ouerspels/ eñ die niet en
connē ophoudē van te sondigē/ lockende/ met een aes
die onstantuastige sielē/ hebbēde ooc eē hert gewēt tot
rouē/ vmaledide kinderē/ achterlatēde dē rechtē wech
hebbē af gedwaelt/ gevolcht sijnde dē wech vā Balaā
een soen vā Bosor/ die lief gehadt heeft tloon des ons
Num. 24.c rechticheits/ mer hi is gestraft geweest vā sijnē dwael
hept. Dat stomme lastdiagēde dier sprekēde met men
schelike stēme verboedt die onwijsheyt des propheets.

Dese sijn kontepnē sonder waterē/ eñ roockē die gedre
uē wordē vā eē cleyn stormē/ dē welckē dē neuel d duy
sternisse gehoudē wordt. Wāt nademael dat si die seer
houaerdige woerdē des pdelhepts geroepen hebbē/ so
lockē si die menschē door die begeerlichept des vleyschs
met die wellustichedē/ dē genen die weynich wech ghe
ulodē warē/ dē ghenen die wandrē in dwalinge/ als si
haer bijhz loek dē na dz si selue sijn knechtē des vōerds
kenis/ wāt die is hi eygē vandē welckē pemāt vwonnē
is. Wāt ist saec nademael dz si wech gelopē sijn van die
besmettenisse des werelts door die kēnisse ons herē eñ
des behouders Jesu Christi/ nochtās werd om gewen
telt sijnde in dese dingē wordē verwonnē/ die leste sijn
hoer quaā geworde dā die eerste/ wāt het hadde haer be
ter geweest dat si den wech des rechtuerdichepts nz en
hadden gekēt dan na dijse bekēt hebbē af te keeren van
dat heylige gebot dat haer gegeuē is. Mer haer is ghe
schiet datter plach gesept te wordē met een warachtige
Pro.26.b bilpraec/ Den hont is weder om gecomē tot sijn selfs
ouergeuinge/ eñ die soge gewassē in haer vuylnisse.

ALder liefste nv screue ic v desen anderē dꝛiē
in de welcke ic ꝟwecke v reyn herte doer v
maninge op dꝛ ght gedachtich sꝛt die woer-
den die voorgelept sꝛn vā de heylige prophetē eñ ōs ge
bots/die daer sꝛn apostelē des Heerē eñ des salichmā-
Dat alō eerst wetēde datter comē sullē in die (kers
leste dagē wspotters die na hoer eygē begeertē wādelē
eñ seggen/waer is die wloftenisse oft sꝛn toecōst? wāt
vā die tꝛt dat die vaōs geslapē hebbē allo blīē alle din
gē vā tbeginsel des scepptinge/ want dat wetēse willēs
niet dat die hemelen eñ aerdē voormaels geweest heb
ben/wt den water ende doꝛ twater staende/ doꝛ dat
woert Gods/doꝛ welcken dese werelt die toe was is Gen.7.
vgaen/ouer geuloepet sꝛnde met twater. Mer die he-
melē eñ aerdē die nv sꝛn/sꝛn vlet doꝛ sꝛn selfs woert
eñ wordē bewaert den vier indē dach des oordeels / eñ
verdoemisse der godtloseghen menschen.

Mer en laet v niet dit een dinck ontgaē ghi bemindē
dat eenē dach bi de Heer is gelīc als dusent iarē/ eñ du
sent iarē als eenē dach. Den Heer en vtrect niet sꝛn be
loftenisse als die sommighe meynē/maer hi is teghēs
ons lꝛdtsamich/als hi niet en wil dat pemant vergaet
mer alle gader ontfanghen tot penitencie/ende dē dach
des Heerē sal comē als een diefindē welcke die hemelē
sullē vgaen gelꝛcken een storm/eñ die elementen/ sullē
gesmolten worden vā hette/die aerde/eñ alle die werc
ken die in haer sꝛn/sullen verbrant worden.

Daer ō als dese dingē nv al vgaen/ hoedanich moet
ghi wesen in heylige cōuersacien eñ goddienstichēdē
vwachtende eñ haestēde dē toecoemst vandē dach des
Heerē doꝛ welcke die hemelē ontstekē sꝛnde sullē ver-
gaen eñ die elementē smelten vā die hette des vuers.
Mer wi vwachten nieawe hemelē eñ nieuwe aerde/
eñ sꝛn wloftenisse in welckē die rechtuerdichz woent.
Waer om ghi beminde dese dingē vwachtende weesē

naerstich/op dat ghi onbeulect eñ suuer geuondē mocht
worde van hē in vrede / ende acht die lancmoedicheyt
ons Heerē Jesu Christi voor salicheyt/als ooc onse lie
ue broeder Paulus/na die wijsheyt die hem gegeuen
is v ghescreuen heeft ooc bina in alle sine brieue/ spre
kende van dese dinghen onder welche sijn sommighe
swaer om te verstaen/die welche die ongeleerde ende
onstantuastige verargeren / gelijck ooc dander schrif
turen/tot haer selfs verdomenisse.

Daer om ghi broeders/nademael dat ghi te voren ver
maent sijt wacht(v)op dat ghi niet te samē met die an
derē quader dwalinge verleyt sünde/valt vā v eygen
stantuastichz/mer wast in die gracie ende kennisse ons
Heerē ende verlouders Jesu Christi. Hem sij glorie ende
nv ende tot den dach des eewicheyts Amen.

¶ Hier begint die eerste Epistele / die de heylige Apo-
stel S. Joannes ghescreuen heeft.

¶ Dat eerste Capittel.

Jt vanden begin was dat wi ghehoort
hebben/dat wi met onse ooghen ghesien
ende doorgesien hebben/ende onse handē
gehandelt hebben. van tvoert des leuēs
Ende tleuēs geopenbaert/ende wi hebbent gesien ende getuygent/ ende vcon-
dighen v tewighe leuen twelck was bi den vader/ eñ
is ons geopenbaert. Twelck wi gesien eñ gehoort heb
ben/ dat/ vercondigē wi v/op dat ghi ooc met ons ghe-
sellcap hebt/ende onse gesellcap sij metten vader/ ende
sijnen soen Jesu Christo. Ende dit schrijuē wi v/op dat
ghi v verblijt ende dat uwe blijscap vol sij.

Ende dit is die boetscap/die wi vt hē gehoort hebbē
ende wi vercondigē v dat God het licht is / ende geen
duysternissen en sün in hem. Jst dat wi seggen dat wi
gesellcap met hē hebben/ende wi in duysternisse wan

delen so liegen wi ende en doen de waerheyt niet. Ist dat wi int licht wandelen/gelijken hi int licht is/so hebben wi gesellscap onder malcander eñ tbloet Jesu Christi sijns soens reynicht ons van alle sonden.

D Ist dz wi seggē/wi en hebbē geē sonde/so bedriegē wi ons seluē/eñ die waerhz en is in ons nz. Ist dat wi onse sondē belidē/hi is getrou eñ rechtuerdich/op dz hi onse sondē ons vgeeft/eñ reyniget ons vā alle onrechticheyt. Ist dat wi leggē/wi en hebben niet gesondicht so maken wi hē loghenachtich/ende sijn woert en is in ons niet.

¶ Dat.ij. Capittel. ✠

1 Mijn kinderkens/dit schriue ic v/op dat ghi nz en sondicht/ende ist datter yemant ghesondicht heeft/so hebbē wi een voorsprake bi den vader Jesum Christum den rechtuaerdigen. Eñ hi is die verloeninge voor onse sondē/eñ niet voor onse(sonden)alleē/mer ooc voor alle des werelts(sonde) ende daer door weten wi/dat wi hem gekent hebben/ist dat wi sijn gebodē onderhouden. Die daer seyt/dat hi God kent/ende hi en onderhout sine geboden niet/die is logenachtich/ende in hem en is die waerhz niet. Mer die sijn woert onderhout/voorwaer/die waerhz Gods is in hē volmaect. Daer door wetē wi/dat wi in B hē sijn/die daer seyt/dat hi in Christo blijft/die behoort selfs ooc te wandelen/gelijcken hi gewandelt heeft. Rom. 5

Alō lieffe/ic schriue v nz een nieu gebot/mer een oudt gebot/twelc ghi vā beginsel gehadt hebt/eñ dz oudt gebot is twoert dat ghi gehoort hebt. Weder om schriue ic v een nieuwe ghebot/twelc warachtich is in hē dat selue is ooc warachtichin v/wāt die duysternissen sijn voorbi gegaē/eñ twarachtighe licht/lichtet nv. ✶ Die seyt dz hi int licht is/eñ bendet sijnē broeder/die is tot noch toe in duysternissen. Die sijnē broeder lief heeft die blijft int licht/eñ scandalizacie en is in hē niet. Mer die sijn broeder hatet/die is in duysternisse/eñ hi wan-

delt in duysternis/en hi en weet niet waer dat hi heñ gaet/want de duysternissen hebben sijn oogē verblint.

Ic screue v kinderē/dat die sondē v vergeuē worden om ūnē naē. Ic scrijue v vaders/want ghi hē ghekent hebt/die vā beginsel is. Ic screue v iongelingen/want ghi dien quaden verwonnen hebt. Ick screue v kinderen/want ghi den vader bekent hebt. Ick screue v vaders/want ghi gekent hebt die vant beghinsel is. Ick heb v ghescreuen iongelinghen/want ghi sterck sijt/ende t woort Gods blijft in v ende ghi hebt dien quaden verwonnen.

En hebt die werelt nz lief/noch tgeēdz in die werelt is. Jft dz yemāt de werelt lief heeft/die liefde des vāds en is in hē nz. Wāt al dat in die werelt is/gelikē begeerlichept des vleyschs/eñ begeerlichept ō oogen/eñ hooch moedichept des leuēs/en is niet wt dē vader/mer wt de werelt. Eñ de werelt vgaet eñ haer begeerlichept/ mer die den wille Gods doet/blijft inder ewichept.

Kinderen het is die laetste vre/ende gheliic ghi ghehoort hebt/dat Antichrijst compt/maer nv sijnder veel Antichristen ghewordē/waer wt wi weten datter die laetste vre is. Sy sijn wt ons ghecommen/mer si en waren wt ons niet/want hadden si wt ons geweest/si souden sekerlijck di ons ghebleuen hebben. Mer op dat si openbaer souden worden/dat si niet alle wt ons en sijn.

Mer ghi hebt die salvinge van dien heylich/ende ghi wetet alle. Ick en heb v niet ghescreuē als die de waerheyt niet en weten. Mer als diese weten. Ende want alle loghen niet en is wt die waerheyt. Wie isser loghenachtich/dan die gheen die verlaecht dat Jesus is Christus. Dese is Antichristus/die den vader eñ den soen verlaect. So wie den soen verlaect/dese en heeft ooc dē vader niet die dē soen belijdt/die heeft dē vader. Daer om dat ghi van tbeginsel gehoort hebt/latet in v

bliuen. Als dattet in v bliuet/dat ghi van tbeginsel ge-
hoort hebt/so sult ghi ooc inden soē/eñ vader bliuē. Eñ
dit is die beloftenis/welken hi selue ons beloeft heeft/
eewighe leuen.

Dit heb ic v geschreuen vanden genen die v verleidē.
Eñ die salvinge/die ghi vā hem ontfangen hebt/blijft
in v. Eñ ghi en hebt niet van node/dat v yemāt leert/
mer gelijken die salvinge self v van als leert/eñ tis wa
rachtich/eñ tis geē logen. Eñ gelijken sī v geleert heeft
blijft daer in. Eñ nv kinderkens blijft daer in/op dat
wi betrouwen hebbē/als hi openbaert/eñ niet vscaēt
en worden vā hem in sijn toecomst. Weet ghi dat hi
rechtuaerdich is/so weet dat alle die rechtuaerdichept
doet/die is wt hem gebozen.

¶ Dat.iij. Capittel.

SIet/hoedanigen liefte ons die vāder gegeuen
heeft op dat wi kinderē Gods genoēt soudē
wozdē. Daer ō en hēt v die wereltniet/wāt
sī hem niet ghekent en heeft. Als lieffden v sijn wi kin-
deren Gods/eñ noch en ist niet geopēbaert dat wi we
sen sullen. Eñ wi weten als hi hē openbaren sal/so sul-
len wi hem gelīc wesen want wi sullen hem siē als hi
is. Eñ alle die dese hoep in hem hebben/heylicht hem
selue/gelijken hi ooc heylich is. Al die sonde doet/die sels
ue doet ooc ongerechtichept/eñ die sonde is ongerech
tichept. Eñ ghi weet dat hi geopenbarrt heeft/op dat
hi die sonden wech nemen soude/eñ in hem en is geen
sonde. Al die in hē blijft die en sondicht niet. Al die daer
sondicht/en heeft hem niet gesien eñ niet gekent.

Kinderen niemant en vbleide v/die rechtuaerdicheit
doet/die is rechtuaerdich/gelijken hi oic rechtuaerdich
is. Die sonde doet/die is wt dē duuel/wāt die duuel zō
dicht vant beginsel. Daer toe heeft die soen Gods ge-
openbaert/op dat hi de wercken des duuels los/soudē
maē. Al die wt God gebozē is/en wet geē sonde/wāt

sijn saet blijft in hem/eñ hi en mach niet sondigen/wāt hi wt God gheboren is/daer in sijn die kinderen Gods/eñ die kinderen des duuels/openbaer alle die niet rechtmaerdich en is/en is wt God niet/ende die sijn broeder niet lief en heeft.

Want dit is die bootschappinge/die ghi vant beginsel gehoort hebt/op dat ghi malcāder lief hebt. ✠ Niet als cain die wt die quadē was/eñ heeft sijn broeder ghedoot. Eñ waer ō heeft hi hē gedoot? wāt sijn werken quaet warē/mer sijns broeders werchē rechtuerdich. ✠ En verwōdert niet mijn broeds/ist dat v die werelt haet Wi weten/dat wi ouer geuoert sijn vāen doot totten leuē wāt wi die broeders lief hebben. Die niet lief en heeft/blijft indē doot. Al die sijn broeder haet/is eē doodslager. Eñ ghi weet/dat alle doodslager en heeftet ewige leuen niet in hem blijuende. Gen. 4.

Daer door hebbē wi die liefte gods gekēt wāt hi sijn siel voor ons geset heeft/eñ wi behoren die sielē voor die broeds te setten. Eñ die tgoet vā deser werelt heeft/eñ siet sijn broederē behoeuende/eñ sluyt sijn binnenlie ledē vā hē/hoe blijft die liefte gods in hem? Mijn kinderen last ons niet lief hebbē mettet woert noch met de tonge/mer mettet werc eñ waerheyt. ✠

Daer door weten wi dat wi wte waerheyt sijn/ende wi sullen onse herten bereyden voor hem. Wāt ist dat onse hert ons berespt/God is meerder dan onse hert/eñ weet alle dinc. Alder liefste ist dat onse hert ons niet en berespt/so hebben wi betrouwen tot God/ende so wat wi bidden/ontfangen wi van hem/want wi sijn geboden bewaren/ende tgheen dat behaechlic is voor hem/doen wi. D.

Eñ dat is sijn gewdt/op dat wi gelouen inden naem sijns soens Jesu Chuisti/eñ dat wi malcāder lief hebbē geliken hi ons tgewt gegeuen heeft. Eñ die sijn ghebodē onderhout/blijft in hem/eñ hi in hem. Ende daer

doer weten wi/dat hi ons blijft wten gheest/die hi ons ghegheuen heeft.

Dat.iij.Capittel.

Alle liefste en gelooft niet eē pegelike gheest/ mer proeuet die geestē of si wt god sijn/wāt veel valsche ypheten sijnder wtgegaen inde werelt/hēt daer wer dē geest Gods. Alle geest die wlijt dat Jesus Christus indē vleysch gecomē is/die is wt god/. Eñ alle geest/die niet en wlijt dat Jesus Christ? inden vleysch gecomen is/en is niet wt Gods. Eñ dit is Antichristus/daer ghi af gehoort hebt/dat hi comen sal/eñ hi is nv thans inde werelt.

Kinderkens/ghi sijt wt God/eñ ghi hebt hoer ouer wonnē/wāt hi meerder is/die in v is/dā die inde werelt is) Si sijn wt de werelt/daer om sprekē si wt die werelt/ eñ de werelt hoort na hoer. Wi sijn wt God. Die god kent/hoort ons/die wt God niet en is/en hoort ons niet. Daer doer kennen wi den geest des waerheyts/ eñ den geest des dwalings.

Alder liefste/laet ons malcander lief hebbē/want die liefte is wt God. Alle die lief heeft/is wt god gebozē eñ hi kent god/die niet lief en heeft/en hēt god niet. ✠ wāt god is die liefte. Daer in heeft gods liefte in ons geopēbaert/dat god sijn enige gebozē soen inde werelt gheson den heeft/op dat wi doer hē leuen souden. Daer in is de liefte/niet dat wi god lief gehadt hebben/maer wāt hi ons ierst lief gehadt heeft/eñ heeft sijn soen gesondē eē verssoeninge voor onse sonden.

Alder liefste/heeft god ons alsso lief ghehadt/so behoren wi malcander ooc lief te hebben. Niemant heeft God oyt gesien. Jst dat wi malcander lief hebben/soe blijft god in ons eñ sijn liefte is in ons volmaect. Daer wt weten wi/dat wi in hem bliuen/eñ hi in ons/wāt hi ons van sijn heyligen gheest/ghegheuen heeft. Eñ wi hebbent gheslen/ende ghetuyghent/dat die vader

heeft den soen gesonden/ een salichmaker des werelts
So wie belydet/ dat Jesus die soen Gods is/ god blijft
in hē/ eñ hi in God. Eñ wi hebbent bekēt/ eñ hebbē ge
looft die liefte die God in ons heeft. D

God is die liefte/ eñ die in die liefte blijft/ blijft in God
eñ God in hē/ daer in is die liefte gods in ons volmaect
op dat wi betrouwē hebben souden inden dach des oor
dels/ wāt gelijk hi is so sijn wi ooc inde werelt. Vrees
en is inde liefte niet/ maer die volmaecte liefte werpt
die vreese buytē/ wāt die vreese heeft pijnlichheyt. Wer
die vreest en is niet volmaect inde liefte.

Laet ons dāGod liefhebbē/ wāt god ons eerst lief ge
hadt heeft. Seiter yemant ic heb God lief/ eñ bemint
sijn broeder/ die is loghenachtich/ wāt die sijn broeder
niet lief en heeft/ welcken hi siet/ hoe mach hi God lief
hebbē dien hi niet en siet? Eñ dit gebot hebbē wi van
God op dat die God lief heeft/ ooc sijn broeder lief hebbe. ✶

¶ Dat. v. Capittel.

ALle die gelooft dat Jesus is Christus/ is wt A
God geborē. Eñ alle die lief heeft dē genen
die voortgebracht heeft/ heeft ooc lief den ge
nen die wt hē gebozen is. Daer in kennē wi dat wi die
kinderē Gods lief hebbē als wi God lief hebbē/ eñ sijn
geboden onthouden/ wāt dit is die liefte Gods/ op dat
wi sijn gebōden houden/ eñ sijn gebōden en sijn nijt swaer
✢ Want al dat wt God gebozen is/ dat ōwint den we
relt/ eñ dit is de victorie die den werelt ōwint/ onse ge
loof. Wie is er die den werelt verwint/ dan die gelooft
dat Jesus is die sone Gods?

Dit is (hi) die wer twater eñ bloet gecomen is Jesus B
Christus/ niet alleen wer twater/ maer wer water eñ
bloet. Eñ de geest is't/ die daer getuycht/ wāt Christ? is
die waerheyt/ wāt drie sijnd die ghetuych geuen inden
hemel/ de vad/ twoert/ eñ die heylige geest/ eñ dese drie
sijn een. Eñ drie sijnder die getuych geuen inder aerde

dē geest/eñ twater/eñ tbloet/eñ dese drie sijn eē. Jst dat wi tgetuych der menschen ontfangen/tgetuych Gods is meerder/wāt dat is tgetuych Gods twelc meerder is/doer welke hi getuycht heeft vā sinen soen. Die indē soen Gods gelooft/die heeftet ghetuych Gods in hē seluen. * Die den soen niet en gelooft/die heeft hē logenachtich gemaect/wāt hi niet gelooft en heeft in tge
T tuych/dat God vā sinen soen getuycht heeft. Eñ dit is tgetuych/dat God ons tewige leuē gegeuen heeft/eñ dit leuen is in sijn soen. Die dē soen Gods heeft/heeftet leuen/die den soen Gods niet en heeft/en heefeet leuen niet.

Dit scref ic v/ghi die gelooft indē naem des soē gods op dat ghi weet/dat ghi tewighe leuen hebt. Eñ dit is tbetrouwen/dat wi bi God hebbē/dat ist dat wi pet begheren na sinen wil/soe hoort hi ons. Eñ weten wi dat hi ons hoort/wat wi begeren/so weten wi/dat wi begheerten hebbē/die wi van hem gebeden hebbē.

Jst dat yemāt sijn broeder siet sondigē/een sonde niet totter doot/die sal begeren/eñ sal hem tleuen geuē/dē
D genen die sondigen niet totter doot. Daer is een sonde totter doot/daer voor en seg ic niet dat ghi bidden suit. Alle onrechtichept is sonde/eñ het is een sonde totter doot/ Wi weтē/dat al die wt god gebozē is/en sondicht niet. Mer die wt God voort gebrocht is/die whout hē seluen eñ die quade en raect hem niet.

Wi weten/dat wi wt god sijn/eñ alle de werelt is in quade gestelt. Eñ wi weten/dat die soē gods gecomē is/eñ heeft ons vstant gegeuen/op dat wi kennen souden/den warachtighen God/ende dat wi sijn in sinen warachtigē soen/dese is warachtich God/eñ tewige leuen. Kinder wacht v vanden afgoden.

C Hier beghint die ander Epistel van Sinte Joannes.

De ouder den wtuercozen vrouwe ẽñ haer
kinderen/die ic lief hebbe/inde waerheyt/ A
eñ niet alleẽ ic mer oic al die de waerhz ge
kent hebbẽ/om die waerhz die in v blijft/
eñ met ons wesen sal inꝺ eewichept.
Met v sij gracie/barmhertichept/vrede van God den
vader/eñ vanden heere Jesu Chzisto/den soen des va-
ders inde waerhept eñ liefte.
Ic heb seer verblijt gheweest/dat ic geuõden heb vã B
v kinderen/inde waerhept wandelende/gelijkẽ wi tge
wt ontfangẽ hebbẽ vãden vader. Eñ nv bid ic v vrou
we/met als een nieuwe gewt schzijue ic v/mer dat wi
vãt beginsel gehadt hebbẽ.op dat wi malcãder lief heb
bẽ. Eñ dit is die liefte/op dat wi wãdelẽ na sijn gewt C
Dit is tgewt/gelijken ghi vãt beginsel gehoort hebt/
op dat ghi daer in wãdelt/wãter veel vleiders inde we
relt gecomen sijn/die niet en belijden/dat Jesus Chzist
inden vlepsch gecomen is. Dese is de verleyder/eñ An
tichzist. Siet op v selue/op dat ghi niet en vliest dat gi
gewzocht hebt/mer op dat ghi een volle loon ontfanct
Al die daer ouertredet/eñ niet en blijft in Chzistus lee
ringe/en heeft God niet/die in Chzistus leeringe blijft
dese heeft den vader eñ den soen.
Coemter pemant tot v/eñ dese leeringe niet en brin D
get en ontfanct hem niet in huys/eñ en groet hem niet
want die hem groet/die deelt mede sijn quade werchẽ/
siet ic hebt v vooꝛsepꝛ/op dat ghi niet beseaẽt en wozt
inden dach des heeren/wãt ick v veel te scriuen hadde/
soe en hebick niet willen (doen) doer een cedule eñ inck.
Mer ic hoep dat ic tot v comẽ sal/eñ mont tegen mont
spzeken/op dat v blijscap vuolt sij. De susters kinder/die
wtuercozen (is) groetẽ v. Gracie sij met v Amen.

Chier is volepnt Sinte Joannes anders
de Epistel.

Hier beghint die derde epistel/die Sinte Joannes gheschreuen heeft.

De ouder Gaio den alderliefstē/dē ic lief heb inde waerhz/ Mijn lieue. Ic begeer op dattet v in allen wel gaet/eñ gesont sij/gelijc̄ v sielē weluaert/want ic heb seer verblijt geweest als die broeders quamen/eñ dmē waerhz getuych gauen/gheliken ghi inde waerhept wandelt. Ick en heb gheen meerder blijscap/dan dat ic hooze dat mijn kinderen wandelen in de waerhept.

Alder liefste/ghi doet trouwelic wat ghi aen die broeders wet eñ dat indē vreemden/die uwe liefte getuych gegeuē hebben/voer die vgaderinge/welcken ghi wel doē sult/sit dat gi (hoer) waerdelic leit voer) god/wāt si voer sinē naē gereyst sijn/niet ontfangende van de heydens. Daer behoren wi alsodanige te ontfangē/op dat wi mede werckers sijn/den waerhept.

Ic soude bi auontuer den vergaderinge gheschreuē hebben. Mer die Diotrephes die de opperste in hoer wesen wil/en ontfanct ons niet. Daer om sit dat ic comen sal/so sal ic sijn werchen te kennen gheuen/die hi doet/met quade woerden teghen ons crijtende/eñ hier niet mede te vreden sijnde/hi en ontfanct self die broeders niet/eñ diese ontfanghen willen/verbiet hi eñ wozpt (hoer) wte vergaderinge.

Lieue (broeder) en volcht niet dat quaetis/mer dz goet is. Die wel doet is wt God/mer die quaet wet en siet God niet. Demetrio is vā allē getuych gegeuen eñ vā de waerhept selue. Ende wi gheuen oot getuych/ende ghi weet/dat onse getuychnis warachtich is. Ick had de veel te schriuen/maer ick en wilde v niet met inct ende penne schriuen, Maerich hoep/dat ick v cozts

sien sal/ende wi sullen mont tegen mont spreken. Vrē de si v. De vrienden groeten v. Groet die vrienden bi namen.

Hier sijn volcpnt die Epistelen vā Sinte Joānes.

Hier beghint die Epistele/die de heylige Apostel Sinte Judas gescreuen heeft.

Judas eenknecht Jesu christi Asti/eē broeder vā Jacobus (schrijft) dē genen die in god den vader gheheylicht sijn eñ in Jesu Christo behouden sijn/dē geroepen hertichcpt eñ vrede/eñ lief te moet v vmeert worden

Lieue broeders als ic alle naerstichcpt heb gedaen (om) tot v te scriuen/vāde gemeē salichcpt/so ben ic gedwongen tot v te scriuē/biddēde/op dat ghi met uwē arbeyden/helpt den geloof/dat den heyligen eens gegeuen is. Want daer sijn sommige godlose menschen hei- 2.Petri.2.
melic ingecomen/die te vozen bescreuen waren/tot dat W oozdeel/die onser Gods gracie ouerbrengē tot hoer/on cupschept. Eñ God/die alleen de heer is/eñ onsen heer Jesum Christum verlaken si.

Eñ ic wil v vmanen/als dat ghi dat eens weet/dat Nūe.14.
de heer na dat hi tvolc wt Egypten behoudē hadde/so heeft hi weder om den genen die niet en geloofden/vo- 2.Petri.2.
wuen/eñ dat die engelen die hoer oorspzōc niet behoudē en haddē/mer vlieten hoze huysinge heeft hi behouden tottet oerdeel/vā dien groten dach/met ewigen banden/onder die duysternis.

Geñ.19. Gheliken Sodoma eñ Gomozra/eñ die omliggende G

sticken/welke in gelijcker manieren met hoer in oncuysheyt wtsinnet waren/ende hebben na gevolcht/vleesch ende sijn/tot een exempel voorgestelt/want eewige vuer pijn lijden/ende delgelijcx dese/blevende hoer/vleysch/ende de heerschappien verachten si/tegen die in macht gheset sijn blasphemeren si.

Wer Michael die opperste engel/doe hi tegen dē duyvel twistende disputeerde vant lichaē Moysi/en dorst hi toerdeel des blasphemijs hē niet opleggē/mer hi sei D dē/die heer moet v gebieden. Wer dese/dat si niet en hē nē dat blasphemeren si/ende dat si natuerlic als onredelike dieren weten/daer in worden si verdruen. Wee Gen.4. hoer/si sijn den wech van Cain ingegaen ende mettē Nūe.24. bedroch des loons daer Balaā wer wdrogē is geweest Nūe.16. sijn si wtgestort/ende si sijn wech gegaen in die tegenspraeke van Core.

Dese sijn vleckē onder v/onder hoer weerschappende/sonder peemants vreese/na hoer eygen sin ende wil leuē de wolcken sonder water/die vande winden omghewapt worde/bomē in oecrt verdruēde/onvruchtbaer verstoruen/ende wtgheropt/wilde golven des zees/hoer eygen scanden wtschuymende/dwalende sterren/den welcken de scheemeringhe des duysternis inder eewicheyt gehouden is.

Ende Enoch de seuende van Adā/heeft dese/menschē E te vorē gepropheteert/seggende. Siet/de heer is gecomen in sijn heylige duysenden/op dat hi oerdeel de sou de tegen alle/menschen/ende straffen alle godlose van al hoer wercken/die si ongoddienstelic bedreuen hebben ende van alle herde dingen/die de ongoddienstige sonderen tegen God/gesproken hebben.

Dese sijn murmureerders/clagers/na hoer begeerlicheydē wanderende/ende hoer mont spreect houerdige (woerden)/verwōderende dē personagien om profijts willen. Wer ghi lieue (broeders)/weest ghedachtich der

Wm

woerden/die voormaels geseyt sijn vanden Apostelen
2. Tim. 3. ons heeren Jesu Christi/die v seyden/dat ter inde laet
2. Pet. 2. ste tijt bespotters sullen comen/die na hoer ongoddien
stighe begeerlicheyden wandelen. Dit sijnse die verscei
dinge maken sinneliken/geen geest hebbende.

Maer ghi (mijn lieuen/v seluen op onsen alō heylich
sten geloof timmerende/doer den heyligen geest bidde
de/ v behoudet malcander in die liefte Gods/ v wachten/
de de barmhertichcheyt ons heeren Jesu Christi totter ee
wige leuen. Eñ dese bestrakt als geordeelde/eñ die bes
houdt hoer nemende wtē vier/den anderen sijt berm
hertich in vresen hatende/dien beulecken roc die vleyt
schelic is/maer die daer machtich is v te behoeden son
der sonde/eñ te stellen voor dat aensicht sijnder glorie
onbeulect in blischappen totter toecomst
ons Heeren Jesu Christi. Alleen Go
de onse salichmaker doer Jesum
Christum onsen Heere glorie
ende grootmakinge/rijc
dom ende moghen
tichcheyt/voor alle
werelden ende
nv eñ inder ee
wicheyt.
Amen.

Hier eyndet Sinte Judas Epistele.

Hier na volcht dat weck der heymelijker
openbaringen/vā Sinte Joannes/dwels
Apocalipsis ghenoemt wordt

Dat. i. Capittel.

DIe openbaringe Jesu Christi die welcke hem God heeft gegheuen/ op dat hi sou de openbaerlicmaken sinen knechten/ welke dingen is van noot geringe te geschiene wanneer hi door den engel sijn knecht Johanne sijn gewt gesonden hadde die welke heeft getuycht gegeuen den woert Gods/ ende ghetuychnis Jesu Christi/ ende die dinghen die hi heeft gesien. Salich is hi/ die welke leest/ ende hoort die woorden van dese ꝓphecie/ ende onderhoutse die daer in geschreuen staen/ want die tijt is na bi.

Joannes den seuen vgaderinge/ welke sijn in Asia. Ghenade si met v/ ende vrede/ vande gheen/ die welke is/ ende die was/ ende die comen sal/ ende vande seuen geesten/ welke sijn in tegenwoerdicheyt sijns stoels. Ende van Jesu Christo/ die welcke is een trou ghetuych/ die eerste geboren der dooden/ ende een opperste der coningen des aerdes/ ende die gheen welcke ons heeft lief gehadt/ ende heeft ons gewasschen van onse sonden doot sijn bloet. ✳ ende heeft ons God ende sijn vader ghemaect coninghen ende ꝓpsters Lof si hem ende heerschappie/ vander eewicheyt totter eewicheyt Amen.

Siet/ hi comt met die wolcken/ ende alle oge sal hem sien ende die hem last aengedaen hebben. Ende alle geslachten des aerdes/ sullen hoer seluen beschreyen op hem. Ja Amen.

Ic ben Alpha ende O. beginsel ende eynde/ seyt die heer/ god welke die is/ ende die was/ ende die comt sal almachtich.

Ic Joannes v broeder/ ende deelachtich in lasticheyt/ ende rijke heyt/ ende lijdsamicheyt in Christo Jesu/ ic heb geweest in een eylant/ dat welcke woert genoemt Patmos/ om twoort gods ende getuychnis Jesu. Ic heb geweest in den geest/ op den sondach/ ende ic heb gehoort na mi een groot gheluyt als een blasuyn/ seggende. Dat ghi siet/ schrijft int boec/ ende sentet den seuen vgaderinghen/ welke sijn in Asia/ Ephesо/ ende Smyrne/ ende Pergamo/ ende Thyatire ende Sardis/ ende Philadelphie/ ende Laodicie.

Eñ ic heb mi ögekeert/ om te sie die stem die met mi
sprac. Eñ omgekeert welende/ heb ic gesie seuē gouden
cādelarē/ eñ int middel ō goudē cādelarē (eē) gelijc die
soē des mēsc/ gecleet welende met eē cleet/ tot die voe
tē toe strechēde/ eñ voor opgescort welende mz eē gou
de zoen totte wakē toe. Wer sijn hoofd eñ sijn haer wa
rē blinckende als witte wolle/ eñ als snee. Eñ sijn ögē D
als een vlā des vuers eñ sijn voetē waren/ gelijc coper
bernende in eē scoolsteē. Eñ sijn stem als een stem van
veel wateren/ eñ hi had in sijn rechterhant seuē sterrē/
eñ wt sijn mont ginc een swaert scerp gemaect welen
de an beyde cātē/ eñ sijn aēlicht scijnt/ als die son in haer
cracht. Eñ wāneer ic hem sach/ heb ic gevalē an sijn
voetē/ als die geen die dot is. Eñ hi heeft ghelert sijn
rechter hant op mi seggēde mi. Eñ wilt niet vreesen/ ic
ben die eerste eñ de leste/ eñ die leeft. Eñ ic heb dot ge
weest/ eñ siet ic bē leuende vā eewichept tot eewichz/
eñ ic heb die slotelen ō hellē eñ des dots. Daer ō screfft
die dingen die ghi gesie hebt eñ dier noch sijn/ eñ die na
dese dingē inoetē gescīē. Die vholenthz ō seuē sterren/
die ghi gesien hebt in mijn rechter hāt/ eñ die seuē gou
dē cādelaren. Die seuē sterrē sijn die seuē engelē ō seuē
vgaderingen/ eñ die leuen cādelarē welcke sijn die se
uen vgaderingen.

¶ Dat. ij. Capittel.

Screft den engel des vgadringe vā Epheso
Dit seyt hi/ die welke hout i sijn rechter hāt A
die seuē sterrē/ de welke wādelt int middel ō
leuē goudē cādelarē. Ic weet v werchen eñ arbeyt/ eñ
v lijdsaemhz/ eñ dat ghi die quadē niet en moecht vdra
gē/ eñ ghi hebt hoer onbilocht/ welke seggē hoer te we
sen Apostelē/ eñ si sijns niet/ eñ ghi hebt hoer geuondē
logenachtich/ eñ ghi hebt lijdsamicheit eñ ghi hebter ō
dragen/ ouermits minē nāe/ eñ ghi en sijt niet gemaut.
Wer ic heb tegēs v weynich dat ghi vlatē hebt die eer
ste liefte. Daer om weest gedachtich vā waer ghi ghes

wallē sijt/eñ wet penitencie/eñ wet die eerste werken.
Jst anders ic sal v comē/eñ ic sal vsettē v candelaer van
haer plaets/ten sij dat ghi penitenci wet. Mer dat hebt
ghi/wāt ghi hebt gehaet die werckē ō nicolaitē/welkē
ic ooc gehaet heb. Die een oor heeft die hoore/wat die
geest seyt den vgaderinge. Jc sal geuen die daer vwin-
nende is/te eten van dat hout des leuens/welke is in
tmiddel des paradijs mijns Gods.

Eñ scrijft den engel des vgaderinge vā Smyrne. Dit
seyt die eerste eñ leste/die welke doot heeft geweest eñ
thi leeft. Jc weet v vdruet eñ armoede/mer ghi sijt rijc/
eñ ghi wort geblasphemeert vā de geen/die hoer noe-
mē Jodē te wesen/eñ sijns nij. Mer si sijn eē vgaderin
ge des duuels. Vrct deser dingē eñ ontsiet/twelcke ghi
sult lidē. Siet/die duuel sal sendē sommige vt v inden
kerker/op dat ghi sult mogē aengeuochtē wordē/eñ ghi
sult hebbē lastichept van tien dagen. Weest trou totter
doot toe/eñ ic sal v geuē de croon des leuens. Die eē oor
heeft die hore wat de geest seyt dē vgaderinge. Die ver
winnē sal/die en sal nij gequelt wordē vādē anodē doot

Eñ scrijft dē engel des vgaderinge vā pergamo. Dit
seyt welke heeft eē swaert scarp welende an beydē cā-
ten. Jc weet waer ghi woont/waer de stoel is des du
uels/eñ ghi hout minen naē eñ ghi en hebt mijn geloof
tuet vlaet. Eñ in dien dagē is Antipas mijn ghetrou
getuych welke bi v is wortge slagen/daer die duuel is
wonende. Mer ic heb weynich tegē v/want ghi hebt
al daer die onthoudē de sijn die leeringhe van Balaā/
welcke leerde scande te sendē in Balac/voor die kinder
vā Jsrael/te eten eñ ontuyslept te wesen/also hebt ghi
dē genē die onthoudē de sijn de leeringe der Nicolaiten
des gelijc wet penitencie/anders so sal ic v comē gerin
ge/eñ sal nij hoer vechtē/mettet swaert mijns monts
Die heeft een oor/die hore wat die geest seyt dē vgade
ringe. Jch sal gheuen die daer vwint te eten verholen

hemels broot/eñ ic sal hem geuen een blinkende steen/ eñ in dese steen ghescreuen een nieuwe naem/welck niemant en weet/dan diese ontfanct. ¶ Eñ scrijft den Engel des vergaderinghe van Thyatire. Dit seyt die soen Gods/welke heeft ogen als een vlam des vuers/ eñ sijn voeten lijn gelijc gloyende coper. Ick kē v weres hē/eñ de liefte eñ dienst/eñ gheloof/eñ v lijdsamicheyt eñ v leste wercken/meer dan die eerste. Mer ic heb eē weynich tegens v/want ghi toelaet die vrouwe Hiezabel/welcke seyt datse een prophetes is/eñ welc oock leert ende verleyt mijn knechten ouerspel te doen/ende te eten van tgeen dat den afgoden gheoffert wert. Eñ ic heb haer een tijt ghegheuen/op dat si penitenci soude doen van haer oncuyscheyt/nochtans en wilse geen penitenci doen vā hoer oncuyscheyt. Siet ic sende haer in tbedde/ende die te doen heeft met haer in ouerspel sullen wesen in dat alder grootste verdruet/ten waer datse penitenci deden van hare wercken/eñ ic sal hoer kinderen te met doen metten doot/ende alle die vergaderinghe sullen weten/dat ick ben die gheen die daer ondersoekende is die nieren eñ herten/eñ ic sal een yeghelic van v gheuen na haren wercken.

Mer ic segge v eñ anō die te Thyatire sijn/also wie niet en heeft dese leeringe/eñ die niet gekent en hebbē die diepheden des duuels/gelijckerwijs si segghen/ic en sal op v anders geen last senden/nochtans dat geē dat ghi hebt/hout dat totter tijt toe dat ic sal comē. Eñ die sal ouwinnē/eñ sal bewaren totte eynde toe mijn wercken dien sal ic geuen macht ouer die heydenen/eñ hi sal haer regerē met eē yseren roede/eñ si sullē gebrokē worden als vaten des potbackers/eñ als ic heb ontfanghen van mijn vader/eñ ic sal hē geuē die morgē sterre. Die gheen die een oor heeft die hoore/wat die gheest seyt den vergaderinghe.

¶ Dat. iij. Capittel.

A Ende scrijft den Engel des ɣgaderings/welc
he is (in) Sardis. Dit seyt hi welcke heeft se
uen geesten Gods/eñ seuē sterren. Ic weet v
wercac/wāt ghi hebt die naem dat ghi leeft/eñ ghi sijt
doot. Weest wakende eñ sterc maect ander dingen die
daer souden vergaen want ick en heb v wercken niet
geuonden vol wesende voor mijn God. Daer om hebt
in v hert/hoe dat ghijt hebt ontfangen/eñ gehoort/eñ
onðhoutet/eñ doet penitenci. Daer om ist saec dat ghi
niet en waect/ic sal comen tot v als een dief/eñ ghi sul
tet niet weten/op wat vre ic sal comen tot v. Ghi hebt
weynich namen in Sardis/die haer cleederen niet en
hebben besmet/eñ si sullen met mi wandelen in witte
(cleederen) Want si sijnt waerdich. Die ghene die ver
wint/die sal also met witten cleederen ghecleet worde/
eñ ic en sal sijn naem niet wt doen/wtet voer des leuēs
eñ sal sijn naem beliden voor mijn vader/eñ voor sijn
engelen. Die een oor heeft die hore/wat die gheest seyt
den vergaderinghe.

B Eñ scrijft den enghel des vergaderinge van Phila
delphie. Dit seyt die heylich ende warachtich/welck
heeft Dauids slotel/welke op doet eñ niemant en slu
tet/hi sluyt ende niemant en doet daer op. Ic weet v
werkē. Siet/ic heb voor v die wer open gedaē/eñ nie
māt en machse sluten/wāt ghi hebt weynich crachts.
Eñ ghi hebt bewaert mijn woert/ende ghi en hebt mi
nen naem niet vlaect. Siet ic geef van die ɣgaderinge
den dauel/die seggen dat si ioden sijn/eñ si en sijnt niet/
mer si liegent. Siet/ic sal hoer daer toe dwingē/op dat
si mogē comē/om voor v voeten aen te bidden/eñ dat
si mogen weten/dat ic v lief gehadt hebbe.

C Wāt ghi hebt onðhoudē twoort mijnre lijdsamicheit
eñ ic sal v bewarē want vre des aenuechtinges/welcke
sal in alle die ghanse werelt comen/op dattet die daer
wonende sijn in die aerde/ondersoecke. Siet/ic coem ge

Mijn 4.

ringhe/hout dz geen dat ghi hebt/op dat niemãt en ne
me uwe croon. Die ouwint ic sal hẽ makẽ een columne
inde tẽpel vã mijn God/eñ hi en sal vooꝛt an niet buy-
tẽ gaen. Eñ ic sal den naẽ vã minẽ God op hẽ screuen/
eñ den naem des stadts vã mijn God/welc nieu Hiꝛu-
salem is/welke vandẽ hemel is neder gedaelt vã mijn
God/eñ mijn niewẽ naem. Die een oꝛe heeft die hoꝛe/
wat die geest segt den vgaderinge.

Eñ screfft dẽ Enghel des vgaderinghe vã Laodicie.
Dit segt Amen/een trou getuych eñ warachtich/welc
is een beginsel des creatuere Gods. Ic weet v werkẽ
wãt ghi en sijt noch cout/noch warm/och of gi waeꝛt
cout of warm. Hier om/wãt ghi lau sijt/eñ en sijt noch
cout noch warm/sal ic v wt minẽ mõt beginnen wt te
spouwẽ/wãt ghi segt/ic den rijc/eñ ic bẽ ouerrijc ghe-
woꝛdẽ/eñ niemãt en behoefic/eñ ghi en weet nz dz ghi
sijt allendich eñ iammerlic/eñ arm eñ blint/eñ naect.
Ic rade v/dat ghi geloyende gout eñ gepꝛoeft van mi
coopt/op dat ghi rijc moecht woꝛden/eñ met wittẽ cle
den woꝛdẽ gecleet/op dat die scande ws naecheyts nz
en woꝛde opẽbaeꝛ/eñ salfit v oogen met ogẽ salue/op
dat ghi moecht siẽ. ¶ Alle die gene die ic liefhebbe/die
straffe ic eñ castie ic ick. Daeꝛ om volcht die goedẽ/eñ doet
penitencie. Siet ic staẽ vooꝛ die doeꝛ/eñ clop. So wie
hoꝛt mijn stẽ eñ doet mi die vooꝛ opẽ/ic sal tot hẽ in
gaen eñ ic sal niet hem dat auontmael eten/eñ hi met
mi. Die geen die ouwint/ic sal hẽ geuẽ met mi te sitten
in minen thꝛoon/also als ic ouwonnẽ heb/eñ ic met mi-
nen vad gesetẽ heb in sijn thꝛoon. Die een oꝛe heeft die
hoꝛe wat die geest die vgaderinghe segt.

¶ Dat. iiij. Capittel.

Hier na/heb ic gesiẽ/en siet eẽ deꝛ opgedaen
welenẽ inde hemel/eñ de eerste stem/welke
ic gehoꝛt hebbe/als eẽ blasuyn sprekẽde met
mi/leggende. Climt hier/eñ ic sal v toonen die dingen

die geringe hier na moetē geschien. Ende ter stont heb
B ick geweest inden gheest. Eñ siet indē hemel was ghes
set een stoel/eñ op die stoel was sittende/ eē eñ die daer
sadt was gelijck van an te sien als een steen Jaspis/eñ
Sardius/ende ront om die stoel was een reghēboech
van an te sien gelijck een Smaragdus. Eñ ront om
die stoel.xxiij.stoelē/eñ.xxiij.ouders sittēde op die stoe
len met witte alben gecleet welende/ eñ goudē cronen
haddē si op hare hoofdē. ¶ Eñ blixemē quamē wten
throon/eñ donderslagē/eñ sevenē/eñ voorden throon
warē barnēde leuē lampen des viers/welcke sijn seuen
geesten Gods. Eñ in reghēwoerdicheyt des stoels als
C een zee van glas gemaect gelijc welende Cristal/ ende
inden middel des stoels/eñ ront om die stoel iiij.dierē vol
met ooghē/voor eñ achter. Eñ dat eerste dier was ghe-
lijc dē leeu/eñ dat andere dier gelijc een calf/eñ dz der-
de dier als een menschē/eñ dat vierde dier gelijc een vliē
gēde arent. Eñ een yegelijck van dese vier dierē haddē
ront om. vi. vlogelen/eñ si warē van binnen vol met
oogen. Eñ dach noch nacht en hebbense geen rust seg-
gende: Heylich/heylich/heylich Heer/almachtige god/
die was/ende is/ende sal comē. ¶ Ende wanneer die
D dierē gloze ganē eñ eer/eñ gebenedidinge die daer sadt
opten throon/leuende vander eewicheyt tot eewicheyt
so sijn die.xxiij.ouders gevallē voor den ghenē die daer
sittende was indē throon / eñ si badē aen die daer was
leuēde van eewichz tot eewichz/eñ si worpen hoer cro-
nen of voor dē throon seggende: Heer onse God waer-
dich sijt ghi te ontfangē gloze eñ eere/eñ cracht / want
ghi hebtet al geschapen/eñ om dynē wil so warē si/ ende
sijn si geschapen. ¶ Dat.v. Capittel.

A Ende ick heb gesien inde rechterhant vā die
daer sittende was optē stoel/een bouc beser-
uen welende van binnē ende vā buyten/ toe
gesloten welende met seuen segelen. Ende ic heb ghe-

sien een starcken engel/predikende met luder stemme: Wie is waerdich tbouc op te doen/ende sijn segelen of te breken? Ende daer en was niemant/noch inden hemel noch inder aerdē/noch onder die aerde/om op te doē tbouck noch daer in te sien. Ende ick schreyde seer/dat ter niemant waerdich gheuonden en was om open te doen/ende tbouck te lesen/noch te sien.

Eñ een vanden ouders seyde mi: En schreyt nv/ Siet een leeu vāt geslacht vā Juda die wortel Dauid/heeft verwonnē/op dat hi tbouc mach opendoē eñ sijn seuen segelē mach of breken. Eñ ick heb gheslē/eñ siet int midden des stoels/eñ der vier dieren/ende int middel vā ouderen stādē een lam als doodgeslagē wesende/hebbende seuē hoernē/eñ seuen oogen/ welcke sijn seuē geestē Gods in alle die aerde ghesondē wesende. Eñ hi is ghecomen ende heeft tbouck vter rechter hant van die daer sittende was inden stoel ghenomen.

Eñ wāner hi tbouc opgedaē hadde/ so hebbē die vier dierē/ eñ vieren twintich ouders voort lam gevallē/een yegelijc hebbende harpen/ende goudē phiolen/vol met soeten roec/twelcke sijn gebedē der heyligē/eñ si singen een nieu sanck/seggende: O Heere/ Ghi sijt waerdich tbouc te ontfangen/eñ op te doen sijn segelen/ wāt ghi sijt doot gheslaghen/ende doot uwe bloet hebt ghi ons verlost vt alle geslachten/ende talen/ende volc/ende nacien/ende onsen God ons coninghen ende priesters gemaect/ende wi sullen opter aerden regneren.

Eñ ic heb gheslē/eñ gehoort een stēme vā veel engelen/vont om den stoel/eñ der dieren/ eñ der ouderē/ eñ dusent der dusenden warēder int getal met luyder stemme seggende: Waert datter doodgeslagē is/is waerdich cracht te ontfangē eñ godlicheyt/ende wijsheyt/ende vromicheyt/eñ eer/eñ lof/eñ gebenedidinge. Eñ ic heb alle creaturē gehoort/welcke is indē hemel/eñ opter aerdē/eñ onder de aerde/eñ inder zee/eñ al die daer in sijn/seg-

gende hē die daer was inde stoel sittēde. Eñ tlam sl ge-
benedidinge/eñ eer/eñ lof/ eñ mogenthz vander ewichz
totter eewihz. Eñ die vier dierē leyden Amen. Eñ die
xxiij. oudersz hebbē in haer aensichtē geuallē/eñ hebbē
aenghebeden die daer is leuende vander eewichz tot-
ter eewichept. ¶ Dat. vi. Capittel.

A Ende ick heb gesien/ wāneer tlam een vandē
segelē hadde opēn gedaē/ ic heb ghehoort een
vandē vier dierē seggēde/ als een slē dz don-
derslachts/coemt eñ siet/eñ ic heb gesien/ende siet een
wit paert/eñ die daer op sadt hadde een boech/ende hē
is een croon gegheuen/ende hi is wtghegaen verwin-
nende/ende op dat hi soude verwinnen.

Eñ wāneer hi tweede segel hadde opgedaē/ so heb ic
B gehoort tweede dier seggēde: Coēt eñ siet/eñ eē anō root
paert isser wt gegaē/eñ die daer op sadt/hē is gegeuen/
op dz hi vzede vand aerde soude nemē/ eñ op datse mal
canō soudē doodslaē/eñ hē is een groot swaert gegeuē.

Ende wāneer hi dat derde seghel opghedaē hadde/so
heb ic dat derde dier hoozē segghē: Coemt eñ siet/ende
ic heb gesien / Eñ siet een swart paert/ende die daer op
sadt hadde een waech in sijn hant. Eñ int middel der
dieren/so heb ic een stem gehoort seggēde: Twee pont
tarwe om een penninc/ende wēn ende olie en queist niet.
C om een penninc/ende wēn ende olie en queist niet.

Eñ wāneer hi dz vierde segel hadde opgedaē / so heb
ic des vierde diers slē hoozē segghē: Coēt eñ siet/eñ siet
eē bleeck paert/eñ die daer op sadt/sijn naē is die dood/
eñ die helle volchde hē. Ende hē is macht ghegeuē om
doot te slaē dz vierde deel des aerde mettē swaerde/eñ
honger/eñ met die dot eñ met die westen des aerde.

Eñ wanneer hi tvijfte zegel hadde opēn ghedaen so
D heb ic gesien onder dē outaer die sielen die om twoert
Gods warē doot ghesla gen / ende om tgetuych dat sl
hadden. Eñ met luyder stemmen rieten sl seggende:

O Heere ghi die daer heylich sijt ende warachtich/hoe lange selt ghi wachtē dat ghi nz en oordeelt eñ wraecht ons bloet/vā die geē die inder aerdē woenen? Eñ witte cleederē sijn een yeghelijc gegeuen/ eñ hoer is geseyt/ datse noch een wijnich tijt soudē rusten/totter tijt toe dat hoer medeknechten wordē veruolt/ eñ hoer broeders/diemen noch soude doodslaen/als sij sijn.

Eñ ic heb gesien/ wāneer tseste zeghel was opēghedaen. Eñ siet daer is een grootē donderslach geworde Eñ die sonne is swart geworde/als een haren sack/ eñ al die maen is geworden als bloet/ ende sterrē sijnder vandē hemel geuallen opter aerdē/als een vijgē boom ofwerpt hoer vijghen wanneer si wort vanden grootē wint beroert. Ende die hemel is geweke als eē bouck twelc wort tsamē gerolt/eñ alle bergē ende eylandē sijn vā haer plaetsen beroert/eñ coninghen der aerdē/ende heerscappen/eñ ridders/eñ hooftludē/ eñ starckē eñ alle knechten eñ vrien/hebben haer in holen eñ stenen der bergē verborgē/eñ seggē den bergē eñ stenen: Valt op ons eñ hout ons verholen vant aensicht die daer optē stoel is sittende/eñ vande toornicheyt des lams. Want dien grooten dach sijns toornicheyts coemt / ende wie mach daer tegen staen? ¶ Dat. vij Cap.

DIer na heb ick vier engelen sien staen op de vier houckē der aerdē/die vier windē des aerde op houdēde/op dat die wint niet en soude waeyē opter aerdē/noch opter zee/noch op geē bomē. ✠ Eñ vant opgane der sonnen heb ic een ander engel gesien teycken des leuende Gods soen hebbēde/ ende met luyder stēme riep hi tottē vier engelen/ die welcke is gegeuē hinderlijc te wesen der aerde eñ zee/seggēde: Wilt die aerde niet hinderlijc wesen/noch die zee/ noch de bomen/totter tijt toe dat wi teyckenen die knechtē van onse God in hoer voorhoofden.

Ende ick heb gehoort een getal der geenre die getey

kent waren/hondert vieren veertich dusent/ geteyckt
B wesende vā alle geslachten ō kinderē van Jsrael. Vā
tgeslacht Juda geteyckent twaelf dusent. Vā tgeslacht
Ruben geteyckent.xij. dusent. Van tgeslacht Gad gete-
kent.xij.dusent. Van tgeslacht Aser geteyckent. xij.du-
sent. Van tgheslacht Neptalim geteyckent. xij. dusent
Van tgeslacht Manasse geteyckent.xij.dusent. Vā tge
slacht Symeon geteyckent.xij.dusent. Van tgheslacht
Leui geteyckent.xij.dusent. Van tgeslacht Jsachar ghe
teyckent.xij.dusent. Van tgeslacht Zabulon geteyckēt
xij dusent. Van tgeslacht Joseph geteyckent.xij.dusent
Van tgeslacht Beniamin gheteyckent.xij.dusent

Hier na heb ick gheseen een groote menichte/welcke
C niemant tellen en conste/wt allen heydenē eñ volcke
eñ tonghen staende voor dē stoel eñ voor tlam/mz wit
ten stolen gecleet wesende/eñ palmen in harē handen/
ende met luyder stemmen riepen si seggende: Salichz
(si) hē die op ons Gods stoel sidt/eñ tlam eñ alle engelē
stondē ront om de stoel/ ende der ouderē ende der vier
dieren/eñ si sijn gevallen in haer aensichten voor de te
genwoerdichz des stoels/eñ hebben God angebedē seg
gende: Amen/Ghebenedidinge/eñ claerheyt eñ wijsheyt
ende danckbaerheyt/eer/doecht/ende starcheyt (si) onse
God/van eewicheyt tot eewicheyt Amen. ✶

D ✠ Ende een vandē ouderē heeft geantwoert/ ende
heeft mi gesyt: Dese die gheckeet sijn met witten stolen
wie sijnse/ende vā waen sijn si comen? Eñ ic heb hē ge
sept: O heer ghi weter. Ende hi heeft mi gesept: Dit
sijn die gheen die wt groote tribulacie sijn gecomē/ eñ
hebbē haer mātelē ōbrept/eñ hebse doot tbloet des lās
wit gemaect. Daer om sijnse voor dē stoel Gods/ ende
in sijn tēpel dienense hē/dach ende nacht eñ die op haer
woonen sal/sidt mit stoel. Sy sullen voort an mz meer
honger oft dorst lijden/noch die son en sal niet op haer
neder gaen/noch geen hetten. Wāttet lam dat int mid

del des stoels is/sal haer regeren / ende sal haer leyden tot leuende fonteynen der wateren ende God sal afwasschen al haer tranen van haer ooghen. *

Dat. viij. Capittel.

EN de wäneer dz hi die leuẽde zegel hadde op gedaẽ/ indẽ hemel omtrẽt een halk vre is een stilhz gewordẽ/ eñ in Gods tegẽwoerdicheyt sach ic seuẽ engelẽ staẽ/ eñ seuẽ blasuynẽ wyn haer gegeuẽ. Eñ eẽ ander engel is gecomẽ/ eñ heeft voordẽ outaer gestaẽ hebbẽde een goudẽ wieroecs vat/ eñ veel datmẽ vyanden soude is hem gegeuen/ op dat hi opten outaer soude geuẽ die biddinghe vã alle heyligen/ welcke/ outaer/ voor den stoel Gods is. Eñ die roock van dattier verbrant was/ is op gecommẽ/ vander gebedẽ der heyligen voor God/ wt die hant des engels. Eñ die engel heeftet goudẽ wieroecs vat genomen/ eñ heeft dat vervult van tvuer des outaers/ ende heeftet opter aerden gewozpen/ ende donderslaghen ende wyndẽ ende ghestchiet / ende stemmen/ eñ bliremen/ ende groote aertbruninghe.

Eñ die seuẽ engelẽ welcke seuẽ blasuynẽ haddẽ/ hebben haer vereydt õ die blasuyn te blasen. Eñ die eerste engel heeft dẽ blasuyn geblasen/ eñ daer is gescied een hagel eñ vuer/ gemengt wesende met bloet / eñ het is gesondẽ tẽder aerdẽ/ ende tderde deel des aerde is verbrant geweest eñ tderde deel der boomẽ is vbrant geweest/ eñ alle groẽ hoep is vbrant geweest. Eñ dander engel heeft dẽ blasuyn geblasen/ eñ als een grooten berch vã tvuer vrnẽde is inder zee gewozpen. Eñ tder de deel des zees/ is als bloet gewordẽ/ ende tderde deel vandẽ creaturẽ/ die sielẽ hadden inder zee is vgaen/ eñ tderde deel vanden schepen is te niet gegaen.

Eñ die derde engel heeft dẽ blasuyn geblasen/ eñ een groote vrnẽde sterre als een tooris heeft vandẽ hemel geuallẽ/ int derde deel der vloedẽ/ eñ indẽ fonteynẽ der waterẽ/ eñ die sterre wort genoẽt Allen/ eñ tderde deel

Is allen gewordē eñ veel menschen ſſynder vandē wa-
terē gellorneē/wātſe bitter warē gewordē. Eñ die vier-
de engel hceft dē blaſuyn ghcblaſen/ eñ tderde deel des
ſons is geſlagē/eñ tderde deel des maens/ ende tderde
deel vandē ſterrē. Alſo dat dz derde deel vā diē dingen
wordē vduyſtert eñ tderde deel dz daechs en was nz
licht/eñ die nacht des gelijcr. Eñ ic heb geſiē/ eñ ic heb
gehoort een ſtemme vā een aren vliegēde doozt midtel
dz hemels/met luyder ſtemmē ſeggende: Wee wee wee
dē gheenē die inder aerden ſijn woonēde wt die ander
ſtemme der drie engelen / welcke noch den blaſuyn
blaſen ſullen. ¶ Dat.xi. Capittel.

Ende die vijfte engel hceft dē blaſuyn geblaſ-
ien/eñ ick heb geſien datter een ſterre vandē
hemel is geualle inder aerden/ ende hē is die
ſlotel vanden put des afgronts gegeuen/ende hi heeft
opēn gedaen die put des afgronts eñ die roec des puts
is opgeclommē / als een roec des grooten ouen/eñ die
ſon wordē vduyſtert / eñ de lucht vande roec des puts
Eñ ſpunchanē ſijnder wtgegaen vandē roec des puts
inder ardē/eñ haer is macht gegeuē/als ſcorpioenē die
inder aerde macht hebbē. Ende haer is gebodē / datſe
tgras des aerde nz hint erlich enſoudē weſen/noch alle
groente/noch alle boomē/niet dan dē menſchē die geē
teyken Gods in hoer voorhoof dē en hebben. Eñ haer
is gheſeyt/datſe die niet doodſlaen en ſouden / mer dat
menſe vijf maendē ſoudē pijn en doē. Eñ hare pijn is
als pijn van een ſcorpioen/ wanneer ſi een mēſch ſlaet
Eñ in dien daghē ſullen die menſchen die doot ſoukē
ende ſi en ſullen haer niet vindē/ende ſi ſullen begherē
te ſteruen en dz doot ſal van hoer vlien.

Ende tmaeckſel der ſpunchanē is gelijc die paerdē die
bereyt ſijn totten ſtrijt/eñ op haren hoofdē oft waren
cronē/gheliic gout/eñ hoer aenſicht/ als der menſchen
aenſicht. Eñ ſi haddē haer als haer der vrouwen/ ende

haren tanden waren als tanden der leuwen. Eñ pan-
ciers hadde ſi als iseren panciers/ende gelupt der vlo-
gelen/als gelupt der wagenē/met veel paerdē lopende
totten ſtrijt. Ende hebben ſtaertē gelijc als scorpioenen
eñ in harē ſtaertē warē angelen/ende harē macht was
vijf maendē dē menſchen te ſchadē. Eñ den engel des
afgronts hebbenſe tot een coninck wtens nacm is int
hebreeuſch Abaddon. Wer int griecx Apollyon/dat is
te ſeggen verderuende. Een wee iſſer wech gegaen/ eñ
ſiet hier na ſo commender noch twee weē.

Ende die ſeſte engel heeft dē blaſuyn geblaſen/eñ wt
die vier hoernē des goudē outaers/twelcke is voordē
ooghen Gods/heb ick een ſtem gehoort ſeggēde totten
ſeſten engel/die dē blaſuyn haddē. Ontbeet die vier en-
gelē die gebōdē ſijn inde grote vloet Euphrate. Eñ die
vier engelen/ſijn ontbondē welcke bereyt waren van
vre/eñ tot dach eñ maēt/ eñ uaer op dat hi ſoude doode
deel der menſchen dootſlaen. Ende tgetal vandē mey-
nichten der reyſenaren/ waren twintichmael duſent
mael duſent. Ende hoer getal heb ic gehoort. Eñ alſoo
int viſioen heb ick paerdē geſien eñ die op hoer ſaten
hadden vierighe doorſchilden eñ gemaect vā Hyacin-
tho ende ſolpher. Eñ hoer hoofden warē als leeuwen
hoofdē/eñ vier ginc wt hozē mont/eñ rooc eñ ſolpher.
Dat derde deel der menſchē is doodgeſlaghen vandeſe
drie/ plaghen/vant vier/eñ vanden rooc/ende ſolpher
welcke wt hozen mondē ghingē. Want die macht der
paerdē is in hozen mont ende in hozen ſtaerten. Wāt
hozē ſtaerten ſijn ghelijc den ſerpentē/ hoofden hebben
de/ende daer doorſo ſchade hinderlijck.

Eñ dander menſchē die niet vā deſe plagē ſijn doodge
ſlagē noch en hebbē geen pēnitentie gedaē vande werc-
ken hare handen/op datſe die duuelē niet en ſoudē aen
biddē/eñ goudē weldē eñ ſilueren/eñ copēren/eñ ſtenē/
eñ hout die niet ſien en moghē/noch hoorē/noch wan-

den sijn verladet van hoer vleysch.

¶ Dat. xx. Capittel.

A Ende ic heb gesien een engel/dalende vanden hemel/hebbende den slotel des afgronts/en een groote ketten in sijn hant. En hi heeft gegrepen den draec/welcke is de oude serpent/dat is die duuel en Satanas/en hi heeft hem gewondē. Maer/en heeft hem gewozpen inde afgront/en heeft hem gesloten/en heeft gesegelt op hem. op dat hi die heydēs niet meer verleyden en soude/ter tijt toe dat volepnt wozden duysent iaren. En daer na moet hi ontwondē wozden een weynich tijts.

B En ic heb stoelē gesien/en si hebbē daer op geseté/en toozwel is hoer gegeué/en die sielē vō genē die onthooft waren/om tgetuychnis Jesu/en om twoort Gods/en die t beest niet aengebeden en hebben/noch sijn beeldt en niet ontfangē en hebbē sijn teyke in hoer voorhoofden of in hoer handē/en si hebben geleeft ende geregneert met Christo duysent iaren. Maer dander dooden en hebbē niet weō geleeft/ter tijt toe dat voleint werden duysent iarē. Dit is die eerste vrijsenis. Salich ende heylic is hi die een deel heeft inde eerste vrijsenis. In dese en heeft die tweede doot geen macht/mer si sullē wesen priesterē Gods/en vā Christo/en si sullen met

C hem regneren duysent iaren.

En als duysent iaren volepnt sijn/so sal Satanas ōtbonden wordē vā sijn kercker/en hi sal wtgaen/op dat hi verleyden mach die heydens/die op die vier hoecken des aerdes sijn/(te) Gog en Magog/op dat hi hoer vgaderen soude in een strijt/welcker getal is/als tsant des zees. En si sijn geclommen opte breedheyt des aerde ende si hebben omgegaen den heerleger der heyligen/ende den lieuen stadt. Ende vuer is gedaelt van God wten hemel/ende heeft hoer verslonden/ende die duyuel die hoer verleyde is ghewozpen in die poel des

buers eñ solphers/ daer dat welt eñ die valsche prophe
ten ghepinicht sullen worden nacht ende dach/ van ee
wichept tot eewicheyt.

Eñ ic heb gesien een groote blinckende stoel/ eñ (eē)
daer op sittende/ van wiens aengesicht vliet aerde en
hemel/ eñ van hoer en is geen plaets geuondē. Ende
ic heb doden gesien groot eñ cleyn/ staēde in tegē woor
dichz des thzoons/ eñ weckē sijnder opgedaē/ eñ eē an
der wecsiller opgedaē/ twelc is (twee) des leuens/ ende
die wordn sijn geoordeelt wtet gene datter ghescreuen
was inde wecken na hoer wercken/ ende die zee heeft
gegeuen die doodē die in haer waren/ ende die doot eñ
die helle/ hebbē gegeuē die dodē die in haer waren/ eñ
daer is geoordeelt vāeen yegelic na hoer wercken/ ende
die helle eñ die wot sijn gewozpē in die poel des viers.
Dit is die tweede doot. Ende die niet gheuonden en
is int weck des leuens ghescheuen/ is ghewozpen in
die poel des viers.

Dat. xxi. Capittel.

Ende ic heb gesien een nieuwe hemel/ eñ een
nieuwe aerde/ wāt dē eerstē hemel eñ deerste
aerde is wech gegaē eñ de zee en is nv niet.
✠ Eñ ic Joannes heb gesien eē heylige stadt Hierusa
lem nieuwe/ dalende wten hemel van God toebzeyt/
gelijken een bruyt berciert hozen man. Eñ ic heb ghe
hoozt een grote stem vandē stoel seggende. Siet die ta
bernakel Gods metten menschen ende hi sal met hoer
wonē/ eñ si sullen sijn volc wesen/ eñ hi God mit hoer/
sal wesen hoze God. Eñ God sal afwaschen alle traen
van hoer ogē. Eñ die doot en sal niet wesen/ noch we
ninge/ noch roepinge/ noch drocknis en salder meer we
sen/ wāt die eerste wech gegaen sijn. Eñ die in die stoel
sadt heeft gheseyt. Siet ick maecket al nieuwe. ✠
Ende hi heeft mi geseyt. Schzijft/ want dese woorden
sijn waerachtich ende getrouwe.

Eñ hi heeft mi gheseyt. Tis ghesciet. Ic bē alpha eñ O
B tbeginsel eñ teynde. Ic sal dē wsligē geuen/vāde fons
teyn des leuēde waters om niet. Die daer ōwint/die
salt al wsittē. eñ ic sal hē eē God wesen/eñ hi sal mi eē
soen wesen/meer dē vreesachtigē eñ ongelouigē eñ den
bulocrē eñ doodslagers/eñ oncuysschers/eñ touenars
eñ dē dienaers der afgoden/eñ allen logenaechtighen/
hoer deel sal wesen inde pel/bernende van vier ende
solpher/twelc is de tweede doot.

Ende daer is tot mi gecomē een vandē seuē engelen
C die de seuen fiolen hadden/vol met die laetste plagē/eñ
hi heeft met mi gesprokē seggende. Coēt eñ ic sal v to
nen de bruyt huysvrou des lams. Eñ hi heeft mi wech
genomen inde geest/op een groten ende hogen berch/
eñ hi heeft mi getoont een grote stadt/de heylige Iē
rusalem/dalende vten hemel/hebbende de claerheyt
Gods. Ende hoer licht was gelijc den alō costelicsten
D cristalligher steen Jaspis/Ende si hadde een groote
eñ hooghe muer hebbende twalef poorten/ende inde
poortē twalef engelen/eñ de namen ingeschreuen/welc
sijn de namen der twalef gheslachten der kinderen vā
Israel. Want oost drie poorten/want noorden drie poor
ten/want suyden drie poorten/vanden ondergane drie
poorten. Ende die muer des stadts hebbende twalef
fundamenten/ende op die/de twalef namen der twas
lef apostelen des lams.

Ende die met mi sprac/hadde een maet van een gou
E dē riet/op dat hi meten soude den stadt/eñ sijn poorten
eñ sijn muerē. Eñ de stadt is int viercāt geset/eñ hoer
lancte is so groot/als ooch de breette/ende hi heeft den
stadt ghemeten vant goudē riet op twalef duysent sta
dien eñ sijn lancte eñ hoochte eñ breette sijn gheliic. Eñ
hi heeft hoer muer gemetē/hondert vierenveertich el
litē de maet des mēsches welcke (maet) des engels is

Eñ de timmerige vā hoer muer was vā eē costelike

ghesteente Jaspis. Eñ de stadt selue louter gout/ghe
lijc schoon glas/eñ die fundamenten van die muer des
stadts met alle costelike gesteente verciert/Teerste fun-
dament Jaspis/tweede Saphirus/derde Calcedonius
tvierde Smaragdus/tvijfte Sardonijr/tsiste Sardi-
us/tseuende Chrisolitus/tachste Berillus/tnegende To
pasius/tiende Chrisoprasius/telfste Hyacinthus/twa
lefste Ametistus.

Eñ die twalef poorte sijn twalef paerle in elcke poort
was een paerle/eñ de straet des stadts louter gout als
een doorschijnende glas. Eñ ic en heb geen tempel daer
in gesien/want die heer God almachtich is hoer tẽpel
eñ tlam. Eñ de stadt en behoeft gheē son/noch maen/
op dat si daer lichten seuden/want die claerheyt gods
lucht hoer/eñ hoer licht is tlam. Eñ die heydens sullẽ
in hoer licht wandelen/eñ die coningen des aerden sul
len haer selfs glorie eñ eer daer in brengẽ/eñ hoer poor
ten en sullen niet gesloten wordẽ daechs/wãt die nacht
en sal daer niet wesen/eñ sullen bi brengẽ glorie eñ eer
der heydenen in haer. Daer en sal niet ingaen dat be-
smet/of dat afgrijselichept doet/eñ loghen/dã die gescre
uen sijn int boec des leuens des lams.

¶ Dat. xxij. Capittel.

Ende hi heeft mi getoõt een scoone vloet des
leuende waters/blinckẽde als eencristal/wt
comende vã de stoel Gods eñ des lams/int
middel van hoer straet/Eñ an beyde siden des vloets
(stontet)hout des leuens/twalef vruchtẽ brengende
alle maents sijn vrucht geuende/eñ de bladerẽ des houts
tot gelonthept der heydenen. Eñ alle dinaledinghe
en sal niet meer wesen/mer die stoel Gods eñ des lãs
sullen daer in wesen/eñ sijn knechten sullen hẽ dienen.
Eñ sullẽ sijn aenlicht sien/eñ sijn naem sal wesen in
hoer voorhoofdẽ. Eñ die nacht en salder niet meer we
sen/eñ si en sullen geẽ licht behoeuẽ des lichters/noch

B tlicht des lons/wät die heer God sal hoer vlichten/eñ si sullen regneren van eewichept tot eewichept.

Eñ hi sept mi. Dese woerdē sijn getrou eñ warachtich/eñ God de heer der heyligē pzopheтē/heeft sijn Engel gesonden/te toonen sinē knechten/datter gheringe gesciet moet. Eñ siet/ic coem haestelick. Salich (is hi) die daer bewaert die woordē des ꝓphecie vā dit boec. Eñ ic (bē) Joannes/die dit gehoort eñ gesien heb. Eñ na dat ict gehoort eñ gesien hadde/so heb ic geualle/op dat ic aenbidden soude voor die voeten des engels/die mi dit toonde/Eñ hi sept mi. Siet toe dat ghijt niet en doet. Want ic ben v medeknecht/ende uwer broederē der ꝓpheтē/eñ der genē die daer houdē/die woorden (des ꝓphecie) van dit boec. Bidt God aen.

C Eñ hi sept mi. En teyhē niet die woorden des ꝓphecie vā dit boec/wät die tijt is na bi. Die daer scadet/die scade noch eñ die in vuylheдē is/die werde noch vuyl der/eñ die rechtuaerdich is/die werde noch meer rechtuaerdich/ende die heylich is werdē noch meer heylich. Siet/ic come geringe/ende mijn loon is met mi/eenē yegelijken weō om te genē na sijn wercken. Ic ben Alpha eñ O/zeghinsel/ende teynde/deerste ende laetste. Salich (sijn si) die hoer stoelē wasschē in bloet des lams op dat hoer macht si int hout des leuens/ende doer de poorten ingaen inde stat. Mer buyten/sijn de honden ende touengers/ende onreynsche/ende doodslagers/eñ der afgoden dienaers/ende alle die de loghen lief heeft

D ende doet.

Ic Jesus heb mijn enghel ghesonden/op dat hi v dit getuygen soude/inde ōgaderingen. Ic ben die worteł ende tgeslacht van dauid eñ een clare blinckende morgen sterre. Eñ die geest/eñ die bruyt seggen/coemt. Eñ die daer hoort/die segge/coemt. Eñ die daer dorstet/die come/ende die wil/die neme twater des leuens om niet. Want ic betuyge alle die daer hoort/die woordē

des ꝓphecie vā dit boec. Ist datter yemāt daer toe sett tet tot desen/so sal God toesettē op hem/die plagē die in dit boec geschreuen sijn. Eñ ist datter yemāt vermindert/van die woorden der Prophecie van desen boec. God sal afhalen sijn deel vtet boec des leuens/eñ van de heylighe stadt/eñ van tgeen dat in dit boec geschreuen is. Hy seyt/die ghetuycht geuet van desen/oot ic coꝑ gheringhe Amen.
Coemt heer Jesu. Die gracie ons heeren Jesu Christi met v allen Amen.

Hyer is volcynt die heymelijke openbaringhe van Sinte Joannes. Twelc elaerlijc boec is vant meuwe Testament.

Dit sijn die Epistelen/wt den ouden Testamente ghenomen/diemen iaerlijcx inder kerken leest op sommighen dagen.

Inden eersten/van ons lieue vrouwe inden aduent/Epistel. Esaye int. vij. Capittel.

Die heere heeft gesproke tot Achas seggende. Begeert v een teke vãden heer/uwen god/int die pe der hellen oft inden hoochsten wonen. Eñ Achas seyde. Ic en sals niet begeren/eñ ic en sal den heer niet tempteren. Eñ hi seyde/daer om hoort Dauids huys. Enis v niet luttel dẽ menschen moeilic te wesen/want ghi sijt ooc moeilic minen God? Om dit sal v die heere selue een teken gheuen. Siet/een maghet sal ontfanghen ende baren eenen soen/eñ men sal sinen naem heeten Emanuel/hi sal eten wtere eñ honich/op dat hi wete te wroyẽ dat quaet/ende te verkiesen dat goet.

Des tweesten woondaechs inden aduent/Epistel Malachie int .iij. Capittel.

Siet/ic sal seynden minẽ Engel/eñ hi sal bereyden dẽ wech voor mijn aensicht. Eñ terstont sal comen die heere tot sinẽ tempel diẽ ghi soect/eñ die engel des testamẽts diẽ ghi begheert. Die heere der scharen seyt siet/hi coẽt. Eñ wie sal mogen dencken den dach sijns toecomsts? Eñ wie sal staẽ om hẽ te sien? Wãt hi sal sijn als vier te samen blasende eñ als crupt der volders. Eñ hi sal sitten te samen blasende eñ reyn makende tsiluer/eñ hi sal purgerẽ die soonen Leui. Eñ hi salse cleynsen als gout/eñ als siluer/eñ si sullen offeren den heere sacrificien in rechtuerdicheyt. Eñ die offerande van Juda eñ Hierusalẽ sal den here whagen als dagen des eewichepts/eñ als tie ouden iaren. Eñ ic sal toe gaẽ tot v int oordeel eñ ic sal sijn een snel getuych den quaden/eñ ouerspeelders/eñ den meyneedigen/eñ die vonrechtẽ dat loon des huerlincx eñ die ẽnedere/en die wedruwen ende weesen/eñ vorue

ken den vreemdē/noch en hebben mi niet ontsien/seyt die heere der scaren.

¶ Op den quatertemper swoondaechs inden aduent/Epistel Esaye int.vij.Capittel.
Die heere sprac tot Achas.&c.als voze.

¶ Des vrydaechs inde quatertemper Epistel. Esaye int.xi.Capittel

EEn roede sal wt comē vanō wortelē vā Iesse. Eñ vā sijnō wortelē sal opualen eē bloeme. Eñ op hē sal rustē dē geest des heerē/dē geest des wijsheyts eñ des vñstants/dē geest des raets/ende des sterckheyts/dē geest des wetētheyts/ende des godtierentheyts/eñ hem sal vuullen den gheest ō vreese des heerē. Hi en sal nz oordelē na tgesichte der ogē noch na tgehoor der oozen en sal hi niet verrijsen. Mer hi sal oordelē in rechtuerdicheyt de armen/eñ hi sal verrijsen in gerechtichevt voor die saechtmoedige vanō aerden Eñ hi sal die aerde slaen metter roedē sijns mōts/ende mettē geest sijns lippen sal hi den godlooseu woort slaen Ende rechtuerdichz sal wesen tgordel sijnre lendenen/ende tgelooue den rienn sijnder nieren.

¶ Op sint Jan euangelisten dach na kersmisse/Epistel/Ecclesiastici int.xv. Capittel.

DIe God ontsiet sal wel doen/ende die houdē de is die rechtuerdicheyt/salse omuattē/eñ sal hem te gemoete comen als een gheerde moedē/eñ gelijc een eerbaer vrouwe salse dien ontfangē. Si sal dien spijsen met den vroode des leuens/ende der verstantenissen/ende sal hem lauen metten water der saligher wijsheyt/Eñ sal wordē in hē vast gemaeckt/ende en sal niet worden ghedoocht/ende sal hem onthouden ende hi en sal niet worden beschaemt/ende si sal hem vhefsen bi sinen naesten. Ende int midden der vergaderinge salse sinen mont op doen/ende sal hem vullen met den gheest der wijsheyt ende der verstandes

mille. Eñ sal hem cleeden metter stolen der gloxien. Eñ sal op hẽ vergaderē v̄uechde ende blijscap/ende si sullē hem eruen meteenen ewighen name.

¶ Op den derdendach epistel/Esaye int.lx. Cap.

STaet op/wert verlicht Hierusalē/wāt dijn licht is comē/ende die gloxe des Heerē is op v opgegaē/Want siet/die donckerheyt sullē die aerde ouerdecken eñ die dupsterheyt het volc/mer op v sal die Heer comen/ende sijn gloxe sal in v woxdē gesiē. Eñ die heydēne sullē wandelen in uwen lichte/eñ die conynghē in die claerheyt uwer geboxte. hefft op al omme v ooghen eñ siet/alle dese sijn vergadert/si sijn v gecomē uwe sonen sullē vā verre comen/ende uwe dochterē sullē opstaē vander sidē. Dan sult dū sien ende oueruloepen eñ v herte sal v̄wonderē eñ gebxeet woxden/als tot v bkeert wesen sal die menichte v̄ zee als der heydēne sterheyt v comē sal. Dat oueruloepē der camelen sal v ouerdeckē/die dxomedarijse vā Madian eñ vā Effa. Alle die vā Saba sullē comē gout ende wierooc brengēde/eñ den Heere lof bootscappende.

¶ Op die octaue van dertiendach/epistel Esaye int.xij. Capittel.

IC sal v bekijen Heere/want ghi sijt op mi vergramt/uwē tooxne is bkeert eñ hebt mi vertroost. Siet God is mijn bhoudre/ic sal ghe trouwelijc doē ende niet ontsien/wāt mijn sterchz eñ mijn lof is die Heer/ende hi is mi gemaect in salicheyt Ghi sult scepten water in blijscappen wt des bkouds conteynen. Ende in dien daghen suldi segghē/bkijt den Heer ende aenroept sinen name. Maect kennelic inde volcke sijn vindingen/ghi sult ghedenckē dat sijnē naē alderhoochste is. Singhet den Heere/want hi heuet grootelijc gedaen/eñ bootscapt dat in alle die werelt. Verblijde eñ loue die woeninge vā Spon/wāt groot is in midden vā v die heyligbe van Israel.

¶ Op den asschen woensdach/epistel/Johelis int.ij. Capittel.

Oit sept die Heere: Keert v tot mi in alle uwer herten/in vasten/screyen/eñ in hermē ende scuert v hertē eñ niet v cleederen/ende keert v totten Heere v God/want hi goedertieren is ende barmhertich/lidsaem eñ vā veel barmhertichēden/eñ milde om die vool heyt te vergheuē. Wie weet oft hi wheerde/eñ sal vergheuē/eñ laten na hē die tsne dictie/sacrificie ende offerande ll dē Heere onsen God. Singt metter basunē in syon/maect heylich dē vastē/roept die scharē/vergadert dat volc/maect heylich die vgaderinghe/vrenget di een die ouden/vergadert die cleyne kinderē/eñ die de boiste suyghē. Die bruydegom gact wt sijn slaepcamer/eñ die bruyt wt haer slaepcamer. Tusschē dē poortael eñ outaer sullē screyē die ptē sterē/dienarē des Heerē/eñ si sullē seggē: Spaert Heer spaert v volck/eñ wilt niet geuen v erfnisse in lachter op dat alle die gheslachtē heerscappie ouer hē hebben. Waer om seggēse onder dē volcke: Waer is haer God? Die Heere heeft ghemint sijn landt/eñ heeft gespaert sijn volck. Ende die Heere heeft gheantwoort ende gesept sinen volcke: Siet/ic sal v seynden tarwe/eñ wijn ende olie/ende ghi sult daer inne verruult worden/ende ick sal v niet meer gheuen lachter onder den heydenen spreect die Heere almachtich.

¶ Wonderdaechs na asschen woensdach/epistel Esaye int. xxxviij. Capittel.

In dien dage was Ezechias siec totter doot/ende Esayas Amos des prophetē sone ginc in ne tot hē eñ seeft hē gesept: Dit sept die heere bschict dijn huys/wāt ghi sult sterue eñ niet leue. Doen keerde Ezechias sijn aēsichte tē wandt waerts/ende hi badt dē Heere seggēde: Ic bidde Heere/wilt gedachtich sijn/hoe ic gewādelt hebbe voor v in waerheyē ende in

volmaecter hertē/eñ dat goet is in uwē oogē/ dz hebic gedaē. Eñ Ezechias weēdē met grootē geweē. Eñ des Heerē woort wert gedaē tot Elayā/seggēde: Gaet eñ segt Ezechie dit sept die heere God Dauids ws vaēs Ic heb gehoort dīn vrdinge eñ ic heb gelīē dīn tranen Siet/ic sal tot v dagē toedoē vīftīē iaer eñ ic sal v vscherme vā des conincx hant vā Assyrie ende dese stadt ende ic salse vchoeden spreect die Heere almachtich.

¶ Vrydaechs na asschen woensdach/epistel Esaye int.lviij.Capittel.

Ic spreect die Heere God: Roept/en houdt niet op/als een trōpet heft op dīne stēme eñ bootscapt mīnē volcke haer mis dadē/ende Jacobs huysle haer sondē. Want vā dage te dage soecke sī mi/eñ sī willē mīne wegē wetē/ als volc dz recht uerdichept gedaē heeft eñ dat sīns Gods oordeelē niet gelaten en heeft. Si biddē mi oordeelē der rechtuaerdichept/ende sī willē Gode genakē. Waer om hebben wi gheuast eñ ghi en aensaghes niet/eñ wi hebbē onse sielen verootmoedicht ende ghi en wistes nz? Siet/ inde dagē uwes vastens so vintmen uwen wille/ende alle die v schuldich sīn maendi: Siet / ten strīde ende tweedracht vast ghi / eñ ghi slaet nidelic metter vuyst. En wilt niet vastē gelīc ghi tot desen dage gevast hebt op dat int opperste mach v roepinghe gehoort sīn. En ist aldus danighe vasten niet dat ic vercoren hebbe/ dat een mensche al den dach doze quelt sīn siele? En ist nz om te drayen sīn hoofd als eenen rinc/ende den sac/eñ die asschen te stroepene En heet ick dit niet vasten/ eñ den bequamelicken dach den Heere? En is dit niet dat dat vasten dat ic vercozen hebbe? Ontbint die verbandinghē der ongenadichept/ontbint die gebondekēs die verplettē/laetse vrz gaen die gebroken sīn / eñ schoort alle last ontwee/breect den hongerighen v broot/ende die schamele ende vluchtighe lept in v huys. Als ghi

ernen naecten siet cleet hē ende en verſmaet v vleesch niet dan sal als die morghen stonde wtspuyten v licht ende v ghelontheyt sal te haester oprijsen/ende v rechte waerdicheyt sal gaen voor v aensicht/ende des Heeren glorie sal v vergaderen/dan sultstu aenroepen ende die Heere salt verhooren/ghi sultse roepen ende hi sal antwoorden/Siet ick ben hier want ick ben ontfermherticht die Heere dijn God.

¶ Saterdaechs nae asschen woensdach/epistel Esaye int.lviij.Capittel.

Dit sept die Heer: Ist dat ghi wech doet van middē vā v die hetene/eñ laet achter uwē vinger voort te strekē/eñ te spreken dat niet en voordert. Als ghi wtkort dē hongerighē v siele/ende die ghequelde siele verualtste/so sal v licht rijsen inder donckerhedē/eñ v donckerheden sullen wesen als die middach. Eñ die Heere v God sal v altoos rust geuen/eñ hi sal uwe siele vuullen met claerhedē/eñ hi sal uwe beenderen vlossen. Ende ghi sult wesen als een beruerschet hof/eñ als een fonteyne vā waterē welcke wateren niet gebrekē en sullē. Eñ in v sullē worde gesticht die woestijnē der weredē/ghi sult verwecken die fundamentē des geslachtes eñ des geslachtes. Eñ ghi sult genoemt worde stichtere der tupnē/ak keerēde die paden der onrechticheyt. Ist dat ghi uwē voet ak keert vanden sabaoth/om uwē wille te doen in mijnē heyligen dage/eñ heet dē sabaoth Gode bequame eñ des Heeren heyligē glorioos/eñ glorificertē al ghi uwe wegē nz en doet/eñ datmen uwē wille niet en vinde/dat ghi geene redene en spreect/dan sulde genoechtē hebben op dē heere/eñ ic sal v verhesten bouē die hoochedē der aerden/eñ ic sal di spijsen met Iacobs bus vaders erue/Want des Heeren mont heeft dit ghesproken.

¶ Smaendaechs na den eersten sondach inde vasten epistel/Ezechielis int.xxxiij.Capittel.

Jt sept die Heere God: Siet ic selue sal soe-
ken mijne scapen/eñ visenteren se/ alsoe een
herder sijn cudde visiteert/indē daghe als hi
is indē midden vā sinē gescepte scapē/also sal ic mijn
scapē visiterē/eñ ic salse vlossen vā allē plaetsen daer si
in gestropet warē indē dage der wolcken eñ ō donckere
heyt. Eñ ic salle wtleydē vandē volcke/ eñ ic salle vga-
deren wt dē lande/eñ ic salse leydē in haer lant/ ende ic
salse voedē in berghen vā Jsrael/indē riuierē eñ in allē
plaetsen vandē landē/in die alder vruchtbaerste wey-
dē sal icse voedē/eñ indē hoogē bergen vā Jsrael sullen
haer weydē wesen/daer sullen si rusten indē groene cru
dē/eñ si sullē in vettē weydē gevoedert worden op die
bergē vā Jsrael. Jc sal mijn scapen voedē eñ ic salle te
gāt doen leggē/sept die Heere God/dz verlorē was sal
ic weder loeckē/eñ dat afgekeert was sal ic weder bren
ghen/ende dz gebrokē was sal ic toe bindē/ende dz crāc
was sal ic vast maken/ende dat vet ende sterc was sal
ic bewarē/ende ic salle voeden in oordeele ende rechts
vaerdicheyt sept God die Heere.

¶ Dijsendaechs na den eersten sondach in die vasten
epistel/Esaye int.lv.Capittel.

Jnden tijdē heeft ghesprokē die propheet Esa
pas seggende: Soeckt dē Heere alsmē hē vin-
den mach aenroept hē als hi bi is. Die boose
late sinen wech/eñ die ongerechtige man sijn gedachtē
eñ hi keere hē tot dē Heere/eñ hi sal sijns ontfermē/eñ
tot onsen god/wāt hi is vele om te vergeuen. Wāt mijn
gedachtē en sijn v gedachtē niet/noch v wegen en sijn
mijn wegē niet sept die Heer. Wāt gelijc dat die heme
len werdē vheuen vandē aerdē/also sijn mijn wegē ver
heuē vā uwē wegen/eñ mijn gedachtē vā uwen ghe-
dachtē. Eñ gelijc dz die regen eñ die sneeu nedē comt vā
den hemel / ende derwaerts voort in eer niet wedē en
keert/maer hi verruilt die aerde / ende vchtoxtse / ende

doetse groeyen / ende gheeft den saeyenden saet / ende
broot den etenden: Also sal mijn woort wesen dat
mijnen monde gaen sal / Ten sal tot mi niet weder kee
ren / pdel / mer het sal doen so wat dat ic wille / ende het
sal voorspoet hebben in dien / daer toe dat ict gesonden
hebbe / spreect die Heere almachtich.

¶ Swoens daechs daer na / epistel int. iij. boeck
der Coninghen int. xix. Capittel.

IN dien daghen Helias quã tot Bersabee Ju
da ende liet daer sijn knecht ende ghinc inder
woestijnen dẽ wech dan eenen dage. Doe hi
daer gecomen was eñ sadt onder eenen peneuerboom
badt hi sijnder sielẽ datse storue / eñ sprack: Heere het is
genoech / neẽt mijn siele / wãt ic niet beter en bẽ dã mijn
vaders eñ werp hẽ daer henẽ / eñ ontsliep in die schadu
we des peneuerbooms. Eñ siet / die engel des Heeren
roerde hẽ eñ sprack: Staet op eñ etet / hi sach omme eñ
sach aẽ sijn hoofd een gebackẽ broot int asschẽ ende een
vat met water / eñ hi heeft gheẽt eñ gedroncken / ende hi
heeft wedom geslapẽ. Eñ die engel is gecomẽ ander-
mael tot hẽ eñ roerde hẽ / eñ seyde hẽ: Staet op eñ etet /
wãt ghi hebt noch eenẽ grootẽ wech. Als hi op gestaẽ
was / heeft hi gheẽt eñ gedroncken / eñ wãdelde in die
cracht van dier spijsen veertich daghen ende veertich
nachten / tot den berch Gods / Oreb.

¶ Donder dach na den eersten sondach in die vasten /
epistel Ezechielis int. xviij. Capittel.

IN dien daghẽ woort tot mi gedaẽ des Heeren
woort seggende: Wat ist dat ghi die parabole
int lant vã Israel heert in dese prouerbie ende
segt / ons vaders hebbẽ gheẽt die suere wijn druyue eñ
haer kinderẽ tandẽ worden doemtich / leue ick seyt die
heere god / oft v noch meer dese parabole sal weten in
Israel in ureekenissen / Siet het sijn alle mijn sielẽ. Als
so des vaders siele also is oock des kints siele mijne. Die

liele die sondicht die sal sterven. Ende ist dat een man
rechtuerdich is/eñ doet hi recht eñ rechtuerdicheyt/eñ
en eet hi niet op die berghē/ende en heft hi sijn ooghen
niet op ten afgodē waert des huys vā Israel/eñ en be-
cracht hi sijns naestē wijf niet/ende en gaet hi niet tot
ten wijue die haer maent suueringhe heeft/ ende en be-
droeft hi dē mēsche niet/ eñ gheeft hi sinē schuldenarē
sinē pant weder.ende en rooft hi niet met crachte/ende
gheeft hi sijn broot dē hongerigē/eñ cleet hi dē naecten
met eenē cleede/eñ en leent hi niet om woechere/ende
en neēt hi niet meer weder dan hi leende/ende keert hi
sijn hant vā quaethedē / eñ doet hi gherechtich oordeel
tusschē dē man eñ dē man/eñ wandelt hi in mijne ghe-
bodē/eñ bwaert hi mijn oordeelē/op dat hi die waer-
heyt doet/dese is rechtuerdich/hi sal dat leuen leuē leyt
die heere. Ist dat hi wint eenen sone eenē moordenaer
die bloet wtstortet/ende doet hi een vā desen dinghen.
Wer dat hi alle dese dinghē niet en doet/mer dat hi op
die berghen eet/eñ dat hi sijns naesten wijf besmet/ eñ
bedroeft dē behoeftighen eñ den armē/ ende dat hi roo
uen rooft/eñ den pant niet weder en gheeft / ende dat
hi sijn ooghen opheft ten afgoden / eñ onwaerdicheyt
doet/ende wtgheeft tot woecherē/ ende ontfanct meer
weder/sal hi leuen:hi en sal niet leuē/als hi alle dese ver
smodende dinghē ghedaē heeft/ hi sal die doot sterven/
sijn bloet sal in hē wesen. Ist dat hi eenē sone ghewon
nen heeft/die aensiende alle sijns vaders sondē / die hi
gedaē heeft/breest / eñ en doet hi niet die des gheliche
sijn/eñ en eet niet op de berghē/eñ sijn oogē niet op en
heft totten afgoden des huys van Israel/eñ sijns nae
stē wijf niet en besmet/ende eenē man niet en bedroeft
ende dē pant niet en hout/eñ gheenē rooft en rooft/ende
den hongerigē sijn broot gheeft/ende hi dē naectē cleet
met eenē cleede/eñ hi sijn hant aftrect van eens arms
menschen onrecht/ende hi die woecher eñ meer dan hi

leende niet en ontkangt/ende mijn oordeelen doet/ en hi in mijn ghebodē wandelt. Dese en sal niet sterue in sijns vaders quaethept mer hi sal dat leuen leuē. Sijn vader om dat hi ouerdaet dede ende gewelt dede sijnē broeder ende quaet gedaen heeft in die midden vā sinē volcke siet hi is doot in sijn quaethept. Ende ghi segt: Waer om en sal die sone niet draghē sijns vaēs quaethept? Dat is/om dat die sone recht ende rechtuerdichz heuet ghedaen/hi heeft bewaert alle mijn ghebodē en heeft se ghedaen/hi sal dat leuen leuen/spreecht die heer God inder ewicheyt.

¶ Sondaechs daer na/ Epistel/ Ezechielis int xviij. Capittel.

DIt spreect die Heere God/ Die siele die sondicht sal sterue/ En die sone en sal des vaēs quaethept niet draghē/ende die vader en sal sijns soons quaethept niet draghē/ Eens rechtuerdichs rechtuerdichept sal op hē wesen/ en die quaethedē eēs quades sal op hē wesen. En ist dat die quade menschē penitencie doet vā allē sijnē sondē die hi gedaē heeft/ en hout alle mijne gebodē/ en doet recht en rechtuerdichz/ hi sal dat leuen leuē ende niet sterue/ En alle sine quaethedē die hi gedaen heeft en sal ick niet gedenckē/ hi sal leuē in sine gherechticheyt die hi ghedaen heeft. En ist mijns wille niet der quadē menschen doot/ seyt die here God en dat hi niet wkeert en worde vā sinen wegen en leue? En ist dat hē die rechtuerdige mēsche afkeert vā sijnder gerechticheyt/ en doet hi quaethz na alle die onweerdicheyt die een quaet mēsche plegt te doē/ sal hi leuē? Alle sijn gerechticheyedē die hi ghedaē heeft en sal mē niet gedenckē. In die ouertredinge daer hi inne ouergetredē is/ en in sine sonden die hi ghesondicht heeft in die so sal hi sterue. En ghi hebt gheseyt: Des Heeren wech en is niet oprecht. Hoort daer om ghi huys van Israel/ En is mijnen wech niet oprecht/ ende en sijn v

weghē niet meer quaets Wāt als hē een gerechtich
mensche afkeert vā sijnē gerechticheyt/ eñ hi quaet-
heyt doet/ so sal hi in die quaetheyt sterue/ In die on
gherechticheit die hi ghedaen heeft sal hi sterue. Eñ
als hē die quade mensce afkeert vā sijnre quaetheyt
die hi gedaen heeft/ eñ hi doet recht eñ rechtuerdich-
eyt hi sal sijn siele leuendē make/ wāt merchende/ eñ
hē afkeerende vā alle sijn quaetheyē die hi ghedaen
heeft/ hi sal dat leuen leuen/ eñ hi en sal niet sterue/
spreecht die heere almachtich.

¶ Des maendaechs na dē tweedē sondach in
die vasten/ Epistel. Daniel int.xx.capit.

IN dien daghē Daniel badt dē here seggēde
O here onsen god/ die dair hebt v volc wt-
gebracht wt Egiptē/ in een sterche hant/ eñ
hebt v gemaect eenē naem tot desen daghe. Wi hebs-
ben gesondicht/ eñ onrechtuerdelijck hebben wi ghe
daen/ here/ in alle uwe rechtuaerdicheyt. Laet doch
uwe toornicheyt wech gaen/ eñ uwē gramscap van
Hierusalē eñ vā uwē heyligē berghe. Om onsen son
dē wille eñ onser ouderē misdadē is Hierusalē eñ v
volc in een vsinadinghe allē menschē rontsōme by
ons. Hier ōme nv onse God/ wilt vhore tghebet ws
dienaers eñ sijn aenroepē/ eñ toont v aensicht op v
sanctuarie/ dwelcke vlaten is. Om v selue wille ne-
der wget v oren eñ hoort. Doet open v oghen eñ siet
onse mistroostichēt/ eñ dielstadt waer ouer uwē naē
is aengheroepen. Eñ wi en stortē niet nēd onse ge
bedē in onse rechtuerdichedē voer v aensichte/ mer
in uwe seer vele ontfermhertichedē. Verhoort here
stelt v te vreden here/ aenmerct eñ weget/ wilt niet
vertrecken om di selue mijn god/ wāt dinē naē is āgeros
pen op die stadt eñ op dat volc/ ons heer ons god.

¶ Dijsendaechs na dē tweedē sondach in de vastē
Epistel/ int derde weck ō Coningē int.xvij.cap.

IN dien tijdē. Dat woort gods is tot Helia Thesbitē gecomē/sprekēde: Staet op ende gaet tot Sareptā sydoniorū ende blijft daer/ wāt ic hebbe dair een weduwe geboden dat sy v spijse Hi stont op eñ ghinc tot Sareptā sydoniorū. Eñ wē hi quā aen de poorte der stadt/ quā hem te gemoete een vrouwe een weduwe/ vgadrende hout/ Eñ hy riep haer eñ seyde haer: Gheeft my een weynich waters in een vat dat ich drincke. Eñ doen si ghinc datse dat soude halē/riep hi haer achter rugge/seggēde: ich bid v dat ghi mi oick brengt een stuc broots in dijn hant Si antwoorde/ leuet die here v god/want ich geen broot en hebbe/dā also veel meels als een hant vegrijpen mach inō cruychē/ eñ een weynich olye int olyuat/Siet/ic vgadere twe houtē dz ic inne gae eñ make mi eñ mine sone dat/op dat wi eten mogē eñ sterue. Helias seyde haer/En wilt nz vreesen/mer gaet eñ doet gelijc ghi geseyt hebt/ mer doch/so maect my eerst een cleyn broot vandē mele inō asschē/eñ brengt mi/mer v eñ uwē sone suldijt makē dair na. Wāt dat spreect die heere god van Israhel/ Dat meel inō cruychē en sal niet ontbrekē Noch de olye in dat olyuat en sal niet werdē gemindert/ tot indē daghe dat god sal geuē slutē reghē op dat aertrijcke. Si ghinck wech eñ dede nadē woorden Helye/eñ hi adt/eñ si eñ haer heel huysgesin. Eñ vā dien daghe so en ontbrac des meels niet inō cruychē/noch dat olyuat ō olyen is niet gemindert na den woorde gods/dat hi gesproken heeft tegen Helyam.

Swoendaechs dair na. Epist. int weck van Hester int. xiij. capittel

IN diē dagē Hester heeft gebedē dē here seggēde: Here god/almachtich coninc/in uwer mogētheit sijn alle dingē gheset/ eñ niemāt en is die wedstaē mach teghē uwē wille/ hebdi ons

voersien te wtoudē/so sullen wi vlost werdē: want ghi here hebt gemaect hemel eñ aerde/eñ so wat dat binnē die rontheyt des hemels is. Ghi sijt here van allen/eñ niemāt en is die teghen uwer mogentheyt staen mach. Eñ nv here comne Abrahams god/ont fermt ws volck/wāt onse viandē willē ons vernie len/eñ uwe erue te nietedē. En vonwaerdicht niet v deel/welck ghi vlokte wt Egipten/ mer verhoort ons gewt eñ weelt goedertieren uwe deele eñ uwer maten. Eñ verkeert ons gheweenin blijstappen/op dat wi leuende uwē naem moetē gekenedien heere. Ende en sluyt niet die monden der gheenre die v lo uen/onse heere God.

¶ Donderdaechs na dē tweedē sondach in die vasten. Epist. Hieremie in. xvij. capit.

DIt spreect de here god: Vermaledijt is die mensce die wtrouwet in dē mensce/eñ set tet dat vleesch sinē arme/eñ wiens herte vandē here wech gaet: wāt hi sal sijn als een heyde inō wilōnissen eñ hi en sals niet sien wāneer dz goe de comē sal/mer hi sal wonē in dzoochedē inō wilō nissen in dat soute lant daermē niet inne wonen en mach. Gekenedijt is die mā die indē here wtrouwet eñ die here sal sijn wtrouwē wesen. Eñ hi sal wesen als een hout datmē vplant op die wateren dat wer die nattscheit sijn wortelē schiet/ eñ en sal niet ont sijē als die hitte comē sal/ Eñ sijn loof sal wesen groe ne/ eñ indē tijdē ō dzoochedē en salt niet wsorcht we sen/ noch gheenē tijt en salt latē vzucht voort te bzē ghen/ wes mensken hert is quae t/ eñ men macht niet ondergrondē/ wie sal dat wkennē? Ick die here/die dat hert onōsoect eñ die lenden proeft/die een yeghe lick gene na sinē wech/ eñ na die vzucht vā sinē von den/ spreect die heere almachtich.

¶ Tvijdaechs daer na Epist. genesis int. xxxvij. ca.

In dien daghē heeft gheseyt Joseph tot sijn broeders: hoort minē droom/ dē welckē ick gesien hebbe. Wi wcht dat wi wondē schouē indē acker/ eñ als oft minen schoof hem opzechtede/ staen. Eñ uwe schouē rontomme staende aenbiddē de minē schoof. Sijn broeders hebbē gheantwoort/ En sult ghi met onse coninck wesen? oft sullē wi uwer heerschapiē ondwerpē wordē? Dese sake dā der droomē eñ der woordē heeft voortgebracht een voetsel van hate eñ van nide. Eñ hi heeft noch eenē anderen droom ghesien/ den welcken vertrechende sinen broeders/ heeft hi gheseyt. Ick heb wer eenē droom ghesien/ als dat die sonne eñ die mane eñ elf sterren my aenbadē. dwelck als hi sinen vader eñ sijn broeders vertelt hadde/ strafte hem die vader/ eñ heeft geseyt. Wat wilt hē desen droom/ den welcken ghi ghesien hebt? oft ick/ eñ v moeder eñ v broeders v aenbidden sullē opter aerden? Hier om benijdē hem sijn broeders/ mer sijn vader merctet aen al stil swigende. Eñ als sijn broeders toefden in Sichē om te voeden dat vee des vaders/ heeft Israel tot hem geseyt. U broeders voeden die schapen in Sichimis/ coemt ick sal v tot hē seyndē. Hi antwoordde. Hier ben ick. Die vader heeft gheseyt. Gaet/ eñ siet oft al goet is met uwen broederen/ eñ met dat vee/ eñ brengt my die wotschap hoet dair staet. Ghesondē wesende vā den dale Ebron is ghecomen in Sichem. Eñ hem heeft gheuondē een man wlendē indē acker/ eñ heeft hem gheuraecht/ wat hi soehte. Eñ hi heeft geantwoort. Ic soeck mijn broeders/ wijst my waer dat si de scapen hoedē. Eñ die man heeft hē geseyt. Si sijn vtogē vā deser plaetsen. Ic hebbe gehoort dat si seyden Laet ons gaen in Dothaim. Eñ Joseph is ghegaen nae sijn broeders/ eñ heeftse gheuondē in Dothaim. Als si hē ghesien hebbē vā verre/ eer hi bi hē

quā/hebbē ū gedacht hē te dodē/ eñ spzakē onō mal-
canderē. Siet die dromer comt/laet ons toegaen eñ
laet ons hē dodē/ eñ worpen hē indē oudē put/eñ we
sullē segghē/Een leer quade weste heeft hē vūlondē.
Eñ dan salt opēnbaer sijn wat hē batē sijn dromen.
Eñ Rubē dit hoozde/was neerstich om hē te vūlossen
wt harē handē/eñ seyde. En laet ons hem/tleuē niet
nemē/noch oick bloet stortē: mer worpt hē in desen
put/de welcke is in die woestine/eñ bewaert v han-
den vry. Eñ dit seyde hi/want hi wilde hē nemē wt
haer handen/eñ weder om gheuē sinen vader.

¶ Saterdaechs nae dē tweestē sondach in
de vasten/Epistel Genesis int. xxvij. cap.

IN diē daghē/heeft Rebecca gesept tot harē
soen Jacob. Ick heb gehoort uwē vad̄ spze-
ken met Esau uwen broeder/ endē hem seg
ghende. Haelt my van uwe iacht/ eñ maeckt my spūi-
se/op dat ick ete/eñ ick sal v gebenedie voer dē here/
eer dat ick sterue. Nv dan mijn soen/doet minē raet/
ende gaet totten cudde/ende haelt my twee de beste
werkens/op dat ich uwen vader daer af spūise ma-
ke dye hi gheerne eet. Dwelcke als ghi aenbzengt/
eñ hi daer af eet/dat hi v ghebenedie/ eer hi sterue.
Hi heeft haer gheātwoozt Ghi weet dat Esau mijn
broeder een ruich mensch is/ eñ ick ben saecht. Eest
sake dat my mijn vader aentast/eñ hūt gheuoelt/ick
vreese/dat hi mocht meynē oft ick hem wilde wspot
ten. Ende alsoe dermalendien my voert ghebenedi-
en. Dye moeder heeft gheseyt tot hem. Jn my ū te-
se maledictie mijn soen. Alleen hoort mijn stemme/
eñ gaet/haelt dat ich gheseyt hebbe. Hi is gheghaen
eñ heeftet gebzacht/ eñ heeftet ghegeuē der moeder.
Si heeft bereyt spūise gheliick ū wist dat sijn vader
wilde/ Eñ ū heeft hem aenghedaen Esaus cleederē
die seer goet warē/de welcke ū thuys hadde bi huer.

Eñ de vellekens vandē werkens heeft sī ghedaē om
sijn handen/eñ die bloetheyden des hals heeft sī be-
dect. Eñ heeft hem gegeuen die spijse/eñ dye broden
die sī ghebaect hadde. Dewelcke als hi inghebracht
hadde/heeft hi geseyt. Mijn vader. Eñ hi heeft ghe-
antwoort/Ick hooze/wye sijt ghi mijn sone? Eñ Ja
cob heeft geseyt. Ick ben Esau/v eerste gewzen so
ne. Ick heb ghedaē alsoe ghi my bevolen hebt. Sta
ghet op/sidt/eñ eedt vā mijn iacht/ op dat my v siele
ghebenedie. Wederom heeft geseyt Jsaac tot sinē so
ne. Hoe hebdijt aldus geringhe moghē vindē. Hi he
uet geantwoort. Den wille gods ist geweest dat my
gheringhe te ghemoete comen soude/dat ick woude
hebben. Ende Jsaac heeft geseyt. Compt hier so-
ne/op dat ick v taste/ende proeue oft ghy mijn soen
sijt oft niet. Hi is tot sinen vader ghegaen. Ende als
hi hem ghetast hadde/heeft Jsaac geseyt. Die stem-
me is Jacobs stemme/maer die handen sijn Esaus
handen. Ende hi en heeft hem niet ghekendt/want
die ruighe handen vertoondē die ghelijckenisse van
den ouden soen. Hem dan ghebenedīende heeft hy
geseyt. Ghi sijt mijn soen Esau. Hy heeft geant-
woort. Ick bent. Ende hi heeft geseyt. Brengt my
spijse vā v iacht/op dat mijn siele v ghebenedie. Als
hi die spijse gheten hadde/die hem voorgheset was/
heeft hi hem oock wijn ghegeuen. Den welcken als
hi ghedroncken hadde/heeft hi geseyt tot hem. Co
met tot my mijn sone/ende gheuet my eenen cus. Hi
is toeghegaen/eñ heeft hem ghecust. Ende ter stont
als hi roock den goedē rueck sijnder cleederen/ghe-
benedīende heeft hi geseyt. Siet/den rueck mijns
soons is als den rueck van eenen vollen acker/den
welcken die heere ghebenedijt heeft. God gheue v
vanden dau des hemels/ende vander vettichept der
aerden/oueruloedichept van tarwe/van wijn/ende

van olye. U moeten dienen dat volck/ende v moeten aenbidden die ghelachten. Weest een heere van uwen broederen/ende voer v moeten hem bueghen ws moeders sonen. Soe wye v vermalendijt/ dye si vermalendijt/ ende die v ghebenedijt dye werde veruult met benedictien. Nauwelick en hadde Isaac sijn woort gheeynt/ ende als Jacob buyten wtghegaen was/soe is ghecomen Esau/ende heeft inghebracht bereyde spijse van sijnder iacht/den vader/segghende. Staet op mijn vader/ ende eet van tghene dat v sone gheuanghē heeft/op dat my v ziele ghebenedye. Ende Isaac heeft hem ghesept. En wye sijt ghi? Hi heeft gheantwoort. Ick ben Esau/ v yerste ghebozen sone. Isaac heeft hem verstrict/ wt groter verbaestheyt/ende meer dan men ghelouen mach verwonderende hē/heeft hi ghesept. Wie is dan die ghene/dye te hants/tghene dat hi gheuanghen hadde tot my gebracht heeft/eñ ic heb geghetē van als/eer dat ghi quaemt. Eñ ick heb hem ghebenedijt/eñ hi sal ghebenedijt sijn. Esau ghehoort hebtende die woorden des vaders/heeft ghecreten met eenē groten roep/eñ verlaghen sijnde heeft hi ghesept. Ghebenedijt my toch oick mijn vader. Hi heeft ghesept. U broeder is gecomen met behendichept/ ende heeft ghenomen v benedictie. Ende dair op he uet hi ghesept. Te rechte is sinen naem ghehepten Jacob. Want/siet/anderwerf heeft hi my onder de voet ghebracht. Te vozen heeft hi wechghenomen mijn heerlicheden/die mijn waren/want ick de ierste ghebozen ben/ende nv ten tweedē heeft hi my ontoghen mijn benedictie. Ende weder omme heeft hi ghesept totten vader. En hebdy niet my oick een benedictie ghehouden? Isaac heeft gheantwoort. Ick hebbe hem gestelt te wesen uwen heere/ende al sijn broeders heb ick onderwozpen sinen dienste. Met

tarwe eñ wijn/eñ olye heb ic heim gheuesticht/ ende wat sal ick hieren touen v toen mijn sone/na alle de se dinghen. Esau heeft hem gheseyt. Vader en hebt ghi niet meer dan een benedictie. Ick bidt v dat ghi my oick gebenedijt. Ende als hi screyde met een mil baer/Isaac tweecht sijnde/heeft gheseyt tot hem. In vetticheit der aerden/eñ inden dau des hemels van touen sal v benedictie sijn.

¶ Smaendaechs nae den derden sondach in die vasten/Epistel int vierde boeck der Coninghen int.v.cap.

IN dien daghen Naaman een capiteyn vā den heyre des coninchs van Syuen/ was een groot ende gheeert man bi sinen here/ want oer hem heeft god ghegeuē salichept Syuen. Dese was een sterck rijck man/mer hi was malaetschē. Eñ wt Syuen waren rouers ghegaen/ ende hadden een cleyne meyschen wt den lande van Israhel gheuanghen ghebracht/ die welcke was inden dienst vā Naamās huysfrouwe/die seyde tot haer/ Jonchfrouwe/Och oft mijn heere gheweest hadde totten propheet die in Samarie is/hi hadde hem in der waerheyt gheson gheraect van sijn malaetschē heyt die hi heeft. Doen ghinck Naaman tot sinē here/ende seyde. Soe eñ so heeft een meyschen gheseyt ken vanden lande vā Israhel. Doen seyde hem die Coninck van Syuen. Gaet eñ ick sal brieuen seynden tot den coninch van Israhel. Als hi reyste ende ghenomen hadde thien pont silvers met hem/eñ sesduysent gouden penninghen/eñ thien par cleederen/ soe nam hi brieuen met hem tot den Coninck vā Israhel in desen woorde. Wāneer ghi desen brief ontfangt/ soe weet/ dat ick minen knecht Naaman tot v gheseonden hebbe/dat ghi hem van sijnder malaetschēyt gheneesen soudt. Doen dye Coninck van Is-

rael dese brieue gelesen hadde/ sooude hi zijn cleedere
en spzac. Wē ic god/ dz ic wortlaen mach/ en weō om
leuendich makē/ wāt hi tot mi gesondē heeft/ om dz
ic enē mensce vā zijnō malaetscheit ghenesen soude.
Merct en siet/ dz hi oorlakē teghē mi suect/ doen Helt
zeus/ een man gods hoorde/ dat die comne vā Israel
zijn cleedere gescoort hadde/ so sandt hi tot hē seggen
de. Waer omme hebdi v cleedere gescoort? Laette tot
mi comē/ en wetē/ datter een prophect in Israel is.
Doen quā Naaman met perdē en waghenē/ en hielt
stille voor die doze van Helizeus huys. En Helizeus
sant eenē bode tot hē/ seggende: Gaet en wascht v tot
seuē malē in dye Jordane/ en v vleesch sal gesonthz
ontkangē/ en ghi sult gerepnicht wordē. Doen wert
Naamā toornich/ en tooch wech/ seggende. Ic meyn
de dz hi tot mi wtgecomē soude hebbē/ en staende aen
geroepē hebbē dē name zijnsherē gods/ en met zijnō
hāt mijn malaetsheit genaect/ en so mi ghesont ghe-
maect. En zijn die wateren vā Damasco Abana en
Pharphar niet beter dā alle dye waterē vā Israhel
dz ic mi daer inne wiesche/ en werde gesupuert? Als
hi hē omme hadde gheheert en onwerdichlic wech
gaen soude/ so gingē tot hē zijn dienaers/ en seydē hē.
Vad hadde die ppheet v een groot dinch gesept/ ghi
soudet sonō twirkel gedaen hebbē. Hoe veel te meer/
nv hi v sept/ wassche v en ghi sult gerepnicht werdō
Doen ghinc hi nedē inder Jordane/ en wiesch hē tot
seuē malen/ nadē woordē Helizei dē ppheet/ en zijn
vleesch is gewordē als een cleyn kints/ en hi is ghe
repnicht vā zijnder malaetschept. Doen quā Naa-
man weder omme tot Helizeū den ppheet met alle
sinē volcke/ en stont voor hē/ en seyde. Ic weet waer
lick dat in alle die werelt gheen ander god en is dan
alleen den heere god vā Israhel.

¶ Dijsendaechs na den derdē sondach in die vastē

Epistel/int vierde weck der Coninghē int.iiij.capit.

IN dien daghē/eens prophetē huys vrouwe riep tot Helizeū/seggende: Mijn knecht mijn man is doot/eñ ghi weet dat v ghetrouwe dienaer ghewesen is/eñ vreesende god. Ende siet/nv comt een dien hi schuldich is/eñ wilt mijn twee sonē om hē te dienē nemē. Doen seyde Helizeus: Wat wil di dat ick v doe? Segt mi: Wat hebdi in v huys? Si antwoorde: Ic v dienstwijf/hebbe niet in mijn huys dā een luttel olyen/daer ick mi mede strijcke. Doen seyde haer Helizeus: Gaet eñ ontleent vā allē uwē gebuerē vele ledige vatē/eñ gaet in v huys eñ sluyt v wze na v toe. Eñ als ghi met uwē kinderē daer in zijt/dā ghiet vā die olie in alle die vatē/eñ als si vol zijn so neemtse weeh. Doen ginc die vrouwe eñ sloot die wze toe achter haer eñ haer kinderē. Eñ die kinderē droeghē die vaten toe/eñ si goot olie daer inne. Doen die vatē vol warē/seydse tot harē sone: Haelt mi noch een vat. Hi antwoorde: Ic en heb geen meer Eñ die olie bleef staende. Doen ginc dz wijf eñ vcon dichte dz Helizeo dē man gods. Eñ hi seyde: Gaet eñ vercoopt die olie/eñ betaelt die ghi schuldich zijt/mer vandē ouerscot leeft ghi met uwē kinderē.

¶ Swoensdaechs nadē derdē sondach in die vasten/Epistel: Exodi int.xx.capittel.

DIt sept god dye here. Ghi sult v vader eñ moedē eerē/op dat ghi lanckuuich moecht zijn opter eerdē die v god die here geue sal Ghi en sult niet dootslaen/Ghi en sult geen oncuysheit doen/Ghi en sult niet stelē/Ghi en sult geen valsche ghetuyghe gheuē teghē uwē naestē/Ghi en sult niet begerē vps naestē huys/Ghi en sult niet begherē vps naestē wijf/noch sinē knecht/noch zijn ioncwijf noch sinē osse/noch esel/noch enich dinck dat hē toe behoort. Eñ al dat volc sach de stemmē eñ lampē/eñ

tgelupt der baluynē eñ dē berch roockē/eñ ſi werdē
bruaen met anxte/eñ met vreesen/eñ ſtondē vā ver-
re eñ ſprakē tot Moyſen: Spreect ghi tot ons/wi
ſullēt hoꝛē/eñ eñ laet god niet met ons ſprekē/op dat
wi bi auenturē niet en ſteruē. Eñ Moyſes ſprac tot
tē volcke: En vreest niet/wāt god is gecomē om dat
hi v proeuē ſoude/eñ om dat zijn vreese voor v oghē
zijn ſoude/eñ dat ghi niet ſondighen en ſout. Eñ dat
volc ſtont vā verre/mer Moyſes ghinc inne totter
wonckerheit daer god inne was/eñ die here ſprac tot
Moyſes. Dit ſuldi dē kinderē vā Iſrael ſegghē/ghi
hebt gheſien dat ic met v vandē hemel geſprokē heb
be: Ghi en ſult niet maken ſiluerē godē/noch ghi en
ſult v niet makē gulden godē. Eenē outaer vā eerdē
ſuldi mi makē/eñ daer op ſuldi offerē v brantoffer/eñ
vreedoffer/v ſcapē/eñ oec v rūnderē in alle plaetſen
daer ghedachteniſſe is mijns naems.

¶ Donderdaechsdaer na/Epiſtel: Hiere.int.vij.ca.

In dien dage. Een woort was vā onſen he-
re gedaen tot Hieremiā dē ꝓpheet/ſeggen-
de: Staet i die poꝛte vā des herē huyſe/eñ
predict daer dit woort/eñ ſegt: Alle ghi vā Iuda/die
incomt woꝛ dye poꝛte/om dē here te aenbedē/hoort
des herē woort. Dit ſeyt die here der ſcaren/god van
Iſrael: Maect uwe wegē goet/eñ uwe neerſtichedē
eñ ic ſal met v wonē in deſer plaetſen. Eñ wilt niet
betrouwen in woꝛden der loghenen/ſegghende.
Des heren tempel/des heren tempel/des heren tem
pel. Want eeſt dat ghi uwe weghen ghebenedijt/eñ
uwe neerſticheden/eeſt dat ghi recht doet tuſſchen
den man ende ſinen naeſten/eñ en doedi gheen ouer
daet den vreemden/eñ den weeſen/eñ der weduwē/
noch en ſtoꝛtet gheen onnoſel bloet wt in deſe plaet
ſe/eñ en wandeldi niet na vreemde godē/in quaet/tot
uws ſelfs whoefte/ſo ſal ic mi v wonē in deſe plaetſe

int lant dat ic uwē vaō ghegeuē hebbe/vandē tegin
ne eñ tot inō ewicheit/spreect die heer almachtich.

¶ Svndaechs na dē derdē sondach inde vasten/
Epistel. Numeri int. xx. capittel.

IN die daghē. Die kinderē vā Israel quamē
tot Moysen eñ Aaron/eñ zijn in twist genal
iē/seggende. Gheeft ons waterē/op dat wi drinckē.
Moyses eñ Aaron gingē latende die menichte voor
die wze der tentē des getuychnis eñ vielē op hair aen
sicht inō aerdē/eñ riepē tottē here/seggendē. O here
god wilt vhorē die roepinghe des volcx/eñ wilt opē
doen v konteynē des leuendē waterē/op dat si vuult
welendē/op houdē mogē te murmurerē. Eñ die glo-
rie des herē opēnbaerde ouer huer. Eñ die here heeft
gesprokē tot Moyses seggendē. Neemt een roedē/eñ
vgadert dz volc/ghi eñ v broedē Aaron/eñ spreect tot
tē steen voor hare oghē/die steen sal water geuē. Eñ
als ghi dwater vtē steen voortgebracht hebt/sal al
die menichte drinckē/eñ die beestē. Eñ Moyses nā
die roede die voor dē here was/so hi hē gebodē had-
de/eñ Moyses eñ Aaron vergaderdē die menichte
voor dē steen/eñ sprac tot hē. Hoort ghi wederspan-
nige eñ ongelouige: Sullē wi oec water crighē vt
desen steen? Eñ doen Moyses zijn hāt opgeheuē had
de/slaende dē steen twe reysen metter roedē/zijn die
waterē vtgecomē ouervloedich/also dat dat volck
dronc eñ oec die beestē. Eñ die here sprac tot Moyses
eñ Aaron: Om dat ghi mi niet gelooft en hebt/dat
ghi mi heylichdet voor dē kinderē vā Israel/en sul-
di dit volck niet brenghē in dat lant dat ic hē gheuē
sal. Dit is dat water der wederseggynghe/daer die
kinderē vā Israel twist haddē teghē den heer/eñ hi
wert gheheylicht in haer.

¶ Saterdaechs na den derden sondach in die va
sten/Epistel. Danielis int. xiij. capittel.

IN dien daghē. Het was een man wonende in Babilonie/eñ sīnē naem Joachim/eñ hi hadde genomē een wijf geheetē Sulsanna/ Helchias wchter/seer schone/eñ vresende god. Haar ouders als si warē rechtuerdich/hebbē haer wchter gheleert na die wet vā Moyses. Eñ Joachim was seer rijc/eñ hē was enē wgaert tenedē sīnē huyse/eñ tot dien vgaderdē die Jodē om dat hi eerlicker was vā allē dē anderē. Eñ daer zijn gestelt twe oude mānē/rechters in dien iare/vandē welcke gesprokē heuet die here/wāt wt Babilonie is gegaen die sonde/ vandē outstē rechters/die daer schenē te regerē dat volc. Dese wsochtē dieswils dz huys vā Joachim/eñ tot hē quamē alle die gene die dair sochtē rechtē. Eñ wen het volc was wēō geheert ouer dien middach/ so ginc Sulsanna binnē eñ si wandelde indē wgaert haersmās. Eñ die oude mannē sagē haer alle daghē ingaen/eñ ouer wandelende/eñ si zijn vbit in haer wgeerlicheit. Eñ si hebbē omgheheert harē sin/eñ si hebbē hair oghē neō geslaghē dz si niet sien en soudē dē hemel/eñ dz si nzgedachtich en soudē zijn dē recht uerdigē rechtē. Si warē alle wpte gewōt met haer der liefdē/eñ harē rouwe en hebbē si malcanderē nzgeopēt. Si hebbē haer ghescaemt te segghē haer begeerlicheit/begerende met haer te conuerserē. Eñ si wachtē sorchfuldelijch alle daghen om haer te sien. Eñ die een heeft gheseyt tottē anderē/laet ons gaen thuys/wāt het is die vre der noenē. Eñ wech gaende zijn si vā malcanderē gesceydē. Eñ als si weō zijn gecomē/zijn si tsamē vgadert onderuragende vā malcā derē die sake/hebbē si beledē hare begeerlicheit. Eñ wen hebbē si dē tijt gestelt int gemeyne/dat si haer soudē vindē alleen. Eñ het is ghedaen/als si waren wachtēde enē wquamē dach/is si sontijts ingegaen/ gelijc alsgisterē eñ eergisterē/alleen met twe maech

dekês/eñ ſi woude weſen ghewaſſen indê bogaert/ wât het was heet/eñ daer en was nyemât binnê dâ die twe oude mannê vbozghê haer aenmerckende. Eñ ſi heeft gheſept tottê maechdekês: Haelt mi olie eñ ſeepe/eñ ſlupt die dzê vandê bogaert/dat ic mach wozdê gewaſſchê. Eñ ſi hebbê ghedaen gelijc ſi ghe zijn wtgegaen wozt wozstael/op dat ſi ſoudê halê dat ſi haddê bnolê. Eñ ſi en wiſte niet dat die oude mannê daer binnê warê int heimelijke. Eñ wê die maech dekês warê wtgegaen/zijn daer opgeſtaen twee ou de/eñ ſi zijn gelopê tot hair/eñ ſi ſeydê: Siet die dzê vandê bogaert zijn gheſlotê/eñ niemât en ſiet ons/eñ wi zijn in v bgeert: Hier om conſenteert ons eñ con uerſeert met ons. Jſt ſake dz ghi niet en wilt/wi ſul lê teghê v ſegghê getuygeniſſe dat met v geweeſt is een iongelinc/eñ dat ghi om die ſake wille dedet die maechdekês wech gaen. Eñ Suſanna heeft vſucht/ eñ geſpzokê. Al omme zijn mi bangichedê: Jſt dat ic dat we/die wot is mijne: Jſt dat ic niet en we/ſoe en ſal ic niet ontgaen uwe handê. Mer beter is mi/dat ic ſonder dat werck valle indê handê der menſchen/ dan te ſondighê indê aenſcouwê des heerê. Eñ Su ſanna heeft geroepê met luyder ſtemmê/eñ die oude mannê hebbê teghê haer geroepê. Eñ daer is een ge lopê tot die dzê vandê bogaert/eñ hi heeftſe opê ghe daen. Eñ doê die knapê vandê huyſe haddê gehoozt dê roep indê hok/zijn ſi gheuallê wozt twztael/op dat ſi ſouden ſien/wat daer ware. Eñ na dat die ouders hebbê gheſpzokê/zijn dye knapê ſeer beſcaemt ghe weeſt/wât alduſdanighê woozdê en warê noyt ghe ſept vâ Suſanna. Eñ den anderê dach is aenghecо mê. Eñ doen het volck quâ/tot Joachim harê man/ zijnder oec ghecomê twee prieſters/vol van quader ghedachtê teghê Suſannâ/op dat ſiſe ſoudê wodê.

Eñ ſi seydē voor den volcke. Wilt sendē tot Sulanna Helchias dochter/die huysvrouwe vā Joachim. Eñ ter stont hebbē ſi gheſondē. Eñ ſi is gecomē met harē ouders/eñ met harē kinderē/eñ allē harē vrien dē. Eñ voorwaer Sulanna was seer suuer eñ scoon vā aenſichte. Eñ die woſe hebbē ghewdē/datmenſe soudē ontdeckē/(ſi was ghedeckt)op dat ſi aldus soudē worde verſaet vā haerē schoonheit. Haer vrienden weenden/eñ alle die haer kenden. Eñ die twee prieſters opſtaende inde middē vā den volcke hebben ſi haer hāt geſtelt op haer hoofd. Eñ ſerepende sloech ſi haer oghē op ten hemele/eñ haer herte was betrou we hebbende indē here. Eñ die prieſters hebbē ghe ſproken: Als wi warē wandelende indē wgaert alleen is deſe ingegaen met twe maechdekēs/eñ ſi heeft toe geſlotē die wrē vandē wgaert/eñ ſi heeft vā haer ge ſondē die maechdekēs/eñ tot haer is gecomē een ion geling/eñ die heeft met haer geconuerſeert/die daer was int verdeckte. Eñ wi als wi warē indē hoeck van dē wgaerde/ſiende die wolheit/quamē wi gelopē tot haer/eñ wi ſagenſe met malcanderē conuerſerē. Eñ hē en conſtē wi niet vanghē/wāt hi was ſtercker dā wi/eñ die wrē opghedaen zynde ginc hi wt. Eñ deſe den wijſe haddē aengheueert vraechdē wi/wie die iongeling was/eñ ſi en heeftet ons niet willē ſeggē. Vā deſen dingē geuē wi getuygeniſſe: Die menichte heeft haer ghelooft als dē ouders eñ dē rechters des volcx/eñ ſi hebbē haer geoordelt totter wot. Eñ Su lanna heeft geroepē met luder ſtemmē/eñ ſi heeft ge ſeyt. O eewige god/die daer zijt kender der heymeli ker dinghē/die alle dinghē kēt eer datſe geſchiedē/du weetes/wāt ſi valſce getuygeniſſe hebbē ghegeuē te ghē mi/eñ siet/ic ſterue als ic gheen vā deſer dinghē ghedaen en hebbe/dwelcke deſe valſelijck mi opghe leet hebbē. Eñ die heere heeft haer ſtemme vhoort.

Eñ als ſi wert gelept ter wot/heeftdie heer daer vp
wect dē geeſt eens iongelincx/wiēs name was Da-
niel/eñ hi heeft geroepē mz luō stemmē: Ic bē ſuner
vādē bloede vā delen menſe. Eñ alle het volc is om
gekeert tot hē/eñ heeft geſept. Wat isdit ſermoen dz
ghi hebt gelproke? Eñ wē hi stōt int middē vā hair/
heeft hi gelept. Alſo ſotte kindere vā Jſrael niet oor
delende noch kennende het gene dz waer is/hebt ghi
geoordeelt die wchter vā Jſrael. Keert weō tē rech-
te/wāt valſch ghetugeniſſe hebbē ſi gelproke teghē
haer. Eñ het volc is weō gheheert haestelic. Eñ die
oudershebbē geſept: Comt eñ ſit indē middē vā ons
eñ openbaert ons/wāt god di ghegeue heeft die eere
des ouōdoms. Eñ Daniel heeft geſeit tot haer Sceyt
dese vre vā malcanderē/eñ ic ſalſe onderuraghē. Eñ
wen ſi vſceydē warē die een vandē anderē/heeft hi
geroepē dē enē vā hē/eñ heeft gelept tot hē: Ghi ou-
de vā quadē dagē nv zijn gecomē uwe ſondē/die ghi
erſt gedaen hebt/geuende onrechtuerdige oordelē/
vōzuchende die onnoſele/eñ die quadē latende gaen
alſo die here ſprect: Dē onnoſelē eñ dē rechtuerdige
en ſuldi niet wotſlaen. Hier omme nv hebdi haer ge
ſien? ſegt onō wat wom saechdiſe tſamē ſprekē? Eñ
hi heeft geſept: Onō enē kerſwom. Eñ Daniel heeft
geſept: Recht hebdi geloghē in v hoofd. Eñ ſiet/die
engel gods/ontfangē hebbende die ſentencie vā hē/
ſal v in tweē houdē. Eñ hē wech ghedaen welende/
heeft hi gelwdē dē anderē te comē. Eñ hi heeft hē ge-
ſept: Saet vā Canaā/eñ niet vā Juda/die gedaen-
te heeft v wdzogē eñ die wgeerte heeft omgekeert v
herte: Aldus dede ghi den wchterē vā Jſrahel/eñ ſi
vreeſende ſprakē v/mer die wchter vā Juda en heeft
niet vōzagē uwe woſheit. Hier omme ſegget mi nv/
onder wat wom hebdiſe twondē tſamē ſprekende?
Eñ hi heeft gheſept: Onō enē pzupmwom. Eñ Da-

niel heeft hē gheseyt: Eñ ghi hebt recht gheloghē in
v hooft. Die engel gods hebbende een sweert in zijn
hant/hi ontbeyt/op dat hi soude ontween houdē/eñ
dat hi v soude wodē. Eñ alle dat volck heeft ghespro
kē met luyder stemmē/eñ si hebbē ghebenedijt god/
die den ghenen behoet die in hem betrouwen. Eñ si
zijn opghestaen teghen dese twee priesters. Daniel
hadse verwonnē wt harē monde/dat si valsche ghe
tuyghenisse haddē ghesprokē. Eñ si hebbē haer ghe
daen/ghelijc si qualijckē ghedaen haddē teghē harē
naestē/op dat si soudē doen na die wet vā Moyses/
eñ si hebbense doot ghedaghen. Eñ in dien daghen
is dat onnosel bloet beschermt.

¶ Smaendaechs nadē vierdē sondach in die vastē
Epistel/int derde boeck der Conynghē int.iij.capit.

In dien dagē: Daer quamē twe lichte vrou
wē tot dē coninc Salomon/eñ stondē voor
hē. Deen sprac: Mijn here/ic bid v/ic eñ de
se vrouwe wi woendē tsamē in een huys/eñ ic baer
de bi haer indē camerē/ouer drie daghē daer na dz ic
baerde/so baerde oec dese vrouwe/eñ wi warē met
malcandrē/eñ dair en was niemāt anders met ons
indē huyse dā wi twe. Eñ deser vrouwē sone is des
nachts gestoruē/wāt slapende heeftse hē vplet. Eñ si
opstaēde in die stilte des nachts/heymelic haelde mi
nē soen vā mijnē sidē dijnē dienstmaget slapende/eñ
leyde hē in harē scoot/mer haren sone die ghestorue
was leydese in mijnē scoot. Doen ic des smorgēs op
stont/eñ soude mijn soen melc geuē/wenwas hi wot
Als ic hē wel aensach bidē clarē lichte/so vāt ic dz hi
mijn sone niet en was die ic gebaert hadde. Die andē
vrouwe antwoorde: Het en is also nz/mer v sone is
gestorue eñ mijn leuet Dandē sprac dair tegē wedē om
me: Ghi liecht/wāt mijn soen leuet/eñ uwē is wot.
Eñ in dēser wisen reuē si voor dē coninc. Doē sprac

die coninc. Dese seyt/mijn sone dye leuet eñ dē uwē is gestorue. Eñ dese andē seyt/het en is niet also/mer v sone is wot/eñ mijn sone leuet. Daer omme spzac die coninch. Bzengt mi een sweert. Ende doen si dat sweert bzachtē/spzac die coninc: Deilet dat leuende kint in twee delē/eñ geuet die helft der eenē/eñ die andē helft der anderē. Doen spzac die vzouwe/diēs so ne leuendich was/tot dē coninck: wāt alle haer ledē werdē vroert tot harē sone. Jc bidde v here/gheeft hair dz leuende kint/eñ en wodts nz. Mer die seyde weē om: Noch mi noch v/mer laettē gedyltwozdē. die coninc antwoozde eñ spzac: Geuet dese dz leuende kint/eñ en wodts niet/want dit is zijn moedē. Daer omme hoozde al Jsrael dz oozdeel dz ghegeuē hadde die coninc/eñ si vzeesden dē coninc/siende gods wijsheit in hē/om te doen rechtuerdicheit.

¶ Des dijsdaechs nadē vierdē sondach in die vastē

Epistel: Exodi int. xxxij. capittel.

In dien tijdē/dye here spzack tot Moyses: Gaet af vān die berge/wāt v volc dat ghi wt Egiptē gelept hebt/heeft gesondicht/si zijn gheringe vān dē wege gegaen die ic hē gewodē hebbe: Si hebbē een ghegotē kalf gemaect eñ hebbēt aenghebedē eñ hebbē hē geoffert/eñ gesept: dit zijn uwe godē Jsrahel die v wt Egiptē lant gheleyt hebbē. Eñ die here spzac tot Moyses anderwerf. Jc sie dattet een hertneckich volc is/eñ nv laet mi/dat minē tozē op haer vgrammē mach/eñ dat icse te nieute doe: eñ ick sal v makē in eē groot volc. Mer Moyses badt vooz god sinē here/seggende. Och here waer omme wilt uwē tozē vgrammē ouer v volc/dz ghi met groter macht eñ crachtiger hāt wt Egiptē lāt gelept hebt? Jc begere dat toch die vāEgiptē niet en seggē. Hi heeftse wbendelich wtgelept/op dz hijse wodē soude int ghebergh te/eñ neme vandē eerdē/laet uwē tozē rustē/eñ

weest genadich ouer die quaetheit ws volcx: Weest ghedachtich ws dienaers Abrahã Isaac eñ Israel/ dē welckē ghi geswoē hebt bi v selue eñ gesprokē: Ic sal uwe saet vmeerderē gheliic die sterrē des hemels/eñ alle dat lāt daer ic af gheseprokē hebbe/sal ic uwē sade geuē/eñ si sullēt wttē eewichlick. Die here is te vriedē geweest/dat quaet niet te doen/dwelck hi gheseprokē hadde teghē zijn volck. Eñ hi heeft zijn volck ontfermt/ons here god.

¶ Swoensdaechs nadē vierdē sondach in die vasten/Epistel: Esaye int ierste capittel.

DIt seyt die here: Wort ghewasschē/weest suuer/doet wech vā mijnē oghen dat quade vā uwē ghedachtē/ruft v vā verkeerdelike te doen/leert wel te doene/soect recht oordeel helpt den ghenē die verdruct wort/gheeft recht oordeel den weesen/beschermt dye weduwen coemt eñ vertspt mi seyt die here/ist dat v sondē zijn als roode verwe/si sullen ghewit worden als dye sneen. Ende ist dat si root zijn als vermelioen/si sullē worden als witte wolle. Ist dat ghi wilt/ende ghi my hoort/so suldi dat goede vanden lande eten/spreect die here god. &c.

¶ Donderdaechs daer na/Epistel/int vierde weeck der Coninghē int.iiij.capittel.

IN dien daghē/daer quā een vrouwe vā Sunamitē tot Helizeū dē ppheet/op dē berch vā Carmeli/wense Helizeus tegē hē sach/wert sprac hi tot Giezi sinē knecht: Siet die vrouwe vā Sunamitē/gaet haer te ghemoete/eñ segt haer: Ist niet al recht wel met v eñ met uwē man eñ met uwē sone? Si antwoordē: Al wel ist. Als si op dē berch quā tot dē mā gods greep si hē mettē voetē/eñ Giezi quā/dy hijse afwen sonde. Doen seyde Helizeus: Laetse begaen/want haer siele is in bitterheyt/ende dye here

heeftet voor mi vwrghē/eñ heeftet mi niet gheopēnbaert. Doen seyde ſ tot hē: En heb ic niet eenē sone begeert vā mijnē here? Eñ en hebbe ic v niet geseyt dat ghi mi niet en soudt bespotten? Eñ hi sprack tot Giezi: Scorſt op v lendenē/eñ neemt minē ſtoc in v hant/eñ gaet. Ist dat v een mensce teghē coemt/en groet hē niet: eñ ist dat v pemant gruet/en gheeft hē geen antwoorde/eñ ghi ſult minē ſtoc leggē opt aen ſicht vandē kinde. Eñ die moeder vā dē kinde die ſprac Leeft die here/eñ leeft v ſiele/ic en sal v nz latē. Hier om is hi opgestaen/eñ hi is haer gheuolcht/eñ Giezi was voor gegaen/eñ hi hadde gheleyt dē ſtoc op dat aensicht des kints eñ daer en was noch ſtēme/noch geuoelē/eñ hi is weder gekeert hē teghē/eñ hi heuet hē gewotſcapt/seggende: Het kint en is niet opgestaen. Helizeus is ingegaen int huys/eñ dat wort kint lach in zijn bedde eñ ingaende/ſo ſloot hi die vore na hē eñ nadē kinde/eñ hi badt dē here/eñ hi is opgegaen/eñ hi ruſte opt kint/eñ hi heeft linen mont gheleyt opt kints mont/eñ zijn oghē opt kints oghē/eñ zijn handē opt kints handē/eñ hi heeft hē ſelue gebuecht opt kint/eñ dat vleeſch des kints is gewordē warm. Eñ hi is weder ghekeert/eñ hi heeft ghewandelt ouer dat huys herwaert eñ ginswaert/eñ hi is opgegaen/eñ hi heeft gheruſt opt kint/eñ dat kint heeft ſeuē werf ghegeeut/eñ het heeft opghedaen zijn oghen. Eñ hi heeft gheroepē Giezi/ende hi seyde hem: Roept dese vrouwe vā Sunamitē. Eñ gheroepen zijnde/ſo is ſ inghegaen tot hē/eñ hi seyde: Neemt v kint. Si is ghecomē/eñ ſ is neder gheualle aen zijn voetē/eñ ſ heeft hē aenghebeden op der aerden/ende hi heeft ghenomē haren sone/eñ ſ is wt ghegaen. Eñ Helizeus is weder ghekeert in Galgala.

¶ Svndaechs na dē vierdē sondach in die vastē/ Epistel/int derde weck der Coninghē int. xvij. capit.

In dié tijdē. Daer is sieck geweest een sone vā een moeder des huysgelīns/eñ dye siecte was seer sterc so dat in hē niet en bleef eeni ghē aessem. Si sprac tot Helias: Wat is v eñ mi mā gods? Sidi tot mi ingecomē op dat mijn sondē soudē weē vhaelt wordē/eñ dat ghi sout wodē minē sone? Helias seyde tot haer: Gheeft mi uwē sone. Si heeftē ghenomē vā harē scoot/eñ si brachten in dye auontmael plaetse daer hi was/eñ heeft hē ghelept op zijn wdē/eñ hi heeft geroepē tottē here/eñ hi seyde: Mijn here mijn god/en hebdi oec niet die weduwe/daer ic een weynich bi geuoet worde vdruct/op dat ghi sout wodē harē sone? Eñ hi heeft hē wtgherect/eñ gemetē druewerf op dat kint/eñ hi riep tottē here/eñ hi seyde: Mijn here/mijn god/laet des kints siele weē kerē in zijn ledēkēs. Eñ die here heeft verhoort die stemme vā Helias/eñ die siele des kints is weē in hē gecomē/eñ het kint is weē wordē leuendē. Helias heeft genomē dat kint/eñ hi heuet neē gelept wter auontmael plaetse/in dat nederste huys/eñ hi heuet geleuert haerē moeē/eñ hi seyde tot hair Siet v kint leeft. Die vrouwe sprac tot Helias: In desen kenne ich nv dat ghi zijt een man gods/eñ dat woort gods in uwē mont is warachtich.

¶ Saterdaechs nadē vierdē sondach in die vastē/

Epistel: Esaie int. xlix. capittel.

Dit sept god die here: Inden bequamē tijt heb ic v vhoort/eñ indē dage der salicheit heb ic v geholpē. Eñ ic heb v behoudē/eñ heb v ghegheuē in een seker vastichеit des volcrs/dat ghi dat lāt vwechē sout/eñ dz ghi wttē soudes die gescepdē erfelijchedē/dz ghi seggē sout/dē genē die geuanghē zijn. Gaet wt/eñ den ghenē dye in wonckerhedē zijn/wort vlicht. Op dē wege sullē si wordē geuoet/eñ in alle effen pleynē hare weydē/si en sullē genē honger

hebbē/noch wrstich wesen/eñ die hitte/eñ die sonne
en salse niet slaen wāt haer ontfermer salle regerē/
eñ hi salse dunckē tē konteynē vandē waterē. Eñ ic
sal legghē alle mijn werghē indē wege/eñ mijn biwe
ghē sullē woꝛdē vheuē. Siet dese sullē vā verre co-
mē/eñ siet dye vā noꝛdē eñ vanō zee eñ dese vandē
suydē lande. Ghi hemelē loeft/eñ die eerde sal vblij-
dē. Ghi werghē iubileert lof/wāt dye here heeft zijn
volck vertroost/eñ zijnre armē sal hi ontfermē. Eñ
Syō seyde. Die here heeft mi gelatē/eñ die here he
niet mijns vgetē. En mach eē wijf haers kits vgetē/
dat si niet en ontferme des kints haers buyck? Eñ
al ist dat zijs vgeet/nochtās en sal ic vs niet vgetē
spreect die here god almachtich.

Smaendaechs nadē vijfdē sondach inde vastē/

Epistel: Jone int. iij. capittel.

In diē daghē/dz woꝛt des herē is gesprokē
anō werk tot Jonā seggendē: Staet op gaet
in die grote stadt Niniue/eñ preect daer inne die red-
nē die ic sprekē sal tot v. Eñ Jonas is opgestaen/eñ
is gegaen in Niniuē nadē woꝛdē des herē. Eñ Nini-
ue was een grote stadt vā due dachuaerdē. Eñ Jo-
nas heeft wgōnē in te gaē in die stadt een dachuaert
eñ heeft geroepē eñ gesept: Noch veertich daghē/eñ
Niniue sal woꝛdē omgekeert. Eñ die mannē vā Ni
niue hebbē gelooft dē here/eñ hebbē gepredict vastē
eñ zijn gecleet met sackē/vandē meeste totte minstē.
Eñ dit woꝛt is gecomē totte comne vā Niniue. Eñ
hi is opgestaen vā sinē stoel/eñ heeft afgewoꝛpē zijn
cleet vā hē/eñ heeft aengetogē enē sack/eñ heeft gese
tē in die asschē eñ heeft geroepē eñ gesept in Niniue
wtē mondē des conincr eñ zijnre princē/seggēdē. Mē
schē/eñ vreetē/ossen/eñ cleyn vreetē/en moetē niet etē/
noch geuoet woꝛdē/noch water dunckē/eñ die men
schē moetē ghedect woꝛdē met sackē/eñ die vreetē/eñ

si moetē roepē tot tē here in stercheit/eñ een pegelijc man wtheere hē vā sinē quadē wege/eñ vā die wolheit die is in harē handē: Wie weet oft die here hem omherē sal eñ vgeuēt/eñ wēdheere vā sinē toorne/ eñ wi en sullē niet vgaen? Eñ god heeft gesien haer werchē/wāt si gekeert zijn vā harē quadē wegē/eñ god heeft ontfermt op haer wolheyt die hi gesprokē hadde/dz hi hē wē soude/eñ hi en heeftet nz ghedaen.

¶ Des sondaechs nadē vijfdē sondach inde vastē/ Epistel: Danielis int.xiij.capittel.

In dien daghē die vā Babylonie zijn gheco mē tottē coninch/eñ hebbē gheseyt: Leuert ons Daniel die onsen god Bel bedzuē heuet/eñ onsen draec ghewot heeft/oft wi sullē v wot slaen eñ alle v huys. Eñ als die coninc sach dat si hē oueruielen. Ende bi bedwanghe heeft hi haer ghe leuert Daniel. Ende si hebbē hē ghewozpen in eenen cupl der leeuwen/eñ hi was daer ses daghen. Ende indē cupl warē seuen leeuwē/eñ alle daghē werden haer ghegeuē twee lichamē eñ twee scapē. Eñ wen en zijnse haer niet ghegeuē/op dat si Daniel souden verslindē. Eñ Habacuc dye ppheet was in Judea/ eñ hi hadde ghecoect spijse/eñ hi hadde bzoot gedaen indē cozf/eñ ghinck indē velde/op dat hijt soude dra ghē den mayers. Ende die engel gods heeft gheseyt tot Habacuc: Dye noen spijse die ghi daer hebt/dza ghet in Babylonien tot Daniel/dye daer is inden cupl der leeuwē. Eñ Habacuc heeft gheseyt: Here/ic en hebbe Babylonien niet ghesien/ende den cupl en weet ic niet. Eñ den engel gods heeft hē ghedraghē mettē hare vā sinē hoofde/eñ hi heeft hē ghestelt in Babylonien op dē cupl indē ghewelde zijns geests. Eñ Habacuc heeft gheroepē/seggende: Daniel/die naer gods/comt eñ haelt v noēmael/die v god heeft gesondē. Daniel heeft gheseyt: Here/ghi hebt mijns

gedachtich geweest/eñ ghi en hebt niet gelatē die v keminnē. Eñ Daniel opstaendē heeft hi ghegetē. Eñ die engel gods heeft ter stont Habacuc gestelt in zijn plaetse. Eñ de coninc is gecomē tē seuendē dage om Daniel te beschrepē/eñ hi is gecomē voor dē cuyle/eñ heeft daer binnē gesien. Eñ siet/Daniel sittende int middē der leeuwē/so heeft die coninc gheroepē met luyd stemmē. Groot si ghi god dye here vā Daniel/ eñ hi heeft hē wtghetrockē wt dē cuyle. Eñ die daer warē die sake zijnd vberssenisse/heeft hi gewozpē in dē cuyl/eñ ter stont zijn si vblondē geweest in zijn tegenwoordicheit. Doen sprack die coninck. Die daer wonē oner alle landē/vreest Daniels god. Wāt hi is die whoeder eñ vlosser/wende teekenē eñ wonderlike dinghē indē hemele/eñ inder aerden/die Daniel verlost heeft wten cuyle der leeuwē.

¶ Swoensdaechs nadē vijftdē sondach inde vastē/ Epistel: Leuitici int. xix. capittel.

In dē tijdē die here sprac tot Moyses/seggē de: Spreect met alle die gemeynte der kinderē vā Israel/eñ segt tot hē: Ic ben dye here uwe god. Ghi en sult niet stelē/noch lieghē/noch een tegelijck en wdruege sinē naestē niet. Ghi en sult niet valscelic sweerē bi minē name/eñ ontreynighē den name ws gods/wāt ic bē die here. Ghi en sult uwē naestē geen onrecht doen/noch hē met crachte vdruckē. Bi v en sal nz bluē dē loon dijns gehuerts knechtes tottē morghē. Ghi en sult dē doue niet vloecken/ ghi en sult voor dē blindē niet settē daer hi hem aenstote/ghi sult uwē god vreesen/wāt ic ben dye here. Ghi en sult geen onrecht doen noch onrechtuerdelijcke oordelē/en siet niet aen des armē pssoon/noch en eert niet daenschijn des machtichs/mer ghi sult uwē naestē rechtuerdelic rechtē. Ghi en sult geen lachtester noch oozblaser wesen onder tvolck. Ghi en sult

oeck niet staen teghē ws naestē bloet/ Wāt ic bē die here. Ghi en sult uwē broeder niet haten in v herte/ mer ghi sult uwē naestē straffen/ op dat ghi niet om sinent wille ichult draghē en moet. Ghi en sult v selue niet wrekē/ ghi en sult oick niet na houdē teghen die wrghere ws volck. Ghi sult uwē naestē liefhebbē ghelijc v selue/ wāt ic ben die here. Hyn instellin ghe suldi houdē/ spreect de heere god almachtich.

¶ Mondaechs na dē vyfsten sondach in de vasten/ Epistel/ Daniels int.iij.capittel

DAniel badt dē here/ seggēde: O here god/ en wilt v volck niet vānadē/ en wilt oick van ons niet afhalē v ermhertigheit/ om Abrahas wille uwē vrmindē/ eñ Isaac uwē knecht/ eñ Israhel uwē geheylichdē/ dien ghi hebt gesprokē telouēde dat ghi soudt vmenichfoudighen haer saet ghelijc die sterrē des hemels/ eñ ghelijck dat sant dat dair is aendē kant der zee. Wāt wi here vermindert sijn meer dā alle die heydensche/ eñ wi sijn hupdē vnedert in alle dat lant ouermits onse sondē. Eñ in de sen tijdē en is geen prince/ geen leydsmā/ geen prophect/ geen holocaustē/ geen offerhādē/ noch geen sacrificie/ noch gegeuē ontstekenē brant/ noch plaetse ō eerster bruchtē voer v/ op dat wi soudē mogē vindē v ontfermhertigheit/ eñ dat wi soudē moghē ontfanghē worden in een bedroeft herte/ eñ indē gheest des oetmoedigheits/ gelijc in een holocaust vā rammen eñ vā stierē/ eñ ghelijc in dusentich vetter scapen/ so moet hudē ons sacrificie worde in dijn aensichtē/ op dattet v worde behaechlic/ wāt si en worde niet beschaemt die in v betrouwē. Eñ nv volgē wi v in alle onse herte/ eñ wi vreesen v/ eñ wy soecken v aensicht. Wilt ons niet bestamen/ mer wilt ons doen na uwe sachtmoedicheit/ eñ na die menichte uwer ontfermhertigheit. Eñ wilt ons vlossen in uwe wondō

lichedē/eñ heere gheeft glorie uwe name/ eñ laetse
wordē bescaemt alle die uwē knechtē thonen quaet/
laet haer bescaemt wordē in alle haer cracht/eñ haer
cloecheit wilt doen te niete/op dat ū moghen wetē/
dat ghi sijt God die heere alleene eñ glorioos op dye
ronthept des werelts ons heren onsen god.

¶ Sondaechs na dē vijftē sondach in die vastē
Epistel. Hieremie int. xviij. capittel.

Jeremyas heeft geseit: Heere/alle die v la
ten/sullē bescaemt worden: dye vā v wech
gaen/sullē mēt aerdē gescreue wordē/ wāt
ū hebbē gelatē die adere vandē leuendē waterē/den
here. Geneest mi here/eñ ic sal gesont wordē: maect
mi behoudē/eñ ick sal behoudē wesen: want du bille
mijn salichept. Siet/ū segghē tot mi/waer is des he
ren woort? Laetet comē. Eñ ic en ben niet vstoort v
dē herdere nauolgendē/eñ ic en heb niet begheert des
menschen dach. Ghi weet/dat wt munen lipen ghe
gaen is/ dat was gherecht in dijn aenscouwen. En
sijt mi niet ter vreesen/ghi sijt mijn hope indē daghe
mijns verduets. Bescaemt moetē ū worden die my
vuolgē/eñ ic en moet niet bescaemt wordē: laet huer
vreesen/eñ laet mi niet vreesen. Vrengt op haer den
dach des vduets/eñ met tweeuoudiger droefheyt be
droefte/ons here onsen god.

¶ Saterdaechs dair na. Epistel
Hieremie int. xviij. capittel

Dese wse Jodē spraē tegen malcanderen:
Comt laet ons ceysen gedachtē teghē den
rechtuerdighē. Wāt die wet en sal niet v
loren wordē vandē prieste/ noch die raet vanden
wijsen man/noch dat woort vandē propheet Comt
eñ laet ons hē slaen metter tonghē/ eñ laet ons niet
vstaen tot alle sijn woorden. Aenmerct here tot my
eñ hoort mijnder wedersprake stemme. En wordt

dan niet voer goet quaet gegheuē? want ū hebben ghegrauen een gracht mijnder zielen. Ghedenct dat ick in v tegenwoordicheyt gestaen hebbe/op dat ick voer haer goet spreken soude/eñ dat ic dine onwaerdicheit vā haer keerē soude. Hier omme gheeft haer kinderē in honger/eñ leytse in des swoerts handen. Haer huysrouwē moetē worde sonder kinderē/eñ weduwē/eñ haer mannē moetē worde vūaghē met ter wot. Haer ionghelinghē moetē worde worstekē mettē swaerde indē stryde/eñ men moet horē dat ge roep wt harē huysen. Wāt ghi sult haestelic op haer brenghē dē moordenaer/wāt ū hebbē een gracht gegrauē om mi te vanghē/eñ ū hebbē gewerghē strichē tot minē voetē. Wher here ghi weet alle harē raet diē ū teghē mi wē in die wot. Ēn doet geen bilādicheyt eñ haer sondē en worde niet afgedaen vā uwē aenslichte. Si moetē worde vallēde in uwer teghēwoordicheit/indē tijde ws toms so mis bruyase/mijn here god.

¶ Smaendaechs na palmsondach

Epistel. Elaye int. I. capit.

ESaias sprach: Die here God heeft my die oren open ghedaē/eñ ic en wedersegs niet/ic en ben niet achterwaert wech ghegaen/ic hebbe mijn lichaem gegeuē den slaendē/eñ mijn wāghen dē treckers/mijn aenlicht en keerde ic niet vāden verspenden/eñ die in my spoghē. Die here God is mijn hulper/eñ hier ōme en worde ic niet beschaēt. Hier om settede ic mijn aenlicht als een alder herstē steen/eñ ich weet dat ic niet beschaemt worden en sal Hi is by my dye my gherechtich maect/wye weder sept mi? Laet ons tsamen staen/wye is mijn weder saecher? Hi come voort tot my. Siet god die here is mijn hulper/wye is dan dye my verdoemen sal? Siet ū sullen als een cleet vertreden worden/eñ die motte salse eten. Wie is van v lupdē god ontsiendē/

hoꝛēde sijns knechts stēme? Wie sal dair wandelē in
wonckerhedē/eñ hē en is geen licht? Hi hope in des he
rē name eñ hi stuene oft lene op sinē god.

¶ Sdijsendaechs na palm sondach Epistel
Hieremie int.xi.capittel.

Jeremias spꝛac: Here ghi hebt mi getoont
eñ ic hebt wtkent: ghi hebt mi getoont haer
naerstichedē / eñ ick als een sachtmoedich
lam datmē dꝛaghet om te wodē. Ende ic en wtkende
niet dat si op mi gedachtē radē/seggende: Laet ons
in sijn bꝛoot hout doen/eñ hē wtdoen van der aerden
der leuēde. Eñ sinē naē en woꝛde niet meer ȳmaent.
Mer ghi here vā Sabaoth die gherechtelic oꝛdeelt
eñ die lendenē eñ die hertē pꝛoeft / laet my v wꝛake
ouer haer sien. Want ick hebbe v mune sake ontdect
mijn here God.

¶ Swoendaechs na palmsondach/
Epistel/Esaie int.lij.capittel.

Esaias heeft geseit. Here/wie heeftter ghe-
looft ons gehooꝛ/ eñ des herē arm wien is
hi gheopēbaert? Eñ hi sal op comē als een
spꝛupte voer hē/eñ als een woꝛtel wt dꝛoghe aerde/
hē en is geen ghedaēnte noch schoonheit/Eñ wi sa-
ghē hē/eñ dair en was geen aenscouwē/ende wi be-
gheerdē hē ȳmaet te sine/eñ dē laetstē vandē man-
nē/dē man des dꝛoefheyts eñ wetēde cranchept. Eñ
sijn aensicht was als vꝛijgen eñ ȳmaet/hier om so
en achtē wi hē niet. Jnd waerhept heeft hi gedꝛagē
onse quelingē/eñ onsen rouwe heeft hi gedꝛagē. Eñ
wi achtē hē als malaetsch/eñ geslaghē vā godē/ende
vnedert. Mer hi is gewont om onse wolhedē/hi is
vtredē om onse sonden. Die discipline ons vredē is
op hē/eñ met sijn quetsuere sijn wi genesen. Wi alle
woldē als scapen elck is afgeheert in sinē wech. Eñ
die here heeft op hē gelept onser alder onrechtichept

Hi is geoffert wāt hi gewilt heeft/ eñ hi en dee sinē mont niet opē. Hi sal geleydt worden als een schaep totter wot/ ende hi sal swighē als een lam voer den ghenē die dat scheert/ eñ hi en sal sinē mont niet opē doen/ Hi is wech genomē vanō benautheit eñ vandē oirdeel. Wie sal sine gewoonte vtellē/ wāt hi is afgheshnedē vanō aerdē der leuēden. Om mijns volcx misdaet so heb ic hē geslaghē/ eñ hi sal die ongenadighe gheuē voer tgraue/ eñ die rijcke voor sijn wot/ om dat hi geen quaet ghedaen en heeft/ noch bedroch en is geweest in sinē mont/ eñ die here wildē vtredē in der cranchept. Ist dat ghi sijn siele settet voer de sonde/ so sal hi sien dat lanc leuēde saet/ eñ des herē wille sal in sijn handē worde gestuert. Om dat sijn siele heeft gearbeyt/ so sal hi sien en worden ghesadet/ In sijnre conste sal hi mijn gerechte knecht vele luyden gerechtich makē/ eñ haer ongerechtichedē sal hi draghē. Hier om sal ic hē vele luyden deelē/ eñ der sterckder roof sal hi deelē / om dat hi sijn siele leuerde in de woet/ ende dat hi metten misdadighen gheacht was. Eñ dat hi veelre luyden sonden droech/ eñ voer die ouerdadighe badt hi/ datse niet en souden vergaen/ seyt die here God almachtich.

¶ Sondaechs nadē tweedē sondach na drienuldicheits dach Epistel/ Esaie int. xlviij. cap.

Ist seyt die here God/ Hoort Jacob mijn dienaer eñ Israhel die ic vercoren hebbe/ v scepende eñ formerende vt dē lichaem v behulpere: Eñ wilt niet ontsien mijn knecht Jacob/ eñ dien alder gerechtichstē diē ic vercoren hebbe/ Wāt ic sal water vtstortē op dijn saet/ eñ mijn benedictie op dijn geslachte spreect de heer God almachtich.

¶ Swoendaechs in die quatertēper daghē na dē xvij. sondach na drienuldicheits dach/ oft na die gelegenthept dat die quatertēper daghen comē/ Epistel

Amos int.ix.capittel

DIt segt god die here: Siet die daghē sullē comen/ende die ploeger sal aengrijpē den maepere/eñ die treder der wijnpersse den ghenē diet saet saept. Eñ die berghē sullē druppē soetcheit/ende alle die hueuelē sullē gebouwet worde. Eñ ic sal bekeerē die bägenisse mijns volcx vā Israhel/eñ ſi sullē timmerē stedē die woest sijn/eñ ſi sullē dair inne wonē/eñ sullē plantē wijngaerdē eñ drinckē dē wijn dair af/eñ ſi sullē makē houē/ eñ sullē etē die vruchtē dair af. Eñ ic salse plantē op haer aerde eñ en salse voort meer niet afbreckē vā haer lant dy ic hem ghegeuen hebbe/segt god die here.

¶ Sondaechs dair na. Epistel. Osee int.xiiij.cap.

DIt segt god die here Israel/wert bekeert totē here uwē god/ wāt ghi hebt geuallē in uwer wolheit. Neemt met v die woordē eñ wert bekeert totē heere/eñ segt hē. Doet wech alle wolheyt eñ ontfanct goet/eñ wi sullē geuē offerhande onser lipē/Assur en sal ons niet behoudē. Wē en sullē niet opclimmē op die paerdē/ noch segghen voort meer/onse godē werckē onser handē/wāt ghi suit ontfermē des volcx dat onō v is/Ic sal ghesont maken harē rouwe. Ic salse lief hebben met wille/wāt minē toorn is van haer geheert. Ic sal sijn als dauwe/Israel sal wtspruitē als een lelie/eñ sijn wortel sal wt sconē als een wortel libani. Sijn telgherē sullē gaen/eñ sijn glorie sal sijn als eenen olijfwom/eñ sinē roec als die roec libani. Die in sijn schaduwe sittē sullē wordē bekeert/eñ sullē leuē vā tarwe. Eñ sullē wtspruitē als eenē wijngaert/sijn gedoochnisse als wijn des berchs libani/Effraim/ wat is my voortaen mettē afgodē? Ic sal vhoren/eñ ic sal hem cieren/ic als eenen groenē abeel wom/sijn vrucht is wt mi geuondē. Wye is wijs/eñ sal dese dinghē ver

staen? wie is bstaende/ eñ sal dese dinghen weten? Wāt recht sijn die weghē des heren/eñ die rechtuerdige sullen dair inne wandelē/ mer dye ouertreders sullen dair inne vallen.

¶ Op dē.xxv. okt dē laetstē sondach na dtienoudicheits dach. Epistel. Hieremie int xxij. ca.

Siet/die daghē comē seyt die here/eñ ic sal Dauid bwechē een gerechtich saet/eñ die coninc sal regnerē eñ wijswesen/eñ wē oꝛdel/eñ gerechtichz inō aerdē/in die dagē sal Juda behoudē werdē eñ Jsrahel sal betrouwelic wonē. Eñ dit is die name/dat si hē heetē sullē onse gherechtich here. Hier om siet/so comē die dagē/seyt die here/eñ si en sullē niet meer seggē/ leeft die here die de kindrē vā Jsrael wt dē landr vā Egiptē leydr/mer leeft de here die dꝛ saet vā Jsrael wt Egiptē geleyt heeft eñ hier geleyt heeft wt dē landr vā noordē/eñ wt allē landē/ tot diē dat ic bdreuē hadde derwaert/eñ si sullē wonē in harē landr/seyt de here god almachtich

¶ Hier na volghē die Epistelē wt dē oudē testamente/diemē binnē de tare houdt inō kerchē vāden heyligheu. Eñ ierst op sinte Barbarē dach. Epistel. Ecclesiasticī. int. li. capittel.

Mijn Here mijn god/ghi hebt bheuen opter aerden mijn woninghe/eñ ic badt voor de wtuloependr wot/ ick aenriep den heere/ den vader mijns heren/dat hi mi niet en laete inden daghen mijnder tribulatiē/eñ inder houaerdiger tijt sonder hulpe/ ic sal altijt uwen naem louen int belijden/ende mijn bedinghe wert verhoort. Ghi hebt my verlost van verlies/ende ghi hebt my beschermt vanden woesen tijde. Hier om sal ich b belijden/eñ uwe lof seggheu/mijn here/mijn God.

¶ Op sinte Nicolaus dach/Epistel Ecclesiastici int.xliij.capittel.

SIet/een groot priestere/die in sinē daghen gode wlhaecht heeft/eñ is gheondē rechtuaerdich eñ indē tyden der gramscapē is hi geworde een vsoeninghe/ sijns gelijckē en is niet geuondē inder glozien/die wlhielt des alder hoochstē wet/eñ hi was in wlokstē met hē/ hi dede dye wlokte staen in sijn vleesche/eñ inō temptacien wert hi ghe trouwe geuondē: hier om gaf hi hē met rechte van eede glozie in sinē lupdē hē te wassen als een aerden kerch/hi wkende hē in sijn wnedictie/eñ hi gaf hē die erfachtichept/eñ behielt hē sijn ontfermherticheyt/ eñ heeft gracie vondē indē ogen gods/ hi heeft hem een eewich testament gelaten/eñ heeft hē een groot priesterscap gegeuē/eñ hi heeft salich gemaect in dē glozie/in sijn trouwe eñ in sijn sachtmoedichz maecte hi hē heilich/eñ hi vcoos hē wt alle vleessche.

¶ Op onser vrouwē lichtmisse dach Epistel/Mya lachie int.iij.cap. als vozen ten tweesten sondach in den aduent.

¶ Op onser vrouwē wotschap dach Epistel/ ghe lijc swoendaechs in die quatertemper inden aduent Esaye int.vij.capittel.

¶ Op sint Joris dach Epistel. Sap.x.

DEn rechtuerdighen heeft geleydt die here wer rechte weghē Eñ hi heeft hē getoont dat rijcke gods. Eñ hi heeft hē gegeuē die wetenheit der heylighē. Hi heeft hem ghemaect eersaem indē arbeyden/eñ sine arbeyden heeft hi vuult. Int wdroch die hē wdroghē heeft hi hem bi gestaen/ eñ hi heeft hem eersaem ghemaect. Hi heeft hem wswaert vandē viandē/eñ vandē vleyders heeft hi hē vrygemaect. Eñ hi heeft hē gegeuē eenē sterckē strijt op dat hi vwinnen soude eñ weten dat die wijshept

machtiger is dā alle dinghē. Si en heeft niet vlatē
dē rechtuerdighē die daer vōcht was/mer vanden
sondarē heeft sī hē vlost. Eñ sī is met hē neō gedaelt
indē put/eñ inde vandē en heeft sī hē niet vlatē/voor
dat sī hē bracht dē septer des rijcks/eñ macht teghēs
den ghenē die hē vōruchtē. Eñ sī heeftse ghetoont lo-
ghenachtich te zijn/die hē hebbē beſinet. Eñ sī heeft
hē ghegheuē die eewighe claerheyt.

¶ Op sinte Philips eñ Jacobs dach/
Epistel: Sapientie int. v. ca.

DJe rechtuerdige sullē staen in grooter stā
tasticheit teghēs dē genē diese knaut heb
bē/eñ dē ghenē die knomē hebbē huer arbeydē. Dit
siende sullē sī verstoort wordē wer een grouwelijcke
vreese/eñ sī sullē hē vwonderē/in die haestichеit der
ongehoepter salicheit/hermende ouermidts bānte
heit des geests seggende/in hē seluē penitenci wende.
Dit zijnse die wi altemet gehadt hebbē in een bespot
tinge/eñ in gheliſckenis des vwijts. Wi onsinnighe
menscē/haer leuē haddē wi gemeynt te zijn raserie/
eñ haer eynde sonō eere. Siet hoe sī gerekēt zijn onō
die sonē gods/eñ onō die heylighē is huer deel.

¶ Op sint Jan Baptistē dach/Epistel:
Esaye int. xlix. capittel.

DJt seyt god de here. Hoort ghi eylandē/eñ
ghi volc vā verre merck aen. Die here he-
uet my gheroepē vandē buycke/vā mijnō moeders
lichaem heeft hi gedachtich gheweest mijnsnaems.
Eñ hi heeft gheset mijnē mont als een scerp sweert
In de scaduwe zijnō hant heeft hi mi beschermt/eñ hi
heeft mi geset als een wtuercozē gheschutte. In zijnē
pijlkoker heeft hi mi vborghē/eñ hi heeft mi gheseyt.
Mijn knecht zijt ghi Israel/wāt ic in v sal glorierē.
Eñ nv/dit seyt dye here/die mi formeert vtē licha-
me/om hē te wezē een knecht. Siet/ic heb v gegeuē

in een licht der heydenē/op dz ghi moecht zijn mijn sa
lichz totte wterstē dr eerdē. Die coningē sullēt sien
eñ dye puncē sullē tsamē opstaen/eñ ū sullē aenbid
den uwē here uwen god/eñ den heylighē vā Jsrael
die v vercozen heeft.

¶Op onser vrouwen visitacie/Epistel:
Canticozum int.ū.capittel.

SJet dese comt springhende in die berghen
eñ ouerspringende die hueuelen. Mijn lief
is ghelijck den gheytken/eñ den hindeken
der herten. Siet/hi staet achter onsen wandt/siende
doer die vensteren/ende voorsiende wer die tralien.
Siet mijn lief spreect tot mi: Staet op/haest v mijn
vriendinne/mijn duyue/mijn wel ghemaecte/ende
coemt/want nv is den winter gheleden/den reghē
is ghedaen ende wech ghegaen. Dye bloemen heb
ben gheopenbaert in onser eerden/den tijt des pluc
kens is ghecomen. Die stemme der toztelduyuen is
ghehoort in onser eerdē. Die vighewom heeft voozt
ghebracht zijn ierste vighen. Dye bloeyende wijns
gaerden hebben ghegheuen hueren roeck. Staet op
haest v mijn vriendinne/mijn welghemaecte ende
coemt mijn duyue in dye gaten des steens/inden ho
le des ouden muers. Toondt my v aensichijn/v stem
me lupde in mijnen oozen/want v stemme is soete/
eñ v aensichijn is schoone.

¶Op sinte Marien Magdalenē dach/Epistel:
Pzouerbiozū int.xxxi.capittel.

WIe sal vinden een sterche vrouwe: ver
re eñ vandē wterstē eynden der aerden
is hueren prijs. Huers mans herte heeft
betroudt in haer/eñ der rouen en salse niet behoeuē.
Si sal hem weder om gheuen goet eñ gheen quaet/
alle die daghē huers leuēs. Si heeft ghesocht wolle
eñ vlas/eñ ū heeft ghewzacht mettē raet haerder hā

den. Si is ghewo:rden als eens coopmaerders scip/ van verre bzenghende zijn bzoot. Bi nachte heeft sy opgheslaen/eñ sy heeft ghegheuē harē huysghesin dē roof/eñ haere dienstmaechdē spijsen. Si heeft aen ghemerct dē acker eñ sy heeftē gecocht/vande vzucht te haerder handen heeft sy gheplant den wijngaert. Haer lendenen heeft sy ghegort met sterchept/ende heeft sterck ghemaect harē aerm. Si heeft gesmaect endē ghesien want huer comenscap goet is/huer ker se en sal inder nacht niet wtghedaen wo:rden. Huer handē heeft sy ghesteken tot sterche dinghē/eñ huer vingheren hebben aenueert de spille. Huer handen heeft sy opē ghedaen den behoeftighē/eñ haer palmē heeft sy wtghereict den armē. Si en sal niet vzeesen harē huyse voo:r de couwē des sneeus/wāt alle huer huysghesin zijn ghecleedt met dubbel cleederen. Si heeft ghemaect voo:r haer een costelijck cleedt vā me nigerhande verwe/costelijc lijnwaet eñ purpere is haer cleet. Inde po:rte is haer man edel/als hi sidt mettē senatuerē vander eerdē. Een costelijck lijndē cleet heeft sy gemaect/eñ bcocht/eñ een go:rdel heeft sy gheleuert Chananeo. Sterckheit eñ schoonheit is huer cleet/eñ sy sal lachghē indē laestē daghe. Si he uet opēn ghedaen harē mont der wijsheit/eñ die wet der goedertierenheit is in haer tonge. Si heeft aen ghemerct die toeweghē vā harē huyse/eñ haer bzoot en heeftse niet ledich ghegetē. Huer sonē zijn opghe staen eñ sy hebbense vercondicht te wesen dye alder salichste/eñ huer man heeftse ghepzesen. Vele wch teren hebben vergadert rijckdo:mmen/ghi zijtse alle te bouen ghegaen. Die gracioesheit is bedzieghelijc ende idel is die schoonheit/een vzouwe die den heer bzeest dye sal ghepzesen wo:rden. Gheeft haer van de vzucht haerder handen/ende huer wercken pzij sense in die po:rten.

Op sint Jacobs dach/ Epistel: Eccles. int. xliv. ca

Ic is vā gode vermint eñ vādē menscē wiēs ghedachteniſſe in benedictie is/ hi heeft hē ghelijc gemaect indē glorie der heyligē/ hi vliet hē in dye vleesche der viandē/ eñ in sinē woordē vrede in die ongelouige heydēnē: hi eerdē inō coninghē tegen woordichz/ eñ hi gewot hē booz sinē volcke eñ hi toondē hē zijn glorie: In zijn trouwe eñ in zijn sachtmoedicheit maect hi hē heylich/ eñ hi vcoos hē wt alle vleesche: Wāt hi hoordē hē eñ zijn stemme/ eñ hi leydē hē inō wolckē. Eñ hi gaf hē therte tē ghewdē/ eñ die wet des leuens/ eñ der disciplinē.

Op onser lieuer vrouwē hemelvaerts dach/ Epistel: Ecclesiastici int. xxiij. capittel.

In alle dingē hebdē ic rustē gesocht/ eñ ic sal wonē in des herē erue. Doen gewot eñ scepide die sceper alre dingē/ eñ dye mi geschapē heeft/ heuet gherust in mijn tabernacule/ eñ heeft mi gheseyt: Woont in Jacob/ eñ hebt erue in Israel/ eñ nunē wt uercozenē scietet wortelen. Vandē beginne booz die werelt bē ic geschepē/ eñ totter toecomenō werelt en sal ic niet gebrecken/ eñ ic hebbe ghedient booz hē inō heyliger woninge: Eñ in Syon bē ic dus ghesterct/ eñ gelijchelic hebdē ich geheylicht gerust inō stadt/ eñ in Hierusalē is mijn macht. Eñ ic hebdē geschotē wortelen/ in gheerlaemt volc/ eñ haer erue is indē deel mijns gods/ eñ inō menichtē vanden heyligē so is mijn ghedenckeniſſe. Ic bē vheuē als Cedar in Lybano/ eñ als dye Cypresse indē berghe vā Syon/ eñ als die plantunghe vander rosen in Hierico: Ic ben verheuen als een palme in cades/ als dye schoone olijue boom inden velde. Ick ben verheuen als een platanus neffens den wateren inden straten: Ghelijck caneel eñ balsame welruechende gaf ick roke/ als wtuercozen myrrhe gaf ick roke der soetheyt.

Op sint Jans onthoofdinghē dach/Epistel: Prouerbiorum oft int boeck der spraken int .x.eñ.xi.capittel.

DEr rechtuerdiger vbeydē is blūscap/mer der godloser menscē hope sal te niete gaen Eens simpels stercheyts is des heren wech/eñ anrt dē ghenē die quaet wen. Die gerechtige en sal nimmermeer wordē wroert/mer dye godlose menscē en sullē niet wonē opter eerdē. Des rechtuerdichs möt sal voortbrenghē wijsheyt/eñ der quaē tonghē sullē vgaen. Eens gerechtichs lippē merckē genoechlichedē/eñ der quaē mont vkeerthedē. Een lose wage is onwaerdich voor god eñ dat gherechte gewichte is sinē wille. So waer houerdie is/daer sal oec wesen lachter: mer daer ootmoedicheit is/daer sal wesen wijsheit. Der gerechtiger simpelheit salse beleydē/eñ der vkeerō ganghē salse woestē. Jndē daghe der wrakē en sullē rūchedē niet pfiten/mer die gherechticheit sal vlossen vanō wot. Eens simpels gherechticheit sal sinē wech wleidē/eñ die wose sal vallē in sine wosheit. Der gerechtiger gerechticheit sal die vlossen/eñ die ongerechtige sullē wordē gheuan ghē in hare vradenisse. Als dye godlose menice wot is/so en sal zijns voort meer geen hope wesen/eñ der wlorchder vbeydē sal veruarē. Die gherechtighe is vlost vā die bannicheit/eñ dye wose sal hē ouer gheleuert wordē voor hē. Die gheueynsde mettē monde bedrieghet sinē vrient/mer dye gherechtighe sullen wordē verlost met wetenheit/ende een stadt sal verbliden inder gherechtighen goet.

Op sinte Katherinen dach/Epistel/ghelijc voze op sinte Barbaren dach.

Hier eynden die Epistelen wt den ouden Testamente.

¶ Dit is die Tafel/om te vinden dye Epistelen ẽ Euangelien/alsomen dye binnen den ghehelen iare inder kerckẽ houdt.

OM die lichtelijc te vinden/so suldi sien op dye punct letteren: A B C D/te weten die op die binnenste cantẽ bã desen weck staen. Altoos aen oft onder dye lettere daer die Euangelie oft Epistel begint/daer suldi vinden alduysdanighen teeken ✠ Ende daerse eynden/alduysdanighen teeken ✶

¶ Eñ den ierstẽ reghel is altijt dye Epistel in deser Tafelen/ende dye tweede/die Euangelie.

¶ Item den ierstẽ sondach vanden Aduent coemt altoes op dẽ sondach daer sinte Andries dach naest bi is/te weten: Als sinte Andries dach coemt op den Maendach Dijnrdach oft Woensdach/dan ist sondaechs daer voor. Eñ als sinte Andries dach coemt op dẽ Donderdach Vridach oft Saterdach/dan ist sondaechs daer na. Eñ als sint Andries dach coemt op den Sondach/dan is den seluen dach den ierstẽ sondach vanden Aduent.

Den iersten sondach inden Aduent.

D Epistel. Nv als wi den tijt wetẽ. Roma.xiij.
A Euange. Eñ als Jesus ghenaect was. Mat.xxi

Des woensdaechs.

B Broeders weest daer. Jacob.v.
C Ende Jesus door dye craeht. a mat/ Luce. iij.

Des vrydaechs.

A Spreect ghi dat den rechte leere. Titum.ij.
B Als hi ghegaen was in Hierusalem. Mat.xxi.

Van ons lieue vrouwe inden Aduent.

Epistel: Esaye int. vij. capittel. CC.xcij
C In dye selste maent is ghesonden. Luce.I.

Opten tweeden sondach inden Aduent.

B Wãt alle die dingẽ die dair gescreuẽ zijn. Ro.xv

E Ende daer sullen teekenen wesen. Luce.xxi.

Des woensdaechs.

Epistel Malachie int.iij.capittel. CC.xcij

B Voorwaer segghe ick. Mar. i.

Des vrydaechs.

D Ende nv spiegelt hem in ons. ij.Corin.iij.

I Siet ick sende mijnen bode. Mat.xi

Opten derden sondach vanden Aduent.

A Also achte ons die mensce als diena.i.Corin.iiij

A Eñ als Joannes verhoort hadde. Mat.xi.

Opten quatertemper woensdach.

Esaye int.vij.capittel. CC.xcij.blat

C In die seste maent is ghesonden. Luce.i.

Des vrydachs.

Epistel:Esaye int.xi.capittel. CC.xcij.

E Maria opstende in dien daghe. Luce.i.

Des saterdaechs.

A Ende wi bidden v broeders. ij.Tessa.ij.

A Inden vijfthienden iare. Luce.iij.

Opten vierden sondach inden Aduent.

B Verblijt v inden here altijt. Philip.iiij.

C Als die Joden/pnesteren/eñ leuitē. Joan.i.

Des woensdaechs.

B Wer en laet v niet dit een dinck. ij.Pet.iij.

B Ende doen hi sach veel pharizeen. Mat.iij.

Des vrydaechs.

D Siet/ghi die nv segt laet ons gaen. Jacob.iiij

E Joannes heeft ghetuycht. Joan.i.

Opten kerlauont.

A Paulus een knecht Jesu Christi. Roma.i.

C Als Maria die moeder. Mat.i.

Op die kerlnacht in dierste misse.

C Want dye gracie gods. Titum.ij.

B Het is ghesciet in dien daghen Luce.ij.

In dye tweede misse.

B Wer na dat die goedertierenheit. Titum.iij.
C So hebben die herders ghesproken. Luce.ij.

In dye derde misse.

A God hier voormaels. Hebre.i.
A Int beghin was twoordt. Joan.i.

Op sinte Steuens dach.

C Stephanus vol vā graci eñ. dwerc der apst.vi
D Daer om siet ick seynde. Math.xxiij.

Op sint Jans euangelisten dach.

Epistel:Ecclesiastici int.xv.capit. CC.xcij.blat
F Seyde hi volcht my. Joan.xxi.

Op alder kinder dach.

A Eñ ic heb gesien eñ siet. In die opē. Joan.xiij
C Siet so heeft dye enghel. Math.ij.

Opten sondach na kerstdach.

A So langhe als die erfghename. Gala.iij.
C Ende zyn vader ende moeder. Luce.ij.

Eñ dese selue Epistel eñ Euangelie leestmē oec van onser lieuer vrouwē tusschē kersmisse eñ lichtmisse.

Opten Jaersdach.

D Eer dattet gheloue quam. Gala.iij
D Ende na dien dat verruult waren. Luce.ij.

Opten derthien auont.

C Wi weten/want so wat. Roma.iij.
D Als Herodes ghestoruen was. Mat.ij.

Opten derthien dach.

Epistel:Esaye int.lx.capittel. CC.xciij.
A Doen Jesus ghebozen was. Mat.ij.

Opten iersten sondach na derthiendach.

A Daer om bid ick v broeders. Roma.xij.
F Ende als hi was out ghewozden. Luce.ij.

Des woensdaechs.

B Daer om en laet die sonde niet. Roma.vi.
E Daechs daer nae siet Joan. Joan.i.

Des vrydaechs.

C Want dair en is gheen wtne. Roma.ij.
B Ende na dat Jesus ghehoort hadde. Mat.iij.

Op die octaue van dertiendach.

Epistel. Esaie int.xij capittel CC.xciij.blat
D Doen quam Jesus wt. Mat.iij.

Op den tweeden sondach na dertiendach.

B Wer nochtans hebbēde elcxeyen gauē. Mat.xij
A Ende des derden daechs Joan.ij

Des woensdaechs

D Welck vergaderings ic zen dienaer Colloss.i.
B Wee v scriben eñ pharizeen. Mat.xxiij

Opten vrydach.

C Tis een ghetrou woordt I.Timo.iij
D Hier om seyde hi dat rijcke Luce.xij.

Opten derden sondach

D En wilt niet wijs wesen. Roma.xij
A Eñ na dat hi vanden berghe ꝛc. Mat.viij

Des woensdaechs

D Tis een ghetrou woordt. II.Timo.i.
D Ende Jesus omghinck dat Mat.iij.

Des vrydaechs.

A Het is den menschē goet I.Corint.vij.
B Een man edel van ghesslachte. Luce.xix

Opten vierden sondach.

C En sijt niemant yet schuldich. Roma.xiij
C Eñ als hi int schip ghegaen was Mat.viij

Des woensdaechs.

D Ghelijck als wer eens sonde Roma.v.
D Ende tis gheboert in eenen van Luce.viij

Des vrydaechs

A Sijt stadich int ghebet/wakende Colloss.iij.
B Ende ij hebben kinderen tot. Mar.x.

Op den vijfften sondach

B Aldus weest aengetoghen als Colloss.iij.
D Dat rijck der hemelen is ghelijck Mat.xiij

¶ Die Tafel.

Des woensdaechs

D Want broeders siet d roepinge 1. Corint. i.
B Eñ Jesus is anderwerf wt Mar. ij.

Des vrydaechs

A Waer toe dan is Christus als wi noch. Ro. v
E Alle die dinghen die wi gehoort Luce. iiij

Opten vsloten tijt/geheeten. lxx.

D En weet ghi niet dat die om den 1. Corin. ix
A Dat rijck der hemelen Mat. xx

Des woensdaechs

C Dair om so laet ons nerstich wesen Hebr. iiij
C Eñ als Jesus van dair ghinck Mar. ix.

Des vrydaechs

D Maer wi broeders wrooft 1. Tessa. ij
F Eñ het is geschiet daechs dair nae Luce. ix

Op den sondach. lx.

D Wāt ghi gaerne vdraecht die dwase ij. Corī. xi
A Wer na dien dair ghecomen was Lu. viij

Des woensdaechs.

B Want ouerlegt als dat Hebre. xij
C Die niet met mi en is Mat. xij

Des vrydaechs.

D Wer wi broeders wrooft 1. Tessa. ij
E Wer gheuraecht wesende Lu. xvij

Op den sondach. l.

A Al waert dat ic sprake met 1. Corin. xiij
F Ende Jesus heeft tot hem gheno Lu. xviij

Des asschen woensdaechs

Epistel Joelis int. ij. capit. cc xciij. blat
C Ende als ghi vast Mat. vi

Des wonderdaechs.

Epistel Esaie int. xxxviij. capit. cc xciij. blat
A Eñ na dat hi vandē berghe Mat. viij

Des vrydaechs.

Epistel Esaie int. lviij. capittel cc xciij. blat

G Ghi hebt gehoort datter gheſproken Mat.v
Des ſaterdaechs
Epiſtel Eſaie int.lviij.capittel. cc xciij.blat
G Ende als den auont gecomen was Mar.vi
Op den erſten ſondach in die vaſten
A Eñ v helpende bidden wi ij.Corin.vi
A Doen is Jeſus gheleyt Mat.iiij
Des maendaechs
Epiſtel Ezechielis int.xxxiij.capit. cc xcv.bl
D Ende als die ſoen des menſchen Mat.xxv
Des dinrdaechs
Epiſtel Eſaie int.lv.capittel cc xcv.blat
D Een menſche waſſer een vader Mat.xxi
Des woenſdaechs
Epiſtel int.iij.boek ō coningē int.xix.ca. cc xcv
D Doen hebben de ſommige wtē ſcribē Mat.xij
Des donderdaechs
Epiſtel Ezechielis int.xviij.cap. cc xcv.blat
D Daer om ſeyde Jeſus tottē Joden Joan.viij
Des vrydaechs
Epiſtel Ezechielis int.xviij.capit. cc xcvi.blat
A Daer ng waſt die hoochtijt Joan.v
Des ſaterdaechs.
C Wi bidden v broeders i.Theſſ.v
A Ende na ſes daghen Mat.xvij
Opten.ij.ſondach inder vaſten
A Aldus voert aen broeders biddē wi i.Theſſ.iiij
C Ende Jeſus van daer gegaen lijnde. Mat.xv
Des maendaechs
Epiſtel Danielis int.ix.capit. cc xcvij.bl.
C Daer om heeft Jeſus haer weō om Joā.viij
Des dinrdaechs
Epiſt.int.iij.boec ō coning.int.xvij.ca. cc xcvij
A Doen heeft Jeſus gheſproken Mat.xxiij

Des woenſdaechs

¶ Die Tafel.

Epistel Hester int.xxiij.captitel cc xcvij.blat
℄ Eñ Jesus opclimmende te Hieru. Mat.xx.
Des donderdaechs
Epistel.Hieremie int.xvij.capit. cc xcviij.blat
℄ Dair was een rijck man Luce.xvi
Des vrydaechs
Epistel Genesis int.xxxvij.capit. cc xcviij.blat
℄ Een menschе wasser een vader Mat.xxi
Des saterdaechs.
Epistel.Genesis int.xxvij.capit cc xcix.blat
℄ Ende hi seyde Een man heeft Luce.xv
Op den derden sondach in die vasten
℄ Aldus weest gods nauolghers Ephe.v.
℄ Ende hi was wtwerpende Luce.xi.
Des maendaechs
Epistel int.iij.weck ō Conynghē int.v.ca. ccc
℄ Alle die dinghen die wi. Luce.iij.
Des dinrdaechs
℄ Epistel int.iij.wec ō Conynghē int.iij.ca. ccc i
℄ Mooyt ist dat v broeder. Mat.xviij.
Des woensdaechs
Epistel int weck Exodi.int.xx.capit. ccc i.blat
℄ Doen quamen tot Jesum die. Mat.xv.
Des wnderdaechs.
Epistel.Hiereme int.vij.capittel. ccc ij.blat
℄ Ende als Jesus opghestaen Luce.iij.
Des vrydaechs
Epistel int weck des ghetals int.xx.ca. ccc ij.bl
℄ Ende hi moest gaen wer Joan.iij.
Des saterdaechs
Epistel Danielis int.xij.capit ccc iij.blat
℄ Eñ Jesus is gereyst totte verch vā oli. Joā.viij
Op den vierden sondach in de vasten
℄ Want dair staet geschreuē dat Abra. Gala.iij
℄ Hier na is Jesus wech ghegaen Joan.vi.

¶ Die Tafel
Des maendaechs
Epistel int.iij.weck ō Coningē int.iij.ca. ccc v.
C Ende den paesschen der Joden Joan.ij.
Des dinrdaechs
Epist.int wec Exodi int.xxxij.capit. ccc v.blat
B Nv als die hoochtijt ten haluen Joan.vij
Des woensdaechs
Epistel Esaye int eerste capittel ccc vi.blat
A Ende Jesus voerby gaende Joan.ix.
Des donderdaechs
Epist.int.iij.wec ō Coningē.int.iij.ca. ccc vi.
C Mijn vader werct tot desen tijt. Joan.v.
Des vrydaechs
Epist.int.xij.wec ō Coningē in.xvij.ca. ccc vij
A Ende een wasser sieck/ghenoemt Joan.xi
Des saterdaechs
Epistel Esaie int.xlix.capit. ccc vij.blat
B Ick ben tlicht des werelts Joan.vij
Op den vijfsten sondach in die vasten
C Wer Christus toecomēde als een Hebre.ix.
F Wie van v sal mi straffen vā sondē Joan.vij
Des maendaechs
Epistel Jone int.iij.capittel ccc vij.blat
E Eñ die pharizeen eñ princen Joan.vij.
Des dinrdaechs
Epistel Danielis int.xiij.capittel ccc vij.blat
A Hier na wandelde Jesus Joan.vij
Des woensdaechs
Epistel Leuitici int.xix.capittel ccc vij.blat
E Eñ het was kerchwijnghe Joan.x.
Des donderdaechs
Epistel Danielis int.iij.capittel ccc ix.blat
E Eñ veel van die scharen Joan.vij
Des vrydaechs
Epistel Hieremie int.xvij.capittel ccc ix.blat

¶ Die Tafel.

G Dair om hebben die biſſcoppen Joan.xi
Des ſaterdaechs
Epiſtel Hieremie int.xviij.cap. ccc ix.blat
E Nv is dat oirdeel vā deſe wereit Joan.xij
Op den palm ſondach.
A Ende gheuoelt dat in v Philip.ij
A Ende het is gheſchiet Mat.xxvi
Des maendaechs
Epiſtel Ezechielis int.xi.capit. ccc x.blat
A Eñ voer die ſes daghen Joan.xij
Des dinxdaechs
Epiſtel Hieremie int.xi.capittel ccc x.blat
A Eñ twas paeſchen ꝛc. Mar.xiij
Des woenſdaechs
Epiſtel Eſaie int.liij.capittel ccc x.blat
A Eñ dat hoochtijt van azimorum Lu.xxij
Des witten donderdaechs
D Als ghi tſamen coemt i.Corin.xi
A Eñ voor die hoochtijt van Joan.xiij
Op den goeden vrydach.
A Als dit Jeſus gehoort hadde. Joan.xviij
Op paeſch auont.
A Eeſt saeck dat ghi met Chriſto Collo.iij
A Inden auont vanden ſabboth Mat.xxviij
Op den paeſch dach
B Aldus den ouden deeſem i.Corin.v
A Eñ als den ſabboth voorby gegaen. Mar.xvi
Des maendaechs
F Eñ Petrus ſinē mont opd. int werc d apo.x
C Eñ liet twee van haer Lu.xxiiij
Des dinxdaechs.
D Ghi mannē eñ broeders int werc d apo.xiij
F Eñ als ſi dit ſpraken. Lu.xxiiij
Des woenſdaechs
C God vā Abrahā eñ god vā int werc d apo.iij

A Dair na heeft Jesus hem seluen Joan.xxi
Des donderdaechs
E Ende die enghel des heerē. int were ō ap.vitj
C Eñ Maria stont buyten aent Joan.xx
Des vrydaechs
C Want Christus is eens i.Petri.iij
C Eñ die.xi.discipulen Mat.xxviij
Des saterdaechs
A Voert an alle quaetheit i.Petri.ij
A Op den ierstē dach des sabboths Joan.xx
Des sondaechs na paeschen.
A Want al dat wt god gebozen is i.Joan.v
E Eñ alst anont was. Joan.xx
Des woensdaechs
C Sūt onderdanich den ghenen. Hebre.xiij
B Eñ als Jesus smorghens Mar.xvi
Des vrydaechs
D Dē rūckē in dese tegēwoordige we. i.Timo.vi
C Ten laesten als die.xi.aen Mar.xvi
Des tweden sondachs na paeschē.
D Wāt Christus heuet voer ons geledē. i.Pe.ij
C Ic ben een goet herder Joan.x
Des woensdaechs
D Als ghi weet dat ghi niet i.Petri.i
A Eñ op een dandē sabaten Lu.xxiiij
Des vrydaechs
C Eñ ick bidde v broeders Roma.xvi
C Doen quamē tot hē die discī. Joānis. Mat.ix
Des derden sondaechs
C Mijn alderliefste ic bid v i.Petri.ij
D Een weynich eñ ghi en Joan.xvi
Des woensdaechs
A Mijn kinderkens dit scriue ic v. i.Joā.ij
D Eñ so isser een vraghe voert Joan.iij
Des vrydaechs

B Eñ dat segghe ick op dat Colos.iij.
G Ic een licht wesende in die Joan.xij
Des vierden sondaechs
C Alle goede gheminghe/eñ alle &c. Jacobi.i.
B Ende nv gae ick totten ghenen Joan.xvi
Des woensdaechs
A Ghi sijt alle kinderen des lichts 1.Tessa.v.
B Heylighe vader bewaert haer Joan.xvij
Des vrydaechs
A Voert van die tijdē eñ puncte der tij. 1.Tessa.v.
D Mijn kinderkēs noch een weynich Joan.xiij
Des vijfsten sondaechs
D Eñ weest volbrenghers des woords Jaco.i.
F Voerwaer segghe ick v/so wat Joan.xvi.
Des maendaechs in die cruys daghen
D Belijdt malanderē die een dē anderē. Jaco.v
B Eñ hi seyde tot haer/wie van v sal Luce.xi
Des dinrdaechs
C Aldus so wil ick dat die mannen 1.Timo.ij.
A Ēn wilt niet oordelen/op dat ghi Mat vij
Des woensdaechs
B Ende een peghelijck van v Ephe.iiij
A Dit heeft Jesus ghesproken Joan.xvij
Op ons heeren hemelvaert dach
A Ten ierstēn heb ic tsermoen int werc d̄ ap.i.
C Ten laesten als die.xi.aen die ta. Mar.xvi.
Des vrydaechs dair na.
G Eñ die veelheit der ghelo. int werc d̄ ap.iij
G Ende ic seynde die beloftenisse Luce.xxiij
Des sondaechs na hemelvaert
C Weest dair om wijs 1.Petri.iij
D Ende als die vertroostēr comt Joan.xv
Des woensdaechs
B Ghi hebt hem ghemaect Hebre.ij
B Ist sake dat ghi in mi blijft. Joan.xv.

De Tafel.

Des vrydaechs.

D Een yegelic na dat hē god geroepē heeft i. Cor. vij
G Ic een licht wesende ben in. Joan. xij.

Des pinxten auonts

A Waer het is geboert als Apollo. int werck der Apostelen. xix.
C Is dat ghi mi liefhebt Joan. xiij.

Des Pinxtendaechs.

A Eñ als die dagē des hoochtijts int werc d apo. ij
D Is dat sake dat mi yemant lief heeft Joan. xiij.

Des maendaechs.

F Petrus sinē mōt opdoende int werc der apo. x.
B Want also lief heeft god die werelt. Joan. iij.

Des dinsdaechs.

C Eñ als die apostelē die te Hie. int werc d apo. viij
A Voorwaer voorwaer seg ic v die niz en. Joan. x.

Des woensdaechs in die quatertemper.

C Eñ doorde handē d apostelē int werc der apo. v
E Niemant en mach comen tot mi. Joan. vi.

Des donderdaechs.

B Eñ Philippus is gecomē. int werc der apo. viij.
A Eñ als Jesus die. xij. apostelē tot hē gerot. Luc. ix

Des vrydaechs.

D Ghi manne vā Israel int werc der apost. ij.
D Ende siet daer sijn gecomē mannen Luce. v.

Des saterdaechs.

G Eñ optē manolgē dē sabboth. int werc der apo. xiij
G Eñ als Jesus opghestaē was vander. Luce iij.

Op den derdē sondach na Pinxten.

A Hier na heb ic ghesien ende siet. in die opēba. iiij.
A Ende daer was een menschē Joan. iij.

Des dinsdaechs.

E Alle vleysch en is niet een vleysch i. Corin. xv.
C Wer wanneer sal v bringhen. Luce. xij.

Des woensdaechs.

B Eñ dan sal geopēbaert worde de boose ij. Tessa.ij
E Eñ daer lijn tot hē gecomen sommige Luce.xx.

¶ Des heyligben sacraments dach.

D Als ghi tsamen comt i. Corin.xi.
F Want mijn vleesch is warachtelijck Joan.vi.

Des vrydaechs.

A Abrahaam God gheloofft heeft Gala.iij
A Wer hi sprack tot sijnen discipulen/het Luce.xvij

¶ Item wāneer meer sondagē comen tusschen dese ouuldichepts dach ende dē aduent dan.xxv. die en hebben epistel noch euangelie. Eñ men houtse gheemeenlic ontrent dē.x.oft.xij.sondach/ende ontrent den.xviij.oft xx.sondach/oft int leste bi den aduent. Ende die sondaghen en worden hier niet ghetelt.

¶ Den.i.sondach na dezeuuldichept dach

D God is die liefde i. Joan.iiij
A Eñ hi seyde ooc tot sijnen discipulē/daer Lu.xvi.

Des woensdaechs

A Hier om so doot v leden Collos.iij
C En wilt niet meynen dat ick ghecomen Mat.v

Des vrydaechs

B Broeders(ick bidde v) Gala.iiij
A Wer hi sprack tot sijnen discipulen Lu.xvij

¶ Des.ij.sondaechs na dezeuuldichepts dach

C En verwondert v niet mijn broeders i. Joan.iij
D Een man had dreyt een groot auont. Lu.xiij

Des woensdaechs

B Wer isset dat Chzistus ghepredict wort i. Cor.xv
B Ende die apostelen weder om gheco. Lu.ix

Des vrydaechs

Epistel. Esaye int.xliij. Capittel ccc.xi.blas
F Een vrouwe die den bloet ganck Luce.viij

¶ Des derden sondaechs

B Daer om wert oetmoedich i. Petri.v

¶ Die Tafel.

A Ende tot hem so ghinghen alle — Luce.xv.
Des woensdaechs
B Aldus weest aengeroghen — Collos.iij
E Overdraget ter stont met uwen — Mat.v.
Des vrydaechs.
A Mijn broeders/en wilt niet — Jaco.ij
B Ende die Heer is te Hierusalem — Marci.xi.
¶ Den vierden sondach.
D Want ick meyne dat lyden. — Roma.viij.
F Daer om so weest barmhertich — Luce.vi.
Des woensdaechs.
A Ghebenedijt sij God ende die vader — Ephe.i.
C Een mensch hadde twee sonen — Mat.xxi.
Des vrydaechs.
B Eft ick wil v vermanen/als dat — Jude.i.
B Ende als die discipulen dit ghe. — Mat.xvij.
¶ Op den.v.sondach.
B Weest allegader eendrachtelijck — i.Petri.iij.
A Het is gheschiet — Luce.v.
Des woensdaechs.
A Aldus vermane ick op dat — i.Timo.ij.
D Die ooghen sijn salich — Luce x.
Des vrydaechs.
C Mijn broeders wat profitelicheyt ist — Jaco.ij.
E Ende hi heeft ghesproken totten — Luce.xviij.
¶ Op den.vi.sondach.
A Ost weet ghi niet broeders dat wi alle — Rom.vi.
D Want ick segghe v ten sij dat — Math.v
Des woensdaechs.
A Spreeck ghi al dat dē rechte leere toebe. — Titū.ij.
B Ende sij hebben kinderen tot hē ghe. — Mar.x.
Des vrydaechs.
C Ist sake dat ghi hebt eenighe bitter. — Jaco.iij.
E Ende sij sijn ghecomen over die — Marci.v.
¶ Op den seuenden sondach.

¶ Die Tafel.

ℭ Ic leg dat menſchelijc is	Roms.vi.
ℜ In dien daghen als daer een	Mar.viij
Des woensdaechs.	
ℜ So en iſſer nv gheē verdoemenisſe.	Rom.viij.
ℜ Eñ die phariseen metten ſadduceen	Mat.xvi.
Des vrydaechs.	
ℬ Daer om weeſt god onderdanich	Ja.iiij
ℜ In die tijt ghinc Jeſus opten	Mat.xij
¶ Op den. viij. ſondach.	
ℭ Daer om broeders ſo ſijn wi ſchuldenaers	Ro.viij
ℭ Wacht v voor die valſche propheten.	Mat.vij.
Des woensdaechs.	
ℜ Waer toe dā is Chriſt⁹ als wi noch crāc.	Ro.v.
ℱ Ende Joannes antwoordē hem.	Mar.ix.
Des vrydaechs.	
ℜ Daer om o ghi heylige broeders	Hebre.iij
ℬ Wee v ſcriben ende phariſeen	Mat.xxiij.
¶ Op den.ix.ſondach.	
ℬ Eñi deſe dinghen ſijn ons tot	i.Corin.x.
ℜ Eñ hi ſeyde oock tot ſijnen diſcipulen	Luce.xvi.
Des woensdaechs.	
ℭ Ick ſeg dat menſcheliſck is.	Ro.vi.
ℭ Die daer is ghetrouwe int minſte/die is oock ghetrouwe int grootſte.	Luce.xvi.
Des vrydaechs.	
ℭ O broeders ſiet toe	Hebre.iij.
ℱ Ende doen hi dit ſprack heeft hem	Luce.xi.
¶ Op den.x.ſondach.	
ℜ Ghi weet dat doē ghi heydenē waert.	i.Cor.xij
ℰ Eñ het is gheſchiet doen hi ghenaeckt.	Luce.xix.
Des woensdaechs.	
ℰ Alle vleyſch en is niet een vleyſch	i.Corin.xv
ℰ Eñ als nv veel vandē dach	Mar.vi.
Des vrydaechs.	
ℵ Daer om mijn lieſſte vliet vanden	i.Corin.x

¶ Die taket.

C Doen heeft hi begonnē te verwijten Mat.xi.

¶ Opten.xi.sondach.

A Voort broeders ic maech v bekent i.Cor.xv

C Eñ hi heeft ghesproken tot sommi. Luce.xviij

Des woensdaechs.

C Alle dinghen sijn mi gheoorloft i.Corin.vi.

B Ende die pharizeen sijn wtgegaen Mar.viij.

Des vrydaechs.

C Want wat danck moghen wi god i.Tessa.iij

C Eñ Jesus van daer gegaen sijnde Mat.xv.

¶ Opten.xij.sondach.

B Wāt wi hebben alduf danigē betrouwē ij.Cor.iij

D Ende weder om wtgegaen sijnde Mar.vij

Des woensdaechs.

B Wāt wi en prēken ons seluen niet ij.Corin.iiij

D Jn dien tijt antwoordende Jesus Mat.xi.

Des vrydaechs

C Die onderen die wel regeren die i.Timo.v.

C Doen heeft hi begonnen te verwiten Mat.xi.

¶ Opten.xiij.sondach.

C Abzaham sijn beloftenissen geleyt Gala.iij

D Die ooghen sijn saluch Luce.x.

Des woensdaechs.

A Want wi weten ist dat ons aertsche ij.Corin.v.

C Ende hi ghinc door steden ende sloten Lu.viij.

¶ Des vrydaechs.

A Daer om o ghi heylighe broeders Hebre.iij

D Siet waect ende bidt Marci.xiij.

¶ Opten.xiiij.sondach

C Wandelt inden gheest ende die be. Gala.v.

C Eñ het is ghelschiet/doen hi ghinck. Luce.xvij

Des woensdaechs

C En draecht niet een iuck ij.Corin.vi.

G Maer gheuraecht wesende vanden Luce.xvij

Des vrydaechs.

¶ Die Tafel.

A Ende gheuoelt dat in v — Phil.ij.
E Hier om so waket/want — Mat.xxiiij
¶ Opten.xv.sondach.
A Ist dat wi door den gheest leuen — Gala.vi.
D Niemant en mach twee heeren dienē — Mat.vi.
Des woensdaechs.
B Danckende God endē den vader — Coloss.i.
F Voortaen so hebt ghi gehoort. — Math.v.
Des vrydaechs.
B Broeders weest daer om lidtsaem — Jacobi.v.
B Die pharisseen wtgegaen wesende — Math.xij.
¶ Opten.xvi.sondach.
E Waer om ick wgheere — Ephe.iij.
E Daer na iij̄ gheschiet. — Luce.viij.
Des woensdaechs.
B Ende dat segge ick op dat v niemant — Colloss.ij.
F Ende na desen wercken is hi wtgegaē — Luce.v.
Des vrydaechs.
B En weet ghi niet dat die — i. Corin.vi.
E Ende ht is ghecomen tot Bethsai. — Mar.viij
¶ Opten.xvij̄.sondach.
A Alons bid ick v — Ephe.iij̄.
A Eñ het is gheschiet als dat hi. — Luce.xiij.
Des woensdaechs in die quatertemper.
Epistel/Amos int.ix. Capittel — ccc.xi.blat
E Eñ een wt die schare antwoordende — Mar.ix
Des vrydaechs.
Epistel/Ozeas int.xiij̄.capittel. — ccc.xi.blat
A Eñ hi spraeck tot haer een gheluycke. — Lu.xviij.
Des saterdaechs.
A Want ten eersten so is ghemaeckt — Hebr.ix
B Eñ hi seyde dese gheluc.een hadde — Luce.xiij
¶ Opten.xviij̄.sondach.
A Ick danck mijnen God altijt. — i. Corin.i.
D Als die pharisseen gehoort hadden, — Mat.xxij̄.

Des woensdaechs.

A	Paulus een apostel Jesu Christi.	i. Timo. i.
A	Ende in die selue tijt waren	Luce. xiij

Des vrydaechs.

A	Alle die ghelooft dat Jesus	i. Joan. v
D	Eñ als sij ghecomen waren in die	Mat. xvij

¶ Op den. xix. sondach.

F	Eñ wort vermeut door den gheest ws	Ephe. iij
A	Ende als hi int schip ghe.	Math. ix.

Des woensdaechs.

D	Maer wi broeders beroert	i. Tessa. ij
F	Voortaen so hebt ghi ghehoort	Math. v.

Des vrydaechs.

A	Want al dat wt God geboren is	i. Joan. v
C	Eñ als Jesus ghecomen was in	Mat. xvi.

¶ Op den. xx. sondach

D	Aldus siet broeders hoe dat ghi	Ephe. v.
A	Het rijck der hemelē is gelijc ghe.	Mat. xxij.

Des woensdaechs

B	Ende wi ghebieden v broe.	ij. Tessa. iij.
C	Eñ hi seyde ooch totten ghenē die hē	Luce. xviij

Des vrydaechs

B	Daer om ghelijckerwijs door	Ro. v.
D	Salich sult ghi wesen wanneer	Luce. vi.

¶ Op ten. xxi. sondach

B	Voortaen mijn broeders weest	Ephe. vi.
G	Ende daer was een Coninxken	Joan. iij

Des woensdaechs

B	Want wi en hebben niet in die wer.	i. Timo. vi.
G	Eñ als Jesus gecomen was	Math. viij.

Des vrydaechs

F	Ende wort vermeat door dē geest ws	Ephe. iij
C	Maer v ooghen sijn salich	Math. xiij.

¶ Op den. xxij. sondach

A	Betronwende dat die	Philippen.

¶ Die Tafel.

C Daer om is trijsch der hemelen — Mat.xxbij
Des Woondaechs.
A Paulus een Apostel Jesu Christi — i.Tim.i.
A Eñ hi is weder omgegaen in dis — Mar.iij.
Des vrydaechs.
C Wandelt als kinderen des — Ephe.v.
C Eñ terstont heeft Jesus sijn — Mat.xiij.
¶ Opten.xxiij.sondach.
D Weest tsamen mijn nauolgers broeders. — Phi.iij
B Doen hebben die pharizeen van daer. — Mat.xxij
Des woonsdaechs.
B Wi dancken God altijt van. — i.Tessa.i
A Eñ als hi geroepen hadde sijn twalef. — Mat.x
Des vrydaechs.
C Ende vande broederlike liefde. — i.Tessa.iiij
A Ende daer quamen te samen — Mar.vij.
¶ Opden.xxiij.sondach.
B Waer om ooc wi vanden dach — Colos.i.
C Als hi haer dit seyde — Mat.ix.
Des woensdaechs.
B Ic danck mijnen God dien ic diene — ij.Timo.i.
A Ende sittende opten berch — Mat.xxiij.
Des vrydaechs.
D Want broeders ic en wil niet — Roma.xi.
A Ende als hi op den olijf berch sadt — Mar.xiij
¶ Op den.xxv.sondach.
Epistel Jheremie int.xxiij.Cap. — ccc.xij.blat
A Hier na is Jesus wech ghegaen — Joan.vi.
Des woensdaechs.
B Wi dancken God altijt van — i.Tessa.i.
C Ende als hi int scip ghegaen was — Mat.viij.
Des vrydaechs
B Daer om en schaemt v niet — ij.Timo.i.
D Siet waect ende bidt — Mar.xiij
¶ Op die Kercwijnghe.

¶ Die Tafel.

A Eñ ic Joannes sach die hey. in die openba. xxi.
A Eñ inghegaen wesende Luce. xix.

¶ Dat eynde vanden sondagen ende
wert daghen.

¶ Hier nae volghen die Epistelen ende Euangelien
vanden heyligen/diemen op die heylighe dagen
houdt binnen. t. en iare.

¶ Op sinte Andries dach.

B Want metter hertē ghelooftmen totter Roma. x.
C Als nv Jesus bi dat galileetsce Mat. iiij

¶ Op sinte Barbaren dach.

Epistel int weder tranen int. ii. capittel. ccc. xij. bl.
A Dan sal dat rijc der hemelen. Mat. xxv.

¶ Op sinte Nicolaus dach.

Epistel Ecclesiastici int. xliij. capittel. ccc. xij. blat.
E Laet vlenden sijn opgescort. Luce. xij.

¶ Op onser lieuer vrouwen ontfankenis dach

Epistel Prouerbiorum int. viij. capittel.
A Dwec des ghelachs Jesu. Math. i.

¶ Op sint Thomas dach

D So en sijt ghi nv geen gasten Ephe. ij.
F Thomas een vanden. xij Jo. xx.

¶ Op sinte Pauwels bekeeringhe.

A Saulus noch dreigementen eñ slaghen.
int werc der Apste. ix.
D Doen antwoordende Petrus Math. xix

¶ Op onser vrouwen lichtmisse.

Epistel Malachie int. iij. capittel ccc. xij. bl.
D Eñ na dien dat vervult waren Luce. ij

¶ Op sinte Peters dach verhefsing.

A Want alle bisscop die wt en. Hebr. v.
C Eñ als Jesus ghecomen was. Mat. xvi

¶ Op sinte Mathijs dach.

C Ende in dien dagen Petrus opstaende.

twerc der apostelen.i.

I In die antwoordende Jesus — Mat.xi.

¶Op onser vrouwen wtscap dach.

Epistel Esaye int.vij.capittel. — ccc.xij.b

C In die seste maent is gesonden — Luce.i.

¶Op sinte Jous dach.

Epistel int twee der wijshept.int.v.capit. — ccc.xij.blat

I Ic ben een warachtige wijngaert — Joan.xv.

¶Op sinte Marcus dach.

I Aldus betuyge ic voor God. — ij.Tim iiij.

I Waer na delen so heeft die heer — Luce.x

¶Op sinte Philips en Jacobs dach

Epistel int twee der wijshept int.v.capittel — ccc.xij.b.

I Eñ Jhesus heuet sinen discipulen — Joan.xiiij

¶Op die vindinge des heplich cruys

B Ic betrou van v inden heere. — Gala.v.

I Ende daer was een mensche — Joan.iiij

¶Op sint Jans baptisten dach.

Epistel Esaye int.xlix.capittel — ccc.xij.blat

F Ende die tijt des barens Elizabeths — Luce.i.

¶Op sinte Peeters eñ Pauwels dach

I Op die selue tijt sandt Hero. int twee der apo.xij.

C Eñ als Jesus gecomen was in — Mat.xvi.

¶Op sinte Pauwels v denckenisse.

C Waer vroeders ic we v weten — Gala.i.

D Doen antwoordēde Petrus he. — Mat.xix

¶Op onser vrouwen visitacie.

Epistel int twee Canticis/of int boec der sangē int.ij.capittel. — ccc.xij.blat.

D Maria opstende in dien daghe — Luce.i.

¶Schepdinge der apostelen

B Want metter herten gelooftmen. — Roma.x.

I Eñ als hi geroepen hadde sijn.xij.discip. — Mat.x.

¶Op sinte Maria magdalenen dach

Epistel int twee der spraken int.xxxi.capit. — ccc.xij.b.

¶ Die Tafel.

F Waer een vanden phariseen badt Luce.vij

¶ Op sint Jacobs dach.

Epistel int wec der wijsheyt ccc.xliij.blat

C Doen is tot hem gecomen die moeder Mat.xx

¶ Op sinte Annen dach.

Epistel int wec d spraken int.xxxi.capittel. ccc.xliij.b

A Dwec des gellachts Jesu Mat.i.

¶ Op sinte Peeters dach ad vincula.

Gheliic als wouen op sinte Peeters ende Pauwels dach gheteekent is.

¶ Op sinte Laurentius dach

B Ende dat seg ic die spaerlic sayt. .ij.Cozin.ix.

D Voorwaer voorwaer seg ic v Joan.xij

¶ Op onser lieuer vrouwen hemelvaert dach

Epistel int wec der tranen int.xxiiij.capittel. ccc.xliij.b

F Het is gebuert wen si ghingen Luce.x.

¶ Op sinte Bartholomeeus dach.

F Wi weten dat den genen die God Roma.viij.

C Eñ daer is een twist onder haer Lu.xxij

¶ Op sinte Jans onthoofdinghe

Epistel prouerbior int.x.eñ int.xi.capittel. ccc.xlv.bl.

C Want die selue Herodes gesonden Mar.vi.

¶ Op onser lieuer vrouwen gewontē dach. Gheliic op onser vrouwen ontfanckenisse geteekent staet.

¶ Op heylich Cruys verheffinge.

A Ende geuoelt dat in v Philip.ij.

A Ende daer was een mensche. Joan.iij.

¶ Op sinte Matheus dach

B Een yegelic van v is gracie Ephe.iiij.

A Ende als hi int scip gegaen was Mat.ix.

¶ Op sinte Michiels dach.

C Eñ enen groten strijt geworde. in die open xij.

A In die vre sijn die discipulen Mat.xviij

¶ Op sinte Lucas dach.

A Alsus Betuyge ic voor God, ij. Timo.iiij.

1003934

¶ Die Tafel.

A Maer na desen so heeft die heere Luce.x.

¶ Op sinte Symoneñ Judas dach

F Wi weten dat die gene die god Roma. viij.
B Dat is mijn ghewdt dat ghi. Joan.xv.

¶ Op alder heyligen dach.

A Eñ want opganc der sonnen. in die open. vij.
A Eñ Jesus sende die scaren Mat.v.

¶ Op alder sielen dach

D Voort so wil ic dat ghi weet broeders i. Tessa. iij.
C Ende als die sone des menschen Mat.xxv.

¶ Op sinte Martens dach.

Ghelijc voren op sinte Nicolaus dach ghe-
ckent staet.

¶ Op sinte Katherinen dach.

Epistel gelijc op sinte Barbaren ecc.xv.bl
A Dan sal dat rijck der hemelen Mat.xxv.

Hier eyndet die Tafel.

¶ Ghedruct Tantwerpen in die Rape
bi mi Michiel van Hoochstra-
ten. Int iaer ons Hee-
ren. M.CCCCC.
XLIJ.

v 6388